R. P. RICHARDI ARSDEKIN ... THEOLOGIA TRIPARTITA UNIVERSA COMPLECTENS...

Richard Archdekin

Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
14
21 N
13

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

47.3.1.
47
E
1

47
E
52

Digitized by Google

R. P. RICHARDI ARSDEKIN
SOC. IESV SAC. THEOL. PROFESSORIS.

THEOLOGIA
TRIPARTITA UNIVERSA

Complectens nunc Bibliothecam *perfectam Viri Eccleſiaſtici, ordine ſequenti.*

TOMVS PRIMVS.

CONTROVERSIÆ HETERODOXÆ AC SCHOLASTICÆ. *Cum ſpeciali Notitia rerum Modernarum, & Chronologia totius Monarchiæ Sacræ, & Sæcularis, Pontificum, Conciliorum &c. Hæreſum omnium, ac Propoſitionum damnatarum Mundi* Sex *Ætatum,* Quatuor *illius Partium &c. in fine hujus Tomi* 1.

TOMVS SECVNDVS, PARS I.

THEOLOGIA SPECULATIVA BREVI METHODO INTEGRE COMPREHENSA. *Cum Quæſtionibus novis indicatis, & modernis Pontificũ Decretis integrè expreſſis.*

TOMI II. PARS II.

THEOLOGIA PRACTICA UNIVERSA. *Cum adjuncta in fine Notitia Iuris Canonici, Civilis, Philoſophiæ, Fori Eccleſiaſtici, ac Scriptorum in ſingulis Catalogo.*

TOMVS TERTIVS.

APPARATUS PRACTICUS PRO OMNI PRORSUS FUNCTIONE VIRI ECCLESIASTICI. *Concione omni per annum, tota Catecheſi, qualibet Aſſiſtentia ægris, & ſanis, praxi Meditationum, Ritibus Sacramentorum &c.*

EDITIO *OCTAVA*, ab Authore in ſingulis Partibus plurimùm locupletata, & in novam Normam digeſta.

BIBLIOTECA NA. ROMA VITT. E. EMANUELE

BIBL. SEC. COLL. ROM. SOC. IESV

ANTVERPIÆ
Apud MICHAELEM CNOBBAERT ſub ſigno S. Petri Anno 1686.
Cum Gratia & Privilegio.

DEDICATIO
VIRIS APOSTOLICIS
Univerſis, etiam in Ditionibus ampliſſimis
IACOBI II. *Angliæ, Hiber. &c.*
Regis Sereniſſimi.

SERENITATEM *novam poſt tot turbines tibi,* Anglia, *gratulantur univerſi, ſub ſereniſſimo Sydere,* Jacobo, *verè* Secundo, *& in ſecundis verè* Pio, *in pietate* Forti, *in fortitudine* Clementi, *in cujus fauſta Coronatione plura hic gratulabundi cecinimus.*

Gratulor & Ego vobis, cum hujus Operis Dedicatione, Viri Apoſtolici univerſi, ſive qui modò Angliæ & Hiberniæ Vineam, tanto hactenus ſudore & cruore irrigatam, feliciter nunc excolitis; ſive qui per reliquum Orbem latius profertis Chriſti Vexilium, modò candidum, modò ſanguine veſtro purpureum.

Nec minus ad Vos gratulabundus accedo, Imperij illuſtres Miſſionarii, & Viri verè Apoſtolici, in quorum præcipuè gratiam factum arbitror ut hoc Opus in variis Germaniæ Academiis iterato prelo cum privilegio Cæſareo, editum fuerit. Cæſar *fælicibus Armis, Vos virtute Crucis armati, Orbe Catholico applaudente, Chriſti Imperium longè, latèque propagatis. Vos ut Jmperij nobiles Aquilæ, tot, tamque pretioſas animarum prædas Orci faucibus extorquetis. Non terminat Labores veſtros tota quâ patet Hungaria, non Moravia, non Moldavia, non Moſcovia, Turcicam etiam* Lunam *meliori luce illuſtrare properantes. Quid igitur mirum, ſi ego Vos hujus Operis ſingulares Patronos agnoſcam, atque illud venerabundus ſub veſtris auſpiciis tam illuſtribus prodire exoptem.*

Longius excurrentem ad Vos me revocatis & rapitis Miſſionum Belgicarũ

Orbe toto illuſtres Athletæ. Vos, inquam, veri Machabæi, qui pro Patria Religione ac Lege ubique terrarum tot labores exanthlatis, tot cum Infidelibus, tot cum Heterodoxis prælia ſuſtinetis, nec hactenus ex campo tam arduo pedem retuliſtis. Quin potius anteriorum Pugilum labores & pericula, novos ſemper ad eandem gloriæ, fideique Paleſtram, ex omnibus Eccleſiæ membris, ſocios atque æmulos peperère: de quibus in Dedicatione prioris Editionis ad calcem bujus Operis plura fuſius illuſtrantur.

Ad Vos denique accurro univerſos, Orbis Vtriuſq; *ſacros Pugiles, qui Romanam Fidem latiùs propagatis, quàm olim Romani Cæſares Imperiũ protulère. Vos, uti hactenus, ita porrò illuſtribus apud Deum, hominesque meritis pergitis efficere, & Imperii* Aquilas *altiùs evolare, & Hiſpaniæ* Leones *fortiùs procurrere, & Gallica* Lilia *formoſiùs aſſurgere, & Angliæ* Roſas *feliciùs efflorescere, & Hiberniæ* Lyram *lætius ſibi, orbique reſonare.*

Ad veſtras igitur omniũm Aras, viri Apoſtolici, hæc ego Arma Litteraria, per vos validiùs ſtringenda, ſupplex appendo, ut vel ſic veſtri meriti, veſtræque gloriæ ex parte aliqua conſors efficiar.

Veſter Cliens humillimus

RICHARDUS ARSDEKIN

Hibernus Kilkenienſis

Soc. Ieſu in Prov. Flandro-Belgica

Antverpiæ Anno 1686.

PRÆ-

PRÆFATIO AD LECTOREM.

ADmiſſus pridem Dei gratiâ ex Philoſophia Lovanii, in Provincia Flandro-Belgica, natione Hibernus, elaboravi primùm in Schola Theologica noſtra Lovanienſi, quantùm ſinebat in ea Profeſſoris munus aſſiduum, Opus aliquod Theologicum tam miſſionariis Apoſtolicis, quàm aliis paſſim animarum Curatoribus opportunum, à Viris patriæ noſtræ primariis ad hunc laborem impulſus. Hujus Operis mille circiter exemplaria paucorum menſium ſpatio diſtracta fuerunt, & plura paſſim deſiderata, adeo ut in Academia Pragenſi, tam remota, eſſent qui Opus illud calamo exſcriberent, defectu exemplarium, uti diſertè habet Præfatio Editionis *Pragæ* typis Academicis cum privilegio Cæſareo, inſcio Authore, tunc primùm inſtitutæ, quam plures per Germaniam Editiones brevi tempore ſunt ſubſecutæ, quæ infra diſtinctè indicantur.

Poſtea pluſculum hic nactus otii in Præfectura ſtudiorum Theologiæ ac Philoſophiæ, varias Editiones à me deſideratas elucubravi. Demum poſt Operis illius integras *ſeptem* Editiones variè auctas, & undique avidius diſtractas quàm ego hic velim fuſius exponere, conatus ſum tandem hanc OCTAVAM Editionem ſingulari ſanè ſtudio in ſingulis Partibus ita utiliter augere, perficere, ordinare, ut verè poſſit eſſe, uti ab aliis Opus illud inſcribitur, Bibliotheca nunc perfecta in quavis functione viris Eccleſiaſticis, & omnibus Theologiæ, Juris, aliarumque Facultatum ſtudioſis in omni genere ſingulare ſubſidium: quod melius ipſe benevolus Lector ex ſequentibus ſingularum Partium *Indicibus* perſpiciet.

Cum porrò in librorum delectu nihil gratius accidere ſoleat, quàm ſi in eodem Opere ſimul concurrat ſuccincta brevitas, ſcribendi claritas, rerum novitas, materiæ varietas, & ad omnem Temporis uſum expedita utilitas, ita niſi fallor, hujus Operis partes ſingulæ ſunt digeſtæ ac locupletatæ, ut hæc omnia ſingulari cum delectu, & in mole non magna, facile & expeditè ad manum habeantur, cum omnibus modernis *Propoſitionibus*, & de iis Pontificum *Bullis ac Decretis* integrè appoſitis.

Notanda quoque eſt ſingularum inter ſe Partium *Symmetria*, ſive, ad mutuũ ſubſidium mutua Connexio, quæ ad molem Libri minuendam, ſic ſtudioſè inſtituta eſt, ut una Pars poſſit ad alterius Partis uſum aptè accommodari. Si enim in *prima Parte* ſive Tomo, Controverſiam aliquam tractes, plurimùm ad eam illuſtrandam conducere poſſunt quæſtiones Theologicæ tam ſpeculativæ, quàm Practicæ, quæ in ſecundo Tomo continentur. Si è converſo,

†3 in

in his *Tomo* 2. Quæſtio aliqua agitetur, datur in eodem genere ad *Controverſias* recurſus. Si in *Tomo* 3. ex *Apparatu*, Doctrinam ſacram, aut Chriſtianam populo ſagaciori proponas, facile potes, ubi res requirit, fidei Controverſias, aut Quæſtiones Theologicas ex aliis Partibus anterioribus inducere. Ceteris quoque Sacerdotis miniſteriis eadem poterit praxis accommodari: prout ſingula in Operis decurſu notata, & digeſta reperies.

Et horum ſingula cum ea, ut ſpero, cautela deducta ſunt, ut non facile aut temerè ullius Authoris perſona lædatur, ſed ipſa doctrina quâ decet moderatione exponatur: parùm enim hic conveniret, viros Apoſtolicos, quibus hic maximè prodeſſe cupimus, ad lites ipſis ſuperfluas incitare.

Sic denique totum Opus inſtitutum, atque ordinatum reperies, ut *Curatori* animarum copiosè ſit proſpectum, ad ſingula ſua Munia facilè & eruditè peragenda. Sive enim in Controverſiis fidei cum Sectario congrediaris, ſive moderna inter Doctiores Dogmata tractes, ſive populo fideli Sacramenta adminiſtres, ſive in conſcientiæ Tribunali ſententiam feras, ſive præ Roſtris populum grandiorem erudias, ſive tenello Gregi doctrinæ Chriſtianæ myſteria ex officio exponas, ſive ſingulos hominum Status privatim inſtituas; invenies in his, cæteriſque Sacerdotis Apoſtolici miniſteriis uberem hic rerum copiam, cum accuratis ad praxim documentis, & ſingula ſuis locis ex profeſſo tractata. Omnia ſubjiciendo non tantum Eccleſiæ, ſed etiam Lectoris candidi judicio.

Opto plurimum ut ipſe Lector benevolus ante omnia ſingularum Partium Indices percurrat, inventurus (etam de novo) multo plura in omni genere magis exquiſita, quàm ego hic paucis poſſim exponere.

Ad extremum, uti ad Dei gloriam, & ad communem virorum Eccleſiaſticorum, meæque Patriæ utilitatem, laborem hunc admodum operoſum aſſumpſi, ita ſupplex rogo, ut illi viciſſim in hujus Operis uſu me, nunc ætate & valetudine imbecillum, ſuorum apud Deum laborum, ac precum participem efficiant.

TYPOGRAPHUS LECTORI.

Pro Notitia ſpeciali

Hujus OCTAVÆ Editionis.

PRima Editio hujus Operis, undique deſiderati, prodiit *Lovanii* Typis hæredum Bernardini Maſij, & dedicata Præſulibus & Clero Catholico Regni Hiberniæ &c.

Secunda Editio fuit in Univerſitate *Pragenſi* anno 1678. quo cum perveniſſent paucula Operis iſtius Exemplaria, ita placuit ejus materia, ordo, claritas, ac utilitas ſingularis, ut decretum fuerit, Typis Academicis,

cis, cum Imperatoris privilegio, novam illic Editionem inſtitui ad communem illius per Imperium uſum & utilitatem, uti in iſtius Editionis Præfatione publica, quam habemus, amplius declaratur.

Tertia Editio publico data eſt in noſtra Typographia Knobbariana *Antverpiæ* ſumptibus noſtris pro communi undique poſtulantium deſiderio, cum novo Operis *Augmento* ab Authore obtento, & ſtudiosè elaborato.

Quarta Editio fuit rurſus in *Germania*. Vix enim Editio Antverpiana ſic locupletata prodiit, cum in Univerſitate *Colonienſi* Typis Hæredum Joannis Weidenfeldt publicâ Cæſaris ac Superiorum authoritate nova & copioſa Editio adornata eſt, & magno numero brevi tempore diſtracta.

Quinta quoque Editio *Ingolſtadii* inſtituta, & ad alias partes vulgata fuit.

Sexta nihilominus Editio (licet 5. notata) mox in Belgio rurſus *Antverpiæ* inſtituta fuit. Deficientibus enim prioris ac recentis Editionis Exemplaribus, ut iterum multitudini illa hic & alibi poſtulantium ſatisfieret nova rurſus Editio ex Typographia mea Knobbariana ſumptibus noſtris prodiit, eaque in *Tres Tomos* pro majori commodo, & plurium voto diſtributa.

Septima Editio fuit rurſus in Academia *Colonienſi* anno 1683. Diſtractis enim brevi tempore tot priorum Editionum Exemplaribus, cum plura indies undique efflagitarentur, iterum nova Editio in Typographia Widenfeldiana redintegrataq; fuit, & magno numero brevi diſtracta, quorum hic aliqua etiam extant exemplaria.

OCTAVA hæc Editio noſtra *Antverpiana* prioribus omnibus ſucceſſit, eſtque nunc poſtrema, novo ac copioſo Incremento, & Ordine in ſingulis Tomis omni ex parte abſolutiſſima, ut infra magis declarabitur. Quod infra alicubi in Tomo 2. Editio illic ſeptima notetur, inde factum, quod illa Pars ante hanc Præfationem, ut ſolet, impreſſa fuerit.

Non videtur certè noſtro tempore quod novimus ullum prodiiſſe opus Theologicum iſtius molis, & pretii, & omni promotore ac Mæcenate imo Authoris valetudine æque deſtitutum, quod intra tam modicum temporis intervallum, tot, tamq; copioſis Editionibus diſtractum, & undique deſideratum fuit, & indies magis diſtrahatur & deſideretur. Nec deſunt forte aliæ alibi Editiones ad nos nondum perlatæ; plures certè ſunt ab Authore poſtulatæ. Quod ſi computum ineas omnium ſimul Editionū ac Librorum, invenies jā nunc ultra Sedecim millia Librorum ſive Tomorū ſeparatim impreſſorum.

Quantum verò ad uſum communem paſſim comprobetur ac deſideretur iſtius Operis ſingularis utilitas & ſincera ſoliditas, etiam in Quæſtionibus difficilioribus ad communem captum commodiſſimè exprimendis, exponunt prolixè plurimæ, quæ præſto ſunt virorum etiam Illuſtrium litteræ ac teſtimonia, quæ tamen Author (etſi moris id ſit) vulgari non cupit, niſi major Operis utilitas ad Dei gloriam id re-

quirat

quirat: Nec deſunt etiam mihi de his aliqua magis publica teſtimonia aliunde communicata, ultra cenſuram communem infra expreſſam.

In ipſa porro Præfatione publica Editionum Germanicarum apertè pronunciatur, Opus illud verè eſſe viri Apoſtolici Bibliothecam: Iliadem in nuce contentam: optandum eſſe illius utilitatem ad omnes partes etiam ultra Europam propagari. Certè litteris ex ipſa *India* occidentali huc datis aliquot iſtius Libri Exemplaria, aſſignato etiam pretio, ſolicitè depoſcuntur, uti ipſæ litteræ, quæ in promptu ſunt, atteſtantur.

In hac tamẽ noſtra Editione OCTAVA, hic & nunc poſtrema, quàm multiplices, quantiq; momenti Additiones ab Authore acceſſerint ad abſolutiſſimum hujus Operis univerſi complementum, facile colliges ex collatione ſequentis Indicis Materiæ ſingularum Partium cum Indice priorum Editionum. Sic, ut per omnes tres Tomos nullus ſit *Tractatus* qui non ſit multum, ſingulariter, utiliterque locupletatus. Extant autem apud Authorem Additamenta illa ſingularum Partium in particulari *Indice*, ſuo ordine annotata, quem hic apponere, aut ſingillatim exprimere, nimis prolixum foret.

Accedit etiam nunc totius Operis ordo novus ac ſingulariter commodus. Sic ut in *Tomo primo* appoſitæ ſint proprio loco quæcunque deſiderabantur novæ Controverſiæ, & in calce Notitia, & Chronologia Hiſtoriæ, & Monarchiæ tam ſacræ, quàm ſæcularis, Conciliorum, Pontificum, Scriptorum, Hæreſum omnium temporum, cum ſuis Authoribus, Tempore, Refutatione, ad ordinem alphabeticum percommodè redacta. In *Tomo ſecundo* appoſita eſt Theologia Speculativa univerſa brevi methodo comprehenſa, cũ recurſu ad ſequentem Practicam univerſam, eamq; in omnibus ſuis Partibus deſideratis nunc integrè completam. Sic ut utraque ſic connexa ad Normam curſus Theologici commodiſſimè redacta, in ſcholis aut Conferentiis privatis à quibuſdam uſurpari inceperit, cum maximo eorum commodo, ac novarum in omni genere Quæſtionũ. ac Controverſiarum, pro omni Functione delectu. In *Tomo* etiam *Tertio*, tam totius doctrinæ ſacræ Apparatus, quàm cetera ſequentia, novis materiæ Additamentis, novoque ordine in ſingulis Partibus, complementum ſuum hic habent omnibus numeris abſolutum.

Denique ſedulò notandum, OCTAVAM hanc Editionem uno quidem Volumine comprehendi, Sed ſingulos Tres illius Tomos ſic impreſſos & diſtinctos eſſe, ut poſſint ſinguli ſeorſim & ſeparatim in tribus Partibus compingi. Quod factum eſt pro majori commodo illorum qui in Miſſionibus, aut alibi, malint potius unam Partem, quàm totum Volumen pro incidente uſu ſuo circumferre.

PRIVI-

PRIVILEGIUM REGIS

CAroli II. Hiſpaniarum & Indiarum &c. Regis Catholici, ac Sereniſſimi Belgarum Principis auctoritate cautum eſt, ne quis Librum cui titulus, Theologia Tripartita, ſive Reſolutiones polemicæ &c. qui prodit auctior & emendatior, Authore R. P. *Richardo Arsdekin* Soc. Ieſu Sacræ Theologiæ profeſſore, præter voluntatem MICHAELIS CNOBBAERT Typographi, in totum vel in partem proximo novennio intra has ditiones inferioris Germaniæ recudere audeat, vel alibi recuſum in eas inferre, aut divendere. Qui ſecus faxit præter exemplarium confiſcationem; gravi pænâ mulctabitur; uti latius patet in Litteris datis Bruxellæ 20. Auguſti 1686.

Signat

LOYENS.

FACULTAS. R.P. PROVINCIALIS.

EGo infraſcriptus Præpoſitus Provincialis Flandro-Belgicæ Societatis Ieſu, ex poteſtate mihi facta à R. Adm. Patre noſtro Carolo de Noyelle ejuſdem Societatis Præpoſito Generali, concedo Facultatem Michaeli Knobbartio *Typographo Antverpienſi imprimendi Librum cui Titulus Theologia Tripartita &c. compoſitum & in hac Editione auctum à* R.P. Richardo Arſdekin ejuſdem Societatis ſacræ Theologiæ Profeſſore, *& à deputatis Societatis noſtræ Theologis examinatum & probatum. In quorum fidem has propriâ manu ſubſcriptas, & officii mei ſigillo munitas dedi Brugis 5. Iunij 1686.*

ÆGIDIUS ESTRIX.

APPROBATIO CENSORIS.

COmmoditati communi pridem conſulere volens R.P. Richardus Arsdekin Soc. Jeſu Theologus, edidit hanc Theologiam Tripartitam, in qua omne quod ipſe Titulus indicat, explicatur perſpicuâ brevitate, modeſtiâ ſingulari, ſolidaque eruditione. Et quidẽ totum hoc peragitur adeò circumſpectè, pariter & religioſè, ut non tradatur (quemadmodum fieri oportet) doctrina vel rigida nimis, vel nimis laxa. De cetero *OCTAVÆ* juxta Titulum & Præfationem ſunt jam vices, quibus Liber iſte preli beneficio in publicum prodit. Unde, cum priores Editiones gratæ pluribus (uti ex illarum frequentia patet) fuerint: multò magis grata erit hæc Poſterior; utpote quæ multiplicibus adhuc inſtructa eſt materiis, aliis in ea amplius hinc inde enodatis, limatiſve. Sanè de hac poſtrema Editione ſic perfecta, meritò dicitur, illam eſſe *Bibliothecam* Viri Apoſtolici, ſive Eccleſiaſtici, uti Opus illud pridem typis Academicis publicis inſcriptum vidi. Complectitur ſiquidem in ſe quidquid ad ſpirituale Regimen poteſt deſiderari, hiſtorias quoque ſelectiſſimas, tum ſacras, tum prophanas, ut proin in pleriſque neceſſe haud ſit adire varios, magnoſve Tomos: Si tamen eam quæ hìc traditur materiam videre alicui placeret fuſius deductam in aliis voluminibus, horum loca annotata is etiam inveniet in præſenti Tractatu. Ita examine præmiſſo competenti, judico, confidens idem futurum judicium candidi Lectoris: in prioribus enim Editionibus ſi quæ diſplicuerint quibuſdam; mutata ea ſunt in hac potiſſimum Editione *OCTAVA*. Optandum idcirco, ut Theologia hæc Tripartita, adeò rurſum in ſingulis Partibus ex multorm voto aucta atque emendata, perveniat ad ſuum uſum ubique terrarum, non dubium quin ſingularem adferet Lectori utilitatem, ad Dei gloriam, & ſalutem animarum copiosè procurandam: quod unicum laboris ſui præmium deſiderat Author, Studiorum hic Superiorum apud ſuos Præfectus. Deſiderio illi, verè pio, innixus, dedi perlubenter ego præſentem cenſuram, huic noviſſimæ Editioni congruentem, Antverpiæ 31 Jannuarji 1686.

Antonius Hoefſlach Eccleſiæ Cathedralis

Canonicus graduatus, Librorum Cenſor

INDEX

INDEX

Titulorum , Capitum &c. TOMI PRIMI.

PARS PRIMA

De Controverſiis & Quæſtionibus Heterodoxis, etiam Modernis, aliiſque, facili methodo deciſis.

TRACTATUS PRIMUS.

Methodus clara quemvis adducendi ad veram Eccleſiam.

Caput Primum

V*Era Religio commonſtratur horum temporum Libertinis. Pag.* 1

Articulus 1. *Rationes ex rebus creatis ad Creatoris fidem & cultum convincentes. pag.* 2. *& ſeq. per* quinque *paragraphos.* *Vlterius demonſtratur Dei exiſtentia & ſapientia ſuprema ex* Proportione *Partium & Operationum in Homine & ſingulis creaturis. Pag.* 5. *hunc additũ* †. *Quod ſi &c.*

Articulus 2. *Enervantur varia Argumenta, & effugia contra hæc à Libertinis opponenda p.* 8

ANIMÆ IMMORTALITAS ex demonſtrata ſuperius Dei exiſtentia, & Ratione naturali deducitur, & nunc addditum indicat ſignum †. *etiam in ſequentibus.* 11.

Articulus 3. *Ex admiſſa Dei exiſtentia, facili methodo demonſtratur progreſſus ad divina Attributa, alia Myſteria, & fidei noſtræ Analyſim. pag.* 13 *per* 4. *paragraphos.*

Caput II. *Oſtenditur quemlibet, etiam Chriſtianum, non poſſe in ſua fide & Secta ſalvari. pag.* 16

Articulus 1. *Status Controverſiæ & Argumenta proponuntur.* ibid.

Articulus 2. *Occurritur novo errori Sectariorum maximo Proteſtantium, dividentium Articulos fidei in Eſſentiales, & Accidentales, ſive ad ſalutem non neceſſarios.* 18

Articulus 3. *Oſtenditur Proteſtantes, aliaſq; Sectas in articulis etiam fundamentalibus non convenire.* 20

Declarantur porrò prædicta (de diſcrepantia Sectariorum modernorum in fidei Articulis etiam fundamentalibus) ex ipſarum Sectarum confeſſione, & verbis manifeſtis, ac notatu digniſſimis pro aliis etiam Controverſiis 22.†

Articulus 4. *Poteſt vera Religio à falſis Sectis facilè diſcerni, neque excuſabilis eſt Sectarius qui eam non inveſtigat.* 24

Oſtenditur ex dictis, Qualis ignorantia excuſet ab Hæreſi formali. Ibidem additur, Præparatio animi, & Oratio diſponens ad vera Fidei notitiam, & ſuſceptionem. 26.†

Caput 3. *Argumenta quæ evincunt, ſolam Eccleſiam Romanam eſſe veram Chriſti Eccleſiam, in qua ſalus poſſit obtineri.* 29

Argumentum 1. *Sola oſtendit ſe poteſtatem ſuam à Chriſto derivare.* ibid.

Objectio nova ſolvitur, ſcil. ſufficere ad Eccleſiã Apoſtolicam, ut Doctrina illi ſuccedat Apoſtolica, non verò ſucceſſio Apoſtolica Pontificum

tificum. p.30 num.7.†

Argumentum 2. Eccleſia Chriſti eſt antiqua, omnes moderna Secta ſunt nova. 31

Argumentum 3. Alia omnes Secta docent Hæreſes in primitiva Eccleſia damnatas. ibid.

Argumentum 4. Communis omnium Gentium conſenſus pro fide Romana. 32

Argumentum 5. Nulla eſt certa Eccleſia Chriſti in mundo, ſi non ſit Romana. 33

*Nova argumenta pro certa Chriſti Eccleſia ſcil. Romana pag.*34. Idem breviter. †

Argumentum 6. Si Eccleſia Romana non ſit vera, vel perierunt in æternum majores noſtri, Martyres, Confeſſores &c. per 12. Secula ante Lutherum, vel certa eſt fides Romana Eccleſia. 34

Argumentum 7. In ſola Eccleſia Romana perſiſtit gloria Miraculorum à Chriſto vera Eccleſia promiſſa. 35

Argumentum 8. Sola Eccleſia Romana habet infallibilem fidei Regulam, & deciſionem Controverſiarum. 38

Sectarios qui negant Miracula eſſe veram Eccleſia notam ſeipſos manifeſtè jugulare, pag. 38. His adde. †

Concluſio. De Notis ſingulis vera Eccleſia, cum quarundam adhuc Objectionum diſſolutione. 38 *

Cap. 4. *Oſtenditur ſolam Scripturam non eſſe Regulam fidei, aut Iudicem ultimum controverſiarum.* 40

Cap. 5. *Præcluditur effugium aſſerentium Scripturam per ſe claram eſſe & apertam.* 41

Cap. 6. *Fruſtra recurritur ad internum Spiritus privati teſtimonium.* 43

Cap. 7. *Oſtenditur Traditiones neceſſariò eſſe admittendas.* 44

Cap. 8. *Oſtenditur Eccleſiam Romanam cum ſuo Capite eſſe Regulam animatam & Iudicem infallibilem controverſiarum fidei.* 46

§. 1. *Probatur illa infallibilitas ex Scripturis.* ibid.

§. 2. *Eadem infallibilitas Ratione manifeſta comprobatur.* 47

§. 3. *Vlterius infertur, contra Sectarios, Pontificis in fidei controverſiis ſuprema & irrefragabilis auctoritas.* 48

§. 4. *Objectiones aliqua breviter diſſolvuntur.* ibid.

Cap. 9. *Methodus brevis ex prædictis refutandi Sectarium in quavis fidei Controverſia.* 49

Cap. 10. *Quadam Dilemmata formantur, Sectario breviter proponenda, & in illius principiis inſolubilia.* 54

CONTROVERSIÆ RECENTIORES

De auctoritate Pontificis & Conciliorũ.

Quæſtio 1. *An auctoritas Concilii Generalis ſit ſupra auctoritatem Pontificis?* 57

Quæſtio 2. *An Pontificis Definitiones ſint infallibiles abſque aſſenſu Concilii generalis.* 59

Quæſtio 3. *An Pontificis in definiendo auctoritas infallibilis extendat ſe ad omnes tam Iuris, quam Facti quæſtiones?* 61

Quæſtio 4. *An poſſit error cadere in Eccleſia, aut Pontificis definitionem de ſenſu Scriptura Canonica, aut de doctrina alicujus Libri Catholici.* 63

Quæſtio 5. *An poſſit Eccleſia aut Pontificis definitio eſſe erronea de ſenſu Libri hæretici, cujus doctrinam condemnat?* 64

Quæſtio 6. *An Pontifex ſit infallibilis in materia Morum, Canonizatione Sanctorum &c.* 67

Quæſtio 7. *Quæ ſint alia Pontificis Romani Prærogativa.* 70

Quæſtiones alia ſingulares porrò notanda de Pontificibus Romanis. ibid.

Ordo Succeſſionis Romanorum Pontificum. Item Scriptorum Eccleſia ſex primis ſeculis. Ac Rerum in Eccleſia magis memorabilium poſtremis annis ferè ducentis. 72

Specimen Prophetiæ S. Malachiæ *Archiepiſcopi Armacani in Hib. de Succeſſione futura ſingulorum Pontificum uſque ad finem mundi.* 77.†

Quæſtiones Reliquæ.

De Conciliis Generalibus, ac Particularibus, cum varia eorumdem notitia. 79
§. 1. *Spectantia ad convocationem, normam, ac poteſtatem Concilii generalis.* ibid.
§. 2 *Pertinentia ad Concilium Provinciale ac Diœceſanum.* 80
§. 3. *Exponitur Series & Geſta omnium Conciliorum Generalium quæ pro legitimis, aut illegitimis haberi debent.* 82
Controverſiæ Gallicanæ recentiores de Pontificis poteſtate. 88. †
Prærogativa ſpeciales Pontifici Romano à Sanctis Patribus ac Conciliis omni ævo attributæ, & hic ad ordinem alphabeticum redactæ. 93. †
Concluſio ex prædictis, & Oratio pro illuſtratione divina ad veram Fidem. 96. †

TRACTATUS II.

De Controverſiis particularibus modernis, Prop. 5. Janſenii, ac novis Sectariorũ Dogmatibus.

Caput 1. *Explicatur methodus in ſequentibus Controverſiis præcipuè obſervanda.* 99
Cap. 2. *De Fide, Operibus, Gratia, & Prædeſtinatione.* 101
§. 1. *Sectarii refelluntur.* ibid.
§. 2. *De Prædeſtinatione Calviniana, accuratè expoſita, & refutata.* 102*
§. 3. *De Gratia Chriſti, Operibus, Libero arbitrio Controverſiæ Recentiores.* 105
Prima Ianſeniii Propoſitio cum cenſura Pontificia &c. ibid.
Secunda ejuſdem Propoſitio 107
Tertia Propoſitio. 108
Quarta Propoſitio. 110
Quinta Propoſitio. 111
Cap. 3. *De Chriſti præſentia in Sacramento Euchariſtiæ.* 115
Additiones, pro reali Chriſti in Euchariſtia præſentia, alia admodum ſingulares adducuntur.
Addo aliud &c. 118. †
Refelluntur de eâdem inania Modernorum effugia, & nominatim Doctoris Morlæi *in Anglia, & alia ejuſdem infra.* 118
Cap. 4. *De impanatione, Lutherana, & præſentia Chriſti in ſolo uſu.* 119
Cap. 5. *De Sacrificio Miſſæ, & Communione ſub utraque ſpecie.* 121
Cap. 6. *De Confeſſione Sacramentali.* 123
Cap. 7. *De Purgatorio.* 125
Cap. 8. *De Indulgentiis.* 126. †
Cap. 9. *De Iejuniis Eccleſiaſticis.* 128. †
Cap. 10. *De peccato Originali, mortali, & veniali controverſia.* 131. †
Cap. 11. *De cultu, & invocatione Sanctorum.* 132
De cultu Sanctorum, Doctoris Morlæi *Angli nova quædam effugia enervantur.* 133. †
Appendix. De cultu Virginis Deiparæ quædam moderna refelluntur. 134
Cap. 12. *De Veneratione Imaginum Chriſti, & Sanctorum.* 135
Cap. 13. *De ſacris Reliquiis.* 137
Cap. 14. *De numero Sacramentorum.* 138
§. 1. *De Confirmatione.* ibid.
§. 2. *De Extrema Vnctione.* 139
§. 3. *De Ordine.* ibid.
§. 4. *De Cælibatu Clericorum, & Votis Monaſticis.* 141. †
§. 5. *De Baptiſmo Infantium contra Anabaptiſtas, alioſque dogmata.* 142. †
§. 6. *De Matrimonii Sacramento contra Sectarios modernos.* 143. †
Dogmata alia de ſingulis Sacramentis à Conc. Tridentino definita, & à Bellarmino fuſius explicata breviter indicantur. 144. †
§. 7. *De Cæremoniis variis quibus in pluribus utitur Eccleſia Romana, contra illarum Oppugnatores.* 145. †
Concluſio. *Adverſus Modernos vulgi errores à vera Fide retrahentes.* 147
Genius *fallax Novatorum quomodò cavendus.* 148
Epitome *& cohærentia Tractatuum præcedentiũ in una Demonſtratione evidenti, quâ omnes Sectæ in toto orbe à Religione Romana diſſidentes manifeſtè convincuntur.* 149. †

TRAC-

TRACTATUS. III.

Notæ Manifeſtæ falſæ Eccleſiæ in Sectis Modernis.

Articulus 1, *Proferuntur varia loca Scripturæ ſacræ a Sectariis fraudulenter depravata.* 151
Articulus 2. *Exhibentur inſignes Antilogiæ quibus Lutherus & alii in ſua doctrina ſibi contradicunt.* 153
Et quomodo in Anglia ſecta nova repugnet antiquæ. 155
In Hollandia *inter Doctores Heterodoxos oſtenditur de ipſo Deo, ejuſque attributis aperta repugnantia.* 156.†
Articulus 3. *Confuſio & Diſcordia ſectarum quæ ex Lutheraniſmo & aliis prodierunt.* 158
Articulus 4. *Calumniæ quædam apertæ contra doctrinam Eccleſiæ Romanæ à Novatoribus confictæ.* 161
Calumnia 1. In cultu Imaginum. ibid.
Calumnia 2. De ſigno Crucis. 162
Calumnia 3. De quadam Ioanna Papiſſa luculentè refutatur. 163
Referuntur calumniæ quædam apertæ à Miniſtris præſertim in Anglia pridem confictæ. 164
Plures aliæ particulares Impoſturæ, ac Maledicentiæ Sectariorum contra Principatum tam Eccleſiaſticum, quàm ſæcularem, ex ipſorum ſcriptis exponuntur, & reprobantur. 165.†
Oſtenditur impoſtura iniquiſſima Antonii Eganani *de quæſtu ſimoniaco Eccleſiæ Romanæ per Apoſtolicos Miſſionarios.* 166
Contra fatuam Concluſionem Andreæ Sall *pro Secta proteſtantium ſuſcipienda.* 168
Refelluntur Calumniæ Sectariorum in Anglia confictæ contra Patres Societatis ibidem. Cum Reflexione ad Fidelitatem eximiam quam præ hæterodoxis, Regi Carolo ſecundo ejuſque Fratri æquiſſimo Duci tunc Eboracenſi, exhibuerunt, conſtantiſſimè Catholici Angli & Hiberni. 170.†
Articulus 5. *Novarum Sectarum dogmata particularia Proponuntur.* 171
Hæreſes Calvini cum Luthero communes. ibid.
Dogmata Calvino propria his addita. 172
Hæreſis Anglicana Proteſtantium, Puritanorum, Independentium. ibid.
Annotatio particularis ad ſectam Anglicanam, aliaſque modernas. 173
Secta nova, Tremblantium dicta. 174
Secta Anabaptiſtarum, & Mennoniſtarum. ibid.
Hæreſis Gummari, & Arminii. 175
Secta, & errores præcipui Turcarum ſive Mahometanorum. 176
Græcorum Schiſma, & Errores propoſiti, & refutati. 177
Ex dictis, proponitur Idæa miſeranda modernis Sectarii. 179
Bulla dogmatica Leonis X. In qua diſtinctè exprimuntur, & damnantur errores Lutheri & ſequacium, cum Cenſuris & Pœnis annexis. 180
Articuli particulares in Ioanne wiclefo à Martino V. damnati. 184

PARS SECUNDA.

Reſolutiones Theologicæ in Scholis Controverſæ.

Controverſia 1. De varia in Deo Scientia, ac præſcientia futurorum. 185
§. 1. *Notio, ac diviſio Scientiæ Divinæ.* ibid.
§. 2. *De ſcientia Media, controverſiæ ſtatus, & origo breviter exponitur.* 186
§. 3. *Explicatur, & probatur neceſſitas ſcientiæ Mediæ.* 187
§. 4. *Diſſolvuntur breviter variorum argumenta contra ſcientiam Dei Mediam.* 190
Controverſia 2. An detur Prædeterminatio phyſica à Deo ad omnes actiones creaturarum. 195
§. 1. *Status, & Hiſtoria hujus Controverſiæ.* ibid.
§. 2. *Oſtenditur verius Prædeterminationem phyſicam non eſſe requirendam ad cauſas ſive neceſſarias, ſive liberas.* 196

Contro-

Controverſia 3. *An Prædeſtinatio abſoluta ad gloriam facta fuerit ante præviſa hominum merita, & Reprobatio ante præviſa demerita?* 200

§. 1. *Exponitur ſtatus Controverſiæ, & de ea varia Scholarum ſententia.* ibid.

§. 2. *Oſtenditur Electionem ad gloriam factam fuiſſe poſt præviſa Electorum merita.* 202

§. 3. *Rejicitur Electio ante præviſa merita ut eſt conjuncta cum Reprobatione non electorum.* 205

Controverſia 4. *De Gratia Divina.* 206

§. 1. *Quid ſit, & quotuplex Gratia Actualis, & quales de ea errores Pelagii &c.* 207

§. 2. *An poſſibile ſit hominem condi in ſtatu puræ Naturæ abſque dono ſupernaturali Gratiæ.* 208

Controverſia 5. *An, & qualis detur Gratia Sufficiens.* 209

§. 1, *Exponitur ſtatus Controverſiæ.* ibid

§. 2. *Admitenda eſt Gratia merè Sufficiens.* 210

§. 3. *An detur Gratia Sufficiens omnibus, etiã obduratis, excæcatis, & facientibus quod in ſe eſt viribus Naturæ? Cum additione ex Doctore Angelico.* 211

Controverſia 6. *De viribus Naturæ ſine adjutorio Gratiæ Divinæ* 214

§. 1. *Quid poſſit homo præſtare abſque Gratia in ſervanda lege naturæ, & tentatione ſuperanda?* ibid.

§. 2. *An homo poſſit habere aliquos Actus moraliter bonos abſque Gratia ſupernaturali.* 216

§. 3. *An ſolis Naturæ viribus poſſit elici amor Dei ſuper omnia?* 218

Controverſia 7. *De Gratia Efficaci, & in quo illa conſiſtat, variorum ſententiæ diſcutiuntur.* 218

Controverſia 8. *De Iuſtificatione, & Gratia Habituali.* 232

Controverſia 9. *De Merito bonorum operum.* 224

Controverſia 10. *De Eccleſia, Pontifice, Concilio.* 226

Controverſiæ aliæ, in reliqua Theologia, brevi methodo reſolutæ, ex Cenſuris, Decretis, aut Definitionibus Eccleſiæ, aut Summorum Pontificum. ibid.

§. 1. *De operibus, gratia, & meritis tam Hominum, quam Angelorum.* ibid

§. 2. *De peccato Actuali, & Originali.* 227

§. 3. *De Fide, Spe, & Charitate.* 229

§. 4. *De Iure & Injuria.* ibid

§. 5. *De Chriſto, & Verbi Incarnatione.* 230

§. 6. *De Sacramentis, & eorum effectibus.* 231

§. 7. *Alia Puncta doctrinæ Modernæ ad Pænitentiam ſpectantia,* 232

Punct. 1. *Neceſſitas Dilectionis Dei.* ibid

P. 2. *Dolor ex metu gehennæ.* ibid

P. 3. *Attritio in Sacramento.* 223

P. 4. *Satisfactio ante Abſolutionem.* ibid

P. 5. *Confeſſionis inſtitutio.* ibid

P. 6. *Dilatio Abſolutionis.* ibid

P. 7. *Conſuetudo peccandi.* 234

P. 8. *Timor relapſus.* ibid

P. 9. *Emendatio pro tempore notabili.* ibid

P. 10. *Obſervatio remediorum.* ibid

P. 11. *Dilatio abſolutionis pro quovis mortali.* 235

P. 12. *Abſolutio, & Confeſſio Venialium.* ibib

Exemplar Diplomatum Pontificiorum contra Propoſitiones Bajanas. Et contra Doctrinam Ianſenii. 236

Conſtitutio Alexandri VII. de ſenſu ab Authore intento, cum Annotatione. 241

NOTITIA GENERALIS

Tractatu integro, & operoſo comprehenſa, ſcil.

Dogmatum ſingulorum ab Eccleſia damnatorum, cum ſuis Autheribus &c. Item, Hæreticorum ſingulorum cum tempore

tempore quo emerſerunt. Item, ſingulorum Patrum ac Scriptorum a quibus prædicti in particulari confutantur. Et horum ſingula ad ipſos Dogmatum Titulos, ordine alphabetico ſtudioſè, clarè, & commodiſſimè redacta. 247.†

HÆRETICI PRÆCIPUI.

Cum Annotatione Temporum ac Pontificum ſub quibus ſinguli comparuerunt, aut damnati ſunt, ex Hiſtoria Eccleſiaſtica hic ordine alphabetico diſtinctè conſtituti. 270.†

SCRIPTORES SACRI

Contra prædictos Hæreticos, eorumque Errorés, ordine Temporis, ſive Antiquitatis exhibiti. 273.†

NOTITIA BREVIS

TOTIVS MONARCHIÆ SACRÆ AC SÆCVLARIS.

Cum Rerum memorabilium, Perſonarum, ac Temporum ordine accurato, à Mundi exordio, ad annum præſentem 1686. 275.†

Articulus 1. *Sex Mundi Ætates. Cum ſingularum annis, ordine, ac rebus geſtis ſcitu digniſſimis.* 276.†

Prima Mundi Ætas, ab Adamo ad finem Diluvii per annos 1656. 276.†

Secunda Mundi Ætas, à Noë uſque ad egreſſum filiorum Iſrael ex Ægypto &c. 277.†

Tertia Mundi Ætas, ab egreſſu &c. uſque ad annum primum conditi Templi Hieroſolymitani per Salomonem. 277.†

Quarta Mundi Ætas, à principio ædificationis Templi uſque ad illius exuſtionem, ſive ad finem Captivitatis Babylonicæ. 278.†

Quinta Mundi Ætas, à principio Monarchiæ Perſarum &c. uſque ad adventum Meſſiæ, ſive Chriſti Salvatoris. 279.†

Sexta Mundi Ætas, ab Adventu Chriſti uſque ad illius reditum ad Iudicium extremum. 280.†

Articulus 2. *Monarchia Sacra Vrbis Romanæ, Pontificum, Conciliorum, & varius Vrbis ſtatus.* 281.†

Artic. 3. *Monarchia Sæcularis Imperatorum, ac Regum Chriſtianorum cum Eventibus aliquot præcipuis per ſingula ſæcula uſque ad noſtra tempora.* 283 & ſeq.†

Artic. 4. *Reges Hiſpaniæ ordine ſucceſſionis per 12 poſtrema ſæcula.* 289.†

Artic. 5. *Reges Galliæ ordine ſucceſſionis per ſæcula ab anno Chriſti* 400. 291.†

Artic. 6. *Reges Angliæ, præcipuè poſteriores ex Stuartica familia.* 293.†

Artic. 7. *Reges Hiberniæ anteaquam Angliæ ſubjecta.* 294.†

NOTITIA BREVIS, *ac Diviſio Partium præcipuarum Orbis univerſi, Aſiæ, Africæ, Americæ, Europæ, cum hujus Partibus præcipuis &c.* 296.†

Auctoris *recens Votum Regi* Jacobo II. *ejuſque Regnis Angliæ & Hiberniæ in ſolemni ejus Coronatione metricè expreſſum.* 305.†

Elogia *mortis glorioſæ* Plunqueti *Primatis Hiberniæ*, Talboti *Arch. Dublin. aliorumque in Anglia, Germania &c. vide infra in fine Tom. 3.*

PARS PRIMA

RESOLUTIONES

THEOLOGIÆ POLEMICÆ

De Modernis Controverſiis, & Quæſtionibus, facili methodo deciſis.

TRACTATUS PRIMUS

Methodus clara quemvis adducendi ad veram Eccleſiam.

CAPUT PRIMUM

Vera Religio commonſtratur horum temporum Libertinis.

PRima ad ſalutem remora eſt effrænata vitæ licentia: hæc uti Mentem cæco impetu convertit ad amorem creaturarum, ita eam penitus avertit à notitia, & cultu Creatoris: facilè enim error excæcat, quos libido dementat. Hinc fit ut noſtro ævo plurimi paſſim reperiantur non tam Hæretici, quàm Libertini, qui Religionis omnis expertes, & rerum creatarum Idolis affixi, nullam alteriùs vitæ curam admittunt. Serpit hæc dira contagio, non tantum inter humiles caſas ignaræ plebis, ſed vel maximè homines in ſpeciem politos, populique duces, & ipſas Principum aulas pedetentim invadit: ubi à multis Deus vix colitur, niſi purpuratus; cura omnis in Curia verſatur; multa de ſtatu publico, nulla de privata ſalute cogitatio. Fortunæ tantùm litare, viros principes ut Semideos colere, & ab aliis coli, plurimis ſumma, aut unica Religio eſt. Hominibus ſic affectis, ut ſopor ille lethargicus excutiatur, ante omnia neceſſe eſt, ut vivâ ſummi Numinis, æterniq; judicii cognitione percellantur. Habenda igitur in promptu argumenta, quibus per res creatas ad agnitionem Creatoris, & per ſenſuum experimenta ad rerum à ſenſu remotarum fidem, amoremque traducantur: fruſtra enim hos, Catholicos reddere contendes, niſi prius veri nominis Chriſtiani efficiantur. Quin & experientia docet, quoſcumque Sectarios, imo & Catholicos in fide languidiores, ex hac vivaci ſupremi Numinis, rerumque æternarum demonſtratione, ad veræ Religionis inveſtigandæ deſiderium, firmamque in ſuſcepta Fide conſtantiâ vehementer incitari.

ARTICULUS PRIMUS

Rationes ex rebus creatis ad Creatoris fidem, & cultum convincentes.

§. 1.

DIco Primò; *Ex Serie, & Dependentia Creaturarum colligitur neceſſaria Dei exiſtentia, & Religio illi debita.*

Demonſtratur claré & breviter hoc modo. Sicut mihi manifeſtum eſt Meipſum, qui aliquando non eram, in hac rerum natura nunc exiſtere, vivere, operari; ita mihi certò innoteſcit exiſtere aliquam Cauſam primam & ſupremam, cui ego quod ſim, aut vivam acceptum referre debeo. Non enim potuit hæc quâ conſto corporis moles, nullo procreante, repentè ex nihilo proſilire: multò minus ego primus illius artifex eſſe potui, ac meipſum è ſpatiis imaginariis in hoc orbis theatrum in-

 ducere:

ducere: Sic enim exiſtere deberem antequàm exiſterem, & creare antequam eſſem creatus; quod fieri penitus, aut intelligi nequit. Neque poſſum exiſtendi exordium ab alia cauſa v.g. à meo Parente derivare, niſi ille pari modo ſuam originem ab alio hauſerit, & hic ab alio, perpetuâ ſerie progrediendo; donec tandem deveniatur ad Cauſam primam & neceſſariam, à qua & primus hominum parens, & ego, & omnes creaturæ principium aliquod exiſtendi acceperunt.

Fruſtra autem, ne ad Cauſam primam deveniatur, finget Atheus ſeriem infinitam cauſarum à ſe mutuo dependentium, in qua nihil primum, aut ſupremum reperiatur. Nam contra, ut rem obſcuram claro exemplo expediam. Tametſi in Catenâ ferrea ex alto protenſa concipias ſeriem infinitam annulorum ſe mutuò ſuſtentantium, neceſſariò tamen vel intra, vel extra illam ſeriem dabitur aliquid ſupremum à nullo ſuſtentante dependens, à quo annulorum omnium gravitas ſuſtentari debeat, cum nullus in tota catena annulus poſſit ſeipſum ſuſtentare. Sic etſi admitteretur poſſibilis ſeries cauſarum infinita, neceſſariò tamen ſi non intra, ſaltem extra illam ſeriem exiſtet cauſa aliqua prima, ac ſuprema, à qua ſic procedunt ac procreantur univerſa, ut ipſa per ſe exiſtens, à nullo debeat originis ſuæ primordia derivare.

Vnde ſequitur, me huic ſupremo rerum omnium Conditori, ac meo primævo Parenti, ipſo creationis jure, ſinceram fidem, cultumq; debere; ac proinde ſi hunc præſtare omittam, debito ſupplicio ejus arbitrio plectendũ eſſe.

2. Neque tibi in mentem veniat, totam hujus Vniverſi machinam, ſine alio principio, mole tantum ſuâ ab æterno ſubſtitiſſe, nec niſi ex varia corpuſculorum mixtura, motu, ſymmetria, novas rerum ſpecies componi, potius, quam ab aliqua cauſa produci. Apage inane figmentum. Si enim Mundus hic adeò longævus foret, ſatis ſanè ætatis haberet, ut ipſe pro ſe loqueretur, & illius æternæ, ac venerandæ antiquitatis teſtimonium aliquod exhiberet. Jam verò, ſi omnes mundi Annales conſulamus, ſic inter ſe conſentiunt univerſi, ut ultra ſex millia annorum, nulla anteriorum temporum mentio reperiatur. Quin potius & novas artes, & ſcientias, & regiones priſcis ſæculis incompertas, non ita pridem Inventas eſſe Annalium monumenta conſignant, & noſtra etiamnum ætas teſtatur. Quod ſi ante hæc tempora, infinita ſæculorum millia effluxiſſent, quo pacto immenſa illa annorum æternorum retroacta ſeries artibus his excogitandis, aut regionibus inveniendis non ſuffeciſſet?

Neque dicas, has artes, aut anteriorum ſæculorum memoriam intercidiſſe, ex aliqua priſcorum hominum incuria, quaſi prætermiſerint illi priorum temporum geſta ac monumenta poſteritati conſecrare. Mirandum ſanè foret, in re tanta, tam publica, tam naturæ conſentanea, commune illud, & pluſquam Pythagoricum totius orbis ſilentium. Nihil enim hominibus magis jucundum, & à natura inſitum eſſe ſolet, quàm ſua, majorumque ſuorum decora, monumentis perpetuò duraturis, toti poſteritati celebranda tranſmittere. Idque nimis manifeſtum eſt ex ſingularum Gentium annalibus antiquiſſimis, & Virorum illuſtrium præclaris facinoribus, non tantum in ſcriptis hiſtoriis, ſed etiam in vivis marmoribus, ac mauſolæis omni ſtudio ab oblivione vindicatis. Quod ſi ante præteritorum temporum memoriam ultimam, per immenſi temporis durationem, cum mundo homines extitiſſent, illos quoque idem ardor, eadem antiquitatis explorandæ cupido rapuiſſet. De his verò ultra primum Adami ævum ſilent omnium gentium hiſtoriæ, omnia priorum ſæculorum monumenta conticeſcunt. Neque poteſt, contra æternam mundi durationem, inſonare clarius teſtimonium, quàm altiſſimum iſtud totius æternitatis ſilentium.

3. Fruſtra autem, ut hujus argumenti vim eludas, cum *Machiavelli* aſſeclis, confugies ad ingentes aquarum eluviones, & varia orbis incendia, quibus prætendas omnia prioris ævi veſtigia ante Adamum conſumpta fuiſſe. Hæc enim commenta, cum nullâ fide, aut hiſtoriâ fulciantur, ad fabulas & chimæras facilè relegantur.

Sed

Sed agé, ut rém preſſius urgeamus, quæro, Ex his eluvionibus & incendiis, aut hominum aliqui, aut nulli ſuperfuerunt? Si aliqui, poterant illi rerum præteritarum memoriam in poſteris conſervare. Si nulli, dic quæſo, quo modo ad te, nullo qui referret ſuperſtite, harum eluvionum notitia pervênit? An non vides bellum iſtud eſſe commentum omni teſte ac præſidio orbatum?

Tuo igitur teſtimonio machinæ iſtius æternæ tota moles incumbit. Faciamus porrò tecum, per hujuſmodi eluviones, & orbis univerſi conflagrationes, omne genus hominum abſumptum aliquando fuiſſe, nullo ſuperſtite qui anterioris ætatis notitiam propagaret. Sed hoc admiſſo, ulterius inquiro, quo pacto potuerint homines aliqui poſt communem interitum, ſine parente, ſine conditore, in hoc orbe terrarum denuò comparère? Vis ut more *Deucalionis* novum genus hominum ex ſaxis reparatum, aut potius ex orbe lunari delapſum credamus? Minimè, inquis, ſed ex commixtione elementorum, ac calore ſolis, inſtar glirium aut ranarum, novi iterum homines è terra proſiliêre. Si & hoc generis noſtri probrum, potius quam Deum illius auctorem admittere non reformides: Dic quæſo, Cur non & hoc tempore reperiantur homines aliqui terrigenæ, more ranarum aut murium in campis, aut paludibus, ex eadem corpuſculorum mixtura proſeminati? Adeſt non minor quam olim influxus ſolis ac ſyderum, præſto eſt eadem natura ac ſymmetria corporum ſublunarium: hæc omnia modis innumeris aſſiduò miſcentur, & agitantur: neque tamen hactenus unum nobis maſculum, aut embrionem in orbe univerſo, extra atheorum cerebrum, protuliſſe memorantur.

En quo tandem evaneſcant dementes Impiorum cogitationes! Quantumvis illi oblivione æternâ omnia involvant, & hominum genus ad ranarum aut pulicum ſortem abjiciant, & mundum ipſum flammis & undis penè evertant, ne ſic quidem ſupremum univerſi Conditorem effugiunt.

Cum igitur hactenus oſtenſum ſit, nec mundum, nec homines ab æterno extitiſſe; neque potuiſſe in tempore à ſeipſis, nec ab alio principio in infinitum procreari, manifeſtè conficitur, à prima rerum omnium Cauſa ac conditore originis ſuæ primordia obtinere, cui proinde ſincera fides, ac Religio debeatur.

§. 2.

Dico Secundò, *Ex ipſa Hominis conſcientia, & rerum cæterarum Ordine perfectiſſimo, ſupremi Moderatoris providentia omnibus adoranda & colenda eluceſſit.*

4. AC primò quidem, hanc ſupremi Numinis agnitionem intimis hominum pectoribus ab ipſa natura inſculptam eſſe deprehendimus, ex ſtimulis *Conſcientiæ*, ſive tacita formidine, quâ admiſſo gravi flagitio v. g. homicidio, homines etiam ethnici concutiuntur, quantumvis illud in vaſta ſolitudine, abſque omni arbitro aut teſte patratum fuerit. Quæro enim, quem poteſt ille homicida violatæ legis vindicem formidare? Non primò ſeipſum, nullum enim à ſeipſo ſupplicium pertimeſcit. Non alium hominem, qui crimen teſtetur, aut puniat: certus enim eſt, nullum mortaliũ ſceleris ſui conſcium fuiſſe: & tamen tacitus illum tremor, & ſolicitus pavor exagitat. Deum igitur ubique præſentem, Deum omnia etiam occulta inſpectantem trepidando metuit, & metuendo agnoſcit; ad quem nempe, ut auctorem naturæ pertinet, violatam naturæ legem in præſenti, aut futuro ſæculo vindicare.

Hinc igitur agnoſco, me in ipſo mentis meæ tribunali adeò vivum circumferre ſupremi Numinis teſtimonium, ut ſi debitam illi fidem & obſequium non exhibeam, non tantùm Deum Judicem, ſed etiam meam conſcientiam habere debeam contra me vindicem, teſtem, accuſatorem.

5. Secundò: Si transfero oculos à meipſo in hunc *Orbem aſpectabilem*, occurrit imprimis, hæc in qua conſiſto, Terræ, & Maris ingens machina, in medio Aëre, nullo ſuſtentante, librata.

librata. Hinc aſcendo ad ampliſſimum globum Lunæ & Solis, qui conſtanti tot ſeculorum curſu orbem univerſum illuminat. Pergo hinc ulterius ad reliquas Stellas, multitudine innumerabiles, ſplendore eximias, miro & immutabili ordine in Firmamento collocatas. Conſidero denique ipſius Firmamenti amplitudinem immenſam, & motum præcipitem, tot tamen millibus annorum, abſque errore minimo, in ſuo curſu ac tramite perſiſtentem.

Horum ſingula ſi cum Aſtrologis penitius contemplemur, comperiemus magnitudinem Solis pluſquam centies & quadragies totius Terræ globum ſuperare: imò alii ad millies ſeptingenties cum Tacquetio noſtro extendunt. Terræ autem totius ambitus prope ad viginti duo leucarum millia porrigitur. Stellas in firmamento nocte ſerenâ conſpicuas quis poterit numerando recenſere, quæ ad conſtellationes mille viginti duas reducuntur? Et tamen inter has, plures ſtellæ quæ dicuntur primæ magnitudinis, totam Terram pluſquam quadragies excedunt. Diſtantiam autem immenſam Stel. Fixarum à Terra inde conjicies, quod ipſe Sol, multò nobis vicinior, diſtet ultra quatuor milliones milliarium; Luna verò ultra ſeptuagies mille milliaria Belgica. Moventur autem Aſtra Firmamenti ſingula velocitate tam ſtupendâ, ut ſingulis horis multos leucarum milliones conficiant, cum & ipſe Sol in circuitu multò inferiori, non minus quam millionem leucarum in horas ſingulas decurrat. Quæ omnia ad ampliorem longè numerum extendi cenſet Ricciolus, & ex parte G. Heſius, aliique viri accuratiſſimi.

Nunc inquiro, à quo tandem poſſunt exiſtere, & ordinari hæc quæ recenſui univerſa? Non eo pertingit Hominis induſtria, quæ vel in unius familiæ gubernatione mirum quantum deſudat: nec opus eſt Angelicæ virtutis & intelligentiæ, anguſtis nempe ſpatiis, ac limitibus circumſcriptæ. Non igitur exiſtunt illa niſi à ſupremo, & perfectiſſimæ mentis Artifice, qui ſingula cum nondum eſſent, ex nihilo produxit, producta inter ſe aptiſſimo ordine diſpoſuit, & ſic diſpoſita in eodem tenore ad hunc uſque diem continet, ac conſervat. Non enim potuit ingens illa rerum machina per ſe, abſque ſupremæ cauſæ adminiculo, ex nihilo emergere, ut in §. 1. oſtendi; multòque minus abſque ejuſdem diſpoſitione ac conſilio in eam, quam deſcripſi, formam ordinemque fortuitò conſurgere. Ut ſi in vaſta ſolitudine occurreret Palatium ampliſſimum, optimo ſingularum partium ordine conſtitutum, nemo eſt hominum, qui illicò non agnoſceret, talem fabricam non caſu fortuito, ſed ab Artifice mente & ratione prędito in talem ordinem formamque coâluiſſe.

Eodem modo ulterius inveſtigandum, quonam moderante dirigatur *Motus ſolis* perpetuus in ſuo acceſſu, & receſſu, ad certos fines & uſus rerum ſublunarium, ut ver hyemi, veri æſtas, æſtati autumnus, ordine ac lege numquam aberrante ſuccedat? Non poſſunt ſanè hęc omnia ab alio principio promanare, quam à ſupremo, ac ſapientiſſimò rerum omnium Moderatore, cui curæ eſt tam vario ſolis motu, ac temporum alternatione, hominum genus, reſque cæteras ab interitu conſervare. Sol enim, cum ſit mentis & rationis expers, neque rerum ſublunarium exigentias intelligere, neque curſum ſuum certâ lege ad earum uſum, utilitatemque flectere, aut ordinare poteſt. Cernimus eniinverò, nec Cymbam unam, utpote ratione carentem, abſque nauclero, nec Currum unicum abſque auriga, ad deſtinatum locum motu ſe proprio, conſilioque dirigere. Multò minus potuit tam varius, tam diuturnus ſolis, ſyderumque motus, ſine ſupremo moderatore, per ſex millia annorum, ad fines adeò admirandos cæco impetu inflecti, nullo conſilio dirigi, nullâ providentia gubernari. Inops ipſe ſit mentis qui hæc ſine mente perfectiſſima fieri poſſe arbitretur.

Qui ergo creaturas etiam rationis expertes ad fines ſuos tam accuratè dirigit, quomodo patietur hominem ratione prædictum, ab ultimo ſuo fine, qui eſt ipſe Deus, impunè recedere, & ab ejus fide, & obedientia ſponte aberrare?

6. Quod

6. Quod ſi etiam in *Homine* (qui meritò *microcoſmus*, ſive, parvus mundus, dicitur) conſideres partium ſingularum ad ſe mutuo, ſuaſque operationes *Proportionem* & ſymmetriam admirandam; ſi etiam in ſingulis Animalculis tot *Inſtinctus*, tam ſolerter inditos ad ſuam, ſuæque ſpeciei conſervationem; ſi in ipſis Arboribus, & plantis, imo in unico *Floſculo* advertas partium ſingularum ad ſuos fines ordinatiſſimam texturam; ſeminis ex quo paulatim formatur vim, & energiam; ſtipitis unde flos ſuperius conſurgit varios, & æquabiles plexus; ſi denique ſingularum particularum mirabilem, ſibique ſemper conſtantem ordinem & œconomiam penitiùs perſpicias, illico profectò exclamabis, Hic digitus Dei eſt, hic ſapientia ſublimiſſima, hic ſupremi Opificis artificium.

Idem ilicò deprehendes ſi pergas ad Animantia ſingula, ac tantùm inquiras, Quorſum præ aliis Ciconiæ, ac Grues collum, roſtrumque habeant longiſſimum? In promptu cauſa eſt, partium debita ad ſuos fines proportio. Quia cum animantia iſta præ cæteris pedes habeant oblongos, neceſſaria etiam fuit colli, roſtrique longitudo ſic proportionata, ut ad alimentum ſibi ex terra deſumendum extremum roſtri porrigere valerent: hac verò longitudine carent paſſeres, columbæ, cæteræque volucres quæ pedes habent breviores, adeòque roſtrum terræ vicinius.

Quorſum Animalia *terreſtria* equi, boves, leones, &c. quatuor pedibus ſuſtentantur, *volatilia* tantùm duobus fulciantur? Quia illa quadrupedia terræ inſiſtunt, gramine aluntur, & graviori conſtant corporis mole, quæ ad ſui ſuſtentationem quatuor pedes veluti totidem columnas requirit. *Volatilia* verò, cum maximè aërem incolant, muſcis pro alimento captandis alas potius, quàm tot pedes depoſcunt. *Piſcibus* denique non pedes, non pili, non plumæ, ſed ſquamæ denſæ, inſtar loricæ, aquarum frigori obſiſtentes, ac brancheæ tenues aquam dividentes, corpuſque in ea librantes ſolertiſſimè attribuuntur.

Ac ne in ſingulis ad alia minutiora, qualis eſt unius Oculi fabrica admiranda, latius excurram, de ſolo Corpore humano cum Anatomicis pronuntiat eximius olim *Aretæus*, adeò eminentem eſſe illius in particulis ſingulis ſtructuram ac ſymmetriam, ut non poſſit ab alio, quàm à ſupremo prorſus rerum omnium Artifice fabricari. Hoc artificium admirandum, in rebus creatis maximè obvium & aſpectabile, ſi quis attentè contempletur, ſcalam habet expeditiſſimam, quâ ad ſupremæ atque increatæ Sapientiæ non tantùm notitiâ, ſed etiam ſummam illius admirationem, amoremque facilè conſcendat.

§. 3.

Dico Tertiò, *Spiritus à corporeo ſenſu ſeparati, uti & Miracula vim naturæ exuperantia, ad divinæ Potentiæ notitiam, cultumque manifeſtè adducunt.*

7. PRimò quidem, Extra creaturas in hoc mundo aſpectabiles, occurrunt etiam *Spiritus inviſibiles* à materia, ſenſuque ſeparati, ut ſunt Angeli, ac dæmones, qui in obſeſſis hominum corporibus ſeſe produnt per operationes admirandas, quæ à nullo hominum poſſunt exerceri. Nihil enim certius eſt, quàm dari artem Magicam, & occulta cum dæmonibus pacta & commercia, ex quibus cogimur admittere Spiritus corporis expertes, maximâ agilitate, intelligentiâ, ac potentiâ præditos, quâ producuntur effectus qui omnem poteſtatem naturæ viſibilis longiſſimè tranſcendunt. Sicut ergo inficiari non poſſumus exiſtere hos Spiritus, qui ſub aſpectum non cadunt, à rebus corporeis ſeparatos; ita neceſſe eſt agnoſcere Spiritum aliquem ſupremum, ac potentiſſimum, qui occultâ virtute cætera omnia moderatur, quem Deum vocamus, etſi illum nec viſu, nec alio ſenſu percipiamus.

Secundò, ſupremi Numinis Majeſtatem nobis produnt, innumera omni ævo Miracula, quæ cum omnes naturæ vires excedant, à ſolo Deo ea provenire neceſſe eſt; qualia ſunt tot manifeſti favores ſinceris Dei cultoribus con-

ceſſi; tot pœnæ ſacrilegis, ac perjuris repentè irrogatæ.

8. Quæro enim, A qua virtute aut poteſtate prodierunt ſupra vim naturæ tot Prodigia olim patrata, dum diviſis inſtar muri hinc & hinc Oceani fluctibus populus Iſraeliticus, duce Moyſe, profundum maris alveum ſicco veſtigio tranſmiſit: aut dum Joſue invocato Numinis auxilio, in medio æthere præcipitem ſolis curſum extemplò frænavit. Et ut propinquiora memorem, quo auctore Chriſtus corã multis teſtibus Lazarum è monumento, filiũ viduæ è feretro, & plures alios luce orbatos ad vitam repentè ſuſcitavit? Quâ vi, aut potentiâ plures alii Dei cultores, omni ævo ad noſtra uſque tempora, paria ſuperioribus prodigia orbi palam ſpectanda exhibuerunt. Potuerunt ſcilicet elementa, potuit vis occulta naturæ ad hujuſmodi miracula ſufficere, quæ omnem naturæ poteſtatem manifeſtè tranſcendunt. Diu ſanè multumque univerſæ Naturæ opem implorabis, antequam eâ opitulante unius digiti vulnus momento obducas.

Sed ne tam potenti argumento ad præſtandum Numini fidem cultumque adigaris, hæc omnia ut hiſtorias falſas, aut oculorum ludibria, cum Machiavello, dicere non erubeſces. Verùm non advertis te pariter inſano auſu omnium hiſtoriarum fidem, & humanum commercium è mundo relegare? Geſta Regum, aut Cæſarum unde nobis niſi ex conſcriptis majorum monumentis recenſebis? At, ſi tecum inſanire velim, repudiabo univerſa. Proferes teſtes ac tabulas plurimorum Auctorum fide, ac teſtimonio ad poſteritatem tranſmiſſa. Dicam illico, falſas hiſtorias, fictas tabulas, omnia hominum aſtu & fraude odornata. Nulla ergo deinceps in tabulis, nulla in teſtibus, nulla in hominum dictis aut factis fides reſidebit. Quod aliud non eſt, quàm neceſſarium vitæ humanæ commercium, & omnem probandæ veritatis viam penitus intercludere. En quo devenit iſta hominum veſania, quæ dum tentat è mundo tollere fidem divinam; omnem pariter deſtruit fidem humanam.

§. 4.

Dico Quartò, *Ex prædictis apertè evincitur, quemlibet Dei agnitionem, cultumque liberè averſantem, rectè inter homines fatuum, aut amentem reputari.*

9. Hoc ut demonſtrem, aſſumo principium à Philoſopho traditum *10. Ethicorum*, & ab omnibus ſummo conſenſu receptum: *Quod univerſis videtur, id verum eſſe debet.* Hoc enim principio ſublato, facile negabo, bonum eſſe vivere, malum mori; mel dicendum dulce, fel amarum. De hoc autem ſi dubitavero, fatuus illico appellabor, quia hoc & univerſis videtur, & natura ipſa loquitur, mel ſcilicet dulce, fel verò amarum eſſe: Nam ut veriſſimè Tullius, de quo omnium natura conſentit id verum eſſe neceſſe eſt. Nunc ulterius ſubſumo: Atqui univerſis mente ſanâ præditis ſemper videtur, ſemperque viſum eſt, dari in mundo aliquod Numen debitâ religione colendum. Conſtat enim ex omnium gentium hiſtoriis, etſi inventæ fuerint nationes quæ vitam duxerint ſine domibus, ſine veſtibus, aliiſque hominum commodo ac naturæ conſentaneis; nuſquam tamen extare gentem, aut urbem, cui nullus ſit Deus, nulli ritus, nulla ſacrificia. Adeò ut inter regiones poſtremo ſæculo in novo quaſi orbe repertas, nulla ſine religione aliqua vixerit, quamvis in cæteris vix à belluis differre viderentur. Neque poteſt communis ille hominum ſenſus ac conſenſus ab alia cauſa enaſci, quam à quadam luce, ac communi dictamine ab Auctore naturæ omnibus impreſſo, ut illum tanquam primum originis ſuæ principium ſibi quærendum ac colendum agnoſcerent. Quod autem à natura duce, & ingenita omnibus luce proficiſcitur; id abſque dubitatione verum certumque à quovis ratione prædito judicari neceſſe eſt. Adeò ut ſi quis præfractè obluctetur, aliud exiſtimari nequeat, quam hominem illum læſo turbatoque cerebro, vim judicandi amiſiſſe; quâ ſolet verum à falſo diſcerni.

10. Atque hinc ulterius conficio, contra curam

ram debitam inquirendæ Religionis, Ab auctoritate Libertinorum nullum poſſe prætendi argumentum, quos hic in delirantium numerum redigendos eſſe jam demonſtravi. Nulla ſanè fatuitas eſt ſine aliquo ſimilis cerebri patrono, neque tamen rebus communi orbis judicio receptis,quidquam derogare ſolent diſſona paucorum deliria.Communis certuſque eſt hominum ſenſus, vitam ſuam cuilibet æſtimandam;& tamen inventi ſunt aliqui, qui violentas manus ſibi intulerunt.Quid magis certum, quam nos aliquid certi cognoſcere?id tamen à Scepticis præfractè negatur. Veritas eſt lumine naturæ nota, me non poſſe ſimul ſcribere,& non ſcribere,ſed & hoc à Parmenide pro falſo habetur. Nulla denique veritas adeo lucida eſt, ut ad eam proterva quorumdam ingenia non caligent: quod ſi ad obducendam veritati caliginem, illa paucorum cæcitas ſufficeret, jam pridem omnis è mundo veritas exularet.

Hoc intereà ex dictis liquet,in nullo rationis dictamine,communem orbis univerſi ſensū magis convenire, quam in admittendo aliquo Numine ac Religione, quam quiſque ex ſola naturæ luce ac magiſterio ſibi colendam eſſe decernit. Unde demum conficitur,nihil poſſe obtendi quo minus inter fatuos, aut emotæ mentis homines eſſe cenſeantur, qui contra veritatem adeò apertam paucos ſequuntur Libertinos, quos in hoc judicii impotes eſſe, & in media luce cæcutire, jam palam fecimus,& pluribus infra confirmandum erit.

§. 5.

Dico Quintò;*Ex argumentis hactenus allatis certò concluditur,ex neglectu Fidei, cultuſque divini, ſequi pœnam ignis æterni.*

11. PRimò, Quia communi orbis conſenſu ex his,& ſequentibus argumentis,Omnes non modò Chriſtiani, ſed etiam Judæi, Turcæ,ac pleræque Gentes Barbaræ omni ævo hanc indubitatam intulere ſententiam: *Qui negligit Deum in hac vita dignè colere, in altera vita condignè punietur.* Sicut ergo violatæ fidelitatis erga Regiam Majeſtatem condigna pœna eſt,ferri,aut flammæ tortura, definito tempore duratura, ita neglectus fidei debitæ Regi æterno, condignum ſupplicium eſt cruciatus ignis æterni.Quia Dei infiniti Majeſtas & excellentia,cujuſlibet Principis dignitatem infinitis gradibus antecellit.

Hoc cum ita ſit, quo modo potero ego ad hanc totius-Univerſi vocem obſurdeſcere,aut in hoc præ omnibus vitæ negotiis curam & cogitationem non intendere,ut divinæ Majeſtati debitam fidem, cultumque perſolvam.Si enim in periculis vitæ præſentis brevi finiendæ,omni ſtudio remedia quæruntur tutiſſima, quanto magis id agendum eſt in præcavenda jactura vitæ æternæ, & vitandis pœnis perpetuò duraturis.

Secundò. Præter hanc totius naturæ vocem, Deus ipſe per voces Prophetarum hanc doctrinam omni ævo hominibus propalavit, & noviſſimè locutus eſt nobis in *Chriſto* Filio ſuo, qui in teſtimonium *Hujus veritatis* à ſe revelatæ,in publica orbis luce,cæcis à nativitate viſum, claudis inceſſum, mortuis plurimis vitam momento reſtituit. Qui in dæmones, in elementa,in morbos omnes,ſolâ voce,aut nutu,abſolutiſſimum exercuit imperium. In cujus morte ſupra omnem naturæ ordinem, orbis univerſus denſâ tenebrarum caligine obductus eſt, & tota terræ machina horrendo tremore concuſſa,petris ſciſſis,& mortuorum ſepulchris divinâ virtute reſeratis. Qui deniq; poſt mortem redivivus, pluribus palam ſpectandus & palpandus apparuit: ac demum divinâ luce refulgens, coram multis teſtibus, in cælum propriâ virtute conſcendit.

Quæ omnia,pariter cum ſua Doctrina probatiſſimis *divinarum Scripturarum* monumentis, & innumeris per Euangelii præcones *Miraculis* confirmatâ, adeo omnibus manifeſta reliquit, ut maxima pars orbis,non vi ut armis,ſed apertâ veritatis luce adacta, ejus doctrinam quantumvis arduam accipere,& ſuo ſanguine conſignare non dubitaverit. Doctrinæ autem à Chriſto traditæ *Primum Principium* hoc eſt, Deum debitâ fide, & cultu agnoſcere recuſantibus,

ſentibus, paratum eſſe poſt hanc vitam ſupplicium ignis æterni. Sic enim loquitur Chriſtus *Matthæi* 15, v. 51. Ite maledicti in ignem æternum, & v. 46. Ibunt hi in ſupplicium æternum, juſti autem in vitam æternam.

12. Dura, inquies, hæc ſententia eſt. At omnium ſententia eſt. Nulla Eccleſia, nulla inter Chriſtianos Secta umquam dubitavit, ſine vera fide impoſſibile eſſe Deo placere, aut ignis æterni pœnas evadere, ſi quis eam ritè propoſitam ſuâ culpâ admittere recuſet.

Nunc igitur animum collige, & apud teipſum expende, Quantum hactenus curæ adhibueris in deligenda illa Fide ac Religione, in qua poſſis Deo placere, & ignis æterni tormenta effugere. Quis viator ſine ullo examine ingreditur quamlibet viam primò occurrentem, niſi ſponte velit in errorem, & interitum incidere? Non ideo via ad ſalutem recta eſt, quia lata, quia jucunda, cum ipſa veritas moneat *Matth.* 7, v. 14. Anguſta eſt via quæ ducit ad vitam, & pauci ſunt qui inveniunt eam. Quia nempe viam veræ fidei pauci ſeriò inveſtigant, ſed illam ingrediuntur ad quam vel commodum vitæ, vel lucrum, vel officium, vel amicorum exemplum invitat. Et tamen in altera vita, nec officium, nec lucrum, nec amici ulli, ſed Fides vera & ſincera poterit te ab ignis æterni pœna præſervare.

Interroga igitur teipſum iis verbis quibus à Chriſto interrogaris *Matth.* 17, v. 26. Quid prodeſt homini ſi univerſum mundum lucretur, animæ verò ſuæ detrimentum patiatur? Cras fortè ſtabis ante tribunal ſupremi Judicis, Fidei tuæ rationem redditurus, ubi in momento accipies extremam ſententiam, unde pendet tota Æternitas. Adhibe ergo nunc in inquirenda veritatis via illam curam ac ſtudium, quod ſeriò à te adhibitum non fuiſſe, ſerò lugebis: in hoc enim puncto, ad vitæ finem ultrò errare, aliud non eſt quam æternum perire.

ARTICULUS SECUNDUS

Enervantur varia Argumenta & effugia contra hæc à Libertinis opponenda.

1. Reſpondebunt pro ſua, ſuorumque errorum defenſione, Atheorum more, horum temporum Libertini: *Hominem* ex jure & dignitate naturæ ſuæ in res ſublunares liberum dominatum, uſumque obtinere. Durum proinde videri, à ſuperiori aliquo Numine, nullo cogente, tot legum divinarum vincula ſubire, quæ naturali hominis libertati ac fælicitati in creaturarum uſu maximè præjudicant: ideòque nolle ſe ex doctrina ſibi incerta, de libertatis ſuæ certa poſſeſſione deturbari.

Sed ut tuo etiam, Libertine, commodo conſulamus, abs te quæro: An non tibi multò durius videatur eam de Deo, ejuſque legibus doctrinam abjicere, quæ ſi vera ſit, abſque ullo in futurum remedio, tibi allatura eſt calamitatem perpetuò duraturam; ſi verò falſa, nihil eam profitenti in hac, aut altera vita nocitura eſt? Si enim nullum exiſtat Numen, nullus quoque erit hominum qui poſt hanc vitam, tuum tibi in colendo Numine errorem exprobrabit: illo autem exiſtente, unà cum ſpreti Numinis ultione, conſurget adverſum te tota hominum multitudo, quæ ab orbe condito Deum ritè coluit, tuæque veſaniæ, quod à communi orbis ſenſu ultrò aberraveris, meritiſſimo jure inſultabit. Securum igitur te reddit Numinis veneratio à graviſſima pœna Atheis perpetuò formidanda, atque inſuper ſpem parit ingentis præmii ſinceris Dei cultoribus, communi orbis judicio, in perpetuum deſtinati. Et quamvis (quod fieri nequit) tuum de exiſtentia Numinis judicium cum communi orbis conſenſu falleretur, per hoc præſentis vitæ conditionem nihilo reddes deteriorem. Amens ergo ſis ſi doctrinam omnibus adeò compertam amplecti recuſes, quæ te pœnæ ſecurum, ac perpetuò fælicem reddere poteſt, miſerum non poteſt.

2. At,

2. At, inquies, quo modo in totius vitæ decurſu poſſum eſſe non miſerrimus, ſi in omni actione vindicem ſupremi Numinis manum mihi perpetuò imminentem agnoſcam, à quo dum in libero rerum creatarum uſu, aut abuſu futura ſupplicia pertimeſco, ſtatum præſentis vitæ ego mihi fabrico quovis gehennæ periculo deteriorem?

Pones facile hanc miſeriæ formidinem, quam præſentium illecebrarum ſpectra injiciunt, ſi haud minorem eſſe hominis Chriſtiani quam Athei, etiam in præſenti vita, fælicitatem, mecum æquâ lance expendas. Vita hominis Athei, ſive Libertini divinum cultum aſpernantis, perpetuam patitur cum vera ratione luctam ac diſſidium, dum advertit ſe, in repudiando Numinis obſequio, à communi orbis ſenſu diſſidêre. Nullum habet in Dei providentia ſolatium aut aſylum, ad cujus præſidium in adverſis confugiat: nullum illi intercedit cum veris Dei cultoribus Religionis vinculum aut commercium: omnium in hac vita odium & opprobriũ incurrit: ac poſt mortem nullam alterius vitæ fælicitatẽ expectat. His autem ſolatiis ac gaudiis homo Chriſtianus in præſenti vita jucundè perfruitur, iiſq; intra conſcientiæ ſinum ſuaviſſimè oblectatur.

Liberum verò rerum creatarum uſum ſi ſpectes, hic quoque uſus in homine Chriſtiano, quantum neceſſe eſt ad benè beatèque vivendum, nulla ex parte deſideratur. Præſtò illi abundè ſunt oblectationes innumeræ divinâ lege conceſſæ, quæ tanto ſuavius ac ſecurius mentem explent, quantò magis defæcatæ ſunt à belluinis cupiditatum illecebris, à quibus ipſa natura, & ratio abhorret. Non arcet illum ſua in Deum Religio à communibus fortunæ donis, à publicis in republica honoribus, ab opibus legitimè acquirendis, à clari nominis fama ad poſteritatem tranſmittenda, in nulla denique parte fælicitatis humanæ Chriſtianus Atheo aut Libertino concedit: in hoc ſemper diſpares, quod homo Libertinus habeaţ plurimùm quod poſt hanc vitam timeat, nihil omnino quod ſperare poſſit.

3. Si forte dicas, Onus tibi maximũm, & quavis Ætnâ gravius apparere, captivum tradere intellectum ad obſequium fidei, in rebus captu difficillimis, quæ omnem intelligentiæ tuæ lucem effugiunt: ut eſt Deus unus & trinus; Animæ immortalitas, & alia non minus ardua fidei myſteria. At quid ſi ego palam fecero, dum onus hoc amoliris, & te nihil abſque ſenſuum experimento credere profiteris, aſſumpſiſſe te onus credendi myſteria multo magis abſtruſa, & ab omni ſenſu & ratione remota, quam quæ tibi per Atheiſmum excuſſiſſe vidêris?

Age imprimis: Homo Chriſtianus credit exiſtere Deum, qui ſub ejus ſenſum aut aſpectum non cadit; Atheus verò, ut Dei demonſtrationem enervet, admittit ſeriem cauſarum infinitam, aut occultas atomos, ex quarum fortuito concurſu omnia cöaleſcant: hanc autem ſeriem infinitam, has atomos occultas, hunc concurſum tam affabrè, & tamen fortuitò omnia formantem, nec illi viſus, nec ſenſus, nec ratio ulla unquam ſpectandum exhibuit.

Secundò, Chriſtianæ fidei profeſſor Animam hominis, quam nunquam ſpectavit, immortalem agnoſcit: Atheus animam poſt mortem in nihilum abire profitetur, quam tamen nunquam ſuis oculis in nihilum evaneſcere conſpexit. Chriſtianus aſſerit omnia in hoc orbe ſupremâ Dei ſapientiâ diſponi: Atheus è contra ſuſtinet res univerſas à ſolo Fato gubernari; neque tamen arbitror ipſum ullo hactenus ſenſu Fatum magis, quàm Deum percepiſſe. An non advertis, Libertine, quàm recondita, & ab omni ſenſu aliena dogmata cum Atheo admittas, qui tamen profitetur, ſe nihil agnoſcere velle, niſi quod aperto ſenſuũ teſtimonio comprobatur. Quod ſi in his figmentis tam abſtruſis, non dubitat captivum tradere intellectum, quid illum in admittenda Numinis exiſtentia remoratur? Quam ratio demonſtrat, quam Doctorum auctoritas probat, quam Gentium pænè omnium conſenſus apertè teſtatur.

4. Nunc tandem, ut te propius conveniam, quæro; An hanc doctrinam pro tua agnoſcas;

Veritas omnem vitæ humanæ ordinem, juſtitiam, honeſtatem pervertit: *Falſitas* optimum in mundo ordinem, juſtitiam, honeſtatem inducit. Haud dubio, maleſanum hoc doctrinæ monſtrum confeſtim averſaberis. Efficiam tamen paucis ut hoc naturæ immane monſtrum, mentis Deum averſantis fœtum eſſe agnoſcas. Si enim verum eſt hoc quod ſupponit Atheus, Non eſt Deus, non eſt Providentia, non eſt Religio quæ ulla hominum flagitia prohibeat aut puniat, liberum erit ſine ſcelere etiam innocentem trucidare, aliena bona rapere, alterius thorum violare, per nocturna furta aut incendia quaſcumque domos & urbes devaſtare, quidquid furor, quidquid libido ſuggeſſerit, abſque ullo crimine aut Numinis metu patrabitur. Sublato enim Deo tollitur lex divina, ſublatâ autem lege, omne flagitium legi contrarium, & conſtituta flagitio pœna penitus evaneſcit. Quinimò ſi Numen è mundo tollas, jam blaſphemia, perjurium, impietas, virtus erit maxima, ac laude digniſſima, utpote conformis primæ Atheorum veritati, qui divinum Numen nihil niſi commentum aliquod vanum, ac chimæricum arbitrantur.

5. Ex adverſo, quidquid in rerum natura honeſtum, quidquid rectè ordinatum conſpicimus, ſi atheo credis, Falſitatis beneficio acceptum referamus oportet. Supponit enim Atheus dogma eſſe falſiſſimum, *Deus exiſtit.* Et tamen ex Dei exiſtentia ab hominibus credita profluunt actiones honeſtiſſimæ, ut fides in verbis, fidelitas in pactis, amor juſtitiæ, obedientia legum, denique odium omnis flagitii, quod agnoſcunt homines à Deo juſto judice ſeverè puniendum; uti credunt ab eodem amorem æquitatis, & omnis actionis honeſtæ æterno præmio remunerandum.

Quid autem magis diſtortum fingi aut cogitari poteſt, quàm rectiſſimam bene agendi normam ex errore falſiſſimo enaſci, primam omnis æquitatis regulam, iniquiſſimo ficti Numinis cultu contineri: denique optimum in rebus humanis ordinem, peſſimo totius naturæ monſtro deberi? An non apertè vides, quo pacto ex inverſo cerebri tui judicio, totius univerſi ordo evertatur.

Neque dicas, ſepoſitâ cognitione, ac lege divinâ, ipſi Naturæ humanæ innatum eſſe hunc æqui, rectique amorem, ut ſponte ſua actiones cum flagitio conjunctas averſetur, eamqꝫ eſſe legem quandam non aliunde acceptam, ſed ipſi naturæ per ſe impreſſam.

Nam ego ex adverſo demonſtro, illam rectè agendi legem non poſſe naturæ ineſſe, niſi eam aliunde ex perfectiori principio inditam fuiſſe agnoſcas. Memineris enim te, qui Deum naturæ conditorem inficiaris, Animam quoque homini incorpoream atque immortalem negare: teque totam hominis machinam, & quidquid in ea continetur ex fortuito quarundam atomorum concurſu fabricare.

6. Quæro igitur nunc, quo pacto ex fortuita illa corpuſculorum congerie, quibus ex natura ſua nihil rationis inditum eſt, provenire poſſint illa perfectiſſimæ rationis principia, quæ etiam quandoque reluctante naturâ ſingulos homines docent, *Suum cuique tribuendum: Parentes honorandos: Alteri non faciendum quod tibi nolles fieri, &c.* Ita enim vis inſita non eſt corporibus ex ſe ſtupidis & ratione carentibus, ut in unam molem conflata, talia conferant rationis lumina, quibus ipſa penitus deſtituuntur. Certiſſimum namque totius naturæ axioma eſt, Nullam cauſam poſſe producere effectum ſeipſâ perfectiorem. Quomodo ergo ſuprema illa rationis principia, & nulli errori obnoxia, poterunt provenire à ſola ſymmetriâ, motuque corporum elementarium, quibus nihil magis proprium ac congenitum eſt, quam caſus, error, & ignorantia? Sicut igitur à Magiſtro inanis cerebri, ac nullis artibus imbuto, nemo ſcientiam hauſerit indubitatam, & omnis erroris expertem, ita neceſſarium erit deficere ac vacillare prima illa rationis principia, quæ pro certiſſimis habentur, niſi à ſupremâ ac perfectiſſimâ quadam intelligentiâ deriventur, qualem extra hanc quam cernimus corporum congeriem inquiras neceſſe eſt.

Atque hinc ut arbitror ſatis manifeſtè depre-

prehendis, ipſam naturæ vim, in qua effugium quærebas, te ad ſupremum ac perfectiſſimæ intelligentiæ Numen ſua ſponte adducere, dum invictè demonſtrat, hæc ipſa rationis principia, quæ naturæ attribuis, non poſſe homini inexiſtere, niſi Deum, qui illa Animæ incorporeæ impreſſit, ut primum primæ veritatis fontem & auctorem agnoſcas.

ANIMÆ IMMORTALITAS
Ex demonſtrata Dei exiſtentia, & ratione naturali deducitur.

7. PRobatur primò, ex divina auctoritate & veracitate, quæ falli aut fallere nō poteſt, in Scripturis ſacris à ſe dictatis animæ noſtræ immortalitatem disertè declarante. Patet *Matthæi* 10. Nolite timere eos qui occidūt corpus, animā autem non poſſunt occidere: Ubi verba illimitata, *non poſſunt occidere*, ſatis etiam declarant animam ex natura ſua, non ex ſolo Dei decreto abſolutè eſſe immortalem. Patet idem *Matthæi* 15. Ibunt hi in ſupplicium æternum, juſti autem in vitam æternam. Idem denique Eccleſia univerſa, Verbi divini interpres à Deo conſtituta, declarat in Concilio *Lateranenſi III. Seſſ.* 8. his verbis. Cum diebus noſtris nonnulli auſi ſint dicere de natura animæ rationalis, quod mortalis ſit; ſacro approbante Concilio, damnamus & reprobamus omnes aſſerentes, animam intellectivam eſſe mortalem &c. cum illa non ſolùm verè & eſſentialiter humani corporis forma exiſtat, verum & immortalis &c.

Probatur ſecundò, ex Juſtitia Dei perfectiſſima ac ſapientiſſima, quæ proinde plectere debet improbos, & remunerari probos. Atqui id ſæpe non facit in hac vita, in qua cernimus improbos affluere delitiis, probos verò miſeriis multis affligi. Ergo id præſtare debet poſt decurſum hujus vitæ mortalis. Unde etiam ſequitur poſt illam debere animam ad minimum pro aliqua temporis duratione ſupereſſe. Si autem poſt ſeparationem à corpore permaneat aliquo tempore ſuperſtes, nulla eſt cauſa cur unquam poſtea intereat; cum ex natura ſua nullum habeat contrarium à quo deſtruatur, neque per ſe ſit naturæ fluxæ, nec aliud aſſignetur quod exigat eam in nihilum reduci. Quin è contra experimur animæ humanæ à natura inſitum eſſe appetitum quendam innatum ad quietem & beatitudinem perfectam, adeoque perpetuam: hic autem appetitus fruſtraneus & chimæricus foret, cum nulla beatitudo poſſit eſſe perfecta niſi ſit cum perpetuitate conjuncta. Hoc argumento uſum fuiſſe S. Petrū adverſus Simonem Magum. ad evincendā animæ immortalitatem, aſtruit *D. Clemens lib.* 3, *Recognitionum*.

8. Probatur tertiò, ratione naturali. Ex eo quod Anima noſtra naturam habeat ſpiritualem, ſive incorpoream, quæ proinde ex ſe nulli eſt obnoxia corruptioni. Incorpoream autem eſſe Animæ noſtræ ſubſtantiam, convincunt 1. *Cogitationes humanæ*, quæ ſunt operationes animæ, & talis naturæ, ut nequeant illæ per ſe à potentia corporea exerceri. Verſantur enim Cogitationes noſtræ circa res abſentes, imò nullo modo exiſtentes, circa rationes univerſales, & abſtractiones mathematicas quæ ſub ſenſum non cadunt, circa res merè ſpirituales, circa ſpatia imaginaria, circa mundos alios poſſibiles, circa chimæras, circa infinitum, circa Angelos prorſus incorporeos, & circa ipſum Deum.

Atqui Corpus tantum poteſt verſari circa id quod exiſtit, & ipſi præſens eſt, uti patet in vi magnetica quantumvis admiranda, & quavis alia vi corporea, quæ non agit niſi in certa ſpatii determinatione. Sicut & in ſingulis ſenſibus corporeis, manus tantum poteſt tangere, oculus videre, guſtus, odoratus, & auditus tantùm percipere id quod actu exiſtit, imo quod ſic eſt præſens ut ſenſum afficiat.

Ergo Anima noſtra, quæ eſt principium effectivum talium Cogitationum & operationum, non poteſt eſſe corporea, ſed purè Spiritualis, & ex natura ſua incorruptibilis, juxta axima commune Philoſophorum, *modus operandi ſequitur modum eſſendi*; ſed modus operandi eſt incorporeus, uti probatum eſt, ergo & modus eſſendi.

Probatur quartò, & validiſſimè, ex hominis *Libertate*: quia indifferentia quâ Anima ſe determinat modò ad hoc, modò ad illud cogitandum, volendum, vel nolendũ, item ex deliberatione prævià modò ad hoc, modò ad illud decernendum, concludendum &c. non poteſt eſſe actus corporeus, qui ſemper eſt ad unum determinatus, neque verſatur circa conſequentias, divinationes, abſtractiones, & multò minùs circa ea quæ ſunt æterna, aut ſupernaturalia. Hinc etiam ipſe *Plotinus* antiquiſſimum Scholæ Platonicæ lumen *Enneade* 2. *cap.* 4. animam eſſe incorpoream ac immortalem neceſſariò concludit.

Idem convincit *Imperium abſolutiſsimum* quod anima, cum vult, in corpus, ac potentias illius corporeas exercet: uti dum contra naturalem appetentiam corporis, compeſcit illius oblectationes, frænat guſtum, domat libidinem, mortem etiam naturæ corporeæ terribiliſſimam pro Deo, ac virtute ultrò appetit. Quod ſanè vim maximam contra, & ultra omnem corpoream evincere, agnoſcit ipſe *Boetius*, & alii inter ethnicos Philoſophos naturæ exploratores accuratiſſimi. Idque in ſimili manifeſtè elucidatur: Quando contra decurrentis aquæ torrentem navis propellitur, ſine dubitatione concludimus non vi aquæ defluentis, & navigio reſiſtentis, illius motum in partem adverſam ulterius impelli, ſed alia quadam virtute validiori, ſive remorum, ſive ventorum &c. Quod in actibus illis humanis contra obluctantem corporis ſenſum & appetentiam clarè eluceſcit: ab alio ſcilicet principio incorporeo actus illos promanare. Hinc ipſe qui divinus dicitur *Plato in Phædone* Animam humanam primo rectori, ſive Deo, propiorem ait, quia regit, rectorique primo aſſimilatur.

9. Sed ne ad demonſtrandam hanc animæ immortalitatem, hic preſſius deductam, latiori ſtylo cogar excurrere, *Ciceronem* Oratorum principem, ex ipſo naturæ lumine, & priſcorum ſæculorum Philoſophis, multa paucis complectentem hic breviter ſubjicio, *libro de Senectute circa finem*, Sic, inquit, mihi perſuaſi, ſic ſentio, cum tanta celeritas ſit animarum; tanta memoria præteritorum, futurorumque prudentia, tot artes, tot ſcientiæ, tot inventa, non poſſe eam naturam quæ res eas contineat, eſſe *mortalem*: cumque ſemper agitetur animus, nec principium motus habeat, quia ſe ipſe movet, nec finem quidem habiturum eſſe motus, qui nunquam ſe ipſe ſit relicturus: & cum ſimplex animi ſit natura, neque habeat in ſe quidquam admixtum diſpar ſui, atque diſſimile, non poſſe eum dividi; quod ſi non poſſit, non poſſe interire.

Horum ſingula multo evadent clariora, ſi latius expendas *Intellectus* humani *Inventiones* admirandas nulli naturæ corporeæ communes, nulliſque pænè limitibus circumſcriptas, circa tot vocum, & idiomatum diſſimillimorum inſtitutiones, tot ſcripturarum ſpecies, tot picturarum delineationes ſubtiliſſimas, tot muſicæ organa, vocumque inflexiones ordinatiſſimas, tot artium, totque ſcientiarũ ſublimiſſimarum acquiſitiones, in aſtrologia, arithmetica, optica, geometria, aliaque tam multiplici rerum tam humanarum, quàm divinarum notitia: quæ omnia intellectus humani capacitatem arguunt quodammodò illimitatã.

Et quidem quod concernit ſolam hominis *Memoriam*, de *Mitridate* Rege Ponti ac Bithuniæ tradit *Plinius lib.* 7. *cap.* 14. illum linguarum viginti duarum adeò fuiſſe peritum, ut cum totidem Nationibus loqui, ac negotia quævis tractare potuerit.

Charmides Græcus memoriæ ſtatim affixos habebat libros omnes quos legendo pervolvebat, uti tradit *Gellius lib.* 17. *cap.* 17.

De *Seneca* conſtat, quod duo millia nominum conſequenter recitaverit eo ordine quo ipſi recitata fuerunt. Hoc ipſe de ſeipſo teſtatur in *Declamationum lib.* 1.

De quodam adoleſcente Paduæ à ſe cognita & viſo tradit *Marcus Antonius Muretus*, adeò admirandæ fuiſſe memoriæ, ut triginta & ſex millia nominum eodem tempore & decurſu recitare potuerit, quæ ipſi antea prædicta, aut prælecta fuerunt. Ita teſtatur ipſe *Muretus lectionum variarum lib.* 3.

Cyrus Rex Perſarum, cujus exercitus conſtabat ſexcentis millibus hominum, noverat ſingulos milites proprio nomine ac cognomine compellare. Ita *Plinius ſupra lib. 7. cap.* 14.

Lucius Scipio tantæ fuit memoriæ, ut ſingulos cives Romanos, qui prope innumeri fuerunt, proprio nomine conſalutare potuerit: uti teſtatur idem *Plinius de viris illuſtribus*.

10. Hinc nõ immeritò perſpexit Doctor perſpicaciſſimus *S. Auguſtinus*, Memoriam hominis eſſe inſtar Abyſſi quæ nullo limite, nullo fine terminatur.

Nec minus eadem illimitata facultas animæ noſtræ perſpicitur in illius intellectu, ac *Voluntate*. Hæc enim ita fertur in bona alia atque alia non tantum ſenſibus objecta, ſed etiam in ſupernaturalia, ac divina, ut nunquam in bonis corporeis ſuum finem, aut quietem perfectam obtineat; unde facilè intelligitur Animam noſtram omnem naturam corpoream longiſſimè transcendere: ac proinde innatum illius appetitum ac voluntatem non niſi bono æterno ac infinito tanquam ſuo fine ultimo expleri. Idque omni ævo ab orbe condito non tantum Doctores, ac populi fidei lumine illuſtrati, ſed etiam ſummi Gentilium Philoſophi, *Plato*, *Ariſtoteles*, *Socrates*, aliique, ex ipſa naturæ luce agnoverunt.

ARTICULUS TERTIUS.

Ex admiſſa Dei exiſtentia, facili methodo demonſtratur progreſſus ad divina Attributa, & ex his ad reliqua Myſteria fidei, ejuſque Analyſim.

VTi ex commonſtratis ſcientiarum principiis, concluſiones quædam obſcuriores facile eluceſcunt, ita ex demonſtrata ſupremi Numinis exiſtentia, mirum quanta menti humanæ lux oboriatur, ut per ſolida rationis principia ad reliqua fidei myſteria, facili compendio, gradum promoveat, ac tandem ad ſolidiſſimam fidei noſtræ Analyſim perveniat.

§. I.

1. DIco igitur Primò, Ex eo quod *Exiſtat Deus* rerum omnium prima cauſa & origo, neceſſariò ſequitur illum eſſe, *Ens à ſe*, hoc eſt, à nulla cauſa dependens, ſed vi naturæ ſuæ in ſe ab æterno ſubſiſtens. Quia apertè implicat illum eſſe rerum omnium primam cauſam, & ſimul exiſtere aliquam cauſam naturâ priorem à qua ipſe dependeat, ſic enim eſſet cauſa prima, & non prima.

Dico Secundò, Ex eo quod Deus in exiſtendo à nulla cauſa productiva dependeat, ſequitur eſſe, Ens in ſua eſſentia *Summè perfectum*. Quia limites perfectionis in re quavis oriuntur à voluntate, aut naturali diſpoſitione cauſæ, quæ non poteſt communicare effectui perfectionem ampliorem, quàm ipſa in ſe contineat. Cum ergo Deus à nulla cauſa habeat quod exiſtat, nihil omnino eſt quod ipſi perfectionis ſuæ limites circumſcribat; ac proinde ultra omnem quæ mente concipi poteſt entis creati ſpeciem ac perfectionem ſine fine protuberat. Præſertim cum ipſe Deus manifeſtè revelaverit hanc ſibi perfectionem ineſſe; nihil autem enti à ſe, & nullius egenti, prodeſſe poteſt mendacium.

Dico Tertiò, Ex hac *Natura divina Perfectione illimitata*, ac nullis terminis definita conficitur, alia quoque ejus *Attributa* debere eſſe ſine fine perfecta, ut ſapientiam, potentiam, juſtitiam &c. Quia hæ Proprietates debent adæquari naturæ à qua eas emanare concipimus, quæ cum fine careat, non poteſt proprietates ex ſe profluentes ullo fine coarctare. Secundò, Cum hæc Dei attributa non ſint res aliqua ipſius naturæ ſuperaddita, ſed ipſa Dei eſſentia cum ordine ad varias quas producere poteſt operationes à nobis conſiderata, non poſſunt ſingula attributa minus continere perfectionis, quàm ipſa Dei eſſentia, cum qua attributa illa reipsâ in unam, ac penitus indiviſam entitatem coaleſcunt.

2. Dico Quartò, Ex Attributis Dei omni ex parte illimitatis & infinitis apertè concludimus,

mus, illum eſſe *Omnis boni & Perfectionis* primævum fontem & oceanum, in quo bonitas univerſa quam in creaturis cognoſcimus & amamus, infinitis gradibus eminentiùs, atque excellentiùs continetur.

Hinc in Deo neceſſariò agnoſcimus ac veneramur *Summam Sapientiam*, per quam in ejus mente ab æterno in æternum immenſa cum claritate relucent, non tantum omnes creaturæ quovis tempore exiſtentes, ſed etiam aliæ rerum ſpecies ſine fine perfectiores, quas ſolo voluntatis nutu creare poteſt. Nulla eſt veritas tam recondita, nulla in mente humana cogitatio aut machinatio tam abſtruſa, quæ poſſit omnia perſcrutantem Dei cognitionem momento latere.

Huic Sapientiæ, ut perfectiſſima ſit, reſpondet divina *Omnipotentia*, per quam in quantavis multitudine ac perfectione producere poteſt quidquid veri entis extra Deum mens humana aut angelica concipere queat. Ex hac Dei potentia tanquam primævo fonte profluit omnis vigor & virtus agendi in cauſis creatis. Quidquid ingenitæ virtutis miramur in aſtris, in terra, in mari, in metallis, plantis, animalibus, tenuis quædam participatio eſt illius potentiæ, quam Deus in ſe nullis limitibus terminatam complectitur. Hæc eſt poteſtas illa ſuprema, quæ in homines impios perpetuò armata, illis gehennæ pœnas numquam terminandas infligit; hæc eadem eſt ad cujus præſidium quiſquis cum fiducia recurrit, nihil habet unde in præſenti, aut futura vita, omnes hominum, dæmonumque inſidias pertimeſcat.

3. Hanc omnipotentiam comitatur theſaurus *Bonitatis* in omni genere entis infinitus, ſic ut nunquam deſit copia inexhauſta cæleſtium donorum, quæ poſſit ac velit in omnes, ſuos præſertim cultores, largâ manu perpetuò diſpenſare. Quidquid cogitatur in creaturis amabile, inanis eſt larva, aut deformis umbra, ſi cum puriſſimo bonorum omnium fonte, & liquidiſſima ejus voluptate conferatur. Ex hoc ampliſſimo divinæ bonitatis theſauro proveniunt omnia illa naturæ, & gratiæ dona, quibus Homo ad beatum finem adjuvatur. Hac bonitate ſibi innatâ adactus, creavit Deus ad hominis uſum ingentes cælorum orbes, eoſque variâ aſtrorum luce ad ſtuporem adornavit. Totius terræ, oceanique commoda, ac divitias, ſuſtentandæ hominum vitæ deſtinavit. Quos non tantum ad neceſſitatem, ſed etiam uſque ad delicias adamavit, dum tantâ volucrum, piſcium, fructuum, florum, metallorum, gemmarum, omniumque rerum varietate totum hunc orbem hominis cauſâ locupletavit. Ac demum in tot amoris irritamentis hoc unum ſibi ab æterno propoſitum habuit, hominem ad ſui agnitionem, cultumque adducere, eumque ſuo in cælis complexu in perpetuum beare.

§. 2.

His ita conſtitutis, Dico ulterius quintò, Ut ſapientia Dei perfectiſſima hominem ad hunc ultimum, beatiſſimumque finem per congrua media dirigeret, neceſſe fuit Deum cum hominibus *Commercium* habere, & locutione quadam externâ aliqua mentis ſuæ conſilia illis communicare. Fruſtra enim foret hominem condere rationis lumine donatum, niſi eo fine ut conditori ſuo cultum idoneum perſolveret. Ut verò noverit homo quem à ſe cultum conditor depoſcat, cum nequeat per ſe divinæ mentis arcana intueri, neceſſe erat per medium aliquod ſenſibile Deum hominibus loqui, & mentis ſuæ conſilia manifeſtare. Ne verò hoc Commercium errori obnoxium foret, neceſſarium inſuper erat, divinæ locutioni ſigna quædam Deo propria adjungi, ex quibus ſecurè ac prudenter colligi poſſit, illam à ſolo Deo provenire.

Hunc cum hominibus loquendi modum inſtituit Deus ab initio per oracula Moyſis, aliorumque *Prophetarum*, quæ cæleſtibus prodigiis, ac ſignis tam admirandis illuſtravit, ut non potuerint homines prudenter dubitare, quin doctrina iis oraculis expreſſa, à Deo inſpirata fuerit.

Secundò, Mentem ſuam, Legemque propalavit

palavit per monumenta *Scripturarum*, quas ipſe Scriptoribus ſacris dictavit tanquam publica inſtrumenta, in quibus voluit conſilia ſua ac decreta hominibus conſignata remanere.

Tertiò, In progreſſu ſæculorum, Fidem ſuam doctrinamq; manifeſtavit per *Chriſtum*, ejuſque *Eccleſiam*, quam non tantum ipſius Chriſti miraculis, ſed etiam deinceps omni ævo tot teſtimoniis, ac prodigiis ſuam eſſe comprobavit, ut in ea Deum ſibi loquentem totus pæne orbis agnoſcere non dubitaverit.

§. 3.

DIco Sextò, His fundamentis hactenus ſtabilitis innititur tota Fidei divinæ veritas certa & inconcuſſa. Præſtat enim fidei noſtræ certitudinem falli neſciam revelatio divina, quâ Deus hominibus mentis ſuæ ſenſa manifeſtat. Nititur autem ipſa revelatio Dei revelantis Sapientiæ infinitæ, quæ non poteſt falli, cum nullius rei veritas eam poſſit latere, ac ſimul Bonitati voluntatis divinæ, quæ neminem poteſt fallere, & ultrò in errorem inducere: hoc enim ſummam Dei bonitatem dedecêre facile agnoſcimus, quod ab homine probo ſine crimine fieri non poteſt. Ad hæc igitur firmiſſima principia, omnia fidei noſtræ myſteria reducuntur, ex his in ſingulis quos prædicamus articulis, ultima credendi ratio peti debet, quod jam in praxi demonſtrabitur.

§. 4.

DIco Septimò; Intellectus noſter his fundamentis ſive motivis inſtructus, facile pertingit ad *Analyſim* fidei, quâ omnium articulorum, quos credit, rationem ultimam ac ſolidiſſimam reddere valeat.

De quovis enim Articulo fidei, ut ad ſolida principia reducatur, quæri poteſt hoc modo:

Cur credis fide divinâ v. g. Deum eſſe trinum in perſonis? Ideo hoc credò quia Deus hominibus revelavit, ſe in perſonis trinum eſſe; Scio autem Deum non poſſe falli, cum ſit præditus ſummâ ſapientiâ, neque velle homines fallere, cum ſit infinitè bonus. Sed quomodo conſtat Tibi Deum revelaſſe, ſe trinum eſſe in perſonis, cum nunquam Dei loquentis vocem audiveris? Audivi ſanè, dum Eccleſiam percepi Dei nomine affirmantem, Deum eſſe trinum in perſonis. At unde noſti Eccleſiam non errare, dum affirmat ſe Dei nomine docere Trinitatem perſonarum? Non errare mihi certum eſt ex eo, quod ipſe Deus Eccleſiam hoc affirmantem afficiat notis ac ſignis ſoli Deo propriis, quibus teſtatur illam ſuo nomine, & ſe auctore id hominibus annuntiare; quod aliud non eſt, quam ipſum Deum per Eccleſiam hominibus loqui, & de re quam illa proponit mentem ſuam manifeſtare. Deus autem ſive per ſe, ſive per alium loquens errare non poteſt. Unde patet, ſingula fidei noſtræ myſteria non niti teſtimoniò tantum humano, ſed in ipſa Dei loquentis auctoritate fundari, & ad eam per hanc claram facilemque fidei analyſim revocandam eſſe.

4. Si quæras, Quænam ſint ſigna, quibus Deus Eccleſiam ſuo nomine loqui declarat? Sunt illa in primis, prodigia cæleſtia, vaticinia rerum futurarum, Eccleſiæ docentis Unitas, & Sanctitas, & omnis generis miracula vim naturæ penitus exſuperantia, à Chriſto, ab Apoſtolis, aliiſque Eccleſiæ membris omni ævo exhibita, ad comprobandam Eccleſiæ Dei nomine loquentis auctoritatem: de quibus tractat pereruditè P. Cornelius Hazart in Triumpho Rel. Flandricè edito. Si verò Eccleſia Dei nomine loquens, & tot notis ſoli Deo propriis inſignita, eſſet errori obnoxia, hoc ipſo adimeret Deus omnem ſibi auctoritatem & facultatem hominibus loquendi, ſive per externa ſigna mentem illis ſuam ſine erroris ſuſpicione propalandi. Si enim liceat mihi ſuſpicari hanc Dei locutionem, adjunctaſque illi notas tam multas, tamque admirandas non eſſe à Deo, ſed ab alia quapiam cauſa profectas, idem licebit pariter mihi ſuſpicari de quavis alia ipſius locutione quibuſlibet notis ac prodigiis inſignita. Cum ergo ad Dei perfectionem pertineat, ſic poſſe hominibus loqui, ut certi ſint ipſum eſſe qui loquitur, eique teneantur

antur fidem adhibere, ſpectat quoque ad neceſſariam ipſius providentiam, ne permittat illis ſuo nomine proponi doctrinam talibus notis inſignitam, niſi per eam velit ſuam mentem palam indicare. Ex quibus demum apertè concluditur, tantam eſſe certitudinem ac firmitatem Fidei divinæ per veram ejus Eccleſiam propoſitæ, ut ſi illa vacillaret, neceſſe foret in agendo cum creaturis ipſam Dei potentiam, bonitatem, ac ſapientiam deficere.

In quo autem Cætu hominum inveniatur illa Eccleſia per quam Deus mentem ſuam, fidemque ad ſalutem neceſſariam mundo manifeſtare decrevit, deinceps accuratè inveſtigandum ſuſcipimus.

CAPUT SECVNDVM

Oſtenditur quemlibet, etiam Chriſtianum, non poſſe in ſua Fide & Secta ſalvari.

ARTICULUS PRIMUS

Status controverſiæ, & Argumenta proponuntur.

1. POſt Libertinos ante omnes expugnanda eſt ſecta Indifferentium, quorum errores mirum quantum hoc ævo invaleſcunt. Poſtquam hi allatis ſupra rationibus adducti Religionis erga Deum, ac porrò fidei Chriſtianæ neceſſitatem agnovêre, nihil ſibi ulterius inveſtigandum rati, in qualibet Secta, quam illis vel locus, vel tempus, vel quæſtus accommodat, ſecuri conquieſcunt. His ſanè validò docentis hortatu, ac forti eleboro opus eſt, ut lethalis iſte veternus excutiatur. In hujus verò erroris barathrum duo potiſſimùm hominum genera abſorbentur. Primò, homines plebæi, qui ſolo Religionis nomine contenti, tam facile Fidem, quàm domicilium commutant, eamque ſibi Sectam arripiunt, quam domi natam reperiunt. Alterum genus eſt hominum politicis ſimulandi artibus apprimè imbutum, quos non tam Error abducit, quam propria Cupiditas excæcat: his mollior vita, inveſtigandi labor, fallax ſecuritas, ſpes honoris, favoris umbra, omnem Religionis veræ, falſæque differentiam oblíterat, non minus paratis, ſi res ferat, aliam Sectam, quam novam veſtem aſſumere.

2. Vt verò in foveam adeo latam plures præcipitentur, poſt *Serranum*, & plures præſertim in Hollandia, & Germania, non dubitavit nuper in Anglia *Thomas Hobbeſius* in Elementis Philoſophicis, ad hunc errorem temerario auſu habenas laxare. Contra hos, atque alios hujus temeritatis auctores.

Dico primò, Non poteſt quivis, qui ſe Chriſtianum profitetur, in qualibet horum temporum Secta ſalvari.

Probatur primò hæc veritas, auctoritate Sacrarum litterarum, quas pro certiſſimo Dei verbo Sectarii omnes admittunt. Sic autem loquitur Apoſtolus *ad Epheſios cap.* 4. Vnus Dominus, una Fides, unum Baptiſma: & *ad Hebræos cap.* 13. Doctrinis variis & peregrinis nolite abduci. Ex quibus verbis hoc formabis argumentum. In Eccleſia Chriſti ſicut unus eſt Dominus, ita unica eſt Fides, à qua prohibemur abduci. Sed diverſarum Sectarum non una eſt Fides, nunquam enim agnoſcet Lutheranus ſe habere eandem penitus fidem cum Calviniſta communem. Ergo non omnes illæ Sectæ ſunt in Eccleſia Chriſti. Sed in confeſſo eſt, extra Eccleſiam Chriſti non poſſe obtineri ſalutem. Ergo non poſſunt omnes in ſua fide, aut Secta ſalvari.

Declaratur Secundò evidenti Ratione. Qui enim aſſerit quemlibet credentem in Chriſtum poſſe in ſua fide ſalvari, admittit etiam Hæreticos olim à primitiva Eccleſia damnatos potuiſſe in ſua fide ad ſalutem pervenire. Nam ex illis pleriq; agnoſcebant Chriſtum Filium Dei, mundi Redemptorem, & alia ad ejus perſonam ſpectantia. Salvari itaque poterunt in ſua ſecta Pelagiani à primæva Eccleſia reprobati, quia negabant peccatum originale, & neceſſitatem gratiæ internæ; Chriſtum verò ejuſque

ejuſquè divinitatém ſemper admiſerunt. Neque à ſalute excludi poterunt Neſtoriani, qui Chriſtum ut Deum, & hominem, & ſalvatorem colebant, ſed duas in illo perſonas conſtituebant. Neque damnandi ſunt Macedoniani, qui in Chriſtum per omnia credebant, ſed Spiritum Sanctum Filio minorem eſſe volebant. Neque reprobandi erunt Novatiani, qui de Chriſto rectè ſenſerunt, ſed tantum lapſos ad pœnitentiam admittendos pernegabant. Hoc autem admittere aliud non foret, quam veram & primævam Chriſti Eccleſiam, ac totius antiquitatis conſenſum erroris arguere. Si enim illi in ſua fide ſalvari potuerunt, cur tanto molimine contra eos congregati ſunt ex toto orbe Patres, & Concilia? Cur toties anathemate à Chriſti Eccleſia ſeparati? Cur maluerunt omni ævo Chriſtiani potius exilia, tormenta, & ipſam mortē tolerare, quā eorum doctrinam, aut Sectam profiteri?

Statuamus etiam hoc tempore, aliquem ex iis qui in Chriſtum credunt, negare infernum damnatis omnibus eſſe conſtitutum, aut aſſerere dæmones aliquando ad cœlum perventuros. Neminem credo reperies, qui admittet talem Sectarium ad ſalutem poſſe pervenire. Quantumvis profiteatur ſe alia Chriſtianæ Fidei dogmata retinere.

Dico Secundò, Non ſufficit etiam ad ſalutem admittere fidei articulos in Symbolo Apoſtolorum comprehenſos, niſi paratus ſis recipere reliqua à Deo revelata, dum legitimè proponuntur.

3. Probatur, ex aperto primævæ Eccleſiæ teſtimonio, cui nulla poteſt Secta refragari. Sic autem pronunciat S. *Auguſtinus* contra Fauſtum *lib.* 13. *cap.* 3. Qui in Evangelio quod vultis creditis, quod vultis non creditis, vobis potius quam Evangelio creditis. Conſentit S. *Athanaſius* in ſuo Symbolo: Quicumque (inquit) vult ſalvus eſſe, ante omnia opus eſt ut teneat Catholicam fidem, quam niſi quiſque *Integram*, inviolatamque ſervaverit, abſque dubio in æternum peribit. Atqui ſymbolum fidei quod recitat Athanaſius, & Evangelium cui integrè credendum aſſerit Auguſtinus, præter fidem in Chriſtum, plurimos continet alios fidei articulos ad ſalutem neceſſarios: Ergo qui credit in Chriſtum, & alia fidei myſteria repellit, abſque ulla dubitatione æternæ ſalutis jacturam incurrit.

4. Et verò ſi ſolis Symboli articulis fidei Chriſtianæ limites circumſcribuntur, quorſum Apoſtolus Gentium propter fidem Circumciſionis tam acerbâ ſententiâ Galatas percellit, & à ſalute per Chriſtum obtinenda penitus excludit? Nullum illi Symboli apicem reſecabant, totam Chriſti fidem, legemque prono aſſenſu ſuſceperunt. Hoc unum illis obſtabat, quod inſuper crederent, cum fide Chriſti circumciſionem ſibi ad ſalutem eſſe neceſſariam. Et tamen illis divino ſpiritu Paulus teſtatur ad Galatas primo: *Quoniam ſi circumcidamini Chriſtus vobis nihil proderit*. Ergo admiſsâ Symboli doctrinâ, unicus error circa alios fidei articulos à Chriſto penitus reſcindit, & inſtar modici fermenti, ut ibidem loquitur Apoſtolus, totam fidei maſſam corrumpit.

Hujus ratio cuivis conſideranti manifeſta, hæc eſt. Ideo admittis neceſſarium eſſe ad ſalutem credere in Chriſtum, aut ea quæ in Symbolo Apoſtolico continentur, quia illa ſunt à Deo hominibus revelata: Divina enim authoritas & revelatio unicum fidei fundamentum eſt. Sed alia quæ in Scripturis continentur, ſunt etiam à Deo hominibus revelata, utpote in verbo Dei hominibus propoſita. Ergo neceſſarium eſt ad ſalutem credere etiam alia quæ in Scripturis ſacris continentur, cum illa æquè ſint à Deo aſſerta, ejuſque authoritate infallibili nitantur. Sicut enim ille qui legem aliquam à Principe latam negligit, aut contemnit, hoc ipſo ſpernit authoritatem legiſlatoris; ſic qui liberè negat aut rejicit unum articulum à Deo revelatum, hoc ipſo violat primam ac ſupremam Dei revelantis authoritatem.

5. Quam verò facilis fallendi prætextus captari poſſit ex ipſo Symbolo privatis ſectæ alicujus ſenſibus accommodato, manifeſtè docet ſolidiſſimum illud Eccleſiæ oraculum *S. Auguſtinus* lib. 3. contra Donatiſtas cap. 14.

Fieri poteſt ut aliquis perverſus integra teneat verba Symboli, & tamen non rectè credat, ſive de ipſa Trinitate, ſive de Reſurrectione &c. Idemque ſedulo monet de Fide & *Symbolo* cap. 1. tom: 3. *Sub ipſis ergo paucis in Symbolo conſtitutis, plerumque Hæretici venena ſua occultare conati ſunt.* Unde manifeſtè patet hanc quam prætendunt Adverſarij in Articulis Fidei determinandis normam, devium eſſe tramitem à recta credendorum fide, ac ſalute æterna fallaciter abducentem.

Ex quo ulterius deducitur, illum qui exiſtimat ſibi ſatis eſſe tali modo in Chriſtum credere, nequidem credere in Chriſtum fide divinâ. Si enim Chriſti perſonam reciperet ex motivo revelationis, & authoritatis divinæ, admitteret etiam alios articulos, qui ſub eodem motivo in Dei verbo, & Eccleſia ritè proponuntur. Hos autem qui non admittit, neque verâ fide Chriſto adhæret, neque divinæ authoritati acquieſcit, ſed ſuæ voluntati, ac lubentiæ, per quam fidei articulos ſibi cudit, ac recudit, format ac reformat, eamque Sectam eligit, quam ſuo genio, ac commodo magis conformem eſſe deprehendit.

6. Dices, Chriſtus Patrem cæleſtem ſic alloquitur Joan. 17. v. 3. *Hæc eſt vita æterna, ut cognoſcant te ſolum Deum verum; & quem miſiſti Ieſum Chriſtum.* Ergo ſi hæc duo agnoſcas, nihil ad vitam æternam refert, cui porro doctrinæ, aut ſectæ adhæreas.

Reſpondeo, ex illo argumento ſequi, ne quidem eſſe neceſſarium ad ſalutem, ut credas in Spiritum Sanctum, cum in allegata ſententia tantum Patris & Filii mentio habeatur. Unde ſatis oſtenditur alia ad ſalutem requiri, quam quæ ibi explicitè memorantur. De cætero, methodum generalem reſpondendi ad alias hujuſmodi Scripturas in hac & ſequentibus controverſiis, vide infra. cap. 9. methodo 2. 3. 4.

Ad extremum hujus infauſti dogmatis Architectos, atque aſſeclas paucis interrogo: Si cuivis ſectæ ſub Chriſtiano nomine militanti pateat communis ad ſalutem via, quorſum intra ipſa Sectariorum caſtra tanta exardeſcunt Religionis diſſidia, ac cruenta certamina? Ut alia taceam externa, cur in Anglia Puritani damnant Proteſtantes, cur hos invadunt Independentes? Cur à paucis annis pro ſua utrimque religione armati, legitimi Principis nece, ac mutuo ſanguine, velut Cadmæi fratres, ſua tela cruentarunt? Poterant, te arbitro, Sectæ illæ ſuâ quæque ſemitâ ad eandem ſalutis metam pertingere: quid igitur tantâ animorum, atque armorum contentione, ad aliam credendi normam adigendæ fuerunt? An non vides (Adiaphoriſta) Sectas ipſas quas tueri prætendis, ſuo tibi facto, ac judicio adverſari: teque cauſam tam infælicem ſuſcepiſſe, ut neminem ex omnibus habeas patronum, qui cupis ſingulis patrocinari?

Verùm in hoc dogmate fabricando, de aliis parum te ſolicitum exiſtimo, tua te intus cauſa & conſcientia remordet, qui dum advertis, è commodo tuo non eſſe, Sectam cui adhæres in meliorem commutare, hoc demum agis, ut potius tibi Eccleſiam, quam te Eccleſiæ accommodes, eamque ad tua vota ultra ſuos limites ſic in immenſum extendas, ut ſi non intra veram, ſaltem non extra imaginariam Eccleſiam te conſtitutum credas: at caveo quæſo ne imaginaria quam fingis Eccleſia, te ad Gehennam veram, æternamque abducat.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Ocurritur novo errori Sectariorum, maxime Proteſtantium, dividentium articulos fidei in Eſſentiales, & Accidentales ad ſalutem non neceſſarios.

7. DUm Sectarii his argumentis ad anguſtias rediguntur, ex quibus nulla patet elabendi via, ut rimam ſibi aliquam aperiant novum fingunt diſcrimen inter Articulos fide divinâ credendos, ut alii ſint qui ſubſtantiam fidei conſtituant, alii verò ſint accidentales ſive levioris momenti, quos liberum ſit admittere, vel repudiare ſalvâ fidei integritate. Hanc autem diſtinctionem moliuntur eo

conſilio

conſilio, ut perſuadeant, diſſidia inter varias ſectas Proteſtantium, aliorumque Novatorum, non tollere neceſſariam unitatem veræ Eccleſiæ, nec conſiſtere in fidei fundamentis quæ cuilibet ad ſalutem ſufficiant. Hunc labyrinthum ingreſſus eſt cum pleriſque ſectariis recentioribus Antonius de Dominis Apoſtata lib. 7. de repub. Eccleſiaſtica cap. 9. & 10. cujus hodie veſtigiis fermè inſiſtit in Anglia Stillinfletus, & in Hollandia paſſim moderni Novatores. Hos ut ex ſuis latibulis, in claram veritatis lucem educamus.

Dico primò, Hæc diſtinctio circa articulos fidei, nullâ veritatis ſpecie defendi poteſt.

Probatur, Quia, Omnia quæ Deus loquitur & hominibus proponit ſunt æqualiter vera & certa: Quia infinitâ Dei revelantis authoritate nituntur. Atqui omnes articuli noſtræ fidei, quos vocas accidentales, Dei loquentis authoritate proponuntur: hoc enim ſi neges jam fruſtra ſupponis illos inter articulos fidei ullo modo numerari. Ergo articuli quos vocas accidentales, æqualem cum fundamentalibus veritatem, certitudinem, ac Dei revelantis authoritatem ſortiuntur. Ergo ſine ullo dogmatum diſcrimine Deo revelanti injurius, & æternæ damnationi obnoxius eſſe convincitur, qui vel unum articulum, quem cognoſcit à Deo revelatum, admittere recuſat. Nec minus erit Deo rebellis qui animas à Purgatorii pænis, quam qui Sanctos à cæleſti gloria excluſerit,

8. Quin & ulterius aſſero, Prorſus impoſſibile eſſe, ut Deus velit, aut poſſit nos eximere ab obligatione, firmiſſimâ fide credendi quemvis articulum, quantumvis exiguum, quem conſtat ab illo nobis fuiſſe propoſitum ac revelatum. Hæc enim duo apertè repugnant: Deum homini aliquid aſſerere, & hominem ſine gravi injuriâ rem à Deo aſſertam rejicere ac repudiare, En qvo deducit futilis illa & chimerica diſtinctio, quâ volunt Novatores omnium ſectarum colluviem in unam Chriſti Eccleſiam aggregare.

At inquies, integra foret fides Chriſtiana, etſi multa levioris momenti dogmata in ſacris litteris revelata non fuiſſent. Quid enim attinet fide divinâ credere, quis fuerit numerus Apoſtolorum, quod Martha fuerit ſoror Magdalenæ, & alia his ſimilia in ſacris litteris exarata? Ergo nihil fidei præjudicat, ſi quis pro arbitrio ejuſmodi doctrinam rejiciat, aut admittat.

At quæro abs te, quid attinet credere, Chriſtum paſſum eſſe ſub Pontio Pilato, quod tamen in Symbolo inter articulos fidei fundamentales admittis?

Reſpondeo igitur, ineptam eſſe argumenti ſequelam: Quamvis enim ſua fidei conſtaret integritas, etſi iſta leviora non fuiſſent à Deo dictata; poſtquam tamen conſtat illa in verbo Dei contineri, eaque nobis ab infinita Dei ſapientia aſſeri, tradi, proponi; fieri non poteſt ut patiatur ſine gravi offenſa ulli penitus articulo à ſe revelato fidem denegari. Hoc enim tantùndem eſt, ac ſi diceretur, Deum in rebus minoris momenti falli, aut mentiri, quamvis in rebus gravioribus nolit homines in errorem inducere. At non advertis tam immani errore totam fidei fabricam labefactari? Si enim vel in minimo liceat divinam authoaitatem repellere, aut in dubium revocare, jam nulla in cæteris Deo fides, nulla fidei noſtræ firmitas aut conſtantia permanebit: omnia enim à Deo nobis tradita eodem divinæ revelationis fundamento nituntur. Atque ita dum articulos tantum fundamentales firmare ſatagis, totius Religionis fundamentum penitus evertis.

9. Dico ulterius Secundò: Etſi gratis admitteretur iſta diſtinctio inter articulos fidei fundamentales & non fundamentales, impoſſibile adhuc foret ſectario diſcernere, quinam articuli dici deberent fundamentales, quorum aſſenſus, cæteris excluſis, ad ſalutem ſufficeret.

Probatur primò, Quia quivis Sectarius, ut ſit veri nominis Chriſtianus, habet hunc aſſenſum, *Credo omnibus quæ Deus revelavit*: ergo non poteſt ullum articulum quem conſtat in Scripturis contineri à ſua fide excludere: aliàs profiteretur ſe omnia à Deo revelata amplecti, & ſimul aliquid à Deo inScripturis

revelatum repudiaret. Hæc autem eſſet fides fatua & planè chimærica; non minus quam ſi admitteret, omnes homines eſſe mortales, & ſimul ſe, aut alios deſignaret à moriendi neceſſitate eximendos.

10. Secundò, Ut ſectarius articulos fundamentales à cæteris diſcernat, neceſſe eſt ut aliquam diſcernendi Regulam in promptu habeat. Non Scripturam: quia etſi hanc centies volvas, ac revoluas nuſpiam numerum, aut nomen articulorum fundamentalium definitum reperies. Non Eccleſiam: hanc enim cupis ex omnibus Sectis conflatam, quæ nunquam hactenus in ſenſu ſcripturarum, & præcipuis fidei articulis convenêre, ut latius infra oſtendam. Supereſt igitur ut pro conſtituendo dogmatum fundamentalium catalogo ad cerebri tui inanem conjecturam Phanaticorum more confugias: aliam Regulam erroris expertem pro illo quod fingis articulorum diſcrimine non aſſequeris.

11. Hinc mirum videri poſſit, hoc tempore in Anglia Bramhallum, & Stillingfleetum, qui ſe præ cæteris lynceos arbitrantur, adeo in ſuis ſcriptis halucinari, ut in hunc errorem pluſquam trabalem ultro impingant: dum liberè aſſerunt, Religionis ſuæ articulos fundamentales ac neceſſarios in quavis orbis Eccleſia, etiam Romana, comprobari. Undè manifeſtè infero, Religionem Proteſtantium, quam ipſi profitentur, in quantum Eccleſiæ Romanæ opponitur, & ab ea præciſè diſtinguitur, nullum habere fidei ſuæ articulum fundamentalem, & ad ſalutem neceſſarium. Et hinc ulterius conficitur illam, per ſe conſideratam, nomine & eſſentiâ Eccleſiæ penitus orbatam eſſe, cum illa prout à cæteris condiſtincta, tantum profiteatur dogmata quædam inferioris momenti, quam ſint articuli fundamentales, qui ad conſtituendam veram Eccleſiæ eſſentiam requiruntur. Tales ſunt articuli Proteſtantium purè negativi, Non eſt Miſſa, non eſt Purgatorium, Sancti non ſunt colendi, & aliæ ejuſdem farinæ aſſertiones, extra fidei ſubſtantiam conſtitutæ, in quibus Proteſtantium Religio, Romanæ fidei opponitur.

12. Itaque nunc (viri pereruditi) ex doctrina veſtra manifeſtè concludo, Proteſtantium Cœtui, ab Eccleſia Romana cæteriſque ſejuncto, nihil omnino aliud ſupereſſe, niſi imaginariam Eccleſiæ umbram, ſcilicet articulos inferioris, adeoque incertæ veritatis, dogmata à fidei fundamentis divulſa, doctrinam adiaphoram, articulos ad ſalutem non neceſſarios, uti illos vos ipſi nuncupari non recuſatis. Et tamen interea ex his paleis ac ſtipulis (ſi ſuperis placet) Vos novam, & neceſſariam, & orbis Chriſtiani reformatricem Eccleſiam inſtauratis: quæ veſtro etiamnum judicio propriis fundamentis deſtituta, in has tandem incertæ doctrinæ auras, & fumos evaneſcit.

ARTICULUS TERTIUS

Oſtenditur Proteſtantes, aliaſque Sectas in articulis etiam Fundamentalibus non convenire.

13. Dico primò, Lutherani non conſentiunt Calviniſtis in articulis quos ipſi nuncupant Fundamentales.

Probatur primò; In confeſſo eſt nullos articulos magis ad fidei fundamenta pertinere, quam illos qui in Apoſtolorum ſymbolo continentur, inter quos enumeratur, Deſcenſus Chriſti ad inferos. Affirmant autem Calviniani hunc deſcenſum aliud non eſſe, quàm Chriſtum in cruce inferni anguſtias ac dolores perpeſſum fuiſſe, idque docet Calvinus *lib.* 2. *inſtit. cap.* 16. §. 10. & Beza *in cap.* 26. *Matthæi v.* 37. At ex adverſo Lutherani aſſerunt ipſam Chriſti animam vere ad inferos deſcendiſſe, teſte etiam Danæo Lutherano *in Reſpons. ad Oſiandrum*, & Epimo *in Pſal.* 16. *aliiſque.*

Secundò, Ad fidei Chriſtianæ ſubſtantiam, quid poteſt magis requiri, quam doctrina quæ circa Baptiſmi Sacramentum verſatur? Fatentur Lutherani Baptiſmum omnibus etiam infantibus ad ſalutem eſſe neceſſarium. Credunt verò firmiter Calviniani, fidelium parentum liberos ante Baptiſmum juſtos ac ſan-

ctos eſſe, filiis verò infidelium Baptiſmum nihil prodeſſe, eumque illis eſſe negandum: ita docet ipſe Calvinus *in Antidoto Conc. Tridentini ſeſſ. 6. cap. 5.*

Tertiò, A Sacramento Euchariſtiæ animæ vitam ac ſalutem dependere pronunciat Chriſtus *Ioan. 6. v. 33. Niſi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis.* De hoc autem Sacramento immanis utrimque diſcordia. In eo cum Calvino *lib. 4. inſtit. cap.* 17. pernegant Calviniſtæ Chriſti Corpus aut Sauguinem contineri, ſolâ ejus figurâ contenti. Quantum verò in hoc palmari articulo ab his diſſentiant Lutherani, locuples eſt teſtis ipſe Lutherus contra articul. Lovanienſium Theſi 2. Anno 1545, *Hæreticos (inquit) ſeriò cenſemus & alienos ab Eccleſia Dei Zuinglianos, & omnes Sacramentarios, qui negant corpus & ſanguinem Chriſti ore carnali ſumi in venerabili Euchariſtia.*

Ex his concludo indeclinabili argumento: Tantum alienus eſt ab Eccleſia Dei, qui negat articulum fidei fundamentalem, ut ipſi aſſerunt adverſarii. Atqui alienus eſt ab Eccleſia Dei qui negat corpus & ſanguinem Chriſti ſumi in Euchariſtia, ut apertè loquitur Lutherus: Ergo doctrina de præſentia Chriſti in venerabili Euchariſtia, in qua ſectæ illæ diſſentiunt, eſt articulus fidei fundamentalis. Prius igitur noctem diei conjunges, quàm has ſectas in fundamentis fidei conſociabis.

14. Dico ſecundò, Proteſtantes in Anglia, etſi Calviniſtis in Cœna Domini, & pluribus adhæreant, in aliis tamen fidei fundamentis ab iiſdem recedunt.

Probatur hic diſſenſus, primò, in articulis de vero deſcenſu Chriſti ad inferos, & Baptiſmo parvulorum omnibus neceſſario, quos ſupra oſtendimus eſſe fundamentales: in his autem Angliæ Proteſtantes ſe à Calviniſtis Genevenſibus, ac Puritanis diſſentire apertè profitentur.

Secundò, quid poteſt ad ſubſtantiam veræ Fidei magis ſpectare, quam doctrina de ipſo Capite viſibili veræ Eccleſiæ? De hoc verò negant Calviniſtæ Genevenſes, poſſe ullo pacto Regem aliquem, ac multo minus Reginam, militantis Eccleſiæ Caput conſtitui, ut teſtatur Beza in confeſſione fidei nomine Genevenſium ab ipſo edita *Cap. 5. §. 15.* At è contra Anglo-Calviniſtæ ſive Proteſtantes firmiter credunt ac tuentur, Regem ſive etiam Reginam in ſuo regno jure divino ſupremum Eccleſiæ principatum tenere.

Tertiò, Anglo Calviniſtæ profitentur à Chriſto corpus Eccleſiæ coagmentatum eſſe ex Epiſcopis, Archiepiſcopis, Decanis, Archidiaconis, aliiſque gradibus Eccleſiaſticæ hierarchiæ. At reliqui Calviniſtæ Genevenſes, Gallici, Belgici, Germanici, his gradibus ab Eccleſia ſua penitus excluſis, ſola cum Miniſtris ſeniorum Conſiſtoria admittunt.

15. Quid reliqua inter hos dogmatum diſſidia commemorem? Cum neque in Eccleſiæ ſuæ Capite, neque in corpore conveniant, quo pacto in neceſſariis fidei fundamentis coaleſcent? Diſſident igitur toto cælo Anglo-Calviniſtæ à cæteris Calvini aſſeclis, atque interim cunctis perſuaſum volunt, ſe cum his, atque omnibus orbis Chriſtiani Eccleſiis in punctis ad ſalutem neceſſariis Fidem commune n profiteri. Romanos Catholicos, quod imagines colant, idololatras eſſe non dubitant: Pontificem credunt Antichriſtum: Papicolas, ac nonnunquam Anabaptiſtas, aliaſque ſectas ferro & igne perſequuntur: cum his tamen omnibus in tota fidei ſubſtantia ad ſalutem requiſita, uſque ad minimum apicem firmiſſimo fœdere copulari non recuſant. Ad hunc nempe vertiginis ſpiritum tandem Proteſtantes adegit ſectarum ſibi ſimilium confuſa multitudo, inter quas perpetuò fluctuantes, cum nullam reperiant Eccleſiam firmam, facile, uti in naufragio, quamlibet tabulam arripiunt, maluntque videri cum omnibus eſſe, quam nullibi tutò conſiſtere.

16. Hanc quoque in Belgio ſuo dogmatum, Doctorumque inconſtanriam modernam pugnaſque innumeras, graphicè deſcribit, & acerbè deplorat D. Samuel Mareſius in ſuo Tractatu, de afflicto ſtatu ſtudii Theologici

logici in Belgio confœderato pag. 10. Quæ (inquit) Theologia noſtra tot monſtroſis opinionibus adeò deturpata eſt, ut ſi Paſtores & Doctores, qui denati ſunt in Belgio à triginta annis, ad nos reverterentur (Riveri, Polyandri, Thyſij, Spanhemij, Triglandi, Demaſij, Schotani, Ameſij) putarent ſe in alterum orbem tempeſtate delatos, cujus idioma non aſſequerētur &c. Vide igitur (mi Sectarie) ex oraculo etiam tui doctiſſimi Mareſij, quam perdito loco tua ſecta, & ſalus conſiſtat.

Declarantur porrò prædicta, ex ipſarum Sectarum confeſſione, & verbis manifeſtis, & notatu digniſſimis pro aliis etiam controverſiis.

17. MAximum operæ pretium eſt, ut ſecuris profundius admoveatur ad radicem hujus extremi Effugij ſive Figmenti, quo moderni Sectarii millenas animas ad Catholicam & ſecuram ſalutis viam aſpirantes miſerè ſeducunt, hoc fuco fallaci. *Nos a Catholicis, & aliis ſectis non diſcrepamus in articulis fidei ſubſtantialibus ad ſalutem requiſitis. Ergo non minùs apud nos, quàm apud illos poteris ſalutem adipiſci.* Si igitur Sectarii illi noſtræ in oppoſitum demonſtrationi quantumvis evidenti non confidant, ſaltem acquieſcent illis quos ſectæ ſuæ Authores & Duces agnoſcunt.

Lutherus ejuſque *aſſeclæ* profitentur apertè ſe repugnare Calviniſtis de reali Chriſti præſentia in Euchariſtia, quod ad articulos fidei eſſentiales ſine dubio pertinere ſupra oſtendimus.

Ioachimus Veſtphalus Miniſter Lutheranus cum aliis, Calviniſtas *Vulpes* apellant, eo quod ſubdolè afferant ſe à Lutheranis in adiaphoris tantùm diſſidère.

Albertus Graverus Doctor in Saxonia, librum ſuum inſcripſit, *Abſurda abſurdorum abſurdiſſima, abſurda Calviniſtica.* Hoccine eſt in fundamentalibus per omnia convenire.

Henricus Ecardus in Præfatione Illuſtriſſimo Electori Saxoniæ Chriſtiano, poſt multa de calliditate Calviniſtarum, & quod titulum inanem Eccleſiæ circumferant, aſſerit illos, *Lutheranorum conſenſum mentiri, & confeſſionis Auguſtanæ ſocietatem ſimulare: cum tamen non ſit tanta diſtantia inter cælum, & imam terram, quanta inter Auguſtanam Confeſſionem, & Calviniſtarum ſectam.* Idem in Epiſtola ad Electorem Joannem Georgium ſic pronuntiat: *Si Calviniſtæ unà cum pane & vino, verè, ſubſtantialiter, & præſenter, ibi corpus & ſanguinem Chriſti ſumi, etiam ab indignis, expreſſè non affirmabunt, & errorem ſuum valere non jubebunt, nullam nobiſcum concordiam in Fide habebunt.* Quomodo poſſunt illi magis apertè in ſubſtantialibus diſcrepare, quàm nullam in Fide concordiam habere? Rurſus graviori tono in fine concludit. *Nugantur Calviniſtæ, cum dicunt, diſſidere à nobis, ſed in rebus levioribus, non in fundamentis Religionis. Ex articulis enim Cardinalibus ne unum quidem nobis Theologia Calviniſtica inviolatum reliquerit.* Quænam poſſit eſſe ex ore propriæ Sectæ confeſſio luculentior?

18. Gravius etiamnum idem intonat *Andreas Iacobus Smidelinus* Lutheranus, contra *Grinæum* Calviniſtam, nec non *Ioannes Schutzius libro 50. cauſarum, cap.* 48. qui aſſerunt, *Calviniſmum, Arianiſmum, & Mahometiſmum, fratres eſſe & ſorores, tres caligas ejuſdem panni, camerinam in quam multæ hæreſes confluxerunt; denique ſathanæ iram ultimam.* Et erit adhuc Lutheranus quem non pudeat fingere ſe cum Calviniſtis in ſubſtantialibus, ut frater, aut ſoror, aut quarta caliga prorſus coàleſcere.

Ioannes Modeſtus Luther. In ſuis Demonſtrationibus docet, *Calviniſtàs non eſſe Chriſtianos, ſed Iudæos baptizatos.* Chriſtianos negaris, & Fratres in ſubſtantialibus fidei articulis agnoſcitis.

Conradus Scluſſelburgius in tribus Libris Theologiæ Calviniſticæ, ex publicis Calviniſtarum ſcriptis, verbis, & Authorum nominibus adductis pluſquam ducentos viginti duos illorum errores quaſi in viva tabella depingit

pingit: demonſtrans ibidem, illos de nullo Fidei Chriſtianæ articulo rectè ſentire: denique *lib.* 2. *art.* 1. pronuntiat, *Calvinſticam fidem eſſe hæreſim Sacramentariam*, & Sathanicam *blaſphemiam*. Sed & ibidem affirmat, à Calviniſtis vice verſa fidem & doctrinam Lutheri appellari, *doctrinam Schiſmaticam & ſectariam*, *Lutheranos verò omnes diaboli incantatione eſſe excæcatos*. Ergo in eo utrimque conveniunt, quod in articulis fidei ſubſtantialibus ad ſalutem neceſſariis minimè conveniant.

Omitto brevitatis ſtudio alios *Lutheranorum* Doctores innumeros, qui prorſus ſimilia in ſuis ſcriptis apertiſſimè pronunciant: quorum plurimi ex *Adamo Contzen* in Jubilo Jubilorum Jubilæi Evangelici, & ex *Georgio Tyſkivicio* in Theologia antilogica facile poſſunt deprehendi.

19. Nunc ex parte *Calviniſtarum* illorum Doctores, talem in Articulis Fidei ſubſtantialibus Concordiam ut figmentum inane reprobantes, breviter adduco.

Joannes ipſe *Calvinus* ſectæ iſtius Princeps, in admonitione ſecunda, contra *Ioachimum Weſtphalum*, ait, tales eſſe cum Lutheranis inimicitias, *ut citius in rebus fidei cum Turcis & Papiſtis, quam cum Calviniſtis pacem & concordiam ſint habituri*. Et in Admonitione tertia, Lutheranos ait eſſe, *vertiginoſos*, *ſuperbos*, *beſtias*, *deſperatè impudentes*, *falſarios*, *ignorantes quod in Cathechiſmo tractatur*. Demùm in Admonitione ultima, denunciat Veſtphalo, niſi circa articulum de Cæna Domini aliter credat quam Lutherus & Lutherani, *eo loco poſthac habendum eſſe*, *quo pertinaces Hæreticos habebat Paulus*. Si ut Hæreticos pertinaces, ergo in articulo fidei ſubſtantiali à Calvinianis diſſidentes, ipſo teſte Calvino.

Accedat proximè pro ſua dignitate *Iacobus Rex Angliæ*, qui in regni ſui primordiis iſto concordiæ errore à ſuis miſerè seductus, in ſua *Apologia* aſſeruit, *Lutheranos & Calviniſtas in quibuſdam tantum apicibus diſſentire*. At demum in ſuo *Baſilico Doro* perſpicatiùs pronuntiat, *Puritanos*, *ſive puros Calviniſtas*, *Hæreticos eſſe*, *& puros ac putos Phariſæos*. Idemque libros *Ioannis Vorſtij* Calviniani Lugduni Batavorum publici Profeſſoris, decreto Regio non tantum damnavit tanquam hæreticos & impios, ſed & flammis in Foro Londinenſi publicè exuri juſſit. Ergo ſi ut Hæretici damnantur illi, & ut Phariſæi, non poſſunt cum ulla vera Eccleſia in ſubſtantialibus convenire: idque ex ipſa ſereniſſimi Regis Definitione, quem *Anglia* ſuæ Eccleſiæ Caput agnoſcit.

Caroſtadius inter præcipuos Calvini Athletas rotundè aſſerit, *Fidem Lutheranam eſſe ſimilem magicæ fidei*, *ariolorum*, *& dæmonum*. Nec minus ille inter primos Calviniſtas magni nominis *Theodorus Beza* Lutheranorum dogma pro præſentia Chriſti in Euchariſtia, appellat, *Sathanæ excrementum*, *Cœnam verò cœnum*, *in qua vorant furfureum numen*: *ipſos proinde eſſe Antichriſti nepotes*, *Chriſticidas*, *carnivoros* &c. Nec diſſimilia de illis pronuntiat *Bucerus*, & *Paræus* ad ſuam controverſiam de Euchariſtia, cujus hæc aperta confeſſio eſt: *Nonageſimus annus labitur infelicis illius diſſidii de ſacra Euchariſtia*, *quod Eccleſias Evangelicas fatigat*, *debilitat*, *& lacerat*, *Papæ verò regnum ſtabilit*, *& ſuſtinet*. Idemque Lutheranos appellat, *veterum errorum hæreſumque reductores*. En qualis utriuſque Sectæ inter ſe, & cum Papiſtis in ſubſtantialibus concordia!

20. Denique ad Dogma hoc ſummè perniciosum cuivis non obcæcato ſtirpitus evellendum, ſufficiat audire ipſos ſectarum modernarum primos Patriarchas illud ſuis in ſe mutuo cenſuris penitus evertentes. Et *Calvini* quidem in hoc de Lutheranis effata nunc ſupra exhibuimus. *Martinus* porrò *Lutherus* im *Tom.* 2. *Vitemberg.* concordiam iſtam cum Calvinianis ita exceratur, ut contra illam indignabundus in hæc verba prorumpat: *Maledicta pax & concordia cum Sacramentariis*, *per omnia ſæcula ſæculorum*: cui exercrationi Calviniani viciſſim *Amen* ſæpius accinerunt, ut ſupra vidimus. Iterum *Lutherus* vehementius inſurgens in ſuis quæ ſcripſit *Colloquiis menſalibus*. *Non alia* (*inquit*) *poteſt ſperari concordia*

inter nos, & Calviniſtas, quam quæ inter Chriſtum & Iudam interceſſit. Rurſus in *Theſi* 27. contra articulos Lovanienſium: Et in *Confeſſione poſtrema de Cœna Domini* apertè aſſerit, *Hæreticos à ſe cenſeri omnes Sacramentarios, qui negant verè corpus & ſanguinem Chriſti ore carnali ſumi in Eucbariſtia.* Ibidemque propter articulum eundem contra Calviniſtas ſententiam extremam pronuncians ait, *Illos eſſe Sacramentorum hoſtes, æternumque damnatos.*

Si igitur *Calviniſtæ* toties à Luthero & Lutheranis, & viciſſim *Lutherani* a Calviniſtis proſcribuntur ut *Hæretici*, ut *Sacramentorum hoſtes*, & inde ut *æternum damnati*; quænam poteſt eſſe umbra Concordiæ inter illos, aut ſectas ab iis profluentes, aut Catholicos Romanos, in Articulis fidei ad ſalutem neceſſariis. Unde manifeſtè concluditur, Illum ſalutis æternæ jacturam facere qui permittit tam palpabili errore ſibi illudi, & in iſtorum ſecta detineri. Quam verò facile ſit ſe ab errore expedire, & ad veræ Religionis notitiam devenire, in ſequentibus dilucidè oſtendemus.

ARTICULUS QUARTUS.

Poteſt vera Religio à falſis Sectis facile diſcerni, neque excuſabilis eſt Sectarius qui eam non inveſtigat.

1 SEd ex ipſa Sectarum pugna, ac multitudine, plurimi hoc ævo ſibi conficiunt ſpecioſum ſui erroris præſidium, aut potius deſidiæ latibulum. In tanta, inquiunt, Religionum inter ſe diſſidentium colluvie, non ego talis ſum Ædipus, ut poſſim certò divinare, quænam præ cæteris omnibus integram fidei veritatem obtineat. Si enim id proprio examine & experimento velim inveſtigare, non ea ſum tinctus litteraturâ, aut eo præditus ingenii acumine, ut poſſim cunctas ſectarum differentias ad trutinam revocare, & omnium argumentorum pugnas dirimere. Quinimo prius me cum mente vita deficeret, quàm diſperſas toto orbe Sectas convenirem, ac ſingularum cauſas, originem, & cohærentiam ſine erroris periculo compertam haberem. Si verò velis mihi nön meo, ſed Doctorum judicio ſtandum eſſe: Neſcio ego cui Doctorum conceſſum ſit, filum veritatis adeo implexum ita evolvere, ut me ex multiplici tot ſectarnm labyrintho citra erroris periculum, ad apertam veræ Eccleſiæ lucem educat. Sunt enim in qualibet ſecta plures qui Doctores appellantur: ut ego inter hos omnes Doctorem præ cæteris veracem ſeligere poſſim, Doctor ipſe maximus eſſe deberem. Quid ergo ſupereſt, quàm ut ego meæ ſectæ inhæream, cui à teneris innutritus ſum, quam parentes aut amici colunt, pro qua in dubio tam implexo ſtat apud me diurni temporis poſſeſſio: ne veritatis incertus, dum charybdim vitare cupio, in ſcyllam deteriorem incidam. Contra hunc prætextum pluribus communem, eoque fallaciorem quo magis fucatâ veritatis ſpecie depingitur.

Dico primò; Admiſsâ Dei providentiâ, vera Religio iis notis inſignita eſſe debet, ut à quovis intellectu benè diſpoſito facilè diſcernatur.

2. Probatur primò, Si Deus mundum gubernat, evidens eſt illum Religionem veram inſtituiſſe, quâ ab hominibus coli debeat, ut ſupra initio demonſtravi. Fruſtra autem illam inſtituiſſet, ſi non ordinaſſet ſigna & argumenta idonea quibus facilè vera illa Religio à Sectis falſis diſcerneretur: frivolum enim foret proponere finem, & nihil certi ſtatuere de mediis quibus ad illum pervenire oporteat. Hoc autem fieret, ſi pro denotanda vera Religione non extarent ſigna multo illuſtriora, quàm quæ poſſint pro quacunque falſa exhiberi. Nam ſi ſigna illa ullo modo permanerent æqualia, nullum ſupereſſet medium quo poſſit vera Religio à falſa diſcerni, atque adeo hominum errores ex hac parte in ipſum Deũ referendi eſſent, quod de perfectiſſima, ac humanæ ſalutis moderatrice Dei ſapientia exiſtimare impium foret.

Probatur ſecundò, ex obligatione certa quæ quemvis obſtringit, ad veram Religionem

nem præ falſa amplectendam. Hæc autem obligatio nulla prorſus foret, ſi vera Religio non eſſet præ Sectis falſis ſatis explorata. Sicut in aliis Dei præceptis, exempli cauſâ, ut teſtimonium perhibeam veritati, nunquam teneor juramentum aſſumere, dum rei veritas manet dubia, aut tantum probabilis, ne facilè contingat Deum à me in falſitatis teſtem adhiberi. Unde conficitur, infinitam Dei ſapientiam ſibi manifeſtè contradicere, ſi veram Religionem hominibus præciperet, & interea illius præ cæteris ſigna ſatis explorata non exhiberet.

3 Hanc autem calumniam divinæ ſapientiæ nemo facilè importabit, qui ſtudioſè advertet tam in veteri, quam in novo Teſtamento, inſurgente quovis Religionum conflictu, ut in Moyſe, Daniele, & Apoſtolis, Deum veræ Eccleſiæ ea ſigna præbuiſſe, quæ facilè omnem adverſæ partis probabilitatem elidere potuerunt.

Hic proinde non admitto ex notis ſive motivis tantum probabilioribus, ſine ulteriori inveſtigatione, licitum eſſe aliquam præ cæteris Religionem ſuſcipere, aut jam ſuſceptam in aliam commutare. Quamvis enim ſola probabilitas plerumque in aliis operationibus valere poſſit, non ideò in ſuſcipienda quoque novâ Religione ſufficere debet. Quia in negotio fidei error etiam materialis in ordine ad actiones ſalutares graviſſimè nocere ſolet: neque deeſt homini non oſcitanti modus, quo diligenti inveſtigatione facilè ad veræ Eccleſiæ notas moraliter evidentes devenire poſſit, qualis adipiſcendæ certitudinis via in aliis hominum actionibus conſtituta non reperitur.

Quærunt hoc tempore aliqui: An ad aſ-
4 ſenſum præbendum articulis fidei, requiratur evidentia etiam omnimoda revelationis divinæ?

Reſpondeo, ad aſſenſum fidei debitum, neceſſariam non eſſe cognitionem abſolutè evidentem revelationis divinæ. Quia evidentia omnimoda aut metaphyſica revelationis ab omnibus in hoc ſtatu haberi nequit, ergo non poteſt illa omnibus ad aſſentiendum articulis noſtræ fidei eſſe neceſſaria. Quod adeò certum eſt, reſpectu hominum præſertim rudiorum, ut hoc de fide eſſe affirmet *Suarez hic, diſp.* 3. *ſect.* 8 *n.* 5. Dum enim rudiores articulis fidei aſſenſum præbent, non apparet quo modo, aut medio authoritas Dei loquentis illis evidenter proponatur: quinimò paucis doctiorum contingit ad abſolutam revelationis evidentiam ratiocinando penetrare.

Sed quæſtio eſſe poteſt, An aſſenſus fidei 5
omni ex parte *evidens*, poſſit dici *ſupernaturalis*; De hoc variæ ſunt, & liberæ Theologorum ſententiæ. Negant aliqui eſſe ſupernaturalem, quia actus fidei evidens, non eſt liber, neque obſcurus, ſive argumentum non apparentium, ut ipſi volunt, & requirunt ad actum proprium fidei divinæ. Probabilius tamẽ aſſenſum illum poſſe eſſe ſupernaturalem docent communius Thomiſtæ, ut recenter tradit *Gonet diſp.* 1. *art.* 7. *n.* 201. & pro eadem ſententia *Scotum* citat Di Caſtillio, quos ſequitur *Herinx* ex Scotiſtis Author recens & eruditus, nec non ex Carmelitis *Bona ſpei*, & ex *Noſtris Vaſques*, *Ariaga*, *Ripalda*, & *plures alii.*

Quia nulla ratio ſatis probat habitum fidei non poſſe influere in aſſenſum evidentem, cum inter evidentiam & ſupernaturalitatem nulla oſtendatur repugnantia, ut patet in actu viſionis Beatificæ, qui ſimul evidens eſt & ſupernaturalis. Poteſt igitur cum aſſenſu fidei divinæ ſtare evidentia revelationis, ſed perperam cum quodam aſſeritur, hanc evidentiam ad fidem noſtram eſſe neceſſariam.

Sufficit ergo articulos fidei proponi cum 6
notis, quæ de veritate revelationis divinæ ita nos certificant, ut non poſſimus de ea prudenter dubitare. Ad aſſenſum hujuſmodi præſtandum nulla modernarum Sectarum ſufficientes rationes aut notas exhibere valet.

Dico igitur Secundò, Neque Proteſtantes, neque alii horum temporum Sectarii poſſunt in ſua conſcientia, aut divino tribunali excuſari, quamdiu certiores veræ Eccleſiæ notas non inquirunt.

 Probatur

Probatur, non poteſt aliquis excuſari, aut bonâ fide in ea Secta permanere, in qua nequit
7 exhibere veræ Eccleſiæ ſigna certiora, quam habeant aliæ ſectæ, quas ipſe devias & falſas eſſe agnoſcit. Atqui neque Proteſtantes, neque alii Sectarii poſſunt in ſuo Cœtu oſtendere ulla ſigna aut fundamenta certiora veræ Eccleſiæ, quam habeant aliæ ſectæ tam modernæ, quam antiquæ, quas ipſi pro falſis reprobant, & à ſua communione rejiciunt. Quinimo à Proteſtantium confeſſione de Primatu Eccleſiæ in Regibus, de Hierachia & poteſtate Prælatorum, & pluribus fidei punctis communi judicio graviſſimis, reliquæ totius orbis Eccleſiæ diſſentiunt. Quo igitur modo poterit horum aliquis ſine ulteriori examine in ſua ſecta ſecurus conquieſcere, quam facilè advertit, præ cæteris ſectis á ſe reprobatis, nullo ſpeciali Dei teſtimonio, nullo exploratæ veritatis fundamento ſubniti?

Atque ut hoc argumentum in brevi dilemmate fortius inhæreat: Quæro ex quovis Proteſtantium Miniſtro; An reliquas horum temporum Sectas veras judicet, an falſas? Si dicat veras; jam Eccleſiam ſuam agnoſcit falſam, utpote quæ à cæteris Eccleſiis, quas pro veris habet, ut falſa rejicitur. Si verò reliquas ſectas falſitatis arguat, ſuam quoque inter falſas numeret neceſſe eſt, cum nullum prorſus exhibere poſſit ſpeciale ſignum, aut apertum Dei teſtimonium, quo Eccleſiam ſuam, præ cæteris à ſe reprobatis, melioris conditionis eſſe demonſtret.

8 Ex his quæ hactenus deduximus apertè conficitur, quemlibet ſuæ ſaluti proſpicere volentem, debere Religionem veram, & unicam ſedulò inveſtigare, neque poſſe ſine ſumma imprudentia ac temeritate hanc curam negligere in negotio totius vitæ graviſſimo, quale eſt jactura ſalutis æternæ, quæ ſine vera fide obtineri non poteſt. Ut enim à ſalute aberres, perinde eſt an tuâ culpâ falſam Fidem, an nullam profitearis.

Oſtenditur ex dictis, qualis Ignorantia excuſet ab Hæreſi formali.

Dico igitur primò: Ignorantia invincibilis circa articulos fidei excuſat ab Hæreſi formali. Quia cum ignorantia invincibilis ſit ea quæ nullâ diligentiâ aut inquiſitione hic & nunc ab ignorante vinci & deponi poteſt, non
relinquit illa libertatem ſufficientem ad verita- 9
tis electionem: ac proinde error ex tali ignorantia ortus non eſt homini liber & voluntarius, quod ad hæreſim formalem requiritur.

Dico tamen Secundò: Ignorantia iſta invincibilis non ſufficit in homine adulto in ordine ad juſtificationem in punctis fidei requiſitis neceſſitate Medii, ut eſt credere in Deum ut creatorem, mediatorem, remuneratorem, &c. Quia fides horum myſteriorum, eſt fundamentum, & prima diſpoſitio ex Dei ordinatione requiſita ad actus amoris Dei, vel alios quibus poſſit homo ad juſtificationem pervenire, juxta illud Apoſtoli. *Ad Hebræos cap. 11. Accedentem ad Deum oportet credere quia eſt, & quia inquirentibus ſe remunerator ſit.*

Dico tertio: Nulla ignorantia vincibilis ſive, ex inquirendi negligentia graviter culpabilis, excuſare poteſt ab hæreſi formali, hoc eſt, à tali errore in fide qui illum apud Deum conſtituat reum hæreſis, & inexcuſabilem. Hæc eſt ſententia communior & verior apud *Valentiam de fide diſp. 1. quæſt. 11. puncto 1. Thomam Sanchez lib. 2. in decologium cap. 7. Sotum, Lud. Lopez, Sayrum, Navarram, Cordubam, Canum* &c. contra aliquos apud *Card. Lugo de fide diſp. 20. ſect. 6.* qui quamvis admittant talem contra fidem graviter peccare, negant tamen eſſe formaliter hæreticum. 10

Probatur noſtra aſſertio. Error hominis Chriſtiani circa aliquod myſterium fidei, ortus ex quacumque ignorantia vincibili eſt ſimpliciter voluntarius, & graviter contra fidem culpabilis, uti pars utraque admittit. Atqui talis error non pertinet ad Paganiſmum, vel Juda-

Judaiſmum: cum homo Chriſtianus ſic errans adhuc retineat Religionis Chriſtianæ profeſſionem. Ergo error ille pertinet ad Hæreſim, cum Infedilitas adæquatè in tres ſpecies dividatur, Paganiſmum, Judaiſmum, & Hæreſim.

11 Dices, Tantùm ille cenſetur abſolutè & formaliter hæreticus, qui *ſcienter* diſſentit ab Eccleſia, recedendo ab illis articulis quos ea ſufficienter proponit. Atqui ab ea non ſcienter diſſentit qui ab articulis illis recedit ex ignorantia tantùm vincibili. Ergo talis non eſt abſolute & formaliter hæreticus.

Reſpondeo diſt. maiorem. Cenſetur tantum abſolutè & formaliter hæreticus qui ſic ſcienter diſſentit ſcientiâ formali, vel etiam æquivalenti, concedo: ſcientiâ præcisè diſtinctâ & formali nego. Quia talis ignorantia vincibilis & voluntaria *æquiparatur* ſcientiæ formali in ordine ad effectum, ſive errorem ſubſecutum, & inde provenientem. Cenſetur enim ſic ignorans noluiſſe ſcire veritatem, quando diligentiam ſciendi debitam volens omiſit: ac proinde voluiſſe ignorantiam & errorem inde conſequentem.

Ex his demùm apertè deducitur primò, Non rectè modò in *Anglia* viros in ſpeciem politos pro ſua in hæreſi perſiſtentia hoc modo ratiocinari: Ego paratus ſum fidem Romanam amplecti, ſi Rex, & Parlamentum eam eſſe præferendam declaret. Hoc verò quamdiu non faciunt, ego prudenter reſolvo illorum ſenſum communem, meo privato judicio præponendum. Ergo errorem in divino tribunali mihi imputabilem non incurro.

12 Sed facile demonſtratur, fucum illum prorſus inanem eſſe in viris rerum quæ in reliquo orbe geruntur non ignaris. Satis enim illi norunt, in hoc ſui Regis ac Parlamenti ſenſum ab aliis Regibus, ac Regnis ampliſſimis toto pænè orbe improbari. Neque ignorant Notas manifeſtas antiquitatis, & conformis omni ævo unitatis veræ ac Catholicæ Religionis, ſi velint operâ non difficili animum ad illas advertere. Quod ſi prætextus ille coram divino tribunali ponderis aliquid haberet, quoſlibet hactenus omni loco, & tempore Hæreticos, imò & Mahometanos in ſuis erroribus excuſaret; quorum & Imperator, & imperium, & ſenſus, maximam orbis noſtri partem complectitur: quod tamen viri illi non parum politi minimè admiſerint, 13

Deducitur Secundò, pari ratione *Ordines Batavicos*, & alios alibi variarum Sectarum cætus, nullam ſibi ex illo prætextu erroris ſui excuſationem poſſe prætendere.

His annexa ſunt aliqua quæſtiones Theologicæ, quæ reperiuntur infra ad finem Tomi 2. in novo Supplemento Theologiæ univerſæ, in Secunda ſecundæ, Tract. de Fide.

Ut autem vera & unica Religio, in qua voluit Deus ſalutem æternam obtineri, à Sectis falſis ſecurè diſcernatur, Argumenta hic ſequentia, ſepoſitis Partium ſtudiis, ſincero propriæ ſalutis, ac veritatis deſiderio expendenda erunt.

Sed ad hoc debitè præſtandum præmittenda ſunt à Curatore ſive propriæ, ſive alienæ ſalutis Media ſequentia. De quo vide & alia in praxi Converſationis cum Hæret. *Tomo* 3. *circa finem cap.* 2. §. 1.

PRÆPARATIO ANIMI

Ad Conſiderationes ſequentes pro ſincero veræ Religionis ſuſcipiendæ deſiderio.

CUm vera Fides ſit donum Dei ſingulare, neceſſe eſt primò, ad illud obtinendum cor Deo ſincerum & apertum exhibere. Secundò, Removenda ſunt impedimenta hujus divini beneficii, ut eſt, Affectus nimius erga commoda temporalia, honores, divitias, amicos, promotiones, humanos reſpectus, ac favores: plerumque enim nimia cupiditas gratiæ humanæ, obicem in hoc ponit gratiæ divinæ. Tertiò, Deponenda ſunt Præjudicia hauſta ex dicteriis Adverſantium Religioni Romanæ, & animus ad æquilibrium revocandus, quo ſtatuat nullo alio reſpectu duci, 14

quàm motivis ſolidæ veritatis, & ſuæ ſalutis. Quartò, Per Orationem, & pia opera ad Deum recurrendum, animus ſincerus illi offerendas, ac poſtulandum eum humilitate gratiæ divinæ adjutorium. His mediis diſpoſitus Cornelius Centurio meruit à Deo ad veram fidem ſingulariter illuſtrari *Actorum* 10. In hunc finem Oratio ſequens, ſic formata ut præparationem animi prædictam, cuilibet Chriſtiano neceſſariam, breviter complectatur, admodum erit oportuna.

ORARIO

Diſponens ad veræ Fidei notitiam, & ſuſceptionem ſinceram.

DEus meus! & in Te rectè credentium ſalus æterna! emitte lucem tuam & veritatem tuam ut in æternum ad te perveniam, per veram Fidem, ſpem, & charitatem, ſine quibus nulla eſt ſpes ſalutis, ſed certa ad ignem æternum damnatio. Scio autem evidenter ſicut unus eſt Deus, ita unicam poſſe eſſe Fidei veritatem, unicam veram Eccleſiam, unicam viam ſalutis æternæ. O quam eſſem ego nunc inſanus, & poſtea in perpetuum infælix, ſi pro ulla illecebra hujus vitæ mortalis, ab illa via unica veritatis, & ſalutis me impediri, aut abduci pirmitterem.

Proteſtor igitur nunc coram divina Majeſtate, hoc mihi propoſitum eſſe, hoc firmiſſimum dicretum, illam Fidem & Eccleſiam unicam amplecti, quam præ aliis veram, & à Deo conſtitutam eſſe, ſincero corde deprehendam.

Proteſtor inſuper, me ab hoc decreto ſincero nolle abduci, ſive hujus brevis vitæ fluxis ſolatiis, ſive cupiditate opum aut honorum, ſive humanâ quacunque gratiâ, aut reſpectu. Nihil enim mihi hujuſmodi prætextus coram juſtiſſimo Dei tribunali ſunt profuturi.

Scio me à veritate Dei æterna præmonitum in ſacris ſcripturis Matthæi 24. *quod, Multi Pſeudoprophetæ ſurgent, & ſeducent multos: Et* Matthæi 7. *Cavendum nobis eſſe à falſis Prophetis, qui veniunt ad nos in veſtimentis ovium, Ac proinde, Non omni ſpiritui credendum: Sed probandos ſpiritus ſi ex Deo ſunt l.* 1. Ioan. 4. *Non ignoro tales plurimos ſeductores omni ævo à vera Chriſti Eccleſia defeciſſe, & multos etiamnum per tales ab unitate fidei abduci: à quibus mihi omni modo cavendum eſſe firmiſſimè decerno. O quot Martyres Chriſti ab exordio Eccleſiæ & deinceps omni tempore, ſe illis ita oppoſuerunt, ut non tantum fortunas omnes, ſed etiam per immania tormenta ſanguinem, & vitam profuderint: nec tamen magis illis ſua, quam mihi mea ſalus neceſſaria eſt. Hinc, mi Deus, mihi omninò decretum eſt, & erit, monitis tuis obtemperare, viam ſalutis ſecuram ſedulo inveſtigare, & illam ſemel inventam ad extremum uſque ſpiritum conſervare.*

Tu igitur ſplendor Patris, & lux æterna, quæ illuminas omnem hominem venientem in hunc Mundum, illumina tenebras meas, animumque corrobora, ne hujus mundi cupiditate, aut hominum illecebris abducar in perditionem: cum impoſſibile ſit tibi ſine vera fide placere, & ignis æterni ſupplicia evadere. Effice per gratiam tuam ut Eccleſiæ tuæ unicæ, quam veram deprehendero, ſemel aggregatus, tibi firmiter adhæream in ſanctitate & juſtitia omnibus diebus vitæ meæ. Amen.

CA-

CAPUT III.

Argumenta quæ evincunt, Solam *Eccleſiam Romanam eſſe veram Chriſti Eccleſiam, in qua ſalus poſſit obtineri.*

ARGUMENTUM PRIMUM

Sola oſtendit ſe poteſtatem ſuam à Chriſto derivare.

1 ILla ſola eſt vera Chriſti Eccleſia, quæ oſtendit ſe doctrinam & poteſtatem ſuam à Chriſto & illius Apoſtolis accepiſſe, & per continuam ſucceſſionem ad noſtra uſque tempora perduxiſſe. Hac enim ſucceſſione omnis vera & legitima poſſeſſio, ac poteſtas firmiſſimè probari, & ſine dubitatione conſtare ſolet. Si quis autem illâ deſtitutus, de poſſeſſione aut jure contendat cum eo, qui hanc ſucceſſionem exhibere poteſt, non minùs explodetur, quam ſi quis hodie compareat homo peregrinus, qui ſe legitimum Angliceæ Coronæ Succeſſorem proclamet, contra illam Familiam quæ continuâ ſucceſſione ſe in legitima Regni hæreditate perennare demonſtrat.

Hanc autem continuam à Chriſto & Apoſtolis ad noſtra uſque tempora ſucceſſionem quo pacto reperies in Sectis illis, quæ à centum circiter annis emerſerunt, ac ſibi veræ Eccleſiæ nomen vindicarunt? Quo modo in
2 aliqua Eccleſia poteſtatem à Chriſto derivatam oſtendes, quæ ſeipſam per mille quingentos poſt Chriſtum annos Orbi oſtendere non potuit?

Cùm igitur hâc ſucceſſione apertè careant Congregationes modernæ, ſolâ Lutheri, Calvini, aliorumque Recentiorum authoritate inſtitutæ; carent etiam neceſſariò eorum Miniſtri *Iuriſdictione* à Chriſto derivatâ in gubernanda ejus Eccleſia, carent ejus *Ordine* pro adminiſtratione Sacramentorum, carent ejus *Miſſione* pro verbi Divini prædicatione, quam apertè requirit Apoſtolus ad Rom. 10. *Quomodo prædicabunt niſi mittantur.* Nunquam enim oſtendet ullus ex Sectis modò nominatis quâ authoritate, aut quo modo primùm miſſus fuerit Lutherus, aut Calvinus ad prædicandam doctrinam oppoſitam Eccleſiæ Romanæ, à qua ſua tantum ſponte defecerunt; aut ubi, aut quando poteſtatem illam à Chriſto acceperint.

Si dicant, ſe accepiſſe à Chriſto poteſtatem *extraordinariam* ad reformandam veterem, & inſtituendam novam Eccleſiam. 3

Reſpondeo, nulli prudenti poſſe ſufficere, quòd Lutherus aut Calvinus id de ſe affirmet: omnes enim antiqui Hæreſiarchæ idem de ſe dudum teſtati ſunt, nec ideò minùs hæretici fuerunt, & pro talibus etiam hoc tempore damnantur. Neceſſe eſt igitur ſuæ miſſionis clarum & apertum teſtimonium adducant: ſine legitimo enim teſtimonio, ne quidem domum tuam alteri reſignabis, quantò minùs Eccleſiam Dei, quam Chriſtus à tot ſeculis aliis poſſidendam & gubernandam conſignavit. Nec ipſi Apoſtoli pro Dei Miniſtris ab initio admiſſi ſunt, niſi per apertum teſtimonium ſignorum ac miraculorum, quibus ſe à Chriſto miſſos eſſe toti orbi manifeſtè comprobarunt. An igitur ego cum ſalutis æternæ diſcrimine ſine alio ſigno, aut teſtimonio, hos ut Eccleſiæ antiquæ reformatores, & animæ meæ in æternitatis itinere duces admittam, quos à Deo miſſos non fuiſſe clarâ ratione deprehendo?

Ex his ritè expenſis hoc neceſſarium deducitur argumentum. Sola illa eſt Chriſti Eccleſia, quæ poteſt oſtendere, ſe Chriſto & Apoſtolis ad hæc uſque tempora continuò ſucceſſiſſe. Sed ſola ſupereſt Eccleſia Romana in qua poſſit illa ſucceſſio oſtendi: ergo &c. Iam enim probatum eſt, alias Sectas illâ ſucceſſione penitùs eſſe deſtitutas.

At in Romana Eccleſia, Presbyteri ſuum Ordinem, juriſdictionem, ac miſſionem accipiunt immediatè à ſuis Epiſcopis præſentibus, hi ab Epiſcopo ſive Pontifice Romano, qui 4

per continuam præcedentium Pontificum ſeriem, ſuam in Sede Petri ſucceſſionem toti orbi apertè demonſtrat. Hæc enim in publicis, & ubique patentibus temporum Annali-
5 bus tam luculentè omni ævo conſignata exhibetur, quam ullum Regum jure ſucceſſionis Regni ſui thronum poſſidere. Imò illa Pontificum ſucceſſio præ cæteris tanto majori pollet evidentiâ, quantò frequentiori omnium Gentium curâ ac ſtudio univerſalis Eccleſiæ hiſtoria à tot tantiſque Auctoribus, ac SS. Patribus conſcripta, & ad poſteritatem continuò tranſmiſſa reperitur.

Nullus itaque eſt Eccleſiæ Romanæ Miniſter, qui Fidem populo & Sacramenta adminiſtrat, qui non poſſit poteſtatem, ac miſſionē ſuam continuâ ſerie ad Apoſtolos, ac Chriſtum reducere, tanquam ad primum authorem ac fontem à quo illam derivavit. Sola igitur Romana poteſt eſſe vera & indubitata Chriſti Eccleſia.

Hoc argumento veram Eccleſiam à Sectis alienis ipſi primitivæ Eccleſiæ Patres diſcernebant, ac imprimis *S. Auguſtinus contra Epiſt. fundamenti*: „Tenet me in Eccleſia Catholica, ab ipſa Sede Petri Apoſtoli uſque ad præſentem Epiſcopum ſucceſſio Sacerdotum. „Accedit *S. Hieron. epiſt. 2. ad Damaſum.* Hic „inter tres partes ſciſſa Eccleſia ad ſe rapere „me feſtinat, ego interim clamo, qui Cathedræ Petri jungitur meus eſt. Idem diſput. „contra Luciferianos: Brevem tibi apertumque animi mei ſenſum proferam, in illa „permanendum eſſe Eccleſia, quæ ab Apo-
6 „ſtolis fundata uſque in hanc diem perdurat.

Dilemmate inde confecto, modernum ſectarium hoc modo premes. Argumentum illud S. *Auguſtini*, S. *Hieronymi*, & primorum Eccleſiæ Patrum contra hæreticos ſui temporis, ex ſucceſſione perpetua Prælatorum in ſola Eccleſia Romana; vel rectè probat illos antiquos fuiſſe veros hæreticos, vel non. Si id non probat, errarunt ergo primi, ſummique Doctores primitivæ Eccleſiæ; quod tamen ipſi Sectarii non admittunt. Si verò rectè probat illos fuiſſe hæreticos, idem prorſus convincit de Sectariis noſtri temporis, qui non magis poſſunt in ſua ſecta oſtendere perpetuam Prælatorum ſucceſſionem, quàm illi Hæretici, contra quos primi Patres hoc argumen- 7
tum intorquebant.

Objiciunt illi, ne prorſus exarmati videantur: Ut Eccleſia aliqua Chriſti per *ſucceſſionem* dicatur *Apoſtolica*, ſufficit ſola ſucceſſio *Doctrinæ* Apoſtolicæ, non verò Prælatorum ſive Pontificum Apoſtolis ſuccedentium. Probatur, quia Eccleſia Chriſti dicta eſt Apoſtolica in Symbolo anteaquam eſſet Pontificum ſucceſſio.

Reſpondeo, ſucceſſionem certam totius Doctrinæ Chriſtianæ non poſſe per tot à Chriſto ſæcula certò conſervari & innoteſcere, niſi per ſucceſſionem perſonarum quæ oſtendere poſſint ſe legitimam & certam illius tradendæ poteſtatem à Chriſto derivare. Nam alias ſola ſucceſſio doctrinæ, figmentis omni ævo innumeris expoſita fuiſſet, uti tot exortæ de ea hæreſes etiamnum apertè demonſtrant. Ad probationem dico, Eccleſiam Chriſti ante *Pontificum Succeſſionem* dictam fuiſſe Apoſtolicam in actu primo, ſive quæ ex inſtitutione Chriſti Apoſtolicam in Pontificibus ſucceſſionem requirebat. Sic etiam ab initio dicta eſt Catholica, quamvis nondum actu per orbem diffuſa, ſed poſtea tantùm diffundenda.

Hujus ſucceſſionis defectus *Angliæ* Miniſtros graviſſimè remordet, qui ſæpius poſtulati de legitima ordinatione *Parkeri*, qui primus poſt hæreſim tanquam Archiepiſcopus Cantuarienſem Sedem occupavit; nec teſtes, nec tabulas, nec ullum derivati à Chriſto Ordinis, aut poteſtatis judicium legitimum unquam proferre potuerunt. Quorum unus
haud ita pridem quaſi collabenti Eccleſiæ hu- 8
meros ſuppoſiturus, non antiquas tabulas, ſed novas fabulas evulgavit, de *Parkero* in quadam taberna per aliquos Romanæ Eccleſiæ Epiſcopos in Præſulem conſecrato. Sed non defuit author Catholicus, Dublinenſis nuper Præſul illuſtriſſimus, qui calamo ſuâ eruditione digno commentum illud apertè diſſol-

diſſolvit, & ad vivum reſecuit, uti attingemus infra tra. 3. c. ult.

ARGVMENTVM II.

Eccleſia Chriſti eſt antiqua, omnes modernæ Sectæ ſunt novæ

9 Eccleſia Chriſti eſt antiqua, quia ab annis pluſquam mille & ſexcentis à Chriſto fundata eſt, & ſic in omne tempus futurum ſtabilita, ut promiſerit portas inferi contra eam nunquam prævalituras. Sed Eccleſia Lutheri & Calvini eſt nova; Ergo hæc non poteſt eſſe vera Chriſti Eccleſia. Minor clarè probatur. Quia poſſumus aſſignare ipſum locum, & tempus, quo recenter exorta eſt hæreſis Lutherana, ante centum circiter annos, tempore Caroli V. Imperatoris, & Leonis X. Pontificis; & oſtendere primum ejus authorem Martinum Lutherum, qui poſt quindecim ſæcula á conſtituta Chriſti Eccleſia comparuit, & ab antiqua Eccleſia ſponté defecit, & Sectam Lutheranam, de qua nihil unquam antea auditum fuit, in Germania inchoavit. Sed hæc ſunt manifeſta novitatis indicia, quæ apertè demonſtrant Sectam Lutheranam (& idem eſt de aliis novis) non poſſe dici veram Chriſti Eccleſiam. Repugnat enim illam Sectam, quæ eſt nova, eſſe Eccleſiam Chriſti quæ eſt antiqua: originem habuiſſe à Luthero poſtremo ſæculo, & tamen ante annos mille ſexcentos à Chriſto inſtitutam fuiſſe.

10 Si dicas, Eccleſiam Lutheranam olim quidem extitiſſe, ſed hactenùs per 1500. annos ante Lutherum *occultam & inviſibilem* latuiſſe. Reſponſio illa per ſe frivola hoc *Dilemmate* clarè refutatur. Religio Lutherana vel extitit ante Lutherum, vel non extitit. Si ante Lutherum extitit occulta, ut affirmas, non potuit eſſe vera Chriſti Eccleſia, Quæ debuit ſemper eſſe viſibilis & conſpicua, ſicut civitas ſupra montem poſita, ſicut lucerna, ſicut publicum tribunal ad quod jubemur confugere Matth. 18. *Si autem noluerit te audire, dic Eccleſiæ*; his enim Chriſtus Eccleſiam ſuam ſimilem eſſe declaravit. Si verò dicas ante Lutherum non extitiſſe, ergo eſt Religio novitia, ac proinde non poteſt eſſe Religio Chriſti, quam conſtat eſſe antiquam. 11

Sola itaque ſupereſt *Eccleſia Romana*, quæ initium Romæ ſumpſit ab ipſo Petro cujus Sedem per ſuos Succeſſores continuò poſſidet, cujus recens inſtitutio, aut novus author nullo umquam loco, aut tempore poſt Petrum aſſignari poteſt, quæ ſunt antiquæ & veræ Chriſti Eccleſiæ manifeſta argumenta.

Hoc argumentum approbare coactus eſt ipſe *Lutherus*, dum Zuinglianos recenter emergentes oppugnaret *in Epiſt.* ad Ducem Boruſſiæ, & habetur in ejus *tom. 2. impreſſo Wittenbergæ fol. 362.* " Periculoſum, inquit, „& terribile eſt audire aliquid aut credere con„tra concors teſtimonium, fidem, & doctri„nam totius ſanctæ Chriſti Eccleſiæ, quæ „jam ſupra mille quingentos annos per uni„verſum orbem concorditer ſtatuit &c. Telum hoc ab antiquitate deſumptum, quod fortiſſimum agnoſcit, quis non videt contra ipſum Lutherum, alioſque horum temporum Sectarios validiſſimè retorqueri? Quomodò igitur ego ſalutem æternam, quæ ſolùm in antiqua Chriſti Eccleſia obtineri poteſt, inter novos horum temporum Sectarios ſperare potero? Hoc ſi expendas benè, non poteris malè concludere.

ARGVMENTVM III.

Aliæ omnes Sectæ docent Hæreſes in primitiva Eccleſia damnatas. 12

Omnis illa Religio falſa eſt quæ continet hæreſes à Catholica & primitiva Eccleſia olim damnatas. Atqui modernæ Sectæ Lutheri, & Calvini &c. continent hæreſes à Catholica & primitiva Eccleſia olim damnatas. Ergo eorum Religio debet eſſe falſa, & primitivæ Eccleſiæ contraria.

Minor

Minor hujus argumenti probatur primò: Quia tam Lutherus quàn Calvinus docet, Bona opera non eſſe ad ſalutem neceſſaria, ſed
13 ſolam fidem ſufficere. Atqui hæc eadem fuit olim hæreſis Simonis Magi, teſte antiquiſſimo S. *Irenæo* l. 1. cap. 20. & Eunomianorum olim ab Eccleſia damnatorum circa annum Domini 360. teſte S. Auguſtino hæreſi 54.

Lutheri, & Calvini Doctrina eſt, Traditiones eſſe rejiciendas, & ſolam Scripturam recipiendam. Eadem hæreſis à primitiva Eccleſia damnata eſt in Ario, Neſtorio, Eutychete, & Dioſcoro, uti patet ex S. Auguſt. lib. 1. contra Maximum cap. 2. item ex Synodo 7. actione 1.

Tam Lutherus quàm Calvinus negat Sacramentum Pœnitentiæ, & Confirmationis. Doctrina hæc tanquam hæretica in Novatianis olim ab Eccleſia proſcripta eſt, teſte antiquiſſimo Cypriano lib. 4. epiſt. 2.

Docet Lutherus & Calvinus, Eccleſiam olim viſibilem poſteà periiſſe, & illam in ſuo tantùm cœtu exiſtere. Fuit hæc quoque hæreſis Donatiſtarum contra primitivam Eccleſiam, uti teſtatur Auguſt. lib. de unitate Eccleſiæ cap. 12.

Aſſerit uterque, venerationem Reliquiarum, Imaginum Chriſti, aut Sanctorum eſſe idololatriam. Idem aſſeruit Vigilantius hæreticus teſte Hieronimo, & olim Iconomachi ab Eccleſia damnati, teſte Cedreno & Nice-
14 phoro de Iconomachis.

Negat cum Luthero Calvinus, orandum eſſe pro defunctis, obſervandum jejunium Quadrageſimale, aut aliud ab Eccleſia præſcriptum. Idem negarunt olim Aëtiani hæretici, teſte Ephiphanio & Auguſtino de hæreſib. cap. 33.

Quid igitur manifeſtiùs quàm hæreſes olim ab Eccleſia Chriſti damnatas, à Luthero & Calvino doceri, ac renovari? Et quidem pleraſque ante tempora S. Auguſtini. Cum tamen ipſi fateantur veram & primævam Chriſti Eccleſiam, quæ eas hæreſes damnavit, ab omni erroris ſuſpicione immunem fuiſſe. Illas autem hæreſes dum reprobavit, neceſſariò omnes Sectas eandem doctrinam profitentes hæreticas eſſe declaravit.

Ex his autem cæteriſque articulis à primiti- 15
va Eccleſia olim damnatis nullum omninò recipit *Eccleſia Romana*, aut unquam admiſit, & quemvis admittere volentem à ſuo corpore reſecuit. Depoſitum Fidei à Chriſto & Apoſtolis ſibi traditum tam firmum & inviolatum ſemper retinuit, ut maluerit tam ab antiquis quàm ab horum temporum Sectariis graviſſima bella, rapinas bonorum, exilia, & mortem ipſam ſuſtinere, quàm vel unicum articulum à primitiva Eccleſia damnatum admittere uti hodie in Angliæ, Hollandiæ, & maximè in antiquiſſimis Hiberniæ Catholicis, tot calamitatibus hactenùs ideò laceratis ante oculos videmus.

Ad hanc rationem vel unicam, ſi ſeriò lubeat reflectere, fieri non poteſt, quin hodiernas Sectas à vera Chriſti Eccleſia facile diſcernas. Quæcunque enim Secta deprehenditur hæreſim vel unicam à vera Eccleſia olim damnatam admittere, tam implicat illam eſſe Eccleſiam Chriſti, quàm falſum eſſe verum, aut album eſſe nigrum. Sicut enim contra debitam Regi fidelitatem in uno puncto cum hoſte conſpirans, hoc ipſo fit Regi rebellis, ſic cum damnatis Hæreticis unico in errore conſentiens, Deo fit inimicus ac perduellis, & extra ſalutis tramitem exul aberrat.

ARGVMENTVM IV. 16

Communis omnium Gentium conſenſus pro Fide Romana.

ILla judicanda eſt vera Chriſti Eccleſia, quæ per totum orbem recepta, & omnium gentium teſtimonio & conſenſu comprobata eſt, potiùs quàm illa, quæ exiguo ſpatio circumſcripta, & à paucis admiſſa fuit. Quivis enim æquus judex non dubitabit adjudicare litem illi parti, quæ præ alia habet teſtes multò plures, & inter ſe omni tempore, & loco convenientes.

Atqui

2 Atqui omnium Gentium commune teſtimonium ſtat pro una & ſola *Eccleſia Romana*, quæ proindè *Catholica* & univerſalis toto orbe nominatur. Nam quoad priora tempora, nullum eſt toto orbe regnum, nulla natio nobis cognita,in qua aliquando propagata & recepta non fuerit, aut propagari inceperit. Quinimò hoc tempore apud Gentes de novo repertas publica extat Religionis Romanæ profeſſio, templa, altaria, Miſſæ, cultus Imaginum &c. pleriſque etiam locis in regnis Turcarum Catholici aliqui reperiuntur. In Europa Religionem Romanam publicè tuentur ac profitentur univerſa regna Hiſpaniæ, regnum Galliæ ampliſſimum, tota pœnè Germania, Polonia, Jtalia, maxima ex parte Belgica, neque exiguo Fidelium numero per Angliam, & multò majori per Hiberniam, aliaſque plures orbis partes diſſeminata reperitur. Cum his ſi compararentur pauci Europæ anguli, qui Sectam Lutheranam, aut Calvinianam profitentur, unum pro millibus teſtem vix reperies. Solum enim regnum Britanniæ, cum Dania, Suecia, Hollandia, & aliquâ Germaniæ parte Sectam Lutheranam vel Calvinianam, eamque pluribus aliis Sectis immixtam complectitur. Quid exiguus ille numerus cum tota Europa comparatus? Quid cum Aſia, Africa, America? Quarum incolæ, uti & regionum nunc in Europa infectarum, Religionem Romanam aliquando receperunt, & per multa ſæcula ſuo teſtimonio, & ſanguine comprobarunt.

3 Si igitur multitudinem teſtium eorum, qui in Religione Romana, toto orbe vixerunt per *ſedecim ſæcula*, conferam cum exiguo manipulo Lutheranorũ vel Calvinianorum, qui tantùm unius ſæculi ſpatio emerſerunt in paucis Europæ Regionibus, non poſſum ſalvâ æquitate pro altera, quàm Religione Romanâ, ferre ſententiam. Neque poterit ſupremus Judex in extremo judicio aliud pronunciare, quàm me juſtè ac ſapienter egiſſe, quod communem & conſtantem orbis pænè univerſi conſenſum, paucorum, ac malè inter ſe cohærentium hominum judicio, á reliquo orbe repudiato, prætulerim.

Vim hujus argumenti ipsâ experientiâ comprobari videmus, in integris legionibus ex militia, & nobilitate Anglicana, quorum plerique, dum ex domeſticis errorem tenebris prodeunt ad publicam lucem Catholicæ Eccleſiæ in Belgio, Gallia, Hiſpania, facilè veram Romanæ Eccleſiæ Fidem agnoſcunt, & profitentur. Uti non ita pridem apparuit in viris ſummo ingenio & judicio præditis, Comite de Briſtol, Barone de Inchequin, & aliis nobilitate & famâ notiſſimis.

ARGUMENTUM V.

Nulla eſt certa Eccleſia Chriſti in Mundo, ſi non ſit Romana.

CErtum eſt veram Chriſti Eccleſiam in 1
mundo repiriri, ut omnes fatemur: Atqui hoc certum non eſſet, ſi vera foret fides Sectæ Lutheranæ aut Calvinianæ. Ergò illa eſt á veritate prorſus aliena.

Minor patet ex eo, quod Secta tam Lutherana, quàm Calviniana doceat, veram Eccleſiam á Chriſto inſtitutam potuiſſe *deficere*, & eam in Eccleſia Romana quæ ab initio fuit vera, actu defeciſſe, & nunc penes Sectam v. g. Lutheranam veram Eccleſiam permanere. Quod ſi verùm eſt; poſſe deficere veram Chriſti Eccleſiam: & tu aſſeras tuam Calvinianam, vel Lutheranam eſſe veram Chriſti Eccleſiam: ergo potuit etiam tua Lutherana & Calviniana deficere; ergo certum non eſt aliquam veram Chriſti Eccleſiam in mundo reperiri. Sicut enim aſſeris defeciſſe olim veram Chriſti Eccleſiam, ita nunc deficere potuit tua, neque certus eſſe potes quod actu non defecerit: nulla enim promiſſio Lutheranæ vel Calvinianæ Eccleſiæ facta eſt, aut fieri potuit, ſupra veram Chriſti Eccleſiam.

Quod ſi dicas, tantum poſſe deficere Ec- 2
cleſiam Chriſti *viſibilem*. Infero, ergo tibi non conſtat, an Eccleſia Calviniana vel Lutherana

therana viſibilis, quam profiteris, ſit vera Chriſti Eccleſia.

3 Idem breviter alio Argumento demonſtratur. Non poteſt eſſe vera Chriſti Eccleſia ſine vera *Scriptura*: hoc Sectarii omnes admittant. Atqui nulla eſt vera Scriptura in mundo niſi eam habeat Eccleſia Romana. Patet, quia Scripturam ſuam Lutherus, Calvinus, &c. ab Eccleſia Romana primò acceperunt, ex qua ipſi prodierunt. Ergo nulla eſt vera Chriſti Eccleſia in mundo ſi Romana non ſit vera; & Scripturarum divinarum cuſtos infallibilis: adeoque nec vera erit Lutherana, Calviniana, & ſic de cæteris modernis. En quomodò dum volunt illi Eccleſiam Romanam confodere, per illius latus ſeipſos interimunt.

Adde & alterum: Vera Chriſti Eccleſia debet eſſe *perpetua*. Hoc enim Chriſtus ab initio ſuæ Eccleſiæ promiſit. Atqui nulla præter Romanam poteſt perpetuam illam á tempore Chriſti ſucceſſionem per umbram in ſe oſtendere: Non tua, Luthere, non tua Calvine, quæ tantum poſtremo ſæculo velut fungus heſternus in terris comparuit, & ſic de aliis Sectis modernis. Ergo nulla eſt in terris vera Chriſti Eccleſia, niſi vera ſit Romana. Vide igitur, Sectarie profuge, quo te convertas ut veram Chriſti Eccleſiam in toto mundo reperias, niſi cum Prodigo revertaris in domum Patris, ſive Matris tuæ Eccleſiæ Romanæ, á qua velut in regione longinqua profugus aberras.

4 Hic igitur aliud dici non poteſt, quàm Sectam Lutheranam, & Calvinianam manifeſtè falſam eſſe, & ſe evertere; dum docet Eccleſiam olim á Chriſto inſtitutam potuiſſe aliquando deficere. Undè clarè ſequitur Eccleſiam Romanam, quam ipſi Sectarii admittunt primis 4. vel 5. ſæculis, fuiſſe veram Chriſti Eccleſiam, non potuiſſe errare, & à vera fide deficere: aliàs enim jam non conſtaret, ullam in mundo exiſtere veram Chriſti Eccleſiam.

ARGUMENTUM VI.

Si Eccleſia Romana non ſit vera, perierunt in æternum Majores noſtri, Martyres, Confeſſores &c. qui ante Lutherum per 12. ſæcula vixerunt; vel ut certa agnoſcenda eſt Fides Romanæ Eccleſiæ.

Si Secta Lutherana vel Calviniana vera eſſet Chriſti Religio, ſequerentur ea quæ quivis, etiam Lutheranus vel Calvinianus, horret admittere. Ergo fateri debes Sectas illas tuo etiam judicio veritati repugnare. 1

Sequeretur enim ex doctrina Lutherana & Calviniana, Eccleſiam Romanam á vera Fide aberrare, adeòque impiam & ſacrilegam eſſe. Ac proindè Chriſtianos, qui vixerunt à tempore, quo aiunt defeciſſe Eccleſiam, nempe per integra duodecim ſæcula ante Lutherum, in æternum periiſſe, ac omnes noſtros, veſtroſque Majores, qui per tot ſæcula Eccleſiam tantùm Romanam agnoverunt, á vera Fide & ſalute æterna excidiſſe. Niſi quis impiè fingat Chriſtum permiſiſſe, ſuam Eccleſiam viſibilem per 12. ſæcula invincibili veræ Fidei ignorantiâ altè ſopitam jacere.

Hæccine ſunt promiſſa Chriſti de duratione ſuæ veræ Eccleſiæ, *Portæ inferi non prævalebunt adverſus eam* &c. quam ipſi Sectarii admittunt ſaltem 4. primis ſæculis fuiſſe Romanam. Hic igitur non minus ipſe Chriſtus, quam Eccleſia Romana incuſatur.

An ergò à Fide & ſalute aberrarunt paſſim omnes illi qui pro divino cultu in tota Europa, & reliquo orbe Chriſtiano, tot Templa, tot Cœnobia, tot Collegia, tot Religionis Chriſtianæ monumenta per duodecim ſæcula ſummâ pietate, ac ſtudio erexerunt? Qui ſua bona, ac ſeipſos totâ vitâ divino obſequio mancipa- 2
runt? Perierunt quotquot eo tempore vixerunt viri ſanctitate, ac miraculis toto orbe celebrati, Benedictus, Patricius, Bernardus, Dominicus, Franciſcus, aliique Sancti innumeri, quorum virtus, & vita tot Cœleſti-

bus

bus prodigiis comprobata fuit. Perierunt tot milleni Martyrum, qui pro tuenda Religione Romana contra tyrannos decertarunt, ſuumque ſanguinem ac vitam profuderunt, niſi forte aliquos invincibilis ignorantia excuſaverit? Hi enim non aliam quàm Eccleſiam Romanam agnoverunt, quam Lutherani & Calviniani impiam & ſacrilegam eſſe profitentur.

3 Hinc igitur ut dixi, ſequeretur ulterius, Chriſtum Eccleſiam ſuam tanto labore & amore inſtitutam, per duodecim ſæcula deſeruiſſe; cui tamen dixit: *Ego vobiſcum ſum uſque ad conſummationem ſæculi*: Reliquiſſe illam ſub impietate, & poteſtate Satanæ, cui tamen promiſit; *Portæ inferi non prævalebunt adverſus eam*: Et per Apoſtolum, eam fore *columnam & firmamentum veritatis.*

Fruſtrà igitur duodecim illis ſæculis à Romana Eccleſia prædicatum eſt toto orbe Chriſti Evangelium: Fruſtrà tot Gentes à Paganiſmo ad Eccleſiam Romanam converſæ: Fruſtrà fuère tot ſæculis Sacramenta, & alia ſalutis media à Chriſto inſtituta: Fruſtra fuit ipſa Chriſti Paſſio, Mors, & Redemptio, donec tandem Lutherus Eccleſiæ Romanæ Sacerdotium, & Cælibatum deſeruit, & ad connubia, omnemque carnis libertatem provolavit, atque ita Eccleſiam prolapſam reſtauravit, & viam cœli, quam Chriſtus dixit anguſtam, verbo & exemplo laxam, & ſpatioſam fecit. Denique donec in caſtiſſima illa univerſalis Eccleſiæ *Suſanna* novas Fidei labes confinxerunt duo illi lubrici veteratores, Lutherus ſaxo excucullatus, & Calvinus publicè ſtigmaticus, de quibus erroribus neque tot Patres Sanctiſſimi, nec tot Concilia per tot ſæcula, eam unquam accuſarunt. Quis ratione præditus hæc non ludicra, non inſana, non meriſſima figmenta judicabit?

4 Quod ſi tandem dicas, Hæc nullo modo admittenda eſſe, ac potuiſſe ſemper Majores noſtros etiam in Religione Romana ſalutem adipiſci; neceſſarium erit te hoc modo ulteriùs ratiocinari:

Omnes omninò tam Catholici, quàm Sectarii fatentur, in Eccleſia Romana poſſe ſalutem obtineri: Omnes autem Catholici qui ſunt maxima pars omnium Chriſtianorum, omni tempore, & uno ore affirmant, me in Secta Lutherana vel Calviniana non poſſe ſalvari. Ergo, ſi volo eſſe certus & ſecurus de ſalute æterna, debeo eligere Eccleſiam Romanam, in qua omnes fatentur, me poſſe ſalvari, non verò Lutheranam aut aliam, in qua maxima pars orbis Chriſtiani abſolutè negat ſalutem poſſe obtineri. Hoc argumento Henricus IV. Galliarum Rex, poſtquam apud ſuos Miniſtros rem Fidei diligenter examinaſſet, profeſſus eſt, ſe ad Eccleſiam Romanam fuiſſe converſum, uti videre eſt apud Hiſtoriæ Gallicæ Scriptores.

ARGUMENTUM VII.

In ſola Eccleſia Romana perſiſtit gloria Miraculorum, à Chriſto veræ Eccleſiæ promiſſa.

Miraculis Eccleſiæ Romanæ quaſi conjuratione factâ novum bellum nuper indixit *Stillingfletus* in Anglia, *Zuickerus* in Hollandia, *Danhaverus* in Germania. Sed eorum imperum validè repreſſit, fregit, protrivit ex Anglia noſter *Worſlaus*, ex Germania *Cornæus*, aliique germanæ fidei pugiles ſtrenuiſſimi. Hic autem pro invicto miraculorum teſtimonio brevi methodo ſic argumentaberis. 1

Chriſtus eodem modo contulit veræ Eccleſiæ poteſtatem prædicandi Fidem, & operandi Miracula Mar. 16. v. 15. *Euntes in mundum univerſum prædicate Evangelium omni creaturæ.* Et ſtatim ſubdit: *Signa autem eos crediderint hæc ſequentur, in nomine meo dæmonia ejicient.... ſuper ægros manus imponent, & benè habebunt &c.* Sed in Eccleſia Chriſti hoc tempore perſeverat poteſtas Prædicandi fidem: Ergo etiam virtus operandi Miracula. Cùm enim abſque ulla temporis limitatione fuerit hoc privilegium veræ Eccleſiæ conceſſum, ſine ratione aſſeritur illi jam ereptum eſſe, cùm nullo modo

do oſtendi poſſit quo modo, aut quo tempore fuerit revocatum, imò aſſidua tot miraculorum experientia comprobet, poteſtatem illam adhuc in Eccleſia Chriſti perſeverare.

2 Ex his porrò conficitur hoc argumentum cuivis ſanæ mentis homini manifeſtum. Miracula ab initio indicarunt veram Chriſti Eccleſiam, & Chriſtus promiſit ea in ſua Eccleſia permanenſura, ut jam oſtenſum eſt. Atqui miracula in ſola cernuntur Eccleſia Romana: Ergò hæc ſola eſt vera Eccleſia Chriſti. Aliàs nulla in terris dabitur Chriſti Eccleſia: cùm nulla prorſus alia Secta poſſit illam miraculorum gloriam ſibi vindicare.

Fruſtrà autem ex odio Religionis Romanæ cum Sectariis illis, hanc miraculorum gloriam non Deo, ſed dæmoni adſcribes: ſic enim Judæi olim Chriſti miracula calumniabantur; *in Beelzebub Principe dæmoniorum ejicit dæmonia*; quæ tamen conſtat fuiſſe vera miracula, & ſigna Fidei certiſſima. Deinde innumera Eccleſiæ Romanæ miracula omnem dæmonis poteſtatem longiſſimè excedunt, ut mortuos ad vitam excitare, morbos incurabiles momentò curare, cæcis viſum, ſurdis auditum, claudis inceſſum reſtituere. Uti non ita pridem coram multis teſtibus factum conſtat Cæſarauguſtæ in Joanne *Pelliceto* Aragonio viro notiſſimo, cui integra tibia dudùm amputata divinâ virtute ſubitò reſtituta eſt. Mortuos à *S. Martino*, & à *S. Dominico tres*, à *S. Xaverio* ſupra viginti, ab aliis noſtro ævo plurimos *vitæ reſtitutos*, iis teſtimoniis comprobatum invenies, quibus nihil poteſt eſſe in rebus humanis certiùs aut evidentiùs. Teſte autem D. *Auguſtino* l. 22. de Civit. c. 5. miraculum vel unicum, quod conſtat à Deo factum, ad certiſſimum veræ Fidei teſtimonium ſufficere debet.

3 Ad hæc frivola prorſus ſunt Doctoris *Stillingfleti* reſponſa, Miracula ſcilicet hæc eſſe longinqua, intervallo temporum, & locorum multas cudi fabulas, multos creſcere rumores, multa hominibus credulis imponi. Et ad tibiam illam Joanni Pellicero publico prodigio reſtitutam, ſufficit illi per ludibrium reponere, Iſto intervallo loci, & temporis quo fama hujus prætenſi miraculi ex Hiſpania in Angliam tranſibat, facile potuiſſe Pelliceri ſtipitem ligneum in tibiam excreſcere. At ſi liceat hujuſmodi facta publica, & ſevero judicio ſubjecta, & juratis teſtibus comprobata, unius Stillingfleti inani ludibrio in figmenta convertere, videat quæſo, ne ſuum quoque nomen, & perſonam, & titulum, ut inanes fabulas, & popularis auræ fumos poſteris tranſmittat. Quæro enim, ſi illius judicio inſiſtas, quis hominum poſt paucolos annos credet extitiſſe Doctorem Stillingfletum, in Academia Cantabrigienſi ſtuduiſſe, legitimè examinatum fuiſſe, Doctoris lauream conſecutum eſſe? Dicam ego, dicent poſteri, hunc Doctoratus gradum, quamvis publicis tabulis & teſtibus conſignatum, ſolo populi rumore Stillingfleto accreviſſe. 4

At, inquis, teſtimonium de patrato miraculo res eſt ſupra naturam poſita. Erras, mi Doctor; miraculum quidem ipſum naturæ vires excedit, prodigium verò jam patratum oculis intueri, manibus palpare, juramento teſtari, authoritate publicâ & indubitatâ conſignare, hæc nihil habent præter conſuetas naturæ leges, & normam communem, quâ ſolent res geſtæ certâ fide comprobari. Mirum in re tam aperta halucinari hominem, qui cùpit in Doctorum numero celebrari. Sed illi novum non eſt, pro ſolidis argumentis, inanes jocos, & facetias venditare.

Ne verò ad labefactandum hæc miracula ad Dæmonis opem iterum confugiat Adverſarius, illum breviter interrogo: Si ad fallendos homines Demon operetur miracula in Eccleſia Romana; an id faciat poteſtate divinâ, an virtute propriâ? Non poteſtate divinâ, quia ſi Religio Romana ſit falſa, non poteſt Deus illam miraculorum teſtimonio tanquam ſuo ſigillo comprobare: Hoc enim eſſet Deum falſæ doctrinæ ſubſcribere, atque ita homines in fraudem inducere. Non etiam propriâ dæmonis virtute ad homines fallendos: quia ſic dæmon multò magis operaretur miracula pro Secta Turcarum & Judæorum, ut 5

in

in eam magno ſuo lucro homines induceret. Ergò miraculorum gloria in ſola Romana Eccleſia perſeverans à ſolo Deo procedere poteſt, ut hoc ſigno & teſtimonio, uti olim, ita hoc tempore, veram Eccleſiam hominibus demonſtraret.

6 Et verò ut in ea invenienda homines eſſent inexcuſabiles, extare voluit quædam miracula publica, & perpetua, & omnibus facilè conſpicua, ſi Angli & Batavi eâ curâ, quâ opes, & merces peregrinas, veræ Fidei Teſtimonium inquirerent. Reperirent in Italia, & in ipſo Religionis Romanæ gremio domus Lauretanæ miraculum publicum, & omnibus ſcire volentibus perpetuò conſpicuum. Neapoli ampullam ſanguinis S. Januarii Martyris, qui in præſentia Corporis conſtitutus miraculosè ebullit. Compoſtellæ in Hiſpania reliquias S. Jacobi ob probatiſſima in dies miracula à toto orbe Chriſtiano frequentatas. Vt præteream in Belgio Virginem Aſpricollenſem, Hallenſem, & alia ejuſmodi loca manifeſtis Dei miraculis continuò illuſtrata, ex quibus Eccleſiæ Romanæ Adverſarii redduntur prorſùs inexcuſabiles.

Poſtremò, quantum ponderis habeant Miracula ad commonſtrandum veram Eccleſiam, ipſi Adverſarii ſuo calculo ſæpius comprobarunt. Quid enim? Si noſtri, aut ſuperioris ævi miraculis, nihil tribuendum, quid Lutheri artes, quid Calvini fraudes in illis fabricandis tanto ſtudio inſudarunt?

Nota eſt apud Staphylum, qui actioni interfuit, & teſtatam reliquit, *Libro* qui inſcribitur *Abſoluta reſponſio*, hiſtoria Lutheri, qui ut à miraculi teſtimonio, Prophetæ à Deo miſſi ſibi nomen uſurparet, fæminam à dæmone poſſeſſam Dei nomine á ſe liberandam multò apparatu ſuſcepit. Sed poſt ingeminatos clamores, & irrita conamina, tandem ipſe à dæmone in eas anguſtias redactus fuit, ut ab eo congreſſu validiorem dæmonis inſul-
7 tum vix vivus evaſerit.

Tantam tamen in miraculis vim agnovit, ut non dubitaverit ab illis iterum, iterumque aliquod ſuæ doctrinæ præſidium emendicare, de tota Eccleſia ſuo judicio triumphaturus, ſi vel unicum impetraſſet. Itaque teſte Co-
chlæo in vita Lutheri, dum quendam nomi- 8
ne Neſenum in Albi ſubmerſum comperiſſet, ſpei plenus accurrit, preces prolixas ingeminat, ſed nihil proficit; ſacra carmina de mortui auribus inſuſurrat, ſed & hæc ſurdo canit. Denique cum nihil intentatum relinqueret, ut cadaveri vocem aliquam aut motum extunderet, non aliud quàm ſpectantium riſum, & opprobria impetravit, qui in hoc Martini facinore, nullum niſi temeritatis, & audaciæ prodigium ſpectavêre.

Alia his ſimilia, nec diſſimili eventu, tentarunt alii Lutheri aſſeclæ apud Cochlæum ad annum 1533. qui ut ſe veridicos Prophetas populo probarent, diem extremi judicii à ſe deſignatum præ foribus adeſſe prænunciarunt. His Prophetis creduli nimis agricolæ ſerere & arare deſierunt, ſed & vivere brevi deſiiſſent, niſi inani expectatione tandem edocti, in Miniſtris ſuis vanos vates agnoviſſent.

Neque his cedunt artes & machinamenta Calvini, qui in hoc erat ſedulò intentus, ut aliquo patrati miraculi teſtimonio doctrinæ ſuæ fidem conciliaret. Rem ſic aggreſſus eſt, teſte Bolſeco in vita Calvini cap. 13. Vir inops Brulæus nomine cum uxore Oſtuno Genevam demigrat, á Calvino inopiæ ſuæ ſubſidium poſtulat, annuit perbenignè, ſi illi viciſſim in adornanda quadam miraculi ſpecie operam ſuam, & fidem commodarent. Brulæus, ut jubetur, morbum ſimulat, Miniſtri pro concione ægrum populi precibus commendant. Paulo poſt miſer ille, ut prius ægri, ita nunc defuncti perſonam induit. Monetur Calvinus, & quaſi rei ignarus cum amicorum caterva ad defuncti domum divertit, ubi cum Brulæi uxor ploratu ac lachrymis ſcenicum hoc funus egregiè adornaſſet, Calvinus in genua provolutus, & fuſis ad Deum precibus rogat, in teſtimonium ſuæ doctrinæ defun- 9
ctum hunc ad vitam ſuſcitari; atque apprehenſâ ejus manu, alta voce iterum iterumque imperat ut ſeſe erigat, & ad vitam redeat At ecce novum miraculi genus, qui ſe mortuum

ſimulavit, jam verè mortuus reperitur, quo viſo uxor attonita, & in ſerias lachrymas &
10 querelas effuſa, infauſtas Calvini technas omnibus ex ordine reſeravit. Interea remanſit mulier infælix ſine viro, & Calvinus infelicior ſine miraculo.

His adde, Sectarios qui objiciunt Miracula omnia tanquam *incerta* Notam fidei certam non conſtituere, *ſeipſos* manifeſtè jugulare.

Nunquam enim oſtendent illi, pro authoritate infallibili Scripturarum quibus credunt notam ſe habere certiorem quam miracula Chriſti, & Apoſtolorum, qui eas tanquam Dei verbum hominibus tradiderunt. Rogo te paucis (Sectarie) quomodo ipſum Chriſtum ut Filium Dei, quomodo Apoſtolos ut certos veræ fidei præcones admittes, ſi omnia omnium temporum miracula excludas? Hic certò vacillabis, hic hærebis, hic demum prima Fidei fundamenta convelles, niſi miraculorum Notam ut certum fidei firmamentum admittas.

Quod ſi potius ad Spiritus tui privati teſtimonium recurras, iterum tibi eodem teſte fauces occludis. Si enim iſta publica miracula prorſus omnia, ut notam fidei incertam, excludis, quâ veri ſpecie ſpiritum tuum privatum & ignotum, ut teſtimonium Fidei indubitatum ulli ſanæ mentis homini perſuadebis? Hæc certè pro intellectu rationem non averſante manifeſtè concludunt: ſed de fucato ſpiritus Privati teſtimonio pluribus infra *Cap. VI.*

ARGUMUMENTUM VIII.

Sola Eccleſia Romana habet infallibilem Fidei Regulam, & deciſionem controverſiarum.

11 VEra Chriſti Eccleſia debet habere infallibilem fidei ſuæ Regulam, quâ poſſit dirimere controverſias in Negotio Religionis frequenter emergentes, ac ſententiæ á ſe prolatæ rationem, ac fundamentum aſſignare, in quo poſſit intellectus certò & ſecùrè acquieſcere. Nam ſine tali Regula & Judice controverſiarum omnia erunt incerta, ac plena litibus interminatis: adeoque talis Religio non erit vera Religio, quæ debet eſſe rerum omnium certiſſima. 12

Atqui Eccleſia Lutherana & Calviniana nullam poſſunt talem ſuæ fidei Regulam exhibere, poteſt autem Eccleſia Romana. Ergo hæc ſola poteſt eſſe vera Chriſti Eccleſia.

Minor probatur, quia talis Regula non poteſt eſſe ſola Scriptura, aut Spiritus privatus, aut alia, quæ à modernis Sectariis prætenduntur, ut de ſingulis à ſequenti *cap.* 4. oſtendemus: hic enim agitur de ipſo veræ Eccleſiæ fundamento, ſine quo ejus fidem nutare, ac corruere neceſſe eſt.

Atque eâdem operâ diſſolventur objectiones & effugia, quibus Sectarii contra claram veritatis lucem hactenus demonſtratam ſe miſerè involvi patiuntur: modò prius quatuor principales veræ Eccleſiæ Notas in prædictis contentas hic breviter colligamus.

CONCLUSIO

De Notis veræ Eccleſiæ, Cum quarundam Objectionum diſſolutione.

EX argumentis hactenus à *cap.* 4. in forma deductis facilè convincitur, Solam 1 Eccleſiam Romanam habere quatuor illas certiſſimas veræ Eccleſiæ Notas ab initio à Patribus, & Conciliis, in Symbolo etiam Nicæno, & Conſtantinoplitano receptas. Nempe quod ſit *Una* unitate doctrinæ fidei, unitate Capitis à Chriſto inſtituti, unitate Membrorum in participatione Sacramentorum & in profeſſione etiam externa ejuſdem fidei. Quod ſit *Sancta* per doctrinam, & media quæ à peccatis abducant, ac per miracula veram morum ſanctitatem confirmantia. Quod ſit *Catholica*, ſive univerſalis, per extentionem ſui ad omnia tempora, & ad omnia loca ſaltem

ſaltem ſucceſſivè, uti Chriſtus ſuæ Eccleſiæ in ſcripturis promiſit. Quod ſit *Apoſtolica* per
2 ſucceſſionem continuam, ordinationem, & juriſdictionem ſuorum Miniſtrorum à Chriſto & Apoſtolis. Quæ omnia ſimul ſumpta in ſola Eccleſia Romana reperiri, in argumentis a *cap.* 4. deductis ſupra demonſtratum eſt. Sed & hic paucula de his porrò objecta breviter diluemus.

Objiciunt primò, contra *Unitatem* in Eccleſia Romana, Etiam Mahumetanos poſſe illam unitatem in ſuo cætu & ſua doctrina prætendere: ac proinde in illa unitate non poſſe conſtitui aliqnam notam veræ Eccleſiæ.

Reſp. diſtinguendo aſſumptum: Poſſunt illi prætendere aliquam unitatem *genericam*, qualem habuerunt variæ Reſpublicæ, etiam Ethnicæ, quæ huc non pertinet, tranſeat aſſumptum: Poſſunt prætendere unitatem illam *ſpecificam* Religionis Chriſtianæ, de qua hic agitur, negatur aſſumptum. Hic enim agitur de unitate quam Chriſtus in propria Eccleſia requiſivit, quæ nempe ſit unitas ejuſdem Fidei, Capitis, & membrorum Eccleſiæ Chriſtianæ, quâ vera Chriſti Eccleſia diſcernatur à Sectis falſis quæ Eccleſiam illam ſibi vindicant, & pro qua in particulari diſcernenda Chriſtus eas Notas in ſcripturis deſignavit. Adde: Etſi Mahumetanis, aut aliis una aliqua ex illis quatuor Notis cōcederetur, nihil inde contra noſtram doctrinam poſſe inferri, cum non habeant illi copulativè omnes quatuor ſimul conjunctas, quod ad veram Chriſti Eccleſiam à falſis ſectis diſcernendam à Patribus, Conciliis, eorumque Symbolo copulativè deſignatur: *Credo in unam, ſanctam, Catholicam, & Apoſtolicam Eccleſiam.*

3 Objiciunt ſecundò: In Eccleſia Romana varias eſſe Scholas, quæ in plurimis controverſiis (& hodiè vel maximè) inter ſe opponuntur. Ergo Eccleſia illa deſtituitur notâ Unitatis.

Reſp. neg. conſequentiam: Scholæ enim illæ conſentiunt Eccleſiæ in omnibus quæ circa ſuas controverſias definit: ſi qui autem contumaciter nolit conſentire (ut olim Lutherus, aliique) hoc ipſo à corpore Eccleſiæ ſeparantur, & deſinunt eſſe illius membra. Nemo autem poteſt tollere unitatem Eccleſiæ qui jam eſt extra Eccleſiam, non magis quam
Ethnici, aut Judæi. 4

Objiciunt tertiò, contra notam *Sanctitatis*: Eccleſia Catholica comprehendit tanquam membra tam juſtos, quam peccatores, qui magnam illius partem conſtituunt: Ergo non competit illi nota ſanctitatis.

Reſp. neg. conſequentiam: Quamdiu enim peccatores illi fidem Eccleſiæ ſanctam profitentur, ſunt illius membra ſanctitate *profeſſionis*, quamvis non ſanctitate *morum*. Retinent enim illam fidem quæ ſanctitatem morum præſcribit, etſi ſuo vitio in actionibus moralibus illius præſcriptum non obſervent. Sic Schola dicitur docta, aut ſancta, quæ tradit ac profitetur doctrinam ſolidam, & ſancta morum præcepta, quibus plurimi ex diſcipulis inſigniter perficiuntur, etſi non pauci diſcoli aliqua ex iis præcepta non exequantur. Ridendi hic potiùs Adverſarii, qui jactant Eccleſiam ſuam totam eſſe ſanctam, ſed ſanctitate tantum internâ, & *inviſibili*, quia complectitur ſolos prædeſtinatos. Sed quid hoc aliud eſt quàm latebras captare, & Eccleſiam ſuam manifeſtare per notam maximè ignotam & omnibus inviſibilem.

Objiciunt quartò, contra notam *Catholicæ* ſive univerſalis: Nulli Eccleſiæ magis competit hæc nota quam Atheiſmo, aut Turciſmo, utpote qui maximam orbis partem occupavit. Ergo Catholicam eſſe, non eſt nota veræ Eccleſiæ.

Reſp. neg. antecedens: Nam Religio Romana non tantum alias orbis partes, ſed etiam Græciam, & alias regiones Turcæ nunc ſubjectas pridem pervaſit, uti ex hiſtoria Eccleſiaſtica manifeſtum eſt, præter alia regna ad quæ in Europa, Africa, & America ſeſe extendit, imò aſſiduò magis magiſque ad Sinas
uſque propagatur. Oculos quæſo erigant, & 5
cum his orbis partibus ampliſſimis ſuos angulos metiantur Sectarii.

Objiciunt quintò, contra notam *Apoſtolica*

ca

cæ ſucceſſionis: Succeſſio illa Pontificum Romanorum ſæpe fuit ſpatio temporis interrupta, vacante ſede Pontificia. Sæpe etiam fuerunt ſimul aliquo tempore plures Antipapæ, ſic ut de legitimo non conſtaret. Ergo ſucceſſio illa ab Apoſtolis non eſt continua & certa, cum fuerit intervallo temporis ſæpius interrupta.

6 Reſp. neg. conſequentiam: Quia ſucceſſio tot ſæculorum, ut dicatur continua, non excludit quamlibet temporis interruptionem, ſed tantum moralem ac diuturnam, reſpectivè ad durationem tot ſæculorum; uti cernitur in *præſcriptionibus* etiam rerum privatarum, quæ requirunt lapſum temporis reſpectivè diuturnum. Quomodo hujus continuæ ab Apoſtolis ſucceſſionis umbram aliquam prætendent noſtri Sectarii, qui à ſuis incunabulis vix primi ſæculi jubilæum celebrarunt.

Quæres, Quas igitur Notas prætendant Sectarii moderni ad comprobandam ſuæ Sectæ veritatem?

Reſp. Quoniam quatuor iſtas Notas Romanæ Eccleſiæ proprias in ſua Secta non reperiunt, Aſſerunt illi duas præ omnibus notas requiri ac ſufficere: 1. Sinceram prædicationem verbi Dei, ſive ſacræ Scripturæ: 2. Legitimum uſum Sacramentorum.

7 Sed utrumque prorſus ineptè: neutrum enim poteſt pro Nota inſervire, cum neutrum poſſit eſſe homini notius, quàm ipſa veritas Eccleſiæ de qua inquiritur. Adeòque contra prima Philoſophiæ in ratiocinando principia, aliud hoc non eſt, quàm probare idem per idē, ignotum per æquè ignotum, denique petere principium, ſive id quod in quæſtione verſatur. Tam enim in quæſtione eſt, in quo hominum Cœtu ſit verbi Dei ſincera prædicatio, & Sacramentorum uſus legitimus, quàm quæ ſit præ cæteris vera Eccleſia.

Cum porrò in vera Eccleſia neceſſariò requiratur legitimus *Iudex controverſiarum Fidei*, de illo hic opportunè agemus.

CAPUT IV.

Oſtenditur ſolam Scripturam non eſſe Regulam Fidei, aut Iudicem controverſiarum.

PRobatur primò: Si ſola Scriptura ſufficeret pro Regula fidei & Judice controverſiarum, ſic pronuntiaret ſententiam deciſivam 1
ut litigantes clarè intelligerent pro qua parte ſtet Scripturæ ſententia, ejuſque judicio acquieſcerent: Sed hoc ſola Scriptura præſtare non poteſt: Ergo non eſt ſufficiens regula aut judex pro dirimendis fidei controverſiis.

Minor apertè patet vel ex eo, quod ipſi Lutherani & Calviniſtæ de variis fidei articulis, ut de reali Chriſti præſentia, de Baptiſmo parvulorum &c. multis annis inter ſe contendant, & ad mentem Scripturæ magno ſtudio utrimque recurrant. Et tamen hactenus neutra pars ſententiam deciſivam contra ſe latam eſſe agnoſcit, ſed pergunt adhuc eo, quo cœperunt, ardore & incertitudine authoritatem Scripturæ ſibi utrimque vindicare, & pergent uſque in diem judicii, ſi pro declarando Scripturæ ſenſu, de quo utrimque litigatur, alium judicem non admittant. Scriptura enim omnem, quam latura eſt, ſententiam jam dudum pronuntiavit.

Rem exemplo illuſtremus: Scriptura refert Chriſti verba in ultima cœna. *Comedite & bibite ex hoc omnes:* & eodem loco Chriſtus dicit, *Et vos debetis alter alterius lavare pedes.* Undè quæſo ſciemus, quod priora verba 2
contineant præceptum ſumendi Euchariſtiam, & poſteriora non contineant ſimile præceptum lavandi pedes? cum in his magis expreſsè per modum præcipientis Chriſtus dicat, *& vos debetis* &c. Certè hoc non ex verbis Scripturæ, ſed ex judicio, & conſuetudine Eccleſiæ conſtare poteſt. Et ſi quis modò contenderet poſteriora verba imponere præceptum lotionis pedum, nunquam poſſet lis illa ex ſola Scriptura decidi.

Secundò

Secundò. Aliquæ ſunt fidei controverſiæ, quarum in Scripturis nulla pœnè mentio habetur: Ergo in his dirimendis extra Scripturas alius omninò judex eſt neceſſarius. Controverſia olim erat, An baptizati ab hæreticis ſint rebaptizandi. Affirmavit S. Cyprianus, negavit S. Auguſtinus: ſuam tamen ſententiam quamvis ſit vera, & fidei, non potuit Auguſtinus ſufficienter ex Scripturis probare; Sic enim ſcribit lib. 5. de Bapt. contra Donat. cap. 23. *Conſuetudo illa, quæ opponebatur Cypriano, ab Apoſtolorum traditione exordium ſumpſiſſe credenda eſt.*

Ulteriùs quæro, Quo loco Scriptura ſtatuit, ut forma Baptiſmi pronuntietur linguâ patriâ, ut faciunt Novatores? Ut infanti in Baptiſmo Nomen imponatur? Ut merſio trina adhibeatur? Aut ut Chriſtiani non Sabbathum, ſed diem Dominicum colere debeant? Alia ſunt hujuſmodi plurima extra Scripturas deciſa aut conſtituta, quorum aliqua non niſi admodùm obſcurè, alia nullo modo in ſacris Paginis commemorantur: Et tamen ea apud ipſos Sectarios pro deciſis & certis habentur: ergo illorum deciſio extra Scripturas haberi debet.

3 Tertio, In Republica Civili non ſufficiunt Codices legum, ſed requiritur alius Judex qui ſententiam ferat inter partes litigantes. Ergo in republica Eccleſiaſtica non ſufficiunt Codices Scripturarum ſine alio Judice qui exorientes de Fide controverſias decidat. Nam ſicut in repub. Civili ſæpè lis eſt de ipſa legum interpretatione, ita in Eccleſia ſæpè controverſia eſt de ipſo ſenſu & explicatione Scripturarum, uti aſſiduè videmus. Sicut igitur lex, quando de ejus mente dubitatur, non poteſt per ſe litem dirimere, ita neque Scriptura poteſt de ſeipſa ſententiam ferre ſine alio Judice, quem Deus ordinare debuit, ne aliàs Eccleſiam ſuam relinqueret in perpetuis controverſiis, à nullo prorſus viſibili Judice determinandis.

4 Neque refert primò, quod *Ioan.* 5. & alibi jubeamur ad inquirendam veritatem legere & ſcrutari Scripturas. Nam Judices debent etiam legum ſtudio incumbere: non ideò tamen in omni judicio ſolæ leges ſine Judicis ſententia ſufficiunt. 5

Neque refert 2. quòd Scriptura ſit Regula, & norma veritatis. Nam licet in ſe ſit norma veritatis; ubi tamen de ejus ſenſu litigatur, non ſemper conſtat hominibus ex qua parte ſtet illa veritas. Ideò neceſſaria eſt alia veritatis Regula ſive Judex, qui id certò declaret. Hanc autem declarandi poteſtatem infallibilem, & Spiritus ſancti aſſiſtentiam, promiſſam & collatam eſſe à Chriſto ſuæ Eccleſiæ infra cap. 8. probandum erit.

CAPUT V.

Præcluditur effugium aſſerentium Scripturam per ſe claram eſſe & apertam.

PRobatur enim contrarium, primò, ex ipſius Scripturæ teſtimonio. Nam Actor. 10. Eunuchus, interrogatus à Philippo, Putaſnè intelligis quæ legis? Reſpondit, *Et quomodo poſſum, niſi aliquis oſtenderit mihi?* Et 2. Petri cap. ult. aſſerit S. Petrus quædam contineri in epiſtolis D. Pauli *Difficilia intellectu, quæ indocti & inſtabiles depravant.* 1

Neque dicas difficilia eſſe ſolis improbis & indoctis. Nam S. Auguſtinus, quem certè nemo improbum aut indoctum judicabit, lib. de fide & operib. cap. 15. diſertè fatetur ſibi intellectu difficillimum eſſe locum illum 1. ad Cor. 3. *Si quis ſuperædificat ſuper fundamentum hoc aurum, argentum, lapides precioſos, ligna, fænum ſtipulam, uniuſcujuſque opus manifeſtum erit.*

Qui autem aliter ſentire præſumit, interrogandus eſt in particulari, An ipſe, & alii ejuſdem Sectæ clarè intelligant hunc locum Eccli. 44. *Melior eſt iniquitas viri, quàm mulier benefaciens.* Et 1. ad Cor. c. 15. *Quid facient qui baptizantur pro mortuis, ſi mortui omninò non reſurgunt?* Item quomodò conſiſtit id quod Iacob dicit Gen. 5. *Vidi Deum facie ad faciem*, cum eo quod dicit Dominus exod. 33. 2

Non videbit me homo, *& vivet.* Et Pſalmo 1. *Non reſurgent impii in judicio* cum eo quod ha-
3 betur 1. ad Cor. 15. *Omnes quidem reſurgemus.* Et Luc. 23. dicitur Chriſtus *crucifixus horâ ſextâ*, cùm tamen ſcribatur Marci 15. v. 25. fuiſſe *horam tertiam quando crucifixerunt eum.* Denique ſcriptum invenies Proverb. 24. v. 4. *Ne reſpondeas ſtulto juxta ſtultitiam ſuam*, cùm tamen poſteà in eodem capite legatur, *Reſponde ſtulto juxta ſtultitiam ſuam.* Et alia hujuſmodi : quæ ſi adverſario proponas, Scripturam per ſe non eſſe claram, præſenti experimento deprehendes. Nam ad id quod clarum eſt, & clarè, & ſine hæſitantia reſpon-
4 demus.

Probatur ſecundò ratione. Ille liber non poteſt eſſe per omnia clarus cujus materia, & modus ſcribendi ſæpè eſt obſcurus. In Scriptura autem, tam materia, quam modus ſcribendi frequenter eſt obſcurus: ergo &c. Patet primò quoad materiam. Continet enim myſteria ſupra naturam poſita, & ab hominum ſenſibus maximè remota, ut, de Deo trino & uno, & de Incarnatione Verbi, de Sacramentis, eorumque inviſibili operatione, & gratiâ internâ, de æterna prædeſtinatione ac reprobatione, aliiſque Decretis divinis maximè reconditis, de quibus verè dicitur : *Iudicia Dei abyſſus multa.*

Secundò, Modus, quo res illæ reconditæ in Scripturis proponuntur, multos habet tropos, qui ſolent eſſe difficiles ; multos hebraiſmos, & modos loquendi hoc tempore obſoletos & incompertos, plurima etiam continet prophetarum vaticinia & apocalypſes, tantùm ſymbolicè, & quaſi ſub ænigmate explicatas. Hæc autem ex natura ſua in quovis ſcripto magnam pariunt intelligendi obſcuritatem. Quâ ergo præſidentiâ poteſt quiſquam affirmare, hæc prorſùs omnia in tota Scriptura ſibi eſſe certiſſima, nuſquam occurrere dubium, aut controverſiam?

5 Probatur tertiò eadem obſcuritas, ex tot commentariis ſanctorum Patrum & Doctorum, qui ab exordio Eccleſiæ ad noſtra uſque tempora Scripturis explicandis inſudarunt, quod minimè opus erat, ſi per ſe ſint claræ & apertæ. Certè aliud ſenſit S. Hieron. in epiſt. ad Algaſiam qu. 8. *Omnis*, inquit, *epiſtola ad Romanos nimiis obſcuritatibus involuta eſt.* Et candidè de ſe fatetur D. Auguſt. ad Januarium: *In ipſis ſacris Scripturis neſcio multò plura, quàm ſcio.* Qui modò contrarium de ſe affirmat, neceſſe eſt admittat, aut ſe ſupra Auguſtinum ſapere, aut id falsò præſumere.

Idem apertè confirmant tot controverſiæ 6
Sectariorum omni tempore tam inter ſe mutuo, quàm cum Eccleſia Romana de vero Scripturæ ſenſu. Quomodò de ipſa vera Chriſti Eccleſia, quod eſt punctum Fidei primarium, & ad ſalutem maximè neceſſarium, tot annis ex Scripturis ſtrenuè diſputant inter ſe ipſi Sectarii, qui omnes dicunt, Verbum Dei ſibi eſſe clarum & apertum? Quod minimè fieret, ſi Scripturæ ſenſus de vera Eccleſia ipſis eſſet manifeſtus, cum omnes ſe veram Scripturam recipere & venerari profiteantur. Proprio igitur ore, facto . ſcripto ſeipſos condemnant.

Fruſtrà autem pro Scripturæ claritate adſe- 7
runt Pſalmum 118. *Lucerna pedibus meis Verbum tuum*, aut Pſalmum 13. *Præceptum Domini lucidum illuminans oculos.* Nam neque hæc de tota penitus Scriptura dicuntur : neque aliud importat quàm Scripturam, quando cognita & intellecta eſt, eſſe lucernam, quâ viæ, & operationes hominum rectè diriguntur.

Fruſtrà etiam fingunt Scripturam claram eſſe prædeſtinatis, ſolis autem reprobis obſcuram. Nam ſic vel maximè clarus Scripturæ ſenſus manet hominibus perpetuò obſcurus: cum nulli conſtet quinam homines in particulari ſint reprobi, quinam electi. Neque admittent, ut arbitror, reprobum eſſe S. Auguſtinum, aut S. Hieronymum, qui Scripturas ſibi obſcuras eſſe profitentur, ut ſupra oſtendimus.

CA-

CAPUT VI.

Fruſtrà recurritur ad internum Spiritus rivati teſtimonium.

1 DUm ex argumentis hactenus allatis evincitur, Sectarios, qui Eccleſiæ Romanæ authoritatem rejiciunt, deſtitutos eſſe ſufficienti regula fidei & judice controverſiarum, eumque extra Scripturas quærendum eſſe: recurrere demum coguntur ad latebras Spiritus privati, cujus teſtimonio dicunt ſe interius in anima divinitùs edoceri, ut poſſint ſinguli de vero Scripturæ ſenſu judicare, & reliquas fidei controverſias decidere.

Sed contra, Vanum & fictitium eſſe illud ſpiritus privati teſtimonium, certiſſimis argumentis hoc modo demonſtrabis.

Primò, Internum Spiritus Sancti teſtimonium non poteſt ſibi contradicere. Sed ſibi contradiceret, ſi illud haberent noſtri temporis ſectarii. Ergo Spiritus interni teſtimonium, quod prætendunt, eſt vanum & merè fictitium.

Minor probatur, Lutherani ex interno Spiritus teſtimonio dicunt Epiſtolam D. Iacobi non eſſe veram Scripturam, ſed potius inanem & ſtramineam, ut loquitur Lutherus: Calviniſtæ autem ex eodem Spiritus inſtinctu affirmant eam Epiſtolam eſſe Scripturam verè divinam. Iterum, Lutherani aiunt per hæc Scripturæ verba, *Hoc eſt Corpus meum*, ſignificari realem Chriſti præſentiam; Calviniſtæ contrà per eadem verba intelligunt ſolam figuram Corporis Chriſti. Hæc autem eſt manifeſta contradictio, pro qua tamen utraque pars æquè ſtrenuè allegat internum Spiritus privati teſtimonium.

2 Cùm verò in omni contradictione, alterutra pars neceſſariò debeat eſſe falſa, ſequeretur primò, Spiritum Sanctum eſſe auctorem falſitatis, quod eſt prorſus impium. Sequeretur ſecundò, nullum à Chriſto relictum eſſe modum convincendi aut judicandi hæreſes, quas tamen ipſe prævidit neceſſariò emerſuras. Nam quivis Hæreticus non minus facilè affirmabit ſe habere internum Spiritus teſtimonium, quam quivis alius Sanctus & fidelis. Si interim extra Scripturam, preter Spiritũ privatum, nullum admittas judicem in controverſiis fidei, nullus omninò ſupererit modus hæreſes judicandi; aut convincendi. Poterunt enim ſinguli ſemper prætendere ſe habere internum & arcanum Spiritus Sancti dictamen, quod nunquam per alium Spiritum privatum æquè arcanum & obſcurum debitè refelletur, nunquam enim poteſt aliquid incertum aut ignotum, per aliud æquè ignotum refutari.

Quando itaque Sectarius articulum aliquem ſuæ fidei, aut verum Scripturæ ſenſum probat ex Spiritu privato hoc modo Quod procedit ex interno Spiritus Sancti teſtimonio debet eſſe verum. Sed mea Fides & interpretatio procedit ex interno Spiritus Sancti teſtimonio, ergo mea Fides & interpretatio debet eſſe vera. 3

Contra argumentaberis in eadem forma. Quod procedit ex interno Spiritus Sancti teſtimonio debet eſſe verum; ſed mea Fides & interpretatio procedit ex interno Spiritus Sancti teſtimonio: ergo mea debet eſſe vera. Quid jam reſtat Sectario, quo veritatem ſuæ fidei mihi declaret, aut ulli ſapienti, qui de ea edoceri cupit? Et tamen Scriptura 1. Petri 3. monet Fideles quod debeant eſſe, *Parati ad ſatisfaciendum omni poſcenti vos rationem de ea quæ in vobis eſt ſpe.*

Quod ſi dicat, ſe potiùs quàm me poſſidere internum Spiritus Sancti teſtimonium; 4 quia ſcilicet eſt in vera Eccleſia, vel quia eſt prædeſtinatus, vel quia Scriptura id teſtatur. Reſpondetur, hoc ipſum nunc eſſe in quæſtione, ac proinde idem probat per idem, ac merum circulum committit. Quæritur enim, unde conſtet te habere veram Eccleſiam, aut verum Scripturæ ſenſum? Reſpondes te id ſcire ex interno ſpiritus teſtimonio. Dum autem inquiritur, unde cognoſci poſſit, te potiùs quàm me habere illud internum Spiritus teſti-

teſtimonium? Reſpondes, quia ſum in vera Eccleſia. Ubi vides te circulo inextricabili bellè incluſum, neque per Spiritum privatum ullum tibi, aut fidei controverſiis exitum reperire.

His etiam argumentis manifeſtè convellitur nova Secta *Tremulorum*, qui ſibi perſuadent ſe interno quodam Spiritus Sancti enthuſiaſmo edoceri, atque omnia ex arcano ejus impulſu operari. Quamvis his Medico magis opus eſt quam argumento, ut ſanato cerebro, vaneſcant illa emotæ mentis deliria.

CAPUT VII.

Oſtenditur Traditiones neceſſariò eſſe admittendas.

EXiſtimant Sectarii omnem doctrinam ad
1 ſalutem neceſſariam tam quoad fidem, quam quoad mores in Verbo Dei ſcripto contineri, ideo Verbum Dei non ſcriptum, ſive Traditiones omni conatu rejiciunt. E contra Traditiones neceſſariò admitti debere, & ad fidei Regulam pertinere, omnes Catholici docent, & demonſtrant.

Primò: Quia multa ſunt puncta fidei, quæ ex Scripturis cognoſci non poſſunt, ſed ex ſola Eccleſiæ traditione. Ergo Traditiones ſunt neceſſariæ ut habeatur Regula fidei adæquata. Aſſumptum probatur, ex eo quod punctum ſit fidei, extare Scripturas Divinas. Hoc autem ex ipſis Scripturis non poteſt certò conſtare. Quamvis enim Scriptura aſſerat ſe eſſe Divinam, non ideo certò conſtabit illam eſſe talem, niſi prius habeatur motivum credendi Fide divinâ ipſam Scripturam, quæ hoc affirmat, eſſe Verbum Dei quod errare non poteſt. Sicut etiamſi in Alcorano Mahometi ſæpè aſſeratur, ipſum Alcorani librum à Deo cœlitus miſſum eſſe, non ideo tamen illi credimus, aut tanquam à Deo miſſum recipimus. Ergo hoc punctum fidei quo cre-
2 dimus extare Sacras Scripturas, non poteſt haberi abſque perpetua Eccleſiæ traditione, quæ teſtatur hos libros ab initio à Deo inſpiratos & dictatos fuiſſe.

Secundò. Punctum fidei eſt etiam inter Sectarios receptum, diem Dominicum non Sabbathum eſſe colendum: Baptizatos ab hæreticis, non eſſe rebaptizandos: & apud Lutheranos, infantes dum baptizantur, per uſum 3
rationis, internum fidei actum elicere, &c. De his tamen Scriptura nihil omnino decernit. Ergo neceſſarium eſt admittere aliquod Verbum Dei non ſcriptum quo hæc credenda proponuntur.

Tertiò, Traditionum neceſſitas multiplici Scripturarum teſtimonio comprobatur: & præcipuè ex S. Pauli Epiſt. 2. ad Theſſal. caput 2. *Itaque fratres tenete Traditiones, quas accepiſtis ſive per Sermonem, ſive per Epiſtolam noſtram.* Ubi clarè indicat Apoſtolus, ſe multa tradidiſſe per ſolum ſermonem, quæ à fidelibus non minus obſervari velit, quam quæ per epiſtolam ſcriptam expoſuit. Solo autem ſermone ea ſe tradidiſſe oſtendit, cum ſermonem ſuum ab epiſtola ſcripta diſtinguat, apertè dicens *ſive* per ſermonem, *ſive* per Epiſtolam. Ex hoc loco manifeſtè probari Eccleſiæ Traditiones fide recipiendas docet S. Chryſoſt. in eundem Apoſtoli locum. *Hic patet* (inquit) *quod non omnia per epiſtolas tradiderint, ſed multa etiam ſine litteris, eâdem vero fide digna ſunt tam iſta, quam illa.* Quid clarius? Eodem prorſus modo de mente Apoſtoli loquitur S. Baſilius, Oecumenius, Theophilactus, Damaſcenus.

Quartò, Idem eſt de Traditionum neceſſitate cæterorum Patrum ab ipſo Eccleſiæ exordio conſenſus. S. Dionyſius Areopagita, Pauli Apoſtoli Diſcipulus, Eccleſiaſticæ *Hierar. cap. 1.* Primi, inquit, illi Sacerdotalis muneris Duces ſumma illa & ſubſtantialia partim ſcriptis, partim non ſcriptis inſtitutionibus nobis tradiderunt.

S. Baſilius cognomento Magnus anno poſt
Chriſtum 369. doctrinam hanc apertiſſimè 4
exponit lib. de Spiritu Sancto cap. 29. *Dogmata*, inquit, *quæ in Eccleſia ſervantur ac prædicantur, partim ex conſcripta doctrina habemus, partim ex Apoſtolorum traditione in myſterio ad nos delata, quæ utraque eandem ad pietatem vim habent*

habent, *& nemo his contradicit*, *qui vel mediocrem ſaltem Eccleſiaſticorum jurium experientiam*
5 *habet.* Ac plures ibidem traditiones non ſcriptas continuò ſubjungit, ut Symbolum eſſe Apoſtolorum, Unctionem in Sacramento Confirmationis adhibendam, aliaque quæ in Scripturis non memorantur.

S. Cyprianus, qui in Eccleſia Latina vixit ſecundo poſt Chriſtum ſæculo lib. 2. epiſt. 3. *Admonitos*, inquit, *nos ſcias ut in Calice offerendo Dominica traditio ſervetur*, *nempe ut mixtus aquâ offeratur.* De aqua in Calice miſcenda, certè nuſpiam in Scripturis admonemur.

S. Hieronymus traditiones apertè agnoſcit in epiſt. ad Marcellam de erroribus Montani. *Nos*, inquit, *unam Quadrageſimam ex Apoſtolica Traditione tempore nobis congruo jejunamus.* Alios Patres eandem doctrinam uno ore profitentes brevitatis ſtudio prætermitto, qui dum hæc, aliaque ex traditione agenda proponunt, hoc ipſo requirunt ut credamus ita agendum eſſe.

Auguſtinum tamen qui ſuo tempore Eccleſiæ primitivæ Conciliis interfuit, plurimaſque hæreſes debellavit, pro indubitata Traditionum auctoritate ſententiam ferentem audiamus in epiſt. 118. *Illa*, inquit, *non ſcripta ſed tradita cuſtodimus, quæ quidem toto terrarum orbe obſervantur, dantur intelligi ea vel ab ipſis Apoſtolis, vel plenariis Conciliis, quorum eſt in Eccleſia ſaluberrima auctoritas, commendata atque ſtatuta retineri, ſicut quod Dominica Paſſio, & Reſurrectio, & Aſcenſio in Cælum, & Adventus Spiritus ſancti Anniverſariâ Solemnitate celebrantur.* Et ne quis hoc loco dicat hanc traditionem non eſſe legem neceſſariam, poſteà diſtinguit illam contra obſervationes quaſdam particulares, & non neceſſarias, dum ſubjungit, Alia verò quæ per loca terrarum Regionumque variantur liberas habent obſervationes.

9 Ex hoc Auguſtini loco colligitur Traditiones in Eccleſia alias eſſe *Apoſtolicas*, quæ ab Apoſtolis cum Spiritus ſancti aſſiſtentia inſtitutæ ſunt; & alias immediatè à Chriſto per Apoſtolos traditas, & ideò *Divina* nuncupantur. Alias denique eſſe *Eccleſiaſticas*, quæ uſu & auctoritate Eccleſiæ in Conciliis aut aliter vim legis obtinuerunt: nam in omni repub. rectè inſtituta non minorem vim habent con- 7
ſuetudines legitimè approbatæ, quàm leges conſcriptæ. De harum auctoritate ibidem ſic pronuntiat Auguſtinus, *Inſolentiſſima inſania eſt diſputare, an faciendum ſit, quod tota per orbem frequentat Eccleſia.*

Ad cognoſcendum autem quænam Apoſtolicæ Traditionis vim obtineant, hanc Regulam tradit idem Auguſt. lib. 4. de Baptiſmo *cap.* 24. Quod (inquit) univerſa tenet Eccleſia, nec in Conciliis inſtitutum, ſed ſemper retentum eſt, non niſi auctoritate Apoſtolicâ traditum rectiſſimè creditur.

Doctrinam hactenùs traditam tenuit ſemper univerſa Chriſti Eccleſia in *Conciliis* Oecumenicis congregata, & contraria expreſſo anathemate damnatur in Concilio Niceno II. t. 4. art. 7 *Si quis Traditionem Eccleſiæ ſive ſcriptam ſive conſuetudine valentem non curaverit, anathema ſit.* Et Trident. primitivæ Eccleſiæ doctrinæ inſiſtens Seſſ. 4. poſt decretum de Scripturis Canonicis ſic declarat; Traditiones, inquit, tàm ad fidem quàm ad mores pertinētes, tanquam vel oretenùs à Chriſto, vel à Spiritu ſancto per Apoſtolos dictatas, pari pietatis affectu ac reverentiâ ſancta Synodus) veneratur.

His opponunt Sectarii aliqua Scripturæ loca, ut Iſaiæ 29. *In vanum colunt me docentes mandata & doctrinas hominum.* Et Matth. 15. *Irritum feciſtis mandatum Dei propter Traditionem veſtram.* Denique 1. Petri 1. *Redempti eſtis de vana converſatione veſtra paterna Traditionis.* Sed hæc omnia fruſtrà adducuntur, cùm nullo modo agant de traditionibus novi Teſtamenti, quæ nondum in mundo erant, dum iſta ſcriberentur. Ad ſolos autem Judæos illa verba diriguntur, quod ipſi præter Traditiones Divinas per Moyſem acceptas, alias inducerent Legi Divinæ contrarias. Malè inde concludes, Id fecerunt Judæi, ergo idem facit Eccle- 8
ſia Chriſtiana.

Ex his patet, ſemper Eccleſiam Chriſti præter Scripturas etiam veras Traditiones ad Regulam Fidei neceſſariò admiſiſſe, ſine quibus

nequidem conſtare poſſet aliquas Scripturas à Deo dictatas eſſe;aut has quæ in manibus verſantur & non alias eſſe Divinas, aut plura alia Fidei dogmata in ſola Traditione fundata.

9 Non ſufficiunt tamen ad Regulam Fidei adæquatam Traditiones & Scriptura ſacra,ſine ulteriori Judice controverſiarum, quem in Eccleſia Romana infallibilem eſſe in cap. ſequenti demonſtrabitur.

CAPVT VIII.

Oſtenditur Eccleſiam Romanam cum ſuo Capite eſſe Regulam animatam, & Iudicem infallibilem controverſiarum Fidei.

VEram Chriſti Eccleſiam (quam ſolam eſſe Romanam ſuprà oſtendimus) non poſſe ſubſiſtere ſine Regula & Judice viſibili controverſiarum fidei, quo Sectarii omnes deſtituuntur, probatum eſt c. 3. 4. & deinceps. Nunc in eadem Eccleſia cum ſuo Capite reperiri Judicem controverſiarum fidei infallibilem paucis argumentis oſtendemus.

§. 1. *Probatur illa infallibilitas ex Scripturis.*

ILla debet eſſe infallibilis fidei Regula, cui Chriſtus ſuam aſſiſtentiam promiſit,ne poſſit in rebus fidei definiendis errare. Sed ſuæ Eccleſiæ in Petro ejuſque Succeſſoribus talem aſſiſtentiam promiſit. Ergò Eccleſia tam in Petro quàm in ejus Succeſſoribus debet eſſe Regula fidei infallibilis.

Probatur minor ex verbis Chriſti Matth.16. *Tu es Petrus & ſuper hanc Petram ædificabo Ec-*
10 *cleſiam meam.* Promittit igitur Chriſtus ſe ædificaturum Eccleſiam ſupra fundamentum omninò firmiſſimum, quod labi & deficere non poteſt: deficeret autem ſi definiendo res fidei aliquando erraret, tota enim Eccleſiæ integritas in integra fidei veritate conſiſtit: hâc veritate ſemel deficiente,ipſam Eccleſiam deficere neceſſe eſt. Promiſſionem hanc pergit urgentiſſimis verbis iterùm confirmare: *Et portæ inferi non prævalebunt adversùs eam.* Prævaleret autem poteſtas inferorum adversùs Eccleſiam,
ſi ullo unquam tempore in decernendis fidei 11
controverſiis in hæreſim incideret, quod nunquam eventurum Chriſtus apertè pollicetur.

Ex quibus manifeſtè ſequitur,vel Chriſtum in promittendo fallacem fuiſſe, quod impoſſibile eſt, vel Eccleſiam ab eo viſibiliter fundatam nunquam in fide defecturam. Promiſit enim fundamentum Eccleſiæ futurum ſtabile, & tamen fuiſſet labile, promiſit portas inferi contra eam non prævalituras, & tamen de ea in errorem & hæreſim prolapſa infernus triumpharet.

Hanc Eccleſiæ viſibilis infallibilitatem ex his Chriſti promiſſis clarè intellexit, & declaravit Apoſtolus 1. ad Timoth.3. *Vt ſcias quomodò te oporteat converſari in domo Dei,quæ eſt Eccleſia Dei vivi, columna & firmamentum veritatis.* Si Eccleſia in qua oportet converſari eſt *columna* firma, imò ipſum *firmamentum veritatis*, quomodò poteſt in docendo à veritate fidei deflectere? Si enim errori ſemel ſuccumberet, hoc ipſo lapſa & proſtrata jaceret; quam tamen ipſa Veritas,Petram fidei, ab inferis invincibilem, ipſam columnam, ipſum firmamentum veritatis appellat.

Ex his pari evidentiâ conficitur, Eccleſiam Chriſti ſemper fuiſſe *Viſibilem.* Nam eadem Eccleſia contra quam portæ inferi nunquam prævalebunt, disertè dicitur Petra, columna, firmamentum, quæ rem maximè viſibilem ac ſenſibilem deſignant. Eadem à Chriſto comparatur Sagenæ piſces tam bonos,quàm malos congreganti: ac Lucernæ ſuper candelabrum, & Civitati ſupra montem poſitæ, Mat.5. quibus nihil poteſt eſſe magis viſibile. Ita intellexit, ita ſenſit, ita loquitur primævæ doctrinæ
teſtis Auguſt. de unit. Eccleſ.cap. 16. "Non 12
„eſt, inquit, Eccleſia operta, quia non eſt ſub „modio,ſed ſuper candelabrum ut luceat omnibus qui in domo ſunt; ſed Donatiſtis velut „operta eſt qui audiunt tam lucida teſtimonia,

quæ;

„ quæ illam toto orbe demonſtrant; & malunt „ clauſis oculis offendere in montem, quàm in „ eum aſcendere.

§. 2. *Eadem infallibilitas Ratione manifeſtâ comprobatur.*

13 HÆc ratio imprimis, independenter à Scripturis, hoc modo formatur. Ex miraculis & ſignis, quæ in Apoſtolis apparuerunt, certò conſtabat doctrinam quam proponebant fuiſſe certam & infallibilem, & ab omnibus meritò recipiendam, ut ipſi Sectarii admittunt.

Sed in nullo Apoſtolorum apparuerunt ſigna plura aut illuſtriora quàm ea, quæ ſupra cap. 3. demonſtravimus de continuis miraculis, antiquitate, amplitudine, unitate, perpetuâ ſucceſſione Eccleſiæ Catholicæ Romanæ. Ergo ex his ſignis ac teſtimoniis certò conſtat doctrinam, quam Eccleſia illa credendam proponit, certam eſſe & infallibilem. Ac proindè in materia fidei ejus doctrinam ac ſententiam deciſivam non poſſe ſine ſcelere repudiari.

Idem ſic ulteriùs demonſtro. Deus non tantùm verbis, ſed etiam aliis ſignis ac miraculis hominibus loquitur, ac ſuam mentem manifeſtat; uti patet ex illis ſignis ac prodigiis, quibus Apoſtolos in novo, Moyſem in veteri Teſtamento veræ fidei præcones eſſe declaravit. Jam verò Deus vult, aut permittit ſciens & prudens Eccleſiam Romanam ſuo nomine hominibus proponi, ut veram & in rebus fidei infallibilem, cum iis notis, miraculis, ac ſignis perpetuis, ex quibus homines debeant prudenter judicare, illam à Deo, tanquam veram & infallibilem deſignari. Nam illa ſigna pro Divino teſtimonio communi judicio viri prudentes & probi toto orbe omni ævo admiſêre, & ex illis ſe obligari ad recipiendam Chriſti Eccleſiam tanquam infallibilem agnovêre.

14 Debet autem illud judicari prudens motivum ex quo homines pii ac prudentes paſſim judicant ſe debere aſſenſum præſtare. Atqui non poteſt Deus Eccleſiam illam proponere ſub illis ſignis, quibus homines debeant ad credendum prudenter induci, niſi per hæc velit mentem ſuam pro ea verè manifeſtare. Quo enim modò poteſt de re aliqua mentem ſuam hominibus declarare, niſi exhibendo ſigna ex quibus homines prudenter intelligant, rem illam à Deo ſibi proponi, & revelari? Nam talia 15
ſigna & miracula, quibus ſolitus eſt Deus res veras declarare, apponere rei falſæ, aliud non eſſet quàm homines ultro in errorem inducere, quod in Deum cadere non poteſt.

Declaratur vis hujus argumenti in ſimili. Si Rex aliquis ſciens & prudens permitteret mandatum aliquod aut diploma ſuo nomine, & ſigillo conſueto muniri, & coram ſuis ſubditis, ſe præſente & inſpectante, publicè promulgari: ſine dubio deberent omnes prudenter judicare hoc eſſe mandatum Regis, eumque velle id ſubditis ſignificare. Quod multò magis in Deo locum habet, qui ſemper poſſet impedire miracula, aliaſque notas, ex quibus tanquam proprio Dei ſigillo judicant homines Eccleſiam Romanam, tanquam infallibilem, Dei nomine, & divinâ auctoritate proponi. Quod ſi Eccleſia ſic propoſita eſſet falſa & fallibilis, ulteriùs ſequeretur Deum ſibi eſſe contrarium. Vellet enim per talia ſigna homines obligari ad eam recipiendam, ut jam oſtenſum eſt, & nollet eos obligari, ſi Eccleſia illa ſit falſa.

Denique, ſi Eccleſia illa viſibilis non eſſet infallibilis, nihil omninò in fide aut noſtra, aut Lutherana eſſet infallibile. Unde enim nobis conſtaret, ipſas Scripturas ex quibus fidei articulos habemus, verè eſſe divinas, & ab errore immunes? aut Euangelium Matthæi eſſe Verbum Dei, & non Euangelium Nico- 16
demi, quod olim conſcripſit? Hoc certè non aliunde quam ex Eccleſiæ teſtimonio accipimus, ut ipſi Lutherani fateri debent, qui ipſas Scripturas non aliunde quam ab Eccleſia Romana acceperunt. Ergo ſi Eccleſiæ auctoritas eſſet obnoxia errori, incerta planè & dubia eſſet omnis noſtra fides, utpote fallibili nixa teſtimonio.

§. 3. FI-

§. 3. *Vlterius infertur contra Sectarios Pontificis Rom. in fidei controverſiis ſuprema & irrefragabilis authoritas.*

17 DEmonſtratâ tam evidentibus argumentis Eccleſiæ hujus infallibilitate, facilè declaratur Pontificis Romani authoritas irrefragabilis in definiendis fidei controverſiis, ſic enim ulteriùs argumentandum.

Eccleſia Chriſti viſibilis in articulis fidei non poteſt errare, ut jam oſtenſum eſt. Sed illa pro articulo fidei ſemper agnoſcit & docet, Pontificem Romanum eſſe Vicarium Chriſti, & in definiendis fidei controverſiis haberi infallibilē. Ergo de fide eſt Pontificem Romanum eſſe Vicarium Chriſti, & in definiendis fidei controverſiis falli non poſſe.

Id porrò ex declaratione Eccleſiæ probant ſuperius allata Scripturæ Sacræ teſtimonia, Matth. 16. *Tu es Petrus & ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam &c.* Quod neceſſariò intelligendum eſt de Petro cum ſuis Succeſſoribus, cum noluerit Chriſtus Eccleſiam cum Petri vita extingui, ſed per ſucceſſionem Monarchicam perpetuò gubernari in ea forma, qua illam ab initio fundavit.

Quod autem Chriſtus Petro cum Succeſſoribus (ſuprà) in vita promiſit, id repetitis verbis poſt Reſurrectionem ſuam coram univerſo Apoſtolorum Collegio confirmavit Joan. ult. *Paſce Agnos meos, paſce Oves meas.* Ubi ſine exceptione totus Chriſti grex Petro, ejuſque Succeſſoribus veræ Doctrinæ pabulo nutriendus traditur, omniumque Paſtor univerſalis inſtituitur.

18 Denique ex perpetua Eccleſiæ etiam primitivæ praxi & conſuetudine apertè conſtat, plurimas Hæreſes à Romano Pontifice, etiam ſine Concilio generali, damnatas eſſe, ut Pelagii, Priſcilliani, Joviniani, Vigilantii, aliorumque multorum. Has verò hoc ipſo pro certiſſimis Hæreſibus tota Eccleſia rejecit, quod à Romano Pontifice damnatæ eſſent. Teſtatur id disertè S. Auguſtinus de Hæreſi Pelagiana ſcribens Serm. 2. de verbis Apoſtoli: *Iam*, inquit, *de hac cauſa duo Conſilia* (particularia) *miſſa ſunt ad Sedem Apoſtolicam,* 19
inde etiam reſcripta venerunt, cauſa finita eſt, utinam aliquando finiretur error. Concilia autem eo tempore alia habita non fuiſſe quam particularia, notat cum cæteris *Sinnichius in* Goliatiſmo cap. 21. Audiatur quoque coævus Auguſtino S. Cyprianus lib. 2. epiſt. 3. *Non aliunde Hæreſes ortæ, aut nata ſunt Schiſmata, quàm inde, quod Sacerdoti Dei non obtemperatur, nec Vnus in Eccleſia ad tempus Sacerdos, & ad tempus Iudex vice Chriſti cogitatur.*

§. 4. *Objectiones aliquæ breviter diſſolvuntur.*

OBjiciunt Sectarii primò: Homines poſſunt errare, uti dicitur ad Rom. 3. *Omnis homo mendax.* Sed Pontifex eſt homo. Ergo Pontifex in rebus fidei poteſt errare.

Reſpondeo primò, retorquendo in adverſarios argumentum. Homines poſſunt errare: Sed Lutherus eſt homo: ergo Lutherus potuit errare, deſerendo Romanam Eccleſiam in qua baptizatus & profeſſus fuit, & novam ſibi Sectam fabricando. Imò eodem modo probarent Apoſtolos & Evangeliſtas; cùm eſſent homines, in tradenda Eccleſiæ doctrina errori obnoxios fuiſſe: atque ita adverſarii incautè illam primitivæ Eccleſiæ navem perforant, in qua ipſi ſe navigare gloriantur.

Reſpondeo igitur ſecundò, diſting. conſequens, Pontifex in rebus fidei poteſt errare, ſine aſſiſtentia divina, concedo: cum aſſiſtentia divina, nego; hanc autem in gubernanda Eccleſia Chriſtus illi promiſit, ut oſtenſum eſt ſupra §. 3.

Objic. ſecundò. Aliqui Pontifices de facto aliquando errarunt: ergo non ſunt ab omni errore immunes. 20

Reſp. diſting. antecedens: Errarunt aliquando tanquam perſonæ privatæ, & in rebus quas è Cathedra non definiverunt, concedo. Errarunt tanquam Pontifices ſive Chriſti

Chriſti Vicarii aliquid è Cathedra docendo, aut definiendo pro univerſa Eccleſia, Nego. Chriſtus enim nec ipſi Petro, nec Apoſtolis cæteris tanquam perſonis privatis immunitatem ab omni errore promiſit, ſed tantùm in Actibus, quibus tanquam Apoſtoli Eccleſiam docebant.

21 Objic. tertiò: Summus olim Pontifex cum Synagoga Judæorum à vera fide aberravit, quando Chriſtum ejuſque doctrinam repudiavit. Ergo Pontifex Romanus cum ſua Eccleſia à vera fide aberrare poteſt.

Reſp. negando ſequelam. Nuſpiam enim apertè reperitur ea promiſſio facta Pontifici & Synagogæ Judæorum; quam Chriſtus Petro ejuſque Succeſſoribus confirmavit Matth. 16. v. 18. *Tu es Petrus & ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adversùs eam &c.*

Objic. 4. Quando Chriſtus dixit, *Tu es Petrus & ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam*, non intellexit Eccleſiam ſtabiliendam ſupra Petri perſonam, ſed tantùm ſupra Fidem quam profitebatur. Ergo Chriſtus per illa verba, Petro, ejuſque Succeſſoribus infallibilem in definiendo authoritatem non promiſit.

Reſp. negando antecedens. Quia ſic Chriſtus, promiſſis tam amplis, nullam prærogativam dediſſet Petro, magis quàm cuivis Apoſtolorum & fidelium, quibus Fides Petri communis erat. Negari autem non poteſt quin per illa verba ad ſolam Petri perſonam directa, concedatur illi in ſtabilienda Eccleſia peculiaris poteſtas, aliis non communicata. Soli enim Petro, & non ejus Fidei cum cæteris communi, dici potuit, Tu es Petrus: Tibi dabo Claves regni cœlorum: Quodcumque ſolveris ſuper terram erit ſolutum & in cœlis &c. Cùm autem Petrus eſſet mortalis, & Eccleſia ſemper duratura, debuit poteſtas illi conceſſa, ad Pontifices ejus Succeſſores derivari.

22 Objic. 5. Sola Chriſti perſona eſt verum Eccleſiæ fundamentum. Ergo non potuit Eccleſiæ infallibilitas ſupra Petrum ejuſque Succeſſores ædificari.

Reſp. Solam Chriſti perſonam eſſe fundamentum Eccleſiæ primarium, perſonam ve- 23
rò Petri eſſe fundamentum Eccleſiæ ſecundarium, cum poteſtate vicaria à Chriſto tanquam primo & principali fundamento derivata. Huic enim innititur firma illa & infallibilis authoritas, quam in Petro ejuſque Succeſſoribus ſtabilitam, ab ipſo Eccleſiæ exordio tota ſemper antiquitas agnovit.

Hæc igitur eſt Via regia quam tenuerunt Patres noſtri, hæc Petra immobilis cui in omni controverſia firmiter adhæſerunt, hæc Regula certiſſima cui nunquam ſe, moreſque ſuos conformare dubitarunt. Quid ergo mirum, horum temporum Sectarios per tot errorum labyrinthos continuò circumagi? Reſpuunt Fidei Regulam, deſerunt firmam Petram, Viam regiam declinant, devias ingrediuntur ſemitas, quas non noverunt Patres eorum, quarum noviſſima ad interitum ducunt ſempiternum.

CAPUT IX.

Methodus brevis ex prædictis refutandi Sectarium in quavis Fidei controverſia.

Methodus Prima

IN primo Diſputationis ingreſſu, interrogandus eſt Adverſarius, qui ſe profitetur 1.
eſſe Reformatæ religionis, per quam Regulam & normam infallibilem velit meam fidem in aliquo Puncto reformare, & erroneam declarare.

Reſpondere certò debet, ſe velle meum errorem reformare per purum Dei Verbum in Scripturis Sacris contentum. Eſt enim articulus primarius Religionis Reformatæ, ſolam Scripturam eſſe Regulam fidei & judicem controverſiarum, ſeponendo authoritatem Eccleſiæ, Traditiones, Concilia, ac proinde

præter purum Dei verbum nihil omninò eſſe audiendum.

2. Sed contrà oppones hoc modo. Si meum errorem velis reformare per purum Dei Verbum: Quæro abs te primò: in qua Editione Scripturæ contineatur purum & incorruptum Dei Verbum: An in Anglicana, aut Genevenſi, quam amplectitur tua Eccleſia Reformata, an verò in Editione vulgata quam admittit Eccleſia Romana, nam illæ Scripturæ in multis differunt.

Reſpondebis, in Anglicana aut Genevenſi, non verò in Romana. At contrà, Peto mihi oſtendi, ubinam habeatur in Scriptura, Editionem Anglicanam eſſe purum & incorruptum Dei Verbum, potiùs quam Romanam? Si dicat, id declaratum eſſe à Parlamẽto Anglicano, vel à Statibus Hollandiæ, vel quid ſimile. Peto iterum, ubinam legatur in Scriptura Editionem, quæ declaratur à Parlamento Anglicano, vel Statibus illis, eſſe purum Dei Verbum? Hæc cùm in Scripturis oſtendere prorsùs nequeas, nullo modo potes meum errorem ex ſolo & puro Dei Verbo reformare, quod jam ſuſcepiſti, & præſtare teneris. Quod ni feceris, tua Religio reformata, quæ id profitetur, convincitur eſſe erronea. Hâc primâ methodo, ſi rectè urgeatur, neceſſariò conſtrictus tenetur Adverſarius abſque ulteriori progreſſu.

Secunda Methodus.

SEd ut ulterius procedamus, per me jam licet, ex Editione & verſione v. g. Anglicana clarè oſtendatur me errare credendo cum Eccleſia Romana, verbi cauſâ, Realem Chriſti præſentiam, & perſeverantiam in Euchariſtia, aut Confeſſionem Sacramentalem, aut alium quemcunque fidei Romanæ articulum.

3 Quando adverſarius aliquem Scripturæ textum contrà protulerit, hoc modo urgendus erit.

Scripturæ textum à te prolatum aliter intelligunt & explicant Catholici Romani pro ſua fide, quam à te intelligatur & exponatur pro tua doctrina illi contraria.

Ergo ut tuam mentem ſequar, rejectâ Eccleſiâ Romanâ tam amplâ & antiquâ, debes mihi oſtendere, ubinam dicatur in Scriptura, tuo ſenſui & explicationi eſſe adhærendum, eamque præ cæteris tanquam infallibilem eligi debere. Hoc enim eſt punctum fidei quod jam diſputamus v. g. an tua explicatio de reali præſentia ſit vera, noſtra autem falſa; omnia autem puncta fidei debent ex ſola Scriptura conſtare, uti ipſe doces & profiteris. At nuſpiam in tota Scriptura dictum reperies, quod tua, aut tuæ Sectæ explicatio ſit infallibilis, Romanæ autem Eccleſiæ, & omnis Sectæ tibi contrariæ explicatio ſit erronea. Ergo ex tua confeſſione habeo, me non debere, nec ſalvâ fide poſſe tuæ doctrinæ aut Sectæ adhærere; cùm tua fides doceat, nullum fidei articulum eſſe recipiendum, qui in puro Dei Verbo ſcriptus non reperitur. 4

Quòd ſi dicat, ſe allatum Scripturæ textum non per ſuam interpretationem, ſed per alium Scripturæ locum explicare. De illa Scriptura redibit eadem quæſtio, & idem argumentum quod jam de primo textu attulimus; cùm illam adverſarius pro ſua doctrina, alii pro ſua illi contraria ſtare intelligant.

Quòd ſi extra Scripturæ verba, aliquam Gloſſam opponat, aut ſpiritum ſuum privatum prætendat. Contra hæc omnia pari ratione valebit idem argumentum. Nihil credendum quod in Scriptura expreſſum non continetur. Sed tuam gloſſam, aut tuum ſpiritum eſſe divinum, aliorum verò erroneum, nuſpiam in Scriptura contineri oſtendis. Ergo non licet tuæ gloſſæ, aut ſpiritui fidem adhibere.

Tertia Methodus.

POſtquam Sectarius coactus eſt fateri, Scripturas nullibi in terminis aſſerere ſuam mentem & explicationem cuivis alteri eſſe præferendam; reſtat tantùm ut dicat ſibi conſtare ex ipſis verbis Scripturæ per *claram conſequentiam* ſuum ſenſum eſſe verum, aliorum falſum. Exempli gratiâ, contra Realem 5

præ-

præſentiam ſic argumentabitur. Chriſtus accipiens panem benedixit, ac fregit dicens, *Hoc eſt Corpus meum.* Sed non poteſt illic eſſe Corpus Chriſti realiter, inquit Calvinus, ne-
6 que extra actualem communionem, inquit Lutherus. Ergo Scriptura dicit Corpus Chriſti ibi tantùm eſſe figurativè; vel ut infert Lutherus, tantùm in actuali ſumptione. Item in alio exemplo, Scriptura dicit *Ioan. 6.* Niſi manducaveritis Carnem Filii hominis, & biberitis ejus Sanguinem, non habebitis vitam in vobis. Ergo communio ſub utraque ſpecie eſt neceſſaria, per legitimam conſequentiam.

Sed quæro ex Adverſario, an non ſciat, multas conſequentias deduci ex Scriptura, quæ videntur in ſpeciem apertæ, ſed reipsâ ſunt falſæ, ex hac conſequentia in ſpeciem aperta: *Pater major me eſt:* Ergo Verbum divinum eſt minùs Patre, in hæreſim inductus eſt cum multis millibus Arius, ac eodem modo per malas conſequentias ex Scriptura per errorem deductas inciderunt plures alii in hæreſes innumeras.

Peto igitur ut oſtendat mihi in Scripturis dici, *Omnem conſequentiam quam ipſe ex Scripturis deducet eſſe infallibilem & divinam.* Alàs enim vellet me credere aliquid errori obnoxium, & in Scripturis non contentum, quod ipſe tamen nefas eſſe contendit. Manifeſtum autem eſt hoc nunquam oſtenſurum, cùm nulli privato homini in Scriptura promiſſum ſit, omnes ejus conſequentias fore infallibiles.

7 Itaque Adverſarii fidem non eſſe divinam, ſed merè humanam, & ambiguæ veritatis ſic oſtendo. Nullus articulus innixus motivo fallibili, vel authoritati humanæ eſt articulus fidei divinæ. Sed omnis articulus quem Adverſarius per ſolas conſequentias deducit ex Scriptura, nititur motivo fallibili, vel authoritati humanæ. Ergo nullus articulus quem ſic deducit ex Scriptura eſt articulus fidei divinæ. Ac proindè non divinam Scripturam, ſed ſuam Dialecticam, non Verbum Dei, ſed verbum Ariſtotelis Regulam fidei ultimatam conſtituit. Nullibi enim Scriptura definit omnem Adverſarii ex Scripturis argumentationem fore legitimam, & ab omni erroris periculo immunem. 8

Si dicat primò, ſæpè conſequentiam eſſe bonam & certam, etſi id in Scripturis non aſſeratur.

Sed contrà, ſæpè etiam contingit eſſe malam & incertam, fides autem omninò certa eſſe debet.

Et ut contingeret veram eſſe & legitimam, aliud prorsùs eſt, conſequentiam eſſe legitimam, aliud eſſe Verbum Dei: multa enim ſunt vera & certa ex ratione naturali, v. g. me eſſe hominem, non ideò ſunt Verbum Dei. Atqui nihil eſt de fide, niſi quod creditur propter ſolum Dei Verbum, nihil autem eſt Verbum Dei, niſi quod in Scriptura continetur, ſecundùm adverſarium: ſed jam habemus nuſquam in Scriptura contineri quod illa conſequentia, quam adverſarius deducit, ſit bona & infallibilis. Ergo iſta conſequentia, & doctrina quæ illi innititur, non conſtituit articulum fidei divinæ.

Si dicat ſecundò, multa apud Catholicos eſſe fidei, quæ tantùm deducunt ex Verbo Dei per legitimam conſequentiam, v. g. me eſſe conceptum in peccato originali, vel hunc hominem eſſe verum Pontificem. Ergo poteſt etiam Adverſarius fidei articulos per conſequentias ex Scripturis declarare.

Reſpondetur, negando conſequentiam. Quamvis enim Catholicus ſic procederet, per hoc ſuæ fidei non contradiceret, prout contradicit Adverſarius. Non enim habent Catholici pro fidei ſuæ articulo, quod ſola Scriptura ſit tota Regula fidei, cùm admittant traditiones, & definitiones Eccleſiæ, ad cujus infallibile judicium referunt ſuas conſequentias, ne à veritate aberrent, neque ſolâ earum bonitate in credendo nituntur. Sectarii autem docent, ſiſtendum eſſe in ſola Scriptura, & tamen ulterius pergunt ad conſequentias à ſe formatas, & errori obnoxias. Neque conſequentias à ſe 9
fabricatas referunt ad limam Eccleſiæ, cui Chriſtus in judicando infallibilitatem promi-

ſit, ut ſupra cap. 8. oſtendimus

10 Si dicat tertiò, Chriſtum aliquando articulos fidei ex Scripturis per conſequentias deduxiſſe, ac proindè ſe poſſe in negotio fidei per conſequentias ſine erroris periculo procedere.

Reſpondetur, conſequentiam hanc nullam eſſe, & vel hinc apparere, quàm facilè ſit in deducenda conſequentia errare. Nam hoc ipſo quo Chriſti infinita ſapientia conſequentiam aliquã deducebat, infallibile erat eam rectè deduci: An hanc Chriſti ſapientiã infallibilem habet noſter Adverſarius? Secundò, independenter ab omni conſequentia, quidquid Chriſtus affirmabat etiam extra Scripturas, hoc ipſo erat fidei divinæ, quod de ſe, uti ſpero, noſter Adverſarius præſumere non audebit: eoque minùs quod ſibi ex profeſſo adimit poteſtatem agendi per conſequentias, ſed in ſolo Dei verbo ſiſtendum eſſe profiteatur, quod nunquam legitur Chriſtus feciſſe.

Reſtat ergo ut Adverſarius fateatur primò, Fidei noſtræ articulos non poſſe ex ſola Scriptura judicari, aut reformari. Secundò, Sectam ſuam eſſe erroneam, quæ hoc tanquam fidei punctum profitetur. Tertiò, in controverſiis fidei, & ipſius Scripturæ, neceſſariò recurrendum eſſe ad judicium Eccleſiæ. quam teſtatur ipſa Scriptura à Chriſto inſtitutam eſſe judicem in rebus fidei. Audi D. Auguſtinum de hac re primitivæ Eccleſiæ ſenſum tibi clariſſimè exponentem lib. 1. contra Creſcon. *cap.* 33. „Scripturarum à nobis tenetur veritas, cùm id facimus, quod univer-
11 „ſæ jam placuit Eccleſiæ, quam ipſarum Scripturarum commendat authoritas: & quoniam ſancta Scriptura fallere non poteſt, quiſquis falli metuit, hujus obſcuritate quæſtionis, Eccleſiam de illa conſulat, quam ſine ulla ambiguitate ſancta Scriptura demonſtrat.

Methodus Quarta.

POſſunt & aliâ viâ infringi argumenta ſyl- 12
logiſtica, quæ Sectarii in quavis fidei controverſia Catholicis opponunt: ſivè oſtendendo totum ſyllogiſmum qui proponitur ad rem non pertinere; ſive ſingulas argumenti propoſitiones negando, propter vitium quod patebit omnibus Sectariorum ſyllogiſmis in materia fidei eſſe commune. Horum ſingula in ipſa diſputationis praxi hic breviter deducemus.

Hoc itaque aut ſimili modo argumentabitur Sectarius, v. g. contra præſentiam Chriſti in Sacramento Euchariſtiæ: Si Verba Chriſti, Hoc eſt Corpus meum, ſtatuerent Chriſtum præſentem in Euchariſtia, Corpus Chriſti eſſet ſimul in Cælo & in terra. Sed idem Corpus non poteſt eſſe ſimul in cælo, & in terra, Ergo Verba Chriſti, Hoc eſt Corpus meum, non ſtatuunt Chriſtum præſentem in Euchariſtia.

Item, contra cultum Imaginum. Committit idololatriam, qui facit ſibi ſculptile, ut adoret illud, *Deut.* 4. Sed Catholici adorant ſtatuas, & imagines Sanctorum. Ergo Catholici committunt idololatriam per cultum imaginum.

Item, contra abſolutionem Sacramentalem. Fides docet ſolum Deum peccata remitte. Sed Catholici credunt peccata remitti per Sacerdotes in Confeſſione Sacramentali. Ergo Catholici (id docendo) à vera fide aberrant. Et ſic de cæteris ſyllogiſmis qui poſſint in aliis controverſiis ab hæreticis formari.

Cavebit hic Catholicus (niſi inſigniter eru- 13
ditus) more ſcholaſtico ad ſingulas propoſitiones reſpondere, aliàs prolixa nimis diſputatione ſe intricabit, & facilè Adverſario aliquam elabendi viam relinquet. Hanc ut præcludat, & adverſarium breviter, & clare conſtringat.

Reſpondebit ad ſyllogiſmum propoſitum hoc modo: tranſeat major, minor, & concluſio. Sive uno verbo, *Tranſeat totum*. Quia

nihil

nihil facit ad rem: Nuſpiam enim in terminis legitur in ſcriptura hæc concluſio tui ſyllogiſmi: Verba Chriſti, Hoc eſt Corpus meum, non ſtatuunt Chriſtum præſentem in Euchariſtia. Ut verò ſit articulus fidei, debet
14 apertè in Scriptura contineri, juxta Sectarios. De hoc autem diſputamus, an ille ſit articulus fidei. Ergo concluſiò tui ſyllogiſmi non infert id de quo eſt controverſia, quod tamen fieri debet in legitima argumentatione. Pari modo, nihil ad rem facit hæc concluſio ſecundi ſyllogiſmi, Ergo Catholici committunt idololatriam per cultum imaginum. Neque tertii ſyllogiſmi, Ergo Catholici docentes peccata remitti per Sacerdotem errant contra fidem.

Secundò, reſponderi poteſt ad eundem, vel alium quemlibet Sectarii ſyllogiſmum, hoc modo: Tranſeat totum: Nihil ad rem de qua diſputatur. Non enim potes tuum ſyllogiſmum, ſive totam ejus formam mihi in Scriptura exhibere, cum tamen ex integra & legitima ejus forma dependeat veritas tuæ concluſionis, quam vis eſſe de fide, quod non poteſt expreſsè in Scripturis exhiberi.

Tertiò, retundi poteſt quodlibet Sectarii argumentum cujus ſingulæ partes in Scriptura non continentur, Reſpondendo (ſi velis) ad ſingulas propoſitiones hoc modo: *Nego majorem, ſecundum Scripturas*, hoc eſt, ſive Major ſit vera, ſive falſa parum refert, quia illa non eſt veritas fidei, cum apertè in Scripturis non contineatur, quod ad omnem veritatem fidei requirunt Sectarii. Eâdem ratione procedendo. *Nego minorem, Nego conſequentiam ſecundum Scripturas.* Quia nec minor, nec Conſequens, nec legitima ejus ex Antecedente illatio in Verbo Dei expreſsè revelatur.

15 Si clamet Adverſarius, Majorem, Minorem, aut conſequentiam eſſe claram, eſſe legitimam &c. Reſponde, Eſt clara Tibi, tranſeat; Eſt clara Scripturis, nego: Ego autem in negotio Fidei non debeo Tibi, ſed Scripturis fidem adhibere, cum in quæſtione fidei ſola Scriptura ſit judex & regula infallibilis, uti ipſe profiteris.

Si forte Adverſarius ulteriùs contendat, Majorem, & Minorem poſſe oſtendi ex Scripturis; de hoc ne litem intricatam moveas, Reſponde, ſed quomodo probas Scripturam cogitaſſe de illa concluſione inde inferenda, cum illa in Scripturis non legatur, imo nec ullus SS. Patrum in terminis eam concluſionem ex illis præmiſſis intulerit. Er- 16
go tu mihi pro articulo fidei obtrudis unam concluſionem ex tuo tantum cerebro fabricatam, quam non ſcimus aut Scripturæ, aut ulli Patrum unquam in mentem veniſſe. An non vides quam longè à tuo propoſito & ſcopo aberras, dum conaris tua ſomnia, & illationes extra Scripturam formatas, pro puro Dei Verbo nobis venditare?

Si urgeat, Concluſionem, quæ infertur ex Majori & Minori revelata, habendam eſſe pro articulo fidei. Reſponde: Prius probandum, eſſet ex puro Dei Verbo tuam concluſionem ex duabus præmiſſis revelatis *in debita forma* à Te illatam eſſe; hoc autem *in Scriptura* non oſtendes.

Secundò, Quæro abs te, Amice, an ignores hoc ipſum inter optimos Theologos incertiſſimum eſſe, An concluſio quatenus deducitur ex duabus præmiſſis revelatis pro articulo fidei haberi debeat. Negant diſertè Valencia, Lorca, Molina, Turrianus, Compronus & alii complures in Philoſophia & Theologia verſatiſſimi. Quia inquiunt, ſola revelatio & authoritas divina non movet ad aſſenſum iſtius concluſionis: illi enim aſſentimur ex parte propter formam ſyllogiſticam, ſive formalem connexionem præmiſſarum cum concluſione, quæ tamen forma & connexio non eſt in Scripturis revelata. Hinc opinio probabilis eſt multorum Theologorum cum Caietano, Suare, Vega, Cano, Comptono &c. Fidem non eſſe diſcurſivam, ſed immediatè, & ſimplici actu credi revela-
tionem divinam & myſterium revelatum, 17
v. g. revelatam eſſe in Scripturis Verbi incarnationem, abſque eo quod illud credatur propter diſcurſum & formam ſyllogiſticam; quia hæc fundatur tantum in hoc principio merè naturali, Quæcunque ſunt eadem uni

tertio ſunt eadem inter ſe: atque ita fides noſtra, ex vi hujus motivi, non eſſet certior quàvis ſcientiâ naturali.

Cum igitur hæc ſit quæſtio incerta, & inter Theologos diſputata, & in Scripturis non contenta aut deciſa, debet Adverſarius exhibere Articulum de quo diſputatur, non in conſequentia à ſe formata, ſed in claro &
18 aperto Scripturæ ſacræ teſtimonio, de quo nemo poſſit dubitare. Tale autem teſtimonium pro articulo fidei Catholicæ contrario nunquam proferre poterit.

Scio quidem Bellarminum, & plures alios contra hæreticos per conſequentias procedere, & in diſſolvendis eorum ſyllogiſmis ſingulas propoſitiones diffusè examinare. Sed quia illa via prolixior eſt, & iis qui ſcholas non multum triverunt nimis intricata, hanc ego aperio Artem diſputandi Compendioſam, facilem, & iis quibus hæc ſcribo magis aliquando accommodatam. Et hos iterum moneo, ne ullo modo permittant Adverſarium extra hanc formam divagari, cum Sectarius qui extra Scripturas nihil ſe credere profitetur, illam diſputandi formam admittere teneatur, vel primum illud fidei ſuæ principium abjurare. Hanc vero reſpondendi viam ſi Catholicus firmiter teneat, nec patiatur ſe ad alia perarga abduci, facile Adverſario, reſponſione inexpectatâ perculſo, os occludet, & paucis verbis apertam de eo victoriam reportabit.

CAPUT X.

Quædam Dilemmata Sectario breviter proponenda.

19

VAldè uſitatum eſt Hæreticis, quando cum Catholicis converſantur, variis de fide quæſtionibus ex improviſo eos laceſſere, quas ut refellere poſſint, methodum ſuprà tradidimus. Hic juvat ex altera parte breves quaſdam Interrogationes per modum dilemmatis Catholico ſubminiſtrare, quibus inſultantem adverſarium facilè compeſcat, & ex quovis reſpoſo conſtrictum teneat, eumque adigat, ut ſine ambage affirmando, vel negando præcisè reſpondeat, hoc modo.

Dilemma I.

Quæro, An tua Eccleſia v.g. Lutherana, 20
ſit antiqua, an nova? Si reſpondeat eſt antiqua. Quæro igitur, ubi fuit, aut quis antiquorum ejus unquam meminit per 1500. annos à Chriſto uſque ad Lutherum? Si dicat eſſe novam; Infer, ergo non eſt Eccleſia Chriſti, quæ antiqua eſt, ante mille ſexcentos annos ab eo conſtituta.

Dil. II.

Quæro. Vera Chriſti Eccleſia eſt ne fallibilis, an infallibilis? Si reſpondeat, eſt infallibilis. Quomodo ergo falſa eſt Eccleſia Romana quæ ab initio fuit vera Chriſti Eccleſia, ut ipſi Sectarii admittunt. Si dicat, eſſe fallibilem. Quomodò ergo tibi conſtat tuam Eccleſiam Lutheranam non eſſe hodie falſam, ſi vera Eccleſia poſſit eſſe fallibilis, & à fide deficere.

Dil. III.

Quæro, Vel homines poſſunt ſalvari in Eccleſia Romana, vel non poſſunt? Si non poſſunt, ergo totus mundus damnatus eſt à primis Eccleſiæ temporibus per 1500. annos uſque ad Lutherum, quo tempore nulla alia nota fuit hominibus Eccleſia Chriſti niſi Romana. Si poſſint in Romana ſalvari, cur Lutherus & ejus Sectarii eam deſeruerunt?

Item, Religio Romana in Anglia ante Lu- 21
therum fuit vera, uel nunquam in Anglia fuit vera Chriſti Religio. Nam Anglia ſuſcepit Chriſti fidem ab Eccleſia Romana ſæculo 6. per Auguſtinum Anglorum Apoſtolum, vera autem Chriſti fides priùs defecit in Eccleſia Romana ſæculo quinto, ſecundùm adverſarios: ergo Anglia nunquam habuit veram Chriſti fidem, ſi vera eſt Sectariorum doctri-

doctrina. En quanto dedecore Sectarii ſuam Patriam improvido errore afficiant.

Dil. III.

22 Quæro, Eccleſia Lutherana, ſi fuit in mundo ante Lutherum, vel erat viſibilis, vel inviſibilis. Si aſſeras fuiſſe viſibilem, dic quæſo, quis eam vidit, quis de ea unquam ſcripſit, aut mentionem fecit. Si autem dicas fuiſſe inviſibilem, idem eodem jure de ſua Eccleſia dicent Turcæ, dicent Anabaptiſtæ, dicent novi Tremblantes, ſive Tremuli, an ideò illis credemus?

Dil. V.

Quæro, Veſtra Eccleſia ſi fuit in mundo ante Lutherum, vel fuit ſancta, vel non ſancta. Si fuit ſancta, aſſigna aliquem ex ſanctis Lutheranis, ejuſque vitam, aut miracula in ulla Hiſtoria ſacra, aut profana à tempore Chriſti uſque ad Lutherum. Si non fuit ſancta, ergo non fuit Eccleſia Chriſti, quæ ſancta eſſe debet, & ſemper ab initio tot habuit ſanctos Apoſtolos, Martyres, Confeſſores.

Dil. VI.

Quær. Scriptura ſacra non eſt nata cum Luthero, ſed eam accepit ab Eccleſia Romana à centum circiter annis quando ab ea defecit. Quæro igitur hoc modo. Eccleſia Romana, à qua Lutherus accepit Scripturàs ſacras, vel fuit tunc temporis vera, vel falſa Eccleſia. Si dicas fuiſſe veram: damnandus èſt Lutherus & omnes ejus aſſeclæ, qui Eccleſiam veram deſeruerunt. Si autem reſpondes fuiſſe falſam, quomodò ergo conſtat Lutherum & Lutheranos non habere falſam Scripturam, cùm illam acceperit à falſa Ec-
23 cleſia, quæ multò faciliùs potuit occultè Scripturam, quàm publicè veram fidem paulatim corrumpere. Quomodò ergo poteſt Lutheranus gloriari ſe puro Dei Verbo credere & adhærere?

Dil. VII.

Quær. Religio Lutherana quà talis conſiſtit ex articulis purè negativis v. g. Non eſt Purgatorium; Non eſt Papa; Non eſt Miſſa &c. Quæro igitur. An articuli illi continentur in Scriptura, an non? Si affirmas, oſtende mihi locum ubi Scriptura dicat, non datur Purgatorium &c. Si negas poſſe in Scriptura aſſignari. Ergo Lutheraniſmus quà talis conſtat ex articulis in Scriptura non contentis: ergo non nititur Verbo Dei. 24

Si reſpondeas illos non eſſe Lutheraniſmi articulos eſſentiales, ſed tantùm accidentales. Quæro iterùm, An illi articuli, quos vocas accidentales, contineantur in Scriptura, an non? Si contineantur in Scriptura, non minùs eſſentialiter ſunt articuli à Deo revelati, quam quivis alius in Scriptura contentus: omnia enim quæ divina veritas in Scriptura proponit, æquè ſunt Verbum Dei, & æqualiter participant infinitam Dei revelantis authoritatem, ac proindè neceſſarium eſt æqualiter eſſe credenda. Si autem dicas, in Scriptura non reperiri: ergo jam cogeris admittere artiulos tuæ fidei eſſe extra fidem, hoc eſt extra Scripturam, in qua ſola profiteris tuam fidem contineri. Ergo corruit tota fabrica Lutheraniſmi in illis fidei articulis quos ſibi de novo fabricavit, & in quibus diſſidet ab Eccleſia Romana.

Dil. III.

Quær. Aſſeris Eccleſiam Romanam defeciſſe à vera fide circa annum Chriſti quingenteſimum, hoc enim docent Sectarii. Quæro, an defecerit illa tota ſimul, an ſucceſſivè per partes. Non tota *ſimul.* Quia hoc tantundem eſſet, ac ſi omnes qui toto orbe ſunt in Eccleſia Romana hodie decumberent Romani, & cras ſurgerent Lutherani; O figmentum! dic quæſo, quænam hiſtoria rem tam prodigioſam commemorat? 25

Neque

Neque dici poteſt quod Eccleſia Romana
26 defecit *ſucceſſivè*, hoc eſt, una pars cœperit negare aliquem articulum fidei, quem Eccleſia eatenùs affirmavit. Nam omnes qui id fecerunt à reliquo Eccleſiæ corpore tanquam hæretici ſemper ſeparati fuerunt. Ergo non potuit ipſum Corpus Eccleſiæ Romanæ à vera fide ſucceſſivè deficere. Exemplum ſit in Berengario, quando circa annum Chriſti milleſimum cœpit negare in Euchariſtia realem Chriſti præſentiam, ſtatim reliqua Eccleſia ſe illi oppoſuit, illumque uti hæreticum damnavit, uti fusè tradit Hiſtoria Eccleſiaſtica, quæ omnia Eccleſiæ diſſidia ac ſchiſmata ſemper accuratè commemorat. Ante Berengarium autem nullus omninò in ulla hiſtoria reperitur publicè in Euchariſtia realē Chriſti præſentiā negaſſe. Ergo tota ſemper Eccleſia uſque ad Berengarium illam affirmavit, adeòque manifeſtè oſtenditur primitivam Eccleſiam realem Chriſti præſentiam credidiſſe, & ab ea fide nunquam ſucceſſivè defeciſſe. Hujus dilemmatis evidentiâ convictus traditur in Gallia Comes Turrenius generalis armorum celeberrimus, & primaria olim Sectariorum columna, qui non ita pridem tot bellica trophæa publica Romanæ fidei profeſſione coronavit.

Dil. IX.

Quæro. Donum Miraculorum vel eſt certum ſignum veræ Eccleſiæ, vel non eſt certum ejus ſignum. Si dicas non eſſe certum ſignum veræ Eccleſiæ; jam accuſas Chriſtum fraudis & impoſturæ, qui Miracula pro ſig-
27 no certo & indubitato veræ Eccleſiæ propoſuit *Matthæi* 11. Cæci vident, claudi ambulant &c. & *Marci* 16. Signa autem eos qui crediderint hæc ſequentur, in nomine meo demonia ejicient &c. & per hæc ſigna Judæos & Gentiles ad ſuam Eccleſiam adduxit.

Si autem admittas donum Miraculorum eſſe certum ſignum veræ Eccleſiæ; jam clarum eſt Eccleſiam Romanam eſſe veram, in qua ſola, etiam hoc ævo, miracula priſcis ſimilia reperiuntur.

Dil. X.

Quæro, ex moderno Sectario; An ag- 28
noſcat antiquos hæreſiarchas, verbi gratia, Arium eſſe verè hæreticum & ritè condemnatum, an vero id neget. Si negat Arium verè eſſe hæreticum, jam condemnat primævam Eccleſiam quæ Arium ut hæreticum proſcripſit. Si verò agnoſcat Arium verè eſſe hæreticum, idem de Luthero, & moderno quovis Sectario, admittere debet. Vterque enim eodem modo ab univerſa Eccleſia Romana damnatus & ſeparatus fuit; & ideo toto orbe pro hæreticis habiti. Nam ſicut hoc tempore dicit Lutherus Eccleſiam Romanam errare, ita in primis ſæculis idem aſſeruit Arius, & tamen apud omnes eſt hæreticus. Sicut Lutherus citat pro ſe Scripturas, ita multò magis urgentes pro ſuo errore citavit Arius, ut probaret Filium in divinis eſſe Patre minorem: Pater major me eſt. *Ioan.* 14. Et ubi Scripturæ dicunt Patrem & Filium unum eſſe, Arius explicat de metaphorica & morali unitate voluntatis. Denique quidquid pro ſe prætendet Lutherus, eodem jure pro ſe dicet, aut olim dixit Arius. Ergo neceſſe eſt (Lutherane &c.) ut vel Arium hæreticum eſſe neges, vel te hæreticum admittas.

CON-

CONTROVERSIÆ RECENTIORES DE AUTHORITATE PONTIFICIS ET CONCILIORUM.

QVoniam authoritas Eccleſiæ docentis, quam ſupra ſtabilivimus, exire ſolet in actum per definitiones Pontificum, aut Conciliorum, neceſſarium eſt difficultates modernas quæ de his moveri ſolent latius explanare, ut Curatores animarum in quavis particulari quæſtione ſanam Eccleſiæ doctrinam diſcernere, ac tueri valeant.

QUÆSTIO PRIMA.

An authoritas Concilii generalis ſit ſupra authoritatem Pontificis?

AFfirmativam partem ſuſtinuerunt aliqui Doctores Catholici, qui licet contra hæreticos agnoſcant Pontificem eſſe ſupremum in terris Caput univerſæ Eccleſiæ, id tamen intelligunt de Eccleſia ut eſt ſingillatim ac ſparſim ſumpta, non verò ut collecta, & in unum Corpus legitimè congregata. Ita docuit Gerſon lib. de poteſtate Papæ, Almainus de author. Eccleſiæ, Toſtatus defenſorii *part. 2. cap.* 72. & aliqui ex Sorbonicis, contra quos.

Dicendum eſt, Pontifici competere authoritatem Concilio generali majorem. Eſt hæc communis Theologorum doctrina, quam plures dicunt fidei proximam,& oppoſitam ſententiam erroneam appellant, ac fusè eam oppugnant, cum Bellarmino de Concil. *lib.* 2 *cap.* 15. Cajetano, aliiſque.

1. Ut clarius hoc breviuſque probetur, aſſumo id primò, quod adverſarii ultro concedunt. Pontifex Romanus eſt Caput, ac Paſtor univerſalis ſingularum Eccleſiarum ut ſunt ſparſæ ac ſejunctæ; Ergo eſt etiam Caput ac Paſtor omnium Eccleſiarum ut ſunt in unum conjunctæ ac congregatæ in Concilio generali. Patet conſequentia, quia per collectionem in unum gregem, ſive in Corpus Concilii, Eccleſiæ particulares non deſinunt eſſe oves Chriſti, quas disertè ac ſine exceptione Chriſtus ipſe ſuo in terris Vicario ſubjecit, dum dixit Petro, *Paſce oves meas: Confirma Fratres tuos.* Non enim deſinunt eſſe oves, aut degenerant à natura fratrum per mutuam conjunctionem inter ſe, & cum ſuo Capite in Concilio generali.

Ex quo ulterius patet, Concilio nullam immediatè à Chriſto collatam eſſe authoritatem,ſed illam quam habet poteſtatem à Pontifice derivate, cum Chriſtus nulli præter Petrum reperiatur gubernandæ Eccleſiæ authoritatem conceſſiſſe.

2. Probatur ſecundò hæc doctrina, ex ipſa Conciliorum Generalium ſolemni ac legitima declaratione, quâ ſummi Paſtoris authoritatem Concilio majorem agnoſcunt. Atque imprimis Concilium Florentinum, ex Patribus tam Græcis quam Latinis conflatum, ſummo conſenſu ſic decernit P. 2. Collat. 22. *Definimus Sanctam Apoſtolicam Sedem, & Romanum Pontificem ſucceſſorem eſſe B. Petri Verticis Apoſtolorum, & verum Chriſti Vicarium,* ET TOTIVS ECCLESIÆ CAPVT, *& omnium Chriſtianorum Patrem, ac* DOCTOREM *exiſtere, & in univerſum orbem tenere primatum, & in B. Petro paſcendi, regendi & gubernandi univerſalem Eccleſiam à Domino noſtro Ieſu Chriſto plenam poteſtatem traditam eſſe.* En decretum legitimi Concilii, & à Pontifice confirmati, declarat Chriſti Vicarium totius Eccleſiæ Caput: & in univerſum orbem tenere Primatum: pars autem orbis eſt Eccleſia in Concilio congregata: non poterit ergo Pontificis authoritati ſe ſubducere, niſi forte ultrà univerſum orbem ad ſpatia ignota ſe recipiat

Accedit altera definitio generalis Concilii Lateranenſis ultimi, ſub Leone X: ſeſſ. 11. ubi poſtquam declaratum eſt decreta Concilii Baſileenſis contra Pontificis authoritatem nullius eſſe roboris, ita ſubjungitur: *Solum Romanum Pontificem pro tempore exiſtentem, tamquam* AUTHORITATEM SUPRA OMNIA CONSILIA HABENTEM, *Conciliorum indicendorum, transferendorum, ac diſſolvendorum plenum jus ac poteſtatem habere, nedum ex ſacra Scriptura teſtimonio, dictis Sanctorum Patrum, ac aliorum Romanorum Pontificum etiam prædeceſſorum noſtrorum, ſacrorumque Canonum decretis, ſed propria etiam eorundem Conciliorum confeſſione manifeſtè conſtat.* Facit horum Conciliorum in propria cauſa tam luculenta confeſſio, ut ſupervacaneum putem prolixiora eam in rem argumenta coacervare, quibus facile eſt tractatus integros implere.

Opponunt aliqui primò, Decreta Conci-
3. lii Conſtantienſis *Seſſ.* 4. & Conc. Baſileenſis *Seſſ.* 2. quæ videntur Concilio generali aſſerere authoritatem Pontifice majorem.

Reſpondeo, Concilia iſta quoad hoc confirmata non fuiſſe, ideoque in hoc nullum robur obtinere, ut conſtat ex Bulla Leonis X. in Concilio generali Lateranenſi, in qua declaratur, utrumque Concilium in hoc negotio erraſſe, ipſumque Concilium Baſileenſe Conciliabulum appellatur, quod fuſius oſtendit hic Bellarminus, ac Turrecremata qui tunc vixit, aliique.

Oppones ſecundò, In primo Concilio ab Apoſtolis Hieroſolymis celebrato, non Petrus, ſed totum Concilium dixit; *viſum eſt Spiritui Sancto, & nobis &c.* Et decreta iſtius Concilii authoritate Eccleſiæ propriâ, non Petri nomine, ad fideles Antiochiam tranſmiſſa fuêre.

Reſpondeo, hæc quidem geſta fuiſſe authoritate totius Concilii, ſed non excluſo Petro ejus Capite, à quo decreta illa vim & robur accepêre, ſicut dum modò decreta Concilii Tridentini proponuntur fidelibus nomine Concilii, id omnes intelligunt de Concilio prout in eo Pontifex includitur.

Oppones tertiò. *Matthæi* 18. Chriſtus dixit ipſi Petro, Si peccaverit in te frater tuus, dic Eccleſiæ. Ergo ipſa Eccleſia in Concilio congregata, poteſtatem judicandi immediatè à Chriſto accepit.

Reſpondeo, præceptum illud non intelligendum de Eccleſia in univerſali Concilio congregata, aliàs enim impleri non poſſet trecentis annis poſt Chriſtum quo tempore nullum in Eccleſia fuit Concilium generale. Per Eccleſiam igitur Chriſtus hic aliud non deſignat, quam quemlibet Superiorem, aut Congregationem, quæ in Eccleſia legitimum judicium exercet; rectè enim dicitur fieri ab Eccleſia, quod fit à perſona publicam in ea habente poteſtatem.

Poſtremò, hic extorquendum eſt telum 4.
quibuſdam, qui hoc tempore in Partibus hæreticorum ſe vocant Miſſionarios Apoſtolicos, nec dubitant tamen, ut evehant poteſtatem Principum ſæcularium, Apoſtplicæ ſedis authoritatem infra Concilinm deprimere: ac confidenter aſſerere, hanc eſſe Eccleſiæ Gallicanæ certam, & indubitatam doctrinam.

Verùm in hoc produnt craſſam rerum Gallicarum ignorantiam, dum ſuam, & paucorum labem, omnibus Galliæ Theologis affricare nituntur. Teſtatur id celebris ſcholæ Sorbonicæ Doctor Andræas Duvallius agens de ea ſententia quæ aſſerit Pontificē eſſe ſupra Concilium generale, Tract. de Rom. Pont. poteſtate P. 4, q. 7. *Totus* (inquit) *orbis, exceptis pauculis Doctoribus, eam* (Sententiam) *amplectitur; & rationibus validiſſimis, cum ex Scriptura, Conciliis, & Patribus, tum ex principiis Theologiæ petitis confirmatur.* Atque idem Doctor luculenter oſtendit in Anteloquio 5. *quo pacto.* Concilium Baſileenſe, in hoc puncto Pontificiæ authoritati inimicum, ab univerſa Eccleſia exploſum ſemper rejectumque fuiſſe, nec aliam in hoc eſſe fidem Galliæ, quam univerſalis Eccleſiæ.

Hujus rei præclarum præbuêre argumentum Epiſcopi Galliæ, & Doctores Sorbonæ, quando Pariſiis anno 1611. prodiit libellus Anonymus de Eccleſiaſtica & politica poteſtate,

ſtate, qui cum in hac quæſtione videretur Pontificis authoritati adverſari, Cardinalis Perronius, unà cum Epiſcopis Provinciæ Senonenſis, & poſtea Aquenſis Provinciæ Antiſtites, gravi cenſura libellum notarunt, ac ſuo decreto condemnarunt. Quorum ſententiam ipſe Author libelli poſtea amplexus eſt, ſuumque errorem debite retractavit.

Deſinat ergo talium Miſſionariorum inanis illa credulitas, qui ut inter heterodoxos cupiditatibus ſuis aliquando velificentur, nimis facile ad tales perſuaſiones animum convertunt.

QUESTIO SECVNDA.

An Pontificis definitiones ſint infallibiles abſque aſſenſu Concilii generalis.

1\. RESpondeo, & dico, Pontificem Romanum infallibilem habere authoritatem in definiendis rebus fidei pro univerſa Eccleſia, etiam abſque Concilio generali. Hæc Doctrina communis eſt paſſim inter Theologos: Contra Gerſonem, & Almainum in lib. de poteſtate Eccleſiæ, Alphonſum de Caſtro, & Toſtatum defenſorii *p.* 2. *c.* 30. Adrianum VI. antequam eſſet Pontifex, *quæſt. ult.* de Confirmatione, & *quodlib.* 2. *q.* 1. cum quibus ſenſiſſe videtur Baius, uti patet ex ejus Epiſt. ad Doct. Gravium data an. 1572. & aliqui Sorbonici, qui tamen non negant definitioni Pontificis etſi fallibili obtemperandum eſſe. Sed iſtorum ſententia ab aliis Theologis variâ cenſurâ notatur, adeò ut Bellarminus hanc etiam dicat erroneam, & hæreſi proximam, & plures recentiores abſolutè hæreticam.

Probatur hæc doctrina primò, illis argumentis quibus ſupra oſtendi Pontificem eſſe ſupra Concilium, & nulli omninò à Chriſto, præterquam Petro, immediatè collatam eſſe authoritatem infallibilem regendi, & docendi univerſam Eccleſiam, dum ſoli Petro cum ſucceſſoribus determinatè, & in ſingulari dixit Lucæ 22. *Ego rogavi pro Te ut non deficiat fides tua, & Tu aliquando converſus confirma Fratres tuos.* Et Joan. 21. *Petre amas me? Paſce oves meas.* Et Matth. 16. *Tu es Petrus & ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam,*

2\. Sed ne quis ulterius dicat, ſoli quidem Petro & ſucceſſoribus collatam fuiſſe poteſtatem *immediatam* docendi univerſam Eccleſiam; potuiſſe tamen Chriſtum requirere aſſenſum Concilii generalis, tanquam *conditionem* ſine qua ſpiritus Sanctus Pontificis definitioni non aſſiſteret.

Contrarium evincunt verba Chriſti ſuperius allata, quæ cum ſint abſoluta, non patiuntur ullam hujuſmodi conditionem opponi: præſertim cum illa gratiam ac Privilegium contineant, quod nunquam ultra Principis verba reſtringendum judicatur. Et verò parum Eccleſiæ uſibus conſentanea fuiſſet in Pontifice hæc docendi & definiendi authoritas, ſi non eſſet ab erroris periculo libera abſque Concilio generali, quod nunquam ſine ingenti labore ac molimine, imo aliquando, obſiſtentibus Principum diſſidiis, ex toto orbe Chriſtiano nullo modo cogi poteſt, Hunc igitur Eccleſiæ univerſæ Cœtum requirere ad decidendum quamlibet fidei controverſiam, ne quidem prudentiæ eſt humanæ, multò minus providentiæ divinæ.

Sed age, ſi lubeat Eccleſiam univerſam tot itineribus toties fatigare. Demus jam grandævos illos Concilii Patres per mille viarum diſcrimina ab extremis oris in unum cœtum, locumque cum ſuo Capite conveniſſe. Proponitur congregatis nova quæpiam fidei controverſia, itur in ſuffragia. Sed ecce, ut ſæpe factum, aliud ſentiunt Patres, aliud Pontifex. Cujus hic ſententiæ ſtandum erit? Non ſolius Concilii, cum fatearis hujus aſſenſum tantum requiri per modum *conditionis*, ut Pontificis definitio ſit infallibilis. Neque admittas ſtandum eſſe ſententiæ definitivæ ſolius Pontificis. Quid ergo Eccleſiæ in hoc Concilio conſilii erit? Si tuæ innitatur ſententiæ, re infectâ iter remetiendum, & de controverſiis fidei decidendis deſperandum 3. erit.

At ne id unquam eventurum formidemus:

Probatur ſecundò noſtra aſſertio, ex teſtimonio Conciliorum generalium, quæ in Pontifice res fidei per ſe definiente hanc authoritatem erroris expertem ultro agnoſcunt. Illam in Leone I. lubens admiſit Synodus Calcedonenſis IV. Nam priuſquam Synodus illa Calcedone congregata fuiſſet, Leo Pontifex dãnaverat Eutichetẽ Epiſtolâ Flaviano Conſtãtinopolitano inſcriptâ, quæ verius encyclica ſive univerſalis fuit. Hæc cum Concilio lecta eſſet actione 2. Patres acclamarunt; *Anathema qui ita non credit, Petrus per Leonem locutus eſt.* Hanc itaque Leonis Epiſtolam ac ſententiam definitivam, tanquam certiſſimam fidei regulam acceperunt, eique Actione quartâ in Concilio ſubſcripſerunt. Quinimo poſtquam aliqui Epiſcopi Ægyptii, qui prius in reprobando Eutichete tergiverſati fuerunt, tandem dixiſſent, *Anathema Euticheti, & credentibus ei*, nondum acquievêre Patres, ſed judicantes rem ex ſola Pontificis ſententia decernendam, denuò inclamarunt, *Subſcribant Epiſtolæ Leonis, qui non ei ſubſcribit hæreticus eſt.* Uſque adeò, ex ſola Pontificis immobili ſententiâ, jam judicatum eſſe pronunciarunt, ita ut quemlibet ei obſiſtentem pro hæretico haberent. Denique tota Synodus communibus votis Actione 16. à Leone poſtulavit, ut ſuâ confirmatione decretis Concilii firmum robur adiiceret: ſatis in hoc apertè profeſſa, inconcuſſam Decretorum firmitatem à ſola
4. Pontificis authoritate dependere.

Neque alia cæterorum Conciliorum mens & ſententia fuit: patuit ea in Conſtantinopolitano II. Actione 4. erga Pontificem Agapetum in cauſa Anthimi: nec minus in Synodo VI. actione 18, erga Agathonem, de cujus ibi litteris tota Synodus ait. *Quas, ut à ſummo Apoſtolorum vertice divinitus conſcriptas, agnoſcimus.* De in Synodo VIII. erga Adrianum II. ac Nicolaum I. ubi actione 5. de ſententia Photii ſic denunciatur: *Neque nos ſanè novam de illo judicii Sententiam ferimus, ſed jam olim à Sanctiſſimo Papa Nicolao, & ſucceſſore illius Adriano pronunciatam, quam nequaquam poſſumus immutare.* Si Synodus Pontificis ſententiam immutare non potuit, ergo agnoſcit eam immutabilis eſſe veritatis. Sed ne in proferẽdis aliorum Conciliorum monumẽtis ſim prolixior, tantum adjungo brevem Concil. Tridentini confeſſionem de Baptiſmo ſeſſ. 7. can. 3. *Eccleſia Romana autem non niſi ratione Pontificis eſt Magiſtra cæterarum.* Quid verò aliud hoc eſt, quam ſoli Pontifici competere infallibile in docenda Eccleſia magiſterium,

At, inquies, quædam Pontificum definitiones inter ſe pugnare videntur. Repono breviter, non pauciores in Conciliis, imo in Sacris litteris antilogias in ſpeciem apparere: an ideo his, aut illis ſua concidit authoritas? ſolvit illas facile Bellar. & Amicus tom. 4. diſp. 7. ſect. 2.

Poſtremò; vim habet inſuperabilem conſtans Eccleſiæ toto orbe diffuſæ conſenſus in acceptandis omni ævo Pontificum decretis, quibus graviores quædam hæreſes profligatæ fuerunt, etſi ea nullius fuerint generalis Concilii aſſenſu corroborata. Conſtat enim primò, iam inde à tempore Apoſtolorum, nullum in Eccleſia coactum fuiſſe Concilium generale uſque ad Nicænum I. ſub Sylveſtro Papa, quartò demum poſt Chriſtum ſæculo: & tamen primi Pontifices ante Sylveſtrum, contra emergentes hæreſes plurimas fidei, morumque controverſias irrefragabili authoritate definiverunt. Damnarunt enim illi, & hæreticos declararunt Cataphrygas, Montaniſtas, Marcioniſtas, Novatianos, ac Sabellianos, eoſque ab Eccleſiæ corpore ſepararunt.

Poſt tempora Concilii Nicæni, quis ignorat quam graves in Eccleſia hæreſes ſuſcitarunt Pelagiani, Semipelagiani, Priſcillianiſtę, Berengarius, Petrus Oxonienſis, aliique, quorum errores ſoli Pontifices abſque Concilio generali proſcripſerunt, atque horum decreta omnes toto orbe fideles inviolabili fide ſibi ſuſcipienda eſſe non dubitarunt. Ac in Pelagiana quidem hæreſi profliganda ſuum, ſuique ævi ſenſum ac ſententiam apertè depromit Gelaſius Papa *Epiſtola* 4. Quid, inquit, tendimus ultra definita majorum? aut cur

nobis non ſufficiunt? an forte neſcitis hanc hæreſim de qua loquimur, ab Apoſtolica dudum ſede per beatæ memoriæ Innocentium, ac deinde Zozimum, Bonifacium, Cæleſtinum, Sixtum, continuis ac inceſſabilibus ſententiis fuiſſe proſtratam.

His ſuperiori ſæculo ſucceſſére Leonis X. decreta contra Lutheri errores ſancita, & ante coactum Tridentinum magno omnium, præterquam Lutheranorum, conſenſu recepta. Subierunt & noſtro ævo, contra Janſenii dogmata, Urbani VIII. aliorumque Pontificum Innocentii X. & Alexandri VII. nota ſatis orbi Chriſtiano Diplomata, de quibus tamen cogimur, ſi boni Eccleſiæ filii eſſe velimus, ut Gelaſius, pronunciare: Quid tendimus ultra definita Majorum? aut cur nobis non ſufficiunt? an forte neſcitis hanc hæreſim (de qua loquimur) ab Apoſtolica dudum ſede per beatæ memoriæ *Urbanum* ac deinde *Innocentium*, & *Alexandrum* continuis ac inceſſabilibus ſententiis fuiſſe proſtratam. Hæc illius primævi & aurei ſæculi, aurea vox, & doctrina fuit: neſcio quid terreum, ac priſcis incognitum ſubinde minatur noſtra ætas, quoties contra ſupremi Paſtoris vocem obdureſcit. Deficere non potuit in Romanis Pontificibus priſtina illa, & à Deo promiſſa in docendo authoritas, an ergo deficit in obluctantibus primæva obſervantia?

Admittunt igitur more majorum paſſim Doctores Catholici, Pontificis etiam abſque Concilio authoritatem erroris expertem, ſupra aſſertam: & hanc extendunt ad deciſionem indubitatam omnium controverſiarum, in quibus è Cathedra alterutram partem pro univerſa Eccleſia definit.

Emerſerunt tamen recentiores quidam Theologi, qui huic amplitudini Pontificiæ poteſtatis novos limites apponere moliuntur. Quamvis enim admittant Pontificem in definienda Juris quæſtione errare non poſſe, volunt tamen in Quæſtione facti, etiam quando Eccleſiam univerſam è Cathedra docet, errori obnoxium eſſe. Et ut ſecuri ſint ne ab hac doctrina validiori fræno cohibeantur, negant etiam Concilio generali authoritatem indubitam in *Facti* quæſtiones concedendam. Hinc ſi quando de alicujus Perſonæ erroribus, de ſenſu Libri, de mente Authoris, & aliis hujuſmodi, controverſia nova oboritur, ut ſententiam ſibi metuendam declinent, liberum pandunt ad Facti quæſtiones effugium, hoc ſe clypeo contra Pontificum ac Conciliorum decreta, & anathemata tutos arbitrantur.

Sed levius ferendum foret, ſi hujus doctrinæ lues iis tantum, quibus nata eſt, finibus cõtineretur. Latè nimium illa ſerpit, dum tranſit oceanum, & ad Apoſtolicos quoque Miſſionarios penetravit, quorum aliqui ſuis etiam Scriptis hoc contagioſum virus inſperſerunt. Nec dubitarunt, in alio genere cauſæ ac controverſiæ, contra Pontificum decreta ac cenſuras, hanc Facti quæſtionem obtendere; & ipſos etiam Sectarios, hoc prætexu, Pontificiæ poteſtati in multis ſubducere. Ne igitur alii hoc nixi medio apud ignaros aditum ſibi ulteriorem aperiant, hic brevis hujus controverſiæ expoſitio illis oportuné objicitur.

QUÆSTIO TERTIA.

An Pontificis in definiendo authoritas infallibilis extendat ſed ad omnes tam Iuris, quam Facti quæſtiones?

1. RESpondeo & dico, Nullum errorem cadere poſſe in doctrinam quam Pontifex authoritate ſummâ definit, & proponit univerſæ Eccleſiæ, ſive illa Iuris, ſive Facti quæſtionem contineat.

Nolo probare hanc aſſertionem argumentis prolixioribus. Ex unico principio jam ſtabilito rem hanc dilucidè breviterque conficiã.

Certum eſt fide divinâ omnibus Catholicis, Eccleſiam univerſam, cujus caput eſt Romanus Pontifex, non poſſe in credendo errare; quod ſupra contra Sectarios firmavi. Atqui ſi definitio Pontificis in doctrina Facti eſſet obnoxia errori, in eundem errorem traheretur univerſa Eccleſia. Ergo in proponenda

Eccleſiæ hujuſmodi doctrina non poteſt Pōtifex errare.

Minor probatur. Quia de facto Pontifex ſummâ poteſtate aliquid definiens in quæſtione facti, diſtrictè, & ſub anathemate mandat id credi & recipi ab univerſa Eccleſia, eo tenore quo procedit in quæſtione juris;& tota Eccleſia tenetur ejus mandato obtemperare. Ergo ſi Pontifex in definienda Facti quæſtione eſſet fallibilis, abſolutè poſſet, imo deberet univerſa Eccleſia in eundem errorem induci.

En quo pertingat noxius error! qui dum in Facti quæſtione Pontificis authoritatem convellit, eâdem ruinâ involvit univerſam Eccleſiam, ipſam columnam, & firmamentum veritatis.

2. Hanc verò in Pontifice circa Facti quæſtiones inviolabilem poteſtatem ab Eccleſia agnitam ſemper, receptamque fuiſſe, ex ſuis ipſa monumentis teſtabitur, ex quibus ſufficiet pauca, eaque recentiora proferre.

Sunt hæ Facti quæſtiones: An cum corpore Chriſti remaneat panis ſubſtantia in Sacramento Euchariſtiæ: An Chriſtus aquam vino miſcuerit in ultima cæna: An per Baptiſmum & Confirmationem imprimatur character Sacramentalis: An Eccleſia antiquiſſimis temporibus uſa fuerit Indulgentiis: An Deipara ſemper Virgo permanſerit: An eadem per totam vitam ex ſpeciali privilegio vitaverit omnia peccata etiam venialia &c. Has verò quæſtiones Leo X. Pontifex per ſuam Bullam contra modernos Hæreticos reſolvit, ac definivit, ſuamque definitionem univerſæ Eccleſiæ ſub anathemate credendam propoſuit, idemque poſtea in Concilio Tridentino præſtitum fuit. Contra hanc Pontificis definitionem nemo orthodoxus excepit, nemo ad Facti latebras confugit, nemo in his quæſtionibus ſine erroris periculo decidendis, præter Sectarios, ſummi Paſtoris authoritatem in dubium revocavit.

3. Hanc igitur ſemitam in aliis Facti controverſiis teneat neceſſe eſt, qui non cupit novo exemplo à priſcis Patrum veſtigiis, & veritate deviare: quod ni faciat nullum fidei controverſiis, nec in Romana quidem Eccleſia, exitum inveniet. Faciamus enim, inſurgente novâ adverſariorum oppugnatione, Pontificem aut Eccleſiam pro fidelium pace aliquid definire, exempli gratia, Deiparam nunquam actu peccaſſe: nunquam contraxiſſe maculam originalem: Lutherum non fuiſſe à Deo miſſum. Quam facile foret omnem hujus definitionis vim evertere, opponendo, hic involvi quæſtionem Facti, hanc non eſſe materiam fidei, Pontificem in his ſummâ authoritate decidendis poteſtatis ſuæ limites exceſſiſſe. Sæpe enim, an quæſtio aliqua factum involvat, à ſola nominis lite dependet. Quiſquis igitur non inanes lites, ſed potius expeditam fidei ſemitam inquirit, huic Regulæ inſiſtat neceſſe eſt: Pontifex aliquid definivit, & Eccleſiæ credendum propoſuit; ergo id potuit definire. Parum enim utilis foret Spiritus veritatis in Eccleſia perpetuò manſurus, ſi permitteret Chriſti Vicarium ſuo nomine, & ſummâ authoritate aliquid univerſæ Eccleſiæ proponere, quod per ſuam aſſiſtentiam ab erroris periculo non vindicaret.

Neque huic doctrinæ adverſatur Bellarminus *Lib.* 4. *de Pont. c.* 2. aut Doctores alii qui tradunt Pontificem, *etiam ut Pontificem,* 4.
& cum Concilio generali errare poſſe in controverſiis facti particularibus, quæ ex informatione teſtimoniiſque hominum præcipuè dependent. Non enim admittunt illi quod Pontifex ſummâ poteſtate pro univerſa Eccleſia aliquid definiens poſſit eſſe obnoxius errori: ſed tantum docent, Pontificem etiam ut Pontificem, per modum judicis privati, errare poſſe in controverſiis facti *particularibus*, uti dum aliquem excommunicat, ſuſpendit, damnat, aut abſolvit, poteſt fieri ut innocentem damnet, aut nocentem abſolvat: quia in hujuſmodi judicio non exercet officium Paſtoris univerſalis, neque in his, ſi erret, tota Eccleſia in errorem inducitur, quia veritas talis ſententiæ non proponitur definitivè tanquam ab univerſa Eccleſia ſub præcepto recipienda. Dicitur tamen

tamen actus illos exercere, tanquam Pontifex quia robur ſuum habent à Pontificia poteſtate, à cujus ſententia ad aliud tribunal appellari non poteſt. Hoc igitur ſenſu intelligendus eſt Bellarminus, nec non Baronius, & Spondanus, dum in hiſtoria Honorii admittunt Pontificem & Concilia in quæſtione facti errare poſſe. Et de Bellarmino quidem ſatis id apertè colligitur ex verbis, quæ loco ſupra citato præmittit, ubi tradit ſententias Pontificum interdum, *Verſari in rebus particularibus quæ ad paucos pertinent, quales ferè ſunt omnes controverſiæ facti, ut an talis ſit promovendus ad Epiſcopatum, an jure fuerit promotus, an videatur deponendus* &c. Harum enim quæſtionum deciſio ex informatione teſtimoniiſque hominum præcipuè dependet, non ex Spiritus ſancti aſſiſtentia, quæ tantum Pontifici definienti, & univerſam Eccleſiam docenti, promittitur.

Ex dictis hactenus dilucidè ſequitur, Nunquam fieri, aut ſperari poſſe, ut aliqua eadē propoſitio ſive in materia juris, ſive facti, ſemel ab Eccleſia aut Pontifice damnata, poſtea definiatur ut vera, vel contra, ut præclarè deducit *P. Bruno Neuſſer* vir eximiè doctus, in ſuo Prodromo Velitari p. 1. cap. 3.

QUÆSTIO QUARTA

An poſſit error cadere in Eccleſiæ, aut Pontificis definitionem de ſenſu Scripturæ Canonicæ, aut de doctrina alicujus libri Catholici.

1. Dico primò, De fide eſt Eccleſiam, aut Pontificem non poſſe errare, dum alicujus Scripturæ ſenſum definit, & univerſis fidelibus recipiendum proponit.

Probatur, ex ipſa Scriptura, & ratione manifeſta, quibus ſupra *Cap.* 8. contra Sectarios oſtendimus Eccleſiam & Pontificem, eſſe judicem infallibilem controverſiarum in materia fidei. Sed quæſtio quæ oboritur de legitimo ſenſu Scripturæ ſacræ, manifeſtè verſatur in materia fidei: verus enim Scripturarum ſenſus nititur Dei revelantis authoritate, eſtque primum totius fidei fundamentum. Ergo in eo declarando neceſſarium eſt ſententiam Eccleſiæ aut Pontificis ab omni errore immunem eſſe. Aliàs nulla ſupereſſet via, quâ poſſint hæreſes contra verum Scripturæ ſenſum exortæ ex comperta veritatis luce diſſipari.

Et verò ſi priſca Patrum veſtigia relegamus, hac authoritate nixi Pontifices & Concilia profligarunt Arium, Macedonium, Neſtorium, Eutichetem, quos de vero Scripturæ ſenſu ubi præſidentes, per legitimam verbi Dei interpretationem ſummâ poteſtate declaratam ab Eccleſia ſegregarunt. Nec alio telo Patres Tridentini confixerunt hæreticos contra veram Chriſti in Euchariſtia præſentiam ſeſe efferentes, quàm interpoſitâ ſuâ authoritate, quâ declararunt, illos contra Scripturæ ſenſum aberrare, qui Chriſti verba, Hoc eſt Corpus meum &c. *Ad fictitios & imaginarios tropos, quibus veritas carnis & ſanguinis Chriſti negatur, contra univerſæ Eccleſiæ ſenſum detorquerent.* Si quis igitur hoc interpretandi magiſterium infallibile Eccleſiæ deneget, hic nondum convictos Lutheri errores, nondum proſtratam Calvini hæreſim fateatur neceſſe eſt. De quo ne quis fidelium poſſit dubitare, apertè declarat Tridentinum *Seſſ.* 4. Eccleſiæ eſſe, judicare de vero ſenſu & interpretatione Scripturarum. Neque exiſtimo hanc doctrinam ab aliis, quàm apertis Eccleſiæ hoſtibus in dubium poſſe revocari.

Dico Secundò: Falli nequit judicium Eccleſiæ aut Pontificis, authoritate ſummâ approbantis alicujus Libri doctrinam ut veram 2.
& Catholicam.

Probatur primò: Negari non poteſt quin Eccleſia & Pontifex ſit infallibilis in aperiendo ſenſu Scripturæ ſacræ, uti jam inter orthodoxos compertum eſſe demonſtravi: ergo eâdem pollent facultate in approbanda alterius libri doctrina ut Catholicâ, & abſque erroris periculo recipiendâ. Eandem utrobique rationem militare ſic oſtendo. Senſus

probare alicujus libri doctrinam ut veram, & Catholicam. Ergo eodem modo poteſt condemnare alicujus Libri doctrinam ut falſam, & hæreticam. Nulla hic diſpar ratio, omnia
2. utrimque eadem concurrunt. Si in judicio de ſenſu libri Catholico, vel nulla eſt quæſtio facti, vel ea definitioni infallibili minimè obſiſtat, idem omninò ſtatuendum erit de ſententia, quâ ſenſus libri hæreticus declaratur. Si pro conſervanda fidei veritate neceſſaria eſt in Pontifice Romano authoritas erroris expers ad diſcernendam in libris S. Auguſtini Catholicam veritatem, non minus eâdem opus erit ad deſignandam in aliquo Pſeudo-Auguſtino doctrinæ falſitatem. Si denique ad officium ſpectat ſummi Paſtoris, cui Chriſtus oves ſuas paſcendas commiſit, ſalutaris doctrinæ paſcua illis demonſtrare, non minus ad ejuſdem munus pertinebit, herbas nocentes, id eſt, doctrinam non ſanam abſque errore deſignare, ut fideles à libris, in quibus illa continetur, ſui Paſtoris curâ & authoritate arceantur.

Ad argumentum hoc à Paſtoris officio deſumptum, opponit *Sinnichius, in Galiato*, ſufficere ut paſtor ſciat ſe ſalutares tantum herbas, non autem venenatas Ovibus apponere, etſi interea ignoret in quo agro herbæ illæ creverint, aut quis fuerit agri cultor: atque eodem modo laborandum non eſſe, etſi ſummus Eccleſiæ paſtor nequeat ſcire aut definire, ex quo libro, vel authore doctrina ſana, aut noxia deſumpta fuerit, modò provideat ut oves ſanæ, non autem venenatæ doctrinæ pabulo nutriantur.

Diſpliceret non immeritò hæc reſponſio, niſi eſſet Scriptoris noſtræ Patriæ, in qua cum venena non gignantur, minorem forte à paſcuis venenatis noxam formidavit. Sed quia omnibus hæc ſcribimus, Quæro ego,
3. quid magnoperè proſit Fidelium omnium Paſtorem docere generatim, quid ſalubre ſit, quid noxium, niſi fideles ſuos coërceat ab illis librorum pratis, & fontibus, in quibus noxia illa & venenata doctrina continetur? Quomodo autem arcebit, ſi non poſſit libros illos abſque errore deſignare? Hoc ſi Paſtor præſtare non valeat, quomodo oves pleræque, quæ minus acutum vident, poterunt peſtiferæ doctrinæ periculum evitare, dum ad volvendum noxios libros novitas invitat, author allicit, facundia demulcet, & cæleſtis 4.
doctrinæ Ambroſiâ ſe potari exiſtimant, dum venenum hauriunt mortiferum? Nihil igitur hic juvat deducta illa à quadrupedum Paſtore nonnihil clauda ſimilitudo, qui compactum in ſtabulo gregem ſelectis herbis ſecurè paſcit, licet pratum ignoret unde demeſſum fuerat alimentum, Clauda, inquam, erit ſimilitudo, niſi pariter doceatur, quo pacto grex Chriſti toto orbe diffuſus, alicujus ſtabuli repagulis ſic compingatur, ut nequeat libris noxiam doctrinam præbentibus liberas manus, aut oculos admovere. Artem hanc meliori compendio docet Eccleſia, dum indubitatâ ſupremi Paſtoris voce, & oraculo, ipſos potiùs libros peſtiferæ doctrinæ feraces deſignat, ac deſignatos ad carceres illos condemnat, in quibus luci, & fidelium manibus perpetuò ſubducuntur.

Probatur invictè eadem veritas, ex perpetua conſuetudine Pontificum & Conciliorum in ferenda ſententia de librorum ſenſu, aut doctrina perverſa; & ex Fidelium conſenſu in amplectenda illa Pontificum ſententia. Clariora ex plurimis exempla ſummatim refero. Libros Berengarii damnavit Nicolaus II. Severi libros reprobavit Agapetus Pontifex, cujus juſſu Juſtinianus Imperator eos flammis aboleri mandavit. Innocentius primus in Epiſtola 26. ad Epiſcopos Africanos de Scriptis Pelagii ſic reſcribit: Librum ſanè, qui ejus eſſe diceretur, nobis à Charitate veſtra tranſmiſſum evolvimus, in quo multa blaſphema, nihil quod placeret, nihil quod non penitus diſplicerer, à quovis damnandum, atque calcandum. Hoc verò Reſcriptum de ſenſu libri Pelagiani, unum eſt ex illis de quo ipſe Auguſtinus non dubitat pronunciare, Româ reſcripta venerunt, cauſa finita eſt. Divinum nempe aliquid & infallibile hujuſmodi Pontificis ſententiæ, præ cæteris omnibus, ineſſe agnovit. I Ne-

Neque fuiſſe ſatis doctrinæ damnatæ, abſtrahendo ab Authore ejuſque ſenſu, anathema dicere, uti voluerunt aliqui moderni, conſtat ex proceſſu habito in prima Synodo Nicæna. Ubi cum Euſebius Nicod. & Theognis Nicænus condemnationi errorum qui Arii dicebantur ſubſcriberent, detrectabant tamen ipſi Ario, ejuſquę doctrinæ anathema dicere. *Quod minimè crederent eum qui erat accuſatus, hominem ejus generis fuiſſe, qui eos errores doceret:* atque hoc unum ſatis fuit, ut Synodus illos pro hæreticis haberet, atque exilio mulctaret, uti memoriæ proditum eſt in Socratis hiſtr. Eccles. *lib.* 1. *cap.* 10.
6.

Palmare in hoc genere deducitur argumentum ex actis Concilii Calcedonenſis *actione* 8. Ubi Synodus univerſa Theodoretum, poſt abjuratam Neſtorianam hæreſim, abſolvere recuſavit, niſi diſertè diceret, *Anathema Neſtorio, & dogmatibus ejus.* Durum Theodoreto non videbatur dogmata à Concilio damnata reprobare, modò Neſtorium, cui plurimum ſtudebat, eorum authorem non agnoſceret. At Patres ex adverſo, quamdiu id apertis verbis fateri recuſabat, conſonâ voce inclamarunt; *Ille hæreticus eſt, Neſtorianus eſt, hæreticum foras mitte.* Sed ubi Theodoretus tandem abſque ambage dixit, *Anathema Neſtorio,* & dogmatibus ejus: Tum demum in Concilio Epiſcopi omnes pronunciarunt: *Theodoretus dignus eſt ſede Eccleſiæ, Orthodoxum Eccleſiæ Paſtorem recipiat.* Mutato tantum nomine, aliis in ſimili cauſa eandem ſententiam quadrare, conſideranti manifeſtum eſt.

Non ignoravit hunc Eccleſiæ morem, & in eo Pontificis poteſtatem Doctor olim in Belgio celebris Michael Bajus, cujus cum ſententiæ variæ damnatæ eſſent à Pio V. & Gregorio XIII. in rigore ac proprio verborum ſenſu ab aſſertoribus intento; nullo quæ-
7. ſito à Facti quæſtione præſidio, ſuam confeſſionem, ac damnatæ doctrinæ retractationem inter alia his verbis expreſſit. " *Fateor plurimas ex iiſdem ſententiis* in nonnullis libellis à me olim, & ante emanatam ſedis, Apo-
„ ſtolicæ ſuper iis cenſuram, conſcriptis, &
„ in lucem editis, contineri & defendi,
„ *Etiam in eo ſenſu in quo reprobantur.* Denique
„ declaro me in præſentiarum ab iis omnibus
„ recedere, & damnationi à ſede Apoſto-
„ lica factæ acquieſcere, neque poſt hac ullas docere, aſſerere aut defendere velle. Actum 8.
„ die 24. Maii 1580. quo tempore hæc etiam in Academicis Faſtis conſcripta fuêre. Quin & ipſe Janſenius nullam ſuis ſcriptis, contra Sedis Apoſtolicæ judicium, ſupereſſe defenſionem apertè profitetur in Proœm. ad tom. 2. cap. 29. *Quidquid*, inquit, *ab iſta Petri Cathedra, ab iſto Eccleſiæ univerſæ Capite, moderatore, Pontifice præſcriptum fuerit hoc teneo: quidquid improbatum improbo, damnatum damno, anathematizatum anathematizo.*

Hanc niſi ſupremo Paſtori, majorum exemplo, authoritatem erroris expertem concedimus, quid Calvini, quid Lutheri Libros à Sede Apoſtolica proſcriptos execramur? Hæreſim, inquies, libri illi continent manifeſtam. At negabit aliquis id ſibi perſpicuum eſſe, non enim omnes eâ pollent mentis acie, ut damnata dogmatha in Lutheri libris ilico deprehendant. Cur ergo liberum non erit dicere; doctrinam omnem à Leone X. & Tridentino damnatam execror, Lutheri verò libros ut innocuos amplector. En ad qualia demum paſcua devehimur, niſi Paſtoris vocem ſalutiferam omni ambage remotâ ſequamur.

Dico nunc ulterius ſecundò. Quæſtio de alicujus libri doctrina hæretica, & in ſenſu authoris, vera eſt quæſtio Juris, non Facti.

Quid enim eſt inquirere, An doctrina libri v. g. à Janſenio vel alio authore conſcripti ſit hæretica, quam quærere, ſpectato Jure & Legibus humani ſermonis, quem ſenſum conficiat contextus verborum qui in illo libro continetur? Hoc autem ſpectat ad 9.
legem quâ ſocietas humana, verba aut ſcripta in certis circumſtantiis uſurpari & intelligi voluit, etſi interea contingeret Scriptorem velle aliquem ſenſum verbis ſuis difformem. Sicut fit in valore quem rex, aut Reſpublica monetæ conſtituit, qui debet publicè uſurpari, etſi is qui monetam profert cupiat illam

aliter

aliter acceptari. vel etiam, quærere, An ſenſus ille, quem verba communi lege conficiunt, ſit hæreticus? Quæ etiam eſt quæſtio clara juris divini: reſolvi enim debet ex jure
10 divino, quo inquiritur, an ſenſus illi repugnet eloquiis divinis, ſive doctrinæ quam Deus pro revelata haberi voluit?

Sic jam ſubſumo: Atqui ea quæ conflatur ex duabus quæſtionibus juris, neceſſariò debet ad quæſtionem Juris pertinere, Ergo quæſtio illa, de alicujus libri doctrina hæretica, non Facti, ſed Juris quæſtionibus annumerari debet.

Ex quo patet talem hic de ſenſu libri hæretico ſubeſſe Juris quæſtionem, qualis reperitur in aliis articulis, extra ullius authoris librum, à Pontifice aut Concilio legitimè damnatis. Quando enim ab iis propoſitio aliqua ut hæretica declaratur v.g. hæc: *Mandata aliqua Dei ſunt etiam juſtis impoſſibilia*; non aliud docent quam doctrinam illis verbis comprehenſam hæreſim continere: quid verò hoc aliud eſt, quam ſenſum illi ſermoni ſubjectum hæreticum eſſe, attentis Legibus quas homines communi inſtitutione humano ſermoni ſtatuerunt. Senſus enim ab authore aliquo intentus, in arcano ejus pectore non occultatur, ſed ille eſſe Scriptoris ſenſus intelligitur, quem verba quibus utitur in externo tribunali, & communi hominum Judicio conficere ſolent. Hæc igitur manifeſta juris quæſtio eſt, de hac Eccleſia, de hac Pontifex, uti de illa priore, ſine errore pronunciat.

En quocumque te verteris, ſive ad Facti ſive ad Juris quæſtionem nullus datur effugio locus, lucidior eſt hæc veritas quam ut latebras patiatur. Hinc ne quis in ea recipienda vacillaret, ſapienti conſilio, ex Regis Chriſtianiſſimi, & Epiſcoporum Galliæ deſiderio, Alexander VII. decrevit, ut univerſus ordo Eccleſiaſticus huic Profeſſioni cum juramento ſubſcriberet.

11 Ego N. Conſtitutioni Apoſtolicæ Innocentii X. datæ die 31. Maii 1653. & Conſtitutioni Alexandri VII. datæ 16. Octob. 1656. ſummorum Pontificum, me ſubjicio, & quinque propoſitiones ex Cornelii Janſenii libro cui nomen Auguſtinus excerptas, & in ſenſu ab eodem authore intento prout illas per dictas Conſtitutiones ſedes Apoſtolica damnavit, ſincero animo rejicio, ac damno, & ita juro: ſic me Deus adjuvet & hæc Sancta Dei Evangelia.

QUESTIO SEXTA.

An Pontifex ſit infallibilis in materia Morum, Canonizatione Sanctorum &c.

Dico primò. Errare non poteſt Pontifex
aliquid pro univerſa Eccleſia definiens 1.
circa Morum honeſtatem, vel inhoneſtatem; v. g. contractum quempiam eſſe licitum. Ita Bellar. de Pont. l. 4. cap. 5. aliique Doctores Catholici.

Probatur: Quia Pontifex non eſt obnoxius errori dum aliquid definit in materia Fidei ut jam ſupra oſtendimus. Atqui doctrina morum non eſt diverſa à materia fidei, niſi in eo quod illa morum non ſit doctrina purè ſpeculativa, ſed inſuper dirigatur ad praxim, & uſum actionum humanarum, quarum ordinatio ſpectat etiam ad regimen Eccleſiæ, ac ſupremi Paſtoris officium. Ergo debet hic eſſe non tantum Fidei, ſed etiam Morum regula infallibilis. Confirmatur id ex praxi Eccleſiæ, quæ contra eos anathema pronunciat, qui non credunt articulis in materia morum definitis: uti patet in Tridentino Seſſ. 6. can. 31. *Si quis dixerit juſtificatum peccare, dum intuitu æternæ mercedis bene operatur, anathema ſit.*

Hinc etiam ſequitur, quando ab Eccleſia aut Pontifice religioſus Ordo approbatur, de fide eſſe, ejus inſtitutum non tantum eſſe con-
forme divinis præceptis, ſed etiam viam præ- 2.
bere faciliorem ad perfectionem, quàm in ordinario Chriſtianæ vitæ ſtatu reperiatur, & ad Conſilia Evangelica idonea media continere.

Dico ſecundò: Quoad præcepta quæ mores concernunt, quando Pontifex poteſtate
3. ſummâ aliquid Eccleſiæ prohibet, certum eſt illud non eſſe ad ſalutem neceſſarium, aut multum utile; quando autem aliquid præcipit, certum eſt id eſſe honeſtum.

Probatur prima pars: Quia ad officiū ſupremi Paſtoris pertinet, pabulum valdè utile, aut neceſſarium gregi non ſubtrahere, quod ne eveniat debet Chriſtus ſuo Vicario in rebus prohibendis aſſiſtere, cui dixit, *Paſce oves meas.*

Secunda pars de rei præceptæ honeſtate declaratur: Quia qui præcipit aliquid tanquam honeſtum, hoc ipſo docet illud honeſtum eſſe. Ergo quando Pontifex in materia Morum proponit aliquid ſub præcepto acceptandum ab univerſa Eccleſia, docet & definit illud honeſtè fieri, quæ definitio, cum ſit in negotio pertinente ad ſalutem, debet eſſe à falſitate immunis, ne tota Eccleſia in errorem inducatur.

Dico tertiò: Dum Pontifices ſolemni ritu aliquem referunt in Canonem Sanctorum ſine erroris periculo definiunt, cum de facto frui cæleſti gloriâ. Hæc doctrina apud Theologos adeo communis eſt, ut non dubitent oppoſitam graviter cenſurare: quamvis *Sinnichius* in ſuo Saule *à* §. 258. *ad* 299. contendat Pontifices non ſemper definire illum quē Sanctum declarant, de facto ad cæleſtem gloriam perveniſſe.

Probatur è contra noſtra aſſertio: Quia quamvis vox *Sanctus* latè accepta ſignificet hominem mortuum in gratia, etſi nondum ad cælum pervenerit, uti patet in Elia nondum mortuo, qui Sanctus vocatur in Martyrologio Romano. Nihilominus in Bullis Pontificum ſtrictius accipitur *Sanctus*, pro illo ſolo qui de facto cæleſtem gloriam obtinuit. Patet hoc ex terminis quibus ſolent
4. aliquem Sanctum declarare, ut in Bulla Leonis X. pro Canonizatione S. Franciſci de Paula: *Decernimus & definimus S. Franciſcum de Paula in Cæleſti Hieruſalem inter beatorum choros jam receptum, æternâque gloriâ donatum fuiſſe.* Et Pius II. definit, *Catharinam Senenſem in cæleſti gloria fuiſſe receptam, & æterna gloria corona donatam.* Et eodem modo ſonant verba quibus in Sanctorum Canonem refertur. S. Antonius, S. Bernardus, S. Raymundus, S. Edmundus Cantuarienſis, S. Petrus de Alcantara, & complures alii.

Atqui nullâ veri ſpecie ſuſtineri poteſt, his 5.
actu decerni gloriam, idem verò de aliis Sanctis non conſtare, etſi eorum in Cælo præſens gloria, in Bullis Pontificum iiſdem omnino verbis non aſtruatur, cum forma verborum quâ unus declaratur, Sanctus, cenſeatur cæteris eſſe communis qui eodem ritu in Sanctorum numerum referuntur. Quid enim cauſæ eſt cur in his, & illis vocem *Sanctus* æquivocè accipiamus, aut gloriæ cæleſtis poſſeſſionem indubitatam uni potius quam alteri contra communem fidelium ſenſum, aſtruamus? Quæro enim, An non omnes qui Sancti quâcumque formâ declarantur, etiam ut patroni & interceſſores á fidelibus invocandi proponantur? non negat Sinnichius. Eſt autem omninò incertum, teſte *Bellarmino*, an animæ in Purgatorio detentæ pro nobis intercedant. Quo igitur pacto patrocinium exhibebunt, ſi ipſi cælo extorres, etiamnum pro ſuis delictis piaculari carcere detineantur? In eo ſanè ſtatu juſtorum manes illic verſantur, cui magis competit Fidelium ſuffragia expoſcere, quàm ſe pro iiſdem advocatos præſtare. Si igitur pro certo habeas omnes ſolemni ritu Sanctorum faſtis adſcriptos noſtros apud Deum patronos infallibili authoritate declarari, eâdem ratione cogeris ſine dubitatione affirmare, illos cæleſti gloriâ donatos eſſe.

Ad hæc cum nulla ſit in promptu idonea reſponſio, recurritur ad Joannem XXII. qui, cum exiſtimaverit animas Sanctorum non viſuras Deum ante extremum judicii diem, & 6.
tres ipſe ſolemni ritu in numerum Sanctorum retulerit, definire contra ſuam ſententiam non potuit, Sanctos illos de facto ad Dei conſpectum admiſſos fuiſſe.

Sed hic cavendum ne aberremus à recepto Juris axiomate, Diſtinguenda eſſe tempora,

ut

ut concilientur jura. Ut demus, Joannem XXII. aliquando de proroganda Sanctorum gloria ita ſenſiſſe, haud rectè inferes, illum eandem opinionem tenuiſſe aut docuiſſe eo
7. tempore quo Sanctos illos ritu ſolemni colendos propoſuit. Hoc enim fecit in primo ſeptennio ſui Pontificatus, cum autem novemdecim annis Pontifex fuerit, potuit poſtremis tantum annis opinionem illam animo agitaſſe: quod non obſcurè colligitur ex Annalibus Baronii, qui de illa Joannis ſententia tantum meminit ad annum decimum ſextum quo in Pôtificatu verſatus fuit. Quinimo nihil repugnat, Pontificem ſimul eam ſententiam privatâ opinione tenuiſſe, ſimul contrariam definiviſſe; non enim voluit definire juxta ſuum ſenſum aut judicium privatum ſed more majorum, & prout rei veritas in mente divina exigebat.

Fruſtrà quoque pro remoranda Sanctorum gloria, aliquid præſidii ex ſanctiſſimo doctore Auguſtino ſperari poteſt, dum ſcilicet aſſerit multa corpora honorari in terris quorum animæ torquentur in inferis. Si enim de pœnis inferorum S. Auguſtinum interpretari velimus, plus hinc conficietur, quam ipſe Author oppoſitæ ſententiæ inferri patiatur, qui non dubitat quemlibet ab Eccleſia in Sanctorum numerum relatum, in ſtatu ſaltem gratiæ, & pœnæ æternæ ſecurum verſari. Itaque Sanctus Doctor ſententiam illam non profert de corporibus Sanctorum, ſed virorum Principum, quorum animæ quandoque dum in inferno torquentur, ſplendidis interea ſepulturis eorum corpora in terris honorantur. Aut etiam de corporibus aliorum hominum intelligi poteſt, qui privato cultu per
8. errorem à quibuſdam pro Sanctis habentur, nunquam tamen ab Eccleſia Sanctorum numero aſcripti fuerunt. Maneat ergo ſine exceptione, omnibus ſolemni ritu in Sanctorum Canonem relatis, præſens & indubitata gloriæ poſſeſſio, nullâ facti, nullâ veri ſpecie contra communem fidelium ſenſum protelanda.

Dico quartò; Quando Pontifex aut Eccleſia, ſolum declarat aliquem eſſe Beatum, non definit illum de facto in cæleſti gloria verſari, quamvis tali Beato præſentem gloriæ ſtatum negare, temerarium foret.

Ratio eſt, quia declaratio illa, non eſt decretum ultimò deciſivum beatitudinis obtentæ, cum novum examen inſtitui ſoleat ante- 9.
quam accedat definitio qua Beatus in Sanctorum numerum referatur, ſed tantum eſt decretum permiſſivum, ut defunctus poſſit in Eccleſia vocari Beatus, & pingi cum radiis, cui aliquando accedit ut certò die, & loco, & à determinatis perſonis Officio, & Miſsâ coli poſſit. Ne autem hic cultus ſuos limites excedat, varia ſunt conſtituta in decreto ſacræ Congregationis Rituum, habitæ coram Sanct. Domino Alexandro VII. anno 1660.

Hinc ex vi ſolius Beatificationis, non ſemper conceditur ſimul poteſtas faciendi de Beato Miſſam aut Officium, niſi id diſertè exprimatur. Et ſic B. Aloyſio Gonzaga prius conceſſum fuit nomen Beati, quam Miſſa aut Officium, ut teſtatur Turrianus diſp. 17. dub. 3.

Illæ etiam perſonæ, quibus conceditur certo anni die de beato recitare Officium, non ideo poſſunt alio die celebrare de eodem Miſſam votivam, uti fit de Sanctis Canonizatis, ut habet idem Turrianus.

Quæres, Quis cultus ſit licitus, aut prohibitus erga alium hominem cum opinione Sanctitatis defunctum, nondum tamen ab Eccleſia beatificatum?

Reſpondeo, licitum eſſe talem colere cultu privato, quando prudenter judicatur illum frui cæleſti gloriâ, ut docent Theologi communiter cum S. Antonino, & Sylveſtro in Summa, verbo, *Canonizatio.* Illicitum autem eſt illi deferre cultum publicum, ſine Sedis Apoſtolicæ facultate, ut eſt publica lectio Officii Canonici, aut precum ſolemnium. 10

Quædam etiam ſpeciatim prohibita ſunt ab Urbano VIII. anno 1625. in honorem hominis nondum beatificati, ut appendere anathemata in loco publico, accendere candelas, aut lucernas ad ejus ſepulchrum, pingere illum

lum cum radiis, aut aureolis, miracula ejus imprimere niſi approbata ab Eccleſia, aut ejus Reliquias venerationi exponere. Licitum tamen eſt tales Reliquias privatim venerari. Anathemata autem v. g. in teſtimonium miraculi, jubet Pontifex, cum Ordinarii approbatione, in loco ſecreto, non autem in templo, ſervari.

QVÆSTIO SEPTIMA.

Quæ ſint aliæ Pontificis Romani prærogativæ.

1. SUnt aliæ actiones non paucæ in Jure canonico expreſſæ, in ſolius Romani Pontificis poteſtate conſtitutæ, ex quibus tantum præcipuas referemus. Plures in fine hujus Tractatus.

Primò, Solus Pontifex poteſt per ſententiam majoris Excommunicationis aliquem ab Eccleſiæ corpore ſegregare: & quem ipſe anathemati ſubjicit, nemo alius poteſt iſto vinculo, ſine ejus facultate, liberare. Uti patet ex Cap. *Inferior* diſt. 21. Et cap. *Nuper.* de ſent. excom.

Si quem Pontifex ſciens & prudens ſalutat, hoc ipſo cenſetur ab omni interdicti, & anathematis vinculo ſolutus. Clement. *Si Summus.* de ſent. excom.

Solus Pontifex poteſt plenarias peccatorum Indulgentias concedere. Ut conſentiunt Doctores in C. *Cum ex eo.* de privileg.

Solus poteſt Pontifex novos Religioſorum Ordines approbare: uti patet in Concil. Later. ſub Innoc. II. *cap. ult.* Quando verò Ordinem aliquem definitivè approbavit, de fide eſt inſtitutum illud nihil habere fidei, aut morum honeſtati contrarium: nihilque illi deeſſe perfectionis neceſſariæ ad ſtatum Religioſum ut eſt à Chiſto inſtitutus, ut probatum eſt in
2. quæſtione ſuperiori.

Solius Pontificis eſt authenticè interpretari quæ dubia ſunt in Jure canonico, vel divino. Item declarare quænam pertineant ad Sacramentorum materiam, formam, miniſtrum &c. Uti habetur ex Cap. *Majores.* De Baptiſmo, & quæſt. 1. C. *Quoties.* &c. 3.

Denique inſtitutio Epiſcoporum, variorum Prælatorum, ac Beneficiorum, eorumque collatio ſoli Sedi Apoſtolicæ reſervantur, quorum plurima recenſentur in Extravagante Joannis XXII. *Ex debito Paſtoralis. De Electione.*

Quæſtiones ſingulares porro notandæ de Pontificibus Romanis.

QUæritur primò; Quot Pontifices Romani poſt S. Petrum continuato ordine ſucceſſerint, uſque ad Innocentium XI. qui nunc Eccleſiam gubernat?

Reſpondeo, ſucceſſiſſe ducentos quadraginta quatuor, calculo communiori: Et hi totidem ſunt teſtes, ac publici præcones poteſtatis à Chriſto dirivatæ, ac continuâ ſerie ad hodiernum Pontificem tranſmiſſæ, quorum ſeriem infra dabimus.

Quæritur ſecundò; Quot ex his fuerint Martyres, aut Confeſſores?

Reſpondeo, Martyrio coronatos fuiſſe *triginta duos* pro Romanæ fidei defenſione. Inter ſanctos Confeſſores numerantur *triginta ſeptem* abſque ulla controverſia, alii plures recenſent. Et hi veritatem perpetuam Religionis Romanæ ſuo ſanguine, doctrinâ, ac miraculis conſignarunt.

Quæritur tertiò; Quot fuerint Pontifices Romani ex Religioſis Ordinibus aſſumpti.

Reſpondeo, aſſumptos fuiſſe *quinquaginta duos*, ut numerat Azorius, alios invenio qui facile ad *ſeptuaginta* extendunt; quorum primus fuit Dionyſius Monachus, ſive ut alii Eremita, quos recenſebo eâ fide quâ computantur ab Azorio *Inſt. mor. p. 2.* nihil repugnans ſi forte alii ſuorum calculum in aliquo magis accuratum inìverint. 4.

Ex Ordine S. Benedicti creatos *octodecim* Pontifices, tradit Trithemius *in lib.* de viris illuſtribus ſui Ordinis Benedictini, quorum primus ſedit Gregorius iſtius nominis primus

mus, alii Pontifices hujus Ordinis univerſim uſque ad numerum trigeſimum extendunt.

Ex ordine Canonicorum Regularium numerantur etiam *decem & octo* Pontifices Romani, incipiendo à Leone II. Benedicto II.
5. Sergio I. &c. uſque ad Innocentium III. Et de aliquibus eſt contentio cum Benedictinis, utrius Ordinis fuerint.

Ex drdine Cluniacenſium, *quatuor* ab Azorio referuntur Pontifices: Gregorius VII. Urbanus II. Paſchalis II. Vrbanus V.

Ex ordine Ciſtercienſium creati *duo*: Eugenius III. & Benedictus XII.

Ex Familia S. Dominici *tres* aſſumpti: Innocentius V. anno 1276. poſtea Benedictus XI. & demum Pius V. anno 1266. nuper ſolemni ritu Beatorum faſtis adſcriptus.

Ex Inſtituto S. Franciſci *quatuor* ad minimum, ad Pontificatum evecti fuere: Nicolaus IV. anno 1288. Alexander V. an. 1409. Sixtus IV. anno 1471. & Sixtus V. anno 1585. ut habet ſatis recepta computatio, quibus alii plures adjungunt, qui habitum S. Franciſci ſaltem in morte tulerunt. Prætermitto aſſumptos ex aliis Inſtitutis minus notis.

Tantum hic obſervo, Eccleſiam gubernatam fuiſſe per annos quadraginta quinque continuos per Pontifices ex ſolis Religioſis aſſumptos; Gregorium VII. Victorem III. Vrbanum III. Paſchalem II. & Gelaſium II. raro deinceps exemplo.

Quæritur quartò; Quinam fuerint ex variis *Nationibus* Pontifices electi?

Reſpondeo, in Cathedra Petri ſediſſe Romæ Pontifices ex omni pæne natione quæ ſub cælo eſt; ut vel inde videas ſolam Eccleſiam Romanam verè dici Catholicam, ſive univerſalem.

Ex natione *Gallica* creati fuerunt Pontifices ad minimum numero *quindecim*, inchoan-
6. do à Sylveſtro II. ut illos recenſet Azorius *inſt. mor. p. 2, l. 5. c. 44.*

Ex *Germania* fuêre *quatuor*: Gregorius V. ex Saxonia. Victor I. ex Suecia. Clemens II. etiam è Saxonia. Damaſus II. ex Bavaria.

Ex *Hiſpania* etiam *quatuor* aſſumpti: Damaſus I. & Joannes XXII. Luſitani. Calliſtus III. & Alexander VI. Valentini, Aliqui etiam Melchiadem Pontificem Hiſpaniæ vin- 7.
dicant.

Ex *Anglia* electus eſt Adrianus IV.

Ex *Belgio* Flandrico unus electus eſt ad ſumum Pontificatus faſtigium, Adrianus VI. Vltrajectinus.

Ex Gentibus remotioribus ſufficiat ſummatim annotaſſe, ex *Græcia* ad Pontificatum delectos *quindecim*, initio ducto ab Anacleto. Ex *Syria* creati Pontifices *ſeptem*, ab Evariſto inchoando uſque ad Sergium I. Ex *Africa* numerantur *tres*, Victor I. Melchiades, & Gelaſius I.

Ex *Sardinia*, *duo*, Hilarius, & Symmachus. Duos quoque Pontifices ſibi vindicat *Sicilia*, Agathonem, & Leonem II. ſed horum patriam alii in controverſiam vocant. Reliqui ex *Italis* aſſumpti fuerunt qui circiter 187. numerantur.

Morem Eccleſiæ Romanæ oſculandi pedes ſummorum Pontificum, inſectantur noſtri temporis hæretici, tanquam ſummum flagitium & Idololatriæ proximum. Sed illorum in hoc impietatem ac faſtum redarguit è toto orbe Chriſtiano omni ævo ſummorum Imperatorum, Regumque pia, ac prudens conſuetudo, qui in Pontifice Romano non hominem intuentur, ſed ſupremum in terris Chriſti Vicarium.

Ad omnimodam hujus Materiæ ſcientiam: Si quæſtio aut diſcurſus *ſingularis* moveatur, *Primò*, De Bicipiti Eccleſia ſub SS. Petro & Paulo. *Secundo*, de Corona aurea ſuper Mitram Romani Pontificis. *Tertiò*, de Agno cereo Pontificia benedictione conſecrato. *Quartò*, de Roſa Mediana à Pontifice Principibus dono miſſa. *Quintò*, de Gladio & Pileo à 8.
Pontifice Benedicto. Horum ſingula diffuſè ac ſtudio ſingulari tractantur à P. Theophilo Raynaudo in Torno X. cui Titulus, *Pontificia*.

Nos ulteris in omni genere Pontificis Romani

mani titulos & prærogativas ex SS. Patribus & Doctoribus diffusè in hujus Tomi fine exhibemus.

ORDO SUCCESSIONIS PONTIFICUM ROMANORUM.

Item Scriptorum ſex primis ſæculis primitivæ Eccleſiæ. Item rerum in Eccleſia magis memorabilium poſtremis annis ferè ducentis.

1 POſtremò, ne quid deſit ſtudioſo Lectori, præter prolixitatem inſtituto noſtro contrariam. Hic attexemus ſeriem ſummorum Pontificum qui hactenus in Apoſtolica S. Petri Sede ſucceſſerunt: Item Patrum ac Scriptorum primitivæ Eccleſiæ. Hic enim ordo tam Pontificum, quam Scriptorum, Novatores maximè convincit, & mirificè juvat noſtram memoriam in accurata rerum, ac temporum notitia. Quia verò recordatio noſtra ultra recentiora tempora ſeſe difficilius extendit, hoc loco addemus præcipuè ordinem temporum ac rerum geſtarum per ducentos ferè poſtremos annos uſque ad hæc tempora in quibus modo verſamur.

Primo Sæculo.

PEtrus Apoſtolus, Chriſti Succeſſor. Poſtea Linus natione Tuſcus. Cletus Romanus. Clemens I. etiam Romanus.

Inter *Scriptores* primi ſæculi poſt Apoſtolos, floruit præcipuè S. Dionyſius Areopagita. S. S. Ignatius martyr. S. Polycarpus.
2 Scripta quæ dicuntur D. Clementis, & Hermetis non habentur pro authenticis.

Secundo Sæculo.

Anacletus Græcus. Evariſtus Græcus. Alexander I. Rom. Xiſtus Rom. Teleſphorus Græcus. Higinus Græcus. Pius I. Aquil. Anicetus Syrus. Soter Fundanus. Eleutherius Nicopolitanus.

Scriptores præcipui, S. Juſtinus martyr. S. Theophilus. S. Irenæus. Tertullianus. Hegeſippus. Pantænus Alexandrinus.

Tertio Sæculo.

Victor, Afric. Zepherinus Rom. Calixtus Rom. Vrbanus I. Rom. Anterus Græcus. Fabianus Rom. Cornelius Rom. Luci- 3
us..... Stephanus Rom. Fælix I.... Eutichianus Tuſcus. Cajus Dalmata.

Scriptores præcipui, Origenes. Ammonius. Julius Africanus. Minutius Fælix. S. Cyprianus. S. Hippolitus. S. Cornelius Pontifex; S. Gregorius Thaumat. S. Victorinus. Scripta Lactantii, Methodii, Arnobii habentur in quibuſdam ſuſpecta.

Quarto Sæculo.

Marcellus Rom. Marcellus alter. Euſebius Græcus. Melchiades Afr. Sylveſter Rom. Julius I. Rom. Liberius... Fælix II... Damaſus Hiſpanus.

Scriptores præcipui. S. Athanaſius. S. Hilarius. Pictau. S. Ephrem. S. Optatus. S. Baſilius. S. Gregorius Nazian. S. Gregorius Nyſſenus. S. Theophilactus. S. Cyrillus Hieroſol. S. Epiphanius. S. Hieronymus. Scripta Ruffini, Palladii, Euſebii Cæſarien. habentur in quibuſdam ſuſpecta.

Quinto Sæculo

Syricius Rom. Anaſtaſius I. Rom. Inno- 4
centius I. Alban. Zozinus Græcus. Bonifacius I. Rom. Cæleſtinus I. Campan. Xiſtus III. Leo I. Tuſcus. Hilarius Sardus. Simplicius Tiburtinus.

Scriptores præcipui. S. Auguſtinus Hippon. Epiſc. S. Cyrillus Alexandrinus. Oroſius. Severus Sulpitius. S. Iſidorus Peluſiota. S. Leo Maximus. S. Eucherius. S. Sidonius. S. Hi-

S. Hilarius Arelat. S. Vincentius Lirin. S. Chryſologus. S. Maximus. S. Paſchaſius. Salvianus, & Genadius. Scripta Caſſiani, & Fauſti Rhegienſis ſunt in aliquibus ſuſpecta.

Sexto & 7. Sæculo.

Fælix III... Gelaſius Afer. Anaſtaſius II. Rom. Symmachus Græcus. Hormiſda Truſion. Ioannes I. Tuſcus. Fælix. III. Samius. Bonifacius II. Rom. Joannes II. Agapitus I. Sylverius Campanus. Viglius..... Pelagius I. Joannes III. Benedictus I... Pelagius II. Rom. Gregorius Magnus Rom. Sabinianus Tuſcus. Bonifacius III... Bonifacius IV... Deodatus... Bonifacius V. Campanus. Honorius I. Camp. Severinus I. Rom. Joannes IV. Dalmata. Theodorus Græcus. Martinus I. Tudet. Eugenius I. Rom. Vitalinus Camp. Adeodatus Rom. Domnus Rom. Agatho Siculus.

Scriprores præcipui Sæculi ſexti. S. Fulgentius. S. Anaſtaſius Sinaita. S. Victor Capuanus. Primaſius, Climacus, Caſſiodorus. Heſichius. S. Gregorius Turonenſis. Fortunatus. S. Gregorius Magnus Pontifex.

N O T A,

Sectarios modernos docere, ſub hoc Pontifice Gregorio *defeciſſe Eccleſiam Romanam à vera Chriſti doctrina. Hinc in Controverſiis fidei admittere debent authoritatem & teſtimonium anteriorum Scriptorum, cùm illi potuerint, etiam ex Sectariorum confeſſione, teſtari de vera & incorrupta primæva Eccleſiæ doctrina: ideoque illos qui ſex primis ſæculis præcipuè floruerunt ordine temporis hactenùs annotavimus.*

Octavo Sæculo.

Pontifex primus 8. ſæculi, Leo II. Siculus. Benedictus II. Joannes V. Syrus. Conon Trax. Sergius I. Antiochenus. Joannes VI. Græcus. Joannes VII. Græcus. Siſinnius Syrus. Conſtantinus I. Syrus. Gregorius II. Rom. Gregorius III. Syrus. Zacharias Græcus. Stephanus II. Rom. Paulus I. Rom. Conſtantinus II..... Conſtantinus III. Siculus. Adrianus I. Romanus.

Nono Sæculo.

Leo III. Romanus. Stephanus IV... Paſcalis Rom. Eugenius II. Rom. Valentinus Rom. Gregorius IV. Rom. Sergius II... Leo IV. Benedictus III. Rom. Nicolaus I. Rom. Andrianus II. Rom. Joannes VIII. Martinus II. Gallus.

Decimo Sæculo.

Adrianus III. Rom. Stephanus V. Rom. Formoſus Portuenſis. Bonifacius VI. Tuſcus. Stephanus VI. Romanus Theodorus II. Romanus. Joannes IX. Romanus. Benedictus IV. Romanus. Leo V .... Chriſtophorus.... Sergius III.... Anaſtaſius III. Lando Romanus. Joannes X. Romanus. Leo V... Stephanus VII. Joannes XI. Leo VII. Stephanus VIII. Germanus. Martinus III.. Agapetus I.. Joannes XII. Leo VIII. Joannes XIII. Benedictus V. Rom. Domnus II. Rom. Bonifacius VII. Benedictus VI. Rom. Joannes XIV. Joannes XV. Joannes XVI. Gregorius V. Joannes XVII. Sylveſter II.

Vndecimo Sæculo.

Joannes XVIII. Joannes XIX. Sergius IV. Rom. Benedictus VII. Trullus. Joannes XX. Benedictus VIII. Sylveſter II. Gregorius VI. Clemens II. Damaſus II. Bavarus. Leo IX. Germanus. Victor II. Stephanus IX. Lotharingus. Benedictus IX. Campan. Nicolaus II. Sabaudus. Alexander II. Mediol. Gregorius VII. Hetruſcus. Victor III. Urbanus II. Paſcalis II.

Duodecimo Sæculo.

Gelaſius II. nat. Cajetanus. Callixtus II. Burgundus. Honorius III. Immol. Innocentius II. Celeſtinus II. Tuſcus. Lucius II. Bonon. Eugenius III. Piſanus, Anaſtaſius IV. Rom. Adrianus IV. Anglus. Alexander III.

Senonenſis. Lucius 3. Tuſcus. Urbanus 3. Mediol. Gregorius 8. Beneventanus. Clemens. 3. Rom. Celeſtinus. 3. Innocentius. 3.

Decimo-tertio Sæculo.

Honorius 3. Rom. Gregorius 9. Celeſtinus 4. Mediol. Innocentius 9. Genuenſis. Alexander 4. Campanus. Urbanus 4. Gallus. Clemens 4. Narbon. Gregorius 10. Placent. Innocentius 5. Burgundus. Adrianus 5. Genuenſis. Joannes 21. Hiſpanus. Nicolaus 3. Rom. Martinus 4. Gallus. Honorius 3.... Nicolaus 4. Longobardus. Celeſtinus 5. Bonifacius 8. Benedictus 11. Italus. Clemens 6. Gallus Burdegalenſis.

Decimo-quarto Sæculo.

Joannes 22. Benedictus 12. Clemens 6. Lemov. Innocentius 8. Urbanus 5. Gregorius 11. Lemovienſis. Urbanus 6. Bonifacius 9. Innocentius 7. Sulmonenſis

Decimo-quinto Sæculo.

Gregorius 12. Alexander 5. Joannes 23. Martinus 5. Eugenius 4. Nicolaus 5. Celeſtinus 3. Hiſpanus. Pius 2. Senenſis. Paulus 2. Venetus. Sixtus 4. Innocentius 8. Genuenſis. Alexander 6. Valentinus.

Decimo-Sexto Sæculo.

Hic uſque ad finem, addemus ad ſingulos Pontifices annotationem, & ordinem rerum præcipuarum eorum tempore occurrentium.

Pius III. Italus, patria Senenſis, ex familia Picolominia, cui reſpondet illud in prophetia S. Malachiæ, *de parvo Homine.* Sedit in Pontificatu completo Chriſti anno 1500. poſt Petrum ordine ſucceſſionis 211. Vix ſæculum 16. in throno Pontificio inchoavit cum vitam hanc mortalem in eodem abſolvit, 26. tantum diebus ſuperſtes, relicto ſucceſſoribus ne hoc culmē ambirent, brevis ævi documento.

Julius Savonenſis, dictus bellator, à bello quod junctus Imperatori & Regi Galliæ contra Venetos geſſit; & Venetis poſteà junctus contra ipſum Imperatorem. Sedem Petri tenuit annis 9. menſibus 3. diebus 21. Ejus tempore Imperator fuit Maxmilianus I. In Hiſpania rexit Ferdinandus V. In Gallia Luovicus XII. In Anglia Henricus VII. Catholicus.

Leo X. Florentinus de familia Medicea; Pontifex creatus anno 1514. dum tantùm eſſet 30. circiter annorum. Sedit annis 7. menſibus 10, Hujus tempore cæpit Martinus Lutherus inſurgere contra Indulgentias & Eccleſiam Romanam anno 1517. cujus libros juſſit Leo Romæ comburi. Ob Lutherum libro edito impugnatum dedit Henrico VIII. poſtea apoſtatæ, titulum Defenſoris Fidei. Sub illo abſolutum Conc: generale Lateranenſe quintum anno 1517. Dicitur obiiſſe ex vehementi gaudio de Gallorum expulſione ex Ducatu Mediolanenſi.

Adrianus VI. Belga Trajectenſis, patre naupego, ut tradit Bibliotheca Belgica, Lovanij Doctor, Profeſſor, Decanus. Cardinalem unicum creavit, nomine Gulielmum Belgam Campinienſem. Divorum albo inſcripſit Bennonem Epiſc. in Germania, & Antoninum Florentinum in Italia. Sedit tantùm anno uno, menſibns 8. diebus 7. Circa hoc tempus Carolus V. electus Imperator: vixitque Eraſmus Roterodamus, & Carolſtadius anno 1522. De Adriano Malachias, *Leo Florentinus*: fuit Florentii filius, & eius inſignia Leo,

Clemens VII. Florentinus, ex domo Medicea. Sedit annis ferè undecim, vel ut alii, annis 9. 10. menſibus, diebus 7. Ejus tempore emerſerunt Anabaptiſtæ: prælio victus & captus Rex Galliæ à Carolo V. Obſeſſa Vienna à Solimanno: habita Comitia Auguſtana anno 1526. Excommunicatus Angliæ Rex Henricus VIII.

Paulus III. Farneſins Romanus. Sedit annos 15. dies 28. Illo ſedente Hæreticis accedit Bucerus, Oſiander, Iſlebius &c. Contra emergentes Hæreſes hoc tempore nata eſt Societas Ieſu, & ejus Inſtitutum primò approbatum

probatum à Paulo III. anno 1540. Datum quoque eſt initium Concilio Tridentino anno 1545. quod ſæpiùs interruptum demum anno 1563. feliciter abſolutum eſt.

Julius III. Aretinus. Sedit 5. circiter annis. Hujus temporis decurſu prodiit Joannes Calvinus: habita Paſſavienſis tranſactio, Comitia Auguſtana, aliique conventus. De eo dictum S. Malachiæ, *de corona Montana*: fuit ante Pontificatum vocatus Joannes Maria de Monte.

Marcellus II. Politianus. Vixit in Pontificatu tantum diebus viginti duobus, & à morte illius totidem diebus vacavit: vir tantæ integritatis ut conſanguineis ſuis Curiæ Apoſtolicæ ingreſſum interdixerit.

Paulus IV. Neopolitanus, Epiſcopus Theatinus, & Ordinis Theatinorum author & alumnus fuit. Sedit annos 4. menſes. 3. dies 27. Carolus V. ſe abdicat Imperio 25. Jan. anno 1558. Succedit illi in imperio Ferdinandus Caroli frater; in regnis Philippus II. ejuſdem filius. Incipit poſt Henricum VIII. (mortua Reg. Maria) Angliam regere & pervertere Elizabetha Regina. Sub hoc Pontifice in Belgio Antiſtitum Cathedræ ad quatuordecim extenſæ fuerunt.

Pius IV. Mediolanenſis. Sedit annos 5. & menſes tres. Sub eo Concilium Tridentinum, ad annos 18. protractum, tandem finem & confirmationem accepit. Imperium adiit Maximilianus II.

Pius V. Italus propè Alexandriam, Ordinis Prædicatorum. Sedit 6. annos, menſes 4. Ejus tempore habita Comitia Auguſtana, & Spirenſia, & victoria Joannis Auſtriaci contra Turcas 7. Octob. anno 1571. Statuit in fine Miſſæ, legi debere Evangelium S. Joannis. Beatus poſt mortem dictus à Clemente 10. anno 1672.

Gregorius XIII. Bononienſis. Sedit circiter 12. annis. Rudolphus in Imperio ſuccedit Maximiliano: promulgatur à Gregorio nova reformatio Calendarii juxtà veterem Nicœnæ Synodi rationem, anno 1582. ablatis è menſe Octobri decem diebus, & pro æquinoctio verno deinceps aſſignato die 21. Martii; & Epactis ad deſignandum Lunæ mutationes in locum Aurei numeri ſubſtitutis.

Sixtus V. Italus Minorita ex Marchia Anconitana, patre villico, alii ſubulco, ſed magnis dotibus præditus: Diem *Mercurii* mirè fauſtum habuit, quo in lucem editus, ad Religionem admiſſus, Generalis electus, Epiſcopus conſecratus, purpurâ donatus, & tandem ad Pontificatum evectus fuit. B. Didacum Minoritam in Canonem Sanctorum redegit. Et uti Pius V. S. Thomam, ita Sixtus V. S. Bonaventuram Eccleſiæ Doctoribus annumeravit. Sedit annis 5. menſib. 4. diebus 11. Hujus tempore à duce Parmenſi Antverpia hæreticis erepta: ſed infeliciter claſſis Hiſpana Angliam invadens à Draco profligata.

Urbanus VIII. Romanus, poſt dies 2. ante coronationem obiit anno 1590.

Gregor. XIV. Mediolanenſis poſt mẽſes 10. Innocentius IX. Bononienſis poſt menſes 2. à ſolio Pontificio ad alteram vitam migrarunt. Atque ita 3. legitimi Pontifices intra unicus anni curriculum vitam & Pontificatum abſolverunt. Quam verè inanes ſpes mortalium! & hoc nondum credunt. Hoc tempore Breda Regi Catholico ſtratagemate erepta eſt.

Clemens VIII. Florentinus. Sedit 12. annis, alii ſcribunt 13. Anno ſæculari 1600. Jubilæum ſolemniſſimum celebravit. Sanctis annumeravit Raymundum & Hyacinthum, utrumque ex ordine Prædicatorum. Illo ſedente bello Turcico in Hungaria urbes variæ Chriſtianis ereptæ. Motus ab Hugonottis in Gallia. Oſtenda poſt triennii obſidionem Batavis eripitur anno 1606. Philippus III. Rex Hiſpaniæ.

Leo XI. Florentinus Medicæus. Ad ſolium Pontificium vix aſcendit, cum deſcendit ad ſepulchrum poſt dies 27.

Paulus V. Romanus. Sedit 16. annis, minus menſe & medio. Sanctis addidit Franciſcam Romanam, & Carolum Boromæum. Compoſuit Controverſiam celebrem de Gratia inter Patres Societatis & Dominicanos. Inſtituit Communionem generalem in tem-

plis Societatis. Illius tempore cæpti motus Bohemici. In Belgio induciæ factæ anno 1608 Bellum inter Danos & Suecos. Moritur Rudolphus II. Imperator anno 1612. Succedit illi Matthias Rex Hungariæ & Bohemiæ. Moritur Matthias anno 1619. Coronatur Francofurti Imperator Ferdinandus II. Jubilæus Romæ indictus anno 1620, Philippus III. Rex Hiſp. moritur: cui ſuccedit Philippus IV anno 1621.

Gregorius XV. Bononienſis. Creatus Pontifex anno 1622. Moritur 8. Junii biennio nondum expleto. Sanctorum faſtis adſcribitur S. Ignatius Loyola, Xaverius, Iſidorus, Tereſia, Phil. Nerius.

Urbanus VIII. Florentinus dictus Maphæus Barberinus. Viginti & unum Annum & menſem unum in Pontificatu explevit, obiit anno 1644. Anno inſequenti in Anglia plexus capite Archiep. Cantuarienſis, & prorex Hiberniæ, & poſteà Rex ipſe Carolus primus anno 1649. Andream Corſinum Carmelitam Sancti. adſcripſit. Poſt S. Petrum 3. tantum Pontifices Urbano diutiùs ſederunt.

Innocentius X. Romanus, decem annis ſedens numerum ſui nominis explevit, electus Pontifex anno 1644. die 15. Sept. Editâ Conſtitutione anno 1655. Janſenii doctrinam damnavit, & iterùm illius ſucceſſor.

Alexander VII. Senenſis, anno 1655. evectus ad Sedem Apoſt. eam tenuit 12. circiter annis. Franciſcum Saleſium Sanctis adſcripſit.

Clemens IX. Piſtorienſis dictus Roſpiglioſius, Pontificatum adiit menſe Junio anno 1667. in quo triennium non explevit. Sub illo Candia à Turcis capta eſt.

Clemens X. Romanus, antea Cardinalis Altieri, octogenario major creatus eſt Pontifex 29. Aprilis an. 1670. Sanctorum faſtis adſcripſit Bertrandum, Cajetanum, Benitium, Roſam, Franc. Borgiam; ac poſtremò Pium V. Beatum declaravit. Obiit anno 1676.

Innocentius XI. Mediolanenſis, antea Cardinalis nomine Odeſchalcus, creatus eſt Pontifex anno 1676. qui pergit Eccleſiam feliciter gubernare. Hæc poſtremorum Pontificum tempora, & res præcipuæ in illis geſtæ facilè adhuc recenti hominum memoriâ retinentur.

SPECI-

SPECIMEN PROPHETIÆ
S. MALACHIÆ
ARCHIEPISCOPI ARMACANI
DE SUCCESSIONE FUTURA
Singulorum Pontificum ad finem mundi.

FVit hic S. Malachias Archiep: Armacanus & Primas Hiberniæ, diſcipulus S.Bernardi, cujus hic vitam conſcripſit. Inter alia admiranda extat apud authores probatos vulgata S.Malachiæ Prophetia, quâ exprimitur unico Lemmate ſive ſententiâ congruẽte de ſingulis Pontificibus ſucceſſuris, à tempore S. Malachiæ uſque ad extremum mundi judicium. Quoniam verò, præter inſtitutum noſtrum, prolixum foret hic omnes ab initio adducere, tantum de poſtremi ferè ſæculi Pontificibus uſque ad finem ſpecimen aliquod exhibemus. Tota autem ſeries hujus Prophetiæ, præter alios, reperitur apud Arnoldum Wion lib.2. Ligni vitæ cap. 40. *pag.* 307. *Vixit S. Malachias anno* 1158. *adeoque centum & ampliùs annis ante inſtitutum ordinem Minoritarum: adverte tamen in ſequenti Sixto IV. ſub initium ferè ſæculi* 16. *à quo hic inchoamus, quàm proprium de illo Lemma appoſuerit, qui aſſumptus eſt ex ordine Minoritarum, & piſcatoris filius fuit, paulò ante initium ſæculi decimi ſexti.*

Piſcator Minorita. SIXTUS IV. *Piſcatoris filius & Minorita Franciſcanus*

Præcurſor Siciliæ. INNOCENTIUS VIII. *Qui vocabatur Ioannes Baptiſta, & vixit in curia Alphonſi Regis Siciliæ.*

Bos Albanus in portu. ALEXANDER VI. *Epiſcopus Cardinalis Albanus & Portuenſis, cujus inſignia Bos.*

De parvo homine. PIUS III. *Senenſis familia Picolominea, quod parvum hominem importat.*

Fructus Iovis juvabit. JULIUS II. *Ligur, ejus inſignia quercus Iovis Arbor.*

De craticula Politiana. LEO X. *Filius Laurentij Medices, & ſcholaris Angeli Politiani.*

Leo Florentius. ADRIANUS VI. *Florentij filius, ejus inſignia Leo.*

Flos Pilei ægri. CLEMENS VII. *Florentinus de Domo Medicea, ejus inſignia Pila & Lilia.*

Hiacinthus medicorum. PAULUS III. *Farneſius, qui Lilia pro inſignibus geſtat, Cardinalis fuit SS. Coſmi & Damiani Medicorum.*

De corona montana. IULIUS III. *Anteà vocatus Ioannes Maria de Monte.*

Frumentum floccidum. MARCELLUS II. *Cujus inſignia cervus & Frumentum, idcò floccidum quod pauco tempore vixit in Papatu,*

De fide Petri. PAULUS IV. *Anteà vocatus Ioannes Petrus Caraffa.*

Eſculapij Pharmacum. PIUS IV. *Antea dictus Ioannes Angelus Medices.*

Angelus nemoroſus. PIUS V. *Michael vocatus in oppido Boſchi.*

Medium corpus pilarum. GREGORIUS XIII. *Cujus inſignia medius draco, Cardinalis creatus à Pio IV. qui pila in armis geſtabat.*

Axis in medietate ſigni. SIXTUS V. *Qui axem in medio Leonis in armis geſtat.*

De rore cæli. VRBANUS VII. *Qui ſuit Archiepiſcopus Roſſanenſis in Calabria vbi manna colligitur.*

De antiquitate orbis. GREGORIUS XIV. *Vtcque Parente antiquiſſima Familia, ipſe antiquitatum urbis reſtaurator.*

Pia civitas in bello. INNOCENTIUS IX. *Nemo huc uſque explicavit.*

Crux Romulea. CLEMENS VIII. *Cujus inſigne Trabs argentea tribus ſegmentis interſtincta ad modum crucis Pontificis Romani.*

Vndoſus vir. LEO XI. *Paralyſi obnoxius.*

Gens perverſa. PAULUS V. *Nemo explicavit.*

In tribulatione pacis. GREGORIUS XV. *Sub quo Imperium maximè turbatum numquam huc uſque reſpiravit.*

Lilium & Roſa. VRBANUS VIII. *Florentinus, cui urbi Lilium pro inſigni, ipſi verò tres Roſis amiciſſimæ Apes. Cæterum reſpici ab Octavo videtur Vrbanus IV. Cujus inſignia Lilium & Roſa.*

Jucunditas Crucis. INNOCENTIUS X. *Cujus inſignia Columba ſuavem pacis Olivam geſtans electus Feſto S. Crucis.*

Montium cuſtos. ALEXANDER VII. *Cujus inſignia montes quibus ſydus cæleſte velut oculus vigil & cuſtos, ſupereminet.*

Sidus olorum. CLEMENS IX. *Dicitur in cubiculi ipſius fornice pictus Olor cum Cruce in pectore.*

De flumine magno. CLEMENS X. *Explicatum non reperi.*

Bellua inſatiabilis. INNOCENTIUS XI.

Pontificum qui ſequentur Symbola eiuſdem S. Malachiæ.

Pænitentia glorioſa.
Raſtrum in porta.
Flores circumdat.
De bona Religione.
Miles in bello.
Columna Excelſa.
Animal rurale.
Roſa Vmbriæ.
Vrſus velox.
Fides intrepida.
Peregrinus Apoſtolicus.
Aquila rapax.
Canis & Coluber.
Vir Religioſus.
De balneis Æthruriæ.
Crux de cruce.
Lumen in Cælo.
Ignis ardens.
Religio depopulata.
Fides intrepida.
Paſtor Angelicus.
Paſtor & Nauta.
Flos Florum.
De medietate Lunæ.
De labore Solis.
Gloria Olivæ.

In perſecutione extrema S. R. E. Sedebit Petrus Romanus qui paſcet oves in multis tribulationibus, quibus tranſactis Civitas ſepticollis diruetur, & Judex tremendus judicabit populum ſuum. Finis.

Quæ

Quæ ad Pontifices pro explicatione ſunt adjecta, non ſunt ipſius S. Malachiæ, Sed R. P. F. Alphonſi Giaconis Ordinis Prædicatorum hujus Prophetiæ interpretis, vſque ad GREGORIUM XIV. Cætera ex Wion.

QUÆSTIONES RELIQUÆ

De Conciliis Generalibus, ac Particularibus, *cum varia eorum notitia*

§. 1.

Spectantia ad convocationem, normam, ac poteſtatem Concilii generalis.

CUm de Conciliis, eorumque poteſtate pleraque Theologo neceſſaria hactenus tradiderimus, operæ pretium erit alia hic adjungere, quæ ad uberiorem eorum notitiam non tantum in Controverſiis fidei, ſed etiam in Theologicis, ac Canonicis reſolutionibus uſum frequentiſſimum habere ſolent. Suppoſitis ergò aſſertionibus quas hactenùs ſtabilivimus.

Dico ulterius primò; Ad Concilium generale legitimum requiritur imprimis, ut à Romano Pontifice, vel cum ejus aſſenſu convocetur, aut ſaltem ab ipſo ejus convocatio rata habeatur.

Quia ſi Chriſtus in terra conſpicuus ſuam Eccleſiam per ſe gubernaret, haud dubiè ad illum ſpectaret Concilia generalia convocare. Ergò Chriſto in cælum recepto, munus illud ad legitimum illius in terris Vicarium pertinere debet, non verò ad Imperatores, aut magiſtratus ſæculares, uti contendunt hæretici. Unde factum ut Concilia ab his abſque Pontificis conſenſu coacta, hactenus in Eccleſia pro illegitimis habita fuerint, niſi poſtea ſubſecuta ſit Pontificis approbatio.

Secundò reqviritur, ut per ſe, vel ſuos Legatos Pontifex Concilio præſideat, vel accedente ejus approbatione hic defectus poſtea ſuppleatur, uti in Synodo generali 2. & 5. factum conſtat.

Tertiò, neceſſe eſt ut convocentur ex orbe Chriſtiano quantum fieri poteſt omnes Epiſcopi, ſic ut nullus ex Epiſcopis, qui diæceſim habet, poſitivè excludatur, niſi per excommunicationem ab Eccleſia ſegregatus fuerit. Sufficit autem abſolutè ad integritatem Concilii, ut ſaltem ex potioribus orbis Chriſtiani partibus Epiſcopi aliqui adveniant, qui poſſunt ex Pontificis aſſenſu cæterorum vices, & vota ſupplere; uti docet Suar. *hic diſp.* 11. *Sect.* 2. *n.* 7.

Obtinuit etiam conſuetudo, ut advocentur Cardinales, Generales Ordinum, ac nonulli Abbates, qui omnes cum Epiſcopis exercent munus Judicis, & ſuffragium habent deciſivum, ideòque cum illis ſignant, *Definiens ſubſcripſi.* Alii verò Theologi qui advocantur ut conſultores, tantum ſignant, *Conſentiens ſubſcripſi.* Adſunt etiam plerumque Imperatores, Reges, aut eorum Legati, tantum ut teſtes,& Concilii defenſores: his poſitis.

Dico Secundò, ab omni erroris periculo immunes ſunt definitiones Concilii generalis abſente etiam Pontifice conceptæ, ſi poſtea à Pontifice approbatæ fuerint. Quæ doctrina ad Concilia etiam particularia extenditur,& inter Catholicos pro certa habetur.

Probatur primò, Quia approbatio Pontificia, de rebus à Concilio eo abſentes deciſis, æquivalet Pontificiæ definitioni. Atqui hactenus oſtendimus Pontificias definitiones nulli errori obnoxias eſſe. Certa igitur eſt ſequela.

Probatur 2. Quia Concilium generale cum Pontifice ſic approbante definiens repræſentat totam Eccleſiam; hæc autem, dum Dei nomine loquitur, & aliquid definit, errare non poteſt. Idque confirmatur ex eo quod Concilii Nicæni primi decretum à S. Cyrillo *lib.* 1. *de Trinit.* vocetur Sanctiſſimum & divinum oraculum: & S. Gregorius *cap.* 1. *Epiſt.* 24. Dicat ſe quatuor Concilia generalia, quæ ipſum præceſſerunt, ſuſcipere ac venerari ſicut quatuor Dei Evangelia.

Dico

Dico tertiò, Concilium generale in ſuis definitionibus errare non poteſt, ſi neque Patres Concilii Legatis Pontificiis repugnent, neque ipſi Legati contradicant mandato & inſtructioni quam à Pontifice privatim acceperunt.

Nonnulli ſunt Doctores Catholici qui hanc aſſertionem pro certa non admittunt, niſi Pontifex per ſe rem priùs definierit. Bellarminus tamen *lib.* 2. *de Concil.* dicit aſſertionem noſtram videri certam : & Suar. hic *diſp.* 5. *ſect.* 7. *n.* 10. certam cenſet, & inter Authores communem. Ratio eſt, quia hic concurrit totum quod requiritur ad Eccleſiam Dei nomine definientem ; nempe univerſalis Concilii definitio, ſimul cum inſtructione, aſſenſu, & mandato Pontificis ut res ſummâ poteſtate decernatur, quæ videntur poſitivæ Pontificis approbationi æquivalere. Ergo nihil hic deſideratur, quo minus Deus per totam Eccleſiam hoc modo legitimè congregatam & conſentientem loqui cenſeatur. Dico, *per totam Eccleſiam,* quia definitio Concilii particularis, cum tali Legatorum inſtructione, non debet neceſſariò cenſeri ab omni erroris periculo immunis, cum Concilium particulare univerſam Eccleſiam non repræſentet.

Dico quartò ; Concilium generale congregatum abſque authoritate Pontificis indubitati, poteſt in errorem prolabi. Certa eſt ex prædictis hæc concluſio.

Et probatur, Quia aſſiſtentia Dei excludens errorem promiſſa eſt ſoli Pontifici, & Eccleſiæ univerſæ. Concilium verò ſic congregatum, neque eſt Pontifex, neque Eccleſia univerſa, cùm non includat authoritatem Pontificis, qui eſt Eccleſiæ Caput & pars præcipua.

Dico quintò, Si Concilium generale congregatum ſit pro aliqua neceſſitate Eccleſiæ, Sede vacante, aut vivente tantum dubio Pontifice, ſuberit iſti Concilio dubius Pontifex, eritque infallibile in iis quæ requiruntur, ut præſenti neceſſitati ſubveniatur.

Quia niſi in hoc caſu authoritas ſuprema & ab errore libera Concilio competeret, non ſatis proſpexiſſet Chriſtus gubernationi Eccleſiæ dum Sedes vacat, aut de remedio tollendi Schiſmatis, quando inter plures contendentes de vero & indubitato Pontifice non conſtaret.

Dico ſextò ; Concilium generale, etſi authoritate Pontificis congregatum, errare poteſt, ſi neque Legatis ſuis, neque Concilio expoſuerit Pontifex mentem ſuam de controverſiis in unam partem decidendis, etiamſi cum Epiſcopis Legati ſincerè conſenſerint. Hæc eſt communior ſententia Doctorum cum Bellarmino *Hic lib.* 2. *cap.* 11. contra Bannez, Amicum &c.

Quia in tali definitione deeſt Concilio authoritas Capitis ſimul docentis. Legati autem non ita repræſentant Pontificem, ut illis docentibus cenſeatur Pontifex idem docere, cùm neque Pontifex per ſuam inſtructionem id mandaverit, neque neceſſaria gubernatio Eccleſiæ id requirat ; pro rebus enim ſic deciſis poſteà Pontificis approbatio poſtulari poteſt. Non parum confirmatur hæc doctrina ex facto Concilii *Calcedonenſis Act.* 3. quod in epiſtola ad Leonem Pont. ubi poſtulat decretorum confirmationem, apertè fatetur ſe eam petere, quoniam præter decretum fidei contra Dioſcorum, alia etiam quædam ſtatuta erant ſine expreſſa Pontificis ſententia.

Neque refert, quod ante Pontificis confirmationem, Concilia quoſdam hæreſcos damnaverint, ex eo quod ſuis Decretis non obtemperaſſent, id enim factum eſt ex eo quod Decreta illa manifeſtè Scripturis ſacris, aut priorum Conciliorum definitionibus conformia fuerint.

§. 2.

Pertinentia ad Concilium Provinciale, ac Diœceſanum.

Ex dictis etiam commodè intelligitur, quibus limitibus contineatur legitimus ordo, norma, & authoritas Concilij Provincialis, ac Diœceſani, quæ maxima ex parte formam

formam modumque Concilii generalis imitari ſolent; in quibus,præter ea quæ hactenus reſolvimus.

Obſervandum primò, Metropolitanum teneri ſtatutis temporibus celebrare Concilium provinciale, niſi ob legitimum impedimentum à ſummo Pontifice diſpenſationem obtineat.

Concilii verò hujus celebrandi tempus, cauſas, modumque præſcribit Tridentinum *Seſſ.24.de reformat.cap.2.* Provincialia (inquit) Concilia pro moderandis moribus, corrigendis exceſſibus, controverſiis componendis, aliiſque ex Sacris Canonibus permiſſis, renoventur. Quare Metropolitani per ſeipſos, vel illis legitimè impeditis, Coëpiſcopus antiquior . . . . . quolibet ſaltem Triennio poſt octavam Paſchæ, ſeu alio commodiori tempore pro more Provinciæ, non prætermittat Synodum in Provincia ſua cogere.ita Trid.In India tamen, ob diſtantiam Epiſcoporum comprovincialium, hoc triennii tempus ad Concilium celebrandum uſque ad ſextum annum à Sede Apoſtolica prorogatur.

2 Concilio Provinciali tenentur intereſſe Epiſcopi omnes, & alii qui juriſdictionem Epiſcopalem obtinent, ut ſunt aliqui Abbates, & Priores, & quicunque alias jure vel conſuetudine intereſſe ſolent, niſi obſtet itineris grave periculum. Poſſunt quoque ex deputatione Pontificis adeſſe aliqui Presbyteri, aut Diaconi, & ſimul definiendi jus habere, ut factum eſt in Synodo ſub Symmacho Papa in Italia, in qua aliqui Presbyteri & Diaconi ſubſcripſerunt; eſt enim hic actus non ordinis, ſed juriſdictionis, quæ vel conſuetudine, vel alio modo obtineri poteſt. Alii verò exempti, ubi conſuetudo contrarium non obtinuit, cogi non poſſunt à Metropolitano ut ad provinciale Concilium accedant.

Abbates commendatarii, & Capitulorum deputati obtinent vocem dumtaxat conſultivam, Epiſcoporum verò abſentium procuratores poſſunt etiam habere vocem deciſivam, ſi Concilio provinciali viſum fuerit.

Quamvis etiam Capitula Eccleſiarum Cathedralium ſint ſpecialiter ad Concilium invitanda,& poſſint etiam juſtas ob cauſas Laici quidam admitti, in eo tamen votum ſive ſuffragium merè conſultivum habere poſſunt,uti diximus de Imperatore,aut Rege in Concilio generali.

Decreta quæ in Concilio provinciali conduntur, non debent inconſulto Pontifice Romano publicari. 3

Ad obſervationem decretorum Concilii provincialis obligantur omnes qui Epiſcopali juriſdictioni ſubduntur. Ad hanc tenentur etiam Exempti, ut ſunt Regulares, in caſibus quibus à jure communi, & Concilii decretis, ſpecialiter Epiſcopis in eos poteſtas attributa eſt: & contra retractarios per juris remedia procedi poteſt. 4

Electio loci ad celebrandum Synodum provincialem poſita eſt in arbitrio Metropolitani. Ceſſantibus tamen juſtis impedimentis, non eſſe relinquendam Eccleſiam Metropolitanam cenſuit Sacra Congregatio Concilii.

Synodum Diœceſanam quotannis celebrandam ſtatuit Tridentinum ſupra *Seſſ.24. de reform. cap.2.* Ad hanc tenentur convenire etiam Exempti, qui alias ceſſante exemptione intereſſe deberent, nec Capitulis generalibus ſubduntur. Ratione parochialium Eccleſiarum accedere debent omnes qui earum curam gerunt. 5

Quod ſi Epiſcopus fuerit legitimè impeditus, poteſt celebrare Synodum Diœceſanam per procuratorem, aut ſuum Vicarium generalem ſufficienti mandato inſtructum.

In Conſtitutionibus autem legitimè ſanciendis non requiritur conſenſus & approbatio Cleri, ſed tantum aſſenſus Capituli, ſed neque hunc ſequi neceſſe eſt, præterquam in quibuſdam caſibus à jure expreſſis. 6

§. 3.

Exponitur ſeries & geſta Conciliorum Generalium, quæ pro Legimitis, aut Illegitimis haberi debent.

AMplioris ſcientiæ cauſâ, peculiari ſtudio hic in compendium contrahemus Seriem Conciliorum Generalium quæ hactenus in Eccleſia celebrata fuère, prout recenſita reperiuntur, cum notitia rerum in iis præcipuè geſtarum; ubi & Concilia probata ab improbatis, ac legitima ab illegitimis, cum varia in iis obſervatione, ſecernemus. Mirum enim in modum hæc notitia conducet ad diſtinctionem temporum quibus ſingula celebrata ſunt, ad variorum dogmatum deciſionem, ad peritiam Eccleſiaſticæ hiſtoriæ, ad reſolutiones Controverſiarum plurimarum, quæ ab accurata horum obſervatione dependent.

Quamquam in notando ordine, præſertim annorum, non contendimus omnia ad amuſſim ſibi conſtare, cum in multis neceſſe ſit ſequi Chronologos, qui in ſignando tempore, ac numero non rarò diſcrepant.

Concilia generalia quæ hactenus Legitima fuerunt octodecim numerantur.

PRimum eſt Concilium Nicænum, cui interfuerunt 318. Patres, inchoatum anno 327. & abſolutum anno 330. uti cum communiori tradit Bellarminus, vel ut placet Baronio ac Binnio, anno 325. & cœptum, & abſolutum. Præſides hujus Concilii fuerunt Pontificis legati Oſius Epiſcopus, Vitus & Vincentius Presbyteri, quorum proinde nomina ante omnes extant Concilio ſubſcripta. Convocatum fuit Conc. Nicænum à S. Sylveſtro Papa, & Conſtantino Imperatore, qui Concilium ingreſſus non niſi annuentibus Epiſcopis ſedere voluit, dein habitâ ad eos oratione latinâ, profeſſus eſt non eſſe deinceps ſuum, ſed Epiſcoporum judicare, ac proinde, poſt omnès Epiſcopos ſubſcripſit, uti refert Baſilius Imperator ſub fidem Synodi 8. Actione 20. Coactum fuit hoc Concilium præcipuè contra Arium, qui Chriſti divinitatem negabat, quæ in Concilio definita eſt, & alia circa diem paſchatis controverſia. Decreta hujus Concilii Romam perlata collectis Italiæ Epiſcopis à S. Sylveſtro approbata fuere. De numero Seſſionum hujus Concilii non liquet, cum non omnia ejus acta, ſed tantum viginti Canones ſuperſint.

Secundum generale Concilium numerari ſolet Conſtantinopolitanum primum, quamvis alii Sardicenſe præponant; Inchoatum fuit anno 383. ut tradit Bellarminus, vel biennio citius, ut placet Baronio. Non præſedit in hoc Concilio Damaſus Pontifex per ſe, aut per ſuos Legatos. Sed ab eodem confirmatum fuit in his quæ fidem Catholicam concernunt, teſte Photio in lib. de 7. Synodis. Septem tantum hujus Concilii Canones, nulla verò Acta à Binnio adferuntur. Interfuerunt Epiſcopi Catholici 150. ac præterea 36. Macedoniani ſive Semi-Ariani, ut ex Socrate refert Baronius. Convocatum fuit à Theodoſio ſeniore Imperatore ex mandato Damaſi Pontificis, uti patet ex epiſtola Concilii ad Damaſum apud Theodoretum lib. 5. hiſt. Eccleſ. cap. 9. apud Bellarminum & Baronium. Cauſa hujus Synodi convocandæ præcipua fuit, 1. ut fidem Concilii Nicæni confirmaret, 2. ut Gregorium Nazianzenum Conſtantinopoli Epiſcopum ſtabiliret: ſed firmavit inſuper Spiritus ſancti divinitatem contra Macedonium, qui eo tempore illam negabat.

Tertium eſt Conc. Epheſinum primum, in quo numerati Epiſcopi pluſquam ducenti. Convocatum fuit anno 430. ut vult Baronius, vel 434. ut tradit Bellarminus: idque authoritate Cæleſtini Papæ, cujus vice præſedit Cyrillus Alexandrinus aliique Legati, & operâ Theodoſii Imperatoris Junioris, qui Candidianum Comitem miſit ad Synodi defenſionem, eâ conditione ut non immiſceret

ſe

ſe negotiis fidei, & Eccleſiaſticis, conditionem tamen non ſervavit Candidianus. Damnatus eſt à Synodo Neſtorius, quem Pontifex non voluerat de novo ſubjici examini, ſed damnari juxta ſententiam à ſe Anno præcedenti latam in Concilio Romano, Confirmata fuit, inquit Binnius, ut conſtat ex Epiſtola Cæleſtini 2. ad Synodum ſcripta, & ex actis Concilii in cauſa Neſtorii Romæ habiti, utrobique etiam ob eandem cauſam hæreſiarcha damnatus fuit.

Quartum eſt Chalcedonenſe, 630. Epiſcoporum contra hæreſim Dioſcori, & Eutychetis Archimandritæ, qui unam tantum in Chriſto naturam aſſerebat, celebratum in ſuburbiis Chalcedonenſibus in templo S. Euphemiæ anno 451. juxta Baronium alioſque. Confirmavit Synodum id petentem, geſtaque ejus, in ſola tamen cauſa fidei, approbavit Leo, ut patet ex ejus Epiſtola ad Synodum 59.

Quintum autem generale & legitimum Concilium (ut patet ex Niceno Secundo Actione prima) fuit Conſtantinopolitanum Secundum, contra Originem, & tria Capitula, 255. Epiſcoporum, Inchoatum eſt anno 553. ut Bellarminus, Baronius, aliique Kalendis Maji, finitum quarto Non. Junii ejuſdem anni, habitis collationibus octo. Convocatum fuit à Juſtiniano Imperatore conſenſu quidem Vigilii Papæ, ſed non obſervatis à Vigilio præſcriptis, cui, contra voluntatem ſuam convenienti, nec per ſe, nec per Legatos præſedit, morbum allegans, etſi in eadem civitate eſſet: ſed præſedit non Imperator, non Mennas, ſed Mennæ ſucceſſor Eutiches Patriarcha Conſtantinopolitanus. Quod Synodum probare nollet in exilium miſſus Vigilius, inde tamen redux poſt medium annum eam probavit Epiſtolâ ad Eutichium, quæ antehac ignota, operâ Petri de Martha ex Regia Pariſienſi bibliotheca deſumpta, extat modò in 12. Tom. Conciliorum impreſſionis Pariſienſis pag. 262.

Sextum eſt Conſtantinopolitanum tertium, contra Monothelitas, Epiſcoporum 289. Celebratum in Secretario quod vocatur Trullis anno 680. Inchoata eſt prima actio die 17. Novembris: ultima autem & 18. die 17. Septembris anni ſequentis. Convocatum fuit Conciliũ conſenſu Agathonis Papę ab Imperatore Conſtantino Pogonato, qui omnibus fere actionibus interfuit quidem, & eminentiori loco præſedit, ſed non ut Judex, verum ut propugnator. Reverâ enim præſederunt Pontificis Legati Petrus & Georgius Presbyteri, & Joannes Diaconus, qui ubique loquuntur primi, ſubſcribunt primi, Imperator autem ſententiam non tulit, & ultimò ſubſcripſit. Acta ibi ſunt omnia ex præſcripto Agathonis. Confirmationem ab eo petiit Synodus: obtinuiſſe dicitur communiter à Leone Secundo, ſed Epiſtola Leonis Confirmatoria quæ circumfertur Spuria videtur Baronio, Binnio, aliiſque.

Septimum eſt Nycænum Secundum, contra Iconomachos, Epiſcoporum 350. Actio ejus prima habita anno 787. octavo Kal. Octob. 7. & ultima 3. idus Octob. Convocarunt illud Imperatores Conſtantinus & Irene ejus mater conſenſu Adriani 1. Papæ, cujus Legati Petrus Archipresbyter, & Petrus Abbas S. Sabbæ præſederunt, & nominantur, & ſubſcripſerunt primi. Omnia ibi acta ſunt ex præſcripto Adriani qui Concilium deinde confirmavit teſte Binnio.

Octavum eſt Conſtantinopolitanum quartum, in cauſa Photii per vim intruſi in Patriarchatum Conſtantinopolitanum, Epiſcoporum 383. vel ut alii 102. Actio prima habita anno 869. 3. Non. Octobris, 10. verò ultima Februarii ſequentis. Convocatum eſt mandante Adriano Papa induſtriâ Baſilii Imperatoris, qui interfuit quidem Concilio, ſed in fine proteſtatus eſt non eſſe ſuum, nec ullius Laici Eccleſiaſticis negotiis ſe immiſcere. Tandemque poſt Patriarchas omnes ante Epiſcopos ita volentes ſubſcripſit non definiens, ſed Synodum ſuſcipiens, proteſtanſque ſe poſt Epiſcopos debuiſſe ſubſcribere: primi autem ſubſcripſerunt qui præſederunt Legati Pontificii Donatus & Stephanus Epiſcopi, ac Marinus

 rinus

rinus Diaconus. Synodus in principio Epiſtolę ad Adrianum quę exſtat ad finem actionis decimæ, teſtatur nil ſtatutum à ſe eſſe niſi quod jam ante à Nicolao decretum, & firmatum ab Adriano Pontificibus, petit Synodum recipi & confirmari, confirmatam autem eſſe teſtatur Baronius aliique cum Binnio, qui id in ſuis notis fuſius oſtendit.

Prædicta Concilia in Oriente, ſequentia in Occidente celebrata fuêre.

Nonum itaque Concilium fuit Lateranenſe, 300. & amplius Epiſcoporum, convocante, præſidente, & confirmante Calliſto II. anno 1122. pro pace & concordia inter Eccleſiam & Imperium, nec non pro terra Sancta à Saracenis recuperanda.

Decimum Lateranenſe ſecundum, Epiſcoporum fere mille, convocante, præſidente, confirmante Innocentio 2. Papa, anno 1139. celebratum contra Anacletum & Victorem Antipapas, & Arnaldum de Brixia, ac pro reformatione morum. Hujus & præcedentis acta intercidiſſe dicuntur.

Undecimum, Lateranenſe tertium, Epiſcoporum amplius 300. convocante, præſidente, confirmante Alexandro Papa anno 1179. contra Catharos (quos Waldenſes & Albigenſes aliqui appellant) & Schiſmaticos ab Antipapis ordinatos, ac pro morum reformatione. Acta ejus comprehenduntur cap. 27. apud Binnium, ubi additur appendix Actorum per partes 50. in alia capita diſtributa.

Duodecimum Lateranenſe quartum, Epiſcoporum ad minus 400. aliorum verò Patrum puta Abbatum, Priorum Conventualium 800 Convocante, præſidente, confirmante Innocentio tertio anno 1215. contra hæreſes Albigenſium, ac errores Abbatis Joachim, nec non pro recuperatione terræ Sanctæ &c. Acta exſtant apud Binium in capita 70. diſtincta.

Decimum tertium, Lugdunenſe primum, Epiſcoporum 140. convocante, præſidente, confirmante Innocentio quarto anno 1245. cauſâ Frederici Imperatoris deponendi, expeditioniſque in terram Sanctam ſuſcipiendæ. Tertiâ ſeſſione depoſitus etiam Imperator, & condita decreta quæ refert Binnius.

Decimum quartum, Lugdunenſe ſecundum, Patrum, ut ait Bellarminus, fere mille, convocante, præſidente, confirmante Gregorio X. præſente Michaele Paleologo Græcorum Imperatore anno 1274. contra errores Græcorum, & pro Recuperatione terræ Sanctæ; ubi facta eſt unio cum Græcis, maximè operâ S. Bonaventuræ.

Decimum quintum, Viennenſe in Gallia, Epiſcoporum 300. & amplius; convocante, præſidente, confirmante Clemente 5. anno 1311. contra Fratricellorum, Beguardorum, Beguinarum hæreſes, extinctus in eo eſt Templariorum Ordo. Nec hujus, nec præcedentis acta refert Binnius, plurimæ eorum conſtitutiones exſtant in Jure Canonico.

Secutum eſt anno 1414. Conc. Conſtantienſe, & Baſileenſe, de quibus infra inter illegitima.

Decimum ſextum, Florentinum anno 1438. rogatu Joannis Paleologi Græcorum Imperatoris, qui deinde interfuit, convocatum ab Eugenio IV. qui præſedit: Ferrariæ inchoatum. Inde habitis ſeſſionibus 16. propter peſtem tranſlatum Florentiam, ſed non finitum ibi anno 1429. ut plures putarunt, ſed continuatum ibidem per tres alios annos, unde Florentiæ habitæ ſunt plus quam octo ſeſſiones illæ, quæ præter relatas 16. reperiuntur ſolum apud Binnium; tum verò tranſlatum Romam ubi duravit ſaltem uſque ad annum 1445. ut patet ex actis Florentinæ Synodi, editis in lucem per Horatium Juſtinianum Oratoriſtam, poſtea Cardinalem. Ita Pallavicinus in actis Synodi Tridentinæ lib. 6. cap. 11. De numero Patrum qui interfuerint non ſatis liquet, convocatum autem fuit contra errores Græcorum.

Decimum ſeptimum, Lateranenſe V. anno

1512.

1512. inchoatum ſub Julio 1. qui quinque primis ſeſſionibus partim per ſe, partim per ſuum Legatum præſedit. Seſſio autem 6. habita præſide Leone X. ſucceſſore Julii anno 1513. ſub quo poſt habitas alias ſex ſeſſiones finitũ etiã anno 1517. Concilium confirmavit deinde Leo, habitum autem fuit ad tollendum ſchiſma propagatum per Conciliabulum Piſanum anno 1511.

Decimum octavum, Tridentinum, cœptum anno 1545. ſub Paulo 3. ſub quo Octava ſeſſio habita eſt Tridenti 11. Martii an. 1547. Inde Bononiam tranſlatum, ubi celebrata eodem Anno ſeſſio 9. & 10. Tum verò ſub Julio 3. anno 1551. habita item Tridenti ſeſſio 11. 12. 13. 14. & anno 1552. habita ſeſſio 15 & 16. Tum verò ſub Pio IV. anno 1562 ibidem ſeſſio 17. 18. 19. 20. 21. 22. Anno 1563. ſeſſio 23. 24. & 25. ultima. Non ſemper iidem præſedêre Legati Pontificii tot Annorũ ſpatio. Non ſemper iidem, aut æque multi interſuere Patres. In fine Concilio ſubſcripſere Patres 255. Denique à Pio IV. anno 1563. 7. Kal. Februarii confirmatum eſt hoc Concilium, quod eſt poſtremum œcumenicum, contra emergentes Lutheri, aliorumque hæreſes, & pro morum reformatione, ſummo Eccleſiæ bono celebratum.

Concilia ſeptem Generalia dicta, ſed Illegitima.

CONſtantius Imperator Orientis anno 341. Antiochiam convocavit 90. vel amplius Epiſcopos ex Oriente, inter quos 36. Ariani, ſed Arium, ut ſimulabant, abjurantes: finitâque dedicatione ab illis celebratum Conciliũ illud quod dicitur Antiochenum, præſente Conſtantio, in quo ab Arianis damnatus eſt Athanaſius, ſucceſſorque ei ſtatutus, & via patefacta ad everſionem Concilii Nicæni primi per 4. ſubdolas fidei formulas. Non apparet cur hoc Conciliũ debeat dici generale.

Secundùm, Mediolanenſe pluſquam 300. Epiſcoporum ferè Occidentalium, pleriſque Orientalium impeditis. Anno ſcilicet 355. permiſſu Conſtantii Imperatoris generalem Synodum Mediolanum convocarat Liberius Papa, eoque miſerat Luciferum Epiſcopum Calaritanum, Pancratium Presbyterum, & Hilarium Diaconum legatos. Inchoatum fuit Concilium in templo abſente Imperatore, ſed Valens & Vrſatius Ariani recuſantes fidei Nicenæ ſubſcribere, populumque veriti, ſimul cum aliis Arianis, imo & reliquis, ex templo aufugerunt ad Palatiũ Imperatoris, qui omnes Epiſcopos per vim coëgit ſubſcribere damnationi Athanaſii, cujus cauſa ut examinaretur indictum fuerat Concilium; & recuſantes Legatos, & virgis prius cæſum Hilarium alioſque in exilium relegavit. Vnde etſi Concilium hoc legitimè fuerit inchoatum, in progreſſu tamen & exitu omnino illegitimum fuit.

Tertium, Ariminenſe, Epiſcoporum 600. ſub Conſtantio anno 372. ita Bellarminus. Verum Baronius, Binnius, aliique diſtinguunt duo Concilia Ariminenſia, unum generale legitimum plus quam 400. Epiſcoporum, qui omnes fere Catholici & Occidentales anno 359. ſub Liberio Papa, qui per Legatum ſuum Vincentium Epiſcopum Capuanum alioſque præſedit. Comprobata in illo eſt communi Patrum decreto Nicæna fides, damnatique præſentes Vrſatius, Valens, aliique Ariani, quo peracto finitum Concilium, Patribus ab Imperatore miſſionẽ petentibus.

Aliud verò Conciliabulum illegitimum & reprobatum poſt aliquot menſes à diſſolutione Concilii ibidem coactum, in quo fraude Arianorum præſertim Urſatii & Valentis ac minis Imperatoris paulatim omnes fere Epiſcopi Catholici, ſed diutiſſimè reſiſtente Servatio, ſubſcripſere formulæ fidei, in qua nomen homouſios omiſſum eſt, quamque Arianam eſſe deinde jactarunt Ariani. Unde illud Hieronymi, Ingemuit orbis terrarum, & ſe Arianum eſſe miratus eſt.

Quartum, Epheſinum ſecundum anno 449. Epiſcoporum 128 convocatum inſcio Pont. Leone ab Imperatore Theodoſio, qui Præſidem Concilii conſtituit Dioſcorum Alexandrinum, facultatemque ei dedit convocandi

quos vellet Epiſcopos. Convocavit verò, qui Eutychetis ſententiæ faverent, omiſſis qui maximè reſiſterent. Citatus Papa non comparuit, ſed Legatos miſit Julianum Renatum, atque Hilarium, qui tamen non ſunt permiſſi præſidere. Omnia vi & minis ibi acta, Eutyches abſolutus, ejuſque hæreſis confirmata; occiſus Flavianus Conſtantinopolitanus Epiſcopus; fugati Legati Pontificii. Vnde prædatoria Synodus, & latrocinium meritò vocatum fuit, & à Chalcedonenſi Concilio, cui illius acta inſerta ſunt, prorſus reprobatum.

Quintum, Conſtantinopolitanum, fuit tempore Gregorii II. & Leonis Iſaurici Iconomachi anno 730. contra ſacras imagines; ita Bellarminus:. hujus tamen Concilii mentionem non facit Baronius, aut Binnius, nec videtur eſſe œcumenicum.

Sextum, Conſtantinopolitanum pſeudoſeptimum dictum, ſub Conſtant. Copronimo tempore Stephani II. anno 754. Fuit 338. Epiſcoporum Iconomachorum Orientalium, qui damnarunt cultum ſacrarum imaginum. Reprobavit illud Stephanus, & deinde Synodus Oecumenica Nicæna 2. quæ fuit omnino legitima.

Septimum, Piſanum contra Julium II. anno 1510. aut citius convocatum à Cardinalibus hæreticis, & Schiſmaticis, & paulò poſt in Lateranenſi V. Concilio reprobatum fuit.

Concilia generalia partim approbata, partim reprobata ſeptem enumerantur.

PRimum Sardicenſe Epiſcoporum 376. anno 351. Sed notat Baron. aliique, duo fuiſſe Sardicenſia Concilia, unum generale & legitimum circa annum 347. Aliud particulare 76. Arianorum, qui Concilium quod Philippopolim dilapſi ibidem celebrarunt, Sardicenſe vocarunt, ab omnibus Catholicis deinde rejectum, & nunquam pro Legitimo habitum fuit.

Secundum, Sirmienſe anno 356. vel ut Baronius 357. addens potius fuiſſe conventiculum ſatanæ convocatum à Conſtantio Imperatore, damnatus quidem in ea fuit Photius, & edita prima formula fidei, quam Hilarius Catholicam dixit, cui tandem nimis cedens ſubſcripſit Papa Liberius. Concilium hoc ponit Petavius potius anno 351.

Tertium, Concilium Quini-ſextum Conſtantinopolitanum in Trullo celebratum anno 692. Petavio anno 707. Vnde ejus Canones Trullani dicti. Convocatum fuit inſcio Rom. Pontifice Sergio, qui ideo ei ne quidem per Legatos præſedit, ſed illud ſtatim reprobavit, teſte Beda apud Binnium. Canones itaque nulli ex 102. quos condidit illa Synodus ex illa auctoritatem habent, admiſſis tamen à Catholicis aliquibus, quia per ſe ſanæ erant doctrinæ.

Quartum, Francofordienſe 300. circiter Epiſcoporum ex Italia, Gallia, Germania, & Britannia, præſentibus Legatis Papæ Adriani, qui illud convocari permiſerat, à Carolo Magno Franc. Rege, qui deinde eidem interfuit. Verum Concilium hoc celebratum Anno 794. œcumenicum non eſt, cum nulli Orientales interfuerint, neque generale eſſe voluerit Pontifex, ſed provinciale vel nationale fuiſſe dicunt Binnius, aliique. Ea quæ de filiatione Chriſti naturali in eo definita repeririuntur, ſine dubio ab Eccleſia ſunt approbata. Dicitur autem à Bellarmino aliiſque, per Eccleſiam reprobata eſſe damnatio Synodi Nicænæ ſecundæ quam feciſſe fertur hoc Concilium, ſed putat Binnius Concilium hoc nil ſtatuiſſe contra Nicænam, eo quod alia pars decretorum illius, utpote particularis Concilii, approbata non fuiſſet.

Quintum, Piſanum Anno 1409. ad tollendum ſchiſma, Gregorio XII. & Benedicto XIII. ſe pro Pontifice gerentibus, congregatum à Cardinalibus utriuſque Obedientiæ præſentibus Epiſcopis 180. Abbatibus 900. à quibus omnibus ſeſſione 15. depoſitus eſt uterque Antipapa. Seſſ. 17. data facultas Cardinalibus eligendi Papam, qui poſt ſeſſionem 19. elegerunt Alexandrum V. Huic demortuo ſucceſſit deinde Joannes XXIII. Concilium hoc fuiſſe illegitimum volunt aliqui,

Legiti-

Legitimum putat cum aliis Spondanus, ſanè inter Pontifices veros computatur Alexander V, qui in eo electus fuit.

Sextum, Conſtantienſe Anno 1414. ratione ejuſdem ſchiſmatis, & contra Hus & Wiclef, convocatum eſt rogatu Sigiſmundi Imp. à Joanne quem XXIII. communiter dicunt, qui 1. ſeſſioni interfuit unà cum Imperatore, & ſeſſione 2. habita 2 Martii 1415. promiſit, vovit, juravit ſe ceſſurum Papatu, quando Petrus de Luna Benedictus XIII dictus, & Angelus de Corario Gregorius XII. dictus ſimpliciter cederent. Interim noctu 21. diem Martii præcedente prædictus Joannes clam aufugit, quare ſeſſio 3. habita eſt 26. Martii abſente Joanne, fugam ſuam per litteras excuſante. Quarta ſeſſione declaravit Synodus quod ipſa poteſtatem à Chriſto habeat immediate, cui quilibet cujuſcumque ſtatus vel dignitatis etiamſi Papalis exiſtat, obedire teneatur in his quæ pertinent ad fidem & extirpationem dicti ſchiſmatis, & reformationẽ dictæ Ecceleſiæ in capite & in membris. Circa quam declarationem quoniam ab aliquibus perperam intelligi videtur.

Nota primò, ex Eugenio IV. in conſtitutione, *Moyſes &c.* illam non eſſe accipiendam in ſenſum generalem, ita ut Concilium quandoque ſit ſupra quemcumque Pontificem, ſed ità ut illud Concilium eſſet ſuprà Papam dubium, prout tunc erant illi tres de Pontificatu contendentes. Nota ſecundò Concilium illud ſeſſ. 4. & 5. in qua declaratio allegata confirmata fuit, non fuiſſe Concilium generale, cum tantum intereſſet obedientia Joannis XXIII. Deinde declarationi illi nullus conſenſit Pontifex.

Seſſione 8. ab iiſdem damnatus Wiclef. Seſſione 12. tandem Patrum ſententia Pontificatu depoſitus Joannes XXIII. qui ſententiam auditam approbavit, & reipsà ceſſit Pontificatu, quâ facta ceſſione Pontificatu omnino excidit.

Seſſione 14. poſtquam ſponte Papatu ceſſiſſet Gregorius XII. abſens, Cardinales ipſius Obedientiæ in Concilium admiſſi cum reliquis. Seſſ. 15. damnatus præſens Joannes Hus, vivuſque combuſtus.

Seſſione 37. tandem definitiva ſententià Pontificatu depoſitus Benedictus XIII. cedere nolens: & ſeſſ. 41. anno 1417. electus in Pontificem Martinus V, qui ſeſſ. 45. Concilium dimiſit. Editâ autem conſtitutione quæ incipit, *Inter cunctas*, ſacro approbante Concilio, ſolum approbavit quod geſtum erat contra errores Wicleffi, aliorumque, non approbavit autem quæ ſeſſ. 4. & 5. declarata retuli, imo in eadem Conſtitutione ſtatuit, inter alia interrogatoria de hæreſi ſuſpectis proponenda, etiam hoc, Utrum credat quod Papa canonicè electus qui pro tempore fuerit, ſit ſucceſſor B. Petri, habens ſupremam poteſtatem in Eccleſia Dei. Certum autem eam non habere ſi non ſit major Concilio. Quod ergo ſeſſ. 4. ſtatutum erat de Concilio ſupra Pontificem, nullo modo de Pontifice indubitato intelligi voluit.

Septimum, Baſilienſe à Martino V. indictum, & ſub Eugenio IV. legitimè inchoatũ anno 1431. ſed in progreſſu variæ inciderunt controverſiæ de auctoritate Papæ, &c.

Prima ſeſſio habita eſt 14. Decemb. præſidente Juliano Cardinali Pontificio legato. Interim Eugenius, 18. Decemb. edito Romæ decreto, Concilium ſi quod Baſileæ congregatum videretur diſſolvit. Patres autem Baſileæ congregati de hoc Eugenii decreto publicas ad univerſos fideles litteras dedêre, quibus declarant decreviſſe ſe Concilium Baſileæ continuare, quod & fecerunt.

Seſſione itaque ſecunda, quam celebrarunt 15. Kal. Martii anni ſequentis, præſidente etiam Juliano, confirmarunt in primis decreta ſeſſ. 4. Conſtantienſis, ſtatueruntque Concilium eſſe ſupra Pontificem. Aliis deinde ſeſſionibus Eugenium IV. citarunt, accuſarunt, contumacem declararunt. Seſſ. 16. litteræ Eugenii recitantur, in quibus pacis ſtudio declarat, Concilium illud à prima inchoatione legitimum fuiſſe & irritas juſſit eſſe priores litteras Concilii diſſolutivas. Notandum autem Eugenium non approbare illis litteris

omnia

omnia quæ uſque ad hanc ſeſſionem à Concilio geſta ſunt legitima eſſe, imo poſitivè reprobat ea omnia quæ contra ipſos Cardinales &c. decreta erant, ipſum Concilium tantum approbavit, juſſitque legitimum eſſe.

Seſſione autem 18. nullo Præſidente Pontificio Legato, Concilium repetit iterum decretum Conſtantienſe. Non conſtat quibus deinde ſeſſionibus legati præſederint, conſtat ipſos decretis Concilii ſe opponentes non fuiſſe auditos ſeſſ. 21. & 24. imo opus deinde fuiſſe Tarentino armis ſe tutari. Deinde à ſeſſionis 31. tempore, id eſt anno 1438. Kal. Febr. dilapſus Baſileâ Julianus, qui olim Concilio faverat, aliique omnes Cardinales, uno excepto Arelatenſi, quem deinde Præſidem Concilii crearunt. Hoc itaque Præſide Concilium ita ſegregatum à Romano Pontifice, ut neque ſpeciem Pontificiæ auctoritatis præ ſe ferret, convocatis Presbyteris, quibus loco Epiſcoporum, pauciſſimi enim aderant, ſuffragii jus datum, & in manus datæ Sanctorum reliquiæ ſeſſ. 33.

Seſſione 34. Eugenium Pontificatu deponunt. Seſſ. 39. in Anti-papam eligunt Amadeum Ducem ſabaudiæ, qui dictus fuit Felix V. Quo deinde Pontificatu cedente Nicolaus V. Eugenii IV. ſucceſſor dedit hoc novæ concordiæ, ut confirmaret acta quædam Baſileenſia ad beneficia Eccleſiaſtica, & cenſuras pertinentia. Præter hæc nihil omnino approbavit, ut ex ejus Bulla ſatis apparet. Ceterum non tantum Eugenius, ſed & deinde Leo X. in Concilio Lateranenſi ſeſſ. 11. decreta Baſileenſia damnarunt, ac proinde nullum poſſunt ab auctoritate hujus Concilii robur habere.

CONTROVERSIÆ

GALLICANÆ RECENTIORES

De Pontificis Poteſtate.

Harum Controverſiarum Propoſitiones ſingulas, progreſſum, ac fundamenta avido Lectori breviter exponemus, ne in materia tanti momenti hoc loco eâ notitiâ deſtituatur: illas fideliter ex ipſis Actis, cum aliis eodem pertinentibus exhibemus.

Cleri Gallicani Declaratio.

Eccleſiæ Gallicanæ decreta & libertates à majoribus tanto ſtudio propugnatas, earumque fundamenta ſacris Canonibus & Patrum traditione nixa, multi diruere moliuntur, nec deſunt qui earum obtentu privatum Beati Petri ejuſq; ſucceſſorum Romanorum Pontificum, à Chriſto inſtitutum, iiſque debitam ab omnibus Chriſtianis obedientiam, ſedi1que Apoſtolicæ, in qua fides prædicatur, & unitas ſervatur Eccleſiæ, reverendam omnibus gentibus Majeſtatem imminuere non vereantur. Hæretici quoque, nihil prætermittunt quo eam poteſtatem qua pax Eccleſiæ continetur, invidioſam & gravem Regibus & populis oſtentent, iiſque fraudibus ſimplices animas ab Eccleſiæ matris, Chriſtique adeo communione diſſocient. Quæ ut incommoda propulſemus: Nos Archiepiſcopi & Epiſcopi Pariſiis mandato regio congregati, Eccleſiam Gallicanam repræſentantes, unà cum cæteris Eccleſiaſticis viris nobiſcum deputatis, diligenti tractatu habito hæc facienda & declaranda eſſe duximus.

I.

Primum Beato Petro ejuſq; ſucceſſoribus Chriſti Vicariis, ipſique Eccleſiæ rerum ſpiritualium & ad æternam ſalutem pertinentium, non autem civilium ac temporalium, à Deo traditam poteſtatem, dicente Domino. *Regnum meum non eſt de hoc mundo:* & iterum: *Red-*

Reddite ergo quæ ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ ſunt Dei Deo. Ac proinde ſtare Apoſtolicum illud; *Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit, non eſt enim poteſtas niſi à Deo, quæ autem ſunt à Deo ordinata ſunt: itaque, qui poteſtati reſiſtit, Dei ordinationi reſiſtit.* Reges ergo & Principes in temporalibus nulli Eccleſiaſticæ poteſtati Dei ordinatione ſubjici, neque auctoritate clavium Eccleſiæ directè vel indirectè deponi, aut illorum ſubditos eximi à fide atque obedientia, ac præſtito fidelitatis ſacramento ſolvi poſſe, eamque ſententiam publicæ tranquillitati neceſſariam, nec minus Eccleſiæ quam Imperio utilem, ut verbo Dei, Patrum traditioni, & Sanctorum exemplis conſonam omnino retinendam,

II.

Sic autem ineſſe Apoſtolicæ ſedi ac Petri ſucceſſoribus Chriſti vicariis rerum ſpiritualium plenam poteſtatem, ut ſimul valeant atque immota conſiſtant ſanctæ œcumenicæ Synodi Conſtantienſis, à ſede Apoſtolica comprobata, ipſoque Romanorum Pontificum ac totius Eccleſiæ uſu confirmata, atque ab Eccleſia Gallicana perpetuâ Religione cuſtodita Decreta de Authoritate Conciliorum generalium, quæ ſeſſione quarta & quinta continentur; nec probari à Gallicana Eccleſia qui eorum decretorum, quaſi dubiæ ſint authoritatis ac minus approbata, robur infringant, aut ad ſolum ſchiſmatis tempus Concilij dicta detorqueant.

III.

Hinc Apoſtolicæ Poteſtatis uſum moderandum per Canones ſpiritu Dei conditos, & totius mundi reverentiâ conſecratos: valere etiam regulas, mores, & inſtituta à Regno & Eccleſia Gallicana recepta; Patrumque terminos manere inconcuſſos; atque id pertinere ad amplitudinem Apoſtolicæ ſedis, ut ſtatuta & conſuetudines tantæ ſedis & Eccleſiarum conſenſione firmatæ propriam ſtabilitatem obtineant.

IV.

In fidei quoque quæſtionibus præcipuas ſummi Pontificis eſſe partes, ejus decreta ad omnes & ſingulas Eccleſias pertinere, nec tamen irreformabile eſſe judicium, niſi Eccleſiæ conſenſus acceſſerit.

V.

Quæ accepta à Patribus ad omnes Eccleſias Gallicanas atque Epiſcopos Spiritu Sancto authore præſidentes mittenda decrevimus; ut id ipſum dicamus omnes, ſimuſq; in eodem ſenſu & in eadem ſententia.

Sequitur edictum Regium, quo prohibetur primò, cunctis ſubditis & externis qui ſunt intra Regnum, Sæcularibus ac Regularibus cujuſcunque Ordinis, Congregationis & Societatis, docere in ſuis Domibus, Collegiis & Seminarijs, aut ſcribere aliquid contrarium doctrinæ contentæ in declaratione præcedenti.

II.

Ordinatur ut qui deinceps erunt electi ad docendam Theologiam in quovis Collegio ſingularum Univerſitatum ſive ſæculares illi fuerint, ſive regulares, dictæ declarationi ſubſcribant Greffiariis facultatum Theologiæ, antequam munus hoc in Collegiis, aut domibus Regularium & Sæcularium obire poſſint: Præterea ut ſubmittant ſe ad eam profitendam doctrinam quæ expoſita ibidem eſt, utque Theologiæ facultatum Syndici, ordinariis locorum, & noſtris Procuratoribus Generalibus dictarum ſubmiſſionum exemplaria per Greffiarios earumdem facultatum ſignata nominibus tradant.

III.

Ut in collegiis omnibus ac domibus dictarum Univerſitatum, in quibus Profeſſores plures fuerint, ſive ſæculares ii ſint ſive Regulares, uni eorum annis ſingulis incumbat, doctrinam dicta declaratione contentam tradere, in Collegiis autem in quibus unus tantum Profeſſor fuerit tenebitur is, uno eam ex tribus conſequentibus annis profiteri.

IV.

Syndicis Theologiæ facultatum injungimus, ut annis ſingulis ante lectionum initium, Urbium in quibus eæ prælegun tur,

Archiepiſcopis aut Epiſcopis, uti & Procuratoribus noſtris Generalibus, eorum Profeſſorum tradant nomina, quibus doctrinæ illius tradendæ cura fuerit demandata; Profeſſoribus verò ipſis ut iiſdem Prælatis, dictiſque Procuratoribus Generalibus oſtendant, ſcripta ſua (cum ſcilicet petitum hoc fuerit) quæ ſcholaſticis ſuis ſunt tradituri.

V.

Nolumus ut quis deinceps Bachalaureus ſive Sæcularis ſive Regularis, tam Theologiæ quam Juris Canonici creetur Licentiatus, aut in Doctorem admittatur, niſi ante in una ſuarum Theſium, quam iis quibus in Univerſitatibus gradus illos conferendi jus eſt oſtendet, dictam doctrinam propugnarit.

Circa illas controverſias quæ concernunt Pontificis authoritatem ſupra Concilium generale, infallibilitatem definiendi, & declarandi in quæſtionibus juris & facti &c. Videri poterunt quæ pridem, ante iſtam declarationem editam, deduximus ſupra de authoritate Pontificis & Conciliorum quæſt. 1. 2. 3. &c. Recentius verò circa ipſam declarationem, inter alios D. Nicolaus du Bois in Acad. Lovan. Sacrar. Litter. Profeſſor primarius, edidit Conſultationes Theologico Juridicas, in quibus ex Canon. & Hiſt. Eccleſiaſtica fuſius deducit. 1. Ab ipſo exordio naſcentis Eccleſiæ illam fuiſſe amplitudinem ſanctæ Sedis, Gallicarum Eccleſiarum perpetuâ conſuetudine & conſenſione firmatam, ut in materiis fidei & morum ad ſalutem neceſſariorum Prælati conſulerent ſanctam Sedem, & illius judicium exſpectarent. Quod demonſtrare pergit per ſingula ſæcula progrediendo:

Et ſæculo quidem ſecundo Eleutherius Pontifex in Epiſtola ad Galliæ provincias, de uſu etiam primi ſæculi teſtimonium ferens, ita ſcribit: „De accuſationibus Clericorum, ſuper quibus conſulti ſumus, quia „omnes eorum accuſationes difficile eſt ad „Sedem Apoſtolicam deferre, finitiva tantum „Epiſcoporum judicia huc deferantur, ut „hujus Sanctæ Sedis authoritate finiantur, „ſicut ab Apoſtolis eorumque ſucceſſoribus „multorum conſenſu Epiſcoporum jam definitum eſt. De hac Epiſtola agit Baronius ad annum Chriſti 181.

Sæculo *Tertio* Felicem Pontificem conſuluit Benignus Epiſcopus: & extat reſponſum quod incipit, *Suſcipientes &c.*

Sæculi *Quarti* initio Quæſtiones motas ad Euſebium Pontificem Galliæ Epiſcopi retulerunt.

Sæculo *Quinto* Exuperius Epiſcopus Toloſanus de ſeptem diverſis articulis conſuluit Innocentium primum, cujus & extat reſponſum *Dilectio tua &c.*

Sæculi *Sexti* initio Symmachus Pont. Cæſareo Epiſcopo Arelatenſi reſpondit, *Qui veneranda* &c. Sicut & Anitus Epiſcopus Viennenſis de rebus fidem concernentibus conſuluit Hormiſdam Pont. cui reſpondet in Epiſt. 10. *Quid de his*

Circa ſæculi *Septimi* initium vixit Gregorius, primus qui uti ab aliis per orbem, ita à Gallis conſultus fuit, cujus reſponſales Epiſtolæ in libris 12. extant plurimæ.

Sæculo *Octavo*, S. Bonifacius, qui Galliæ partes varias illuſtravit, Decreta ſua retulit ad Zachariam Pont. & ſi illi juſta viderentur confirmari poſtulavit. Habetur hoc in Codice Canonum B. Iſaac Lingonenſis Epiſcopi, *Ego Iſaac &c.*

Sæculo *Nono*, in Concilio Aquiſgranenſi, cui plurimi intererant Galliæ prælati, mota eſt quæſtio, de proceſſione Spiritus Sancti, & aliis gravibus cauſis. Judicavit Concilium quæſtiones illas eſſe remittendas ad Leonem III. tunc Pontificem. Uti habet Ado Viennenſis in Chronico, *Synodus magna &c.* Reperiuntur etiam hoc ſæculo plurimæ Epiſcoporum, etiam Galliæ relationes ad Benedictum III. Nicolaum I. Adrianum II. quæ in Conciliorum tomis exprimuntur.

Sed præterire non oportet, quo pacto eodem ſæculo ſe geſſerint Britanniæ Epiſcopi dum de materia ſimoniæ ab iis relatum eſſet ad Leonem IV. uti patet ex ipſius Epiſtola

in qua ſic pergit: ‚Legationem deniq; com-‚munem omnium Epiſcoporum Reveren-‚diſſimorum nobis propoſitam delinquentes requiritis de his qui turpiſſimo lucro columbas in templo Domini vendere non pertimeſcunt, & ſua acta improbâ temeritate Simonis hæreſi conjungunt, utrum poſſint in ordine pœnitentium agere, aut tantummodò extra Ordinem, & Sacerdotalem fieri gradum.

Sæculo *Decimo*, Heriveus Rhemenſis Archiepiſcopus Joannem IX. conſuluit qualiter agendum eſſet cum Northmannis recenter ad fidem converſis,quorum alii baptizati fuerant & rebaptizati, poſt baptiſmum gentiliter vixerunt. Ad quem extat Pontificis reſponſum, *Quod de his &c.*

Sæculo *undecimo*, in Gallia & Hiſpania exortæ fuerunt Quæſtiones in materia ſimoniæ, aliiſque: De his Victorem II. Pont. ad rem determinandam conſuluerunt varii Epiſcopi, cujus reſolutio conſtat ex Concilio Toletano in præfatione, *Anno incarnationis &c.*

Sæculo *duodecimo*, Pontifices erant Alexander III. Urbanus III. &c. Nec omiſerunt illius temporis Epiſcopi in cauſis gravioribus ſanctæ Sedis judicium requirere & expectare. Uti fecit Cænomanenſis, cui Alexander III. in cap. 1. de Clericis peregrinis, *Tua nos duxit &c.*

Sæculo decimo tertio, inter alios Pontifex erat Innocentius III. & Honorius III. ad quos etiam recurſum habuerunt Galliæ Epiſcopi in cauſis gravioribus, uti docent juris Canones varii ex cap. 11. *de ætate & qualitate.* cap. 13. *de foro competenti &c.*

Sæculo decimo quarto, prælati & Rectores Eccleſiarum etiam Galliæ recurrerunt ad Joannem XXII. pro obtinenda interpretatione conſtitutionum Bonifacii VIII. & Clementis V. quas dicebant à Religioſis mendicantibus infringi, qui id negabant. Unde emanavit ejuſdem conſtitutio quæ incipit; *Frequenter &c.*

In hujus ſæculi decurſu exortum eſt ſchiſma illud graviſſimum, pluribus de Pontificatu diuturno tempore contendentibus, quod demum ſæculo decimo quinto in Conſtantienſi Concilio finem habuit, Martino V. tunc in Pontificem electo. Quomodo autem ſæculo decimo-ſexto errores Lutheri & Calvini ad Leonem X. ut deciderentur undique delati fuerint, omnibus eruditis notum eſt, & patet ex ejus Bulla de his edita quam adducimus ſupra Tract. 3. Art. 5.

Hoc autem ſæculo decimo-ſeptimo in quo verſamur, patet in hoc puncto, uti cæterorum, ita vel maximè Prælatorum Galliæ ſenſus circa propoſitiones Janſenij, quas communi conſenſu tam ad Innocentium X. quàm ad Alexandrum VII. irrefragabili authoritate definiendas retulerunt.

Horum 85. Prælatorum Litteras in ea cauſa ad Pontificem juvat hic ſubijcere ad perpetuam Eccleſiæ Gallicanæ, ſuorumque Prælatorum gloriam, adjuncto etiam, ordine alphabetico, ſingulorum nomine, dignitate, & diœceſi, unde & Lector illius Eccleſiæ ac regni multiplicem in particulari notitiam brevi compendio haurire poterit.

LITTERÆ

GALLICANORUM EPISCOPORUM

Ad Pontificem Max.

INNOCENTIUM X.

BEATISSIME PATER.

Majores cauſas ad Sedem Apoſtolicam referre ſolemnis Eccleſiæ mos eſt, quem fides Petri nunquam deficiens perpetuò retineri pro jure ſuo poſtulat. Æquiſſimè huic legi obſequentes, de graviſſimo circa religionem negotio Sanctitati tuæ ſcribendum eſſe cenſuimus. Decennium eſt ex quo vehementiſſimis turbis Gallia magno noſtro mærore commovetur ad librum poſthumum & do-

ctrinam Reverend. Cornelii Ianſenii Iprenſis Epiſcopi. Tales quidem motus ſedari oportebat cum Concilii Tridentini Authoritate, tum Bullæ illius, quâ Urbanus VIII. Feli- cis memoriæ adverſus Janſenii dogmata pronuntiavit, & decreta Pii V. ac Gregorii XIII. in Bajum edita confirmavit. Atque hujus quidem Bullæ veritatem ac robur novo quidem diplomate vindicaſti. Sed quia nulli ſigillatim propoſitioni certa cenſuræ nota inuſta fuit, locus etiamnum aliquis quorumdam cavillis & effugio relictus eſt. Intercludendum autem penitus ſperamus ſi, ut precamur, Sanctitas tua quid hac in re ſentiendum ſit clarè diſtinctè que definiat. Obteſtamur ergo ut has præſertim propoſitiones, de quibus diſceptatio periculoſior ac contentio ardentior eſt Sanctitas tua expendat ac perſpicuam & certam de unaquaque ſententiam ferat. *Tum ſubjungunt illas quinque propoſitiones tum maxime controverſas, & poſtmodum ab Innocentio X. damnatas, quas cum ſuis cenſuris hic ſupra relatas reperies. Quibus ſubjiciunt ſequentia.*

Experta eſt nuper Beatitudo tua quantum Apoſtolicæ Sedis in gemini Eccleſiæ capitis errore profligando valuerit authoritas: continuó ſedata eſt tempeſtas, atque ad Chriſti vocem & imperium venti & mare obedierunt: Quamobrem flagitamus, Beatiſſime Pater, ut clarâ, firmâque de propoſitionum iſtarum ſenſu prolatâ ſententiâ, cui Reverend. ipſe Janſenius morti proximus opus ſuum ſubiecit, caliginem omnem diſcutias; animos fluctuantes componas, diſſidia prohibeas, Eccleſiæ tranquillitatem ſplendoremque reſtituas. Dum hæc ſpes mentibus noſtris affulget, Sanctitati tuæ multos & proſperos annos, ſæculoque beatiſſimam æternitatem Rex ſæculorum immortalis adjiciat, optamus ac vovemus. *Subſcripſerunt, ut ſupra annotavi octoginta quinque Epiſcopi, quorum nomina & munia Alphabeti tantum ordine hic recenſentur.*

Ademarus de Montheil de Grignan, *Archiep. Arelatenſis.* Alanus de Solniac, *Epiſcopus Cadurcenſis.* Annas de Levi de Ventadour, *Archiep. Bituricenſis.* Anthinius Dionyſius Cohon *Epiſcopus Dolenſis.* Benedictus Theophilus *Archiep. Tarentaſienſis.* Claudius d'Anghires *Epiſcop. Adurenſis.* Carolus Auguſtus *Epiſc. Genevenſis.* Claudius de Rebe *Archiep. Narbonenſis.* Carolus de Roſmadec *Epiſc. Venetenſis.* Claudius Aubri *Epiſc. Conſtantienſis.* Claudius de la Magdelene de Ragnii: *Epiſcop. Eduenſis.* Claudius Mallier *Epiſc. Tarbienſis.* Clemens Bonſius *Epiſc. Bitterenſis.* Dionyſius Sanguin *Epiſc. Silvanectenſis.* Dominicus Segnies *Epiſc. Meldenſis.* Eduardus Melé *Epiſc. Bajocenſis.* Euſtachius de Cherii *Epiſc. Nivernenſis.* Ferdinandus de Neufville Villeroy *Epiſc. Maclovienſis.* Franciſcus à Lotharingio *Epiſcop. Verdunenſis.* F, Franciſcus Frauce *Epiſc. Glandavenſis & nominatus Ambianenſis.* Franciſcus de la Fayette *Epiſc. Lemovicenſis.* Franciſcus Fouquet *Epiſc. & Comes Agathenſis.* Franciſcus de Harlay *Epiſc. Rotomagenſis.* Franciſcus de Harlay *nunc poſt mortem Patrui, Archiep. Rotomagenſis.* Franciſcus Pericad *Epiſc. Engoliſmenſis.* Franciſcus de Perrochel, *Epiſcop. Bolonienſis.* F. Franciſcus Suarez *Epiſcop. Memphiticus.* Franciſcus de Viſdeloup, *Epiſc. Madaurenſis. Coadjutor Cornubienſis.* Gaſpardus Daillon *Epiſc. Albienſis.* Harduinus de Beaumont *Epiſc. Ruthenenſis.* Henricus Barbanius *Epiſc. Metenſis.* Henricus de Barradat *Epiſc. & Comes Neviomenſis.* Henricus de Bethune *Archiep. Burdegalenſis.* Henricus de Laval *nominatus Epiſ. Leonenſis.* Henricus de Maupas *Epiſ. & Comes Anicienſis.* Henricus à Sabaudia *nominatus Archiep. & Dux Remenſis.* Jacobus *Epiſc. Aquenſis.* Jacobus *Epiſc. Sancti Flori.* J. V. De Tulles *Epiſc. Vaurenſis.* Jacobus de Grignan *Epiſc. Tricaſtinenſis.* Jacobus Leſcot *Epiſc. Carnotenſis.* Jacobus de Marlij *Epiſc. Tolonenſis.* Jacobus de Neufchezes *Epiſc. Cabillonenſis.* Ioannes Antonius Delingendes *nunc Epiſc. Matiſconenſis.* F. Joannes *Epiſc. Aulonenſis ſuffraganeus Claromotenſis.* Joannes de Gordon de Genoillac de Vaillac *Epiſc. Tutellenſis.* I. I. De Flerres *Epiſc. Sancti Pontij.* Joannes De l'Eſtrade *Epiſc. Condomenſis,*

domenſis. Ioannes de Paſſelaigue *Epiſc. Bellicenſis.* Joannes de Plantavit de la Paule *Antiquus Epiſcop. Lodovenſis.* Iſaacius Habert *Epiſc. & Comes Vabrenſis.* Leonorius d'Eſtampes de Valencay *Archiep. & Dux Remenſis.* Leonoſius de Matignon *Epiſc. Lenovienſis.* Ludovicus Dinet *Epiſc. Matiſconenſis.* Ludovicus d'Eſtain *Epiſt. Claromontanus.* Ludovicus Domus d'Attichy *Epiſc. Rejenſis, nunc Eduenſis.* Ludovicus de Suze *Epiſc. Vivarienſis,* Ludovicut *Epiſc. Mirapicenſis.* N.Le Clerc *Epiſc. Glandarenſis.* Nicolaus Boyleve *Epiſc. Abrinenſis.* Nicolaus Grillet *Epiſc. & Comes Vſeticenſis.* Nicolaus de Sanguin *Epiſc. Silvanectenſis.* Nicolaus Levin *Epiſc. Sarlatenſis.* Paulus *Epiſc. Maurianenſis.* Petrus de Broc *Epiſc. Antiſsiodorenſis.* Petrus Fenoillet *Epiſc. Monſpelienſis.* Petrus Marca *Epiſc. Conſeranenorum.* Petrus Scarron *Epiſc. & Princeps Gratianopolitanus.* Philibertus Brandon. *Epiſc. Petrocorienſis.* Philibertus de Brichanteau de Nangis *Epiſc. & Dux Laudunenſis.* Renatus de Loüet *Epiſc. Canubienſis.* Robertus Cuppif *Epiſc. Dolenſis.* Rogerius d'Aumont *Epiſc. Abrincenſis.* Samuel Martineau *Epiſc. Vaſatenſis.* Simon le Gras *Epiſc. Sueſsionenſis.*

Præter hæc, quæ tantùm ad Controverſiarum elucidationem aliunde adduximus, videri poſſunt plura in Conſultatione Theologico-juridica D. Nicolæi du Bois ſupra memorati, ubi plurimis anteriorum temporum teſtimoniis & exemplis deducit jura competentia, & authoritatem Sedis Apoſtolicæ tam in temporalibus, quam in ſpiritualibus, ac plura alia ſtudioſo Lectori idonea, ſi de his controverſiis prolixiorem tractatum deſideret.

Ad notitiam in hoc genere magis generalem & maximè pro Heterodoxis inſtituendis, peculiari ſtudio adjicimus ſequentia.

PRÆROGATIVÆ SPECIALES PONTIFICI ROMANO

A Sanctis Patribus, ac Conciliis omni ævo attributæ, & hic in ordinem Alphabeticum redactæ.

PRimus & ſanè ſingularis hujus Annotationis uſus eſt, per illam demonſtrare omnis ævi, in toto mundo, conſenſum communem pro authoritate perpetua Pontificis Romani in ſingulis ſuis Titulis ac Prærogativis, & conſequenter infallibilem veritatem Eccleſiæ huic Capiti annexæ. Atque eâdem operâ penitus convellere infames Titulos, hic in fine memorandos, quibus moderni Sectarii Pontificis Romani, & Eccleſiæ illi ſubjectæ Authoritatem apud ignarum populum opprimere nituntur: in quo & ſeipſos ſegregare à vera Eccleſia, & illius Capite toti mundo ſemper agnito, hinc manifeſtè convincuntur.

Secundus uſus eſt, in his, & aliis dogmatibus à Pontifice Romano definitis ipſos Catholicos conſtabilire, ſi qui forte in iſtis minus eſſent roborati.

Tertius eſt, in Quæſtionibus particularibus huc ſpectantibus, in promptu habere facilem recurſum ad ipſos Patres, & Concilia in particulari, quæ in hoc diſtincto ordine commodiſſimè reperiuntur.

A.

Pontifex Romanus *Abraham Patriarchatu, Aaron Dignitate.* S. Bernardus lib. 2. de Conſid. cap. 8.

Abel primatu. Idem ibid. cap. 2.

Antiſtes venerabilis Apoſtolicæ Sedis. S. Auguſtinus Epiſt. 157.

Antiſtes Pontificaliſsimus Apoſtolicæ ſummitatis. Sexta Synodus Actione 18. In proſphonetico ad Imperatorem.

Apex Pontificatus. Iuſtinianus Novella 131.

Apex divinus. Baſil. & Conc. Epheſ. Actio 11. Concilii Chalcedon initio.

Apex ſublimiſsimus Apoſtolatus. Lactantius Epiſtola ad Nicol. 1. Pont.

Apoſtolatus Principatus cuilibet Epiſcopatui præferendus. S. Auguſt. lib. 1. de Baptiſ. contra donat. Cap. 1.

Apoſtolicus univerſalis Eccleſiæ, & Epiſcopus omnium Eccleſiarum, Synod. Calcedon. Actio. 6.

Arbiter Ligandorum, Solvendorumque. S. Leo Serm. 2. de ſua aſſumptione.

B.

Baſis fidei. Chriſoſt. homil. 2. in Pſal. 50.

Baſis Immobilis. Chryſoſtom. homil. de Petro & Elia.

C.

Cacumen ac vertex humani generis. Petri Damiani Opuſc. 23. Cap. 1.

Caput & Princeps omnium Patriarcharum. Conc. Nicænum cap. 39. apud Piſanum lib. 3.

Caput Sacerdotii omnium Chriſtianorum. Petrus Damiani. In Odilone.

Caput Eccleſiæ adamantis naturam firmitate ſuperans. Chryſoſt. homil. 55. in Matth.

Caput fidei. Sanctus Gregorius II. regiſtri Epiſtola 42.

Cardo ſummus totius mundi. Petrus Damiani Opuſc. 30. cap. 1.

Claviger cæli. Cyrillus Hieroſolym. Catech. 6. & 17. Anaſtaſius Biblioth. in præfatione ad vitam S. Joannis Eleëmoſ. Nicolaus 1. ad conſulta Bulgar. cap. 5.

Columen Eccleſiæ, fundamentum fidei. Chryſoſt. homil. 3. in Acta Apoſt.

Columna incorrupta Eccleſiarum, fidei Baſis. Chryſoſt. Hom. 2. in Pſal. 50.

Conſiliarius neceſſarius Chriſtianorum. Chryſoſt. in encomio SS. Petri & Pauli.

Curator Vicarius Ovium Chriſti. S. Fulgentius ſerm, 57.

Cuſtos vineæ a Salvatore ipſo deputatus. Concil. Chalced. in fine, & Actio 3. in relatione Synodica ad S. Leonem.

Cuſtos fidei. Petrus Chryſolog. ſerm. 107. Concil. Epheſ. Tomo 2. cap. 15.

D.

Diſcipulus crucis, & ſucceſſor piſcatoris. S. Hieronymus Epiſtola 57.

Doctor ſupremus orbis terrarum. S. Damaſcenus in hiſtor. Barlaam cap. 11. juxta Græcum Codicem ab Hieronymo Donato exbibitum in Apologetico de Romanæ Sedis principatu.

Dominus & Pater totius Eccleſiæ in terra peregrinantis. S. Anſelmus lib. de incarnatione verbi c. 7.

Dominus Sanctus & Apoſtolici culminis; venerandus Sanctæ Romæ & Apoſtolicæ Sedis atque univerſalis Eccleſiæ Papa, S. Athanaſius & Epiſcopi Ægipti ad Marcum Papam.

Dominus omnium gentium. Concilium Nicænum 1. Canone 44 è verſis ex Arabico.

Dux diſcipulorum Chriſti. S. Epiphanius hæreſi 151.

Dux univerſalis Eccleſiæ. Damaſcenus Orator. de transfiguratione.

E.

Epiſcopus orbis. Petrus Bleſenſis Epiſtola 145. S. Bernard. Epiſt. 239.

Epiſcopus Patriarcharum. Caſſiodorus Epiſtola 15. lib. 9.

Epiſcopus Vniverſalis. In tribus epiſtolis quæ habentur in Concilio Chalcedon Actio 3. S. Leo ſic denominatur.

Epiſcopus ſolus univerſalis omnium Eccleſiarum. Petrus Damiani Opuſc. 23. cap. 1.

F.

Faſtigium ſublime Sacerdotij. S. Cyprianus Epiſtola 52.

Firmamentum omnium. S. Auguſtinus ſerm. 16. de ſanctis,

Firmamentum à Deo fixum & immobile. Athanaſius & Epiſcopi Ægiptii ad Felicem.

Forma & fundamentum Eccleſiarum à quo omnes Eccleſias principium ſumpſiſſe nemo rectè credentium ignorat. Vigilius Papa epiſtola ad Euther.

Fundamentum æternum fidelium. Sanctus Chryſoſtomus homil. in 12, Apoſtolos.

Fundamentum Eccleſiæ. S. Dioniſius ad Timoth

moth. S. Clem. epiſt. 1. ad Iacob. S. Hilar. in Pſalm. 131.

Fundamentum ſupra quod ædificii Eccleſiaſtici altitudo conſurgit. S. Auguſtinus ſermon. 15. de ſanctis.

G. H.

Gubernator Throni Apoſtolici. Concil. Chalced. Actio 1.

Hæres Apoſtolorum. S. Bernardus de conſid. cap. 8.

Hæres Sancti Petri. Petrus Bleſenſis Epiſtola 145. S. Leo ſerm. de anniverſ. ſuæ aſſumptionis.

Homo hominum præcipuus. Petrus Damiani Opuſc. 23. cap. 1.

I.

Ianitor cælorum. Petrus Chryſologus ſermon. 127. Vrbicus apud Sanctum Auguſtinum Epiſtola 86.

Ianitor ovilis Chriſti. S. Ambroſius cum Synodo Mediolanenſi ad Syricum.

Interpres vocis B. Petri omnibus conſtitutus. Concilium Chalcedonenſe Epiſtola ad Sanctum Leonem.

Iudex cæli in terreno judicio. Sanctus Hilarius in Pſalm. 131.

Iudex omnes judicans, ipſe à nemine judicandus, Synodus Romana ſub Nicolao 1. contra Photium colloquio 1.

L.

Lingua cælorum. Petrus Damiani ſerm. 26.

Lumen ſupremum, & Princeps Sacerdotum primus. Theodorus Studita lib. 2. Epiſtola 12, & 13. ad Paſcalem.

M.

Magiſter orbis terrarum. Chryſoſtomus, homil. de Petro, & Elia.

Mater & caput omnium Eccleſiarum Romana. S. Athanaſius cum Concil. Epiſtola ad Marcum Papam.

Mater & Magiſtra univerſorum Chriſti fidelium Romana Eccleſia. Concil. Lateran. ſub Innocent. III. cap. 5.

Moderator & Rex univerſæ Eccleſiæ. Damaſc. Orat. de transfig.

Murus inexpugnabilis contra hæreſes Rupertus lib. 2. offic. Cap. 22.

O.

Origo Chriſtianæ religionis, & Sacerdotalis mater dignitatis Apoſtolica Sedes. Epiſcopi Germaniæ ad Joan. VIII.

Os Apoſtolorum, & Princeps, ac vertex coetus. Chryſoſtom. homil. 87. in Ioan.

P.

Papa Cathedra Apoſtolica. Octava Synodus Actio 10. cap. 11.

Papa univerſalis, ter beatiſſimus. Tertia Synodus, Actio 17.

Paſtor unus ovium, & Paſtorum omnium. S. Bernard. 2. de Conſideratione cap. 8.

Pater Chriſtianæ plebis. Sanctus Auguſtinus Epiſtola 162.

Pater orbis. Petrus Damiani Opuſc. 23. cap. 1.

Patriarcha Vniverſalis. Concil. Calced. Actio 3. in acclamationibus ad Sanct. Leonem.

Petra fidei. Damaſcenus in Hiſtor. Barlaam.

Petrus Poteſtate. S. Bernardus 2. de conſideratione cap. 8.

Petra Eccleſiarum. S. Auguſtinus ſerm. 26. de Sanctis, olim apud Ambroſ. ſerm. 47.

Petra è qua fons ſalutiferæ confeſſionis emergit. Sanctus Maximus homilia 1, in Nat. SS. Petri & Pauli.

Pontifex ſummus magnæ Sedis Apoſtolicæ. Synodus 2. Conſtantinopol. Actio 4.

Portus Fidei. Chryſoſtomus homil. de Petro & Elia.

Portus tutiſſimus Catholicæ Communionis. Sanctus Hieronymus Epiſtola 16.

Præco ſupremus Eccleſiæ. Cyrillus Hieroſol. Catech. 11.

Præfectus toti orbi terrarum, claviger cælorum, cujus arbitrio & poteſtati cuncta Deus permiſit. Chryſoſtomus homil. de Sancto Ignatio.

Præſidens Eccleſiæ totius orbis terrarum. S. Auguſt. lib. 1. contra Julian. c. 2.

Præſes Eccleſiæ divina Providentia præordinatus. Damaſcenus orat. de transfigur.

Præſul

Præſul Apoſtolicus in ſummitatis arce conſtitutus, cui Deus omnium Eccleſiarum curam habere præcepit. S. Athanaſius cum collegis Epiſtola ad Felicem Papam.

Primas omnium Epiſcoporum. S. Leo ſerm. 2. de ſua aſſumpt.

Primas Diœceſos. Concilium Chalcedon. 9.

Primas omnium & Præfectus orbis. Theophilactus in cap. 22. Lucæ.

Princeps communis Chriſtianorum omnium. Michael Palæologus Imperator Græcorum ad Gregorium X.

R. S.

Radix & matrix Catholicæ Eccleſiæ. S. Cyprianus Epiſt. 45.

Rector omnium Gentium. Concil. 1. Nicænum can. 44.

Rex Regum & unicus Chriſtianorum Princeps. Ladiſlaus Rex Hungariæ orat. ad Nicolaum V. apud Cochlæum lib. 11. hiſtor. Huſſitarum.

Robur & Petra Eccleſiæ. Theophilactus in Lucæ 22.

Sacerdos ſummus. S. Hieronymus in præfatione Euangel. ad Damaſum.

Sacerdos unus. S. Cyprianus Epiſt. 55.

Saxum immobile, totius Chriſtiani operis compagem molemque continens. S. Auguſtin. ſerm. 16. de Sanctis.

Sedes in qua ſemper extra maculam ſervata eſt Catholica religio. Juſtinianus ad Agapetum Papam.

Sedes unde Religionis noſtræ fons & Origo manavit. Epiſcopi Gallicani ad S. Leonem.

Servator aureæ fidei catenæ, præcepto legiſlatoris ad nos uſque deductæ, omnibus B. Petri vocis conſtitutus interpres. Synodus Chalced. Epiſtola ad Pontificem Roman.

Servus ſervorum Dei. S. Gregorius titulum hunc modeſtiſſimum uſurpavit, & cæteri poſt illum Pontifices.

T.

Tenens principatum Sedis in Eccleſia per cunctum orbem patente. Sexta Synodus Epiſt. ad Agathonem.

Thronus ſupremus verticalis in quo Chriſtus fidei claves poſuit, adverſus quem non prævalebunt uſque ad conſumationem portæ inferi, ora ſcilicet Hæreticorum. Theodorus ſtudita Epiſtola ad Naveratium.

V.

Vertex Apoſtolicus Præſulum, cujus cuncta ſollicitudo eſt tam mala damnare, quam revelare laudanda. Epiſcopi Africani Epiſtola ad Damaſum.

Vertex membrorum omnium Eccleſiæ. S. Auguſtinus ſerm. de tempore.

Vicarius Amoris Chriſti ab eo in cœlum elevato relictus. S. Ambroſius in Lucæ ult.

Vice Chriſti fungens, & ſummo Paſtorum in Apoſtolica dignitate ſuccedens. Petri Damiani opuſc. 17. cap. 4. Et S. Gregorius lib. 2. Epiſt. 33. Propriè igitur dicitur Pontifex Vicarius Chriſti, ſed non proprie ſucceſſor Criſti, ſed Petri in Eccleſiæ Sacerdotio, quia Chriſtus Sacerdotium habet ſempiternum.

CONCLVSIO
EX PRÆDICTIS.

AVdis, O ſectarie, vocem & aſſenſum unanimem Patrum, Conciliorum, Sanctorum, Doctorum Eccleſiæ univerſæ Orientis & Occidentis, in toto orbe, & in omni ævo, à quibus Chriſtiani omnes ſe intemeratam Chriſti fidem, & doctrinam accepiſſe gloriantur. Hi omnes uno ore Pontificem Romanum, ut Chriſti Vicarium, Eccleſiæ caput, interpretem fidei, cum reliquis prærogativis ſemper agnoverunt; coluerunt, prædicarunt. Tu ab horum veſtigiis, ab orbis univerſi, ab omnis ævi fide, conſenſu, ac teſtimonio ab uno novo Luthero, aut Calvino Apoſtatis te miſerè abduci & excæcari pateris. Neque contra illos univerſos exhorreſcis credere Pontificem Romanum eſſe *Antichriſtum*, Sedem illius Apoſtolicam eſſe *Cathedram peſtilentiæ*, Eccleſiam quam ille regit eſſe *Eccleſiam malignantium Concilium*

lium vanitatis, *Sedem iniquitatis*, *Synagogam Satanæ*, ut alia omittam effata rabida, & totius orbis verè Chriſtiani ſenſui è diametro contraria, ut tuis ipſe oculis ſupra aſpexiſti. Quid hoc aliud eſt, quàm ultro inſanire, & cæco impetu in interitum ruere voluntarium?

Collige igitur animum, vias tuas tam obliquas ſeriò tandem conſidera, ac deteſtare. Et ſi forte probra tam iniqua, & impia in Chriſti Vicarium, quæ etiam in Chriſtum ipſum redundant, te hactenus veræ fidei lumine indignum reddiderunt, tandem per humilem orationem, ut perfectè illuſtreris, ad Dei gratiam ac miſericordiam recurre, juxta brevem formulam hic ſubjectam, & ſincero corde ſæpius iterandam.

ORATIO.

DEus meus, & ſalus mea æterna! in medio poſitus quo me ſecurè verterem hactenus neſcivi. Video nunc de Chriſti in terris Vicario, *& conſequenter de Eccleſia illi adhærente, conſenſum unanimem illorum quos ab initio, & omni deinceps ævo Fidelibus tuis veræ Fidei Duces, ac Præcones conceſſiſti. Ex toto igitur corde pro gloria tua, & ſalute æterna animæ meæ ſupplex imploro, ut condonatis delictis meis, mihi veræ Fidei lumen, animiq; robur firmum concedas, ut Eccleſiæ ſic rectè conſtitutæ veritatem plenè cognoſcam, & agnitæ veritati tuæ in perpetuum conſtanter adhæream. Hoc, inquam, ſuppliciter efflagito per Ieſu Chriſti merita, paſſionem, ac ſanguinem, qui eſt omnibus ſincerè ſe requirentibus fidei Author, & fidelis Remunerator in ſæcula ſæculorum Amen.*

TRACTATUS SECUNDUS DE CONTROVERSIIS PARTICULARIBUS MODERNIS ET V. JANSENIANIS

CAPUT PRIMUM.

Explicatur Methodus in ſequentibus Controverſiis præcipuè obſervanda.

STatuenda ſunt hic quatuor Principia ab ipſis Sectariis communiter conceſſa, & neceſſariò admittenda: ex quibus ſingulas Controverſias in particulari ita deducemus, ut cogatur Sectarius veritatem Catholicam admittere, vel ſuis principiis contradicere, per viam argumentandi brevem, & cuivis legenti apertam.

Primò, Admittunt nobiſcum Sectarii Scripturæ ſacræ authoritatem eſſe infallibilem: ac proindè in quavis Controverſia ab ea parte ſtare victoriam, pro qua verus Scripturæ ſenſus declaratur.

Secundò, Docent ipſi ut fidei ſuæ dogma indubitatum, Eccleſiam primitivam, quæ duravit poſt Chriſtum annis circiter quingentis, ſanctam, incorruptam, & omnis erroris expertem fuiſſe: ac proindè verum Scripturæ ſenſum tenuiſſe, ac fideliter docuiſſe. Nam niſi admitterent Eccleſiam ſaltem primitivam non erraſſe, fateri deberent nunquam poſt Chriſtum veram Eccleſiam in mundo fuiſſe, cum prorsùs impoſſibile ſit veram Eccleſiam ſine vera fide exiſtere: aliàs enim eſſet vera, & non vera, quod apertè repugnat.

Hinc tertiò, Admittunt Patres primitivæ Eccleſiæ veram Chriſti fidem tenuiſſe & docuiſſe, atque in ea docenda verum Scripturæ ſenſum cognoviſſe. Undè ſequitur illorum qui tunc vixerunt Patrum authoritatem & communem conſenſum, in quavis fidei controverſia recipiendum eſſe: quos & ipſi pro ſuis dogmatibus omni ſtudio adducere conantur.

Et patet Primò, quia cum Patres illi fuerint primitivæ Eccleſiæ Paſtores & Doctores, non potuerunt veram illius doctrinam ac ſenſum ignorare. Si enim ipſi Eccleſiæ Doctores ejus doctrinam ignoraſſent, multo magis aliis ignota fuiſſet: undè ſequeretur nullam fuiſſe in primitiva Eccleſia legitimam Verbi Dei prædicationem, quam tamen ipſi Sectarii primariam veræ Eccleſiæ notam agnoſcunt.

Patet ſecundò, Quia illorum Patrum Scripta in primæva Eccleſia paſſim recepta, & perpetuo uſu approbata fuerunt. In Scriptis autem ſic approbatis Eccleſiæ tunc approbantis authoritatem, ſenſum, & teſtimonium poſſidemus. Prætereà, eorum Libri ad impugnandos errores & hæreſes à primi-

tiva Eccleſia perpetuò adhibiti fuerunt: hoc autem fieri non potuit, niſi doctrinam in iis contentam, veram, ſolidamque agnoſceret; non enim poteſt per doctrinam quæ erronea eſt, error debitè impugnari.

Patet denique, ex eo quod SS. Patres in primitiva Eccleſia pro Sanctis agniti fuerint, & ipſi Sectarii pro talibus eos agnoſcant. Undè neceſſariò ſequitur eos veram & communem fidem profiteri debuiſſe; vera enim ſanctitas ſine vera & ſaltem communi fide nullo modo ſubſiſtere poteſt; quinimò docent Sectarii, ſolam eſſe fidem, quæ per ſe hominem verè juſtum, & ſanctum conſtituit.

Hi igitur primævæ Eccleſiæ Patres, in ſuis Scriptis unanimi conſenſu poſteritati traditis, ſunt indubitati teſtes fidei, & doctrinæ quam olim profitebatur vera Chriſti Eccleſia, cujus ipſi ad populum præcipui interpretes, & Doctores fuerunt. Si enim horum teſtimonium & conſenſus non ſufficiat, nulli prorsùs Eccleſiæ primitivæ idonei teſtes adduci poterunt. Eoque magis quod illi modò ſint arbitri maximè ſinceri, & incorrupti, ut ſententiam ferant de exortis hoc ævo controverſiis, de quibus olim nihil audierunt, ſed abſque omni partium ſtudio doctrinam à vera Eccleſia acceptam, ſolo veritatis amore, poſteris ſuis puram, ſinceramque tradiderunt.

Hoc quoque argumentum pro authoritate Patrum, qui ſe in primitiva Eccleſia anteceſſerunt, adducit ipſe Auguſtinus contra Iulianum hæreticum l. 2. c. ult. Nondum „vobiſcum apud illos Iudices (Patres) aliquid „agebamus, & apud eos acta eſt cauſa no„ſtra; nec vos, nec nos eis noti fueramus, „& eorum pro nobis latas contra vos ſen„tentias citamus; nondum vobiſcum certa„bamus, & eis pronunciantibus vicimus.

Quartò, Principium certum eſt etiam apud Sectarios: Hæreticam eſſe eorum doctrinam, quos primitiva Eccleſia pro hæreticis damnavit. Nam ſi eorum doctrina erronea & hæretica non eſſet, vera & primitiva Eccleſia eam reprobando in fide erraſſet, & hoc ipſo vera Chriſti Eccleſia non eſſet.

Ex his igitur Principiis, quæ ipſi Sectarii pro manifeſtis agnoſcere debent, procedemus ad doctrinam cum Eccleſia Romana controverſam ipſis perſpicuè demonſtrandam, hoc modo:

Illa doctrina & ſenſus Scripturæ debet eſſe verus, quem tradidit primitiva Eccleſia per ſuos Patres & Doctores, qui veram Eccleſiæ fidem præ omnibus perſpectam habuerunt, aliis prædicârunt, & librorum ſuorum monumentis poſteritati conſignârunt, uti pluribus oſtenſum eſt.

Atqui doctrina Eccleſiæ Romanæ, quam in ſequentibus controverſiis proferemus, eſt talis, ut in ſingulis oſtendemus. Ergo Eccleſiæ Romanæ doctrina neceſſariò debet eſſe vera.

Item, Illa doctrina neceſſariò eſt falſa, quam in antiquis Hæreticis primitiva Eccleſia damnavit.

Atqui doctrina Romanæ fidei oppoſita eſt talis, uti infrà patebit. Ergo illa neceſſariò eſt falſa. Atque hæc argumentandi ratio ex propriis Principiis deſumpta, cuivis Sectario facilis eſſe debet, & eorum quibus hæc ſcribo captui, & utilitati maximè accommodata.

Quod ſi Adverſarii hâc methodo convicti, conentur ad novas Scripturæ latebras declinare, adigendi erunt ad Methodum triplicem ſupra aſſignatam part. 1. cap. 9.

CA-

CAPVT II.

De Fide, Operibus, Gratia, & Prædeſtinatione.

§. 1. *Sectarii refelluntur.*

DOcent primò Catholici, Fidem, & bona Opera peccatorem diſponere ad juſtificationem, & gratiam primam, quâ transfertur à ſtatu peccati ad ſtatum gratiæ, & filiorum Dei.

Docent ſecundò, Per Fidem, & bona opera juſtum mereri juſtificationem ſecundam, ſive augmentum gratiæ, & juſtitiæ ſemel acquiſitæ, adeóque digna eſſe mercede, mediante tamen ſemper gratiâ & meritis Chriſti, *Trid. ſeſſ. 6. cap* 8.

Contrà docent tam Lutherani, quam Calviniſtæ, ſolam Fidem ad ſalutem & juſtitiam ſufficere. Bona opera ad ſalutem neque neceſſaria eſſe, neque utilia: Imò omnia juſtorum opera eſſe peccata, & illos tantùm eſſe juſtos per juſtitiam Chriſti illis imputatam.

Viſa ſunt *Voetio* cum quibuſdam modernis Sectariis, nimis cruda, ac rigida hæc ſuorum Prophetarum Lutheri, & Calvini oracula. Illa igitur ipſi novo Spiritus afflatu ſic reformanda cenſuerunt, ut per bona Opera obtineatur aliqua juſtificatio, non quidem in hac vita, ſed ſaltem in futura. Sed hoc ipſum ut nimis laxum contrario Spiritu damnat Samuel Mareſius, & acerbè exprobrat Voetianis, *Illos pluſquam mediam partem victoria Papiſtis concedere.* Ita loquitur in ſuis Diatribis de ſtatu afflicto modernæ Theologiæ apud Confæderatos pag. 8.

Sed patent priora quæ retulimus dogmata, ex ipſis Calvini verbis referentis tam ſuam, quàm Lutheri doctrinam *lib. 1. de libero arbitrio pag.* 141. Peccare juſtos etiam in „operibus bonis, & bona opera eſſe ex ſe „mortalia peccata (ait): nihil eſt in iſtis ver„bis quod non ſimpliciter, & citra ullam fi„guram verum ſit. Item Lutherus, *in confut.* „*Latomi fol.* 223. Omnis juſtitia eſt immun„da, omne opus bonum peccatum. Deni„que Calvinus *in antidot. pag.* 291. In eo dif„fert à Lege Evangelium, quia non ſub con„ditione operum, ſicut illa, ſed ex fide vitam promittit. Et hæc eſt communis Sectariorum confeſſio, quæ juxta traditam cap. 1. Methodum clarè & ſolidè confutatur hoc argumento.

2. Illa doctrina eſt hæretica quæ adverſatur Scripturis ex ſenſu primitivæ Eccleſiæ, uti omnes Sectarii admittunt. Sed hæc doctrina adverſatur Scripturis ex ſenſu primitivæ Eccleſiæ: Ergo hæc doctrina eſt hæretica.

Scripturæ adverſari oſtenditur ex Evangelio, ubi præter Fidem requiritur obſervatio Mandatorum. *Matth.* 19. *Si vis ad vitam ingredi ſerva mandata.* Et de mercede dicitur *Matth.* 20. *Voca operarios & redde illis mercedem.* Et Matth. 5. v. 12. *Gaudete & exultate quia merces veſtra copioſa eſt in cælis.* Eodem modo de merito & mercede bonorum operum loquitur Apoſt. ad Rom. 2. v. 6. *Deus, reddet unicuique ſecundùm opera ſua.* Et 1. ad Cor. 3. v. 8. *Vnuſquiſque propriam mercedem accipiet ſecundùm ſuum laborem.* Fruſtra inſuper diceretur 1. Joan. 3. v. 14. *Qui non diligit manet in morte*, ſi ſola fides ad vitam, & ſalutem ſufficeret.

Denique Apoſtolus Iacobus ſuæ epiſt. *c.* 2. v. 20. apertè declarat, *Fidem ſine operibus mortuam eſſe....* Et *ex operibus juſtificari hominem, & non ex fide.* Si dicat Sectarius Epiſtolam D. Iacobi Canonicam non eſſe, jubeatur id ex Scripturis probare, juxta methodum primam ſuprà aſſignatam.

3. Si in oppoſitum adferat Apoſtolum Paulum *ad Rom.* 2. ubi dicit, nos gratis juſtificari, & ſine operibus legis. Reſpondetur Apoſtolum agere de operibus legis ceremonialibus, quibus Iudæi ſe coram Deo juſtos reddi, falsò exiſtimabant. Noſtram autem doctrinam apertè tradit idem Apoſtolus ad

Rom. 2. v. 13. *Non enim auditores legis juſti ſunt apud Deum, ſed factores legis juſtificabuntur.*

4. Senſum primitivæ Eccleſiæ circa has Scripturas Luthero & Calvino è diametro contrarium eſſe; ex teſtimoniis SS. Patrum, qui in primitiva Eccleſia floruerunt, nunc manifeſtè declaro.

S. Auguſtinus *lib. de fide & operibus cap.* 14. Jam, inquit, illud videamus quod excutiendum eſt à cordibus religioſis, ne malâ ſecuritate ſalutem ſuam perdant, ſi ad eam obtinendam ſolam fidem ſufficere putaverint.

Idem in *epiſt.* 105. *ad Sixtum.* Sicut merito peccati tanquam ſtipendium redditur mors, ità merito juſtitiæ tanquam ſtipendium vita æterna.

S. Cyprianus *libro de unit. Eccleſ. circa medium.* Juſtitiæ opus eſt, ut promereri quis poſſit Deum, præceptis & monitis ejus obtemperandum eſt, ut accipiant merita noſtra mercedem.

S. Ambroſius *lib.* 1. *de offic. cap* 35. Nonne evidens eſt Meritorum aut præmia aut ſupplicia poſt mortem manere.

S. Baſilius *Orat. in init. proverb.* Omnes qui viam Evangelicam incedimus mercatores ſumus, per opera mandatorum nobis poſſeſſionem cæleſtium comparantes.

S. Cyrillus *lib.* 10. *in Ioan. cap.* 18. Quod autem fides ad ſalutem non ſufficiat, Chriſtus etiam diſcipulis oſtendit, tu credis quia unus eſt Deus.

5. Ex his adeò manifeſtis hoc tantùm modo potes concludere. Vel Scriptura erravit cum primitiva Eccleſia, vel nunc errat doctrina Lutheri & Calvini in terminis tam illi, quàm illis contraria. Sed nec Scriptura, nec primitiva Eccleſia errârunt, ut ipſi fatentur. Ergo erronea eſt hæc Lutheri & Calvini doctrina, & conſequenter tota eorum Secta, quæ huic doctrinæ adhæret.

§. 2.

Prædeſtinatio Calviniana exponitur, & refutatur.

DOcent Calviniſtæ, Primò, Homines independenter à ſuis meritis, vel demeritis æterno Dei decreto prædeſtinari ad gloriam, vel reprobari ad pœnas æternas: etiam independenter à præviſione peccati originalis.

2. Ut Deus prædictum Decretum executioni mandaret, illum abſolutè ordinaſſe, ut Adam cum tota poſteritate peccaret, ut inde haberet occaſionem exercendi ſuam *juſtitiam* circa reprobos, & ſuam *miſericordiam* erga prædeſtinatos. Sed hæc manifeſtè adverſantur Scripturis omnes homines ſine exceptione excitantibus ad virtutem, hortantibus lapſos ad pænitentiam, & teſtantibus Deum ex parte ſua nullius hominis perditionem deſiderare, ut illud *Ezechielis* 18. *Nolo mortem peccatoris dicit Dominus, ſed magis ut convertatur & vivat*, & alibi locis innumeris. Unde cum torrente Patrum clarum eſt illud Auguſtini, *Omnium quidem hominum Deus creator eſt, ſed nemo ab eo ideo creatus eſt, ut pereat. quia alia eſt cauſa naſcendi, alia pereundi. Vt enim naſcantur homines, eſt beneficium, ut autem pereant, prævaricationis eſt vitium.*

3. Docent Chriſtum pro omnibus mortuum non eſſe, ſed pro ſolis electis & prædeſtinatis. Contra apertam Scripturam 2. ad Cor. 5. v. 15. *Chriſtus pro omnibus mortuus eſt.*

4. Deum non omnibus dare gratiam, ſed ſolis prædeſtinatis. Contrà illud Apoſt. *Deus vult omnes homines ſalvos fieri*, quantùm eſt ex parte auxilii divini.

5. Hominem in ſtatu naturæ lapſæ, perdidiſſe libertatem arbitrii, ſic ut concupiſcentiæ, aut gratiæ internæ non poſſit reſiſtere. Cùm tamen Scriptura contrarium dicat Act. 7. v. 51. *Vos ſemper Spiritui ſancto reſiſtitis.*

6. Deum hominibus præcipere impoſſibilia, adeoque omnia mandata non poſſe ſervari.

vari. Contra Apoſtolum ad Philip. 4. v. 13. *Omnia poſſum in eo qui me confortat.*

7. Hinc porro fieri, ut ſolis prædeſtinatis detur Fides in Chriſtum, quam illi amittere non poſſunt, reprobi autem ad fidem non vocentur, niſi forte voce externa, nec ad hanc habeant gratiam ſufficientem.

8. Hinc ſolos prædeſtinatos eſſe per fidem adſcriptos in Eccleſiam Dei, reprobos verò, uti à fide, ita ab Eccleſia excludi.

9 Prædeſtinatos etſi peccent, eorum peccata ipſis non imputari: reprobos verò à Deo impelli ad peccandum; nec ullum ipſis peccatum remitti. Hæc Scripturis ſupra citatis, aliiſque apertè adverſantur.

Iſta autem dogmata nefaria ut ex ipſius Calvini doctrina ſolidius pateſcant, paucula hic ipſius verba oculis ſubjicio. Calvinus *lib.* 3. *Inſtitutionum cap.* 21. poſt multa §. 7. *circa finem*, ſic concludit. Quod ergo Scriptura clarè oſtendit, dicimus, æterno & immutabili conſilio Deum ſemel conſtituiſſe, quos olim aſſumere vellet in ſalutem, quos rurſum exitio devovêre. Hoc conſilium quoad electos in gratuita ejus miſericordia fundatum eſſe aſſerimus, nullo humanæ dignitatis reſpectu: Quos verò damnationi addicit, his juſto quidem & irreprehenſibili, ſed incomprehenſibili ipſius judicio, vita aditum præcludi.

Et *cap.* 22. §. 3. Ubicumque verò hoc regnat Dei placitum, nulla in conſiderationem veniunt opera. Et §. 11. Si non poſſumus rationem aſſignare, cur ſuos miſericordia dignetur, niſi quoniam illi ita placet; neque etiam in aliis reprobandis, aliud habebimus, quam ejus voluntatem.

Et *cap.* 23. § 1. Minimè conſentaneum eſt, præparationem ad interitum aliò transferre, quam ad arcanum conſilium Dei.

Et *cap.* 24. § 8. Hic ad diſtinctionem voluntatis, & *permiſſionis* recurritur, ſecundum quam obtinêre volunt, permittente modo, non autem volente Deo perire impios & Paulo poſt: Non dubitabo igitur cum Auguſtino ſimpliciter fateri, voluntatem Dei eſſe rerum neceſſitatem, atque id neceſſariò futurum eſſe, quod ille voluerit. Hæc & plura de his paſſim Calvinus, & cum eo ejus aſſeclæ.

Doctrinam horum ſingulis oppoſitam communi conſenſu profitentur, ac probant Catholici, uti à nobis illa exhibetur, & deducitur infra *part.* 2. *Controverſia* 3. de prædeſtinatione abſoluta ad gloriam &c.

Objiciunt Calviniſtæ pro ſe potiſſimũ locum Apoſtoli ad *Roman. c.* 9. ubi *ver.* 9. ait: Non eſt volentis neq; currentis ſed miſerentis Dei Et ibid. *ver.* 17. In hoc ipſum excitã te (ſcil. Pharaonẽ) ut oſtendam in te virtutẽ meam. Et *ver.* 18. Cujus vult miſeretur, & quem vult indurat. Denique *ver.* 21. An non habet poteſtatem figulus luti ex eadem maſſa facere, aliud quidem vas in honorem, aliud verò in contumeliam: Ergo Deus ſua ſola voluntate independenter ab operibus homines prædeſtinat ſive ad gloriam, ſive ad pœnam æternam.

Reſpondeo neg. conſeq. Hic enim agit Apoſtolus tantum de electione & reprobatione ad primam gratiam, & fidem independenter à præcedentibus meritis, non verò de electione ad gloriam æternam, aut reprobatione ab illa, de qua loquitur & contendit Calvinus: Scopus enim Apoſtoli erat reprehendere Judæos qui propter opera legis & cæremonias præferebant ſe Gentilibus ad fidem Chriſti converſis, declarans illis vocationem & electionem ad fidem & gratiam Chriſti non dependere ab operibus legis, ſed eſſe gratuitam, & ex beneplacito Dei hos præ illis ad fidem vocantis: ac proinde nihil facit pro electione ultimata & abſoluta ad gloriam independenter ab operibus.

Objiciunt 2. Prædeſtinationem divinam cum libertate humana non conſiſtere, hoc argumento. Præſcientia Dei cui nititur prædeſtinatio, eſt certa & infallibilis, ſic ut non poſſit non eſſe quod illa præſcivit futurum. Ergo opera noſtra, & ex illis ſalus aut perditio neceſſario proveniunt.

Reſp. negando conſeq. Poteſt enim aliquid eſſe certum & infallibile, quamvis ex neceſſi-

tate non proveniat, ſed ſit merè contingens ac liberum, quando ſcilicet non provenit illa infallibilitas ex intrinſeca terminorum connexione, uti fit in divina præſcientia & prædeſtinatione quæ eſt extrinſeca reſpectu noſtræ operationis: hoc modo certum & infallibile eſt me jam loqui, quamvis omninò libere loquelam exerceam

Objiciunt 3. Nemo poteſt reſiſtere Decreto prædeſtinationis divinæ: Ergo omnia quæ Deus fieri decrevit circa hominis prædeſtinationem, aut reprobationem, fiunt neceſſariò.

Reſp, negando conſequentiam. Sed ſic tantum inferri poteſt, ergo omnia quæ Deus fieri decrevit fiunt eo modo quo Deus decrevit ut fierent, ſive velit fieri neceſſariò, ſive liberè. Jam verò ex Scripturis paſſim conſtat, ut ſupra breviter oſtendi, Deum decreviſſe eo modo concurrere cum noſtra voluntate ut huic in agendo ſua libertas relinquatur. Ergo iſto modo concurrit, niſi velis Deo ſuam omnipotentiam, & veracitatem adimere. Tali autem Dei decreto nemo poteſt reſiſtere, quia nemo poteſt impedire quo minus Deus, quo ipſi placet modo, cum homine etiam ad liberè agendum concurrat ſicut ipſe decrevit. Unde advertat Calviniſta ſe illo argumento non tam hominis libertatem, quam Dei omnipotentiam, & veracitatem oppugnare.

Inſtant tamen ulterius. Deus ab æterno præſcivit v. g. Antichriſtum peccaturum: Ergo Antichriſtus peccabit. Antecedens hujus conſequentiæ eſt neceſſarium, ergo & ipſum conſequens, Antichriſtus peccabit; cum neceſſitate autem non poteſt ſtare libertas.

Reſp. Antecedens illud eſt neceſſarium, neceſſitate antecedente, nego, neceſſitate conſequente, concedo, hoc eſt, ex ſuppoſitione quod Antichriſtus ſe actu & liberè determinabit ad peccandum, neceſſarium eſt illud peccatum à Deo præſciri, qui nihil poteſt ignorare: hæc autem neceſſitas conſequens non provenit ex aliqua cauſa antecedente quæ illum urgeat aut determinet ad peccandum, ſed potius præſcientia illa præſupponit exercitium libertatis, & eſt illo naturâ poſterior, quamvis ſit tempore prior, eo quod omnia quæ ſunt in Deo debeant eſſe æterna: uti magis deducimus infra *part. 2. de ſcientia Dei, gratia, prædeterminatione &c.* Vnde patet quam immeritò jactaverit *Viclefus* argumentum prædictum adeo eſſe efficax ut *Armacanus* per viginti annos in illius ſolutione laboraverit, ac tandem vi illius coactus dixerit, Deum in ſua præſcientia poſſe errare. Quod in Armacano nuſpiam legi, & falsò imponi teſtatur doctiſſimus *Thomas Waldenſis.*

Ex prædicta Calviniſtarum doctrina oritur illud hominum deſperatorum Dilemma, ad omnem viuendi libertatem, ac flagitium viam apertam pandens. Vel ab æterno ſum prædeſtinatus ad cœlum, vel reprobatus ad infernum. Si prædeſtinatus, quidquid agam ſalvabor: ſi reprobatus, quidquid agam certò damnabor. Ergo non debeo de bona vel mala vita eſſe ſolicitus.

Sed hujus dilemmatis fallacia diſſolvitur hoc modo: Si ſum prædeſtinatus, per media ſcil. in mea poteſtate conſtituta, certò ſalvabor, ſi illa media adhibeam; damnabor ſi illa nolim adhibere. In mea autem libertate relictum eſt, illa media amplecti, ex quibus debeo eſſe prædeſtinatus, vel ea omittendo efficere ut ſim reprobatus: quod ſatis unicuique rectè vivendi curam imponit. Ut patet in hac ægrotantis ſimilitudine. Vel Deus ab æterno prævidit & decrevit te ex hoc morbo moriturum, vel non. Si prævidit moriturum, certo morieris, ſin minùs, certò convaleſces. An ideo omittes medicinam idoneam applicare ne mors obrepat? Quod ſi putas vitam corporis per medicinam conſervari poſſe ne intereat, quomodò non credis te per Pœnitentiam, & bona Opera impedire poſſe ne mortem animæ æternam incurras.

Ut verò hi, aliique errores de Gratia divina, & Libertate humana accuratius refellantur, plures de iis horum temporum controverſiæ in ſequentibus explicandæ erunt.

S. 3. *De*

§ 3.

De Gratia Chriſti, Operibus, Libero arbitrio, Controverſiæ Recentiores.

POſt hæreſes Lutheri, & Calvini de Gratia Chriſti, & Libertate humana, circa annum 1641. prodierunt errores comprehenſi in libro qui Auguſtinus Janſenii inſcribitur. Hos errores in primo ortu detexerunt Profeſſores Societatis Jesu in Academia Lovanienſi, ac ne latius ſerperent, illos publicis Theſibus, ac validis argumentis oppugnarunt. Signum ſuſtulerunt illæ cæteris Europæ Academiis, & Provinciis, ut adverſus dogmata fidei Catholicæ perniciosa omni ope & authoritate dimicarent. Id impigrè tam voce, quàm calamo præſtiterunt omnium ordinum Viri celeberrimi, & imprimis Doctores Sorbonici, ac totius pænè Galliæ Antiſtites. Horum omnino ſupra octoginta doctrinâ aut infulis eximii, cum Sorbonæ parte longè maxima, ac frequenti aliorum Ordinum aſſenſu, ut graviſſimum ab Eccleſia periculum averterent, rem totam ad ſupremum controverſiarum judicem Pontificem Romanum ſuo nomine deferendam cenſuêre.

Fuerunt quidem præcipua Janſenii dogmata pridem proſcripta inter propoſitiones ſeptuaginta novem Michaëlis Baij per Conſtitutiones Pii V. & Gregorii XIII. quas poſtea confirmavit Urbanus VIII. ipſumque Janſenii librum tanquam damnata dogmata reſtaurantem omnibus ſub anathemate interdixit. Sed cum non deeſſent qui vario ducti ſtudio pontificum Decretis obſtreperent, placuit Apoſtolicæ Sedi ad novum, ſupremumque examen rem totam revocare.

Itaque Innocentius X. ſummâ curâ ac ſtudio tam per ſe, quàm per viros doctiſſimos, excuſſo Janſenii volumine, quinque ex eo propoſitiones ſelegit, quæ præcipuam libri doctrinam continebant, eaſque ſæpius examinatas, de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, gravibus cenſuris confixit, & Conſtitutione in perpetuum valiturâ condemnavit.

Ut verò aliqui ictum hunc fatalem novâ arte à novi Authoris capite averterent, has quinque propoſitiones, quas antea ipſam eſſe Auguſtini doctrinam defendebant, poſtea aliqui mutato conſilio eaſdem à Janſenii libro, ac mente longiſſimè abeſſe affirmarunt. Hos demum novo diplomate compeſcendos cenſuit Alexander VII. quo damnata dogmata, non tantum eâdem quâ prædeceſſores cenſurâ, profligavit, ſed etiam ea in Janſenii libro eo quo damnata ſunt ſenſu contineri Apoſtolicâ authoritate definivit.

Ut igitur has quoque propoſitiones in controverſiis polemicis de Gratia quâ cæpimus methodo, Miſſionario Apoſtolico breviter proponamus, primò ſingula dogmata cum cenſura illis inuſta proferemus, & quo loco ab authore tradita ſunt, prolatis etiam ipſius verbis, demonſtrabimus. Dein quo modo Scripturæ, Conciliorum, Patrum, ac præſertim S. Auguſtini authoritati adverſentur, cum faciliori argumentorum ſolutione, breviter, & dilucidè exponemus.

Prima Janſenii Propoſitio.

ALiqua Dei præcepta hominibus juſtis volentibus & conantibus, ſecundùm præſentes quas habent vires, ſunt impoſſibilia; deeſt quoque illis Gratia quâ poſſibilia fiant. Hanc doctrinam Innocentius X. & Alexander VII. ut temerariam, impiam, blaſphemam, anathemate damnatam, & Hæreticam declararunt ac damnarunt. Extat autem illa doctrina in libro Janſenii Tom. 3. lib 3. cap 13. col, 334. his terminis: *Hæc igitur omnia pleniſsimè planiſsimèque demonſtrant, nihil eſſe in S. Auguſtini doctrina certius ac fundatius, quam eſſe præcepta quædam, quæ hominibus non tantùm infidelibus, excæcatis, obduratis, ſed fidelibus quoque & juſtis volentibus, conantibus ſecundùm præſentes quas habent vires, ſint impoſſibilia, deeſſe quoque gratiam, quâ fiant poſſibilia.*

lia. Idem patet ex iis quæ habentur eod. cap. col. 325. & 326.

Reprobatur illa doctrina primò ex Scripturis. Hæ enim hortantur homines ad omnium mandatorum obſervationem, quod fruſtra fieret ſi ad hanc voluntati humanæ vires deeſſent: quin & gratiam qua præcepta impleri poſſint eædem Scripturæ diſertè pollicentur 1. ad Corinth. 10. v.13. *Fidelis Deus, qui non patietur vos tentari, ſupra id quod poteſtis:* Et Lucæ 19. v. 21. *Regnum Dei intra vos eſt:* ac Joan. 5. v. 4. *Mandata illius gravia non ſunt.* Quomodo verò gravia non eſſent, aut intra noſtram poteſtatem conſtituta, ſi nec gratia, nec vires adeſſent, quibus per obſervationem mandatorum peccatum vitari poſſit?

Cauſam verò comminiſcitur Janſenius *Tom.* 3. *lib.* 3. *cap.* 17. cur non fruſtra ad obſervationem mandatorum conſilia, & monitiones adhibeantur: *Quia,* inquit, *habent uſum ſignificandi homini, ut ſi forte poſſit, faciat quod jubetur, ſi non poſſit, infirmitatem doleat: oretque pro viribus impetrandis.*

At quid juvant iſta ad amovendam peccandi neceſſitatem, ſi dum tentatio urget, nec ſpatium, nec gratia ad orandum neceſſaria conceditur? Hanc autem quandoque deeſſe, diſertè fatetur ipſe Janſenius ſupra cap. 13. *Eſt,* ait, *quædam voluntatis infirmitas qua non poteſt certas tentationes ſuperare, nec adeſt gratia, quâ ſuperentur, nec Spiritus orationis quo vires impetrentur.*

Reprobatur ſecundò, ex mente S. Auguſtini, quem fruſtra Janſenius doctrinæ ſuæ patronum gloriatur. Huic enim errori apertè refragatur, de peccatorum meritis & remiſſ. lib. 2. cap. 6. *Dubitare*, inquit, *non poſſum, nec Deum aliquid impoſſibile homini præcepiſſe, nec Deo ad opitulandum & adjuvandum, quo fiat quod jubet, impoſſibile aliquid eſſe, ac per hoc poteſt homo, ſi velit, eſſe ſine peccato adjutus a Deo.* Quid dici potuit apertius? Sed audi fortius loquentem Sermone 191. de tempore: *Execramur blaſphemiam eorum, qui dicunt impoſſibile aliquid homini à Deo eſſe præceptum, & mandata Dei non à ſingulis, ſed ab omnibus in communi poſſe ſervari.* Quinimo *lib. de nat. & grat. cap.* 67. pro evidenti principio ſtatuit, neminem poſſe peccare in eo quod nullo modo caveri poteſt: peccatur autem præcepti violatione; ergo ea caveri poteſt.

Ad hunc Scripturæ, ac S. Auguſtini ſenſum tam exploratum accedunt Canones Conciliorum, a quibus impium dogma diro anathemate confixum eſt. Sic enim primis illis Eccleſiæ temporibus de hac doctrina pronunciavit Concil. Arauſicanum Can. 25. *Hoc etiam ſecundum fidem Catholicam credimus, quod acceptâ per Baptiſmum gratiâ omnes Baptizati, Chriſto auxiliante & cooperante, quæ ad ſalutem pertinent poſsint & debeant, ſe fideliter laborare velint, adimplere.* Et contra hujus ævi Novatores novum hoc anathematis fulmen vibrat Tridentinum Seſſ. 6. Can. 18. *Si quis dixerit Dei præcepta homini etiam juſtificato & ſub gratia conſtituto eſſe ad obſervandum impoſſibilia, anathema ſit.* Idemque Concilium, ad implenda Dei præcepta adeſſe juſtis vires, nec abeſſe Dei adjutorium diſertius inculcat, eadem Seſſ. 6. cap. 11. *Deus impoſſibilia non jubet, ſed jubendo monet, & facere quod poſſis, & petere quod non poſſis, & adjuvat ut poſſis,*

Si quæras, quid ad hæc profligati dogmatis aſſertor? Argutias quaſdam obtendit, ſcilicet, Impotentiam implendi mandata talem eſſe, ut peccatores non deſinerent ea implere, ſi vellent; velint enim, & mox ut voluerint, mandata implebunt. Aperta eſt hæc reſponſio, eamque tam facilè capio, quam claudum poſſe ambulare, dummodò ambulet: iſtud verò non concipio, quid iſta potentia ad ambulandum juvet, ſi quis incedere jubeatur, qui fractis cruribus non magis poteſt greſſus formare, quam aſſumptis alis in cælum evolare. Neque magis concipi poteſt quo pacto peccator poſſit mandatis obtemperare, cui deeſt gratia & potentia, ut per viam mandatorum progredi valeat.

At, inquies, poſſet peccator implere

præ-

præcepta in alio ſtatu, quando ſcilicet gratiæ victricis auxilium haberet, ac proinde dum peccat, eſt ſaltem remotè potens ad non peccandum.

Sed quid juvat poſſe hominem in alia hypotheſi ſervare præcepta, ſi nunc dum mandatum illi incumbit ita conſtitutus ſit, ut auxilium in promptu non habeat, quo poſſit præceptum explere? Ut ſi quis in tenebricoſo carcere concluſus jubeatur litteras perlegere, quis dicet illi nunc adeſſe obtemperandi poteſtatem, quamvis poſtea, ſi panderentur feneſtræ, luce affulgente, legendi facultas non deeſſet. Nunquam ſanè negavit Calvinus voluntatem humanam, quæ violato præcepto in peccatum prolapſa eſt, potuiſſe à Deo per alia auxilia inflecti ad præcepti obſervationem: & tamen ejus doctrina ab Eccleſia reprobata eſt, eo quod aſſeruerit, in hoc ſtatu homini juſto aliqua Dei præcepta eſſe impoſſibilia. Hac igitur viâ nullum datur effugium, niſi lubeat Calvini vepribus inhærere.

Alia tentatur via, ſed loginqua: ad Adamum ſcilicet, & paradiſum, & prima mundi exordia recurritur. Prætenditur enim, peccatum quod à nobis propriâ voluntate admittitur, continuationem eſſe delicti ab Adamo in paradiſo pridem commiſſi, ex quo in nos peccati fomes profluxit: atque ita ex utriuſque peccato unum quodammodo actum conflari, qui nobis hoc ipſo ſit liber, quo in Adamo liberè incepit.

En Machinam longè quæſitam, & bellè compactam. Quid enim à veritate longinquius fingi poteſt, quam peccatum ab uno homine propriâ voluntate hodie commiſſũ, eam quam habet libertatẽ iſto modo derivare ab alieno delicto, quod à ſex millibus annorũ ſuæ tantum voluntatis arbitrio liberè incurrit? Aliud longè eſt de reatu peccati originalis, quem ut contrahamus nullus omnino voluntatis noſtræ actus requiritur.

Quod ſi poſſint actus à nobis eliciti malitiam pænâ æternâ plectendam contrahere, ex eo quod ab Adami peccato cauſam & ortum habuerint, cur etiam per amentiam, cæcitatem, & alias hujuſmodi affectiones neceſſarias, peccati reatum non incurrimus, cum hæ quoque à primi parentis delicto in nos profluxerint?

Quinimo ſi reſponſum illud aliquid veritatis haberet, inde pariter conficerem, peccata hominis Baptizati omni prorſus culpâ carere. Cum enim, ut ajunt, ſuam libertatem ac formalem malitiam ea non habeant, niſi ut conjuncta cum peccato Adami, ſublato jam in nobis per Baptiſmum primi parentis peccato, non poſſunt actus noſtri, quibus præcepta tranſgredimur, formalem malitiam retinere, aut pænæ à Deo juſtè infligendæ reatum incurrere. Denique ſi actus illi alienâ ex libertate malitiam contraherent, nequidem poterunt à Deo ſub reatu pænæ æternæ hominibus prohiberi; ſic enim in ſtatu naturæ lapſæ homini imperare non poteſt ut careat concupiſcentiâ, quamvis in Adamo liberum fuerit non peccando concupiſcentiæ fomitem à poſteris ſummovere. Ex quibus breviter, ac manifeſtè apparet, hanc doctrinam ab Eccleſia meritò proſcriptam, nullâ veritatis ſpecie à quocunq; defendi.

Secunda Propoſitio.

Interiori gratiæ in ſtatu naturæ lapſæ nunquam reſiſtitur. Ianſen. Tom. 3. lib. 2. cap. 5. col. 103. *Nullum, inquit, adjutorium gratiæ, cujus uſus ita ponitur in arbitrio voluntatis, ut illo utatur aut non utatur, ut illud amplectatur aut deſerat, aut illi conſentiat aut non conſentiat ſi voluerit, ad medicinale adjutorium Chriſti ullo modo pertinere poteſt.* Idem patet ex Eod. lib. cap. 24. col. 200. & cap. 25. col. 202. & cap. 27. col, 210. Hanc propoſitionem Innoc. X. & Alexander VII. hæreticam declaravit, & ut talem damnavit.

Repugnat illa primò, teſtimoniis Scripturarum, quæ docent hominem reſiſtere vocationi divinæ, & ſæpius hortantur ut acceptæ gratiæ cooperetur: quod fruſtraneum foret, ſi gratia per ſe voluntatem humanam ad conſenſum

ſenſum ita raperet, ut nunquam ei diſſentiendo reſiſteret. Sic autem loquitur Scriptura Proverb. 1. v. 24. *Vocavi & renuiſtis, extendi manum meam, & non erat qui aſpiceret:* Et Matth. 20. v. 16. *Multi ſunt vocati, pauci vero electi:* Item Matth. 23. v. 37. *Quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos ſuos ſub alas, & noluiſti.* Et Actor. 7. v. 51. *Vos ſemper Spiritui Sancto reſiſtitis.* Denique 2. ad Corinth. 6. v. 1. *Exhortamur ne in vacuum gratiam Dei recipiatis.* An non otioſa hæc ad gratiam recipiendam exhortatio, an non iniqua in reſiſtentes exprobatio, ſi talis eſſet natura gratiæ divinæ, ut à nulla poſſit voluntate repudiari?

Jam verò inſpiciamus de hoc dogmate quis fuerit primævæ Eccleſiæ ſenſus, ac imprimis S. Auguſtini lib. de Spir. & litt. cap. 34. *Miſericordia Dei prævenit nos, conſentire autem vocationi Dei aut ab ea diſſentire, noſtra voluntatis eſt.* Eodem modo vim illam voluntatis, in repellenda gratia vocationis divinæ, exponit in Evangelio de vocatis ad nuptias, quorum aliqui noluerunt Chriſto vocanti obtemperare: *Ad illam cœnam*, inquit, *nec omnes qui vocati ſunt venire voluerunt, neque illi qui venerant venire poſſent niſi vocarentur: itaque nec illi debent ſibi tribuere qui venerunt, nec illi qui noluerunt venire, debent alteri tribuere, ſed tantum ſibi*, QUI UT VENIRENT VOCATI, ERAT IN LIBERA VOLUNTATE. S. Auguſtino teſtis accedat ejuſdem Doctoris & ævi diſcipulus S. Proſper lib. 2. de vocat. Gent. cap. 26. *Voluntas de ſua habet mutabilitate ſi deficit, de gratia verò opitulatione ſi proficit: Et quod à multis reſutatur gratia, ipſorum eſt nequitia, quod à multis recipitur, gratia divina eſt, & voluntatis humanæ.*

Perpetuum hunc Eccleſiæ ſenſum veneratur Tridentina Synodus, & oppoſitum contra Sectarios noſtri temporis ſub anathemate proſcribit Seſſ. 6. Can. 4. *Si quis dixerit liberum hominis arbitrium à Deo motum & excitatum.... non poſſe diſſentire, anathema ſit.* Nec minus apertè Seſſ. eadem cap. 5. *Tangente Deo cor hominis,.... inſpirationem illam recipiens, abjicere poteſt.* Eodem veritatis ſpiritu afflatum idem enunciat Concil. Senonenſe anno 1528. Decreto fidei 15. *Non eſt tale trahentis gratiæ auxilium, cui reſiſti non poſſit.*

Si quæ igitur vis divinis eloquiis, ſi quæ veritas Sanctis Eccleſiæ Patribus, & Conciliis, ex his manifeſtum evadit, hanc eſſe doctrinam omni ævo in Eccleſia Chriſti comprobatam: adeò ut quiſquis adhuc veritati fidei tam luculentæ repugnat, hoc ipſo ſatis oſtendat, ſe divinæ gratiæ poſſe reſiſtere.

Quibus verò modis & argumentis quidam moliantur huic veritati obſiſtere, & in operibus gratiæ voluntatem humanam ineluctabili neceſſitati ſubjicere, in propoſitionis 3. refutatione, ubi agitur de libertate ad meritum requiſita, mox aperiemus.

Tertia Propoſitio.

AD merendum & demerendum in ſtatu naturæ lapſæ non requiritur in homine libertas à neceſſitate, ſed ſufficit libertas à coactione. Hanc propoſitionem Innoc. X. & Alex. VII. hæreticam declaravit, & ut talem damnavit. Eam verò docet & explicat fusè Janſenius lib. 6. de grat. Salvatoris cap. 6. & ſeqq. ubi declarat in ordine ad actionem meritoriam vel demeritoriam, nihil eſſe quod impediat libertatem voluntatis, præter coactionem. Et breviter Tom. 3. lib. 6. cap. 12. col. 658. Sic pronunciat: *Nihil aliud libero generaliter repugnat, quam neceſſitatis illius prementis, cogentiſque violentia.* Et hinc aſſerit ſatis ineſſe libertatis ad meritum actui amoris quo Deus ſeipſum diligit, ſi Deus meriti capax eſſet.

Huic errori ſat apertè quadrat hæreſis Calvini, qui diſertè profitetur, ſe non aliam impugnare libertatem, quam eam quæ ſita eſt in facultate voluntatis ad utramque partem expedita, quæ ſcilicet præbeat liberam agendi vel non agendi poteſtatem, quam libertatem indifferentiæ nuncupamus: ſic enim loquitur ipſe in Antidoto ad Can. 5.

Conc.

Conc. Tridentini. *De verbo*, inquit, *ne moveamus rixam*, *ſed quia per liberum arbitrium intelligunt* (Catholici) *eligendi facultatem*, *quæ ſit in utramque partem libera & ſoluta*, *titulum ſine re eſſe qui affirmant*, *Chriſtum habent authorem.*

Quam verò longè abeat dogma hoc fatale à Scripturæ, Patrum, & Eccleſiæ ſenſu, teſtantur aperta veritatis oracula, quibus inimicum gratiæ & libertati humanæ commentum perpetuò averſantur.

Atque imprimis ex Sacris litteris manifeſta intorquetur ſententia Geneſis 4. v. 7. *Nonne ſi bene egeris recipies; ſin autem malè, ſub te erit appetitus tuus, & tu dominaberis illius.* Hanc expeditam ad utrumque libertatem in homine juſto diſertè agnoſcit Eccleſiaſticus cap. 31. v. 1. *Qui potuit tranſgredi & non eſt tranſgreſſus, facere mala & non fecit.* Nec minus humanam libertatem, ut ſubſiſtat, ab omni neceſſitate remotam requirit Gentium Apoſtolus 1. ad Corinth. 7. v. 31. *Qui ſtatuit in corde ſuo firmus, non habens neceſſitatem, poteſtatem autem habens ſuæ voluntatis.* Neceſſitatem à libertate ſejungit Apoſtolus, illam cum libertate conjungit Janſenius: quis hic erravit, niſi qui errare potuit?

Sed, inquies, quid de Auguſtino? Sat nota ejus mens & ſententia, ſi non alius quam ille Eccleſiæ Auguſtinus audiatur. Paucis verbis decretoriam in hac controverſia ſententiam pronunciat Lib. de vera Relig. cap. 14. *Quoniam peccari non dubium eſt, nec hoc quidem dubitandum video, habere animas liberum voluntatis arbitrium: tales enim ſervos ſuos meliores eſſe Deus judicavit, ſi ei ſervirent liberaliter, quod nullo modo fieri poſſet, ſi non voluntate, ſed neceſſitate ſervirent.* Audis S. Auguſtinum liberum arbitrium ſic explicantem, ut nulla ſit liberalitas, nulla libertas, ſi Deo non ſerviatur eâ voluntate quæ omni careat neceſſitate. An non hoc iterum inculcat lib. de Spir. & litt. cap. 34. *Conſentire vocationi Dei vel ab ea diſſentire, propriæ voluntatis eſt.* Iterumque de lib. arbit. lib. 3. cap. 18. *Iſta eſt cauſa vlountatis, ſi non ei poteſt reſiſti, ſine peccato ei ceditur, ſi autem poteſt, non ei cedatur, & non peccabitur.* Si quis Auguſtinum tam clara, tam ſana ſuadentem audire nolit, videat ne ab eodem inſaniæ arguatur lib. de duab. Animabus cap. 12. *Dicere reum teneri quempiam, quia non fecit quod facere non potuit, ſumma eſt iniquitatis, & inſaniæ.*

Quid ergo mirum ſummos Pontifices divino Spiritu afflatos illam doctrinam abolere, quam Sacrarum litterarum, Sanctorumque Patrum conſenſus toties condemnat.

Conſenſum hunc teſtatur Concil. Senonenſe in decretis fidei *decreto* 15. ubi concludit, percurrenti Sacram Scripturam obvium eſſe quod liberum in utramvis partem hominis arbitrium aſſeveret. Horum denique veſtigiis inſiſtens Conc. Tridentinum Seſſ. 6. can. 4. ſic tandem definit. *Si quis dixerit liberum hominis arbitrium à Deo motum & excitatum.... Deo excitanti atque vocanti non poſſe diſſentire, ſi velit, anathema ſit.* Agit autem de poteſtate diſſentiendi, quæ conſiſtit in libertate indifferentiæ ad merendum & demerendum neceſſaria. Si enim libertas ad meritum requiſita ſtare poſſet cum neceſſitate ad unam partem determinante, parum Concilio laborandum fuiſſet, ut ſtatueret de libertate per quam voluntas motioni præſentis & excitantis gratiæ poſſit diſſentire, cum hæc alia eſſe non poſſit quam libertas in ſenſu compoſito expedita ad agendum vel non agendum, quæ cum neceſſitate ad unum adſtringente componi non potuit.

Quid igitur in re tam clara reponunt iſtius dogmatis patroni? Aliquas excogitant ſubtiles remoras quæ perſpicuæ veritati tenebras offundant. Ajunt enim ſe admittere in voluntate libertatem ſive indifferentiam potentiæ, non verò actionis: iſtam verò indifferentiam potentiæ dicunt ſitam eſſe in mutabilitate, & flexibilitate humanæ voluntatis, quæ annexa eſt ſtatui vitæ præſentis, in qua modò ad volendum, modò ad nolendum facile inflectimur, quamvis quod in particulari volumus, id neceſſariò velimus.

Sed quid hoc aliud eſt, quam voluntatem de uno actu neceſſario, in alium neceſſarium devolvi? cum quævis actio voluntatis ſuâ careat indifferentiâ, & eliciatur hic & nunc à potentiâ in actu primo ad illum determinata. Aut quam poteſt ipſa potentia habere indifferentiam, quando, ſine poteſtate ad oppoſitum, ad hanc tantummodo actionem adſtricta retinetur: Itàque tota quæ hic prætenditur voluntatis mutatio, alia non eſt, quam concatenata commutatio unius neceſſitatis in aliam: interea in quavis actione catenam ſemper ad unum aſtringentem ſubit voluntas, ſive auream operis boni, ſive ferream actionis pravæ: optio verò catenæ quâ aſtringitur non eſt ipſius voluntatis, ſed providentiæ gubernatricis, quæ ſive delectationem juſtitiæ, ſive concupiſcentiæ pro arbitrio diſpenſet, debebit illi voluntas humana inevitabili neceſſitate obſecundare. Hæc illa eſt inſignis larva libertatis, quam neque Manichæi quos impugnat Auguſtinus, nec Aſtrologi fatorum aſſertores, nec Wiclefus, aut Calvinus ab Eccleſia damnatus, ſuam eſſe recuſarent; ac proinde, ſi huic ſententiæ credimus, hæretici illi totam admiſere libertatem, quæ ad merendum & demerendum in naturæ lapſæ ſtatu requiritur. Aliâ ſanè libertate eget creatura ratione prædita, ut apud ſuum creatorem laudem vel vituperium, præmium vel pœnam mereatur: ut nempe cardo voluntatis in bonum vel malum ab ipſa inflectatur, & ſic agat, ut quantum eſt ex parte omnium quæ actionem antecedunt poſſit ab agendo abſtinere. Sine hujuſmodi libertate nemo ſui mancipii actionem moralem pœnâ, vel præmio dignam cenſebit.

Quarta Propoſitio.

Semipelagiani admittebant prævenientis gratiæ interioris neceſſitatem ad ſingulos actus, etiam ad initium fidei: & in hoc erant hæretici quod vellent eam gratiam talem eſſe cui poſſet humana voluntas reſiſtere, vel obtemperare. Tradit hujus primam partem diffusè nominatus Author lib. 8. de hæreſi Pelag. cap. 6. Secundam lib. 2. de grat. Salvat. cap. 4. &c. quam breviſſimè ſtringit col. 215. dum adverſarium ſuum perſtringit his verbis. *Quanta audacia, poſt condemnatos jam à tot ſæculis Maſſilienſes, aſſerere quod quia in ſtatu Innocentiæ ſufficiebat homini ad ſalutem gratia quâ poterat perſeverare ſi vellet, etiamnunc ſufficere.* Declarata vero eſt ab Innoc. X. & Alexandro VII. hæc 4. Propoſitio falſa & hæretica, & ut talis damnata.

Prima pars hujus propoſitionis, quæ facti quæſtionem continet, falſa declaratur ex hiſtoria hæreſis Pelagianæ in iis quæ apertè tradit S. Auguſtinus, Proſper, & Hilarius, qui contra hanc hæreſim decertarunt. Refert verò Auguſtinus lib. de Prædeſt. cap. 2. 3. 5. Semipelagianos gratiam interiorem ad ſingulos actus non admiſiſſe, ſed cenſuiſſe, *initium fidei eſſe ex nobis, tanquam ſi fides non à Deo nobis donetur.* Idem, *Fidem non eſſe donum Dei.* Item, Eos agnoviſſe quædam merita ſua, *tanquam ipſi ſibi ea feciſſent, non gratia Dei* Denique, *& credere & perſeverare ita noſtrum eſſe, tanquam non à Domino nos accipiamus* &c. Conſentit fusè S. Proſper contra Collatorem, præſertim cap. 4. 6. 10. 13. 14. & deinceps, ubi diſertè exprobat, quod diceret hominem poſſe bene agere ſine gratia; non incitatum à Deo; ante gratiam; ſine adjutorio Dei; per vires tantummodò humanæ voluntatis; merito gratiam præveniente &c. Quæ omnia in illis adeo obvia ſunt & manifeſta, ut contrarium ſuſtinere aliud non videatur eſſe, quam velle quodammodò lectori oculos, & mentem eripere.

Secunda pars propoſitionis damnatæ aſſerit: *Hæreſim eſſe Semipelagianam, talem admittere gratiam, cui poſſit humana voluntas reſiſtere vel obtemperare.* Hæc autem aſſertio non videtur reipsâ diſſidere à propoſitione ſecunda, quæ ſupra refutata eſt. Nempe, *interiori gratiæ in ſtatu naturæ lapſæ nunquam reſiſti.* Poteſt verò utraque Propoſitio Calvino authore pridem gloriari. Docet enim ille *lib. 2.*

inſtit.

inſtit. cap. 5. §. 11. Errorem eſſe Scholaſticorum, quod putarent in manu noſtra eſſe reſpuere vel recipere oblatam Dei gratiam: & fuiſſe hunc errorem Pelagianorum, quos ſecuti ſunt Semipelagiani, ibidem Calvinus disertè aſſerit §. 23. *Audiamus*, inquit, *nunc Auguſtinum ſuis verbis loquentem, ne ætatis noſtra Pelagiani, hoc eſt Sorbonici Sophiſtæ, totam vetuſtatem nobis adverſari pro ſuo errore criminentur, in quo ſcilicet patrem ſuum Pelagium imitantur, à quo in eandem arenam ipſe Auguſtinus protractus eſt.*

Porrò, ne in refellendo hoc errore ex Scriptura ac Patribus ſuperiora repetamus, ex ſola Tridentini definitione unum formemus argumentum nulli reſpuendum, qui orthodoxæ Eccleſiæ authoritatem ſalvam velit. Tridentinum ſic definit ſeſſ. 6. Can. 4. *Si quis dixerit liberum arbitrium à Deo motum & excitatum non poſſe diſſentire ſi velit, anathema ſit.* Cenſet igitur liberum arbitrium, hoc eſt, humanam voluntatem à Deo motam per internam gratiam, poſſe illi gratiæ diſſentire ſive reſiſtere, vel conſentire ſi velit, quod eſt obtemperare. Atqui propoſitio damnata ex adverſo aſſerit, *Semipelagianum*, ſive hæreticum, *eſſe admittere gratiam cui poſſit humana voluntas reſiſtere vel obtemperare.* Ergo Semipelagiana & falſa eſt definitio Tridentini, ſi vera eſt à Pontificibus damnata Ianſenii doctrina; quod ſalvâ fidei Catholicæ veritate nemo admiſerit.

Fruſtra hinc quæritur effugium; nexus eſt qui nec ſolvi, nec frangi poteſt. Fruſtra, inquam, cum quibuſdam finges Concilium hic ad potentiam remotam, vel ad ſenſum diviſum reſpexiſſe, dum dixit liberum arbitrium poſſe diſſentire *ſi velit*, poſſe autem velle diſſentire pro eo ſtatu quo præſentis gratiæ impulſu carebit. Quis enim credat Concilium in re maximè ſeria nugas agere, aut linguam loqui quam nemo capiat? Nemo niſi nugando dicet, pauperem poſſe facere eleemoſynam, ſi velit; ſi is media requiſita in promptu non habeat, aut potentiam proximam ut ea acquirat. Neque dicetur ligatus poſſe currere, ſi velit, ſi præter voluntatem non adſit illi facultas quâ poſſit ſe vinculis expedire. Ergo quando Tridentinum pronunciat, hominem poſſe diſſentire divinæ gratiæ ſi velit, neceſſariò definit, adeſſe potentiam proximam & expeditam, ut velit diſſentire, aut tollere impedimenta quæ faciunt, ne hic & nunc poſſit diſſenſum elicere. Ergo neceſſarium eſt verba Concilii gratiæ Ianſenianæ voluntatem ad aſſenſum neceſſitanti, è diametro adverſari.

Atque hinc ulterius ſatis inferri poterit, à Concilio definitum eſſe dari veri nominis gratiam merè ſufficientem, cui voluntas actu reſiſtit, quamvis in ejus poteſtate fuerit illi conſentire & obtemperare. Sed hoc infra inter controverſias Scholaſticas de gratia magis explicandum erit.

Quinta Propoſitio.

SEmipelagianum eſt dicere, *Chriſtum pro omnibus omnino hominibus mortuum eſſe, aut ſanguinem fudiſſe.* Hanc concluſionem ex ſuis principiis infert idem Ianſenius, quam S. Auguſtino imponere conatur, ſic enim loquitur ille lib. 3. de gratia Salvat. cap. 21. col. 390. *Quæ ſanè* (inquit) *cum in Auguſtini doctrina, conſpicua certaque ſint, nulla modo principiis ejus conſentaneum eſt, ut Chriſtus Dominus, vel pro infidelium in infidelitate morientium, vel pro juſtorum non perſeverantium æterna ſalute mortuus eſſe, ſanguinem fudiſſe, ſemetipſum redemptionem dediſſe, Patrem oraſſe ſentiatur.*

Contra hoc dogma fidelium auribus ſanè acerbiſſimum, Eccleſia Romana, varia cenſurarum fulmina pridem detorſit: ſic autem poſt alios Innoc. X. & Alexander VII. in diplomate gemino adverſus propoſitionem quintam Ianſenii, de ea doctrina pronunciavit: *Falſam, temerariam, ſcandaloſam, & intellectam eo ſenſu*, ut Chriſtus pro ſalute duntaxat prædeſtinatorum mortuus ſit, impiam, blaſphemam, contumelioſam, divinæ pietati derogantem, & Hæreticam declaramus, & uti talem damnamus.

Damnatur autem meritò hæc doctrina, quia apertè adverſatur divinæ Scripturæ aſſerenti, Deum velle omnes homines ſalvos fieri, & Chriſtum dediſſe ſemetipſum redemptionem pro omnibus. Sic enim loquitur Apoſtolus 1. ad Timoth. cap. 2. *Obſecro igitur primum omnium fieri obſecrationes, orationes, poſtulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus, pro Regibus & omnibus qui in ſublimitate ſunt, ut quietam & tranquillam vitam agamus in omni pietate & caſtitate: hoc enim bonum eſt, & acceptum coram ſalvatore noſtro Deo.* QUI OMNES HOMINES VULT SALVOS FIERI, *& ad agnitionem veritatis venire: unus enim Deus, unus & mediator Dei & hominum homo Chriſtus Ieſus,* QUI DEDIT REDEMPTIONEM SEMETIPSUM PRO OMNIBUS. Ubi ſine ulla exceptione Apoſtolus affirmat, Deum velle omnes homines ſalvos fieri, & mox rationem aſſignat, *Vnus enim eſt Deus, unus & mediator Dei & hominum* &c. Atqui abſolutè, & abſque ulla limitatione, omnium hominum unus eſt Deus; ergo etiam, nullo excepto, unus omnium eſt mediator, pro omnibus mortuus eſt, & pro omnibus etiam reprobis in cruce ſanguinem effudit. Quod vel ex eo confirmatur, quod Apoſtolus diſertè affirmet Deum velle ſalvos fieri omnes pro quibus dicit orandum eſſe, cupit autem orationes fieri pro Regibus, & omnibus qui in ſublimitate ſunt, cum tamen eo tempore eſſent Reges gentiles ac reprobi; ergo non poteſt Apoſtolus intelligi de Chriſto mortuo pro ſolis prædeſtinatis.

In eundem ſenſum verba Apoſtoli intelligit S. Auguſtinus lib. de Spir. & litt. cap. 33. *Vult autem Deus omnes homines ſalvos fieri, & in agnitionem veritatis venire: non ſic tamen ut eis adimat liberum arbitrium, quo vel bene, vel male utentes juſtiſſimè judicentur,* &c. Ubi admittit S. Doctor Deum ex parte ſua velle omnibus ſalutem procurare, & illis etiam qui libero arbitrio male utentes incidunt in judicium & damnationem.

Ut ſententiam Auguſtini tam manifeſtam declinet Ianſenius, perſuadere conatur, illum loco citato non loqui ex ſuo ſenſu, ſed Pelagianorum dogma recitare, poſtea refellendum. Sed inane eſt hoc effugium; hanc enim doctrinam minimè reprobat, ſed pergit tantum diſputare contra Pelagianos, an fides ideo ſit donum Dei, quia provenit à libero arbitrio quod à Deo creatum eſt, demum addens, ideo fidem eſſe donum Dei, *Quia binis ſuaſionibus agit Deus ut velimus, & ut credamus, ſive extrinſecus, per Evangelium, exhortationes &c. ſive intrinſecus, ubi nemo habet in poteſtate quid ei veniat in mentem, ſed conſentire vel diſſentire propriæ voluntatis eſt.* Quinimo iterum dictum ſuum de voluntate omnes ſalvandi tacitè approbat, dum aſſerit, dari homini auxilium, cui conſentire vel diſſentire ſit propriæ voluntatis. Ad quid enim porrigit tale auxilium cum quo poſſit aliquis diſſentiendo perire, niſi velit ex parte ſua etiam pereuntes ſalvos fieri?

Apoſtoli verò locum, quem in hac controverſia lucidum ac decretorium omnis retrò agnovit antiquitas, neſcio qua diſtinctionum caligine obnubilare potius quam elucidare contendit. Dum enim Apoſtolus ſine exceptione ait, Deum velle omnes homines ſalvos fieri, Ianſenius vult omnes homines in ea ſententia ſumi tantum generarim, pro generibus ſingulorum, non verò pro ſingulis generum, hoc eſt, Deum velle ex Iudæis & gentibus, ex ſervis & liberis, ex principibus & privatis, & omni genere hominum aliquos ſalvari, non tamen velle, aut gratiæ ſuæ auxilia præbere, ut ſinguli homines in individuo ſalvi fiant. Cum enim abſolutè negaret dari hominibus gratiam merè ſufficientem, quam ut monſtroſam & Moliniſticam abolendam judicabat, ſed doceret omnem gratiam eſſe ſuo modo victricem & efficacem, qualis reprobis ad perſeverandum non conceditur, hinc illi inferendum fuit, Deum non velle reprobos per media congrua ſalvos fieri, neque Chriſtum pro eorum ſalute ſanguinem ſuum patri obtuliſſe.

Idem gratiæ merè ſufficientis odium in Calvino, ut eundem peperit errorem, ita can-

nim Calvinus de æterna Dei *prædeſt. pag.* 706. recitatis Apoſtoli verbis, de voluntate omnes ſalvandi, eandem diſtinctionem ita ſubjungit: *Quis non videt ordinum hic geri mentionem, potius quam ſingulorum hominum? nec verò ratione caret trita illa diſtinctio, non ſingulos generum, ſed genera ſingulorum notari.*

Et ne huic reſponſo deeſſet aſſueta hæreticis præſidentia, idem graviori tono inculcat lib. de occulta Dei provid. pag. 737. *Certo,* inquit, *certius eſt, Paulum illic non de ſingulis hominibus agere, ſed intelligere ordines & genera vocationum.* En pro malefido dogmate, quanta in concordia.

Hinc ſanè patet, quam longè dictus Doctor ab Auguſtini mente ac ſententia receſſerit, cujus tamen ſe præ ceteris fidelem interpretatem gloriatur. Peregrinum, ut exiſtimo, illi Sancti Doctoris ſenſum reddidit, in ejus opere non ſatis obſervata diſtinctio voluntatis divinæ, in eam quâ vult abſolutè & efficaciter homines, actu ad ſalutem pervenire, quam certum eſt non ad omnes, ſed ſolos electos pertingere, & in aliam, quâ Deus quantum eſt ex parte ſua velit omnes ad ſalutem tendere, & ex vi meritorum Chriſti omnibus præbere auxilia, quibus, ſi non obſtet liberum hominis arbitrium, poſſint juſtitiam & gloriam adipiſci. Et in hunc ſenſum doctrinam orthodoxam, atque adeo Auguſtino conformem exponit, firmatque Tridentinum ſeſſ. 6. cap. 3. *Etſi Chriſtus, pro omnibus mortuus eſt, non omnes tamen mortis ejus beneficium recipiunt; ſed ij duntaxat quibus meritum paſſionis ejus communicatur:* Ubi manifeſtè mors Chriſti complectitur etiam eos qui ejus beneficio ad ſalutem non perveniunt.

Ad extremum, de hoc nefario dogmate contra Sectarios agens, non immeritò notat Malderus olim Lovanii Doctor, & Antverpiæ Epiſcopus, in ſuis *Antiſynodicis cap.* 4. Vehementer eſſe formidandum, ne homines illi, qui negant Chriſtum pro omnibus mortuum eſſe, eò tandem dementiæ deveniant, ut cum Mahometanis ſentiant, Chriſtum pro nemine mortuum eſſe. Nec deſunt qui teſtentur, plures Calvini aſſeclas qui in primum hunc errorem inciderunt, poſtea in ſecundum ſe præcipitaſſe.

Opponunt aliqui recentius circà prædicta.

PRimò; CHRISTUM quidem mortuum eſſe & ſanguinem fudiſſe pro omnibus etiam reprobis, eo ſenſu, quod merita illius, quæ ſunt infinita, ſint etiam omnibus ſufficientia, quamvis non ſint ab illo pro omnibus oblata. Sed ſatis refelli videtur breviter evaſio illa, ex ipſis verbis propoſitionis 5. damnatæ, quæ aſſerit; Semipelagianum eſſe CHRISTUM pro omnibus mortuum eſſe, & ſanguinem fudiſſe. Ergò vera eſt propoſitio contradictoria quæ docet, Non eſſe Semipelagianum, ſed omnino verum, mortem & ſanguinem à Chriſto pro omnibus *omninò* hominibus data aut oblata eſſe: ſi enim pro omnibus omninò mortuus eſt, pro omnibus mortem ſuam Patri obtulit. intelligi vix poſſe, Quomodo Chriſtus ſit Redemptor omnium, ſi non impetraverit omnibus auxilium quo ſaltem poſſint liberari, quod aliqui negant.

Secundò opponunt, quomodo Deus per gratiam merè ſufficientem ſincerè vult reprobos ſalvos fieri, cum Deo ſciente, & aliam gratiam dare nolente, melius foret ipſis nullam, quàm talem gratiam habere? Sed æquè ſolvendum eſt ipſis, id quod cum omnibus admittunt, Quomodo Deus Angelos reprobos per gratiam merè ſufficientem ſincerè voluerit ſalvos fieri? Quod igitur gratia ſit merè ſufficiens, nec ſortiatur effectum, non provenit ex intentione Dei illam concedentis, aut ex natura talis gratiæ: nam illa ex ſe actum bonum ſemper operaretur, niſi in

in hoc impediretur per liberum hominis arbitrium. Atque ita facilè intelligitur, melius quidem eſſe nullam gratiam habuiſſe, quàm illam per contumaciam liberi arbitrij neglexiſſe, non tamen melius eſſe ſimpliciter non habuiſſe gratiam illam, quæ hominem ad bene agendum inclinabat & incitabat, & cum qua poterat rectè operari & ſalvari, ſi illi inclinationi obtemperaſſet.

Tertiò opponunt, ſicut ſuſtineri poteſt gratia phyſicè prædeterminans, quàm tradunt Thomiſtæ, æquè poſſe ſubſiſtere gratiam illam per ſe ſemper efficacem quam aiunt ſitam eſſe in delectatione victrici gratiæ cæleſtis &c. Sed hanc concordiam nec ipſa hactenus Schola Thomiſtica, nec ipſe Janſenius admiſit, qui gratiam illam prædeterminantem, uti aliorum gratiam congruam, diſertè impugnat, & à gratia ſua victrice vult utramque longè abeſſe. Differentiam gratiæ Thomiſticæ prædeterminantis, & gratiæ victricis Janſenianæ, vide in hujus Tomi 1. Parte 2. Controverſia 7. circà initium, *Ab hac doctrina* &c.

Quartò opponunt, Non eſſe damnatum omnem omninò ſenſum quem poſſint habere Ianſenij propoſitiones, vel earum Author, ſed tantum aliquem ſenſum determinatum. Atqui probari non poteſt quod ſenſus (quem illi ſuſtinent) ſit ille qui determinatè damnatur. Ergò poteſt ſenſus ille ſuſtineri.

Sed ex hoc effugio ſequeretur, ſi quis diſertè diceret ſe ſuſtinere propoſitiones Lutheranas, Calvinianas, Ianſenianas, non poſſe illum redargui. Quia prætendere ſemper poteſt, Non eſſe damnatum omnem omninò ſenſum, &c. Quàm latum ſic ab Apoſtolicis Decretis effugium ſemper captari poſſit, quis non videt? Senſus igitur in his, & alijs ille cenſeri debet damnatus, quem verba & contextus & ſtatus propoſitionis damnatæ per ſe important, juxtà inſtitutionem, & proprium ſenſum verborum quibus propoſitio damnata exprimitur: ita in omni tribunali ſine tergiverſatione proceditur.

Quintò opponunt, Receſſus nimius à doctrina Hæreticorum modernorum (qualis eſt de Chriſto pro omnibus omninò mortuo, de gratia aliqua indifferenti, & merè ſufficienti) plurimum nocet eorum converſioni, cùm ab his longiſſimè recedant. Ergò potius amplectenda ea doctrina quæ ab his minùs recedit, ſive, ad illos magis accedit, etſi cum illis non conveniat.

Reſp. Acceſſum illum, de quo agitur, multò plus habere periculi, nè Hæreticos modernos in ſuo errore magis confirmet, & obduret. De hoc nemo melius teſtari poteſt quàm ipſi Hæreticorum modernorum Doctores: inter quos *Samuel Mareſius* in Hollandia celebris Doctor Calvinianus, in Præfatione ad ſuum Catechiſmum de Gratia, ſic loquitur: Ipſius Papæ authoritas ſenſim labaſcit per has controverſias de Gratia, in quibus Pauli & Auguſtini ſequaces (notum eſt ex contextu de quibus loquatur) plurimas defendunt propoſitiones, quas Pius V. Gregorius XIII. & Urbanus VIII.... damnaverant, &c. Sunt quidem hæc verba Doctoris Hæretici, nec proindè judicis idonei. Sed ex quo facilè colligi poſſit, quid major ille acceſſus etiam apud hetherodoxos operetur.

De his infrà plura ſcholaſticè tradimus, & explicamus in hoc *Tomo* 1. *Parte* 2. de Gratia Divina, à Controverſia 4. uſque ad Controverſiam 10. Extant & Theſes variæ, aliaque de ijſdem recentius edita anno 1684.

CA-

CAPUT III.

De Chriſti præſentia in Sacramento Euchariſtiæ.

1. CAtholici omnes affirmant in Sacramento Euchariſtiæ, poſt panis & vini Conſecrationem, Chriſtum verè,ac realiter eſſe præſentem; ita ut virtute Conſecrationis ſubſtantia panis mutetur in Corpus, & vinum in Sanguinem Domini, ſolis accidentibus panis & vini remanentibus.

Negant Calviniſtæ per Conſecrationem Chriſtum conſtitui præſentem realiter, ſed tantùm figurativè,ſic ut nihil adſit præter ipſum panem & vinum, tanquam figuram aut ſignum repræſentans Corpus & Sanguinem Chriſti pro nobis oblatum. Et in hoc ſunt contrarii ipſis Lutheranis,qui admittunt ſaltem in uſu hujus Sacramenti realem Chriſti præſentiam,ſed remanente ſimul panis & vini ſubſtantia.

2. Probatur Catholica veritas ex manifeſtis Chriſti verbis Matthæi cap. 26. *Hoc eſt Corpus meum quod pro vobis tradetur. Hic eſt Sanguis meus qui pro vobis effundetur*, Atqui non figura Corporis Chriſti pro nobis tradenda erat, ſed verum ipſius Corpus traditum, & verus ejus Sanguis effuſus eſt. Ergo Chriſtus illis verbis affirmat verum ſuum Corpus & Sanguinem in Sacramento contineri. Sic ut in ſenſu proprio & identico non poſſint illa verba aliud ſignificare quam, Contentum ſub hac ſpecie panis eſt Corpus meum. Ut ſi Chriſtus in Cana Galilææ, volens vi verborum aquam ſibi præſentem in vinum convertere, dixiſſet, *Hoc eſt vinum quod vobis fundetur.* Si quis autem negaret illis verbis hoc poſſe præſtari, non verborum proprietatem, ſed Chriſti potentiam oppugnaret. Neceſſarium autem eſt Chriſtum voluiſſe illis verbis ſe in Sacramento Euchariſtiæ realiter conſtituere, vel Eccleſiam ſuam decipere, quod ſic declaro:

Si aliquis Pater probus & prudens promitteret ſe filius relicturum auri ſummam, ſicut Chriſtus promiſit ſe Corpus ſuum relicturum diſcipulis manducandum,& idem parens poſteà in ultimo teſtamento ſcrinium relinqueret cum his verbis, Hoc eſt aurum quod vobis tradetur; Quis hominum dubitaret illic verum aurum, & non tantùm auri figuram aliquam contineri? vel patrem illum tunc deliraſſe.

3. Regula apud omnes certa eſt cum S. Auguſt. lib. 3. *de doct. Chriſt. cap.* 1. Quando verba Scripturæ ſumi poſſunt propiè, nunquam accipienda eſſe figuratè, niſi aliundè conſtet id eſſe manifeſtè neceſſarium. Quod hic minimè conſtat, cùm Chriſtus non minùs potuerit ſe in Sacramento collocare verè quàm figuratè, idque verbis illis propriè ſignificare. Quod ſi nolis hic eam regulam retinere, eodem jure poterunt Ariani explicare loca Scripturæ, in quibus dicitur Chriſtus eſſe unus cum Patre æterno, de unitate aliquâ impropriè dicta. Ut cùm dicit Chriſtus Joan. 10. v. 3. *Ego & Pater unum ſumus*, illud rectè intelliget Arianus de unitate metaphorica, ſita in concordia voluntatum,non verò de unitate ſubſtantiæ propriè dicta. Neque unquam poteris oſtendere ex Scripturis Arianos in hoc à vero Scripturæ ſenſu aberrare, niſi ad illam regulam illos adſtringas, quæ requirit ut verba Scripturæ abſque neceſſitate impropriè non intelligantur.

4. Hunc Chriſti ſenſum, & realem ejus præſentiam declarat Apoſtolus Paulus 1. ad Cor. 10. *Calix benedictionis cui benedicimus, nonne communicatio Sanguinis Chriſti eſt: & panis quem frangimus nonne participatio Corporis Chriſti eſt?* Et iterùm: *Quicunque manducaverit panem hunc vel biberit calicem indignè reus erit Corporis & Sanguinis Domini.*

Quomodò reus erit Corporis Domini indignè manducati, ſi Corpus Domini non manducet, ſed ejus figuram? Non admittet certò Calviniſta, eum, qui indignè tractat figuram aut imaginem Chriſti, reum eſſe culpæ, cùm Chriſtum in ſua imagine aut figura honorandum eſſe prorsùs neget.

5. Nulla igitur hic apud Apoſtolum, nul-

la apud Evangeliſtas figuræ mentio, ſed omnes eadem verba, *Hoc eſt Corpus meum quod pro vobis tradetur.* Eodem modo apertè & ſimpliciter proponunt: quod certè minimè feciſſent, ſi per Corpus Chriſti, figuram Corporis Chriſti intelligi voluiſſent; quomodò enim illud intelligi vellent quod ſuis verbis toties repetitis non expreſſerunt?

Quinimò Chriſtus ipſe Joan. 6 v. 56. dicens, *Caro mea verè eſt cibus & Sanguis meus verè eſt potus*, &, *Panis quem ego dabo Caro mea eſt pro ſæculi vita*; rem ſe miram ac novam declaraſſe ac promiſiſſe oſtendit, ſubjungens, *Hic eſt panis qui de cœlo deſcendit*, &, *qui manducat hunc panem vivet in æternum.* Quid autem miri aut novi, meram particulam panis in ſui memoriam diſcipulis porrigere, aut quid habet hæc triticei panis buccella cur manna cæleſti præferenda, & vitam æternam manducanti allatura dicatur? Hæc autem omnia in ipſum Chriſtum verè & realiter in Sacramento præſentem rectiſſimè quadrare intelliguntur.

6. Ad hæc omnia opponunt. Quando Chriſtus dixit, *Ego ſum vitis*, debet vitis intelligi figuratè, Ergo quando dixit, *Hoc eſt Corpus meum*, Corpus Chriſti intelligendum eſt figuratè. Sed quis non videt, ex illo argumento eodem modo poſſe ſic inferri, Ego ſum vitis, debet intelligi figuratè, Ergo, Ego & Pater unum ſumus debet intelligi figuratè & metaphoricè cum Arianis: atque ita eodem argumento evertes omnia quæ de Chriſto in Scripturis propriè dicuntur, quo realem ejus in Sacramento præſentiam auferre moliris. Verùm hæc, & ſimiles ex Scripturis conſequentiæ, per methodum tertiam ſuperiùs aſſignatam retundi debent.

Nunc ulteriùs ſic concludo. In cognoſcendo Scripturæ ſenſu primitiva Eccleſia non potuit errare: ſed illa agnovit realem Chriſti in Euchariſtia præſentiam, non verò figuratam. Ergo fides de reali Chriſti præſentia non poteſt eſſe erronea.

7. Ad minorem probandam Patrum primitivæ Eccleſiæ manifeſta adduco teſtimonia.

S. Cyprianus *ſermone de cœna Dom.* Panis, inquit, iſte quem Dominus diſcipulis ſuis porrigebat, non effigie, ſed naturâ mutatus eſt, omnipotentiâ Verbi factus eſt caro. Quid quæſo clariùs dici poteſt?

S. Hilarius *lib. 8. de Trin.* De veritate Carnis & Sanguinis non eſt relictus ambigendi locus.

S. Auguſtinus verba Chriſti in ſenſu litterali clarè agnoſcit Conc. 1. in Pſal. 33. *Ferebatur in manibus ſuis.* Quomodò, inquit, hoc intelligatur in Davide ſecundùm litteram non invenimus, in Chriſto autem invenimus; ferebatur enim Chriſtus in manibus ſuis, quando commendans ipſum Corpus ſuum ait, hoc eſt Corpus meum; ferebat enim illud corpus in manibus ſuis.

S. Joan. Damaſc. *de fide lib. 4. c. 14.* Dominus dixit, hoc eſt, non Corporis ſignum, ſed corpus, non Sanguinis ſignum, ſed Sanguis.

S. Epiphanius *in ſept. Synodo act. 6.* Nunquam invenies neque Dominum, neque Apoſtolos, neque Patres incruentum illud Sacrificium quod à Sacerdote offertur, imaginem dixiſſe, ſed ipſum Sanguinem.

Nonne hic audis, nonne vides Scripturam, Chriſtum, Apoſtolos, Eccleſiæ Patres realem Domini in Sacramento præſentiam uno ore apertè profiteri. Certè, niſi velis agnitæ veritati oculos occludere, neceſſarium eſt ut cum S. Hilario jam citato concludas, De veritate carnis & ſanguinis non eſt relictus ambigendi locus.

Sic enim ad extremum argumentor. Si primitiva Eccleſia negaſſet realem Chriſti in Sacramento præſentiam, hi Patres, qui eam apertè docuerunt, fuiſſent olim hæretici, & ab Eccleſia ſeparati. Sed hoc nemo unquam dixit aut cogitavit, imò fuerunt ipſi primitivæ Eccleſiæ præcipui Doctores ac defenſores.

rei. Ergo manifeſtum eſt primitivam Eccleſiam nunquam negaſſe realem præſentiam, ſed illam ſemper docuiſſe, & per ſuos Patres & Doctores poſteris credendam propoſuiſſe.

Præter teſtimonia Patrum primitivæ Eccleſiæ pro reali præſentia jam breviter adducta, iuvat paulò expreſſius oculis obijcere verba potiſſimum *S. Ambroſij*, & *Cyrilli* Hieroſolymitani, qui quarto ſæculo tam diſertè rem hanc expoſuerunt quam ſi hodie contra Calvini aſſeclas decertarent. *S. Ambroſius* ipſius S. Auguſtini primus in fide magiſter, & eximium primitivæ eccleſiæ oraculum ſic loquitur lib.4. de Sacramentis cap.4. *Sermo*, inquit, *Chriſti hoc conficit Sacramentum: Qui ſermo Chriſti? Nempè in quo facta ſunt omnia. Iuſsit Dominus, & factum eſt cœlum, iuſsit Dominus, & facta eſt terra, iuſsit Dominus, facta ſunt maria, iuſsit Dominus, & omnis creatura generata eſt. Vide ergò quam operatorius ſit ſermo Chriſti. Si ergo tanta vis in ſermone Domini Ieſu, ut inciperent eſſe quæ non erant; quantò magis operatorius eſt, ut quæ erant, in alia commutentur? Cœlum non erat, mare non erat, terra non erat, ſed audi dicentem, ipſe dixit & facta ſunt, ipſe mandavit & creata ſunt. Ergo tibi ut reſpondeam, Non erat Corpus Chriſti ante conſecrationem, ſed poſt conſecrationem dico tibi quod iam Corpus eſt Chriſti. Ipſe dixit & factum eſt.* Si ex his nondum vides *ſenſum primitivæ* Eccleſiæ contra ſolam corporis figuram, te excæcatum, aut dementatum agnoſcas neceſſe eſt.

Audi eiuſdem circiter ævi *Cyrillum* Hieroſolymitanum in ſua Catecheſi myſtagogica. *Cùm ipſe dixerit, Hoc eſt Corpus meum, Quis audebit deinceps ambigere? & cùm idem ipſe tam aſſeveranter dixerit, Hic eſt Sanguis meus, quis unquam dubitaverit, ut dicat non eſſe eius ſanguinem? Aquam olim in vinum convertit in Cana Galilææ, & non erit dignus cui credatur, quod vinum in ſanguinem tranſmutarit?* Quomodo poſſit hodie in rem hanc ſimilitudo clarior, aut luculentius argumentum adduci? Verſa te quo volueris, vel teipſum, vel primitivam Eccleſiam erroris neceſſariò condemnabis.

Addo aliud teſtimonium, & argumentum invincibile ex apertis monumentis *Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ* de mente primitivæ Eccleſiæ.

Ex illa patet evidenter ab infidelibus ſæpe ac vehementer accuſatam & paſſam fuiſſe Religionem Chriſtianam, quod Chriſtiani eſſent *Antrophagi*. id eſt, comeſtores carnis humanæ, quia Chriſti ſui carnem & ſanguinem manducabant, ut infrà teſtimonijs citatis, oſtendam. Atqui hoc ita intellectum, de manducatione reali Chriſti in Euchariſtia, Chriſtianæ Eccleſiæ Patres tunc viventes nunquam negarunt, quod paucis verbis facere poterant, dicendo, non manducamus corpus & ſanguinem Chriſti, ſed tantùm illius figuram, ſcilicet panem & vinum in paſſionis, & mortis illius memoriam.

Ergò ex illâ Infidelium accuſatione, & Chriſtianorum reſponſione manifeſtiſſimum eſt, doctrinam primitivæ Eccleſiæ fuiſſe eandem, quæ nunc eſt Romanæ, Chriſti Carnem & Sanguinem in Euchariſtia verè ac realiter manducari.

In hujus argumenti, quod aſſumpſi, probationem evidentiſſimam, ſubijcio Patrum de illa accuſatione tunc in primordijs Eccleſiæ ſedulò tractantium aperta teſtimonia.

Accuſatio iſta patet primò ex *Tertulliano*, qui ſecundo circiter Chriſti æuo vixit, *Apologia, c. 7. & 9. l. 6. contra Celſum*; ubi ſic loquitur: Dicimur ſceleratiſsimi de Sacramento Infanticidij. Qui iſta credis de homine, potes & facere. Tu homo es, & ipſe quod & Chriſtianus. Excipe rudem Sanguinem, eo panem tuum ſatia, veſcere libenter. Quod ſi non potes facere, non debes credere, homo eſt enim Chriſtianus, quod & tu.

Adde hominis etiam Athei, ac Philoſophi Celebris de hoc teſtimonium: *Averroes comment. in metaphyſ.* mundum, inquit, peragravi, multaſque, adeòque omnes regiones

circuivi, varias ſectas inveni, ſed Chriſtiana deteriorem, aut etiam fatuam non reperi: *Quia Deum ſuum, quem colunt, devorant.*

En quid poſt accuſationem iſtam ſupra, quid alibi dicat idem Tertullianus *lib. de Reſur. carnis. c.* 8. Caro corpore & Sanguine Chriſti veſcimur, ut anima de Deo ſaginetur.

Quid ad eam *S. Cyprianus de cæna*, ſæculo tertio. Quam præclarus, inquit, eſt calix iſte, quam religioſa hujus potus ebrietas, per quam accedimus Deo, non habentes ſenſum hujus mundi, ſanguinem fugimus, & intra ipſa Redemptoris noſtri vulnera linguam figimus, quo interius, exteriuſque rubricati, à ſapientibus hujus ſæculi judicamur *Amentes*. Quomodo quæſo, primi illi veræ Eccleſiæ Chriſtiani, à Sapientibus ethnicis fuiſſent iudicati *Amentes*; Quomodo accuſati ut *AntropHagi*? Quomodo *Deum ſuum quem colunt devorare*? ſi illi in memoriam Chriſti ſui, panem tantum & vinum in ſuis Cœtibus more Calviniſtico manducarent? Illi certe ipſi ſapientes ethnici in memoriam amici abſentis, aut defuncti aut, Ceteris & Bacchi ſui, non rarò cum pane & vino convivia Celebrabant: nihil proinde ipſis circa primos Chriſtianos, abſque reali Chriſti manducatione, mirum vel novum, vel ſupplicio dignum viſum fuiſſet.

Ex prædictis omnibus hoc irrefragabile formatur argumentum. In primitiva Eccleſia primi illi Patres, primi illi Chriſtiani, imo & primi illi infideles qui Chriſtianorum Ritus ubique explorabant, in Euchariſtia realem Chriſti præſentiam apertè teſtantur: nec erat in ſequentibus ſæculis ulla ſecta quæ eam negaret uſque ad Berengarium, qui & errorem illum convictus retractavit: eodemq, tenore hodie tota Eccleſia Romana, imo quoad hanc realem præſentiam Lutherana, in credendo procedit. Atqui primitiua Eccleſia fuit expers erroris ut ipſi ſectarij fatentur, & Romana ſemper, hodieque in hoc eſt primitivæ conformis. Ergo omnino fatuus convincitur, qui contra hunc apertum omnium ſæculorum ſenſum, ſolius Calvini deliramentis adhæret. Quam tennes ſint umbræ quas Calvini aſſeclæ pro ſe objiciunt, ex ſequenti earum ſolutione patebit.

Refelluntur inania Modernorum Effugia, & Doctoris Morlai in Anglia.

OPponunt primò, ſi Chriſtus eſſet realiter præſens in Euchariſtia, deberet idem Chriſti corpus eſſe ſimul in duobus locis diſcretis, ſcilicet in cælo, & in altari. Atqui idem corpus eodem tempore eſſe in duobus locis involuit contradictionem, quia ſic eſſet in cælo, & ſimul à cælo abeſſet.

Reſp. Negando minorem, Quia præſentia in uno loco, non eſt negatio præſentiæ in alio loco, in quo ſolo conſiſtit contradictio, ſed ſunt duæ affectiones poſitivæ ejuſdem corporis, ſcilicet præſentia ad hunc locum, & ſimul præſentiá ad alium locum ſeparatum. Hoc ſi neges Deum alicui corpori poſſe concedere, non hoc Sacramentum, ſed potius Dei omnipotentiam oppugnas, Quinimò reipſá unum corpus in duobus locis diſcretis divinà virtute aliquando extitiſſe, patet *Actor.* 9. ubi Chriſtus in via D. Paulo apparuit, & præſens adfuit, & palam locutus eſt, *Saule, Saule quid me perſequeris &c.* nec tamen ideo cælum & dexteram patris deſeruiſse dicendus eſt, juxtà illud Actor. 3. v. 21. *Oportet illum cœlum ſuſcipere uſq; ad tempus reſtitutionis omnium*, id eſt, extremi iudicij. Apparuit etiam corporaliter Chriſtus Dominus Petro Romam cogitanti, cum diceret, *vado Romam iterum crucifigi* ut teſtatur D. Athanaſius in Apologia pro ſua fuga, & D. Ambroſius contra Auxentium.

Confirmantur hæc à paritate rationis. Quia poſſunt duo corpora divinâ virtute in uno eodemque loco ſimul conſtitui, & ſe mutuo penetrare: quod tamen non minus eſt

contra

contra naturalem conſtitutionem corporum, quam unum corpus in duobus locis diſſitis collocari. Patet Ioannis 20. v. 6. quando ad Apoſtolos *venit Ieſus ianuis clauſis*, ubi cum penetratione dimenſionum in eodem loco fuit ianua & corpus Chriſti, uti paſſim admittunt Sancti Patres, qui in hoc Chriſti ingreſſu manifeſtum miraculum agnoſcunt, uti & in Nativitate ac Reſurrectione Domini corpus Virginis & ſacrum ſepulchrale penetrantis.

Opponunt ſecundò, de ratione corporis, ſiue quantitatis corporeæ eſt, in loco extendi, ſive habere partes extra partes. Atqui corpus Chriſti in modica Hoſtia non habet ſuarum partium extentionem. Ergo nequit Chriſtus corporaliter in Hoſtia Conſecrata contineri.

Reſp. Majorem tantum eſse veram de extenſione intrinſeca, ſive, quod debeat habere partes intrinſecè inter ſe diſtinctas, & quoad ſitum internum: non verò quod debeat una pars eſse uno loco, & altera pars alio loco quoad ſitum extrinſecum. Cum enim ſitus ille extrinſecus partium ſit tantum proprietas naturalis, quam corpus exigit habere quando relinquitur in ſtatu ſuo naturali, non eſt cur Deus non poſſit iſtius exigentiæ effectum actualem impedire, ſunt combuſtionem ignis, aut illuminationem corporis ex natura ſua lucidi. Hic proinde a Doctis meritò reprobatur opinio inanis *Carteſij* conſtituentis eſsentiam corporis in actuali extenſione & impenetrabilitate partium, niſi ea aliter explicetur, ut aliqui conantur. Sed hoc pondus habere non poteſt apud heterodoxos qui paſſim profitentur ſe illius Principijs adverſari, uti tutè, & adductis præcipuorum ſuorum profeſsorum & Academiarum decretis, oſtendit Fredericus Spanhemius ex Academia Leydenſi in Hollandia Profeſsor in libro ſuo, de noviſſimis circa res ſacras in Belgio diſſidijs, pag. 76. & ſeq.

Confirmatur apertè ex ipſis Scripturis hæc doctrina Lucæ cap. 18. v. 25. *Facilius eſt camelum per foramen acus tranſire, quam divitem intrare in regnum cælorum*, ubi apertè indicatur Deo poſſibile eſse ut camelus tranſeat per foramen acus, cum dicat hoc facilius eſse quam divitem retinentem divitias intrare in regnum Dei, quod tamen cum divina gratia eſt abſolutè poſſibile: aliàs & Abraham, & David, & Salomon, & omnes etiam pij Reges & principes Catholici cælorum regno excluderentur.

Alia argumenta merè plebæia, & per ſe futilia, à quovis his principijs inſtructo facile diſsolventur.

Ex quibus manifeſtè corruunt nova Aſſerta D. Morlæi in ſuis Tractatibus de Controuerſijs Religionis Romanæ *pag.* 21. *&* 22. ubi majori confidentiâ quàm peritia aſſerit, *Tranſubſtantiationem* in Euchariſtia rem eſſe impoſsibilem & incredibilem, utpote contrariam *Senſuum* teſtimonio, & neceſſariò inducentem ad deliria *Scepticorum* non tantum in alijs artibus & ſcientijs, ſed etiam in ipſis Theologicis.

Sed, ut breviter concludam: Quiſquis Theologus eſt, aut Philoſophus mediocris, ſatis novit non tantum quatuor, ſed quinque eſſe hominis ſenſus, Fidem autem non eſſe ex viſu, guſtu, &c. ſed ex ſolo *Auditu*, ut teſtatur Apoſtolus ad Rom. 10. *Fides ex auditu, auditus autem per verbum Chriſti.* Verba autem Chriſti de reali ſua præſentia in Euchariſtia adeò ſunt clara apud præcellentiſſimos primitivæ Eccleſiæ Patres, quos ſupra recenſui, ut non timeamus nos ad alios ſcepticos, quàm ad Chriſtum Evangeliſtas, & primos Eccleſiæ Patres à D. Morlæo relegari.

CAPUT IV.

De Impanatione Lutherana & præſentia Chriſti in ſolo uſu.

1. ARgumenta quæ hactenùs evincunt in Conſecratione vi verborum panem

nem mutari & converti in Chriſti Corpus, & vinum in Sanguinem, probant non fieri impanationem, id eſt, panem cum Corpore Chriſti in Euchariſtia non permanere, uti contrà Lutherum docet Eccleſia Catholica cum *Trident. ſeſſ.* 13. *cap.* 4. Non enim dici poteſt una ſubſtantia in aliam converti, niſi prima deſierit, & altera in ejus locum ſuccedat. Sic lignum non poteſt converti in ignem, niſi formâ ignis introductâ, forma ligni deſierit: neque dici poſſet virga Moyſis converſa in ſerpentem, ſi virga cum ſerpente permaneret.

2. Declarant autem hanc tranſubſtantiationem teſtimonia Patrum ſupra allata, qui aſſerunt panem fieri Corpus Chriſti, mutari, converti &c. Audi quæſo in quarto ſæculo primitivæ Eccleſiæ loquentem S. Cyrillum Hieroſ. *Cathecesi* 4. *myſtag.* Aquam olim in vinum convertit in Cana Galilææ, & non erit dignus cui credatur quod vinum in ſanguinem tranſmutaverit?

Idem eodem ſæculo profitetur Gregorius Nyſſen. *Orat. catech. cap.* 37. Rectè ergo nunc quoque Dei Verbo ſignificatum panem, in Dei Verbi corpus credo tranſmutari.

Denique S. Ambroſius diſertis verbis ſcribit de pane fieri corpus Chriſti *lib.* 4. *de Sacram. cap.* 4. Panis iſte panis eſt ante verba Sacramentorum, ubi acceſſerit conſecratio de pane fit corpus Chriſti. At pergit ibidem oſtendere nihil hic eſſe creditu difficile: Si enim, inquit, creavit Deus cælum & terram quando non erant, quantò magis poterit panem & vinum, quæ jam exiſtunt, in aliud commutare.

3. Altera controverſia cum Lutheranis eſt, quod doceant Chriſtum eſſe realiter præſentem in ſolo uſu, & ſumptione Euchariſtiæ, ſic ut in Hoſtia conſecrata non perſeveret dum exponitur in templo, ſervatur in pyxide, aut ad ægros defertur.

Sed contra, Poſtquam Chriſtus conſecrationis verba protulit, Euchariſtia aliquo temporis ſpatio in ejus, aut Diſcipulorum manibus verſabatur, antequam ſinguli ex Diſcipulis illam manducarent, Ergo ſi ante Communionem Chriſtus erat ſub ſpeciebus Euchariſticis, non eſt ratio negandi quod poſtea extra uſum ſub iiſdem perſeveret. Vel peto à Lutheranis ut oſtendant, ubinam in Scripturis dicatur, quod ſtatim poſt uſum Chriſtus recedat, & evaneſcat? Nullum certè in Sacris litteris exſtat iſtius doctrinæ veſtigium. Quinimò ex antiquiſſimo uſu primitivæ Eccleſiæ conſtat Euchariſtiam aſſervari, & ad ægros deferri conſueviſſe.

4. Probatur id primò ex Tertulliano, qui *lib.* 2. *ad uxorem.* teſtatur Chriſtianos ſuo tempore conſueviſſe Euchariſtiam ad ſuos domum deferre, ut eam oportuno tempore ſumerent. Et *in ſerm. de lapſis.* narrat mulierem quandam, cum arcam in qua Sanctum Domini fuerat, indignis manibus aperire tentaſſet, igne inde ſurgente deterritam fuiſſe. En conſuetudinem ſecundi poſt Chriſtum ſæculi, quo author ille vixit, etiam divino miraculo comprobatam.

S. Juſtinus martyr ejuſdem ſæculi *in apolog.* 2. aſſerit poſt Sacra peracta Diaconos ſolitos fuiſſe deferre Euchariſtiam ad fratres abſentes.

S. Ambroſius in *orat. de obitu Satyri*, narrat Satyrum fratrem ſuum particulam Euchariſtiæ ad collum ſuſpendiſſe in naufragii periculo, & ſic ſalvum evaſiſſe.

S. Hieronymus in epiſt. ad Ruſticum, refert S. Exuperium Toloſæ Epiſcopum, Chriſti Corpus in caniſtro vimineo comportaſſe.

Denique hæc Fides, Uſus, & Conſuetudo in primitiva Eccleſia adeò certa, & indubitata fuit, ut S. Cyrillus *in epiſt. ad Calloſyriam*, in terminis affirmare non dubitet eos inſanire, qui aſſerunt Euchariſtiam ſi in alterum diem aſervetur vim ſuam amittere. Errare non potuit Fides, & Conſuetudo primitivæ Eccleſiæ, aut qui eam ſequuntur. Ergo errare neceſſe eſt eos qui ſolo Luthero duce illi adverſantur.

CA-

CAPUT V.

De Sacrificio Miſſæ, & Communione ſub utraque Specie.

DOcet Eccleſia Catholica contra Sectarios Modernos, Chriſtum in ultima cœna non tantum Sacramentum, ſed etiam Sacrificium per Sacerdotes offerendum inſtituiſſe, per illa verba, *Hoc facite in meam commemorationem* &c. prout à vera & primitiva Eccleſia ſemper intellecta fuerunt.

1. Probatur primò, ex Apoſtolo *ad Hebr. c. 7. v. 17.* ubi declarat de Chriſto verè dici, *Tu es Sacerdos in æternum ſecundùm ordinem Melchiſedech.* Cum autem Sacerdotis proprium munus ſit offerre Sacrificium, non poteſt Chriſti Sacerdotium in Eccleſiam eſſe in æternum ſine perpetuo Sacrificio in Eccleſia offerendo. Atqui cruentum Crucis Sacrificium ſemel tantum offerri potuit, cum Chriſtus ſæpius mori, & immolari nequeat. Ergo tantùm reſtat ut perpetuò offerat per ſuos Miniſtros incruentum Miſſæ Sacrificium, aliàs Apoſtoli verba erunt ab omni veritate aliena.

Sacrificium autem illud ſub ſpecie Panis & Vini offerendum eſſe indicant eadem Apoſtoli verba, dum aſſerit Sacerdotium Chriſti fore ſecundum ordinem Melchiſedech, cujus Sacrificium conſiſtebat in Panis & Vini oblatione, uti patet *Geneſ. 14. v. 18. Melchiſedech Rex Salim proferens panem & vinum, erat enim Sacerdos Altiſſimi.*

2. Probatur ſecundò, ex eo quod Deus nullo unquam tempore reliquerit Eccleſiam ſuam ſine aliquo Sacrificio, quod in ſignum ſupremæ majeſtatis illi offerri debebat. Nam in ſtatu legis naturæ reperimus publicum Sacrificium Deo oblatum per Abelem, Noë, Abrahamum &c. In lege Moſaica plurima erant inſtituta Sacrificia, holocauſta, victimæ, libamina. Ergo nullo modo credibile eſt ſolam Eccleſiam Chriſti relictam eſſe omni vero & publico ſacrificio deſtitutam, quo poſſit omni tempore Deum placare, laudis & impetrationis hoſtiam offerre, vitæ ac neceis Dominum agnoſcere, quod oblatione ſacrificii propriè præſtatur. Quod divino cultui adeò proprium eſt, ut nulla unquam Gens Deum coluerit, quæ ſacrificium aliquod aut victimam non obtulerit. Quomodò igitur cogitari poteſt Chriſtum, qui voluit Eccleſiam ſuam toto orbe diffundi, non ordinaſſe ſacrificium aliquod publicum, & ſuæ Eccleſiæ proprium, in quo omnes gentes convenirent, & cultu conformi Deum adorarent. Quo autem ſacrificio poterat populus Chriſtianus meliùs conjungi, ac deſignari, quam per oblationem corporis, & ſanguinis Chriſti in ſacroſancto Miſſæ ſacrificio?

Ad hunc finem ab exordio Eccleſiæ Chriſtianæ inſtituti ſunt Sacerdotes, & erecta ſunt Altaria. Ad quid enim ſerviunt Sacerdotes, & Altaria, niſi ut victimæ, & ſacrificia offerantur, ſine quibus totus ille apparatus inanis eſſet, & proprio uſu deſtitutus.

3. Probatur tertiò, ex perpetuo uſu Eccleſiæ Chriſtianæ Miſſæ ſacrificium offerendi, ad hæc uſque tempora continuato: adeò ut mirum ſit, ab iis qui ſe primævam Eccleſiam venerari & ſequi profitentur aliud unquam fuiſſe cogitatum.

Sacrificium hoc jam indè à Chriſti temporibus in Eccleſia ubique oblatum fuiſſe teſtis locuples eſt S. Irenæus, qui floruit ſecundo poſt Chriſtum ſæculo, ſcribit enim *lib. 4. cap. 32.* Chriſtum in cœna Apoſtolos novam novi teſtamenti oblationem docuiſſe, quam Eccleſia, inquit, ab Apoſtolis accipiens in univerſo mundo offert Deo juxta Malachiæ vaticinium.

4. Eundem Eccleſiæ primævæ uſum prodit S. Auguſtinus *in Pſalm. 33.* Ipſe Dominus, inquit, de corpore & ſanguine ſuo inſtituit Sacrificium ſecundùm ordinem Melchiſedech; undè & ipſi Apoſtoli ſacrificare leguntur. An ergo Apoſtoli à Chriſti doctrina aberrarunt.

Idem toto orbe Chriſtiano ſacrificium offerri

ferri ſcribit iterum Auguſt. *de civit. Dei lib.* 19. *cap.* 22. loquens de oblatione Melchiſedechi, Ibi (inquit) apparuit ſacrificium quod nunc à Chriſtianis offertur Deo toto orbe terrarum. Et *l.* 4. *de Trinit. cap.* 14. Quid gratiùs offerri aut ſuſcipi poſſit quam Caro Sacrificii noſtri?

S. Ambroſius in *Luc. cap.* 1. Cùm ſacrificamus, Chriſtus adeſt, Chriſtus immolatur.

S. Hieronymus *ſuper verba Malachiæ*; In omni loco, ait, offerri oblationem, nequaquam immundam, ut à populo Iſraël, ſed mundam, ut in cæremoniis Chriſtianorum.

Euſebius Emiſſen. *ſer.* 5. *de Paſchate*, Melchiſedech oblatione panis & vini, hoc nimirum quod in Eucharistia celebratur, Chriſti Sacrificium figuravit.

S. Juſtinus Martyr. *in Dial cum Triphono.* Omnia Sacrificia quæ ſuo nomine facienda Jeſus Chriſtus tradidit, id eſt, in Euchariſtia panis & poculi, quæ in omni loco à Chriſtianis fiunt, præoccupatione uſus Deus, ſibi grata eſſe teſtatur. En iterùm S. Juſtinus ſecundi ſæculi teſtis Sacrificium Euchariſticum in omni loco à Chriſtianis oblatum fuiſſe teſtatur. Ergo vel errarunt omni loco cum SS. Patribus Chriſtiani primitivæ Eccleſiæ, vel aberrant hujus temporis Sectarii huic Sacrificio contrarii.

5. Quoad *Laicorum Communionem*; docet Eccleſia Romana non eſſe neceſſarium præbere laicis communionem ſub ſpecie vini, contra pleroſque Sectarios.

Primò, quia nullum in Scripturis extat præceptum adminiſtrandi laicis Euchariſtiam ſub ſpecie vini, ut infrà oſtendam.

Secundò, Quia ipſe Chriſtus duobus diſcipulis in Emaus porrexit Euchariſtiam ſub ſola ſpecie panis, *Luc.* 24. *& cognoverunt eum in fractione panis*, uti eum locum explicat Hieronymus, Auguſtinus, Chryſoſtomus, & plures alii. Et tempore Apoſtolorum de fidelibus dicitur, *Act.* 2. *Erant autem perſeverantes in doctrina Apoſtolorum, & communione fractionis panis*, Ubi nulla calicis fit mentio, uti nec *Act.* 20. *Una autem Sabbathi cùm conveniſſemus ad frangendum panem*,

Tertiò, quia de communione data ſub unica ſpecie ſæpè memorant Patres primitivæ Eccleſiæ, ut infra patebit, quod ſine errore fieri nunquam poſſet, ſi extaret præceptum Chriſti de communione ſub utraque ſpecie.

6. Contra hæc, præceptum à Chriſto latum eſſe de præbendo Laicis Calice probare conantur Sectarii primò, ex *Matth.* 26. *v*, 27. *Bibite ex eo omnes.* Verùm ea verba ad ſolos Apoſtolos pertinere declarat Marcus cum addit, *Et biberunt ex eo omnes*, ſcilicet Apoſtoli tunc in cæna præſentes.

Opponunt ſecundò, verba Chriſti *Ioan.* 6. *v.* 53. *Niſi manducaveritis carnem Filij hominis, & biberetis ejus Sanguinem non habebitis vitam in vobis.* Ergo non habebit vitam qui non ſumit Euchariſtiam ſub ſpecie vini. Sed facile negatur conſequentia, non enim requirit Scriptura ut omnes bibant Sanguinem ſub ſpecie vini, ſed tantum ut bibant Sanguinem Chriſti quocumque modo id fiat: Iam verò ſub ſpecie panis neceſſè eſt totum Chriſti Corpus cum Sanguine conjungi, cum illic Corpus Chriſti non mortuum, ſed integrum, glorioſum, & vivum prout modo in cælo exiſtit, ſub unica panis ſpecie conſtituatur. Ergo hoc ipſo quo aliquis Chriſti Corpus ſuſcipit ſub ſola ſpecie panis, Chriſti pariter Sanguine reficitur. Neque ullus Scripturæ locus plus requirit. quàm ut ſumatur Sanguis Chriſti, non verò ut ſub vini ſpecie recipiatur.

7. Et ſanè graves admodum erant cauſæ cur Chriſtus noluerit præceptum ſumendi calicis omnibus laicis imponi. Nam in quibuſdam regionibus præſertim frigidis. & à vino, ac commercio remotis, aliquando moraliter impoſſibile foret vinum in ea quantitate procurare quæ toti populo ſufficeret. Magnum quoque ac frequens adeſſet periculum effuſionis, ac irreverentiæ, ſi deberet calix per omnes totius populi manus aut ora circumferri, toties impleri, toties

detergi

detergi &c. Non negant tamen Catholici poſſe uſum calicis ulli unquam laico concedi, ſicut Regibus Galliæ conceſſus traditur, ſed docent de illo omnibus concedendo nullum omninò præceptum divinum extare. Quod autem Sacerdotes debeant ſub utraq; ſpecie communicare, non ideo id fit, quod hoc ad Sacramentum, ſed quod ad Sacrificium requiratur; ut per Sanguinem quaſi ſeorſim ſub ſpecie vini ſumptum, & oblatum, Mors & Paſſio Chriſti repræſentetur.

Nullum autem de præbendo laicis calice præceptum à Chriſto conſtitutum, aut à primitiva Eccleſia agnitum fuiſſe vel ex eo patet, quod Paulinus Presbyter in vita S. Ambroſii narret, dum jam S. Ambroſius eſſet è vita exceſſurus, Sacerdotem nomine Honoratum divinitus ter advocatum adfuiſſe, & S. Ambroſio dominicum Corpus obtuliſſe, ſine ulla ſanguinis mentione, quod, inquit, ubi accepit emiſit Spiritum. Et ipſe Dominus non tantùm manducanti carnem & bibenti Sanguinem, ſed etiam ſeipſum ſub ſola panis ſpecie ſumenti vitam æternam promiſit, *Ioan. 6. Qui manducat hunc panem vivet in æternum.*

CAPUT VI.

De Confeſſione Sacramentali.

1. DOcent Catholici, lapſis in peccatum mortale à Chriſto præceptam eſſe confeſſionem Sacramentalem, formaliter integram, & diſtinctam quoad ſpeciem & numerum delictorum, coram Sacerdote ad hoc legitimè deputato.

Hanc confeſſionem, quam auricularem vocant, negant paſſim Sectarii, exiſtimantes ſufficere ſe coram Deo peccatorem agnoſcere. Quamvis nec in hoc inter ſe omnes conveniant: conſtat enim Lutheranos multis locis in Germania etiam coram Miniſtro ſuo peccata ſaltem genericè confiteri. In hoc errore concordant Novatores noſtri cum hæreticis Novatianis à primitiva Eccleſia damnatis, qui oris confeſſionem, & Sacerdotis Sacramentalem abſolutionem penitus ſuſtulerunt: uti tertio poſt Chriſtum ſæculo teſtatur S. Cyprianus lib. 4. epiſt. 2. & S. Auguſt. de hæreſibus Novatianorum. Fieri autem non poteſt ut doctrina illa nunc ſit vera, quæ in primitiva Eccleſia fuit hæretica.

2. Probatur doctrina Catholica ex Scripturis, quæ hanc abſolvendi poteſtatem Sacerdotibus apertè concedunt Matth. 18. *Quæcumque ligaveritis ſuper terram erunt ligata & in cælo, & quæcunque ſolveritis ſuper terram erunt ſoluta & in cælis.* Et Joan. 20. *Accipite Spiritum ſanctum, quorum remiſeritis peccata remittuntur, & quorum retinueritis retenta ſunt.* Item Jac. 5. v. 16. *Confitemini alterutrum peccata veſtra.*

Itaque ex illis Chriſti verbis ſic argumentor. In Eccleſia Chriſti, quæ eſt perpetua, conſtituti ſunt perpetui Judices cum poteſtate ligandi, atque abſolvendi peccata. Atqui Judex non poteſt abſolvere aut remittere peccata, niſi ad ipſius tribunal fuerint relata, & debitè expoſita. Ergo ad peccatorum abſolutionem à Chriſto inſtitutam neceſſarium eſt, illa à pœnitente Sacerdoti debitè exponi. Non enim poteſt Iudex abſolvere à delictis ſibi incognitis, Sacerdos autem nequit delicta cognoſcere niſi illi à pœnitente per Confeſſionem aperiantur, cui ſoli peccatorum ſuorum malitia ſolet eſſe manifeſta.

Neque refert quod Chriſtus Magdalenam, & quoſdam alios ſine particulari peccatorum confeſſione abſolverit. Chriſtus enim, cum eſſet Deus, poteſtatem habuit abſolutam peccata contra ſuam legem commiſſa quocunque modo condonandi. At miniſtri Eccleſiæ, cùm à Chriſto conſtituti ſint Iudices ad ligandum aut ſolvendum juxta ſtatum pœnitentis, debent ejus ſtatum & delicta expendere, antequam ſententiam ferant: hunc autem pœnitentis ſtatum purus

homo abſque diſtincta peccatorum confeſſione cognoſcere nequit.

3. Atque ut apertè pateat hoc Pœnitentiæ tribunal eo quo diximus modo à Chriſto conſtitutum fuiſſe, & à primitiva Eccleſia perpetuò uſurpatum, ipſam in ſuis Patribus loquentem audiamus.

S. Auguſtinus in *Hom. 49. cap. 3.* Nemo ſibi dicat, occultè ago, apud Deum ago, novit Deus qui mihi ignoſcit quid in corde ago: Ergo ſine cauſa dictum eſt, *quæ ſolveritis in terra ſoluta erunt in cœlis*: ergo ſine cauſa ſunt claves datæ Eccleſiæ Dei. Fruſtraneum Evangelium, fruſtranea verba Chriſti, promittimus vobis quod ille negat. En quomodò nobiſcum has Scripturas Auguſtinus intellexerit: & confeſſionem occultam ſoli Deo, non Eccleſiæ miniſtro factam reprobaverit.

Audi iterùm, & execrare tam apertum noſtri temporis errorem. Aug. *lib. 2. de viſit. infirm. cap.* 4. Sunt quidam, qui ſibi ad ſalutem ſufficere autumant, ſi ſoli Deo cui nihil occultum eſt ſua confiteantur crimina: nolunt enim, aut erubeſcunt, ſive dedignantur ſe oſtendere Sacerdotibus, quos tamen inter lepram & lepram diſcernere per legiſlatorem Dominus conſtituit.... Ergo ad te venire roges Sacerdotem, & fac illum conſcientiarum tuarū penitùs participem. En quomodò penitùs integram requirat fieri Sacerdoti peccatorum Confeſſionem. Audi porrò quâ cenſurâ hanc omittentes ibidem perſtringat. Non ſeducat te, inquit, illa ſomniantium ſuperſtitio, quæ in viſitando confirmat, quaſi ſalvet, Sacerdote inconſulto, ad Deum peccatorum Confeſſio.

Idem inculcat antiquiſſimus Athanaſius *Serm. in illa verba.* Invenietis pullum alligatum. Nondum, inquit, ſoluta ſunt vincula, tradas teipſum diſcipulis Jeſu, adſunt enim qui te ſolvant pro poteſtate ea quam à Salvatore acceperunt; quæcunque enim ligaveritis inquit in terra, erunt ligata & in cœlis.

Idem docet S. Baſilius *Interrog.* 288. Neceſſariò iis peccata aperiri debent, quibus credita eſt diſpenſatio myſteriorum Dei.

Idem neceſſarium eſſe confirmat S. Chryſ. *lib. de Sacerd.* Qui laborant Chriſtiani, ultrò ſibi perſuadeant Sacerdotum curationi ſe ſubmittere oportere.

S. Cyprianus tertio poſt Chriſtum ſæculo, *lib. de lapſis*, Confiteantur ſinguli delictum ſuum dum admitti ejus Confeſſio poteſt, per manûs impoſitionem Epiſcopi, & Cleri jus Communicationis accipiant.

Innocentius I. quinto poſt Chriſtum ſæculo, in vita S. Ambroſii. De pondere æſtimando delictorum Sacerdotis eſt judicare, ſed quomodò niſi illi innoteſcant.

Ex his iterùm aliud inferre non potes, quam falli Scripturas, errare Patres primitivæ Eccleſiæ, aut certè illos à veritate deviare, qui ſacramentalis Confeſsionis neceſsitatem non admittunt.

CAPUT VII.

De Purgatorio.

1. DOctrina Catholica eſt, præter Infernum damnatorum, extare alium locum quem Purgatorium dicimus, in quo animæ juſtorum, quæ in hac vita ſufficienter expiatæ non fuerunt, in altera vita expurgantur antequàm ad cæleſtem gloriam recipiantur. Negant hæc Lutherani & Calviniſtæ: & olim negavit Aërius orationes fidelium defunctis prodeſſe, cujus doctrinam inter hæreſes reponit Epiphanius, & Auguſtinus de hæreſibus Aërii.

2. Probatur primò neceſſarium eſſe talem locum expiatorium ſupereſſe. Sæpè homo, qui peccavit mortaliter, liberatur à reatu culpæ, & pœnæ æternæ, non tamen ab omni pœna temporali. Sed homo diſcedens ex hac vita cum reatu pœnæ temporalis non poteſt in cælum admitti: nihil enim inquinatum intrabit in regnum cælorum. Ergo debet ſupereſſe locus purgatorius in quo

quo illa temporalis pœna perſolvatur.

Major probatur manifeſtis Scripturæ exemplis.

Primò, Moyſes & Aaron ptopter peccatum incredelitatis, quod ipſis remiſſum erat, puniti ſunt morte temporali à Deo illis conſtitutâ, ne ingrederentur terram promiſſionis, uti patet *Numer.* 20. & *Deuter.* 33.

2. David poſt impetratam veniam adulterii, & homicidii, punitus tamen fuit à Deo morte filii admodum dilecti ex adulterio geniti, Nathân Prophetâ tam remiſſionem peccati, quam pœnam ſuperſtitem declarante 2. *Reg.* 12. *Tranſtulit quoque Dominus peccatum tuum, verumtamen parvulus qui tibi natus eſt morietur.* Idem patet in eodem Davide 2. *Reg.* 24. ubi juſſus eſt unum ex tribus peſtem, famem, vel bellum eligere in vindictam peccati ab eo humiliter agniti, & à Deo apertè condonati. Quando igitur contingit interveniente morte pœnam temporalem pro peccato remiſſo reſtantem in hac vita non perſolvi, manifeſtum eſt in altera vita debere expiari: at non in cælo, nec in inferno, ergo in Purgatorio. Sicut etiam inter homines Rex aut Princeps condonat Reo crimen læſæ Majeſtatis, & pœnam capitis, jubet tamen aliquando aulâ abeſſe, aut carcere ad tempus detineri.

3. Probatur ſecundò dari hunc purgatorii locum Matth. 11. v. 32. *Qui dixerit contra Spiritum ſanctum, non remittetur ei neque in hoc ſæculo, neque in futuro.* Ex quo ſatis apertè colligitur aliquam eſſe peccatorum remiſſionem in ſæculo futuro: quod ex eodem loco colligit etiam S. Auguſtinus lib. 21. de civit. Dei, cap. 24. Patet idem ex Apoſtolo 1. ad Cor. 3. v. 15. *Ipſe autem ſalvus erit, ſic tamen quaſi per ignem.* Quod de igne purgatorii interpretatur idem Auguſtinus *in Pſ.* 37. *ſub initium.*

Denique diſertiſſimis verbis id Scriptura declarat 2. *Mach.* 18. ubi Judas Machabæus maximis impenſis juſſit publicè Sacrificium offerri pro mortuis, qui in acie occiderant, ut à peccatis ſolverentur: cujus factum ibidem his verbis approbatur. *Sancta igitur & ſalubris eſt cogitatio pro defunctis exorare ut à peccatis ſolvantur.* Quod factum tam publicum in luce totius populi, & teſtificatio tam aperta, etſi Scripturæ non foret, ſatis oſtendit quis fuerit ſenſus & fides antiquiſſima iſtius Eccleſiæ ante Chriſtum, de pœna temporali poſt mortem remanente, & de virtute orationis, & Sacrificii ad illam redimendam.

4. Hoc autem eſſe indubitatum Scripturæ teſtimonium, hanc eſſe praxim & conſuetudinem in vera Chriſti Eccleſia, ut ne vel minimum hærere poſſis, teſtabitur primitivæ Eccleſiæ Doctor & oraculum S. Auguſtinus *lib. de cura pro mortuis cap.* 2. In Machabæorum (inquit) libro legimus oblatum pro mortuis Sacrificium: ſed etſi nuſquam in Scripturis veteribus omninò legeretur. non parva eſt univerſæ Eccleſiæ, quæ in hac conſuetudine claret authoritas, ubi in precibus Sacerdotis, quæ Domino Deo ad ejus altare funduntur, locum ſuum habet etiam commendatio mortuorum. Audi rurſùs, *ibidem cap.* 4. Non ſunt prætermittendæ ſupplicationes pro ſpiritibus mortuorum, quas faciendas pro omnibus in Chriſtiana & Catholica Societate defunctis ſuſcepit Eccleſia.

En iterùm & ſuam & Apoſtoli mentem inculcat & exponit Auguſt. *lib.* 20. *Homil.* 16. Qui temporalibus pœnis digna geſſerunt, per ignem quendam purgatorium tranſibunt, de quo Apoſtolus ait, ſalvus erit, ſic tamen quaſi per ignem.

5. Eandem Eccleſiæ fidem ante Auguſtini tempora conſignat Tertullianus *lib. de corona militis cap.* 3. Oblationes pro defunctis annuâ die facimus.

Eandem declarat 4. ſæculo *Conc. Nicænum Can.* 63. Nuncietur de morte Epiſcopi omnibus Eccleſiis, & Monaſteriis illius Diœceſis, ut fiat oratio pro eo. *Et Carthaginenſe* 4. *c.* 79. Pœnitentes.. ſi caſu in itinere vel in mari mortui fuerint, ut eis ſubveniri non

poſſit, memoria eorum & orationibus & oblationibus commendetur.

Nec quiſquam ferè eſt SS. Patrum, qui hanc materiam attigit, quem non poſsim hujus doctrinæ teſtem adducere. Quid enim ſingulis opus eſt cùm iterùm & apertè, & ſine dubitatione *Aug. de verbis Apoſt. ſerm.* 31. teſtetur hanc eſſe fidem & ſuam, & Eccleſiæ univerſæ. Orationibus, inquit, ſanctæ Eccleſiæ, & Sacrificio ſalutari, & eleëmoſynis, quæ pro defunctorum ſpiritibus erogantur, non eſt dubitandum mortuos adjuvari... Hæc enim à Patribus univerſa obſervat Eccleſia.

Qui hæc audit, & adhuc præfractè purgatorium negat, ſecurus eſſe poteſt ſe nunquam ad Purgatorium perventurum.

Ad Auguſtini de hoc teſtimonium ſupra allatum *num.* 4. en quam demum futiliter ſe expedire conetur doctor *Morlæus* nunc apud Anglos celebris, de hac controverſia agens *pag.* 57. Auguſtinus, inquit, non ex propria ſententia locutus eſt, ſed ex aliorum, ſcilicet Hieronymi, cum alijs viris magnis, quibus noluit Auguſtinus repugnare. Agnoſcit igitur S. Hieronymum, & alios magni nominis viros in Eccleſia illa primitiva ita nobiſcum ſenſiſſe, renuit tamen S. Auguſtinum, quamvis idem apertè pronunciantem, illis annumerare, quia nempe ex quadam aliorum reverentia, aut reſpectu humano ſic locutus eſt. Neſcio certè quis Spiritus etiam privatus potuerit Morlæo revelare arcanum illud Auguſtini conſilium, & diſſimulationem tanto viro indignam. Sed unde provenire ſoleant, iſtiuſmodi inania effugia docet nos ipſe Auguſtinus lib. de unitate Eccleſiæ *cap.* 18. *Vis videri aliquid dicere dum tacere erubeſcis, & inania loqui non erubeſcis.*

CAPUT VIII.

De Indulgentiis.

DOcent Catholici dari in Eccleſia poteſtatem concedendi Indulgentiam, quæ conſiſtit in remiſſione pænæ temporalis debitæ peccatis actualibus commiſſis poſt Baptiſmum, & remiſſis quoad culpam, extra Sacramentum facta, ex theſauro Eccleſiæ ſatisfactionum reſtantium Chriſti & Sanctorum: idque tam quoad vivos, quam quoad defunctos qui in purgatorio verſantur.

Negant hanc poteſtatem paſſim Hæretici moderni: illis in hoc errore præiverunt alii ab Eccleſia pridem damnati. Primò Waldenſes, appellati pauperes de Lugduno, quorum octavus error fuit, Indulgentias quæ à ſummo Pontifice conceduntur nihil prorſus valere: ſecundò, Joannes Wiclefus cujus errores damnantur in Synodo Conſtantienſi §. 8. in articulo Wiclefi 42. aſſerente, Fatuum eſſe credere Indulgentiis Papæ & Epiſcoporum: Cui Concilio generali interfuerunt ſupra mille Patres, Anno 1415. 3. Hunc ſecuti ſunt Huſſitæ apud *Cochlæum* de hiſt. Huſsitarum. Hos majores habuit Martinus Lutherus qui ab Indulgentiarum oppugnatione ſectæ ſuæ principium fecit, uti patet in illius articulis a Leone X. & Trid. damnatis. Poſtremò Joannes Calvinus Indulgentias copioſius oppugnavit in ſua Inſtitutione Chriſtiana *lib.* 3. *cap.* 5.

Contra hos probatur doctrina Catholica primò, Quia ſupra de Purgatorio oſtenſum eſt manifeſtè, talem pænam temporalem frequenter ſupereſſe poſt culpæ remiſſionem.

Probatur 2. hanc pænam temporalem per Eccleſiæ Indulgentias poſſe remitti, primò ex ſacris Litteris, 1. *ad Coloſſenſes*, 1. ubi Apoſtolus dicit, Nunc gaudeo in paſſionibus meis pro vobis, & adimpleo ea quæ deſunt paſſionum Chriſti in carne mea, pro corpore ejus, quod eſt Eccleſia. Ubi patet eum

eſſe paſſú pro fidelibus Eccleſiæ: quod verò dicitur, quæ deſunt paſſionum Chriſti, non intelligitur, quod Chriſtus plenè non ſatisfecerit, & non ſuffecerit ad redemptionẽ humanæ naturæ, ſic enim falſum eſt, & hæreticum, ſed intelligitur, quod Chriſtus, & Eccleſia ſit una perſona myſtica, cujus caput eſt Chriſtus, corpus verò eſt congregatio fidelium, quilibet verò juſtus eſt quaſi membrum, ut habetur 1. *Corinth.* 12. Deus verò ſuâ prædeſtinatione conſtituit, quantum meritorum deberet eſſe in totâ Eccleſiâ tam in capite, quàm in membris; his verò verbis demonſtrat Apoſtolus ærumnas Sanctorum excedentes peccata adjungendas paſſionibus Chriſti ad communem totius Eccleſiæ utilitatem &c. Cum ergo de exceſſu pænalitatum ſuarum ſancti non ſint remunerandi in ſeipſis, nec alteri eum applicaverint, ſequitur, quod hujuſmodi merita repoſita ſint in theſaurum Eccleſiæ diſtribuenda per Vicarium Chriſti, theſauri illius claves, ſive poteſtatem habentem, ut dicitur in *d. cap. unigenitus.*

Probatur 3. ex 2. ad *Corinth.* 2. ubi Apoſtolus dicit, cui vos donaſtis, & ego, nam quod donavi, ex perſona Chriſti donavi; ſcilicet, pœnam per indulgentias, per quas pœna condonatur in perſona Chriſti, id eſt, in poteſtate ſibi à Chriſto relictâ. Idem probatur, ex locis quibus oſtenditur poteſtas clavium, ut *Matth.* 16. Tibi dabo claves regni cælorum, quodcumque ligaveris, &c. poteſt verò quis ligari, & quoad culpam, & quoad pænam, ergo & abſolvi. Et illud *Ioan.* 20. quorum remiſeritis, &c. intelligitur etiam quoad pænam.

Probatur quartò eadem veritas ex Conciliis, & primò ex Anciſano, *can.* 2. ubi quibuſdam Diaconis qui ſacrificarunt idolis, revertentibus, conceditur relaxatio pænæ, & *can.* 5. ubi conceditur facultas Epiſcopis indulgendi iis qui manducaverant ſacrificata idolis, ſi reſipuerint: & in Concil. Niceno *can.* 2. idem Epiſcopis conceditur: & in Concil. Tribur. relato in *c. cum ex eo*, de pænit. & remiſſ. damnatur abuſus quidam concedendi illegitimè indulgentias, & idem abuſus damnatur in Con. Romano, de *pænit. & remiſ. in* 6. & in Concil. Conſtantienſi, ſeſſ. 8. in damnatis articulis Uviclefi, inter alios damnatus fuit hic, quod indulgentias negaverit.

Quintò, ex Patribus, idem confirmat Cyprianus *ſerm.* 5. *de lapſis*, ubi reprehendit ſacerdotes, quod nimis ſint indulgentes in remittenda pænitentia, quod de indulgentiis indiſcretis etiam poteſt intelligi: & apertè id probat D. Hieron. ut habetur *c. menſuram*, de pænit. diſtinct. 1. & Tertul. *lib.* 2. *ad uxorem* hortatur illam poſt mortem ſuam ad ſtatum viduitatis, & inter alia, ad frequentandas ſtationes, pænæ ſatisfactorias.

Fruſtra autem opponunt, quod per hanc indulgentiarum conceſſionem lædatur divina juſtitia: nam quomodo illa lædi poteſt, quando illi ſatisfit tam ex propria, quam ex aliena ſatisfactione ab Eccleſia illi ſummiſsè oblata? Nec obſtat etiam quod dicatur *Luca* 17. Cum feceritis hæc omnia, dicite ſervi inutiles ſumus. Quia id tantum indicat merita & præmia bonorum operum non tam nobis, quàm divinæ gratiæ & acceptationi deberi. Cum quo clarè conſiſtit iſta opera bona eſſe ſimul ſatisfactoria, & expiatoria pænæ temporalis ex eadem Dei gratia & acceptatione, uti ex pluribus Scripturæ exemplis ſupra oſtendimus. Et ſic poterunt Sancti non ſolum pro ſe ſatisfacere quoad pœnas temporales, ſed etiam pro aliis; conſtituendo inde theſaurum indulgentiarum, vel ut melius dicam, illum augendo jam per Chriſtum conſtitutum, ut ſupra declaratum.

Plura de Indulgentiis ac Iubileo reſolvuntur infra *Tomo* 2. *parte* 3. *tractatu* 3. *cap.* 6. *& ultra.*

CA-

CAPUT IX.

De Iejuniis Eccleſiaſticis.

PRimò, Docet Eccleſia Romana, Certos jejunii dies ab Eccleſia conſtitutos ſub præcepto obſervandes eſſe. E contra ſuſtinent moderni Sectarii, Inſtitutionem jejunii pro certis diebus eſſe penes Communitates ſingulas pro opportunitate temporis, & occaſionis occurrentis.

Secundò, Docet Eccleſia Romana, Meritoriam eſſe apud Deum abſtinentiam à certis cibis diebus illis ab Eccleſiâ conſtitutis. Contendunt ex adverſo moderni ſectarii, Abſtinentiam illam impiam eſſe, & Chriſtianæ libertati contrariam.

Tertiò, doctrina eſt Eccleſiæ Romanæ, per prædictum jejunium aut abſtinentiam nos poſſe ſatisfacere divinæ juſtitiæ pro pœnis temporalibus peccatis noſtris debitis. Contra docent illi, hanc contra Chriſtum gravem eſſe blaſphemiam, uti inter Sectarios recentiores deducit Guilielmus Perkinſius de Jejunio Controv. 12. cap. 2. ſ. 2. Horum ſingula quam evidenter falſa ſint contra Scripturas, & teſtimonia Patrum primitivæ Eccleſiæ, in ſequentibus dilucidè expono.

Ac primo, de jejunio Quadrageſimali doctrina Eccleſiæ Romanæ clarè probatur, *Exodi. cap.* 34. *v.* 28. ex jejunio Moyſis quadraginta diebus & noctibus in ipſis ſcripturis ſemper probato & laudato. 2. ex jejunio Eliæ 1. *Regum cap.* 19. *v.* 8. qui jejunavit 40. diebus & noctibus donec perveniret uſque ad montem Dei Horeb. 3. Matthæi cap. 4. v. 2. ex jejunio Chriſti 40. diebus piè ac ſanctè ſuſcepto.

Opponunt Sectarii jejunia hæc miraculoſa fuiſſe, ac proindè veræ Eccleſiæ non imitanda. Fateor quidem miraculoſa fuiſſe in quantum illi omni alimento abſtinuerunt. At Eccleſiæ pro ſuo modulo per certorum ciborum, & quantitatis abſtinentiam non tantum licitè, ſed etiam piè ſuſcepta, & poſtea dicto modo præcepta fuiſſe, ex teſtimonio Patrum primitivæ Eccleſiæ manifeſtè demonſtratur.

1. Sub ipſum Eccleſiæ exordium anno Chriſti 80. Conſtitut. Apoſtolicarum lib. 5. cap. 12. apertè id teſtatur his verbis: *Poſt dies Epiphaniarum, ſervandum nobis eſt jejunium Quadrageſimæ, quod vitæ Chriſti & legis latæ recordationem continet.*

2. S. Ignatius Martyr anno Chriſti 100. in Epiſtola ſua ad Philippenſes, *Quadrageſimale*, inquit, *jejunium ne ſpernatis, continet enim exemplum converſationis dominicæ.*

3 S. Ambroſius anno 374. ſermone 7. de eodem jejunio ſic pronunciat: *Hoc fecit causâ ſalutis noſtræ, ut rem utilem non ſolum doceret verbis, ſed etiam exemplis inſtitueret, ut iiſdem veſtigiis quibus ad fidem currimus, ad abſtenentiam gradetemur.*

4. S. Hieronymus anno 390. ut de hoc prolixiora ipſius effata prætercam, ſic rem breviter declarat *lib.* 2. adverſus Jovinianum cap. 11. *Ipſe Dominus quadraginta diebus Chriſtianorum jejunium ſanctificavit.*

5. S. Auguſtinus anno 420. in quæſtionibus ſuper Geneſim lib. 1. cap. 169. *Non fruſtra quadraginta dies jejuniorum ſunt conſtituti, quibus Moyſes, & Elias, & ipſe Dominus jejunavit.* Idem declarat pluribus in Pſalmum 100. & Epiſt. 19. cap. 15. & Patres ceteri quos brevitati ſtudens prætereo.

Sed ne dicas hæc Patrum teſtimonia rigidum præceptum non importare, audi inter primos Eccleſiæ primitivæ Pontifices Clementem Romanum anno Chriſti 80. in Canone Apoſtol. 68. *Si quis Epiſcopus vel presbyter, vel Diaconus, vel Lector, vel Cantor Sanctam Paſcha Quadrageſimam non jejunat, præterquam ſi propter imbecillitatem corporis impediatur, deponatur; ſi laicus ſit ſegregetur.* Si quem eo adducit ventris ingluvies ut hæc nec audiat nec intelligat, De eo cum veteri paræmia dicendum, *Venter aures non habet.*

Ex his ſatis convincitur, quod poſſit Eccleſia pro omnibus fidelibus in communi,

alios

alios etiam jejunii dies præcipere. Patet id magis in particulari tam in antiquo quam Novo Teſtamento, Lib. 1. Regum cap. 14. v. 24. Lib. 2. Paralipon. cap. 20. v. 3. Ieremiæ cap. 35. v. 6. & 8. Lib. 1. Eſdræ cap. 8. v. 21. Eſtheris cap. 4. v. 18. Actor. cap. 16. v. 4.

Teſtis hujus poteſtatis in ipſo primo Eccleſiæ ſæculo eſt S. Ignatius Martyr, in Epiſtola ſua ad Philippenſes: *Poſt paſſionis Dominicæ hebdomadam jejunare quarta & ſexta feria ne negligatis.*

Idque ab Eccleſia pro *aliis etiam diebus* ſtatutum conſtat in ſecundo ſæculo ex Decreto S. Urbani Pontificis anno 224. apud Gratianum Diſtinct. 76. *Statuimus, ut jejunia quatuor temporum hoc ordine celebrentur: Primum initio Quadrageſima, ſecundum in hebdomada Pentecoſtes, tertium verò in Septembri, quartum in Decembri more ſolito fiat.* Ubi etiam judicatur hoc præceptum ejuſque obſervationem temporibus anterioribus in more poſitum fuiſſe.

Doctrinam verò modernorum Sectariorum huic contrariam, etiam tempore S. Auguſtini pro Hæreſi agnitam fuiſſe, patet ex ipſius libro de Hæreſibus, hæreſi 53. *Aëriani ab Aërio quodam ſunt, qui in Arianorum hæreſim lapſus, propria quoque dogmata fertur addidiſſe nonnulla, dicens, Orare, vel offerre pro mortuis oblationem non oportere, nec ſtatuta ſolenniter celebranda eſſe Iejunia, ſed cum quiſque voluerit, jejunandum, ne videatur eſſe ſub lege.* Ab aliis Patrum ac Conciliorum in hanc rem teſtimoniis abſtineo, ne ſim prolixus: pauca tantum argumenta quæ apud Adverſarios præcipui ponderis ſunt breviter diſſolvo.

Objiciunt igitur primò, Eccleſia nullum poteſt imponere præceptum quod obligat ſub peccato, quod probant ex Matthæi cap. 15. Fruſtra colunt me docentes doctrinas & mandata hominum. Atqui Jejunia & abſtinentiæ Eccleſiæ Romanæ ſunt tantum mandata hominum. Ergo illa non obligant ſub peccato.

Reſpondeo, negando majorem, ad probationem dico, tantum ibi damnari mandata hominum quæ ſunt contraria legi divinæ, uti ex contextu patet, præceptum autem jejunii non repugnat legi divinæ, cum jejunium non ſit res mala, & ipſa lex divina præſcribat obtemperandum eſſe legitimo ſuperiori rem non malam præcipienti. Unde ridiculè Adverſarii, dum urgent ſervandum præceptum divinum, non obediendo mandatis hominum, volunt ipſum præceptum divinum contemni, quod mandat obedire præceptis ſuperiorum, ut habet Apoſt.

Obedite Præpoſitis veſtris,

Et paſſim in Scripturis.

Objiciunt ſecundo, Dicit Chriſtus Matthæi cap. 15. *Quod intrat per os non coinquinat hominem.* Ergo abſtinentia à carnibus &c. non poteſt præcipi ſub reatu peccati mortalis.

Reſpondeo, Quòd intrat in os, *per ſe* quidem non coinquinat hominem, ſed coinquinat hominem *inobedientia* illius hominis qui facit cibum vetitum per os ſuum intrare: Alias ne quidem peccaſſet *Adam* comedendo fructum vetitum, qui ſanè per os intravit. Neque in novo Teſtamento peccaſſent Fideles comedendo ſanguinem & ſuffocata quando erant ab Apoſtolis prohibita in Act. Apoſtolorum cap. 15. Ridiculos autem reddit Adverſarios, quod Chriſtus hic reſpondeat Phariſæis, qui ſuperſtitioſum, & ſupremum urgentes rigorem, volebant illius Diſcipulos coinquinari, quod *manibus illotis manducarent.* Quid hoc facit ad ſolidum & expreſſum Eccleſiæ præceptum ex Scripturis & Patribus ſupra demonſtratum.

Objiciunt tertiò, Ex Apoſtolo 1. ad Corinth. cap. 10. v. 25. Omne quod in macello vænit, manducate, nihil interrogantes propter conſcientiam... ſi quis vocat infidelium & vultis ire, omne quod vobis apponitur manducate, nihil interrogantes propter conſcientiam. Si quis autem dixerit, hoc immolatum eſt idolis: nolite manducare, propter illum qui judicavit, & pro-

pter conſcientiam, conſcientiam autem dico non tuam, ſed alterius.

Reſpondeo breviter, interrogando, Quid ibi dicat Apoſtolus, niſi ut quæ tunc prohibita non erant liberè manducarentur, quales erant carnes in macello venales, aut indiſcriminatim appoſitæ, & quæ prohibita erant non manducarentur, quales erant carnes propoſitæ tanquam idolis prius immolatæ, & quaſi in illorum honorem ſumendæ. Quid quæſo facit hoc pro manducandis ſine peccato carnibus aut cibis poſtea pro certis diebus ab Eccleſia abſolutè prohibitis? Si tunc potuerint ritè ab Eccleſia prohiberi carnes appoſitæ tanquam idolis immolatæ, & *Actorum cap.* 20. & 25. uſus ſanguinis & ſuffocati, cur jam ab eadem Eccleſia non poſſint certis diebus carnes aut cibi alii interdici? Quinimò ex hac prohibitione carnium idolis oblatarum hi noſtri carnis & ventris patroni ſuo potius argumento ſeipſos iugulant. Sed malunt illi in ſuo Ægypto ſuper ollas carnium ſedere, quam ad terram promiſſionis per abſtinentiam proficiſci.

CAPUT X.

De Peccato originali, mortali, & veniali.

Docet Lutherus & Calvinus, peccatum Originale quod ab Adamo contraximus conſiſtere in Concupiſcentia, ſive inclinatione ad malum concupiſcendum, quod Theologi vocant concupiſcentiam in actu primo. Negarunt hoc omni tempore Catholici.

Probatur manifeſtè ex Ratione, & Scriptura. Quia, quidquid habet rationem peccati, id per Baptiſmum tollitur, uti agnoſcunt omnes qui Baptiſmum admittunt. Atqui Concupiſcentia illa per Baptiſmum non tollitur. Ergo peccatum originale in concupiſcentia illa non conſiſtit. Minor apertè probatur, tam ex perpetua experientia, quâ etiam baptizati ſentiunt inclinationẽ ad malum concupiſcendum, quam ex teſtimonio Apoſtoli ad Rom. 7. v. 23. *Video aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ.* Ex qua lege proveniunt motus concupiſcentiæ ad malum appetendum, ut idem teſtatur ad *Galatas* 5. *v.* 17. *Caro concupiſcit adverſus ſpiritum, & ſpiritus adverſus carnem.* Undè manifeſtum eſt in Apoſtolo, adeoque in Baptizatis & Sanctis concupiſcentiam illam remanere, in quibus tamen non permanet peccatum originale.

Objiciunt adverſarii primò, Apoſtolus concupiſcentiam dicit eſſe peccatum ad Rom. 6. v. 12. *Non regnet peccatum in corpore veſtro mortali.* Secundò, Quod non eſt à Deo peccatum eſt: ſed concupiſcentia non eſt à Deo: ergo concupiſcentia peccatum eſt. Minorem probant ex illo 1. Joannis 2. *v.* 16. *Omne quod eſt in mundo concupiſcentia carnis eſt... qua non eſt ex Patre.* Tertiò, Chriſtus aſſumpſit omnes hominis miſerias, excepto peccato: atqui non aſſumpſit hominis concupiſcentiam: ergo concupiſcentia eſt peccatum.

Reſpondeo ad primum, Apoſtolum non monere ut *peccatum*, ſive concupiſcentia nullo modò ſit in corpore noſtro mortali, ſed ut non *regnet*, ſcilicet per liberum voluntatis conſenſum, uti etiam SS. Patres explicant.

Ad ſecundum, diſtinguenda eſt minor. Concupiſcentia noſtra non eſt à Deo illam primùm volente & creante in Adamo, concedo: non eſt à Deo illam poſtea permittente in pœnam peccati originalis, nego: & hoc ſenſu rectè dicit Scriptura illam non eſſe ex Patre: unde non ſequitur concupiſcentiam eſſe ipſum peccatum originale, ſed tantum pœnam peccati originalis quod præſupponit.

Ad tertium, falſa eſt major: quia Chriſtus non aſſumpſit ignorantiam, febres, aut alios morbos, non enim proderant hæc ad generis humani redemptionem. Unde quando de Chriſto dicitur ad *Hebræos* 2. *v.* 17. debuit

debuit per omnia fratribus aſſimilari, clarum eſt illud non intelligi de omnibus miſeriis humanis à peccato diſtinctis, ergo nec de concupiſcentia etſi in illa peccatum originale non conſiſtat.

Peccatum igitur originale in ſenſu Catholico ſitum eſt in ipſo peccato Adami in poſteros transfuſo, ſive in privatione juſtitiæ originalis à poſteris participanda niſi primi parentis peccatum obſtitiſſet, uti cum aliis explicat *D. Thomas in* 2.2. *quæſt.* 82. *art.* 3.

De peccato *Mortali*, *ac Veniali* contra Catholicos docuit Gommarus, ac Pelagius, & poſt illos Lutherus ac Calvinus, Peccata omnia ex natura ſua eſſe mortalia, & mereri pœnam æternam: & tantum quædam eſſe venialia hoc ſolum ſenſu quod ea juſtis non imputentur. Ac Lutherani quidem affirmant, infidelium peccata omnia eſſe mortalia, & à Deo imputari, fidelium verò omnia peccata eſſe venialia, ſive à Deo illis non imputari, excepto peccato infidelitatis, cum conſequenter doceant per ſolam fidem hominem conſtitui juſtum. Calviniſtæ verò mordicus tenent omnia peccata quorumvis reproborum eſſe mortalia, & prædeſtinatorum peccata omnia eſſe venialia, ſive ad damnationem non imputari.

Probatur contra hos doctrina Catholica. Quia dantur aliqua peccata quæ neque per ſe mortem animæ afferunt, neque pœnâ æternâ digna cenſentur: ergo dantur aliqua peccata quæ per ſe ſunt merè venialia in quovis hominum genere. Probatur antecedens, Quia mors animæ conſiſtit in privatione gratiæ: atqui ſunt aliqua peccata quæ non privant animam gratiâ, aut ream conſtituunt pœnæ æternæ, uti patet ex illo Proverb. 24. v. 16. *Septies in die cadit juſtus*: & clarius ex illo Jacobi 3. v. 2. *In multis offendimus omnes*: ac denique clariſſimè ex Evangelio Matthæi cap. 5. v. 22. *Qui iraſcitur fratri ſuo reus erit judicio: qui autem dixerit fratri ſuo, Racha, reus erit Concilio: qui autem dixerit, Fatue, reus erit gehennæ ignis.* Ubi apertè diſtinguitur triplex peccatum iracundiæ, quorum tantum tertium conſtituit reum ignis æterni: unde manifeſtum evadit alia quæ ſic reum non conſtituunt eſſe tantum venialia.

Objiciunt primò illud Ezechielis 18. v. 4. *Anima quæ peccaverit ipſa morietur.* Ubi ad mortem animæ nulla ſtatuitur diſtinctio peccati mortalis & venialis.

Reſp. Sermonem illic eſſe de certis tantum peccatis gravioribus, ſcilicet, idolatria, homicidio, uſura & rapina, quorum ſingula ex genere ſuo ſunt mortalia: unde ineptè inferes, nulla dari alia leviora ac venialia peccata.

Objiciunt ſecundò, Quodlibet peccatum offendit Deum infinitè bonum. Ergo quodlibet eſt dignum pœnâ infinita ſive æterna, adeoque mortale.

Reſp. Quodvis peccatum offendit Deum infinite bonum ſaltem leviter, concedo: offendit graviter, ſic ut cum Deo diſſolvat amicitiam & charitatem, nego: ſicut enim poteſt Deus infinitus leviter & finitè amari ac coli, ita poteſt leviter ac finitè offendi citra amicitiæ diſſolutionem, ſicut in offenſionibus ſummorum Principum cum aliqua proportione oſtendi poteſt.

Denique ſi fundamentum adverſariorum, de peccatorum imputatione ſubſiſteret, apertè etiam contra ipſos ſequeretur, Baptiſmum & Pœnitentiam eliminandam eſſe. Reprobis enim nihil illa proſunt, ſi nullum ipſis peccatum remittitur, ut iſti volunt, Neque prædeſtinatis ſunt neceſſaria, ſi nullum ipſis peccatum imputatur. En ad quæ præcipitia hæc vertigo impellat.

CAPUT XI.

De Cultu, & Invocatione Sanctorum.

1. Fides Catholica docet primò, cultum latriæ ſoli Deo tribuendum eſſe, nullamque creaturam poſſe adorari; niſi adorationem impropriè accipias, uti ab Abrahamo dicitur Angelus adorari Gen. 18. v. 3. & alibi.

Docet ſecundò, ſolum Deum invocandum eſſe tanquam ſupremum rerum omnium Dominum, ac largitorem omnium donorum tam naturæ, quàm gratiæ.

2. Admittit tamen Sanctos in cælo regnantes tanquam Dei amicos religioſo cultu honorandos eſſe: & ut noſtros apud Deum interceſſores ac Patronos invocari poſſe. Vtrumque negant omnes hujus temporis Sectarii: & ante illos varii pro hæreticis à primitiva Eccleſia damnati, ut Vigilantius apud *S. Hieronymum cap. 3. adversùs Vigilantium*: & Manichæus apud *S. Auguſtinum lib. 20. cap. 4. contra Fauſtum.* His autem à primitiva Eccleſia reprobatis conſentire, aliud eſſe non poteſt quàm à veræ Eccleſiæ ſenſu aberrare.

3. Probatur porrò Catholica veritas primò, Quia ex Scripturis conſtat utile ac pium eſſe invocare homines ſanctos in hac Vita exiſtentes. Ergo multò magis utile ac pium erit invocare Sanctos in cæleſti gloria cum Chriſto regnantes, & in perfecto illius amore & favore in æternum conſtitutos.

Antecedens patet ex Apoſtolo 2. ad Theſſal. 3. *Fratres orate pro nobis ut ſermo Dei currat & clarificetur, ſicut & apud vos.* Et ad Coloſſ. 4. v. 2. *orationi inſtate, orantes ſimul & pro nobis.* Et ad Rom. 15. v. 30. *Obſecro vos fratres per Charitatem ſancti Spiritus ut adjuvetis me in orationibus pro me ad Deum, ut liberer ab infidelibus, qui ſunt in Iudæa.* Denique ad poſtulandum hujuſmodi patrocinium hortatur ipſe Deus, Iob. cap. 42. v. 8. *Ite ad ſervum meum Iob & offerte holocauſtum pro vobis; Iob autem ſervus meus orabit pro vobis, faciem ejus aſpiciam, ut non vobis imputetur ſtultitia.*

4. Sanctos quoque in cœlo exiſtentes nobis patrocinari, & utiliter ac piè invocari, patet Danielis 3. v. 35. Vbi Azarias ita orat. *Ne auferas miſericordiam tuam à nobis propter Abraham dilectum tuum, & Iſaac ſervum tuum, & Iſrael ſanctum tuum.* Et S. Petrus promittit ſe poſt obitum ſuum pro fidelibus frequenter oraturum 2. Petri 1. v. 15. *Dabo autem operam & frequenter habere vos poſt obitum meum, ut horum memoriam faciatis.* Et ipſa experientia ex frequentibus beneficiis ac miraculis per Sanctorum invocationem omni ævo obtentis, manifeſtè oſtendunt hanc Deo gratam, ac nobis perutilem eſſe.

5. Nec ullam prorsùs vim habent quæ contra Sanctorum invocationem à Sectariis oponuntur, hoc modo: Deus vult ſolus invocari; ergo non licet invocare Sanctos in cælo regnantes. Nam contra ipſos valet eadem conſequentia: Deus vult ſolus invocari; ergo non licet invocare Sanctos in hac vita exiſtentes; quod tamen falſum eſſe coguntur ipſi fateri ex apertis Scripturis n. 3. ſuprà citatis.

Eodem modo ſi bona eſt hæc quam formant conſequentia. Solus Chriſtus eſt mediator hominum, ergo peccant Catholici invocando Sanctos in cælo exiſtentes; Bona etiam erit hæc ſequela: Solus Chriſtus eſt mediator hominum: ergo peccant Sectarii invocando Sanctos in terra conſtitutos, quod tamen ex Scripturis admittunt licitum eſſe. Nam ſi velint ut particula *ſolus* univerſaliter accipiatur, æquè Sanctos vivos ac mortuos excludet.

Neque minùs frivolum eſt quod aſſumunt, Sanctos ſcilicet in cælo non poſſe preces noſtras, & interna deſideria cognoſcere. Sed peto, an admittant Samuëlem cognoviſſe omnia quæ erant in corde Saulis, ut teſtatur Scriptura 1. *Reg. 9. v. 19.* Et Eliſæum ſciviſſe omnia quæ à Giezi abſente gerebantur

rebantur; & ſecreta conſilia Regis Syriæ longè remoti. 4. *Reg. cap.* 5. *v.* 6. Et Danieli cognitum fuiſſe occultum ſomnium Nabuchodonoſoris. ejuſque interpratationem? Dicant ipſi quo modo potuerint hæc abſentibus in terra revelari, & ſimul exponent quâ ratione poſſint Sancti in cælo preces noſtras & deſideria cognoſcere.

6. Probatur autem ſecundò, hunc eſſe ſenſum Scripturarum, & primitivæ Eccleſiæ, ex conſenſu Sanctorum Patrum qui in ea cum eximia tam ſanctitatis, quam veræ doctrinæ laude floruerunt.

Origines qui tertiò poſt Chriſtum ſæculo vixit *Homil.* 23. *in Numer.* Quis, inquit, dubitat quod Sancti quique Patrum etiam orationibus nos juvent.

S. Hieronymus 4. ſæculo *contra Vigilantium cap.* 3. Si Apoſtoli & Martyres adhuc in corpore conſtituti poſſunt orare pro cæteris.... quantò magis poſt victorias, coronas, & triumphos. Et *ibidem* affirmat Vigilantium hæreticum contrariam doctrinam de Barathro pectoris ſui tanquam cænoſam ſpurcitiam evomere.

Audi S. Auguſtinum Catholicorum more pro ſe orantem *Medit. cap.* 40. S. Michaël, S. Gabriel, S. Raphael, Sancti Chori Angelorum, atque Archangelorum per illum qui vos elegit, & de cujus contemplatione gaudetis, vos rogare præſumo, ut pro me culpabili Deum rogare dignemini.

S. Ambroſius quid in Eccleſia fieret, ac fieri debeat apertè docet *lib. de Viduis.* Obſecrandi ſunt Angeli pro vobis, qui nobis ad præſidium dati ſunt, Martyres obſecrandi ſunt... poſſunt pro peccatis noſtris rogare. Et *orat.* 2. *de prepar. Miſſæ.* Apoſtolorum interceſſionem imploro, Martyrum preces depoſco, confeſſorum orationes expoſtulo, talium Domine Deus preces nunquam ſpernis. Longior forem ſi eodem modo loquentem adducerem S. Chryſoſtomum *in Liturg.* S. Cyprianum *de Stella & magis.* Cyrillum Heroſol: *Catech. Myſtag.* 5. Euſebium Alex. *Hom. de Sanctis*, & alios indubitatos primitivæ Eccleſiæ teſtes: ex quorum conſenſu quomodo noſtri temporis Sectarii erroris convincantur jam ſupra tradidimus.

Doctoris Morlæi Angli de his nova quædam effugia refelluntur.

DOctor hic in Anglia celebris, & jam grandævus, qui & Belgium pridem luſtravit, in ſuis Tractatibus circa dogmata aliqua Eccleſiæ Romanæ pag. 31. ſic pronunciat. *Negari non poteſt, quin talis ſit in Eccleſia Romana nunc Sanctorum & Angelorum, qualis olim apud Gentiles Heroum & dæmonum cultus fuit.*

Doctor eximiè Accuſator es: Inane ergo eſt effatum illud tuum, *Negari non poteſt*, cum tibi incumbat iſtud poſitivè probare. Sed ut gratis gratiam faciamus, nos cum Auguſtino, Theodoreto, Cyrillo &c, latam in eo cultu differentiam facilè aſſignamus. Gentiles ſuos Heröes veros eſſe Deos credebant, nos Sanctos noſtros tantum ut Dei amicos agnoſcimus & veneramur. Et hinc ulterius, illi Heroibus iſtis tanquam Diis Sacrificia offerebant: inter Catholicos nihil per umbram ſimile, qui omnino ſacrilegum eſſe profitentur alteri quam ſoli Deo ſacrificare. Neſcio quomodo poſſit aliquis hoc ignorare qui res Catholicorum tanto tempore non oſcitanter exploravit. Inſtat tamen ſic Morlæus pag. 22. *Cultus dæmonibus exhibitus erat illorum invocatio, in imaginibus veneratio, templorum & Altarium dedicatio, votorum in morbis & periculis nuncupatio &c.* ex quibus inferri cupit hæc eadem in honorem Sanctorum & Angelorum facta, cedere in Dei & Chriſti contumeliam.

Non potuit ergo Doctor tantus diſtinguere inter Objecta quibus illa invocatio, dedicatio, nuncupatio præſtatur. Eximie Domine, Invocatio, dedicatio &c. non eſt res per ſe mala. Sed invocatio dæmonis res peſſima eſt. Vobis igitur incumbebat oſtendere, eodem modo ſacrilegum eſſe dæmo-

cum ſumma offenſione & ſcandalo rejecit communis Fidelium conſenſus,

Secundò, Quia idem Libellus Sedis Apoſtolicæ decreto reprobatus, & prohibitus fuit.

Tertiò, Quia in Virginis cultu & invocatione carpit varias fidelium praxes, titulos, & eucomia ſenſui Sanctorum Patrum maximè conformia, uti facile patebit ex paucis ipſorum teſtimoniis, quæ hic brevi methodo ſubjiciam.

Audi S. Bernardum, ſermone de Nativ. Virginis, in communi ſenſu Fidelium, Mariam ut *Mediatricem*, ut *Spem*, ut *Fiduciam* noſtram invocantem. „ Exaudiet ubique „Matrem Filius, exaudiet Filium Pater. Hæc „Peccatorum ſcala, hæc mea maxima Fidu„cia eſt, hæc tota ratio ſpei meæ &c. Quâ verò ratione hæc de Virgine dicantur, idem „explicat: Opus eſt, inquit, Mediatore ad „Mediatorem iſtum, nec alter nobis utilior, „quàm Maria.

Idem argutè docet, & explicat Rupertus. Sicut Luna lucet & illuminat, luce non ſuâ, „ſed ex Sole conceptâ: Sic tu, ô Beatiſſi„ma, hoc ipſum quod tam lucida es non ex „te habes, ſed ex gratia divina, gratiâ ple„na... Quia ſicut ex te natum Dei Filium, „ſolem verum, ſolem æternum adoramus & „colimus ut Deum verum, ſic & Te hono„ramus atque veneramur ut veri Dei Geni„tricem. Scientes (nota) quia totus honor „impenſus Matri ſine dubio redundat in glo„riam Filii.

Conſonat his Doctor Seraphicus Sanctus „Bonaventura in Speculo B. Virginis *cap.* 5. „Abyſſus, inquit, eſt Maria in Bonitate & „Miſericordia profundiſſima; unde etiã pro„fundiſſimamMiſericordiã Filii ſui pro nobis „interpellat, quaſi abyſſus abyſſum invocat.

Accedit S. Antoninus 3. part. tit. 15. cap. 22. §. 9. " Deus miſericordiam nedum magnam, ſed Maximam fecit in Virgine pia, „ut meritò nominetur Maria Mater Miſeri„cordiæ, & Regina ejus...hanc (Miſericor„diam) qui petit ſine ipſa duce, ſine pennis „tentat volare.

Nec minora canit S. Ephrem. de laudibus „Deiparæ. Ave, inquit, Dei & hominum „Mediatrix optima. Ave totius terrarum or„bis Conciliatrix efficaciſſima.

Huic doctrinæ innixus S. Baſilius orat. de Nativit. Deip. ſic concludit: " de Vir„gine qui omnia illuſtria, & glorioſa dixe„rit, nunquam is à veritatis ſcopo aberrave„rit.

Fruſtra igitur *Monitor* quicunque importunus, Fideles huic doctrinæ inſiſtentes carpere conetur, tanquam indiſcretos Virginis Cultores. Poterit ex communi Patrum ac Fidelium mente & ſententia ea facile intelligere & explicare, quæ in deteriorem ſenſum invidioſè detorquet: quod qui porrò tentabit, contra hanc Lunam fruſtra latrabit.

CAPUT XII.

De Veneratione Imaginum Chriſti & Sanctorum.

1. HOnorandas eſſe Imagines Chriſti ac Sanctorum docet Eccleſia Catholica Romana, eo cultu qui à Tridentino exponitur ſeſſ. 25. de invoc. & vener. SS. ubi declarat Imagines Chriſti, Deiparæ Virginis, & aliorum Sanctorum in templis præſertim habendas & retinendas, iiſque debitum honorem, & venerationem impertiendam. Non quod credatur ineſſe aliqua in iis dignitas vel virtus propter quam ſint colendæ, vel quod ab eis aliquid ſit petendum, vel quod fiducia in Imaginibus ſit figenda, ſicut olim fiebat à Gentilibus: ſed quia honor qui illis exhibetur, refertur ad Prototypa quæ repræſentant; ita ut per Imagines quas oſculamur, & coram quibus caput aperimus, & procumbimus, Chriſtum adoremus, & Sanctos quorum illæ ſimilitudines gerunt, veneremur.

2. Hanc doctrinam oppugnant moderni Sectarii: & eundem contra primitivam Eccleſiam impugnarunt hæretici ab ea olim dam-

damnati: nam Manichæi docebant Imagines Chriſti non eſſe colendas, ſed res eſſe phantaſticas, ut teſtatur S. Auguſtinus contra Fauſtum lib. 20. c. 15. & poſtea ipſa Eccleſia in Conc. Niceno 2. congregata.

Idem 4. Sæculo tenebant Ariani hæretici, & hanc ob cauſam in Syn. Nicæna act. 6. Euſebius tanquam Arianus accuſabatur. Ergo vel erravit primitiva Eccleſia hanc hæreſim reprobando, vel errant moderni Sectarii eam amplectendo.

3. Probatur autem Catholica veritas primò, Quia in Scripturis aliquæ creaturæ rationis expertes dicuntur honorandæ, propter ordinem ſingularem quem habent ad Deum & res divinas, ſicut habent Imagines ad Chriſtum, & Sanctos. Nam de Arca teſtamenti dicitur *Pſal.* 98. *Adorate ſcabellum pedum ejus quia Sanctum eſt.* Et Exodi 25. verſ. 18. juſſit Deus Moyſem ſupra Arcam fœderis collocare duos Cherubinos aureos, quibus ſimul cum Arca honos deferebatur: *Facite duos Cherubin aureos, & productiles ex utraque parte oraculi.* Denique Num. 21. v. 8. Deus mandavit erigi ſtatuam ſive imaginem ſerpentis æneam, quæ populo in veneratione fuit, tum quia ex ejus aſpectu à ſerpentum morſu ſanabantur, tum quia figura erat Chriſti in Cruce pendentis. Ergo etiamſi Imagines ſint rationis expertes, poteſt illis deferri aliquis honor, qui ad ipſum Deum, Chriſtum, aut Sanctos Dei amicos referatur.

4. Opponunt Sectarii, Catholicos honorando Imagines committere idolatriam, & peccare contra divinum præceptum *Deut.* 4. *Non facies tibi ſculptile ut adores illud*, & alia hujuſmodi loca quibus in Scripturis idolatria prohibetur. Sed hæc fruſtrà, & malignè Catholicis objiciuntur, cùm apertè profiteantur ſe non facere ſibi ſculptile aut Imagines, ut illas adorent more gentilium. Illorum enim doctrina de cultu Imaginum initio hujus capitis ex Tridentino declarata, à tali adoratione & cultu longiſſimè remota eſt. Quomodo ergo poſſunt exercere illum cultum quem ipſi damnant ac deteſtantur? Aut qua fide poſſunt Miniſtri, qui hæc ſciunt & legunt, talem calumniam Catholicis affingere ut eos populo reddant exoſos. Vera certe fides nunquam per tales artes, ac fraudes propagata fuit.

5. Probatur ſecundò, ex perpetua Eccleſiæ conſuetudine jam inde à temporibus Apoſtolorum depingendi, & prædicto modo colendi Imagines Chriſti, & Sanctorum. Ipſe enim S. Lucas Evangeliſta venerationis ergò B. Virginis Imaginem depinxit, ut teſtatur antiquiſſimus Metaphraſtes in vita S. Lucæ.

Secundi poſt Chriſtum ſæculi conſuetudinem refert Methodius *Orat.* 2. *de reſurrect.* Quas quidem ex auro Imagines conflamus Angelorum, ipſius principatus & poteſtates referentes, eas ad honorem & gloriam Dei conficimus.

S. Athanaſius tertiò circiter ſæculo, *ad Antioch c.* 38. Abſit ut quemadmodum Græci faciunt, nos Chriſtiani tanquam Deos imagines adoremus, affectionem dum taxat & charitatis noſtræ ſtudium erga figuram perſonæ per imaginem expreſſæ declaramus,

S. Chryſoſt. *tom.* 5. *in liturgia.* Sacerdos autem egreditur... & converſus ad Chriſti Imaginem inflexo capite cum exclamatione dicit orationem.

S. Auguſtinus *lib.* 3. *de doct. Chriſt. cap.* 9. dicit, Signa utilia divinitus inſtituta veneranda eſſe, quia honor eorum ad prototypum tranſit.

Denique S. Ambroſius in *Orat. de obitu Theodoſii*, laudat Helenæ ſapientiam, quod Crucem Chriſti levaverit, & ipſis Regibus honorandam expoſuerit.

Et ut ſilerent hi, aliique primitivæ Eccleſiæ teſtes, ſatis loquuntur innumera miracula in Crucis, ac Imaginum religioſo cultu fidelibus à Deo omni ævo conceſſa, quæ non poſſunt niſi in veritatis ac virtutis, non autem in erroris aut idololatriæ præmium concedi, niſi velis dicere Deum per miracula & beneficia homines ad idololatriam invitare.

CAPUT XIII.

De Sacris Reliquiis.

1. ARgumenta ſuprà allata pro Imaginum veneratione non parùm probant Sanctorum quoque corpora, reliquias, ac monumenta à fidelibus in honore pie, utiliterque habenda eſſe prout docet *Trident. ſeſſ.* 25. *ſub initium.*

Soli repugnant hujus temporis Sectarii, cum antiquioribus hæreticis, quales erant ſecundo poſt Chriſtum ſæculo Marcionitæ, qui docebant Martyrum corpora eſſe abominabilia, ut refert Magnes. *lib.* 4. *contra Theoſionem*: deindè poſt Diocletianum, & Julianum apoſtatam Vigilantius, qui nolebat reliquias coli, aut illis cereos accendi, cujus hæreſim impugnat *S. Hier. lib.* 2. *contra Vigil.* Videant quæſo & advertant noſtri Sectari quales habeant primos ſuæ doctrinæ Patres, ac patronos.

2. Probatur porrò ex Scripturis corpora, & reliquias Sanctorum veneratione digna eſſe. Nam *lib.* 4. *Regum cap.* 14. ſic memoratur: *Projecerunt cadaver in ſepulchro Eliſæi, quod cùm tetigiſſet oſſa Eliſæi revixit homo, & ſtetit ſupra pedes ſuos*, Deus tanto miraculo oſtendit quanto in honore habeat oſſa Prophetæ, & tu illa honore indigna eſſe affirmas.

Actorum 19. *v.* 12. narratur, quomodo ſudaria & ſemicinctia à corpore Pauli deferrentur ad languidos, & recedebant ab eis languores, & ſpiritus nequam egrediebantur. En ipſe Deus tot prodigiis oſtendit ſe velle per reliquias Sanctorum beneficia hominibus conferre, morbos curare, dæmones expellere: ergo ſatis declarat ſe velle in illum finem reliquias illas in pretio, & honore haberi; aliàs ipſe talibus ſignis eas honorando homines ultrò in errorem induceret.

Quinimò potiùs divina ſapientia per hunc ſacratum reliquiarum cultum & æſtimationem, excitat homines ad imitandum Sanctorum virtutes, & exempla, & corroborat in illis vivam fidem de futura mortuorum reſurrectione, dum vident ſanctorum hominum oſſibus ac cineribus tantam à Deo virtutem attribui, propter conjunctionem quam habuerunt cum animabus jam in gloria conſtitutis, uti loquitur Apoſtolus, *Neſcitis quia membra veſtra templum ſunt Spiritus Sancti*, 1. ad Cor. 6.

3. Secundum argumentum quo hæc doctrina demonſtratur, eſt primitivæ Eccleſiæ uſus, & fides indubitata; aut enim hæc penitùs erravit, quod nemo admiſerit, vel errant illi, qui honorem Sanctorum reliquiis exhibendum inficiantur.

Clemens Romanus ſtatim primo poſt Chriſtum ſæculo de honore Reliquiarum id teſtatur *lib.* 6 *conſtit. Apoſtol. c.* 29. Eorum qui apud Deum vivunt ne Reliquiæ quidem corporum ſunt inhonoratæ: ſiquidem Eliſæus Propheta poſtquam defunctus eſt mortuum ſuſcitavit... quod quidem nunqvam accidiſſet niſi corpus Eliſæi ſanctum eſſet.

S. Juſtinus Martyr qui ſecundo ſæculo fidem ſuam ſanguine conſignavit, hoc quoq; atteſtatur *quæſt.* 28. Sanctorum, ait, corpora, & ſepulchra Martyrum dæmonum amoliuntur inſidias, & morborum ab arte medica comploratorum conferunt ſanationes.

Sed ne adducam plura quæ pervolvi Patrum, & primitivæ Eccleſiæ monumenta. Inſtar omnium ſit prolixum, & publicum S. Auguſtini teſtimonium, qui primò *Epiſt.* 103. ſic ſcribit. Reliquias beati Martyris Stephani non ignorat Sanctitas veſtra (ſicut & nos fecimus) quam convenienter honorare debeamus. Deindè *lib.* 22. *de Civit. Dei cap.* 8. fusè exponit miracula facta per Reliquias S. Gervaſii & Protaſii Mediolani, & quo modo ſe præſente cæcus fuerit ſubitò illuminatus coram innumera populi multitudine, adeò ut miraculum à nullo ibi potuerit ignorari.

Et enarratis aliis prodigiis, quibus ipſe quoque teſtis interfuit, declarat quomodo

S dum

dum Epiſcopus nomine Projectus S. Stephani Martyris Reliquias publicè portaret, per flores qui Reliquias attigerunt, oculis applicatos mulier à cæcitate ſubitò liberata fuerit, populo univerſo Deum in ſuis Sanctis collaudante.

Pergit eodem capite S. Doctor alia quoque miracula, & beneficia exponere ex Sanctorum, & Reliquiarum cultu à Deo impetrata, quæ teſtatur intra ſuam Diœceſim fuiſſe numero ſeptuaginta.

4. Quis quæſo his inſpectis de hac fidei veritate dubitare audeat? Niſi Auguſtino, & toti antiquitati, & primitivæ Eccleſiæ diffidat, aut ipſi Deo qui per tot ſigna & prodigia hanc doctrinam Eccleſiæ ſuæ tam apertè teſtatam, & commendatam reddidit. Plura in hanc rem dedi Tractatu de Miraculis edito Lovanii anno 1667.

CAPUT XIV.

De numero Sacramentorum.

SAcramentum apud Catholicos, eſt ſenſibile ſignum, & cauſa gratiæ ſanctificantis. Numerum Sacramentorum docent eſſe ſeptenarium cum *Trid. ſeſſ. 7. de Sacram. Can. 1.* Duo tantùm propriè dicta novi Teſtamenti Sacramenta admittunt Sectarii, nempe Baptiſmum, & Euchariſtiam ſive Cœnam Domini, quamvis nec in hoc numero omnes inter ſe conveniant.

Sed hoc argumento unico ſatis redarguuntur: Nihil credunt eſſe de fide Sectarii moderni, quod in claro & aperto Dei Verbo non continetur. Sed nullibi in Verbo Dei claro & aperto continetur, duo tantùm eſſe novi Teſtamenti Sacramenta. Ergo non eſt fide credendum duo tantùm eſſe Sacramenta.

Si reponant, in Scripturis nullibi etiam apertè dici ſeptem eſſe novæ Legis Sacramenta. Reſpondetur, Catholicos non credere ea tantùm eſſe de fide, quæ in Scripturis clarè & disertè continentur, ut Sectarii, ſed admittunt ad Regulam fidei præter Scripturam, quando obſcura eſt, traditionem & definitionem Eccleſiæ neceſſariò pertinere, uti probavimus ſupra par. 1. cap. 7. & 8.

§. I. *De Confirmatione.*

PRimo itaque Confirmationem verum eſſe Sacramentum ex Scriptura, cum primitivæ Eccleſiæ traditione conveniente probamus. Nam *Act. cap.* 8. narratur quod cùm audiſſent Apoſtoli quòd Samaritani recepiſſent Verbum Dei, & Baptizati eſſent in nomine Domini Jeſu: *Tunc imponebant manus ſuper illos & accipiebant Spiritum ſanctum.* Atqui illa impoſitio manuum poſt Baptiſmum erat ſignum ſenſibile vi cujus conferebatur Spiritus ſanctificans. Ergo erat Sacramentum diſtinctum à Baptiſmo, quod Eccleſia ab initio Confirmationis Sacramentum appellare conſuevit. Nihil enim aliud ad propriam Sacramenti rationem requiritur, quam ut ſit ſignum ſenſibile, à Deo conſtitutum, ad conferendum gratiam ſanctificantem, ſine qua Spiritus ſanctus accipi non poteſt. Quæ inſtitutio *Iterùm Act.* 19. *v.* 6. declaratur, ubi narratur, quomodò Paulus poſtquam in nomine Jeſu baptizavit, *impoſuit illis manus, & venit ſuper eos Spiritus ſanctus*; cum aliis donis externis, quæ illi erant annexa.

Hic autem Scripturæ ſenſus ex traditione, & conſenſu primitivæ Eccleſiæ apertè colligitur. Nam *Clemens I. epiſt.* 4. primo ſæculo ab initio Eccleſiæ illius uſum his verbis declarat. Omnibus feſtinandum eſt ſine mora renaſci Deo, & demum conſignari ab Epiſcopo, ſeptiformem Spiritus ſancti gratiam percipere... quia aliter eſſe perfectus Chriſtianus nequaquam poteſt... ut à B. Petro accepimus, & cæteri ſancti Apoſtoli præcipiente Domino docuerunt. Quid quæſo in rem hanc clariùs, quid antiquius? utpotè ab ipſo Petro, cæteriſque Apoſtolis continuò per manus acceptum.

In

In tertio ſæculo *Fabianus epiſt.* 2. Sancti Chriſmatis confectio per ſingulos annos eſt agenda .. quia novum *Sacramentum* eſt.

Melchiades Papa, qui quarto poſt Chriſtum ſæculo Eccleſiam gubernavit *ad Epiſcopos Hiſpaniæ* ſic ſcribit. Quæſiſtis utrùm majus eſſet Sacramentum manus impoſitio Epiſcoporum, quàm Baptiſmus? Scitote utrumque magnum eſſe *Sacramentum*: & ſicut unum à Majoribus fit, id eſt, à ſummis Pontificibus, quod à minoribus perfici non poteſt, ita & majori veneratione venerandum & tenendum eſt.

S. Auguſt. *lib.* 2. *contra litteras Petiliani c.* 104. In hoc, inquit, unguento *Sacramentum* Chriſmatis vult interpretari, quod quidem in genere viſibilium ſignaculorum ſacroſanctum eſt, ſicut ipſe Baptiſmus. Alios primitivæ Eccleſiæ teſtes prætereo plurimos: quia ex his manifeſtum eſt aut primævam Eccleſiam erraſſe, aut Eccleſiam Romanam Confirmationis *Sacramentum* ritè uſurpare.

§. II. *De Extrema Vnctione.*

Sacramentum extremæ Unctionis fundatur in Scripturis *Marci* 6. Ubi de Apoſtolis dicitur. " Et exeuntes prædicabant ut pœni-,tentiam agerent, & dæmonia multa ejicie-,bant, & ungebant oleo multos ægros, & ,ſanabant. Materia autem, forma, & effe-,ctus hujus Sacramenti diſtinctiùs declaratur ,Jacob. 5. *Infirmatur quis in vobis, inducat Presbyteros Eccleſiæ, & orent ſuper eum ungentes eum oleo in nomine Domini, & oratio fidei ſalvabit infirmum, & ſi in peccatis ſit remittentur ei,*

Ex his argumentandum eſt ut ſuprà: Signum ſenſibile ex inſtitutione divina, à Presbyteris Eccleſiæ, ægris conferendum, quo cauſatur gratia remiſſiva peccatorum, neceſſariò eſt verum Sacramentum; nam ut ipſe Baptiſmus ſit verum Sacramentum, nihil aliud requiritur. Atqui extrema Vnctio eſt tale ſignum, uti patet ex Scripturis jam allegatis. Ergo Extrema Vnctio eſt verum Sacramentum.

Accedit uſus & declaratio primitivæ Eccleſiæ, quæ non poteſt à vero Scripturæ ſenſu diſcrepare, aliàs aut ipſa, aut Scriptura falſitatis arguenda eſſet.

S. Auguſtinus *lib.* 2. *de Viſit. infir. cap.* 4. Olei ſacrati delibatio intelligitur Spiritus Sancti typicalis unctio. Et *tract. de rectit. Cath. conver.* Quoties aliqua infirmitas occurrerit alicui... oleum benedictum fideliter ab Eccleſia petat, unde Corpus ſuum ungatur, & ſecundum Apoſtolum oratio fidei ſalvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus, non ſolum Corporis, ſed & animæ ſanitatem accipiet. Vbi vides D. Auguſtinum hanc Jacobi Apoſtoli Scripturam, cum Eccleſia Romana, de extremæ Vnctionis Sacramento admittere, & explicare.

Denique univerſæ Eccleſiæ primitivæ ea de re praxim & conſenſum diſce ex *Conc. Niceno* 1. *Can.* 69. Tranſacto, inquit, anno debet Sacerdos benedicere aquam & oleum, non ſicut fit in Baptiſmo, neque ſicut benedicitur Chriſma, ſed ſicut Oleum infirmorum.

Ex his, dilemmate ſæpius formato, facilè oſtendes circa hoc Sacramentum vel primitivam Eccleſiam, vel modernos ſectarios errare.

§. III. *De Ordine.*

Sacramentum Ordinis quo Miniſtri in Eccleſia ad functiones ſacras aſſumuntur & conſecrantur, paret ex ſcripturis 1. *ad Tim* 4. Noli, inquit, negligere gratiam quæ data eſt tibi per Prophetiam, cum impoſitione manuum Presbyteri.

Cùm enim ad exercenda miniſteria divina opus ſit aliquâ Dei vocatione, ut declarat Apoſtolus ad Heb. 5. *Omnis Pontifex ex hominibus aſſumptus eſt; non enim quiſquam ſibi aſſumit honorem ſed qui vocatur à Deo*: hinc neceſsè eſt ſigno aliquo ſenſibili à Deo inſtituto hanc vocationem innoteſcere, quod exprimit Apoſtolus per impoſitionem manûs, qua confertur gratia, & poteſtas ſacra

miniſteria exercendi, nec amplius ad veram Sacramenti rationem requiritur.

Et quidem primò poſt Chriſtum ſæculo Clemens Romanus *lib. 3. conſtit. Apoſt. c.* 27. Ordinem Eccleſiaſticum per gradus diſtinguit in Epiſcopos, Sacerdotes, Diaconos, Lectores, Cantores, Ianitores, ſubdens, Hic eſt Eccleſiaſticus Ordo & Concentus.

S. Cyprianus ſæculo tertio docet, Ordidem eſſe Sacramentum quod iterari non poteſt, æque ac baptiſma, *in libro de Cardinal. Chriſti operibus cap. de lotione pedum*, ſic ſcribit; docemur quæ ſit Baptiſmi & aliorum Sacramentorum ſtabilitas; nam Baptiſmum repeti Eccleſiaſticæ prohibent regulæ... & nemo ſacros Ordines ſemel datos iterum renovat.

S. Auguſtinus *contra Epiſtol. Parmeniani c.* 13. Oſtendens ab Epiſcopis hæreticis ordinatos, non eſſe iterum in Eccleſia Chriſti ordinandos, Ordinem eſſe Sacramentum non minùs quam Baptiſmum apertè declarat. Si (inquit) nos malè facimus, ipſi explicent quomodo & Sacramentum Baptiſmi non poſſit amitti, & Sacramentum Ordinati poſſit amitti... ſi enim utrumque Sacramentum eſt, quod nemo dubitat, cur illud non amittitur, & illud amittitur? neutri Sacramento injuria facienda eſt. Et iterum *lib.* 1. *de Baptiſmo contra Donatiſtas cap.* 1 Sacramentum Baptiſmi eſt, quod habet qui baptizatur, Sacramentum dandi Baptiſmi eſt, quod habet qui ordinatur. En quoties Ordo in ratione Sacramenti Baptiſmo æquiparatur ab indubitato teſte, & Doctore iſtius primævi temporis, quod ab ipſis Sectariis inter aurea Eccleſiæ ſæcula candido lapillo notatur.

Sed in hoc ſaltem cum Eccleſia Romana conveniunt Anglicanæ Eccleſiæ Proteſtantes, quod admittant in vera Chriſti Eccleſia neceſſarios eſſe Epiſcopos, & Miniſtros, qui ab ipſa Ordinem ſuum, & juriſdictionem accipiunt, quamvis negent eſſe Sacramentum. Nam abſque Ordine non magis eorum Epiſcopis & Miniſtris quam cuivis de plebe propria eſſet poteſtas baptizandi, conficiendi Euchariſtiam, aut exercendi alia Eccleſiæ miniſteria.

Verùm hinc ſumma emergit difficultas, quo modo Eccleſia Anglicana, poſtquam à Romana defecit, poſſit oſtendere ſe habere veros Epiſcopos, & conſequenter veros Miniſtros, qui per legitimam Ordinationem poteſtatem ſuam à Chriſto participarunt. Nam ſine legitima ordinatione non poteſt eſſe verus Epiſcopatus, ſine vero Epiſcopatu, non poteſt eſſe verus Clerus, ſine vero Clero nequit ſubſiſtere vera Chriſti Eccleſia.

Porrò in Anglia ultimum, qui Epiſcopalem Ordinem ſuſcepit, fuiſſe Polum Archiepiſcopum Cantuarienſem apertè oſtendit Stapletonus, Hardingus, Briſto, Reynold, aliique Catholici Doctores, qui circa ea tempora ſcripſerunt, & ad reſpondendum huic difficultati adverſarios fruſtrà provocarunt. Et hinc ſolidè demonſtrant neque Parkerum, qui poſt Polum Archiepiſcopi Cantuarenſis nomen in hæreſi primus uſurpavit, neque ullum ex cæteris Angliæ Prælatis ab ullis unquam Epiſcopis fuiſſe ordinatos. Adverſarii autem de hac re totiès poſtulati ut per tabulas, aut teſtes declarent à quibus Epiſcopis, quando, quo loco fuerint conſecrati, nunquam ſpatio quinquaginta annorum potuerunt legitimæ ordinationis argumentum, aut teſtimonium proferre. Quod anglicè fuſius deduxit Archiep. Dubl. Talbotus tract. edito an. 1659.

Quæſtiones aliæ de ſingulis Sacramentis, & de Praxi Hæreticos Eccleſiæ reconciliandi, traduntur infrà in Reſolutionibus Theologicis part. 3. in fine, &c.

§. IV.

§. IV.

De Cælibatu Clericorum, & Votis Monaſticis.

NEgant horum temporum Hæretici paſſim omnes, Clericos, ſive ſacros Eccleſiæ Miniſtros, ad Cælibatum ſive carentiam uxorum ullo jure teneri. Contrarium tam in doctrina, quam in praxi docet Eccleſia Romana.

Probatur primò, Quia cælibatus Clericis jam inde à tempore Apoſtolorum conſtitutus eſt, & in primitiva Eccleſia confirmatus & obſervatus. Patet id 1. ex Apoſtolo ad Titum cap. 1. v. 7. *Oportet Epiſcopum ſine crimine eſſe ſicut Dei diſpenſatorem, hoſpitalem, benignum, ſobrium, juſtum, ſanctum, continentem &c.* ubi præſcribitur Continentia illa quæ conſiſtit in abſtinentia ab uxoribus uti diſertè interpretatur D. Hieronymus in hunc locum & Patres alij primitivæ Eccleſiæ in eundem ſenſum infra citandi. Idem deducit S. Hieronymus ex Apoſtolo 1. ad Corinth, cap. 5. v. 7. *Nolite fraudare invicem niſi forte ex conſenſu ad tempus, ut vacetis orationi.* Sic enim loquitur ad cap. 1. Epiſtolæ ad Titum: *Si laicis imperatur ut propter orationem abſtineant ſe ab uxorum coitu, quid de Epiſcopo ſentiendum eſt qui quotidie pro ſuis populique peccatis illibatas Deo oblaturus eſt victimas.* Et lib. 1. contra Jovinianum poſt medium: *Si laicus, & quicumque fidelis orare non poteſt niſi careat officio conjugali: Sacerdoti, cui ſemper pro populo offerenda ſunt Sacrificia, ſemper orandum eſt. Si ſemper orandum eſt, ergo ſemper carendum matrimonio.* Hæc autem (quæ præmiſi) non conſilium (ut adverſarii volunt) ſed præceptum denunciare, apertè convincitur ex Decretis ipſius primitivæ Eccleſiæ, quæ hic ſubjicio.

Probatur igitur ſecundò, ex ipſo Concilio Apoſtolorum Canone 27. Innuptis autem qui ad Clerum provecti ſunt præcipimus, ut ſi voluerint uxores accipiant, ſed Lectores, Cantoreſque tantummodò. Ubi clarè id conceditur tantummodò Lectoribus & Cantoribus & iis qui Minores ordines ſuſceperunt: excipiuntur autem diſertè qui ſunt in Majoribus ordinibus conſtituti, ſic ut illis uxores accipere non liceat. De hoc Apoſtolorum Decreto conformiter loquuntur primi Patres Concilii Carthaginenſis II. circa annum Chriſti 396. can. 2. ubi hanc cælibatus legem confirmantes rationem hanc addunt: *Ut quod Apoſtoli docuerunt, & ipſa ſervavit antiquitas, nos quoque cuſtodiamus.*

Hanc porrò legem ſemper agnoviſſe & ſervaſſe Eccleſiam primitivam, patet ex Concilio Eliberitano, quod habitum eſt anno circiter Chriſti 313. ubi ſic declarat Canone 33. *Placuit in totum prohibere Epiſcopis, Presbyteris, Diaconis ac Subdiaconis poſitis in miniſterio, abſtinere ſe a conjugibus ſuis, & non generare filios. Quod quicunque fecerit ab honore Clericatus exterminetur.*

Idem eodem ſæculo declarat Siricius Pontifex in Epiſtola ad Himerium Taraconenſem Epiſcopum cap. 7. *Plurimos Sacerdotes &c.* Et Innocentius I. circa annum Chriſti 400. in Epiſtola ad Exuperium cap. 1. *Propoſuiſti &c.* Extant prædicta in Conciliorum Tomo 1.

Idem reperies confirmatum in Conc. Agathenſi Tomo 2. Concil. anno Chriſti 506. can. 9. *placuit etiam &c.* Et in Conc. Aurelianenſi III. anno Chriſti 537. can. 7. *Clerici verò &c.* Ac rurſus in Conc. Aurelianenſi IV. anno Chriſti 547. can. 17. *ut Sacerdotes &c.* Et in pluribus deinceps. Hæc ſunt Teſtimonia & decreta primitivæ Eccleſiæ cujus doctrinam Adverſarii ſe admittere profitentur: quantum verò in hoc puncto ab ea recedant nemo non videt, niſi illi quos Venus & Cupido excæcavit.

Pergunt inſuper hi Veneris Patroni & docent, Vota Caſtitatis Religioſæ, & totum (ut vocant) Monachatus ſtatum abolendum. Dicunt enim nec licitum quidem eſſe Deo Caſtitatem vovere. Imo *Calvinus* lib. 4. inſtit. vota Monaſtica vocat Dæmonis retia, & ipſos Monachos Sophiſtas cucullatos, ac

Schiſmaticos Eccleſiæ, diabolo devotos. Nec minus *Lutherus* in ſuo Libro de Votis Monaſticis, optat eos ad exemplum Sodomæ & Gomorrhæ igne & Sulphure cæleſti demergi.

An forte tanta bile contra Monachos illi exardeſcunt quia per Auguſtinum Monachum Anglia, & per alios ſimiles Regiones orbis plurimæ Eccleſiæ Romanæ doctrinam amplexæ fuerunt, & aſſiduò amplectuntur. An quia ſuo exemplo, & prædicatione ubique terrarum Caſtitatem, continentiam, & à ſingulis erroribus, & vitiis abſtinentiam, inter ipſos fideles ſtrenuè induxerunt, eaſdemque virtutes ad ſalutem neceſſarias iiſdem mediis hodie conſervant. Vide quæſo, quiſquis es modernus, ſingulorum Ordinum annales, aut ſi malis, Baronium, Spondanum, & alios hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Scriptores.

Expende inſuper, an Monachorum inſtitutum non ſit in Eccleſia ſine comperatione Novatorum hujus temporis quinto Evangelio antiquius. An non etiam in veteri lege Elias, & Eliſæus, & alii eorum inſtitutum ſemper ſecuti ſine uxoribus & divitiis in hoc mundo vixerunt? Audi primitivæ Eccleſiæ teſtem S. Hieronymum in Epiſtola ad Ruſticum *Filij*, inquit, *Prophetarum quos Monachos in veteri Teſtamento legimus, ædificabant ſibi caſulas prope* fluenta Jordanis: & turbis urbium derelictis polentà, & herbis agreſtibus victitabant. Et ab ipſo exordio Legis novæ Joannes Baptiſta in continentia & rerum abdicatione in ſolitudine ſe Monachorum Ducem præbuit, ut notant paſſim Patres cum S. Chryſoſtomo Homil. 1. in Marcum. Hunc porrò Statum approbarunt & commendarunt prolixè ipſi Patres primitivæ Eccleſiæ, uti videre eſt in S. Dionyſio D. Pauli Apoſtoli diſcipulo in Epiſtola ad Demophilum monachum: & in libro de Eccleſ. Hierarchia cap. 6. ubi prolixè Monaſticæ profeſſionis formam deſcribit.

Idemq; præſtat S. Auguſtinus in Tractatu de vita communi Clericorum, & alii paſſim Patres. Sed & ipſo facto idem Inſtitutum ſecutus eſt S. Auguſtinus pluresque alii; ac tempore ſubſequenti S. Benedictus, Bernardus, Dominicus, Franciſcus, aliique votis monaſticis alligati, quorum continentia, puritas, ac ſanctitas vitæ miraculis manifeſtis à Deo comprobata, & toto orbe agnita, incontinentiæ ſuæ ruborem Adverſariis meritò incutiat.

Hinc nimis manifeſtum eſt, Continentiam rem eſſe bonam, & Deo acceptam. Nunc ſubſumo: Atqui manifeſtum eſt Deo gratum eſſe rem bonam vovere, uti patet ex innumeris Scripturæ Locis, ut Pſal. 75. v. 12. *Vovete, & reddite Domino &c.* Ergo licitum & ſane laudabile eſt Deo Caſtitatem vovere. Idque magis in particulari indicat illud oraculum Chriſti Matth. 19. v. 12. *Et ſunt eunuchi qui ſeipſos caſtraverunt propter regnum cælorum.* Et ut doceat rem eſſe Conſilii addit, *Qui poteſt capere capiat.* Rurſus Conſilio tam arduo præmium annectit immenſam Matth. 29. v. 27. *Qui reliquerit domum, vel fratres aut ſorores, aut Patrem aut Matrem, aut Vxorem &c. centuplum accipiet & vitam æternam poſſidebit.* Quam verò preſsè Apoſtolus in commendando ſtatu continentiæ, Chriſti doctrinam ſecutus fuerit, fuſius ipſe deducit 1. ad Corinth. 7. *Beatior erit ſi ſic permanſerit ſicut & ego, &c.* Neſcio quis hæc niſi ſurdus, non audiat, niſi cæcus, non videat & intelligat.

§. V.

De Baptiſmo Infantium.

NEgant Anabaptiſtæ infantes eſſe baptizandos tum quia exiſtimant illos non contraxiſſe peccatum originale: tum quia cenſent illos non eſſe capaces Baptiſmi, eo quod ſint incapaces fidei profitendæ, quam Chriſtus adbaptiſmum prærequirit Matt. 29. v. 19. Docete omnes gentes baptizantes eos &c. item Marci 16. v. 16. Qui crediderit & baptizatus fuerit ſalvus erit: atqui infantes non poſ-

poſſunt credere, ergo nequeunt etiam baptizari.

Sed Catholica doctrina eſt, Baptiſmum ad ſalutem eſſe neceſſarium etiam infantibus. Probatur primò, Quia infantes ſunt capaces peccati originalis, uti definitum eſt generaliter in primitiva Eccleſia contra Pelagianos tempore S. Auguſtini, pro quo & ipſe Apoſtolicam agnoſcit traditionem lib. 10. de Geneſi cap. 23. Atqui in novo Teſtamento nullum eſt remedium ordinarium contra peccatum originale præter Baptiſmum. Ergo infantes ſunt capaces Baptiſmi, illoque indigent pro remedio peccati originalis. Quod autem infantes capaces ſint gratiæ juſtificantis clarum eſt ex oraculo Angeli ad Zachariam de Joanne Baptiſta Lucæ 1. v. 15. *Et ſpiritu ſancto replebitur adhuc ex utero matris ſuæ.*

Probatur ſecundò, ex Scripturis in quibus dicuntur baptizatæ integræ familiæ, in quibus dubitandum non eſt aliquos etiam infantes fuiſſe, uti patet Act. 16. v. 15. *Cum autem baptizata eſſet Lydia & domus ejus.* Et eodem Capite v. 33. *Baptizatus eſt ipſe, & omnis domus ejus continuo*: ubi tò *omnis* etiam infantes comprehendere debet. Denique 1. ad Corinthios cap. 1. v. 16. Baptizavi autem & Stephanæ domum. Quomodo fieri poteſt ut qui populo imponunt ſe Scripturis ad amuſſim adhærere tam manifeſtis ejus teſtimoniis ſuum imbecille judicium præferre audeant?

An non demum acquieſcent, ſi hunc fuiſſe ſenſum & praxim primitivæ Eccleſiæ (in quam jurant) ex ipſo S. Auguſtino qui in ea vixit & præ aliis floruit apertè comprobemus? De ea ſic diſertè teſtatur lib. 10. de Geneſi cap. 23. Conſuetudo matris Eccleſiæ in Baptizandis parvulis nequaquam ſpernenda eſt, nec ullo modo ſuperflua deputanda, nec omnino credenda, niſi Apoſtolica eſſet traditio. Ubi pro baptiſmo infantium manifeſtam agnoſcit Apoſtolorum traditionem: & iterum expreſſius lib. 4. de Baptiſmo cap. 24.

Ad fundamentum Adverſariorum, quod baptizandi debeant prius in fide doceri, depromptum ex Matthæi cap. 28. *Docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris &c.* Reſpondeo, Chriſtum ibi præſcribere ordinem quo Apoſtoli deberent procedere in Baptiſmo infidelium adultorum, ad quorum converſionem illos tunc mittebat. Nempe ut primò, gentiles adultos in fide inſtruerent: Secundò ut eos ſic inſtructos baptizarent: tertiò, ut docerent illos Dei præcepta ſervare. Ubi manifeſtum eſt Chriſtum non de omnium, ſed de adultorum ad fidem convertendorum baptiſmo loqui. Baptiſmum autem omnibus in communi adeoque infantibus neceſſarium declarat Joannis 3. v. 5. Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto non poteſt introire in Regnum Dei.

Mirum ſanè eſt hanc hæreſim contra conſenſum totius Eccleſiæ, etiam primitivæ, ut oſtenſum eſt, permitti in Hollandia & Anglia tantoperè graſſari: cum nec ipſi hæretici Pelagiani, qui tamen peccatum originale negabant, auſi fuerint negare Baptiſmum infantibus neceſſarium eſſe, ſaltem ut fierent capaces Regni cæleſtis conſequendi, ut diſertè teſtatur S. Auguſtinus de Hæreſibus cap. 88.

§. VI.

De Matrimonii Sacramento.

NOlunt paſſim moderni Sectarii Matrimonium eſſe Sacramentum, ſed tantum Contractum civilem. Oppoſitum docet ſemper Eccleſia Romana.

Probatur doctrina Catholica Quia utraque pars conſentit, Tria ad Sacramentum requiri. Signum aliquod externum ſive ſenſibile: Inſtitutionem divinam: & Gratiam ſanctificantem illi annexam. Primum in Matrimonio reperiri patet ex Apoſtolo qui de illo agens pronunciat ad Epheſios 5. *Sacramentum hoc magnum eſt, ego autem dico, in Chriſto*

ſto & Eccleſia. Ubi aſſerit contractum viſibilem inter virum & fœminam apud Chriſti fideles magnum eſſe Sacramentum. Atque ita hunc locum exponunt Patres primitivæ Eccleſiæ Hieronymus, Chryſoſtomus, Nazianzenus, cæterique. Secundum, de Inſtitutione divina, patet ex verbis Chriſti Matthæi 19. *Quod* Deus conjunxit, homo non ſeparet. Ubi & vinculi connubialis inſolubilitas in novo Teſtamento declaratur. Tertium de Gratia tali contractui matrimoniali annexa colligitur ex loco Apoſtoli ſupra citato. Nam conjunctio viri cum fæmina ſignificat conjunctionem Chriſti cum Eccleſia. Hæc autem conjunctio eſt per gratiam & charitatem: & ratione hujus dicitur Chriſtus ſponſus, & Eccleſia illius ſponſa. Ergo ut matrimonium viri cum fœmina poſſit ſignificare hanc unionem Chriſti cum Eccleſia, oportet ut ſit inter conjuges fideles non tantum unio quædam naturalis aut carnalis, qualis etiam inter Gentiles reperitur, ſed etiam unio ſpiritualis, quæ in gratia & charitate conſiſtit: ac proinde Sacramentum illud matrimonii hanc gratiam conferre debet, ut in eo ſubſiſtat ſignificatio perfectæ unionis Chriſti cum Eccleſia ab Apoſtolo aſſerta.

Hic autem ſenſus Scripturæ ac primitivæ Eccleſiæ ab illius ævi Patribus communi conſenſu declaratur, ac nominatim à S. Auguſtino tam alibi quam in lib. de bono conjugali cap. 18. *In noſtrorum Nuptiis plus valet Sanctitas Sacramenti, quam fœcunditas uteri.* Et ibidem cap. 24. *Bonum nuptiarum per omnes gentes, & omnes homines in cauſa generandi eſt, & in fide caſtitatis: quod autem ad populum Dei attinet, etiam in Sanctitate Sacramenti, per quam nefas eſt etiam intercedente repudio, alteri nubere.*

Hæc ad convincendum rationem Sacramenti in Matrimoniis fidelium abundè ſufficiunt contra modernos Aſſeclas Lutheri ac Calvini, qui *lib. 4. inſtit. cap.* 19. audet impudenter aſſerere, Sacramenti rationem non magis convenire Matrimonio quam agriculturæ aut arti ſutoriæ.

Plura de Matrimonio, & de ſingulis Sacramentis in Conc. Tridentino definita, & à Card. Bellarmino fuſius explicata, annotatis utriuſque locis hic oportunè ſubjicio, ſi quando opus fuerit ſtudioſo Lectori ea prolixius inveſtigare.

Dogmata alia de ſingulis Sacramentis à Tridentino definita, & à Bellarmino fusè explicata indicantur.

De *Baptiſmo*, Trident. Seſſ. 7. Canonem 1. explicat Bellarminus Tomo 3. pag. 277. & 303. Canonem. 2. expl. Bel. pag. 215. & 221. Canon. 3. Bel. 251. Canon. 4. Bel. 88. Canon. 5. Bel. 221. Canon. 6. Bel. 260. Canon. 7. Bel. 260. & 266. Canon. 8. Bel. 260. & 269. Canon. 9. Bel. 260. & 270. Canon. 10. Bel. 260. 272. Canon. 11. Bel. 164. Canon. 12. Bel. 241. Canon. 13. Bel. 241. Canon. 14. Bel. 241.

De Confirmatione, Trid. Seſſ. 7. Canon. 1. explicat Bel. 299. Canon. 2. Bel. 318. Canon. 3. Bel. 331.

De Euchariſtiæ Sacramento Trid. Seſſ. 13. Canon. 3. expl. Bel. pag. 591. 606. 660. Canon. 4. Bel. 591. Canon. 5. Bel 648. Canon. 6. Bel. 640. 699. Canon. 7. Bel. 591. Canon. 8. Bel. 359. Canon. 9. Bel. 372. Canon. 10. Bel. de Sacerdotio Canon. 11. Bel. 650. 651.

De Sacrificio Miſſæ, Trid. Seſſ. 22. Canon. 1. Bel. 712. Canon. 2. Bel. 795. 799. 805. Canon. 5. Bel. 811. Canon. 6. Bel. 852. Canon. 7. Bel. 832. Canon, 8. Bel. 712. Canon. 9. Bel. 621. 828.

De Pænitentiæ Sacramento, Trid. Seſſ. 14. Canon. 1. Bel. 914. Canon. 2. Bel. 930. Canon. 3. Bel. 914. Canon. 4. Bel. 914. Canon. 5. Bel. 905. Canon. 6. Bel. 1028. Canon. 7. & 8. Bel. ibidem Canon. 9. Bel. de abſolutione. Canon. 10. Bel. 83. & de Sacerdotio. Canon. 12. Bel. 1090. Canon. 13. Bel. 110. 1104. Canon. 15. Bel. 1098.

De extrema Unctione, Trid. Seſſ. 14. Canon. 1. Bel.

Bel. 1248. 1258. Canon. 2. Bel. 1262.

De Ordinis Sacramento, Trid. Seſſ. 23. Canon. 1. Bel. 1280. Canon. 2. Bel. 1277. Canon. 3. Bel. 1216. Canon. 4. Bel. 1280. Canon. 5. Bel. 1282. Canon. 7. Bel. 1274.

De Matrimonij Sacramento, Trid. Seſſ. 24. Canon. 1. Bel. 1286. Canon. 2. Bel. 1324. Canon. 3. Bel. 1400. Canon. 4. Bel. 1364. Canon. 5. Bel. 1336. Canon. 6. Bel. 1376. Canon. 7. Bel. 1343. Canon. 8. Bel. 1337. Canon. 9. Bel. 1376. Canon. 10. Bel. 1423. Canon. 11. Bel. 1427. Canon. 12. Bel. 1425.

§. VII.

De Cæremonijs quibus utitur Eccleſia Romana.

Sicut dæmon Crucem, ita horrent Sectarii moderni Cæremonias Eccleſiæ Romanæ, quales ſunt quæ adhibentur in administratione Sacramentorum, ut in Baptiſmo Exorciſmi, Cruces, Exſufflationes ſatanæ &c. Item, Benedictiones aquæ, quam dicimus benedictam, olei ſacri, cinerum, ramorum, veſtium Sacerdotalium &c. Item, Inſtitutio Feſtorum, Vigiliarum, nec non Roſaria, Cruces &c.

Docent enim Adverſarii 1. ſuperſtitioſum eſſe his, aut ſimilibus uti, niſi illis tantummodò quæ in Scripturis exprimuntur. 2. Eccleſiam poteſtatem nullam habere Cæremonias aliquas inſtituendi. Sic inter alios *Calvinus*, Cæremonias illas, ac præcipuè in Baptiſmo Exorciſmos & Exſufflationes, non ratione, ſed vulgari petulantiâ aggreditur lib. 4. Inſtitutionum, cap. 15. §. 19. Ubi ait eſſe, *adventitiam farraginem, ſatanæ impoſturam, ludibrium, nugas, theatricam pompam, exoticas ſordes, &c.*

Probatur autem ſolidè Catholica veritas; Primò, Licitum erat Eccleſiæ veteris Teſtamenti aliquas Cæremonias ſacras ſibi congruentes inſtituere. Ergo etiam Eccleſiæ Novi Teſtamenti: cui conſtat circa Sacramenta &c. etiam plus conceſſum poteſtatis, ut ipſi Adverſarii prædicant. Antecedens clarè conſtat ex Libro *Eſtheris cap.* 9. ubi Synagoga Judæorum auctore Mardochæo inſtituit novum diem Feſtum omnibus celebrandum, qui tamen à Deo antea inſtitutus non fuerat. Idem alio tempore factum conſtat ex Libri *Iudith cap. ultimo*: *Dies autem victoriæ hujus feſtivitatis ab Hebræis in numero Sanctorum Dierum accipitur, & colitur à Iudæis ex illo tempore uſque in hodiernum diem.* Simile eſt in Machab. lib. 1, cap. 4. ubi conſtituitur Dedicatio altaris, & illius feſtum, ad quod celebrandum *Ioannis* 10. conſtat ipſum Chriſtum in Hieroſolymam aſcendiſſe. Neque hic refert quod Sectarii libros illos forte pro Canonicis non admittant, ſufficit enim in hoc puncto admitti pro legitima eorum temporum hiſtoria.

Probatur etiam ſecundò ex Novo Teſtamento *Actor. cap.* 15. ubi Apoſtoli in Concilio congregati novam Cæremoniam conſtituerunt, ut Gentiles converſi abſtinerent *à Sanguine & ſuffocato*: quæ quidem Cæremonia nuſpiam à Deo niſi ſolis Judæis præſcripta fuerat, & jam per Chriſti mortem cum cæteris abrogata, unde & *Actor.* 16. dogma Apoſtolorum appellatur. Nulla autem eſt ratiò, cur jam non poſſit Eccleſiâ, quod tunc poterat conſtituere ex ordinaria gubernandi poteſtate à Chriſto conceſſa, quam ſupra de poteſtate Eccleſiæ agentes latius probavimus.

Confirmatur, Quia aliæ fuerunt poſteà in aliis Cæremoniis diſſentiones, quas ſua authoritate determinavit Eccleſia, de delectu ciborum, de diebus feſtis, de peregrinationibus, vigiliis, cereis, aliiſque cæremoniis, propter quas impugnatas inter Hæreticos numerati ſunt Encratitæ apud Epiphanium *hæreſi* 46. & apud S. Auguſtinum *hæreſi* 25. Item Manichæi qui pluribus Eccleſiæ cæremonias oppugnabant apud eundem S. Auguſtinum *lib.* 20. *contra Fauſtum cap.* 4. & 5. Poſtea Euſtaciani apud Socratem *lib.* 2. *cap.* 33. Denique Vigilantius apud

S. Hieronymum in ipſius *libro contra Vigilantium*: & plures alij.

Hæc pænè omnia, ac ſi præſentia tempora ſpectaret, nervosè complectitur S. Auguſtinus pro Exorciſmo, & pari ratione pro aliis Eccleſiæ Romanæ cæremoniis agens contra *Julianum Pelagianum lib. 6. cap. 2. Verum eſt*, inquit, *quod antiquitus veraci fide Catholica prædicatur, & creditur per Eccleſiam totam, quæ filios fidelium nec exorcizaret, nec exſufflaret, ſi non eos de poteſtate tenebrarum, & à Principe mortis erueret; quod in libro meo, cui velut reſpondes, poſitum eſt. Sed tu id commemorare timuiſti, tanquam ipſe à toto orbe exſufflandus eſſes, ſi huic exſufflationi, quâ Princeps mundi & à parvulis ejicitur foras, contradicere voluiſſes.*

Et ibidem, idem Auguſtinus cap. 29. contra Julianum pro cæremoniis illis citat adhuc Eccleſiæ primitivæ Patres antiquiores, ac ſubdit: *Hos iſte audeat dicere Manichæos, & antiquiſſimam Eccleſiæ Traditionem iſto nefario crimine aſpergat, quâ exorcizantur & exſufflantur parvuli. Nos autem paratiores ſumus cum illis viris, & cum Eccleſia Chriſti in hujus fidei antiquitate firmata, qualibet maledicta, & contumelias perpeti, quam Pelagiani cujuſlibet eloquij prædicatione laudari.* Quid poſſit hodie magis appoſitè pro hac Eccleſiæ Romanæ doctrina contra Calvinum, & alios ejus aſſeclas intorqueri?

Ad hoc quod paſſim objiciunt, Cæremonias illas nec gratiam conferre, nec ad aliud quam inanem pompam, & oculorum ludibrium valere.

Reſpondeo, Nos hoc illis non attribuere, ut ex opere operato cauſent gratiam ſicut Sacramenta, quod Adverſarii imperitè ſupponunt. Aſſerimus tamen illas aliunde multas magnaſque utilitates fidelibus adferre. 1. Quia per illa ſigna externa homines rudes, aut in divino cultu torpentes mirificè ad pietatis fervorem excitantur. 2. Cæremoniæ illæ viſibiles inſtruunt vivacius fidelium mentes in fidei myſteriis, quàm ſola verba, aut Scripturæ, quas modo valdè mortuo percipiunt, aut intelligunt. Sic benedictio & applicatio Cinerum ſignificat illis pœnitentiam, & vivam mortis memoriam, ac præparationem. Cæreus Paſchalis gloriam & ſplendorum Reſurrectionis Domini. Palmæ Benedictæ, victoriam Chriſti, ſuorumque fidelium de dæmone & peccato. Formationes Crucis, memoriam Paſſionis Chriſti: Aqua benedicta, puritatem & ablutionem animæ, per actus pios & meritorios quos in hujus applicatione eliciunt, & ſic de cæteris.

3. Per Cæremonias illas, quaſi per Emblemata, myſteria ſacra plurimum exornantur & eluceſcunt, ac Fideles fidem ſuam proteſtantur, & ab hæreticis diſcriminantur. 4. ex Eccleſiæ inſtitutione vim accipiunt, per modum Inſtrumenti, ad arcendas fraudes & præſtigia dæmonum, ut exorciſmi & exſufflationes in Baptiſmo, abrenunciatio ſatanæ, fidei profeſſio, tactus aurium, & narium, aut aliorum ſenſuum, aut partium inunctio in aliis Sacramentis. Certè conſtat ex Scripturis, Chriſtum Apoſtolis & Eccleſiæ *dediſſe poteſtatem ejiciendi dæmonia* Marci 3. v. 15. ac conſequenter inſtituendi ſigna ſacra quibus id in Chriſti nomine præſtare poſſint.

Denique hic ipſum Calvinum, ejuſque aſſeclas modernos aggredior. Calvinus ipſe, in ſuo *Libello de formula Sacramentorum adminiſtrandorum*, has Baptiſmi Cæremonias in Scriptura non expreſſas præſcribit. 1. Ut infans deferatur ad Baptiſmum die Dominico, vel alio die celebri: en cæremoniam temporis in Scriptura non expreſſi. 2. Ut qui infantem deferunt interrogentur, an ſpondeant ſe infantem adultum inſtructures, & ut illi certum nomen imponatur. 3. Vt forma Sacramenti pronuncietur linguâ vernacula. 4. Vt recitetur tunc Symbolum Apoſtolorum, oratio Dominica, & aliæ preces. Si has, & ſimiles Cæremonias ex præſcripto Calvini admittant Adverſarii, quâ fronte, aut veritatis ſpecie, alias Eccleſiæ Romanæ Cæremonias impugnant, quales à tempore Apoſtolorum in primitiva Eccleſia uſurpatas, ſupra ex ipſius Eccleſiæ primitivæ teſtibus & Patribus dilucidè demonſtravimus.

CON-

CONCLVSIO.

Adverſus modernos vulgi errores à vera Fide retrahentes.

HÆc quicunque legis, quicunque audis, aperi tandem oculos, tuæque fœlicitati gratulare; quod ſemotis popularium errorum tumultibus, licuerit in veritatis Sacrarium introire, & ex ſinceris primitivæ Eccleſiæ ſuffragiis ancipitem animæ tuæ litem dirimere, ex qua pendet Regni nunquam perituri ſecura poſſeſſio. Acquieſce illis Iudicibus, primæ ejus quos ipſe erroris expertes eſſe agnoſcis: ſequere illos Duces quos non dubitas per rectam Fidei ſemitam ad ſalutis æternæ metam perveniſſe. Atque ex adverſo obliquam crede Novatorum viam, quam antiquitas ignorat, quam ſacrarum Litterarum oracula refellunt, quam ratio ipſa tot modis deviam & præcipitem eſſe demonſtrat. Vbi tot Tibi veritatis teſtes ad viam ſalutis facem præferunt, nullum ſupereſt erroris periculum, nullum ignorantiæ patrocinium.

At, inquis, longè alia Miniſtri noſtri, quàm Patrum libri, declamant. Quid indè? Veritas non eſt clamor, nec Miniſtri ſunt Patres Eccleſiæ. Clamitant fortiſſimè circumforanei dum merces adulterinas commendant; tuum verò eſt, ne decipiaris, clamorem à veritate diſcernere. Miniſtri tui ad buccinandam Lutheri doctrinam contra Eccleſiam Romanam magno ſtipendio, & amplis Eccleſiæ ſpoliis conducti ſunt; hâc arte familiam ſuſtentant, uxores ornant, filias elocant, pro domo ſua, non pro ſalute tua negotiantur: hujus tibi curam relinquunt, qui brevi ſtabis ante tribunal Chriſti, pro teipſo rationem redditurus.

Confugies fortè ad populare argumentum. Vivimus fælices, aſpirat cælum, omnibus fortunæ donis cumulamur; jacent paſſim in tenebris & inopia Romanæ Religionis cultores, manifeſtis igitur cæli favoribus Lutherana religio comprobatur. At vide quæſo, quantùm tibi fortunæ ſplendor mentis aciem obnubilet. Vivit fœlix imperium Turcarum, maximâ orbis parte dominatur, ad extremum mundi angulum relegatus eſt Lutherus, ſi cum Mahomete confertur. Manifeſtis igitur cæli documentis præ cæteris omnibus Mahometi religio commendatur. Si igitur Fortunam non colis, ſed Chriſtum, ipſum audi longè alias Eccleſiæ ſuæ notas ingerentem *Ioan.* 16. *v.* 20. Vos contriſtabimini, Mundus autem gaudebit. Et *v.* 33. *Vos quidem in mundo preſſuram habebitis, ſed confidite quia ego vici mundum.* Vera Chriſti Eccleſia in ſtabulo & pauperie cæpit, in preſſuris tyrannorum crevit, per Crucem & inopiam adolevit. Aliam ad cælum viam tuus Tibi genius, non Chriſtus commendat.

Sed quomodò, inquies, fieri poteſt ut tot Viri graves, vitâ & virtutibus in Repub. Lutherana conſpicui à veritate & ſalute aberrent? Virtutem ſi à Fide ſejungas, nil niſi virtutis inane ſimulacrum oſtentas. Veritas & virtus comites ſunt individuæ: abſque veritatis conſortio nulla virtus adeò ſpecioſa eſt, ut in Dei conſpectum admitti poſſit, teſte Apoſtolo; *Sine Fide impoſſibile eſt placere Deo.* Notæ tibi ſunt Reipub. olim Romanæ virtutes eximiæ, mira prudentia, clementia ſingularis, decantata toto orbe juſtitia. Tanto virtutum comitatu, verâ fide deſtituto, orbis quidem imperium, ſed non cælum obtinuit. Perierunt Cæſares, ardent Catones, cruciantur graves illi Reip. Patres, olim oſtro ſplendidi, nunc in flammis nunquam extinguendis purpurati.

Non igitur te detineat inanis illa virtutum Umbra, quâ nihil fallacius. Non aura fluctuantis Populi, quâ nihil incertiùs. Non ſpecioſa Fortunæ crepundia, quibus nihil in vita fugacius. Non voluptatum blandæ Syrenes, quæ te à recto veritatis curſu in errorum ſyrtes abducant. Periculoſa eſt omnis ad ſalutem remora. Præterit vita, feſtinat mors, judicium

diciũ præ foribus expectat: dum tempus finit viam tutam amplectere. Nulla enim ſatis magna eſt ſecuritas, ubi periclitatur Æternitas.

Genius fallax Novatorum quomodo cavendus.

COmmune vitium eſt naturæ lapſæ, Antiqua faſtidire, ad Nova ſemper anhelare: Semper, inquit Seneca, præſentibus eſt infeſta levitas, & proprium eſt ægri animi, nihil diu pati. Hinc paſſim nova videndi, delibandi, audiendi, ſumma cupido. At quoniam Veritas, & virtus perſtat ſemper immutabilis, & novitatis neſcia, hinc Novatorum commune ſtudium eſt, novitatem fallæ doctrinæ, Veritatis, ac Virtutis fuco conveſtire. Suos igitur errores his artibus, ac pigmentis decoratos, tanquam Patrum antiquorum, S. Auguſtini, & ipſius Scripturæ oracula, incautis proponunt. His accedit proponentis gratia, frons blãda, lepor ſtyli, & cõciliatrix animorũ facundia, quibus ſimpliciores capi neceſſe eſt, niſi ſæpius recolant neceſſarium illud Chriſti monitum: Venient ad vos in veſtimentis ovium, intrinſecus autem ſunt lupi rapaces.

Illi verò Novatores ex adverſo, ne Lupinam hanc animas perdendi Rabiem detegas, blandum illi Charitatis nomen inponunt: Miſeret illos tui erroris, dolent te a Pontifice & ejus aſſeclis in fraudem induci, tuum ſtatum miſerum & infelicem altè ingemiſcunt. Sed ſi ad fucatã hanc Charitatis ſpeciem ritè attendas, facile deprehendes illam in vocis ſonitu conſiſtere, nec omne aurum eſſe quod lucet. Bractea quædam Charitatis tibi oſtenditur, ut de tuo lapſu nimis credulo, novitatis Authores triumphum agant. Hac arte fradulentæ Charitatis graſſati ſunt omnium temporum Novatores, quorum blanditias, ac favores, & ipſa dona ut ſuſpecta habeas cautè monet his verbis S. Auguſtinus *lib. 2. de Symbolo cap.* 13. Lupus eſt, agnoſcite, Serpens eſt, ejus capita conquaſſate: Blanditur, ſed fallit, multa promittit, ſed decipit. Venite inquit, defendam: ſi neceſſitas eſt, paſcam: ſi nuditas, veſtiam. O lupe male! ô Serpens inique! Veſtis nudum, ut expolies intus Chriſto Veſtitum. Paſcis eſurientem, ut animæ auferas cibum cæleſtem.

Sed nec ab una mentitæ Charitatis ſpecie cavendum: Novit id genus hominum, ut aptius fallat, reliquas etiam Virtutes adulterare. Ut tibi cautus videaris, ne oculis etiam tuis nimium credas, dum primâ fronte externa probitatis, & modeſtiæ ſpecies oſtentatur. In vaſe etiam aureo venenum non raro propinatur. Eſt, inquit *Origines*, quædam etiam diaboli caſtitas; eſt etiam diaboli modeſtia, gravitas, demiſſio. Hinc rectè monet *S. Ambroſius lib.* 7. *in Luc. cap.* 10. Cave verſutæ diſputationis venena, animam petunt, guttur invadunt, vitalibus vulnus infligunt... Nec vos moveat quod formam prætendere videntur humanam, etſi foris homo cernitur, intus beſtia fremit.

Uſque adeo potens eſt in propinandis erroribus forma iſta ementitæ virtutis, ut non rarò viris etiam perſpicaciſſimis fucum fecerit. Apollinarem hæreſiarcham peſtiferos olim errores diſſeminaſſe, nemo eſt etiam Sectarius qui modò non agnoſcit. Ille ipſe non exiguo tempore fallaci ſpecie ſimulatæ virtutis, viris maximis illudere potuit. Hoc de ſe, aliiſque fatentem audi *Epiphanium*, Hæreſi 77. Egregius ille, ac venerabilis ſenex, quem nos & beatæ memoriæ Papa Athanaſius, imo vero Catholici omnes unicè dileximus Apollinarius Laodicenus, hujus dogmatis author & propugnator extitit, neque nos veroſimile putabamus à tanto viro errorem iſtiuſmodi profectum. Nec minus Pelagii ſpecie gravi & modeſtâ captus fuit S. Paulinus, & alii viri doctrinâ conſpicui. Neſtorii ſevera frons, & oſtentatata in publico macies, ac continentia, quam multos in ipſius errores induxerit, nobis deſcribit *Theodoretus* lib. 4. cap. 12. ubi ſic concludit, Hoc habitu, & hac ſimulatione populum ineſcans, magnum ætatis partẽ tranſegit, Chriſtianus videri potius, quam eſſe ſtudens.

Hanc artem à priſcis illis quis non videt quam bellè hauſerint plurimi noſtri temporis Sectarii, in tradenda dogmatum novitate ad morum ſeveritatem, ad doctrinæ rigorem, ad novam Eccleſiæ reformationem toti compoſiti. Quorum verſutias niſi quis habeat exploratas, nihil propius erit, quam ut in fraudem inducantur, ſi fieri poteſt, etiam electi.

Hoc ne Tibi , quiſquis es, unquam eveniat, Remedia quædam in promptu eſſe debent. Primo , in novis Scriptis , & primis congreſſibus, non temerè credre,ſed aſſenſum ſuſpendere,& rem ulteriori ſapientũ judicio ponderandam reſervare ; ne quidẽ Angelo ſalutanti, & novum myſterium annuncianti aſſenſum præbuit Virgo prudentiſſima, niſi prius maturè expenderet, *Quæ & qualis eſſet iſta ſalutatio.* Secundò, ſuſpectam habere doctrinam omnem à communi Eccleſiæ conſuetudine abhorrentem. Tertiò , Si hac ratione doctrinæ ſinceritatem nondum ſatis perſpectam habeas, reſtat Remedium omni ævo certiſſimum: Illam ad Lydium veritatis lapidem explorare, hoc eſt, ad Petram immobilem doctrinæ Apoſtolicæ , quam nobis ſine periculo erroris exponit Chriſti in terris Vicarius, cui ipſe Chriſtus oves ſuas ſinceræ doctrinæ pabulo in vitam æternam alendas commiſit. Quem in decidendis Fidei, morumque Controverſiis, Judicem eſſe infallibilem ſupra demonſtravimus.

EPITOME,

ET COHÆRENTIA

Tractatuum Præcedentium, In unâ Demonſtratione evidenti.

Quâ omnes in toto Mundo à vera Religione diſſidentes,de Religionis Romanæ neceſſitate breviter convinci poſſint, deductione manifeſtâ.

SI aliquid in mundo eſt verum, neceſſariò eſt *verus Deus* : Cum de hac veritate præ cæteris mundus pænè univerſus ratione ductus conſentiat : quod deducitur ſupra initio Tract. 1.

Si autem eſt *Verus Deus*, neceſſariò eſt aliqua *vera Religio*, quâ verus Deus colitur. Enti enim primo, ſummo, & perfectiſſimo, à quo cætera entia in creatione & conſervatione dependent, neceſſariò debetur ſupremus cultus, & veneratio: ſicut aliquam venerationem & obedientiam deberi parentibus, ratione originis & dependentiæ, ratio ipſa nos evidenter docet : ſupra ibidem.

Si eſt aliqua *vera Religio*, evidens eſt quod illa Religio ſit à Deo *Revelata*. Nam etſi lumen naturæ nos doceat in genere Deum eſſe honorandum, illique obediendum, non tamen nobis oſtendit in *particulari* quibus modis ſit honorandus ; & in quibus rebus certis ac determinatis illi obtemperare debeamus: Debet igitur accedere horum à Deo determinata revelatio.

Si eſt aliqua vera Religio *Revelata*, perſpicuum eſt quod ea ſit Religio *Chriſtiana*. Quia de illa manifeſtè oſtendi poteſt, quod fuerit miraculosè, hoc eſt, ſolâ virtute divinâ à Chriſto & Apoſtolis propagata, non vi armorum, aut corporis illecebris, aut aliis mediis humanis: ut ibidem ſupra elucidatur.

Si Religio *Chriſtiana* eſt vera, neceſſariò vera eſt Religio *Catholica*, ſive *Romana* Nam ſi veritas Religionis Chriſtianæ rectè convincitur ex eo, quod illa modo ſupra indicato propagata fuerit, ut omnes Chriſtiani admittunt, veritas etiam Religionis Catholicæ ex ſimili & miraculoſa in orbem univerſum propagatione ritè demonſtratur: quod ſupra tract. 1. cap. 3. & ſequentibus declaratur. Ergo à primò ad ultimum ſi neceſſariò verum credas *Deum exiſtere* neceſſario credere debes Religionem Romanam eſſe veram, quod erat Demonſtrandum.

Porrò, Si *Catholica* ſive *Romana* Religio eſt vera, evidenter ſequitur eam nihil docere tanquam articulum Fidei, quod non ſit verum, adeoque immune ab omni ſuperſtitione, ac corruptela. Nam hoc ipſo quo illa Religio demonſtrata eſt vera, debet omnino libera eſſe ab omni errore in Fide divina. Quia aliàs ſequeretur, Religionem Romanam eſſe veram & non veram, revelatam à Deo & non revelatam, Chriſtianam & non Chriſtianam, immunem ab errore in Fide & non immunem, uti præcedentia combinanti perſpicuum eſt.

Cum igitur apud omnes, etiam Sectarios, in confeſſo ſit, Religionem Catholicam Romanam, tanquam articulos Fidei divinæ credere ac docere Invocationem Sanctorum, Purgatorium, Tranſubſtantiationem, Primatum Pontificis, Canonem Scripturarum, Eccleſiæ Catholicæ infallibilitatem, numerum Septenarium Sacramentorum, aliaque dogmata cum quibuſcumque Sectariis controverſa; neceſſariò & demonſtrativè ſequitur, nullum ex illis Dogmatibus erroneum eſſe, aut ſuperſtitionem, aut corruptelam continere.

Ex quibus clarè & demonſtrativè concluditur, Nullam prorſus eſſe Sectam quæ non debeat Religioni Catholicæ ſive Romanæ ſe adjungere, ſi ſuæ ſaluti æternæ proſpectum eſſe velit.

Ad hoc exequendum, ut Gratia divina, ſine qua nihil ad ſalutem poſſumus, copioſè accedat, frequens & ſincerus ad Deum recurſus, per orationem ſequentem, aut ſimilem, ſæpius erit iterandus.

ORATIO.

DEus qui corda Fidelium ab initio Sancti Spiritus illuſtratione docuiſti. Da nobis nunc in eodem Spiritu de Religione tua vera & unica rectè ſapere, & cum per illam Fidelibus tuis æternâ Societate in cælo gaudere. Per Chriſtum Dominum Noſtrum, Amen.

TRA-

TRACTATUS TERTIUS
NOTÆ MANIFESTÆ
FALSÆ ECCLESIÆ
In Sectis Modernis.

EXpoſuimus omnium oculis, manifeſtis argumentis, concordiam & conſenſum Scripturæ, ac Patrum primitivæ Eccleſiæ, cum ſenſu ac mente Eccleſiæ Romanæ, in dogmatibus controverſis cum novis noſtri ævi Sectariis: & horum Sectariorum diſſenſum ab illis, & conſenſum cum hæreticis in primæva Eccleſia legitimè damnatis.

Nunc ex altera parte proferemus diſcordias ac pugnas Novatorum, ac imprimis Lutheri, non tantum cum vera Eccleſia, ſed etiam cum ſacris Litteris impiè depravatis, cum ſeipſo ſibi contrario, & cum ſuis Aſſeclis per Sectas innumeras ab ipſo diſſidentibus, dum confuſione plusquam Babylonicâ idem Ipſe deſtruit & ædificat, affirmat & negat, neque ſecum ipſe conſentit; dum tamen totius Eccleſiæ conſenſui ſe opponit, quod manifeſtum eſt erroris, ac Spiritus ſatanici indicium. Ut hinc tandem videant moderni Sectatij quàm devios ſibi duces in Via ſalutis elegerint, & deſertis tandem erroribus ad rectam Eccleſiæ ſemitam tempeſtivè regrediantur.

Proponemus igitur primò, Scripturas ab illis impiè vitiatas.

Secundò, Antilogias quibus ſibi apertè contradicunt.

Tertiò, Confuſionem plusquam Babylonicam Sectarum quæ ex illis prodierunt.

Quartò, Calumnias manifeſtas in Eccleſiam Romanam confictas.

Quintò, Impoſturas particulares *Antonii Egani, & Andreæ Sall* recentiorum Apoſtatarum.

Sextò, Sectarum maximè modernarum dogmata particularia breviter exponemus.

ARTICULUS PRIMUS.

Proferuntur varia loca Scripturæ ſacræ à Sectariis fraudulenter depravata,

NOn poteſt vera eſſe Religio quæ impoſturis & fraudibus propagatur. Nulla verò eſt impoſtura ſceleratior quàm verbum Dei corrumpere, & aliquid abolere, aut adiicere, quo in oppoſitum ſenſum transferatur. Quam nefario auſu modernii Sectarii verbo Dei vim intulerint, paucis exemplis monſtrabo. Primò, ut ex corruptela tam impia de corrupta eorum doctrina judicium feratur. Secundò, ut ex horum textuum diſcrepantia, hæreticorum Editones corruptæ, à ſinceris ac Catholicis diſcerni poſſint, quæ ſæpe alio modo non dignoſcuntur.

In Epiſt. 2. Petri c. 1. Editio vulgata & antiquiſſima ſic habet: *Quapropter fratres magis ſatagite ut per bona opera certam vocationem veſtram & electionem faciatis.* Lutherus ſua authoritate in ſuis Scripturis delevit, *per bona opera*: quia verba illa apertè adverſantur ejus errori, quo docet, bona opera homini ad ſalutem non conducere, ſed ſufficere ſola merita Salvatoris.

Eadem ratione, nec minori fraudulentiâ in Epiſt. ad Romanos cap. 30. v. 28. *Arbitramur hominē juſtificari per fidem*, Lutherus adjungit, per *ſolam* fidem, ut iterum excludat bona opera tanquam ad juſtitiam non neceſſaria.

In Evangelio Marci & Lucæ cap. 20. v. 20. apertè legitur, *Hoc eſt Corpus meum*: cujus loco imprimunt pleriq; Sectarii, *Hic eſt Corpus meũ*, ne particula *Hoc* relata ad *Corpus* Chriſti, ſignificet veram mutationem panis in Corpus Chriſti, quam Sectarii illi non admittunt.

Ob eandem cauſam, ubi Joan. 6, v. 50. Biblia antiquiſſima etiam Genevenſia ſic loquuntur, *Ego ſum panis vivus qui de Cælo deſcendi*, pro voce *vivus* cum Calvino ſubſtituunt *Vivificans*, ut intelligatur panis uſualis qui hominem vivificat, etſi panis ipſe non vivat, ut ſic excludatur vivum Chriſti Corpus, quod in Euchariſtia admittere nolunt.

In Epiſt. S. Jacobi cap. 5. v. 16. ſemper legebatur, *Confitemini alterutrum peccata veſtra*: imo ſic habetur in impreſſione Genevenſi anno 1564. Sed quia viderunt hanc Scripturam antiquiſſimam adverſari novæ doctrinæ, quæ negat Confeſſionem Sacerdoti aut alteri quam ſoli Deo faciendam eſſe, coëgerunt ſcil. Spiritum Sanctum aliter loqui in Bibliis impreſſis Genevæ anno 1605. hoc modo, *Confitemini peccata veſtra erga invicem*. Aliud namque eſt peccata erga invicem commiſſa Deo exponere, quàm ea peccata alterutrum, id eſt, ſibi invicem confiteri.

S. Paulus ad Hebræos cap. 13. v. 4. ſic habet, *Honorabile connubium in omnibus*, id eſt, nihil eſt in connubio quod non ſit honorabile. Hi autem Veneris patroni liberales, ſic eum ſenſu verba transferunt, Honorabile connubium *inter omnes*, ut nempe ſic defendant matrimonium etiam Sacerdotum, Monachorum, Monialium, ex Apoſtoli ſententia licitum eſſe ac honorabile.

Iterum Apoſtolus in Epiſt. ad Epheſios v. 5. c. 32. De matrimonio differens ſic pronunciat; *Sacramentum hoc magnum eſt, ego autem dico in Chriſto & Eccleſia*. Sed loco hujus verſionis, quæ ipſo S. Hieronymo antiquior eſt, Novatores noſtri ſubſtituerunt, *Secretum* hoc magnum eſt, ne cogerentur admittere matrimonium eſſe Sacramentum, quod volunt ipſi contractum eſſe merè civilem.

In Epiſt. an Philemonem v. 14. Paulus dicit, *Sine conſilio veſtro nihil volui facere, ut ne velut ex neceſſitate bonum tuum eſſet, ſed voluntarium*. Ad excludendum arbitrii libertatem, quam poſt lapſũ Adami remanere negat doctrina Religionis reformatæ, ſententiæ Apoſtoli venenum ſuum in fine aſperſerunt, addendo *velut* voluntarium, ne ex Apoſtolo verum voluntarium ſine neceſſitate admittere cogerentur.

In Epiſt. 1. ad Theſſalonicenſes cap. 2. v. 15. Apoſtolus monet: *Fratres ſtate & tenete Traditones quas didiciſtis, ſive per ſermonem, ſive per epiſtolam noſtram*. Sed hi Reformatores Eccleſiæ, reformarunt etiam Apoſtolum, ut in eorum Bibliis alio modo loqueretur; Fratres ſtate & tenete *documenta* quæ didiciſtis &c Nolunt enim ut S. Paulus cum Papicolis dicat tenendas eſſe Traditiones, cum ipſi, qui aliter ſapiunt, eas admittere recuſent.

Epiſtolæ 1. ad Corinthios cap. 9. interrogat Apoſtolus, *Nunquid non habemus poteſtatem mulierem ſororem circumducendi*? Lutherus *ſorore* minimè contentus, adjungit, *in uxorem*. Docet enim Apoſtolos uxores habuiſſe, eaſque dum prædicarent ad opus conjugale circumduxiſſe, uti ipſe Lutherus ejuſque novi Apoſtoli, novo in Eccleſia Dei exemplo, facere conſueverunt.

Quid reliqua proferam Latrocinia verbo Dei inviolabili à modernis Sectariis illata, ut à Renato Benedicto, & Ludovico Berquino Pariſiis exuſto, & pluribus aliis qui Sacras Litteras corruptelis innumeris fœdarunt, in quibus vel unum apicem adulterare, ſummum foret ſacrilegium? Si enim in Regio diplomate aliquid immutare ſcelus eſt læſæ majeſtatis ferro aut igne plecti ſolitum, quam enorme facinus erit incommutabilem æternæ veritatis paginam tot modis pro ſua libidine truncare, corrumpere, violare. Sed & hinc argumentũ præbent certiſſimum doctrinam ſuam à veritate deviare, dum ad eam tuendam Scripturæ Sacræ veritatem immutare neceſſe eſt.

Sed neque verentur moderni per Hollan-

diam Miniſtri iſtis Sacrilegiis novas Calumnias côſarcinare. Teſtatur inter alios Illuſtriſſimus *Caſtorienſis* in eruditiſſimo *Tractatu* nuper edito, nihil eſſe magis familiare modernis Miniſtris quam paſſim & publicè vociferari, Sacroſancta Scripturarum Oracula apud Catholicos ſummo in contemptu haberi, & in prima Librorum prohibitorum claſſe collocari. Itane illis lubet & licet in aperta totius orbis luce calumniari? Quid quæſo poteſt eſſe magis conſpicuum quam apud Catholicos, in publico Miſſæ Sacrificio Scripturam Sacram ſumma cum veneratione populo aſſiduè prælegi? quid magis notum quam illam in ſacris Concionibus proponi, exponi, inculcari? Quid magis publicum & ſolemne quam in celeberrimis Academiis Lectionem Scripturæ ſacræ primo ſemper loco haberi, & in ipſius Tridentini Decretis *Seſſ.* 5. *de Reform. cap.* 1. eandem Lectionem ut imprimis honorificam, & omnium maximè neceſſariam ſummo ubique ſtudio proponi, præcipi, mandari? Quod verò Eccleſia Romana Editiones ſpurias, corruptas & ab hæreticis mille modis truncatas ac vitiatas populo prohibeat, & fidelium manibus ſubductas velit, hoc ipſum probat ſummam Verbi Dei apud Catholicos æſtimationem, quod nempe divinum hunc theſaurum purū ſibi, & ab hæreticorum corruptelis immunem tanto ſemper ſtudio conſervet. Sed & hoc ipſum eſt quod illos Novatores adurit, quod in puros ac primævos Scripturarum noſtrarum Fontes, impuras corruptarum Editionum Lacunas influere non permittamus.

ARTICULUS SECUNDUS

Exhibentur ex multis quædam inſignes Antilogiæ, quibus, ipſe Lutherus, & alii in ſua doctrina ſibi contradicunt.

DE SACRAMENTIS.

Antilogia Prima.

SEptem ponenda ſunt Sacramenta. Ita ſcribit *Lutherus*, *de poteſtate Papæ.*

Tantum tria ſunt Sacramenta pro tempore ponenda, Ita *Lutherus, de Captivitate Babylonica.*

2.

Duo tantum ſunt Sacramenta, *Lutherus ad Waldenſes.*

Si juxta Scripturas loqui velim eſt tantum unum Sacramentum. *Luth. de Captiv. Babyl.*

3.

In puero poſt Baptiſmum negare remanens peccatum, eſt Paulum & Chriſtum ſimul conculcare. *Luth. in Aſſertionibus.*

Baptiſmus omnia peccata remittit. *Luth. in Captiv. Babyl. de Baptiſmo.*

4.

Confirmatio Sacramentum eſt. *Luth. de poteſtate Papæ.*

Mirum quid illis in mentem venerit quod Sacramentum Confirmationis fecerunt ex impoſitione manuum. *Luth. de Captiv. Babyl.*

5.

In Sacramento Altaris non eſt panis & vinum, ſed ſpecies panis & vini. *Luth. in Sermone de Euchar.*

Thomiſtica doctrina eſt tranſubſtantiari panem & vinum; liberum eſt, & citra ſalutis periculum imaginari, opinari, & credere remanere aut non remanere ſubſtantiam panis & vini. *Luth. de Captiv. Babyl.*

Impius & Blaſphemus eſt, ſi quis dicat panem tranſubſtantiari, Catholicus autem &

pius eſt qui contrarium docuerit. *Luth. in lib. contra Regem Angliæ.*

Sicut panis & vinum tranſubſtantiatur; ita & nos in Spirituale Corpus tranſmutamur. *Luth in Serm. de Euchar.*

6.

Impiiſſimus uſus eſt, in Eccleſia perſuaderi Miſſam eſſe opus bonum & Sacrificium. *Luth. de Captiv. Babyl.*

Miſſas pro vivis & defunctis valere tota approbavit Eccleſia. *Luth. de decem Præcept.*

7.

Sacerdotes à ſubditis honorandi ſunt. *Luth in Decalogum.* Contra.

Nullum eſt in novo teſtamento Sacerdotium, niſi quod eſt humanis mendaciis à Sathana creatum. *Luth. de Captiv. Babyl.*

8.

Confeſſio auricularis in Eccleſia, etſi ex Scriptura probari non poſſit, utilis tamen eſt, imo neceſſaria. *Luth. de Cap. Babyl.*

Confeſſio auricularis eſt fictio hominum. *Luth. de 10. Leproſis.*

9.

Matrimonium non ſolum ſine ulla Scriptura Sacramentum cenſetur, verùm eiſdem traditionibus quibus Sacramentum eſſe jactatur merum ludibrium factum eſt. *Luth. de Capt Babyl.*

Matrimonium in Eccleſia Dei Sacramentum eſt. *Luth. de poteſtate Papæ.*

10.

Ordo in Eccleſia Dei Sacramentum eſt. *Luth. de pot. Papæ.*

Sacramentum Ordinis Eccleſia ignorat, inventumque eſt ab Eccleſia Papæ. *Luth. de Capt. Babyl.*

11.

Extrema unctio Sacramentum eſt. *Luth. de poteſt Papæ.*

Si uſquam antea deliratum eſt, in extrema unctione nunc præcipue deliratum eſt. *Luth. de Captiv. Babyl.*

De Papatu.

Si poteſtas Papæ non eſſet à Deo, nec jure divino, tam diu ſubſiſtere non potuiſſet. *Luth. de poteſt. Papæ.*

Certus ſum Papatum regnum eſſe Babylon. *Luth. de Captiv. Babyl.*

Quod ſæpe repetit ibidem, & in *lib. adverſus Regem Angliæ.*

De Fide ſola.

Sola Chriſti fides neceſſaria, quâ juſti ſimus, cætera omnia liberrima, neque præcepta amplius neque prohibita. *Luth. ad Galat. cap. 2.*

Vita Chriſtiana eſt credere & diligere, at diligere nihil eſt niſi benefacere. *Luth. de 10 leproſis.*

De Eccleſia.

Eccleſia errare non poteſt *Luth. de 10. præc.*

Ludificatio Sathanæ eſt affirmare quod Eccleſia ſi quando erret aut peccet, ideo non ſit Eccleſia.

De Traditone.

Neque Papa, neque Epiſcopus, neque *ullus hominum* habet jus unius ſyllabæ conſtituendæ ſuper Chriſtianum hominem *Luth. in Capt. Babyl.*

Ideo poſiti ſunt Canones Patrum ut dirigant populum, *Luth. in decem. præc. cap.* 5.

De invocatione Sanctorum.

Rectè concluſi, meritum Chriſti theſaurum eſſe Eccleſiæ, & Sanctorum meritis juvari certum eſt. *Luth. conclus. 10. contra Eckium.*

Pro meritis S. Petri ne unum quidem obulum darem ut me adjuvarent, quia ſeipſum juvare non poteſt. *Luth. in art. 4. q.* 6.

De indulgentiis.

Contra veritatem Apoſtolicarum Veniarum qui loquitur, ſit ille anathema & maledictus. *Luth. in Reſol.*

Indulgentiæ nihil ſunt, niſi Romani Pontificis impoſturæ. *Luth. de cap Babyl.*

De Purgatorio.

Tutius eſt totum Purgatorium negare, quàm Gregorio in Dialogis credere. *Luth. abrog. Miſſ.*

Non

Non ſolum credo, ſed etiam certiſſimè ſcio Purgatorium eſſe. *Luth. in diſput Lypſienſi.*

De libero arbitrio.

Revera Deus nobis liberam voluntatem contulit: cur tu illam liberam non permittis? cum enim tu illâ ad tuum abuteris libitum non eſt libera, ſed magis ſervitutem apud te ſervit. *Luth. in explic. orat Dominica.*

Liberum arbitrium figmentũ eſt in rebus, ſeu titulus ſine re, quia nulli eſt in manu ſua cogitare quidquam mali aut boni, ſed omnia ut Viclefi articulus Conſtantiæ damnatus rectè docet, de neceſſitate abſoluta eveniunt. *Luth. in Aſſer. art. 26.*

De Conciliis generalibus.

Sæpe nullus vir in Concilio eſt qui divinum Spiritum vel modicum olfecerit, ſicut contigit in Nicæno Concilio ubi de uxoribus Sacerdotum agebatur. *Luth. in Serm. Attendite a falſis Prophetis.*

Conciliis nihil derogo, ſed omnium ſacratiſſimum fuit Nicænum. *Luth. in diſput. Lypſienſi.*

Calvini quædam Antilogiæ.

1.

DEum eſſe abſolutè omnipotentem fatetur Calvinus, *ad cap. 1. Lucæ.* Verbo, inquit, Dei nulla impoſſibilitas obiicienda.

Negat verò *ad cap. 23. Iſaiæ,* Iſtud ſomnium de poteſtate abſoluta in Deo quam Scholaſtici introduxerunt execranda blaſphemia eſt.

2.

Nomen Jeſu Chriſti venerandum eſſe aſſerit Calvinus ad *Matthæi cap 1. v. 23.* Ita reputanda eſt nobis in hoc nomine (Jeſu) divina Chriſti majeſtas, ut reverentiam apud nos obtineat quæ unico debetur & æterno Deo.

Negat idem ad *cap 2. Epiſt.* ad Philippenſes. Pluſquam ridiculi ſunt Sorbonici ſophiſtæ qui ex præſenti loco; *Vt in nomine Ieſu omne genu flectatur,* genu flectendum eſſe colligunt quoties nomen Jeſu pronunciatur, quaſi vox eſſet magica quæ totam in ſono vim haberet incluſam.

3.

Sine Baptiſmo Chriſti neminem ſalvari docet Calvinus. *ad cap. 3. Ioannis v. 3.* Si uni hoc dixiſſet Chriſtus vel paucis non poſſe eos pervenire in regnum cælorum, niſi prius renati eſſent, poſſemus coniicere certas duntaxat perſonas notari, ſed de omnibus ſine exceptione loquitur.

Idem negat *Inſtit. lib. 4. cap. 16. §. 36.* Explodendum eſt eorum commentum qui omnes non Baptiſatos æternæ morti adjudicant.

4.

In cæna Domini miraculum agnoſcit Calvinus. *Tract. de Concordia ineunda:* Ergo (inquit) in Sacra Cæna miraculum agnoſcimus, quod & naturæ fines & ſenſus noſtri modum exuperat, dum Chriſti vita nobis fit communis, & ejus caro nobis in alimentum datur.

Negat verò disertè. *Inſtit. l. 4. cap. 17. §. 24.* agens contra Lutheri aſſeclas: Iſti, inquit, boni ejus zelotæ miraculum ſibi fabricant, quo ſublato evaneſcit Deus cum ſua omnipotentia. Et ibidem §. 24. Illi auditis Chriſti verbis, *Hoc eſt Corpus meum,* miraculum ab ejus mente remotiſſimum imaginantur.

Sectæ Lutheranæ modernæ, & antiquæ in Anglia antilogia & diſcrepantia manifeſta.

PAtet illa, in mutatione Libri authentici publicarum precum, quem ſibi ab initio pro puro Dei Verbo, & fidei ſuæ inſtrumento Secta Lutherana propoſuit. Nam in prædicto Libello ſub Rege Eduardo & Eliſabetha Regina pro vera Scriptura legebatur Tobiæ Caput quintum, ſextum & octavum. Danielis Caput 14. & quædam ex 13. Ex Eccleſiaſtici cap. 46. non pauca. Hæc autem omnia aliaque, ſub Jacobo Rege eadem Eccleſia ex Libro publicarũ precum tamquã apocrypha penitùs expunxit: uti apertè oſtẽdit Examen Libelli publicarũ precum prælo datum anno 1610. pag. 30. quomodo vero poteſt eſſe eadem Eccleſia quæ eandem non

 habet

habet Scripturam? In qua quod illa pro Verbo Dei olim admiſit, hæc pro apocrypho modò expunxit? Manifeſtum ſanè eſt vel illam pro Scriptura iſta approbando, vel hanc reprobando in fide erraſſe.

Præterea in his, aliiſque dogmatibus loca innumera, in quibus Calvinus, ac multo magis Lutherus ſecum apertè pugnavit, atque inſtar fallacis Prothei, uti res ferebat, ſeſe in varias doctrinæ formas tranſmutavit. Ex quibus hoc demum conficies argumentum.

Non poteſt ex Dei Spiritu loqui qui vel ſemel in doctrina fidei proponenda ſibi contradicit: Atqui Calvinus & Lutherus in doctrina fidei quam Dei nomine proponit ſæpius eloquitur contradictoria. Ergo non poteſt Calvinus & Lutherus loqui ex Spiritu divino in doctrina illa quam ſe Dei nomine ſcribere ac prædicare profitentur. Sicut in verbo Dei ſcripto, ſi vel ſemel in illo contradictionem apertam deprehendas, in cæteris omnibus tota Scripturæ fides evaneſcit. Videant igitur, ac ſeriò agnoſcant horum Sectatores, quàm fallaces ſint Prophetæ ac divini Spiritus penitus vacui, quibus ab initio fidem ſuam ac ſalutem crediderunt.

In Hollandia inter Doctores Heterodoxos de ipſo Deo, ejuſque Attributis aperta repugnantia.

1. Conſtat ex publicis eorum utrimque ſcriptis ab anno 1606. diviſos illic Calvini aſſeclas in Remonſtrantes, & Conta-Remonſtrantes, qui contra alios ex pura & rigida Calvini doctrina, ſtatuunt abſolutè, Deũ eſſe Auctorem peccati. Unde illos Deum ſibi ſtatuere a ceteris Chriſtianis diverſum facile demonſtratur hoc ſyllogiſmo: Deus Calviniſtarum eſt auctor peccati: Atqui Deus Chriſtianorum non eſt author peccati: Ergo non eſt idem utrorumque Deus.

Quinimo fingere ſibi Deum, qui ut ſit Deus debet eſſe bonitas infinita, & ſimul ſit author peccati, eſt admittere Deum, qui non ſit Deus, adeoque ad Atheiſmum apertè declinare, uti ex ipſis Sectariis aliqui intulerunt, ut *Tilmannus Hesbuſius*, Lutheranus in *lib. de Errorib. Calvini*, *& Sebaſtianus Caſtalio*, Calviniſta in *lib. de prædeſtin.* ad Calvinum.

Nullum certè poteſt eſſe de ipſo fidei Capite & Authore luculentius diſſidium: & conſequenter in illis Sectis nullus apertior defectus Fidei ad æternam ſalutem neceſſariæ.

Quin & his ſimilia, quæ idem nimis abundè convincunt, in ſequentibus proferam.

De *Unitate & æternitate* Dei etiam inter ſe mutuo diſſentire deprehenduntur. Nam ſi admittantur plura increata, neceſſarium eſt plures eſſe Deos. Plura autem increata cum Remonſtrantibus ſtatui à *Vorſtio* oſtendit *Sladius* in Diſceptatione. pag. 51. Scilicet hæc quatuor: Dei locus, tempus, materia, Domicilium, quæ Vorſtius contendit illius eſſe naturæ, ut à Deo nec creata fuerint, nec potuerint creari.

Simplicitas in Deo, quæ opponitur omni reali compoſitioni, ab orthodoxis ſemper & neceſſariò admittitur. Hanc autem negare *Vorſtium* cum Remonſtrantibus, ex illius Scriptis pars oppoſita demonſtrat. Sic enim in illis Vorſtius agit *pag.* 426. ut omnino reprehendat *Zanchium* proprium Contra-Remonſtrantium Doctorem, quod doceat Dei eſſentiam, vitam, & actionem prorſus idem eſſe: Contenditque ipſe hoc in Deo eſſe diverſitatis, ut aliud ſit ipſa Dei ſubſtantia vivens, aliud vita, ſive vis illa per quam vivit. Et *pag.* 209. Cum Deus in ſcriptura dicitur iraſci, dolere, reminiſci, aut ſimile quidpiam agere, aſſeritur aliud & aliud in eo eſſe, nimirum ſubjectum & accidens. Denique generatim *pag.* 208. *Totidem in Deo accidentia ſunt, quot decreta de rebus foris efficiendis.*

Omnipotentiam Deo quis unquam negavit præter Ethnicos, & Hæreticos indubitatos? inter quos ipſi heterodoxi qui ſunt factionis oppoſitæ, numerant cum Remonſtrantibus ſuis *Vorſtium* de Deo *pag* 226. ſic docentem: *Quadam Deo ſunt impoſſibilia: Ergo*

Deus

Deus non eſt omnipotens: Ant. probatur: Deus non poteſt mentiri, pati, mori, aut fallere: Ergo cum non poſſit hæc omnia non eſt omnipotens Præclara in Calvini Eccleſia de ipſo Deo utrimq; controverſia.

Infinitatem Dei ſubſtantialem (nam molis nullam habet) cum Remonſtrantibus ſuis quos repræſentat, en quomodo evacuet *Vorſtius pag.* 234. *Deus non eſt ſimpliciter infinitus neque eſſendo, neque operando.* & *pag.* 235. *Eſt quidem Deus purus actus, ſed hoc non vetat quin ſimul ſit in ſeſe finitus.* deniq; *pag.* 137. *Quidquid eſt hoc aliquid, ut ſeipſo finitũ eſt, & ad certum aliquod genus Entis contractum eſt.* Ac ſi apud talium Philoſophorũ gregẽ repugnantiam involveret, eſſe actu hoc aliquid, & ſimul eſſe ens infinitæ ſive illimitatę perfectionis. Teſtatur hæc præter alios contra-Remonſtrantes fusè *Sladius* in Diſput. cum Vorſtio *de blaſphemiis, hæreſibus, & atheiſmis à Iacobo Rege in Vorſtii de Deo tractatu, & exegeſi Apologetica, nigro theta notatis.*

Immenſitatem Dei, quâ ubiq; realiter & ſubſtantialiter exiſtit, admitti neceſſariò non debere ſcribunt utrimque ex Calviniſtis plurimi ex mente Calvini, qui *lib.* 1. *inſtitutionum capite* 13. ſic loquitur: *Scitè ſibi unus ex veteribus dicere viſus eſt, Deum eſſe quidquid videmus, & quidquid non videmus: At qui hoc modo in ſingulas mundi partes divinitatem transfuſam eſſe finxit:* &c. Negatq; alibi tam ipſe quam Vorſtius immenſitatem illam ex ſcripturis ſatis probari. Figmentum ergo cenſent illi realem illam divinitatis in omnes partes tranſfuſionem, docentes ſufficere virtualem, quâ ubique operatur, etſi ibi non neceſſariò immediatè exiſtat. Clarè id tradit Vorſtius *pag.* 235. *Non ſequitur, ait, Deum immediate illic ſuâ ſubſtantiâ adeſſe, ubicumque & operatur, quia per cauſas medias operari poteſt, ut Rex aliquis per ſuos miniſtros.* Tandem illi Deum terris relegatum ſuo cælo circumſcriberent, cum impio apud Pſalmiſtam, *Cælum cæli Domino, terram autem dedit filiis hominum.*

Quantitatem in Deo, quæ ſine diviſibilitate non concipitur, conſtitui a Remonſtrantibus cum Vorſtio, oſtendunt & accuſant Contra-Remonſtrantes. De hac enim quantitate ſic loquitur Conradus Vorſtius lib. de Deo *pag.* 239. ut dicat negari non poſſe magnitudinem etiam propriè dictam Deo in S. Scriptura attribui: ac porrò interrogat: *quid vetet etiam Spiritum, imo & Deum ipſum ſuam habere Spiritualem magnitudinem, non ſenſibilem quidem, ſed aliquo tamen modo intelligibilem.* Et *pag.* 240. contradictionis inſimulat quod dictum eſt ab *Auguſtino lib.* 5. *de Trinitate cap.* 2. *Deum* eſſe magnum ſine quantitate. Denique *pag.* 241. *Cum,* inquit, *Deus reſpectu ſubſtantiæ ſuæ magnus eſſe dicitur, certè aliquam hic Quantitatem & cogitari, & eſſe oportet.* Ac *pag. ſequenti: Firmiter credo Deum reſpectu ſubſtantiæ verè magnum eſſe.* Quis tales de Deo ex ſchola Calviniana errores non abhorreat, niſi, ut quidã loquitur, pro cerebro cucurbitam habeat?

Immutabilitatem Deo adimunt Remonſtrantes: Quod adeo perſpicuè oſtenditur, ut de eo etiam ipſe *Iacobus Rex Angliæ* anno 1611. per litteras ad ſuum Legatum, illos graviter accuſaverit. Patet error ille graviſſimus ex eodem Remonſtrantium Doctore ſummo Conrado Vorſtio *pag.* 212. *Divina voluntas ſemper principium cujuſdam mutabilitatis eſt, etiam in ipſo Deo, quippe per quam Deus aliter atq; aliter habere ſe & poteſt, & ſolet, tum volendo, tum contemplando.* & *pag.* 213. *Abſoluta & ſimplex immutabilitas hæc in parte Deo attribui non debet. Hoc enim nihil aliud eſſet, quam actionem Dei liberam, hoc eſt, à libera cauſa pendentem, cum ipſo Deo confundere, ſive eſſentiam & voluntatem, hoc eſt, actionem volendi, ſeu volitionem Dei unum idemque eſſe affirmare.* Et ſæpius alibi. Nec in hoc diſſimilis eſt ejuſdem farinæ Doctor *Socinus* tract. de Deo &c. *pag.* 92. *Aliud,* inquit, *eſt Deus ipſe, aliud virtus ipſius.*

Audi & in hoc non minus abſona, & Deo prorſus indigna docentem *Martinum Lutherum lib. de Concil. & in confeſſ. de cæna domini,* ubi præfractè affirmat Chriſti divinitatem eſſe paſſibilem, imo & reipſâ paſſam. *Theodoreti illa phraſis Chriſtus in quantum Deus impaſſibilis eſt, nunquam ferenda eſt*; effatum eſt commune

 mune

mune Lutheri aſſeclis Selneccero, Gerlachio, Smidelino, Iſlebio, Muſculo, Conſideret hæc ſeriò quiſquis Sectis illis ſalutem ſuam fidendam putat.

Suppoſitâ Dei Immutabilitate illâ quam Catholici profitentur, *Libertatem* Deo ademptam volunt Remonſtrantes, de quo illos vehementer incuſant Contra-Remonſtrantes. Sic loquitur Vorſtius *lib. de Deo pag.* 448. *Deus pœnam non niſi aliquatenus invitus, hoc eſt, cum quadam animi triſtitia & diſplicentia infligit.* Aliter ſanè *Auguſtinus lib.* 5. de Civit. Dei, *cap.* 10. *Dicitur*, inquit, *Deus omnipotens, faciendo quod vult, non patiendo quod non vult, quod ſi ei accideret, nequaquam eſſet omnipotens.*

Impeccabilitas Dei manifeſtè deſtruitur per hoc quod Contra-Remonſtrantes, ſecuti Lutherum, & Calvinum, illum aſſerant eſſe authorem peccati, quod hic ſupra ab initio oſtenſum eſt. Declaratur illud breviter hoc Syllogiſmo. Qui Deum facit authorem peccati, negat illius impeccabilitatem: Atqui aſſeclæ illi Calvini ac Lutheri faciunt Deum authorem peccati, ad illud impellendo, ac neceſſitando: Ergo negant illi Dei impeccabilitatem. Annotemus hic unum, ex pluribus, *Calvini* effatum breviſſimum *lib.* 3. inſtit. *cap.* 23. §. 8. *Lapſus eſt primus homo, quia Dominus ita expedire cenſuerat.* Et ne intelligas de voluntate Dei tantùm permiſſiva, prohibet ipſe Calvinus *lib.* 1. *cap.* 18. §. 3. *Iam*, inquit, *ſatis apertè oſtendi, Deum vocari eorum omnium authorem, quæ iſti Cenſores volunt, otioſo tantùm ejus permiſſu contingere.*

De *veracitate & ſinceritate Dei*, accuſant Remonſtrantes non rectè ſentire Contra-Remonſtrantes. Hi tamen videri poſſunt *Calvino* conformes, qui modum Dei agendi ſic deſcribit *lib.* 3. inſtit. *cap.* 24. §. 13. *Ecce vocem ad eos dirigit, ſed, ut magis obſurdeſcant: lumen accendit, ſed ut reddantur cæciores: doctrinam profert, ſed, quâ magis obſtupeſcan.: remedium adhibet, ſed, ne ſanentur.* Demum ad prædicta generatius adverte, ſi quando viſi ſunt illi paulo aliter loqui, deprehenſos eſſe vel fucum facere voluiſſe, vel contradictionis convinci.

Sapientiâ, bonitate, & iuſtitiâ, Deum velle ſpoliare Contra-Remonſtrantes, contendunt Remonſtrantes, idq; ex eorũ doctrina deduxit Jocobus *Arminius.* & Hollandiæ Ordinibus demonſtravit in *declaratione ſent. de prædeſt.* Ecce inter quas procellas, & errorum fatales charybdes Navicula religionis Batavicæ non tantum miſerè fluctuat, ſed pridem ſubmerſa eſt, de quibus præter memoratos Maxim. Sandeus, aliique quædam fuſius deducunt.

Ex his facile colliges primò, Antilogias manifeſtas Doctorum Batavicorum circa prima & eſſentialia Religionis Chriſtianæ fundamenta. Secundò, Illa nullatenus poſſe conſiſtere cum veritate & unitate Fidei Chriſtianæ ad ſalutem neceſſariò requiſita. Tertiò Neminem his perſpectis, ſine ſumma temeritate, poſſe ſuam ſalutem æternam credere Sectis ſic fluctuantibus, ac diſſidentibus in ipſis primis fidei Chriſtianæ principiis, ubi ante oculos habet Eccleſiam Romanam ab ipſis Apoſtolorum temporibus in unitate Fidei toto ſemper orbe diffuſam, & aliis veræ Eccleſiæ Notis manifeſtis inſignitam, quas ſupra *Partis* 1. *cap.* 3. demonſtravimus.

ARTICULUS TERTIUS

Confuſio & diſcordia tot Sectarum quæ ex Lutheraniſmo, & aliis, prodierunt.

NOn poteſt eſſe unitas, aut veritas Fidei in Eccleſia *Lutherana*, cujus præcipua membra & quaſi primi Apoſtoli, in ſua doctrina neque cum Luthero, neque inter ſe concordant, ſed ubi mox prodierunt, in Sectas varias ſibi, Luthero, ac Evangelio contrarias degenerarunt, uti hic apertè demonſtro.

Ac primò, ipſe Lutherus in Saxonia circa annum 1517. ubi matrem ſuam Eccleſiam Romanam viperino more laniare exorſus eſt, mirum dictu in quot ſe figuras moreſq; tranſmutaverit, ut novum aliquod Religionis monſtrum efformaret. Etenim ex ipſo non

Secta

Secta unica, ſed tres immundi Spiritus (quales Apocalypſis *cap.* 13. dicuntur exire de ore pſeudo-Prophetæ) primo velut partu prodierunt. Hi ſunt Homologiſtæ, Anabaptiſtæ, & Sacramentarij. Et quia tres ſunt qui veritati teſtimonium dant in terra, Spiritus, Aqua, & Sanguis, Baptiſmum Aquæ inquinarunt Anabaptiſtæ, Spiritum veritatis in poteſtate Clavium oppugnarunt Homologiſtæ, Sanguinem Domini profanarunt Sacramentarij, ne ullum veritati teſtimonium in terris integrum permaneret.

At ecce ex *Anabaptiſtarum* Spiritu cænoſo quot ilico Sectæ, veluti totidem ranæ, pullularunt. Ex his enim alij à cæteris diviſi ſe *Adamitas* appellant, quod Adamum in ſtatu innocentiæ ſe imitari profiteantur. Alij dicuntur *Sabbatharij*, quia Sabbathum more Judæorum, non diem Dominicum colendum eſſe docent: neque de Chriſti divinitate rectè ſentiunt, ad Judæorum Meſſiam proclives. Alij ſe *Clancularios* Chriſtianos vocant, quod exiſtiment ſibi ſufficere fidem ſuam clam ſolo corde profiteri, & ſi rogentur an ſint Anabaptiſtæ, licere id ad vitandum periculum apertè negare. Alij contra *Manifeſtarii* nuncupantur, qui prorſus impium eſſe docent, ſi rogentur, ſe Anabaptiſtas inficiari. Sunt & alii dicti *Tacentes*, qui nolunt amplius eſſe docendum aut prædicandum, eo quod mundus jam indignus ſit, ut verbum Dei audiat. Sed & alij reperiuntur dicti *Enthuſiaſtæ*, eo quod jactent ſe divinis revelationibus intus è cælo doceri, ac diu velut mortui jacent, quaſi interea divinis colloquiis fruerentur.

Jam verò ex ſecunda Lutheri ſobole, qui ſunt *Sacramentarij*, quanta Sectarum colluvies effluxerit inſpiciamus. Cum enim Lutherus ſcribens contra Leonem Pontificem, & in Libello de formula Miſſæ doceret in Euchariſtia neutram ſpeciem, ſed ſolam Sacramenti fidem ad ſalutem ſufficere, occaſionem præbuit Caroloſtadio, & Zuinglio, ut de hoc Sacramento Berengarij hæreſim renovarent. Hinc igitur orti *Zuingliani*, qui negant verum & ſubſtantiale Corpus Chriſti in Euchariſtiæ Sacramento contineri.

Verùm de hoc dogmate en quanta mox inter illos diſſenſio oborta eſt; quot pæne capita, tot de vero hujus dogmatis ſenſu ſententiæ prodierunt. Alij ex Zuinglianis dicti ſunt *Significativi*, qui Chriſti verba, Hoc eſt Corpus meum, ſic intelligi volunt, ut verbum, Eſt, idem ſit quod, ſignificat Corpus meum. Aſt alij dicti *Tropiſtæ*, qui verbo, Eſt, in propria ſignificatione relicto, contendunt tropum eſſe admittendum in voce, Corpus, ut intelligatur tantum in Euchariſtia Corporis figura. Ab his omnibus diſſentiunt *Energici*, qui ut propius ad verba Chriſti accedere videantur, Corpus Domini dicunt intelligi debere per metonymiam, pro energia Corporis Chriſti, hoc eſt, pro effectu quod Corpus Chriſti in Cruce oblatum in nobis operatur, & cum his ſentit Calvinus. Alij dicti *Arabonarij* ſtatuunt aliud ab his omnibus diverſum, nempe Cænam Domini præberi tanquam arabonem, inveſtituram, aut pignus Corporis Chriſti nobis donati. Præter hos ſunt & alij ex eadem Lutheri ſobole qui Corpus Domini in Euchariſtia omnino adeſſe concedunt. Verum & inter illos quanta in uno puncto fidei diſcordia! Alij admittunt Corpus eſſe ſub vero pane illic permanente, alij in pane, alij circa panem. Prolixum foret vel de hoc uno fidei myſterio cæterorum pugnantia inter ſe deliria recenſere. Ex quibus luce meridianâ clarius oſtenditur, Lutheri Sectam non veram Eccleſiam, ſed errorum inter ſe diſſidentium fœcundum eſſe ſeminarium.

Tertius errorum Spiritus quem evomuit Lutherus fuerunt *Homologiſtæ*, cujus Sectæ præcipuus ſemper ſcopus fuit Sedem Apoſtolicam, & in ea poteſtatem Clavium à Chriſto traditam funditus evertere; in hanc Confeſſio Auguſtana, & cum ea Melanthon totus conſpirat. Sed & hi *Confeſſioniſtæ* in plures Sectas dividuntur, ex iis enim alij dicuntur *Rigidi* quorum duces erant Illyricus, Gallus, Molinus &c. qui profitentur ſe

Lu-

Lutheri dogmata integra & inviolata tueri, ut nullum eſſe homini liberum arbitrium, opera bona non eſſe neceſſaria ad ſalutem, ritus & cæremonias omnes ab Eccleſia exterminandas, & alia quæ à Luthero dubiè pronuntiata, ab illis, in ſummo rigore defendenda ſuſcipiuntur. Quin & ipſi *Rigidi* in varias factiones, & opinionum portenta diſſecantur, ex quibus prodierunt *Antinomi*, *Samoſatenenſes*, *Inferiani*, nec non *Antadiaphoriſtæ*, qui nullas cæremonias veteres, ſed aliquas tantum novas admittunt, & *Anticalviniani* qui contra Calvinum credunt verum Chriſti Corpus in Euchariſtia contineri, ac *Biſacramentales* qui duo tantum ſtatuunt Sacramenta, Baptiſmum, & cænam Domini; ac *Triſacramentales*, qui tria Sacramenta admittunt. Plura alia inter Rigidos pullularunt Sectarum portenta tam re, quam nomine formidanda.

Rigidis opponuntur Confeſſioniſtæ *Molles*, quorum princeps fuit Melanthon, cui inter præcipuos hujus Sectæ duces acceſſit Major, Furſterus, Pomeranus, neo-Theologi Lipſienſes. Hi contra Rigidos docent dari in homine liberum arbitrium, & poſt Fidem, bona opera ſaltem minus principaliter ad juſtitiam requiri. Sed, quod hæreſi proprium eſt, nec iſti quidem in fidei ſuæ fundamento concordiam colunt. Alij enim *Majoriſtæ* dicti, quia Majorem ut ducem ſequuntur, docent abſolutè bona opera ad ſalutem eſſe neceſſaria. At *Adiaphoriſtæ* repugnant in hoc, quod aſſerunt Eccleſiæ conſtitutiones ac cæremonias eſſe res indifferentes; quas licitum ſit pro arbitrio admittere, aut repudiare. Alij inter Molles ſunt *Quadriſacramentales*, qui ex ſeptem, quatuor Sacramenta recipiunt, Baptiſmum, Euchariſtiam, Claves, & Sacrum Ordinem. Alij *Luthero-Calviniani*, qui Berengarij dogma de Euchariſtia ſic temperant, ut perſuadere velint Calvini hæreſim Sacramentariam in Confeſſione Auguſtana à Principibus Lutheranis approbatam eſſe, uti ipſe Calvinus in ſua adverſus Weſtphalum admonitione d. Melanthone teſtificatur. Alij dicuntur *Medi-Oſiandrini*, quia cum Oſiander hominem eſſentiali Dei juſtitia juſtum eſſe docuiſſet, & contra *Illyricani* aſſererent hominem ſolum imputativè juſtum haberi, correxerunt utroſque Medi-Oſiandrini, quaſi mediâ viâ docentes, hominem quidem in hac vita tantum imputativè juſtum reputari, in vita autem beata illum fore juſtum à juſtitiâ quâ ipſe Deus per eſſentiam juſtus exiſtit. De his ac pluribus aliis Molles illi Lutheri aſſeclæ inter ſe non molliter digladiantur.

Ab his ac Rigidis recedunt *Confeſſioniſtæ*, qui *Recalcitrantes* dicuntur, eo quod contra ipſius Lutheri doctrinam auſi ſint apertè calcitrare: & quamvis nolint omnino à Confeſſione Auguſtana deficere, ſic tamen contra priores Sectas, ac contra ſe mutuo in multis decertant, ut in alienis caſtris militare videantur, quales ſunt Oſiandrini, Stancariani, aliique quorum dogmata non recenſeo.

Hæc tantum pauca unius Sectæ Capita ex fidis Scriptorum monumentis collegiſſe, atque in hunc ordinem claritatis causâ redegiſſe ſufficiat. Ut quiſque propriæ, aut alienæ ſaluti conſulturus, dilucidè perſpiciat, ex uno Luthero ejuſque triplici Secta, quot iterum novæ Sectæ inter ſe toties diſſectæ, reſectæque aſſiduò pullulaverint: quæ in perpetuis dogmatum, animorumque diſſidiis natæ, & adultæ, potius palæſtræ alicujus gladiatoriæ, quàm unius Eccleſiæ ſpeciem habent.

Sed nondum finitæ ſunt iſtæ Sectarum diſſenſiones. Tranſeunt ad modernos Nepotes cum antiqua hæreſi nova dogmatum diſſidia. Hæc inter Hollandiæ Miniſtros hodie flagrantia, eleganti ſtylo deſcribit *Fridericus Spanhemius* apud ipſos Sectarios Sacrarum litterarum Profeſſor, in *Epiſtola* ad Amicum, de noviſſimis illic circa Res Sacras diſſidiis, edita Lugduni Batavorum hoc anno 1677.

Con.

Concluſio.

ET verò ex harum Sectarum diſcordiis quot nata fuerint per Europam prælia, quot bellis ac cædibus lacerata Germania, loquuntur ætatis noſtræ hiſtoriæ, ac ſuperiorum temporum ferales ruinæ. Quis enim ignorat ab ipſo exordio quid per Germaniam acciderit in ruſticano Lutheranorum tumultu, qualia inter confœderatos Tigurinos prælia exarſerint, quo pacto harum diſcordiarum occaſione Pruſſiam Germaniæ eripuerit Polonus, Solymannus Hungariam, nec Suecus pauciora vaſtaverit. Per Galliam verò, & florentes olim Belgarum Provincias, quàm internecinis odiis hæ Sectarum furiæ ſacra omnia ac profana miſcuerint, teſtantur adhuc recentia non minus odiorum, quàm præliorum veſtigia. Sed quid antiquiora memoramus? Non potuit toto Oceano cohiberi illud rapidiſſimum Lutheranici furoris incendium, ne Angliam univerſam novis diſſidiis, bellis, ac cædibus inflammaret. Recenti adhuc memoriâ retinemus, quàm infeſtis in ſe invicem odiis, atque armis incurrerint Proteſtantes, Puritani, Presbyteriani, Independentes, atque ex eodem Germine, Sectarum de novo naſcentium confuſa progenies: quæ ad illum furoris apicem progreſſa eſt, ut non dubitaverit ſupremum Religionis ſuæ Caput excutere, ac dicatas ſceleri manus Regio ſanguine cruentare.

Et erit etiamnum aliquis adeo fatuus & excors, ut ſeriò in animum inducat ſuum, infinitam Dei Sapientiam reformandæ ſuæ Eccleſiæ hanc hæreſum inter ſe mutuo diſſectarum atque armatarum colluviem in orbem immiſiſſe. Quæ cum antiquam Eccleſiam evertat, neque per ſe novam, niſi merè Babylonicam conſtituat, quid aliud reſtat, quam ut omnem Chriſti Eccleſiam è mundo eliminet. Quis igitur erit, niſi rationis penitus expers, qui ſibi ſinat perſuaderi, huic portentoſæ tot capitum Hydræ Spiritum ineſſe divinum, qui audiri debeat, contra authoritatem & vocem totius Eccleſiæ Romanæ, quæ conſtanti Sedecim ſæculorum decurſu ſuam Fidem, cæleſtibus ſignis comprobatam, ſummo animorum, dogmatumque conſenſu, per orbem pænè univerſum propagavit.

Reſtat igitur ut ex his Sectarum dogmatumque diſſidiis hactenus explicatis, hoc porrò firmum, invictumque conficiatur argumentum. Tota illa Sectarum collectio pro primo ſuæ fidei articulo profitetur, ſe miſſam à Deo ad reformandum Eccleſiam Romanam. Sed collectio Sectarum ſibi mutuo contradicentium non poteſt eſſe vera, aut reformatrix Eccleſia, ut jam oſtenſum eſt. Ergo moderna collectio Sectarum, quæ profitetur ſe miſſam à Deo ad reformandum Eccleſiam Romanam, non poteſt eſſe vera Chriſti Eccleſia, aut reformationi idonea. Sic enim curvitas eſſet norma recti; & falſitas, & contradictio regula perfectæ veritatis. Videat ergo in quanto ſalutis æternæ naufragio verſetur, quiſquis extra gremium Eccleſiæ Romanæ inter has Sectarum ſyrtes miſerè fluctuatur.

ARTICULUS QUARTUS.

Calumniæ quædam apertæ contra doctrinam Eccleſiæ Romanæ à Novatoribus confictæ.

Calumnia prima: In cultu Imaginum.

FAmiliare eſt Sectariis quamvis labem Catholicis aſpergere, quâ apud ignarum populum deformes aut monſtroſi appareant. Colunt hi vetuſto majorum ritu imagines Chriſti ac Sanctorum: hinc fæcunda ſeges Calumniarum. De Papiſtis, inquiunt, conclamatum eſt: fugienda hæc hominum peſtis: non tantum impii ſunt, ſed etiam Sacrilegi, neque ſacrilegi tantum, ſed etiam cultores idolorum; Chriſtiani hominis nomen

men exuerunt, cum ethnicis inſaniunt, infidelium more lapides, & ligna adorant.

At tu, Sectarie, Calumniam loqueris quovis lapide & ligno craſſiorem. Orant Catholici ad ſtatuas lapideas Sanctorum, infers, ergo ſtatuas lapideas adorant. En tibi in ſimili forma formoſum argumentum: Orant Sectarii in templis ad Aras aut Columnas lapideas, ergo lapideas aras aut Columnas adorant. Errore iſto nos facile liberabis, ſi tu prius errare deſinas. Fides noſtra eſt, cultum divinum nulli creaturæ deferendum; ſi tu aliam nobis invitis affingas, tuum iſtud figmentum, non noſtra religio eſt. Imaginem Sancti hac ratione veneramur: primò ut ea conſpectâ ad cultum Sancto abſenti deferendum moneamur, ſicut tibi, Sectarie, viſa in conclavi tui Regis effigie ſubit animum grata quædam ac venerabunda beneficei Principis recordatio. Hoccine tibi novum crimen, & inauditum genus Sacrilegij? Altero modo imagines ipſas in honore habemus, quia Sanctos homines, & Deo charos repræſentant: ſicut tu, Sectarie, Bibliorum volumina, quamvis ex charta & atramento conflata, præ aliis libris in honore habes & oſcularis, quia in illis deſcriptum Dei verbum continetur: neque ſua altari aut calicibus in ſacris litteris derogatur veneratio, quorum Sacrilegum abuſum in Rege Balthaſare cæleſtis ultio vindicavit. Quidquid verò nos Sanctis in Imagine deferimus, id volumus univerſum in Deum ipſum redundare, cujus unius gratiâ præ alijs homines Sanctos honore proſequimur. En quo recidit immanis illa Papiſtarum impietas, & par cum Ethnicis cultus idolorum.

Eſto, inquies, iſta ratione Catholici quidam doctiores à cultu Imaginum idololatriæ maculam detergant, at populus paſſim eo errore dementatur, ut credat imaginibus Numen aliquod, aut poteſtatem naturæ viribus majorem ineſſe. Hinc illis genua flectunt, oſcula figunt, luminaria accendunt, templa atque aras Sacrilego cultu contaminant.

Nova hæc eſt calumnia, quam peperit diſciplinæ Catholicæ craſſa nimis ignorantia, hanc tibi palpandam præbeo. Quæro enim, an populus noſter exiſtimet ſe crimen aut ſacrilegium admittere, ſi Sancti alicujus ſtatuam argenteam aut æneam confringat, confractam comminuat, & in pateras, lances, alioſque uſus convertat, quando id publicæ, aut etiam privatæ utilitatis ratio fieri depoſcit. Nemo eſt inter nos qui hunc Eccleſiæ ſuæ pervulgatum uſum & inſtitutum ignoret. Numen ſcilicet ineſſe credit ſtatuæ quam frangit, ligno quod ſecat, imagini quam in publica Eccleſiæ luce lacerat atque comminuit. Apage cæcam calumniam: non ſunt hæc noſtri Popelli, ſed tui Miniſtelli deliria, cui parum eſt in re aperta cæcutire, modò vel ſic Religioni Romanæ aliquam impietatis larvam, imponat, contra quam poſſit è Cathedra falſitatis, ad captandum populi ſui plauſum, liberius detonare.

Calumnia Secunda: De ſigno Crucis.

Altera calumnia eſt, Catholicos ligna in Crucis modum tranſverſa populo adoranda proponere: ſibi perſuadere in hoc ſigno latere internam & arcanam virtutem, ad pellendum quoſlibet morbos, & quamlibet dæmonum poteſtatem debellandam. Et quamvis Catholici omnes uno ore reponant, ſe neque adorare, neque invocare aliquam internam ligni virtutem, ſed adorationem, ac fiduciam ſuam ad Chriſti in Cruce paſſi perſonam referre, ſurdis canunt, qui audire nolunt quid Catholici credant, ſed quid Sectarij ipſis affingant, tanta eſt conviciandi libido. Ut verò exornando huic convitio populare ludibrium adjiciant, Catholicum percunctantur: An ſi parens illius aut avus in patibulo expiraſſet, propterea vellet Patibulū in familiæ ſuæ inſignia adoptari? O pium, ac dignum Chriſtiano homine argumentum. Quæro ego viciſſim: An ſi parens tuus in Cruce expiraſſet, illum hominem tanquam tuum ac totius mundi Salvatorem ado-

adorares? Abſit, inquies, iſtud nefas: alius enim Homo eſt Chriſtus, quam quivis cæterorum mortalium. Vides quam facili reſponſo ipſe tuam enerves ludicram quæſtionem. Si ergo humanitatem Chriſti pro nobis paſſam propter unionem cum Verbo tanquam inſtrumentum redemptionis noſtræ adorare non recuſas, cur ligno Crucis ob ſingularem conjunctionem cum Chriſti humanitate nullum genus ſacræ venerationis deferendum cenſes? At, inquis, populus ignarus non Chriſtum, ſed ipſum lignum Crucis adorat. Verum contra, populi cultum conſtituit non aliena cogitatio, ſed propria intentio. Audi ergo & paucis cape, In Cruce non colit lignum, ſed in ligno Chriſtum adorat: quem autem adorat, illum & invocat, & propter hunc, Crucem in quo paſſus eſt tanquam paſſionis inſtrumentum & ſignum in honore habet. Tune audeas apertâ fronte profiteri, te non magis Crucis ſignum, quàm latronis patibulum venerari? Tam ſacrilegam vocem non tantum dæmones, ſed etiam plerique horum temporum Sectarij exhorreſcunt. Non adeo poſſunt primævæ Eccleſiæ monumenta ignorare, ut de Crucis veneratione ac virtute tempore Hieronymi, Auguſtini, Tertulliani, Conſtantini, ac Helenæ nihil in aures animumque admiſerint. Obvium eſt quod narrat S. Auguſtinus *lib.* 22. *de Civit. Dei cap.* 8. matronam quandam Carthaginenſem nomine Innocentiam, cum immedidicabili morbo ſinum illi cancer exederet, ſigno Crucis repente curatam eſſe. Nec minus notum, quod refert S. Hieronymus in vita Hilarionis. Exorto ingenti terræ motu, poſt mortem Juliani, maria ſuos terminos egreſſa Epidauris exitium minabantur: horum rogatu S. Hilarion contra tumentem maris gurgitem ſignum Crucis in arena formavit, confeſtimque ſtetit indomitum elementum, ac retro relapſum in ſuum ſeſe alveum recepit. Hoc (inquit Hieronymus) Epidaurus & omnis illa regio uſque hodie prædicat, matreſque docent liberos ſuos ad memoriam in poſteros tranſmittendam.

Calumnia tertia: De quadam Ioanna Papiſſa luculentè refutatur.

MOdernis Sectariis, maximè Anglis, objiciunt Catholici, quod regnante Elizabethâ, fæminam Sacræ poteſtatis & Ordinis incapacem, in Eccleſiæ ſuæ Caput evexerint. Hærent illi ad hoc exemplum orbi hactenus inviſum, tanquam ad apertum Sectæ acephalæ argumentum. Sed, cum aliâ arte monſtroſi Capitis deformitatem abſtergere nequeant, aliud monſtrum non diſſimile Catholicis affingunt. Ajunt enim anno Chriſti 855. Leoni IV. in Sede Romana ſucceſſiſſe fæminam, quæ in Pontificatu dicta fuerit Joannes VIII. & in eo ſediſſe annis duobus, & menſibus quinque. Hanc verò Joannam volunt fuiſſe origine Anglam, ſed natam Moguntiæ in Germania, & à quodam amaſio in habitu virili ductam Athenas, poſtea ſcientiis inſtructam veniſſe Romam, ibi ementito ſexu in Pontificem electam. Denique dum de S. Petro in Lateranum tenderet, in via coram populo peperiſſe, & ſe fæminam prodidiſſe.

Videamus quam bellè inter ſe hujus figmenti membra cohæreant. Aſſumpta eſt, inquiunt, in Pontificem anno 855. interea per quadringentos annos uſq; ad quemdam Martinum Polonum qui vixit anno 1250. omnes hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Scriptores rem tantam, tamque publicam ignorarunt, aut de ea, quaſi conjuratione factâ, homines tot ſæculis diſſiti in ſuis ſcriptis penitus ſiluerunt; in quorum Monumentis immediatè poſt Leonem IV. conſignatur Benedictus III. nullâ iſtius fabuloſi Joannis aut Joannæ facta mentione.

In gratiam, inquies, Romanæ Sedis rem tam deformem in Catalogo Pontificum ultro prætericrunt. At quamvis iſta tam admiranda tot ſæculorum conſpiratio latinos Scriptores

invaſiſſet: Græci tamen authores ut eſt Zonoras, Cedrenus, Curopalates, qui ante Martinum Polonum Annales ſcripſerunt, pro ſuo erga Sedem Romanam odio & invidia, hiſtoriam tam enormem minimè reticuiſſent: multò minus iſtorum temporum hæretici Sedis Apoſtolicæ hoſtes infenſiſſimi. Audiverint forte hujus fabulæ primi authores, fæminam aliquam in alicujus privatæ Eccleſiæ ſedem irrepſiſſe, ſtatimque odio ſtimulante rumorem illum Sedi Romanæ affingere non dubitarunt.

Deinde ipſa quæ circumfertur facti narratio apertè fabulam prodit. Magdeburgenſes *centur.* 9. *Cap.* 20. aiunt fuiſſe Anglam, eo quod fuerit ex parente Anglo nata Moguntiæ. Theodorus autẽ & Bibliander in Chronico, aſſerunt tantum dici Anglam, eo quod in Anglia educata & litteris erudita fuerit. Gerardus verò refert pro Angla habitam, eo quod monachus Anglus eam ementito habitu, per Galliam & Jtaliam circumduxerit. Alii demum tradunt eam non fuiſſe eruditam in Anglia, ſed Athenis operam ſtudiis dediſſe; cum tamen ex Bellarmino & aliunde probetur eâ tempeſtate litterarũ ſtudia uſque ad Bardam Cæſarem in tota Græcia extincta fuiſſe. Quam quæſo hæc tam pugnantia teſtimonia referunt ſpeciem veritatis? Denique quis credat, hanc fæminam ſagaciſſimam, quæ in reliqua ætate ſexum tanto ſtudio & arte celaverit, adeo fuiſſe imprudentem, imo dementem, ut, cum ſciret ſe tot menſibus uterum gerere, in publicum proceſſerit, ſuamq; infamiã toti populo ſpectandã ac vindicandã prodiderit. Quid verò de ea in tantis flagitiis deprehenſa factũ fuerit, quomodò poſtea vixerit, aut quomodo obierit, inter ipſos etiam Adverſarios altum ſilentium, ac ſi ipſa una cum hac fabula è rerum natura ſubitò evanuiſſet. Apage indignum ſano cerebro commentum, ex quo nihil aliud probant noſtri Sectarii, quam inſanam, cæcamque contra Eccleſiam Romanam calumniandi libidinem.

Atque ut calumniam tam infeliciter fabricatam, ſi quid habeant frontis, tandem erubeſcant: Conſulant de ea confutationes *Blondelli* ex ipſa Calvini Secta viri litteratiſſimi, qui poſtquam ex antiquioribus monumentis hujus fabulæ authores, tempus, locum, ac partes omnes accuratè expendiſſet, demum apertè demonſtrat, nullam ſubeſſe veri ſpeciem, totum eſſe inane figmentum, & ſuis architectis maximè probroſum. Adeo nempe luculenta eſt veritas, ut ſuis etiam adverſariis ſuffragium extorqueat.

Referuntur Calumniæ quædam apertæ à Miniſtris præſertim in Anglia confictæ.

ASſerunt imprimis Catholicos in pœnitẽtiæ Sacramento impune omnibus flagitiis fræna laxare: ac pro criminibus in futurum perpetrandis abſolutionis beneficium impertiri. Ut corruat hæc Miniſtrorum infamis igorantia, aut verſuta ignorantiæ ſimulatio, ſufficiat ad ſingulorum Catholicorum teſtimonium, & conſcripta paſſim fidei noſtræ monumenta appellare, in quibus de abſolvendis peccatis in futurum committendis, ne tenue quidem veſtigium deprehendes: quinimo omnes paſſim Sectarii, cum ipſo Luthero, Confeſſionem peccatorum apud Papiſtas crudeliſſimam conſcientiæ carnificinam appellant. Tam bellè criminationes illæ inter ſe concordant, quàm ſolent mendacia convenire.

Iterum, ut impingant Catholicis omnium ſcelerum carniſque licentiam, aiunt graviſſima quæque flagitia inter illos pro venialibus haberi. Refert in hanc rem Joan. *Berclaius*, ſe præſente à ſereniſſimo Angliæ Rege interrogatũ ex ſuis Epiſcopis aliquem: ecquid Catholici de Fornicatione ſentirent? Atque illum ſine cunctatione reſpondiſſe, inter Scriptores Catholicos eſſe qui Fornicationem in Venialibus numerent. Commotus mendacio tam ſplendido *Berclaius* liberè repoſuit, Non viſum eſſe inter Catholicos probatum authorem cujus doctrina tam infandum

ſandum præbeat Veneri patrocinium. Dum inter hos de ea quæſtione pluribus diſceptatur, ſubintrat conclave regium Epiſcopus alter non levis famæ Sectarius. Rex ad hunc converſus: hic, inquit, diſputatur, an Catholici doceant Fornicationem mortalem eſſe culpam, an venialem. Ille confeſtim, ac ſi de re notiſſima ſententiam pronunciaret, Venialem omnino (Rex ſereniſſime) Venialem culpam exiſtimant. En quales hi ſunt Seniores populi, qui Eccleſiam Romanam, ut innocentem Suſannam, ſuis calumniis & conviciis opprimunt. Hi ſunt idonei Judices controverſiarum fidei, hæc oracula fallere & falli neſcia, ex quorum ore populus diſcernat quid Apoſtoli, quid Patres antiqui, quid priſca Eccleſia docuerit, qui in doctrina præſenti & ante oculos poſita tam malignè cæcutiunt.

Plures aliæ particulares Impoſturæ, ac Maledicentiæ Sectariorum, præſertim Calviniſtarum.

GAbriel *Povelus* Calviniſta in priori ſuo libro *de Antichriſto*, in ipſa præfatione de Pontifice Romano ſic loquitur: *Deum ſanctè teſtor, me tam certò ſcire Pontificem Romanum eſſe magnum illum Antichriſtum, quàm Deum ipſum eſſe in cælo, Creatorem viſibilium & inviſibilium, & Ieſum Chriſtum verum illum eſſe Meſſiam Patribus olim promiſſum &c.* En ſymbolum Calviniſticum, ad cujus articulos non magis ſpectat Deum eſſe in cælo, & Chriſtum verum eſſe Meſſiam, quam Pontificem Romanum verum eſſe Antichriſtum. Hoc tamen Apoſtoli ſuo Symbolo nuſpiam appoſuerunt. Plura ſcilicet de hoc revelata ſunt Povelo cum ſuis, quàm ipſis Apoſtolis.

Pergit Povelus *lib: 2. de Antichriſto cap. 2.* contumelioſè affirmans, *Cardinales, Epiſcopos, Canonicos, Monachos, eſſe Locuſtas vaſtatrices, eſſe mendaces, eſſe homicidas &c.* Quam effrænata hæc contumelia in præcipuas orbis Chriſtiani familias ad Cardinalatus dignitatem evectas.

Quid mirum ſi hic cum Paræo, Burdo, alijſque ejuſdem Scholæ, vocitent *Ieſuitas*, membra Diaboli, progenies viperarum, ranas coaxantes, Caudam Antichriſti &c.

Sed nec parcit horum Spiritus horrendum in modum maledicere Chriſtis Domini, hoc eſt, ſupremis Eccleſiæ Chriſtianæ Principibus, & Monarchis. Sic enim illos tractat *Brederodius* Calviniſta in libello cui titulus a Fæderatorum inferioris Germaniæ defenſio tertia &c. ubi non dubitat pronunciare, *Quod Philippus Rex Hiſpaniæ ſit raptor, & notorius hæreticus, ideoque omnibus omnium Calviniſtarum viribus è regno ſuo expellendus.* Quod *Archiduces Auſtriæ ſint perfidi. Dux Sabaudiæ crudelis & perfidus. Sigiſmundus tunc Rex Poloniæ non diſſimilis*, &c. Hunc Spiritum hauſerunt poſteri à ſuis majoribus, ipſo Calvino, Beza &c. *Calvinus in Caput 6. Danielis* ſic ſcribit. *Principes terreni ſe contra Deum extollunt, ſuâ ſe ipſi potentiâ privant, imò verè indigniſſimi ſunt qui hominum cætui ac numero reponantur. Potius igitur illis eſt facies conſpuenda, quàm ipſorum imperiis obtemperandum, niſi omnem ſuperſtitionem extirpent, & funditus tollant.* Hæc & alia hujus generis atrociſſima fuſius deducta reperiuntur apud Ludovicum Richeomum in expoſtulatione Apologetica ad Regem Navarræ, cap. 28.

Authoritatem antiquorum ac Sanctorum Patrum contra ſuos errores, quantum vilipendant Calviniſtæ, patet in particulari ex *Franciſci Iunij* Animadverſionibus circa lib. 3. Bellarmini de Pontifice, ubi paſſim ſic pronunciat: *Patres à vero plurimum aberraverunt. Hæ ſunt meræ Patrum conjecturæ. Sunt vanæ ſuſpiciones quibus boni Patres plus ſatis indulſerunt &c.* Et in hoc Antiquorum Patrum contemptu non alijs quam ſui Calvini veſtigiis egregiè inſiſtunt.

Agens enim *Calvinus* de concupiſcentia *inſtit. lib 3. § 10. Neque opus eſt* (inquit) *multum inveſtigando laborare quid hic Veteres ſenſe-*

rint &c. De ſatisfactione, *inſt. lib. 3. cap. 4. §. 38. Parum me movent, quæ in Veterum ſcriptis de ſatisfactione paſſim occurrunt.* De Laicis in neceſsitate baptizantibus, inſtit. lib. 4. cap. 15. §. 10. *Quod autem multis ab hinc ſæculis, adeoque ab ipſo ferè Eccleſiæ exordio uſu receptum fuit, ut in periculo mortis Laici baptizarent, non video quam firma ratione defendi queat.*

Ex his patet ſimul mirus Eccleſiæ Chriſtianæ contemptus, ſimul manifeſta hallucinatio, Quod cum hi Sectarii appellent ad primitivam Eccleſiam, quam agnoſcunt infallibilem, nihilominus antiquorum Patrum authoritatem ſic vilipendant, ut ſuum illis judicium præponant.

In *contemptu Sanctorum cum Chriſto regnantium*, en Calvinum eo progreſſum ut eos *larvas, carnifices, beſtias* appellet lib. 3. Inſtit. cap. 20. §. 27. *Inde* inquit, *colligimus nihil eos Chriſto reliquum facere, qui pro nihilo ducunt ejus interceſsionem niſi accedant Georgius, & Hyppolytus, aut ſimiles larvæ.* Et in libro de ratione Reformandæ Eccleſiæ. *Omitto Dominicum, & ſimiles carnifices: Omitto Methardum, Lubinum, & ſimiles beſtias.* Et inſtit. cap. 20. §. 24. *Quis euſque longas illis (Sanctis) eſſe aures revelavit, quæ ad noſtras voces porrigantur?* Reſpondeat huic maledico nomine totius Eccleſiæ primitivæ *S. Auguſtinus* Serm. 27. de Sanctis: *Quiſquis*, inquit, *honorat Martyres, honorat & Chriſtum: & qui ſpernit Sanctos, ſpernit & Chriſtum.* Atqui Calvinum cum aſſeclis ſanctos ſpernere, ex dictis manifeſtum eſt. Ergo illos Chriſtum etiam ſpernere nimis perſpicuum evadit.

De *fallacils eorum & æquivocationibus in* articulis fidei, ſpecimen ex multis unum adnotare juvat. *Beza* Calvini diſcipulus ut Lutheranos in ſuam Sectam ſpecie concordiæ fallaciter attraheret, anno 1556. ſcripſit *Confeſsionem* fidei in qua aſſeruit, *Corpus Chriſti vere & realiter eſſe præſens in Cœna & communione Euchariſtica.* Sed cum Lutherani conclamarent, Bezâ teſte, Zuinglianos Calviniſtas jam ſuam doctrinam & Sectam deſeruiſſe, idque hi Bezæ graviter exprobrarent. Tum demum Beza inſigni aſtu reſpondit, ſe quidem id ſcripſiſſe, ſed per hoc intelligendam non eſſe *Cœnam Domini quæ celebratur in terris*, ſed *Cœnam illam quæ celebratur in cælo*, ubi Chriſtus *verè & realiter præſens eſt.* En quales Prothei! quam fideles pro reformanda Eccleſia Apoſtoli? Hoc Bezæ factum diſertè tradit *Bellarminus* lib. de Euchariſtia cap. 2. & teſtatur *Claudius Sanctes* in reſpons. ad Bezæ apologiam.

Oſtenditur Impoſtura iniquiſsima ANTONII EGANI *de quæſtu Simoniaco Eccleſiæ Romanæ per Apoſtolicos Miſsionarios.*

PRodiit non ita pridem peſtifer Libellus Antonij Egani, qui deſertâ avitâ fide, & religioſa profeſſione, ex Hibernia in Angliam profugit, nec enim Hiberniæ tellus animal tam Venenatum in ſuo gremio ſuſtinere potuit. Vulgavit ille contra Apoſtolicos Miſſionarios calumniam mirâ arte confictam, de quæſtu ſacrilego ac Simoniaco, quo ſingula flagitia venalia exponunt, taxato etiam pretio quod ex eorum abſolutione aut diſpenſatione corrogare debent: tanta ſolet eſſe tranſfugis calumniandi libido. Nolo ego (quod mihi promptum foret) rem hanc pluribus perſequi, ſed tantum paucis, & abſque ullius offenſione calumniam adeo pernicioſam diſſipare, ne pergat incautos in errorem inducere.

Atque imprimis quæro, Egane, quibus argumentis, tabulis, ac teſtibus hanc accuſationem graviſſimam in publica orbis luce confirmas? Hoc ut præſtes omnium leges, & ipſius Angliæ ſtatuta requirunt, quæ jubent Accuſatorem legitimâ criminis probatione deſtitutum Impoſtoris infame nomen ac pœnam ſubire. Hic verò, in accuſatione graviſſima, nihil aliud Eganus niſi ſuam unius fidem, eamque leviſſimam, in cauſæ ſuæ teſtimonium adducit. Cum tamen Ius omne tam civile, quam Canonicum, &

ipſum

ipſum Actorem, & inimicum, & malevolum, & infamem, & Apoſtatam, à teſtium numero penitus excludat. Vide ſi quid Iuris delibaſti C. *Cum oporteat* de Accuſ. Et l. *Iuſta* ff. de manu vin. Et in C. *Alieni erroris*. 3. q. 4.

Ex quibus manifeſtè conficio tantum abeſſe ut tuo teſtimonio ſuſceptæ accuſationi ullam veritatis umbram concilies, ut potius te ipſum execrandæ calumniæ authorem, & impoſtorum pænis obnoxium admittere cogaris. Neque verò arbitror ipſa Acatholicorum tribunalia adeo eſſe æquitati inimica, ut audiendos cenſeant fugitivos in ſuos Dominos crimina procudentes, nullo alio teſte, nullis tabulis, nullâ veri ſpecie comprobata.

Secundò, interrogandus mihi eſt Eganus, quo pacto fieri poſſit ut Miſsionarij Apoſtolici impune, & ex præſcripto Cancellariæ Romanæ, ut ipſe fingit, quæſtum Simoniacum ubique exerceant, quem ipſa Eccleſia, cum Pontifice Romano, in æcumenicis Conciliis congregata, ſeveriſsimis ſemper legibus damnat, ac pænis inſectatur? Legantur cenſuræ ac pænæ graviſsimæ contra Simoniacos ab Eccleſia Romana conſtitutæ in Concilio Romano primo ſub Alexandro II. Pontifice. Extant contra eoſdem decreta Concilij Placentini, ubi traduntur fuiſſe quatuor millia Clericorum tempore Urbani II. Eadem fuit mens & ſententia Patribus ex toto orbe Chriſtiano congregatis in Concilio generali Lateranenſi VI. ſub Innocentio III. cap. 36 Nec minor noſtro ævo cura inceſsit omnes Eccleſiæ Præſules in Tridentina Synodo collectos, ne quem è ſuo corpore, aut aliud Eccleſiæ membrum execranda Simoniæ peſtis afflaret, contra quam firmiſsimos legum obices opponit ſeſſ. 21. in decreto de Reformatione cap. 1.

His accedunt graviſsima Pontificum diplomata, quæſtui Simoniaco omnis in Eccleſiam aditus ſeveriſsimè præcluditur. Et quidem Eugenius IV. præcedentium Pontificum ac Conciliorum veſtigiis inſiſtens in ſuo diplomate, poſt multa in hanc rem decreta, his verbis concludit, Statuentes præterea quod univerſi & ſinguli, etiam præmiſſa (quâvis) dignitate præditi; qui quomodolibet dando vel recipiendo Simoniam commiſerint, aut ut illa fiat Mediatores extiterint, ſeu procuraverint, ſententiam Excommunicationis incurrant &c. Et ne harum legum vigor lapſu temporis vel in minimo laxaretur, proximo ſæculo diſertè innovantur à Leone X. in ſua Conſtitutione quæ incipit *Supernæ*. §. 37. Conſtitutiones, inquit, per Anteceſſores noſtros, etiam in Sacris Conciliis contra hujuſmodi Simoniacos editas innovamus, eaſque inviolabiliter ſervari præcipimus, ac pænas in eis contentas pro expreſsis & inſertis haberi, & delinquentes, etiam authoritate noſtra, affici volumus. Atque has Conſtitutiones perpetuo valituras & in quovis Eccleſiæ tribunali ſeveriſsimè obſervandas, non minori ſemper curâ alij, atque alij Pontifices inſtaurant.

Quis ergo, niſi fatuus, uni credat Egano fugitivo, Apoſtatæ, & Eccleſiæ Romanæ hoſti jurato, contra hæc quæ adduxi teſtimonia, ac publica Eccleſiæ Iura, ac tribunalia toto orbe notiſsima.

Hinc ego vos, Academici Oxonienſes, qui Egani libello teſtimonium appoſuiſtis, & omnes cordatos monitos velim, ut omnia ſedulò circumſpiciatis anteaquam aurem hujuſmodi Transfugis, multò minus fidem præbeatis, qui prius honeſtatem omnem quam fidem exuêrunt.

Veniunt illi ad vos in veſtimentis ovium, intus autem ſunt lupi rapaces, qui non dubitant quâvis calumniâ Eccleſiæ Romanæ famam lacerare, ut hac infami arte veſtram gratiam ac patrocinium promereantur. Latet, mihi credite, latet intus fraudulentus Sinon, qui multa de Danais mentitur, paratus interea, ſi res ferat, veſtram quoque Trojam incendere, eòque ſe proripere quo libido, quo lucrum, quo novus furor impulerit. Tales, inquit *Eraſmus* ad Unibaldum, tantum quærunt cenſum, & uxorem, cetera.

cetera præſtat illis Evangelium, hoc eſt, poteſtatem vivendi ut volunt. Neque hic de genio irrequieto quo transfugæ illi agitantur noſtri tantum temporis ſenſus aut cenſura eſt. Innatam illis levitatem ac depravatam indolem vivis coloribus depinxerunt nobis primi Eccleſiæ Patres, ne malis artibus incautos in fraudem inducerent. Non exiſtimes, ait S. Cyprianus de unit. Eccleſiæ, bonos de Eccleſia poſſe diſcedere; triticum non rapit ventus, nec arborem ſolidâ radice fundatam procella ſubvertit, inanes paleæ tempeſtate jactantur, invalidæ arbores turbinis incurſione evertuntur. In eandem ſententiam notat Tertullianus per hujusmodi Eccleſiæ ſpumas ac vilia purgamenta, ſincerum illius corpus magis putum, integrumque conſervari. Avolent quantum volent paleæ levis fidei quocunque afflatu tentationum, eò purior maſſa frumenti in horreo Domini reponetur. Hæc omnia in leviſſimis Egani moribus quam apertè eluceant quiſquis obſervare voluerit, facile concludet, nihil aliud ab hujuſmodi protheo, quam malas artes, fraudes, ac calumnias, expectandum fuiſſe.

Contra fatuam Concluſionem Andreæ Sall *pro Secta Proteſtantium ſuſcipienda.*

ASſerit ille, in ſua Recantatione, poſt diuturnū ſtudium, ac conſiderationem Eccleſiæ Romanæ, & Lutheranæ, ſe tandem *Concluſiſſe*, Fidem Eccleſiæ Anglicanæ Tutiorem & ſecuriorem eſſe pro ſua ſalute, quàm viam Eccleſiæ Romanæ.

Itane tu concludis, infelix Dialectice? Expendiſti igitur, te fatente, pro veritate Eccleſiæ Romanæ totius pænè orbis Chriſtiani commune teſtimonium, per mille quingentos annos à Chriſto uſque ad Lutherum, omnium populorum, omniumque gentium conſenſu receptum. Adeo ut toto illo ſæclorum decurſu; præter Romanam, nullam omnino poſſis deſignare Eccleſiam palam cognitam, de qua potuerit verificari perpetuus illius ſymboli articulus, Credo in Sanctā Eccleſiam Catholicam. Nulla ergo in orbe terrarum per mille quingentos annos publicè nota fuit Catholica, id eſt, univerſalis Chriſti Eccleſia, vel ſola debuit eſſe Romana. Et tu ex hac præmiſſa concludis, rejecta Religione Catholicâ ac Romanâ, ſecuriorem tuæ ſaluti fore Confeſſionem Proteſtantium in Anglia, quam & tota Eccleſia Catholica, & aliæ Sectæ per orbem diffuſæ, & maxima pars ipſius Angliæ tanquam falſam, erroneam, ac hæreticam prorſus damnant, & execrantur. Adeò ut nullum toto orbe angulum, nullam Sectam, aut Sectarium mihi poſſis demonſtrare, qui in conſtituendo Capite, primatu, & hierarchia Eccleſiæ, cum Anglicana proteſtantium Secta conveniat.

Tune Sall, & Sal, ut ipſe putas, magnæ ſapientię, tune ſanâ mente ponderaſti pro Eccleſia Romana tantam tamque conſtantem omni ævo Miraculorum gloriam, quam ipſe Chriſtus publicam veræ Eccleſiæ notam ac teſtimonium eſſe pronunciat. Non ignoras quanta Compoſtellæ, ubi aliquando vixiſti, edantur prodigia omnibus conſpicua, quanta Lauretì in ipſo ſinu Eccleſiæ Romanæ, ut alia ſileam toto orbe notiſſima. Sat tibi nota conſtantia tot Martyrum ſignis innumeris à Deo comprobata, qui omni ævo veritatem Religionis Romanæ ſuo ſanguine ita conſignarunt, ut nullis Tyrannorum tormentis (multò minus unius Pſeudo-epiſcopi blanditiis) à primævæ fidei confeſſione dimoveri potuerint.

Hanc tu Religionem pro animæ tuæ ſalute tibi deſerendam concludis, & amplectendam Sectam paucorum Proteſtantium, cujus originem, aut progreſſum omni ævo à Chriſto uſque ad Lutherum, & tu, & orbis univerſus ignorat. Pro cujus veritate, præ aliis Sectis, quæ ipſe condemnas, nullum particulare Dei teſtimonium, nullum generale Concilium, nullum divinum Miraculum, nullum ſæculorum aut gentium Conſenſum poteris in medium proferre. Quidquid enim tu pro Cætu proteſtantium ſive ex arcano,

tibique

ubique ignoto Spiritus teſtimonio, ſive ex Scripturarum intelligentia illis ſolis à Deo donata, prætendes; idem ſibi Puritani, idem Anabaptiſtæ, idem Independentes, idem reliquarum Sectarum colluvies eodem jure vindicabit. Non tantum ergo totius orbis Catholici ſuffragio, ſed tuo etiam judicio conſtrictus & condemnatus teneris.

Heu Sall miſerande, Sal infatuate; adeòne tuus ille in Chriſto Pater, aut potius parricida, te potuit dementare, & omnem bonæ mentis aciem eripere, ut in Concluſionem tam ſtolidam, tam cæcam, tam infamem te adactum fateare? Quâ tandem factum eſt, infauſtâ metamorphoſi, ut qui poteras tibi & aliis Sal eſſe Chriſtianæ Sapientiæ, nunc ut inſulſum cadaver ad nihilum valeas ultra, niſi ut mittaris foras, & ab hominibus ubique gentium tuo merito conculceris.

At agnoſce infelix, agnoſce tandem, quanta te involverit mentis caligo, quæ cæco impetu Te in hanc erroris abyſſum præcipitem adegit. Revoca, dum licet, infauſtum gradum, quo ad interitum feſtinas. Aderit brevi dies illa extrema, aut potius nox caliginoſa, in qua dabitur profligatæ vitæ errata ſerò agnoſcere, nunquam reparare. Reſpice vel nunc ſtatum animæ tuæ miſerandum, in quem te ultro demerſiſti. Extra ſinum matris Eccleſiæ tanquam abortivum te projeciſti: ſacrum Sacerdotij miniſterium tot modis temeraſti; vota Deo nuncupata auſu Sacrilego proculcaſti: omnia ſalutis remedia tanquam inane ludibrium longè abjeciſti. Et adhuc tot ſcelerum reus haud ſeriò advertis, quàm horrendum te judicium, quàm dira ſententia, quàm immane barathrum expectet. Quid dico expectat? Jam coram orbis tribunali tua perfidia patefacta eſt, omnium judicio condemnatus, & vinculis tuæ conſcientiæ conſtrictus teneris, in profundum gehennæ, niſi reſipiſcas, quâ neſcis horâ abripiendus. Ridet interea & exultat in interitu tuo infauſta Hæreſis, ejuſque Miniſtri, quibus te nefandis errorum catenis mancipandum tradidiſti. At luget ex adverſo funus tuum Patria chariſſima quæ te olim genuit: luget Eccleſia quæ te à teneris in ſinu fovit: luget Cætus ille Sanctiſsimus, qui te optimis legibus & exemplis inſtituit. Si enim cenſemus communi luctu deflendum corpus quod deſeruit anima, quomodo non deflenda eſt anima quam deſeruit Deus?

Atque utinam tandem tu teipſum deflere incipias: neque verò poteris, niſi ferreus es, à ſalubri luctu ac lachrymis temperare, ſi oculis tuis ſeriò proponas ſtatum animæ tuæ tot modis horridum ac luctuoſum: deformata omnia priſtinæ Religionis veſtigia, obliteratam pietatis ſpeciem, extinctam probitatis imaginem, aut potius in imaginem Satanæ ſacrilego furore transformatam.

Pandit adhuc Clementiæ ſinum prodigo Filio benignus Deus. Humanum eſſe novit labi & errare, ſed dæmoni proprium in errore perdurare. Unica ad ſalutem reſtat via, à lapſu gradum revocare, errores agnoſcere, ac palam abdicare. Non deſunt tibi etiam in Anglia non indecòra magnorum heroum exempla, qui non dubitarunt abdicato quovis officio, dignitate, & Aulæ gratiâ, errores potius corrigere, & ad Romanæ Eccleſiæ gremium convolare, quàm certiſsimum æternæ ſalutis naufragium incurrere. Et tu tandem Sall, qui hos ſecutus es errantes, ſequere dum licet pænitentes: utque in oppugnanda Chriſti Eccleſia te ſubitò in Saulum transformaſti, ita in propalanda ipſius fide ac veritate, te deinceps Paulum exhibe. Hoc à te ſuo jure depoſcit toties indignè proculcata Religio, violata conſcientia & æquitas, & quod caput eſt, nunquam niſi ſic evitanda mors illa immortalis, & gehennæ nunquam extinguendæ ſupplicia.

Quod ſi in iſta qua detineris mentis caligine, incipiat tandem tibi radius aliquis divinæ lucis oboriri, reflecte oculos ad Petram unde exciſus es, neque pudeat poſt tot errorum labyrinthos ad agnitam olim Eccleſię Catholicæ ſemitam reſpectare.

Utque tibi ad hoc non deſint Conſiderationes idoneæ, quas in Dei conſpectu ſincero animo revolvas, non recuſavi (utinam in tuam quoque ſalutem) laborem formandi in hoc Opere pauca quædam ac dilucida Argumenta, quibus neceſſe eſt à Novatorum erroribus ad veram Eccleſiam quemlibet adduci, qui apertam ſalutis viam animo non penitus obcæcato inveſtigare voluerit.

•

Refelluntur Calumniæ Sectariorum in Anglia malignè conficta contra Patres Societatis ibidem.

NIhil omni tempore ſtudioſius agunt Sectarij illi, quàm ut Patres Societatis præ cæteris perſequantur, exterminent, & populo reddant execrabiles, ne illi ſuis Erroribus pergant obſiſtere. In hunc finem malignè illis affingunt opiniones maximè deteſtabiles, uti de licito uſu æquivocationū ad tegendam conjurationem in Regis vitam: de abſolutione, & negatione iſtius criminis etiam cum juramento in articulo mortis: de licita occiſione Regis hæretici ut Religio Catholica introducatur: & depoſitione illius per ſubditos ſi à Papa excommunicetur: & per diſpenſationem Papæ poſſe mendacium fieri licitum, & alia quæ hic ſequentur.

Sed contra has calumnias. Primò, Manifeſtum eſt ex Societatis probatis Doctoribus in Libris publicis, & toti orbi conſpicuis, doctrinam illius odioſis illis, & calumnioſis aſſertionibus prorſus adverſari. De quibus, alijſque hujuſmodi, pluribus *Martinus Becanus Opuſculo* 12.

Secundò, Patet hoc evidenter ex publica Declaratione ipſius Regis Galliæ Henrici IV. qui in hoc contra Calviniſtas calumniatores Jeſuitarum patrocinium pridem ſuſcepit. Sic enim inter alia pronunciavit coram Senatu Pariſienſi in pervigilio Nativitatis Chriſti anno 1603. Neque verò (illi) aliquid docent, quo Eccleſiaſtici mihi non tribuant quod eſt tribuendum: Nec unquam inventus eſt qui ab iis necem Regum didicerit. Quare, totum hoc quod illis objicitur, nihil eſt. Ita hæc, aliaque manifeſtè confirmat *Antonius poſſevinus in Apparatu ſacro tomo* 3.

Tertio, ut horum ſingula in particulari reddantur omnibus manifeſta prorſus, & irrefragabilia, ipſius Societatis Anglicanæ Declarationem de ſingulis diſertè ad verbum expreſſam, hic ex ipſis Actis fideliter ſubjicio.

Declaratio Patrum Societ. IESV Provinciæ Anglicanæ facta in Congregatione Provinciali habita Gandavi ad 1. *Iulij Anno* 1681.

CUm non ſolum deteſtandam nobis conjurationem malitioſè affinxerint in Anglia Hæretici, verum etiam varias à Chriſtiana & vera Theologia perquam alienas, ſummèque execrabiles opiniones atque ſententias, videlicet.

1. Licitum eſſe per æquivocationem ſuſceptam in vitam Regis conjurationem tegere, etiam cum legitimè quis à Iudice interrogatur.

2. Poſſe quempiam qui criminis commiſſi abſolutionem Sacramentalem acceperit, illud in articulo mortis legitimè interrogatum, etiam cum juramento, negare, quamvis ipſe ſponte de illo ſermonem inſtituat.

3 Licere ſubditis interficere Regem Proteſtantem, ut eo amoto introducatur fides Catholica: & ſi Regicida eo titulo morti adjudicetur, eum Martyrii laurea coronandum.

4. Regem à Papa excommunicatum, à Subditis ſuis deponi, & occidi poſſe.

5. Papam ſuâ diſpenſatione licitum poſſe facere in ullo caſu mentiri, aliave contra legem Dei mala perpetrare, ut inde boni aliquid eveniat.

6. Licere uxori maritum concubinarium è medio tollere.

Patres

Patres Profeſſi Provinciæ Anglicanæ juxta triennalem morem congregati declarant, ſe neque didiciſſe, neque docuiſſe, neque audiviſſe ab ullo è Patribus noſtris edoctas unquam fuiſſe prædictas propoſitiones: imo ſingulos, eas omnino deteſtari. Actum Gandavi in domo tertiæ probationis Anglorum Societ. Jeſu 4. Julij 1681.

De *Iuramento Fidelitatis* ibidem ſic decernitur. Ut uniformiter (quod in Congregatione rogatū fuit) inter Noſtros in modo agendi circa Iuramentum Fidelitatis, uti vulgò nominari ſolet, procedatur.

1. Profiteamur omnes tantam à nobis ſingulis erga Regem noſtrum cum res tulerit ſincerè jurandam, & exhibendam obedientiam, atque fidelitatem, quanta ab ullis ubivis Catholicis ſubditis quibuſcunque Principibus exhiberi ſolet.

2. Juramentum Fidelitatis, uti jam eſt, varijs heterodoxis inſperſum clauſulis, ſuſcipi non poſſe, præſertim cum id ſummorum Pontificum Brevibus ſit damnatum &c.

Actum in Congregatione Provinciali Patrum Anglorum Societatis *IESV* celebrata Gandavi in Domo tertiæ probationis ejuſdem Societatis die 5. Iulij 1681. Nonne hæc perfecta fidelitas eſt ex ipſa Chriſti ſententia, Reddere quæ ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ ſunt Dei Deo?

Experimenta certè hujus Fidelitatis habuit Rex Carolus Primus, & Secundus, dum á ſuis ſubditis Heterodoxis & ſecurim ille, & hic exilia paſſus, Patres, & Catholicos Angliæ & Hiberniæ habuerunt ſibi fideliſſimè & conſtantiſſimè adhærentes, etiam cum fortunarū, terrarum, & bonorum penè omnium jactura. Hæc nemo ignorat qui in præteritorum temporum rebus recenter geſtis aliquid habet memoriæ.

Quis non meminit, dum Rex exul in Gallia verſaretur, quot legationibus ex parte Catholicorum in Hibernia ſolicitatus fuerit ut eò ſecurus adveniret, ab omnibus Regni Catholicis recipiendus, & ad extremum uſque ſpiritum defendendus. Ac poſtea ipſo in ſuum locum Proregem tranſmittente, quomodo contra Regis hoſtes heterodoxos pro ipſius jure ac corona uſque ad extremum Patriæ exitiū fideliſſimè decertaverint.

Recenti & ipſe memoria retineo, dum idem Rex Carolus II. in Belgium profugus cum Fratribus adveniret, quantâ fidelitate præ alijs, Catholici Proceres plurimi tam Angli, quam Hiberni ipſi adhæſerint; ac eorum Legiones integræ ſe Regis ac Ducis Eboracenſis obſequio mancipaverint. Hæc ſanè, & alia quæ prætereo, potentiſſima ſunt Catholicorum erga ſuum Regem fidelitatis exempla, quæ ſi memoriâ recolantur, facile poterunt obſtruere ora loquentium iniqua, & ab æquo, novoque Rege præmia potius, quàm calumniarum fidem promereri.

ARTICULUS QUINTUS.

Novarum Sectarum dogmata Particularia proponuntur.

Hæreſes Calvini cum Luthero communes.

CAlvinus, qui fuit tempore poſterior Luthero qui emerſit anno 1517. omnes ferè Lutheri errores complexus eſt, & inſuper novos addidit, quos ſuperius variis locis ſingillatim refutavimus. Quoniam verò ex illis profluxerunt plurima dogmata recentiorum Sectarum, illos etiam hic ſub unum aſpectum ſummatim proferemus.

Docuerunt illi, Scripturam eſſe per ſe claram, & ſolam Regulam Fidei.

Traditiones non eſſe admittendas.

Eccleſiam Romanam ſucceſſu temporis à vera Fide defeciſſe.

Pontificem Romanum non eſſe Caput Eccleſiæ, nec judicem controverſiarum fidei.

Sanctos non eſſe invocandos, nec honorandas eorum imagines, aut reliquias.

Sacramentum Confirmationis, extremæ Vnctionis, & quædam alia non eſſe admittenda.

Sacrificium Miſſæ abrogandum: Communionem dandam ſub utraque ſpecie.

Purgatorium non admittendum, nec Indulgentias, nec preces pro defunctis prodeſſe.

Cælibatum non requiri in Miniſtris Eccleſiæ.

Liberum hominis arbitrium ad opera bona,& mala per primum peccatum periiſſe.

Ex ſola Fide hominem juſtificari, non ex Merito bonorum operum.

Jeiunium, abſtinentiam, & alia præcepta Eccleſiæ explodenda eſſe. In his plura particularia dogmata continentur, & alia ſingularia Lutheri accuratè exprimuntur in Bulla Leonis X. in fine hujus Tractatus.

Dogmata Calvino propria his addita.

DEum ſecundum eſſentialem perfectionem non eſſe infinitum. Nec ubique præſentem in hoc mundo, ſed ubique in cælo.

Decreta Dei non eſſe ab æterno. Dei æternitatem non eſſe indiviſibilem, ſed diviſibilem & ſucceſſivam.

Chriſtum non eſſe mortuum pro omnibus, ſed pro ſolis prædeſtinatis.

Illum in cruce deſperaſſe, nec verè ac propriè deſcendiſſe ad inferos.

Per ſuam Mortem ac Paſſionem nihil ſibi meruiſſe.

Chriſtum ab initio multa ignoraſſe, quæ poſtea didicit. Sed in hunc errorem lapſus eſt etiam Lutherus.

Imaginem,etiam Chriſti, honorandam non eſſe.

Prædeſtinatos eſſe ab æterno quoſdam homines ad gloriam, & quoſdam ad damnationem, ſine ullo ipſorum merito, aut horum culpa, ſed ex Dei beneplacito.

Hoc decretum prædeſtinationis tam fixum eſſe ut tollat omnem arbitrii libertatem in negotio prædeſtinationis.

Gratiam per Chriſtum dari ſolis prædeſtinatis. Et his non dari gratiam habitualem ſive Sanctificantem, ſed tantum actualem. Et hanc non ſufficere ad ſervandum totam legem Decalogi: ac per eam tolli uſum liberi arbitrii.

Deum eſſe auctorem peccati; & homines ad peccata impellere.

De Baptiſmo infantium docet, Omnes filios fidelium naſci ſanctos, & ut ſalventur Baptiſmo non indigere. Infidelium verò filiis Baptiſmum non prodeſſe: filios denique illegitimos ad Baptiſmum non admittendos.

De Sacramento Euchariſtiæ, Calvinus cum ſuis, negat Corpus & Sanguinem Chriſti verè & realiter eſſe præſentem in Euchariſtia,ſed tantum figurativè:quod eſt omnino contra Lutherum & Lutheranos, quorum dogmata propria,ut dixi,reperiuntur in hujus Tractatus fine expreſſa prout ab initio damnata fuerunt.

Hereſis Anglicana Proteſtantium, Puritanorum, Independentium.

PRoteſtantes in Anglia Religionem ſibi fabricarunt à cæteris proteſtantibus Germaniæ in multis diverſam, uti ſupra cap. 2. oſtendi eos nec quidem in articulis fundamentalibus per omnia convenire. Eſt autem Secta proteſtantium conflata ex variis dogmatibus partim Lutheri, partim Calvini, quibus & alia ſunt adjuncta dogmata,rituſque ab utroque diverſi. Nam primò,proteſtantes Regem ſtatuunt eſſe Caput ſupremum Eccleſiæ Anglicanæ. 2. Admittunt Eccleſiam debere conflari ex Archiepiſcopis, Epiſcopis, Decanis, aliiſque gradibus Eccleſiaſticæ hierarchiæ. 4. varios recipiunt Catholicorum antiquos ritus, altaria, cereos, ſuperpellicia; non tamen realem Chriſti præſentiam in cæna Euchariſtica. Eſtque hæc in Anglia Religio Regis, & Aulæ,cui per varias Leges conatur reliquas Sectas conformare.

Puritani è contra ſunt rigidi Calviniſtæ, nec niſi purum Dei verbum juxta Calvini placita ſe admittere profitentur. Hi in negando Regis primatu: in excludendis gradibus

Hierar-

Hierarchiæ Eccleſiaſticæ : in eliminandis omnibus Eccleſiæ Romanæ ritibus, Proteſtantibus è diametro opponuntur. Qui & alio nomine *Presbyteriani* nuncupantur : eo quod velint Eccleſiam ſuam, excluſis Epiſcopis ac Miniſtris, à ſolis Senioribus laicis adminiſtrari.

Independentes, qui maximè *Cromuelli* tempore emerſerunt, in hoc Puritanis ac Proteſtantibus adverſantur, Quod neque Reges, neque Epiſcopos, neque Seniores ad Eccleſiæ Regimen admittant. Sed velint quemlibet ſibi Miniſtrum eſſe : ac quemvis ſine ulla perſonæ ac ſexus diſtinctione eſſe legitimum verbi Dei præconem, idque quovis loco, ac tempore, dum ſentit ſe à Spiritu Sancto ad prædicandum Dei verbum impelli. Ac proinde templa, altaria, pulpita, rem fruſtraneam, & è medio tollendam exiſtimant. Pro ſuæ verò Sectæ defenſione contra reliquos Sectarios hoc argumentū validè intorquent : Vobis omnibus licuit Eccleſiæ Romanæ antiquos ritus ac Cæremonias omnes evertere ac reformare, quibus centenis annis ante vos uſa fuerat. Ergo nobis multò magis licebit veſtros Ritus, Eccleſias, ac Cæremonias abolere, quæ tantum de novo emerſerunt, neque parem cum Eccleſia Romana authoritatem, aut antiquitatem obtinuerunt. Videant quæſo Proteſtantes, & Puritani, niſi à ſuo errore recedant, quo pacto ab hoc Independentium argumento ſeſe expediant.

Annotatio particularis ad Sectam Anglicanam, aliasque modernas.

VOx una & doctrina communis Sectariorum hujus temporis hæc eſt: Eccleſiam Romanam à vera fide defeciſſe, & in graviſſimos errores prolapſam per mille ducentos annos. Et hanc eſſe cauſam cur Clerus & populus *Angliæ*, *Hollandiæ*, & *Germaniæ* ex parte non modica, Eccleſiam Romanam deſeruerit, & oppugnare cœperit. Atqui non hanc, ſed longè aliam ab ea deficiendi Cauſam fuiſſe, ipſa defectionis primordia luce meridiana clarius demonſtrant.

Primò, in Clero & populo *Angliæ*, integris illis mille & ducentis annis viguit, floruit, triumphavit Religio Romana, cum ſumma Cleri, Populi, Principum veneratione. Nullus horum eam incuſavit, nullus redarguit, nullus totis viribus non defendit. Invadit ſubitò Henricum octavum Angliæ Regem libido iniqua repudiandi conjugem legitimā, & ducendi Bolenam pellicem. Obſtat vehementer Pontifex Romanus Regiæ libidini, & anathematis pœnas intentat. Has ut Rex fugiat, & Bolenam retineat, Pontificis jugum excutit, Eccleſiæ Romanæ hoſtes advocat, opima illius ſpolia ſuis aſſeclis in prædam exponit. Res mira! per tot ſæcula toto regno Fides Romana ut Sancta & ſalutifera, & ſine ruga colitur, & defenditur : nullus eam tot Prælatorum erroris in fide accuſavit, nullus lapſam & proſtratam advertit. Et ecce ſubitò, ut primùm, ob Bolenam, Rom. Eccleſiæ Rex adverſatur, & ejus prædia in præmium proponit, mox toto Regno proclamatur illa à fide pridem devia, erroribus deformata, vitiis proſtrata, nova Babylon : hæc ſcilicet omnia tot ſæculis Clerum, populumque univerſum latuerunt, donec Regis offenſi exemplum, gratia, ac præmia, populo univerſo ad detegendos Eccleſiæ errores ſubitò oculos aperuerunt. Ex quibus cuilibet evidentiſſimum eſt, non Eccleſiæ Romanæ errores, ſed Regis libidinem defectionis cauſam Angliæ præbuiſſe.

Ad *Belgium* ſi pergamus, ſimili prorſus modo, & cauſâ hæreſis *Batavicæ* exordium ſumpſit, niſi quod in Anglia, Regis in Pontificem, in Belgio, Principis in Hiſpanos offenſio, defectionis & hęreſis cauſam miniſtravit. Notior hæc res eſt in recenti hominum memoria, & hiſtoriis, quam ut hic exponi debeat.

In *Germania*, primam hæreſis Lutheranæ cauſam & originem fuiſſe gravem Lutheri iram & offenſionem in Pontificem Romanum, quod in prædicatione ſolenni Indulgentiarum Apoſtolicarum, æmulis aſſumptis, ipſe

ipſe neglectus & excluſus fuerit. Placuerunt ipſi Indulgentiæ, quas prædicare ambiebat, placuit fides Eccleſiæ Romanæ, quam ſemper hactenus tenuit, & publicè prædicavit: diſplicuit ſuæ Perſonæ contemptus, qui illum in furias egit. Illum ut vindicaret, tum demum omnia in Pontificem & Eccleſiam probra excogitanda, & evomenda fuerunt.

Hæc quiſquis ſingula maturè expenderit priorum Defectionum modernus Sectator, fieri non poteſt quin evidenter perſpiciat, cauſam ſuæ ſeparationis ab Eccleſia Romana, non eſſe hujus Errores, ſed priorum, quos oſtendi, Libidinem, iram, aut ambitionem.

Hæc, moderne Sectator, ſunt quæ te cum illis ab Eccleſia ſepararunt, hæc ſunt propter quæ illi errores tot ſæculis ignotos pro ſeparationis ſuæ larva, Eccleſiæ affinxerunt. Hujus evidentiæ ſeria conſideratio plures ſalutis ſuæ ſtudioſos adegit, ut ad Eccleſiæ gremium maturè redirent, quod & tu, niſi perire malis, facias neceſſe eſt.

Secta nova, Tremblantium dicta.

NOn ita pridem anno Chriſti 1655. originem ſumpſit in Anglia, nova Secta, Tremblantes dicti, qui cœperunt Londini, quaſi æſtro quodam perciti, in compitis, ac triviis comparere ſolo induſio tecti, cætera nudi. Hi miras viſiones, ſuaque ſomnia tanquam revelationes divinas populo referebant, ac velut concionabundi & divino Spiritu agitati monebant oportere *in timore & tremore ſalutem operari*, atque hinc illud Tremblantium nomen accepêre. Horum aliqui comprehenſi ſunt & flagellis cæſi, quorum præcipuus erat Jacobus Nailor, qui deſertâ militiâ, in qua ſub Fairfaxio agebat caſtrorum metatorem, his Fanaticis ſe ducem præbuit. Et quamvis publicè ſtigmate inuſtus, lingua etiam candenti ferro perforata, & ergaſtulo demum incluſus fuerit; nihil tamen de ſua inſania remiſit. Pergitque etiamnum hæc maleſana rabies per varias Angliæ provincias multorum animos occupare.

Docet hæc Secta primò, Scripturas tam veteris, quàm novi Teſtamenti nequaquam eſſe Dei verbum.

Secundò, In Scripturis non contineri veram lucem, quæ homines ad ſalutem adducere debeat.

Tertiò, Omnes omnino homines hac verâ ac ſalutari luce inſtructos eſſe, ſic ut neceſſarium non ſit ad eam docendam Miniſtros aut præcones ullos deſignari.

Quartò, Homines non juſtificari per fidem in Chriſtum, ſed per opera.

Quintò, Pro hominum corporibus poſt mortem, neque conſtitutum eſſe cælum, neque infernum, in quo vitam agant immortalem.

Denique corpora noſtra, poſtquam mortua & ſepulta fuerint, nunquam amplius ad vitam reditura. En qualia hæc ætas etiamnum monſtra parturiat: quæ facile refelluntur ex iis quæ de Spiritu privato, aliiſque fidei articulis ſupra tradidimus tract. 1. cap. 6. &c.

Secta Anabaptiſtarum, & Mennoniſtarum.

MEnno in Friſia non contentus amplecti dogmata Anabaptiſtis propria, ſe novæ Sectæ ducem conſtituit, habetque per Hollandiam, Friſiamque aſſeclas complures, qui à Menno paſſim Menniſtæ nuncupantur.

Itaque præter errores illis cum Anabaptiſtis communes, de pueris non Baptizandis; de peccato originali non admittendo; de repudiando inter Chriſtianos Magiſtratu politico; de Juramento, ac de Bello inter Chriſtianos ſemper illicito; de animabus juſtorum in cælum non recipiendis ante extremum judicium.

Menniſtæ inſuper male ſentiunt de myſterio SS. Trinitatis, & diſtinctione trium Perſonarum, quibus dicunt in verbo Dei nullum fundamentum aſſignari, cum nomen Trinitatis, aut Perſonæ divinæ nullibi in Scripturis reperiatur, ideoque videntur ad Aria-

Arianiſmum declinare. Sed hi breviter interrogandi, An credant Scripturam Flandricam eſſe purum verbum Dei? Credunt mordicus. Et tamen nomen Scripturæ flandricæ nuſpiam in verbo Dei Scripto reperitur: neque dicitur hæc cum hebræo originali per omnia convenire.

Myſterium autem Trinitatis, & tres Perſonæ, etſi non iſtis terminis, ſatis tamen re ipſâ exprimuntur in Scripturis, ut in epiſt. 1. Ioannis cap. 5. v. 7. *Tres ſunt qui teſtimonium dant in Cælo, Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus, & hi tres unum ſunt, & ſæpius alibi.*

2. Docent Menniſtæ Chriſtum de corpore Virginis Mariæ nihil accepiſſe, ſed tantum per illius Corpus tranſiiſſe, ſicut lux vitrum pertranſit: ideoque dici Joannis primo, *Erat lux vera*; unde conſequens eſſet, Chriſtum non fuiſſe verum hominem.

Sed contra hunc errorem clara eſt Scriptura ad Galat. 4. v. 4. *Miſit Deus filium ſuum, factum ex muliere.* Et ad Rom. 1. v. 3. de Chriſto pronunciat Apoſtolus. *Qui factus eſt ei ex ſemine David ſecundum carnem.* Non dicitur lux facta ex vitro: neque Jonas factus ex ventre ceti dum Corpus illud nihil aſſumendo tranſierat.

3. Docent orandum non eſſe publicè, neque voce altiori: adeò ut dum menſæ orationem præmittunt moris ſit vultum pileo, aliove modo obtegere. Quia Scriptum eſt Matth. 6. v. 6. *Tu autem cum oraveris intra in cubiculum tuum, & clauſo oſtio ora patrem tuum in abſcondito.*

At cur non dicunt, illis etiam interdictum eſſe in templo, aut menſa, aut alibi quàm in cubiculo orare? Hi ſanè novi Doctores non dubitarent S. Stephanum; & cum eo morem primævæ Eccleſiæ è ſuo cœtu eliminare, qui *Actor.* 7. v. 59. non in cubiculo, non in abſcondito, ſed in publico ſupplicij loco oraſſe memoratur: Poſitis autem genibus clamavit voce magnâ dicens; Domine ne ſtatuas illis hoc peccatum.

4. Arbitrantur homini verè Chriſtiano piaculum eſſe crines longiores alere, aut collaria, aliumve veſtis ornatum admittere: ipſi proinde in externa ſpecie, veſtitu, & verbis ſingularem modeſtiam ſectantur. Et quoad crines quidem prolixiores, doctrinam ſuam probant ex Apoſtolo 1. ad Corinth. 9. v. 14. *Vir quidem ſi comam nutriat, ignominia eſt illi.*

At videant ne Chriſtum, & Apoſtolos, ac plures Sanctos hoc piaculo involvant, ac reformatos velint. An non 1. *Reg.* 1. v. 11. Samuel, cæterique Nazareni comam alere jubentur? an hunc morem ſequi non debuit ipſe Chriſtus, qui Matthæi. c. 2. v. 23. Nazaræus appellatur. Quoad veſtitus ornatum, laudatur quidem S. Ioannes Baptiſta *Matth.* 11, quod ſpretâ veſtitus elegantiâ cultum aſperum & piloſum aſſumpſerit, laudantur plures alij in Catholicorum cœnobiis qui Baptiſtæ exemplum ſecuti, rudi lacerna, & cilicio corpus domant. At nulli hactenus in cætu Menniſtarum hanc laudem adſcribi cognovimus. Satis notum eſt quam exquiſitis artibus cutem ſuam curare conſueverint. Sed hæ ſunt Novatorum artes non novæ, ut colliges ex iis quæ tradidimus ſupra tract. 2. poſt cap. 10. de genio fallaci Novatorum cavendo.

Hæreſis Gommari, & Arminij.

ANno 1605. Leidæ in Batavia exarſit gravis controverſia inter Franciſcum Gommarum, & Iacobum Arminium Profeſſores Leidenſes, quæ tandem in apertum Schiſma erupit, & reliqua Reip. membra in oppoſitas partes diſtraxit. Tuebatur autem Gommarus rigidam Calvini hæreſim, docens, Deum eſſe authorem peccati, ac decreto immutabili prædeſtinaſſe ab æterno paucos homines ad gloriam antecedenter & independenter ab eorum meritis, cæteros verò ad gehennam reprobaſſe independenter ab eorum demeritis, & ante prævиſionem peccati etiam originalis; eoſque ultro in peccata impellere, ut ſuam in illis juſtitiam exerceret. Contendebat ex adverſo ſaniori doctrina

ctrina Arminius. Deum non ita procedere, ſed decretum prædeſtinationis, ac reprobationis ordine rationis poſterius eſſe præſcientiâ futuræ perſeverantiæ, aut non perſeverantiæ in fide Chriſti. Dum hæc diſcordia ſtylum & arma per Hollandiam paſſim commoveret, convocata eſt à Statibus Synodus Dordracena anno 1619. multis Miniſtrorum ex Germania, & Anglia confluentibus, ut ſua authoritate per ſententiam definitivam hanc litem dirimerent. Ac tandem, Gommaro ope Magiſtratus ſuffulto contra Arminium, lis ei magis adjudicata, quam extincta fuit, ac Barneveldius authoritate, meritis, ac ætate gravis, tanquam Arminij fautor, ſeptuagenario major capite ſupplicium luit: atque ita Conventus ille inſignis plus ſanguinis quam erroris exhauſit.

Sed in hoc infelix Arminii Schola, quod cum Calvino doceat, Infantes natos ex parentibus fidelibus ſine reſpectu ad Baptiſmũ ſalvari, nempe ut filios Abrahæ, & in illius fœdere comprehenſos.

Secta & Errores præcipui Turcarum ſive Mahometanorum.

AUthor hujus impiæ Sectæ fuit Mahomet circa annum Domini 616. qui natus eſt in Arabia Felice, ex patre Iſmaelita, Saraceni enim ab Iſmaele filio Abrahæ ex ancilla originē traxerunt. Cum eſſet humili loco natus, nobilis matronæ Camelos paſcebat, cumque eſſet vaferrimo ingenio, tantum ſuis artibus effecit, ut Dominam ſuam in uxorem acceperit. Ac tandem poſt multa cum Judæis, ac Chriſtianis commercia, per varias fraudes & impoſturas, Prophetæ nomen obtinuit; adeò ut dum comitiali morbo cui obnoxius erat aliquando laboraret, uxori, aliiſque perſuaſerit, ſe ex conſpectu Angeli Gabrielis ſibi apparentis in animi deliquium concidere. His in vulgus ſparſis, dum à pluribus ut verus Propheta coleretur, volumen aliquod variis figmentis referrum conſcripſit, dictum Alcoranum, quod ſibi è cælo tranſmiſſum eſſe fingebat. Ut autem omne genus hominum ad ſuam Sectam colligeret, doctrinæ ſuæ articulos ex omnium pænè gentium Religione conflavit, ſuaque ipſis figmenta adjecit.

Docuit itaque cum Chriſtianis, & adhuc credunt Turcæ dari unum Deum Creatorem Cæli, & terræ. Negant tamen Trinitatem perſonarum cum hæreticis Sabellianis, adeóque Verbum Dei eſſe Deum negant cum Macedonianis.

Cum Judæis utuntur Circumciſione, & abſtinentia à carne ſuilla: ideoque ab initio Judæi Mahometi tanquam Meſſiæ adhærebant. Sed cum adverterent illum loco Sabbathi diem Veneris celebrare, & à vino abſtinere, & circumciſionem non octavo die, ſed circa 15. ætatis annum adhibere, ab illo in plurimis defecerunt.

Cum Chriſtianis habent Turcæ aliquod genus Baptiſmi, qui in nuda Cæremonia conſiſtit, quâ ferè quotidiè certas lotiones, & Baptiſmata uſurpant.

Credunt etiam Chriſtum eſſe filium Dei, eumque ex Maria Virgine ſine virili ſemine generatum: agnoſcunt quoque magnum eſſe Dei Prophetam, ſed negant eſſe Deum.

Ex Alcorano plura habent propria Mahometo figmenta. 1, Credunt dari Fatum, quo ſinguli homines ad bonum, vel malum deſtinati ſint.

2. Quod Mahometi, tanquam fideli veritatis cultori, in die judicij tradendæ ſint claves paradiſi.

3. In futura carnis Reſurrectione Sectatores Mahometi introducendos in beatiſſimum Paradiſum, ubi omnes ad cibum & potum deliciæ abundarent, ac mulierum pulcherrimarum ad uſum libidinis copia ſuppeteret. Hoc ſcilicet Cælum eſt Mahometanum. Hanc tamen doctrinam ipſe Mahomet damnare convincitur, dum Chriſtum ſummum caſtitatis amatorem & præconem, magnum fuiſſe Dei Prophetam, & ex Virgine natum agnoſcit.

In hac etiam vita indulget Mahomet ſuis

Turcis

In hac etiam vita indulget Mahomet ſuis Turcis pluralitatem uxorum, & ut unam pro alia mutare liceat, pluresque ipſe uxores habuit.

Credunt Mahometani omnes homines in ſuis Sectis aut legibus ſalvari poſſe, ſive ſint Judæi, aut Chriſtiani, aut Saraceni &c. Deniq; ut aſſeclas ſuos in perpetua cæcitate retineret, prohibuit Mahomet ſub pæna capitis, ne de Alcorano, vel lege à ſe data diſputarent; quod diceret nefas eſſe Myſteria diſputando tractari.

Hæc figmenta ut hominibus magis perſuaderet, videri voluit varia miracula patraſſe, & disertè in Alcorano *Azoara* 64. dicit ſe in Luna miraculum feciſſe; quod ejus aſſeclæ dicunt contigiſſe, quando Lunam in duas partes diviſam ipſe in manus acceptam reparavit, & in cælum remiſit, ſed iſtius prodigii neminem præter Mahometem conſcium fuiſſe.

Moriturus anno Domini 630. in urbe Mecha prædixit ſe ab Angelo Gabriele tertia die reſuſcitandum, ſed cum Gabriele non comparente Corpus putreſceret, ad tegendam ignominiam Haumarus Mahometis ſucceſſor ſepulchrum illi magnificum erexit, ad quod Mahometani ſaltem ſemel in vita ex longinquis etiam regionibus peregrinari ſolent.

Poſtremò adverte, ex amplitudine hujus Sectæ, & multitudine hominum qui eam ſequuntur, nullum poſſe formari argumentum pro illius veritate, uti formari ſolet ex amplitudine Catholicæ Religionis. Quia illa tam latè propagata eſt ſolà coactione armorum, & amore libertatis ad omnem carnis voluptatem & libidinem, quam omnibus impunè concedit. Neminem verò poteſt ad ſe trahere puritate doctrinæ, aut divinorum miraculorum teſtimonio, cum potius dogmata habeat divinis Scripturis, & honeſtati naturali apertè contraria. Quod ſedulò notandum contra modernos Sectarios, qui argumentum pro Religione Romana ab ejus amplitudine deſumptum, ex iſta Turcarum multitudine infringere conantur.

Græcorum Schiſma, & Errores.

Eccleſia Orientalis, ſive Græcorum, conjuncta ſemper fuit Eccleſiæ Romanæ, donec circa annum 869. impius Photius Schiſmati initium dedit, qui poſt. S. Ignatium, ex Sede Conſtantinopolitana ab Imperatore depulſum, in eam intruſus fuerat, & contra Canones ordinatus. Cum verò à Pontifice Romano Confirmationem obtinere non poſſet, ab illius obedientia ſe ſubduxit.

Idem ſchiſma, ob ſimilem cauſam, redintegravit Michael Conſtantinopolitanus circa annum 1058. qui contra Canones ad eandem Sedem evectus, dum à S. Leone Papa reprobaretur, cæpit eos damnare & perſequi qui Latinos ritus Conſtantinopoli, & in Græcia obſervabant; Baptizatos à Latinis rebaptizare, & in quibuſdam articulis Eccleſiæ Romanæ hæreſeos labem aſpergere. Donec poſt multas lites Græci ſuos errores in Concilio Florentino abjurarunt: ſed non multo poſt, iterum græca levitate ad vomitum redierunt. Ac tandem, Deo ſuperbam impietatem vindicante, infelix Græcia, quæ noluit Chriſti in terris Vicario ſubeſſe, crudeliſſimum Turcarum jugum ſubire coacta eſt.

Præter impium Schiſma, quo ſe ab Eccleſia Romana Græci ſepararunt, in varias quoque hæreſes prolapſi ſunt, quas etiamnum tuentur.

Primò, negant Spiritum Sanctum à Patre Filioque procedere, volunt enim à ſolo Patre ſpirari, ſive ſuam proceſſionem ab æterno habere: ideoque graviter damnant Eccleſiam Latinam quod in ſymbolo expreſſè apponat nomen Filii, dicatque, *qui ex Patre, filioque procedit*, contra quàm habeatur explicitè in ſymbolo Nicæno.

Prætextum huic errori quærunt ex verbis Chriſti Joannis 15. v. 26. *Cum venerit Paraclitus, quem ego mittam vobis à Patre Spiritum veritatis, qui a Patre procedit.* Ergo (inquiunt) non procedit à Filio, cum ſolius Patris mentio habeatur.

 Sed

Sed inepta eſt conſequentia quæ deſumitur ab auctoritate negativa, hoc modo, Chriſtus illo loco non dixit Spiritum Sanctum à Filio procedere, ergo id negavit. Sic enim dum de Verbo divino dicitur Joannis 1. *Omnia per ipſum facta ſunt*, ſequeretur, hunc mundum eſſe à ſolo Verbo ſive Filio, non autem ſimul à Patre & Spiritu Sancto creatum, cum illo loco de ſolo Verbo divino mentio habeatur. Cæterum ex aliis Scripturæ locis ſatis disertè colligitur, Spiritum ſanctum etiam à Filio procedere, ut *Ioannis* 16. v. 13. ubi Chriſtus de Paraclito loquens dicit: *De meo accipiet & annunciabit vobis, omnia quæcunque habet* Pater *mea ſunt, propterea dixi, quia de meo accipiet.* Atqui Paraclitus tanquam creatura nihil à Chriſto accipere potuit, ergo ibi Chriſtus ſive Filius dicitur Paraclito originaliter communicare aliquod eſſe increatum tanquam perſonæ divinæ.

Quod porrò opponunt Græci, Si Spiritus Sanctus à Patre & Filio procedat, neceſſe erit ineptè ſtatui duo illius Principia, ſive duas cauſas, quaſi Pater ad Paracliti ſpirationem per ſe non eſſet ſufficiens.

Reſpondetur, inanes eſſe argutias: Etſi enim aſſerant Latini Patrem, & Filium duas eſſe perſonas, negant tamē duo eſſe diſtincta Principia, aut duas cauſas, ſed docent utrumq; ſimul unicū eſſe principium, & unicā cauſam. Sicut & ipſi Græci admittere debent non ſolum Patrem, ſed tres perſonas neceſſario ſimul cauſare omnes creaturas, non tamen ideo ſunt tres cauſæ, ſed unica cauſa habens eandem eſſentiam, & eandem voluntatem productivam omnium creaturarum, neque hinc verentur Græci ne aliquid Patris potentiæ aut ſufficientiæ detrahatur.

Altera Græcorum hæreſis eſt, quod contendant *Eucharistiam* conficiendam eſſe in pane fermentato, & Chriſtum in ultima cæna ita confeciſſe, ideoque docent apud Latinos qui celebrant in Azymo Sacramentum eſſe invalidum.

At contra, Eccleſia Latina docet celebrandum eſſe in Azymo, quamvis nolit Sacramentum eſſe invalidum ſi conficiatur in fermentato, cum panis ſive azymus, ſive fermentatus in eadem ſpecie conveniat.

Probatur autem contra Græcos Chriſtum celebraſſe in pane azymo ex Matthei cap. 26. v. 17. *Primâ autem die azymorum acceſſerunt diſcipuli ad Ieſum dicentes, ubi vis paremus tibi comedere Paſcha?* Cum ergo in diebus azymorum apud Judæos grave flagitium fuerit uti fermentato, manifeſtum eſt Chriſtum more cæterorum voluiſſe in azymo celebrare, qui non venit legem ſolvere, ſed adimplere. Præter hos, Eccleſia Græca poſtquam à Romana defecit, in alios errores paulatim prolapſa eſt.

Hic verò ad inſtitutum noſtrum præcipuè obſervandum eſt. Lutheri ac Calvini aſſeclas inſigni nequitia hominibus illudere, dum audent jactare ſuam Religionem omni tempore ab Eccleſia Græca, quæ ampliſſima eſt, agnitam & approbatam fuiſſe. Nam ex iis quæ ſupra diſſerui patet imprimis, Græcos uſque ad annum circiter 869. cum Eccleſia Romana ſemper conjunctos fuiſſe, quo tempore nihil de Religione Lutherana aut Calviniana ſomniare potuerunt. Secundò, ſatis conſtat etiam hoc ævo, & ab ortu Lutheri & Calvini, nunquam hos à Græcis pro Fratribus agnitos fuiſſe, imo in ſuis Scriptis horum errores acriter oppugnaſſe. Tertiò, Eccleſia Græca quamvis ſchiſmatica, in pluribus tamen articulis contra modernos hæreticos cum Romana conſentit. Admittunt enim etiamnum Græci ſeptem Sacramenta: Miſſæ Sacrificium retinent. In Sacramento Euchariſtiæ veram realemque Chriſti præſentiam, ſine ſubſtantia panis, omnino agnoſcunt: ConfeſſionemSacramentalem in uſu habent: Pro defunctis orant: Ieiunium quadrageſimale accuratè obſervant. Quænam igitur poteſt eſſe noſtris Sectariis, qui hæc omnia condemnant, cum Græcis concordia? Miſera certè eorum conditio, Matrem ſuam Eccleſiam Romanam deſeruerunt, nec uſſibi terrarum Fratres inveniunt.

Ex

Ex dictis proponitur Idea miſeranda Moderni Sectarij.

1. IMaginatur ille, ſe eſſe in nova quadam Chriſti Eccleſia, de qua ignorat, inter tot Sectas, ubi hoc tempore ſubſiſtat, aut ubi delituerit per mille quingentos annos à tempore Apoſtolorum uſque ad Lutherum, aut Calvinum.

2. Hanc tamen Eccleſiam imaginariam vult omnibus adeò notam eſſe, ut quiſque debeat relictâ Eccleſiâ Romanâ, & quavis Sectâ, ad eam ſolam convolare, ſicut columba ad Arcam Noe.

3. Per hanc ſolam, recenter exortam, nullo adhuc ſigno aut miraculo à Deo comprobatam, credit reformandam fidem Eccleſiæ Romanæ, hactenus tot ſignis, miraculis, teſtimoniis toto orbe paſſim receptam.

4. Credit ſuum Cœtum ætate, numero, authoritate exilem, & vix in reliquo orbe conſpicuum, ſolum tamen præ omnibus ſapere, & majores ſuos docere, & totam antiquitatis ſapientiam, authoritatem, experientiam illi cedere debere.

5. Profitetur ſe eſſe unum ex illis, qui ſe ab Antiqua Eccleſia ſegregarunt, neque tamen adhuc inter ſe convenerunt de Nova Eccleſia, quæ ſit una, & communis omnibus ab antiqua Eccleſia ſegregatis.

6. Agnoſcit ſe numerari inter illos homines, qui poſt Lutherum & Calvinum jam per centum annos ſe in varias Sectas formant & reformant: neque tamen ullum habet ille certius ſignum aut argumentum pro ſua Secta, quàm pro aliis, quas ipſe damnat, & oppugnat.

7. Fatetur ſe pro norma fidei, & pignore ſalutis amplecti præ omnibus Confeſſionem paucorum Proteſtantium, quam conſtat à reliquis Chriſtianis reprobari, neque hactenus ab ullo Concilio generali, aut ſpeciali Dei teſtimonio, aut ullius miraculi indicio confirmatam eſſe.

8. Confidit ſalutem ſuam novo & exiguo hominum Cœtui, qui pro Regula ſuæ Fidei, & intelligentia Scripturarum tantum habent privatum Spiritum, ſive potius proprij Capitis ſenſum, per quem advertit illos hactenus in varias Sectas diſcindi, neque de una fide, neque de neceſſariis ad ſalutem fidei fundamentis inter ſe convenire, ut ſupra oſtendi.

Quo pacto poterit Homo ille coram Dei tribunali ſuo errori excuſationem prætendere? Habet ante oculos ab ipſis Apoſtolorum temporibus Eccleſiam antiquam, unam, omni ævo miraculis à Deo, & communi conſenſu ab hominibus comprobatam; in qua modò ipſi Proteſtantes fatentur nihil deeſſe in Articulis fundamentalibus ad ſalutem neceſſariis.

Interea ſciens ac volens ſalutem æternam credit Cœtui paucorum hominum, apud quos jam palam fecimus nihil minus quàm veræ Eccleſiæ Ideam aut umbram extare. Hoc certè aliud eſſe non poteſt quàm clauſis oculis velle errare, ac ſponte perire.

Poterunt hæc opportunè Perſonæ convertendæ per amicas interrogationes proponi, ut ſtatum ſuum ſic clarius advertat, & veræ Eccleſiæ ſe adjungat.

BULLA DOGMATICA LEONIS X. PONTIFICIS

In qua diſtinctè exprimuntur, & damnantur Errores Martini Lutheri, & Sequacium, cum Cenſuris & Pœnis annexis.

Quos errores, cenſuras &c. peroportunum erit Lectori hic in promptu, & ſimul habere, & in propriis terminis, quibus illi authenticè damnantur.

Ad perpetuam rei memoriam.

EXurge Domine & judica cauſam tuam, memor eſto improperiorum tuorum, eorum quæ ab inſipientibus fiunt totâ die: inclina autem tuam ad preces noſtras, quoniam ſurrexerunt vulpes quærentes demoliri vineam, cujus tu torcular calcaſti ſolus, & aſcenſurus ad Patrem, ejus curam, regimen, & adminiſtrationem Petro tanquam capiti, & tuo Vicario, ejuſque Succeſſoribus inſtar triumphantis Eccleſiæ commiſiſti. Exterminare nititur eam aper de ſylva, & ſingularis ferus depaſcitur eam. *Refert fuſius Lutheri contumaciam*, Pro Paſtoralis igitur officij, divinâ gratiâ nobis injuncti cura quam gerimus, prædictorum errorum virus peſtiferum ulterius tolerare ſeu diſſimulare ſine Chriſtianæ religionis nota, atque orthodoxæ fidei injuria nullo modo poſſumus. Eorum autem errorum aliquos præſentibus duximus inſerendos, quorum tenor ſequitur, & eſt talis.

1. *Hæretica ſententia eſt, ſed uſitata, Sacramenta novæ legis juſtificantem gratiam illis dare, qui non ponunt obicem.*

2. *In puero poſt baptiſmum negare remanens peccatum, eſt Paulum, & Chriſtum ſimul conculcare.*

3. *Fomes peccati, etiam ſi nullum adſit actuale peccatum, moratur exeuntem à corpore animam ab ingreſſu cœli.*

4. *Imperfecta caritas morituri, fert ſecum neceſſario magnum timorem, qui ſe ſolo ſatis eſt facere pœnam Purgatorij, & impedit introitũ regni.*

5. *Tres eſſe partes Pœnitentiæ, contritionem, confeſſionem, & ſatisfactionem, non eſt fundamentum in ſacra ſcriptura, nec in antiquis ſanctis Chriſtianis doctoribus.*

6. *Contritio quæ paratur per diſcuſſionem, collationem, & deteſtationem peccatorum, quâ quis recogitat annos ſuos in amaritudine animæ ſuæ, ponderando peccatorum gravitatem, multitudinem, fœditatem, amiſſionem æternæ beatitudinis, ac æternæ damnationis acquiſitionem, hæc contritio facit hypocritam, immo magis peccatorem.*

7. *Veriſſimum eſt proverbium, & omnium doctrinâ de contritionibus hucuſque datâ præſtantius, de cetero non facere, ſumma pœnitentia optima pœnitentia, nova vita.*

8. *Nullo modo præſumas confiteri peccata venialia, ſed omnia mortalia, quia impoſſibile eſt, ut omnia mortalia cognoſcas. Unde in primitiva Eccleſia ſolum manifeſta mortalia confitebantur.*

9. *Dum volumus omnia purè confiteri, nihil aliud facimus, quam quod miſericordiæ DEI nihil volumus relinquere ignoſcendum.*

10. *Peccata non ſunt ulli remiſſa, niſi remittente Sacerdote, credat ſibi remitti: immo peccatum maneret, niſi remiſſum crederet; non enim ſufficit remiſſio peccati, & gratiæ donatio, ſed oportet etiam credere eſſe remiſſum.*

11. *Nullo modo confidas abſolvi propter tuam contritionem, ſed propter verbum CHRISTI, Quodcumque ſolveris, &c. Hic, inquam, confide, ſi ſacerdotis obtinueris abſolutionem, & crede fortiter te abſolutum, vere eris, quicquid ſit de contritione.*

12. *Si per impoſſibile confeſſus non eſſet contritus, aut Sacerdos non ſerio, ſed joco abſolveret, ſi tamen credas ſe abſolutum, veriſſimè eſt abſolutus.*

13. *In Sacramento Pœnitentiæ, ac remiſſione culpæ, non plus facit Papa, aut Epiſcopus, quam infi-*

infimus Sacerdos: immo ubi non eſt Sacerdos, æque tantum quilibet Chriſtianus, etiam ſi mulier, aut puer eſſet.

14. *Nullus debet Sacerdoti reſpondere, ſe eſſe contritum, nec ſacerdos requirere.*

15. *Magnus eſt error eorum qui ad Sacramenta Euchariſtiæ accedunt, huic innixi, quod ſint confeſſi, quod non ſint ſibi conſcii alicujus peccati mortalis, quod præmiſerint orationes ſuas, & præparatoria, omnes illi ad judicium ſibi manducant, & bibunt: ſed ſi credant, & confidant ſe gratiam ibi conſecuturos, hæc ſola fides facit eos puros, & dignos.*

16. *Conſultum videtur, quòd Eccleſia in communi Concilio ſtatueret laicos ſub utraque ſpecie communicandos, nec Bohemi communicantes ſub utraque ſpecie, ſunt hæretici, ſed ſchiſmatici.*

17. *Theſauri Eccleſiæ unde Papa dat Indulgentias, non ſunt merita CHRISTI, & Sanctorum.*

18. *Indulgentiæ ſunt piæ fraudes fidelium & remiſſiones bonorum operum: & ſunt de numero eorum quæ licent, & non de numero eorum quæ expediunt.*

19. *Indulgentiæ his qui veraciter eas conſequuntur, non valent ad remiſſionem pœnæ pro peccatis actualibus debitæ apud divinam juſtitiam.*

20. *Seducuntur credentes indulgentias eſſe ſalutares, & ad fructum ſpiritus utiles.*

21. *Indulgentiæ neceſſariæ ſunt ſolum publicis criminibus, & propriè conceduntur duris ſolummodo, & impatientibus.*

22. *Sex generibus hominum indulgentiæ, nec ſunt neceſſariæ, nec utiles: videlicet mortuis ſeu morituris, infirmis, legitime impeditis, his qui non commiſerunt crimina, his qui crimina commiſerunt, ſed non publica, his qui meliora operantur.*

23. *Excommunicationes ſunt tantum externæ pœnæ, nec privant hominem communibus ſpiritualibus Eccleſiæ orationibus.*

24. *Docendi ſunt Chriſtiani, plus diligere excommunicationem, quam timere.*

25. *Romanus Pontifex Petri ſucceſſor, non eſt CHRISTI Vicarius ſuper omnes totius mundi Eccleſias ab ipſo CHRISTO in B. Petro inſtitutus.*

26. *Verbum CHRISTI ad Petrum. Quodcumque ſolveris ſuper terram, &c. extenditur duntaxat ad ligata ab ipſo Petro.*

27. *Certum eſt in manu Eccleſiæ aut Papæ prorſus non eſſe ſtatuere articulos fidei, immo nec leges morum, ſeu bonorum operum.*

28. *Si Papa cum magna parte Eccleſiæ ſic, vel ſic ſentiret, nec etiam erraret: adhuc non eſt peccatum aut hæreſis contrarium ſentire, præſertim in re non neceſſaria ad ſalutem, donec fuerit per Concilium univerſale alterum reprobatum, alterum approbatum.*

29. *Via nobis facta eſt enervandi auctoritatem Conciliorum, & libere contradicendi eorum geſtis, & judicandi eorum decreta, & confidenter confitendi, quidquid verum videtur, ſive probatum fuerit, ſive reprobatum à quocumque Concilio.*

30. *Aliqui articuli Ioannis Huſz condemnati in Concilio Conſtantien. ſunt Chriſtianiſſimi, veriſſimi, & Evangelici, quos nec univerſalis Eccleſia poſſet damnare.*

31. *In omni opere bono juſtus peccat.*

32. *Opus bonum optimè factum, eſt veniale peccatum.*

33. *Hæreticos comburi, eſt contra voluntatem ſpiritus.*

34. *Præliari adverſus Turcas, eſt repugnare DEO viſitanti iniquitates noſtras per illos.*

35. *Nemo eſt certus, ſe non ſemper peccare mortaliter, propter occultiſſimum ſuperbiæ vitium.*

36. *Liberum arbitrium poſt peccatum, eſt res de ſolo titulo, & dum facit quod in ſe eſt, peccat mortaliter.*

37. *Purgatorium non poteſt probari ex ſacra ſcriptura, quæ ſit in canone.*

38. *Animæ in Purgatorio non ſunt ſecuræ de earum ſalute, ſaltem omnes: nec probatum eſt ullis aut rationibus, aut ſcripturis, ipſas eſſe nec extra ſtatum merendi, aut augendæ caritatis.*

39. *Animæ in Purgatorio peccant ſine intermiſſione, quamdiu quærunt requiem, & horrent pœnas.*

40. *Animæ ex Purgatorio liberatæ ſuffragiis viventium minus beantur, quam ſi per ſe ſatisfeciſſent.*

41. *Prælati Eccleſiaſtici, & Principes ſæculares non maleſacerent, ſi omnes ſaccos mendicitatis delerent.*

Qui quidem errores, reſpectivè, quam ſint peſtiferi, quam pernicioſi, quam ſcandaloſi, quam piarum, & ſimplicium mentium ſeductivi, quam denique ſint contra omnem caritatem, ac S.R.E. matris omnium fidelium, & magiſtræ fidei, reverentiam atque nervum Eccleſiaſticæ diſciplinæ, obedientiam ſcilicet quæ fons eſt, & origo omnium virtutum, ſine qua facile unuſquiſque infidelis eſſe convincitur, nemo ſanæ mentis ignorat. Nos igitur in præmiſſis, utpote graviſſimis, propenſius (ut decet) procedere, nec non hujuſmodi peſti, morboque canceroſo, ne in agro Dominico tamquam vepris nociva ulterius ſerpat, viam præcludere cupientes, habita ſuper prædictis erroribus, & eorum ſingulis diligenti trutinatione, diſcuſſione, ac diſtricto examine, maturaque deliberatione, omnibuſque rite penſatis, ac ſæpius ventilatis cum venerabilibus fratribus noſtris Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus, ac regularium Ordinum Prioribus ſeu Miniſtris Generalibus, pluribuſque aliis ſacræ Theologiæ, nec non utriuſque juris Profeſſoribus ſive magiſtris, & quidem periſſimis: reperimus eosdē errores, reſpective (ut præfertur) articulos non eſſe Catholicos, nec tamquam tales eſſe dogmatizandos, ſed contra Eccleſiæ Catholicæ doctrinam ſive traditionem, atque ab ea veram divinarum ſcripturarum receptam interpretationem, cujus auctoritati ita acquieſcendum cenſuit Auguſtinus, ut dixerit ſe Evangelio non fuiſſe crediturum, niſi Eccleſiæ Catholicæ interveniſſet auctoritas. Nam ex eiſdem erroribus, vel eorum aliquo vel aliquibus, palam ſequitur, eamdem Eccleſiam, quæ Spiritu ſancto regitur, errare, & ſemper erraſſe. Quod eſt utique contra illud, quod CHRISTUS diſcipulis ſuis in Aſcenſione ſua (ut in Sancto Evangelio Matthæi legitur) promiſit dicens: Ego vobiſcum ſum uſq; ad conſummationem ſæculi. Necnon contra ſanctorū Patrum determinationes, Conciliorū quoque, & ſummorum Pontificum expreſſas ordinationes, ſeu canones, quibus non obtemperaſſe, omnium hæreſium, & ſchiſmatū, teſte Cypriano, fomes & cauſa ſemper fuit.

De eorumdem itaque venerabilium Fratrum noſtrorum conſilio & aſſenſu, ac omnium, & ſingulorum prædictorum, matura deliberatione prædicta, anctoritate Omnipotentis DEI, & beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli, & noſtrâ, præfatos omnes, & ſingulos articulos ſeu errores, tamquam (ut præmittitur) reſpectivè hæreticos, aut ſcandaloſos, aut falſos, aut piarum aurium offenſivos, vel ſimpliciū mentium ſeductivos, & veritati Catholicæ obviantes, damnamus, reprobamus, atque omnino reiicimus, ac pro damnatis, reprobatis, & rejectis ab omnibus utriuſque ſexus Chriſti fidelibus haberi debere, harum ſerie decernimus, & declaramus. Inhibentes in virtute ſanctæ obedientiæ, ac ſub pæna majoris excomunicationis latæ ſententiæ, necnon quoad Eccleſiaſticas, & Regulares perſonas, Epiſcopalium omnium, etiam Patriarchalium, Metropolitanarum, & aliarum Cathedralium Eccleſiarum, Monaſteriorum quoque, & Prioratuū etiam Conventualium, & quarumcumque dignitatum, aut beneficiorum Eccleſiaſticorum, ſæcularium, aut quorumvis Ordinum regularium, privationis, & inhabilitatis ad illa, & alia in poſterum obtinenda, quo verò ad Conventus, Capitula, ſeu domos, aut pia loca ſæcularium, vel regularium, etiam Mendicantium, necnon Univerſitatis etiam ſtudiorum generalium, quorumcumque privilegiorum indultorum, à Sede Apoſtolica, vel ejus legatis, aut alias quomodolibet habitorum, vel obtentorum, cujus cumque tenoris exiſtant, necnon nominis, & poteſtatis ſtudium generale tenendi, legendi, ac interpretandi qualvis ſcientias, & facultates, & inhabilitatis ad illa & alia in poſterū obtinenda: Prædicationis quoque officii, ac amiſſionis ſtudii generalis, & omnium privilegiorum ejuſdem: quo verò ad ſæculares ejuſdem excommunicationis, necnon amiſſionis cujuſcumque emphiteuſis, quarumcumque

cumq;feudorum, tam à Romana Eccleſia, quam alias quomodolibet obtentorum, ac etiam inhabilitatis ad illa, & alia in poſterum obtinenda: nec non quoad omnes, & ſingulos ſuperius nominatos, inhibitionis Eccleſiaſticæ ſepulturæ, inhabilitatisq; ad omnes, & ſingulos actus legitimos, infamiæ, ac diſſipationis, & criminis læſæ majeſtatis, & hæreticorum & fautorum eorumdem in jure expreſſis pœnis, eo ipſo, & abſque ulteriori declaratione per omnes, & ſingulos ſupradictos, ſi (quod abſit) contrafecerint, incurrendis; à quibus vigore cujuſcumque facultatis, & clauſularum eis in confeſſionalibus quibuſvis perſonis, ſub quibuſvis verborum formis contentarum, niſi à Rom. Pont. vel alio ab eo ad id in ſpecie facultatem habente, præterquam in mortis articulo conſtituti, abſolui nequeant. Omnibus, & ſingulis utriuſque ſexus Chriſti fidelibus, tam laicis, quà clericis, ſæcularibus & quorum vis Ordinum regularibus, & aliis quibuſcumq; perſonis cujuſcumq; ſtatus, gradus, vel conditionis exiſtant, & quacumque Eccleſiaſtica vel mundana præfulgeant dignitate, etiam Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus, Patriarchis, Primatibus, Archiepiſcopis, Epiſcopis, Patriarcharum, Metropolitanarum, & aliarum Cathedralium, Collegiatarum, ac inferiorum Eccleſiarum Prælatis, Clericis, aliiſque perſonis Eccleſiaſticis, ſæcularibus, & quorumvis Ordinum etiam Mendicantium regularibus, Abbatibus, Prioribus, vel Miniſtris generalibus, vel particularibus fratribus ſeu religoſis, exemptis, & non exemptis: Studiorum quoque univerſitatibus ſæcularibus, & quorumvis Ordinum etiam Mendicantium regularibus. necnon Regibus, Imperatori. Electoribus, Principibus, Ducibus, Marchionibus, Comitibus, Baronibus, Capitaneis, Conductoribus, Domicellis, omnibuſque Officialibus, Iudicibus, Notariis, Eccleſiaſticis, & ſæcularibus, Communitatibus, Univerſitatibus, Potentatibus, Civitatibus, Caſtris, Terris, & locis, ſeu eorum, vel earum civibus, habitatoribus, & incolis, ac quibuſvis aliis perſonis Eccleſiaſticis, vel regularibus (ut præfertur) per univerſum orbem, ubicumque, præſertim in Alemania exiſtentibus, vel pro tempore futuris, Ne præfatos errores, aut eorum aliquos, perverſamque doctrinam hujuſmodi aſſerere, affirmare, defendere, prædicare, aut illi quomodolibet, publicè vel occultè, quovis quæſito ingenio vel colore, tacitè, vel expreſſe favere præſumant.

Inſuper, quia errores præfati, & plures alij continentur in libellis ſeu ſcriptis Martini Luther, dictos libellos, & omnia dicti Martini, ſcripta ſeu prædicationes, in latino, vel quocumque alio idomate reperiantur, in quibus dicti errores ſeu eorum aliquis continentur, ſimiliter damnamus, reprobamus, atque omnino rejicimus, & pro omnino damnatis, reprobatis, ac rejectis, (ut præfertur) haberi volumus, mandantes in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub pœnis prædictis eo ipſo incurrendis, omnibus, & ſingulis utriuſque ſexus Chriſti fidelibus ſuperius nominatis, ne hujuſmodi ſcripta, libellos, prædicationes, ſeu ſchedulas, vel in eis contenta capitula, errores, aut articulos ſupradictos continentia, legere, aſſerere, prædicare, laudare, imprimere, publicare, ſive defendere, per ſe vel alium, ſeu alios, directe, vel indirecte, tacite, vel expreſſe, publice vel occulte, aut in domibus ſuis, ſive aliis publicis, vel privatis locis tenere quoquo modo præſumant: quinimo illa ſtatim poſt harum publicationem ubicumque fuerint, per Ordinarios, & alios ſupradictos diligenter quæſita, publice, & ſolemniter in præſentia cleri, & populi, ſub omnibus, & ſingulis ſupradictis pænis, comburant. *Aliæ clauſulæ fuſius ſequuntur.*

Datum Romæ apud S. Petrum, Anno incarnationis Dominicæ milleſimo quingenteſimo vigeſimo, die XVII Kalen. Julij, Pontificatus noſtri anno octavo.

Pergit autem, in clauſulis ſupra, terminum præſcribere Luthero & adhærentibus ut reſipiſcant. Non reſipiſcientes poſt elapſos ſexaginta

ginta dies capiendos, fidelibus indicit. Loca in quibus illi commorabuntur interdicto ſubijcit. Derogat privilegiis ſi quæ eſſent his oppoſita. Mandat excommunicari alios, ſi qui impedirent Bullæ publicationem: quam poſtea debitè factam etiam ipſe teſtatur in diplomate edito anno ſequenti, quo Lutherum & ſequaces adhuc contumaces excommunicationem, & alias pœnas incurriſſe declarat. Prædicta omnia habet Bulla ſuperius recitata, quæ integrè continetur in Tomo primo Bullarij Romani noviſſimi pagina 451.

Articuli quidam particulares in Ioanne Wiclefo inter alios damnati à Martino V. Pont. in Bulla quæ incipit, Inter cunctas Paſtorales curæ ſollicitudines.

Subſtantia panis materialis, & ſimiliter ſubſtantia vini materialis remanent in Sacramento altaris.

Accidentia panis non remanent ſine ſubjecto in eodem Sacramento.

Chriſtus non eſt in eodem Sacramento identicè & realiter in propria præſentia corporali.

Si Epiſcopus vel Sacerdos exiſtat in peccato mortali, non ordinat, non conſecrat, non conficit, non baptizat.

Non eſt fundatum in Evangelio quod Chriſtus Miſſam ordinaverit.

Si homo fuerit debitè contritus, omnis Confeſſio exterior eſt ſibi ſuperflua & inutilis.

Contra Scripturam ſacram eſt, quod viri Eccleſiaſtici habeant poſſeſſiones.

Prælatus excommunicans Clericum qui appellavit ad Regem, vel ad Concilium regni, eo ipſo traditor eſt Regis & regni.

Nullus eſt Dominus civilis, nullus eſt Prælatus, nullus eſt Epiſcopus, dum eſt in peccato mortali.

Populares poſſunt ad ſuum arbitrium Dominos delinquentes corrigere:

Decimæ ſunt puræ eleemoſynæ, & poſſunt Parochiani propter peccata ſuorum Prælatorum, ad libitum ſuum eas auferre.

Omnes ſunt Simoniaci qui ſe obligant orare pro alijs eis in temporalibus ſubvenientibus.

Omnia de neceſſitate abſoluta eveniunt.

Religioſi viventes in religionibus privatis, non ſunt de religione Chriſtiana.

Ditare Clerum eſt contra regulam Chriſti.

Eccleſia Romana eſt Synagoga ſatanæ, nec Papa eſt proximus & immediatus Vicarius Chriſti & Apoſtolorum.

Iuramenta illicita ſunt, quæ fiunt ad corroborandum humanos contractus, & commercia civilia. Ibidem alia cum Luthero & alijs hæreticis fere communia.

Data eſt prædicta Bulla Conſtantiæ (ubi à Concilio damnatus Wiclefus) 8. Kalen. Martij Pontificatus Martini V. anno primo: & reperitur in Bullarij Romani Tomo 1. folio 236.

PARS

PARS SECUNDA

RESOLUTIONES THEOLOGICÆ IN SCHOLIS CONTROVERSÆ

Quia neceſſarium eſt Miſsionario, & ceteris qui alios docent, accuratè diſcernere Controverſias purè Polemicas, à Quæſtionibus Scholaſticis quæ inter ipſos Catholicos in utramque partem liberè diſceptantur: maximè quoque decet virum litteratum quæſtiones ſubtiliores in promptu habere quæ paſsim in diſputationem venire ſolent, & quarum ignoratio facile doctrinam ſanam cum damnata confundit. Hinc, ex plurium deſiderio, harum notitiam, ſtatum, argumenta, reſolutiones, partim hic partim alibi, brevi, commodâque methodo exponemus.

CONTROVERSIA PRIMA

De varia in Deo Scientia, ac præſcientia futurorum.

§. I.

Notio, ac diviſio Scientiæ divinæ.

PRimò: Deo nulla ineſt realis diſtinctio, præterquam trium Perſonarum: Hinc quævis intellectio, aut volitio divina, aliud non eſt, quàm Deus per ſe intelligens, aut volens, ſine ulla actuum diſtinctione, aut nova acceſſione, per quam aliqua mutationis internæ umbra inducatur.

2. Nulla Dei intellectio eſt merè apprehenſiva, aut etiam opinativa: Sed omnis ejus cognitio perfecta ſcientia eſt. Quidquid enim cognoſcit, id clarè, certòque judicat. Neque judicium illud ſcientificum formatur more noſtro, per compoſitionem ac diviſionem, ſed per ſimplicem repræſentationem, abſque eo quod prædicatum ad ſubjectum mediante copulâ referatur dum affirmat, aut à ſubjecto removeatur dum aliquid negat.

3. Scientia Dei non eſt diſcurſiva, ſive illativa unius ex alio, Quia aliqua mentis imperfectio eſt, ex antecedente clarius cognito elicere conſequentis cognitionem obſcuriorem, quod in omni diſcurſu contingit. Hinc dum cognoſcit Deus ſuam omnipotentiam eſſe productivam leonis, non movetur intellectus divinus à potentia productiva leonis cognita, ad cognoſcendum leonem, ſed utrumque ſimul & per ſe perfectiſſimè comprehendit.

4. Diviſio ſcientiæ divinæ communior eſt, in ſcientiam naturalem ſive neceſſariam, quâ Deus ab æterno, ante omne liberum decretum ſuæ voluntatis, cognovit res poſſibiles, quæ non potuerunt aliter ſe habere, ut mundum eſſe producibilem: & in ſcientiam liberam, quâ cognoſcuntur res contingentes, ſive quæ potuerunt aliter ſe habere, v. g. Judam peccare.

Ea diviſio aliter exprimitur, in ſcientiam Simplicis intelligentiæ, quâ Deus cognovit res poſſibiles quaſi abſtrahendo ab earum exiſtentia: in ſcientiam Viſionis, quâ videt totam ſeriem rerum exiſtentium in quacunque temporis differentia: & in ſcientiam

Mediam quæ cognoſcit rem futuram ſub conditione contingenti, ſive quid homines & angeli facturi eſſent pro ſua libertate, ſi cum his vel illis circumſtantiis, in hoc vel illo rerum ordine collocarentur.

5. Ut hæc triplicis ſcientiæ diſtinctio clarius inhæreat: Primò concipiatur, Deum ab æterno, antequam aliquid extra ſe producere ſtatuiſſet, in Mente ſua, tanquam in lucidiſſimo ſpeculo, complexum fuiſſe infinitos rerum ordines, quos ſi vellet, condere potuiſſet: Secundò, diſtinctè percepiſſe, quid in ſingulis ordinibus futurum eſſet ex libero hominum & angelorum arbitrio, ſi decerneret illos in his vel illis circumſtantiis actu producere: Tertiò, ex illis omnibus elegiſſe hunc ordinem rerum, qui à prima mundi creatione perſeverat, & continua ſerie deinceps decurret: Quartò, hac electione conſtitutâ, abſolutè & determinatè ex parte ſui actus vidiſſe omnia quæ in hoc ordine ex libero hominum & angelorum arbitrio fiunt; præter hæc præſciviſſe univerſa, quæ in quavis hypotheſi futura eſſent: Atque hæc ſub conditione tantum futura, alii per ſcientiam quam nuncupamus Mediam, alii aliter prænoſci contendunt, ut jam dicemus.

§. 2.

DE SCIENTIA MEDIA

Controverſiæ ſtatus, & origo breviter exponitur.

EXorta eſt controverſia hæc in Scholis celeberrima de ſcientia Media præcipue circa annum 1588. dum in lucem prodiit liber P. Ludovici Molinæ Societatis Jeſu Theologi, Uliſſipone in Luſitania, de Concordia Gratiæ &c. Sed & Opere nondum typis vulgato, ut in ipſis cunis præfocaretur, ſummo ſtudio contendit ex Schola S. Thomæ Dominicus Bannez, aliique à quibus doctrina de ſcientia media, & auxiliis, ad Tribunal S. Inquiſitionis Luſitanicæ protecta eſt, & in multis vehementer accuſata. Sed in hoc judició, omni erroris ſuſpicione liberata, robur potius quam detrimentum accepit. Inſtauratur in Inquiſitione Hiſpanica nova accuſatio: ac primùm Complutenſis Univerſitas, jubente Illuſtriſſimo Nuncio Cardinale Cajetano, & Senatu S. Inquiſitionis, Molinæ Concordiam per annum integrum rigido examini ſubjecit. Sed & hinc purior, robuſtiorque evaſit, dum tandem primo Octobris anno 1595. Univerſitatis calculo declaratur, in Molinæ Concordia contineri ſanam & Catholicam doctrinam, Scripturæ, Conciliis, Patribus, & Scholaſticis conſentaneam: uti teſtatur ipſe Academiæ Rector in litteris Romam datis ad Cardinalem Pompeium Aragonium, quæ extant apud Paulum Leonardum p. 1. n. 36.

Itaque dum ſcientiæ mediæ per univerſam Hiſpaniam exagitatæ nihil detrimenti, multum verò incrementi, & gloriæ accederet, viſum eſt illius impugnatoribus rem totam ad Romanæ Inquiſitionis tribunal revocare, ac ſi ea nondum alibi ſatis ventilata fuiſſet. Sic enim ex fidis monumentis rem prodit Ripalda tom. 2. de ente ſupernat. *diſp.* 113. *n.* 55. Aſſeclæ Dominici Bannez, non acquieſcentes judicio Hiſpanorum, ad ſupremum Romanæ Inquiſitionis tribunal appellarunt, miſſoque in ſollicitationem cauſæ legato ſui Ordinis, qui prolixum in doctrinam Molinæ Scriptum, Cardinali Alexandrino dicatum, obtulit. Cardinalis pro excutienda Molinæ doctrina Congregationem octo Theologorum à Clemente VIII. obtinuit, quibus poſtea duo alii acceſſere. Sed cum hi ex Molinæ Concordia propoſitiones aliquas modò cenſurarent, modò eaſdem cenſurâ eximerent, placuit tandem Pontifici cenſuras aut ſententias in privatis conventibus hactenus latas ſupprimere aut ſuſpendere, & cauſam totam ad ſe revocare, ſolemni ritu coram ſe, & Cardinalibus, ac Judicibus diſputandam à ſelectis Doctoribus tum Patrum Dominicanorum, tum Societatis Jeſu, utriuſque etiam Ordinis Generali aſſiſtente.

Inchoatæ

Inchoatæ itaque ſunt die 28. Martij anno 1602. Romæ in litterario theatro, ſummâ orbis Chriſtiani expectatione, celeberrimæ illæ inter utrumque Ordinem diſputationes, quæ ingenti utrimque conatu protractæ fuerunt uſque ad annum 1606. Hujus temporis decurſu habitæ ſunt Conſertationes quadraginta ſeptem, quarum triginta ſeptem præſente Clemente VIII. celebratæ ſunt, quo è vivis ſublato, Paulus V. reliquis decem Diſputationibus interfuit.

Tandem de rebus diſputatis accuratè collecta eſt Judicum cenſura, & ſummo Pontifici tradita; qui, inquit Ripalda, conveniens cum ſolis Cardinalibus eam expendit, & de ſententia juxta merita cauſæ ferenda contulit. Ac demum ipsâ die D. Auguſtino ſacra 28. Auguſti 1606. majori meliorique Cenſorũ parti adhærens, cum iiſdem Cardinalibus pronunciavit, "Ut, omnis doctrina Molinæ indemnis perſiſteret, & ut, uſque familiæ ſententia in Scholis Catholicis tutò & impunè ,doceretur, donec aliud à Sancta Sede decer-,natur. Eâ tamen lege, ut neutra pars alteram cenſuris carpat, injuriiſve laceſſat. Quæ Pontificis Sanctio utrique parti intimata eſt, & ulterior hujus cauſæ proceſſio interdicta. Hoc Pauli Pontificis Decretum inter alios refert Spondanus ad annum 1606. Et de eo plura notatu digna fusè tradit Petrus à S. Joſepho, Paulus Leonardus, Ripalda, Henao, & Anatus de ſcientia media diſp. 4. cap. 1. & in reſponſione ad fabulas Quæſtionarii Toloſani. Scio quas tenebras his Actis offundere moliatur Xantes Mariales in ſua Bibliotheca relect. 17: p. 459. & alibi, quas Apoſtolica authoritate diſſipavit Innocentius X. in calce decreti à ſe editi 23. Aprilis anno 1654.

Verùm mihi hoc loco conſilium non eſt pluribus monumentis, quæ ad manum ſunt, huic cauſæ præſidium adferre, ſed tantum aliquam ejus notitiam delibare, in ordine ad alias Controverſias, quæ hic, & alibi in hoc Opere tractantur.

§. III.

Explicatur, & probatur neceſſitas ſcientiæ Mediæ.

SCientiam in Deo Mediam negant, ut dixi, ex profeſſo Thomiſtæ, neque eam admittunt plerique Scotiſtæ; plures tamen Academiæ, ac Scholæ celebriores eam non excludunt, imo paſſim à viris doctrinâ eximiis, multis, magniſque encomiis celebratur, ut videre eſt apud P. Hænao, & plures alios. Ut verò controverſiæ deciſio, ejuſque probatio diſtinctius intelligatur.

Dico primò, admittenda eſt in Deo ſcientia illa conditionalium, quam nos mediam vocamus, hoc eſt, novit Deus infallibili ſcientiâ non ſolum quid agere poſſint, ſed etiam quid facturæ eſſent ſingulæ cauſæ liberæ, ſi locarentur in his vel illis circumſtantiis ad actionem ponendam vel non ponendam conducentibus, & haberent omnia ad liberè agendum requiſita, quamvis cauſæ illæ nunquam ſint futuræ, vel certè nunquam in talibus circumſtantiis conſtituendæ; cujus exempla dabimus aſſert. 2. de Tyriis & Ceilitis.

Scientiam hanc infallibilem de conditionatè futuris habere Deum, ſaltem in ſuis decretis, de quibus infra, admittunt quoque recentiores Thomiſtæ: negarunt tamen illam abſolutè nonnulli antiquiores, ut Ledeſma, Cabrera, aliique, qui circa objecta ſic conditionatè futura agnoſcebant tantum in Deo, ſcientiam conjecturalem: ac Ledeſma quidem de ſcientia futur. conting. *diſp.* 2. *diſſer.* diſertè aſſerit, poſſe quidem Deum iudicare quid foret veroſimilius vel probabilius in tali eventu, non tamen poſſe definitum judicium ferre, quod hoc eſſet aut erit, ſi illud fiat vel fieret.

Oportet igitur accuratè obſervare, controverſiam celeberrimam inter Thomiſtas & authores Societatis non eſſe ſitam in eo, An Deus certò cognoſcat futura contingentia

quæ nunquam erunt, ſed tantum futura eſſent poſitâ hac vel illa conditione: in hac enim ſcientia Deo attribuenda plerique nobiſcum conveniunt. Sed quæſtio principalis eſt, An Deus cognoſcat illa futura directè in ſeipſis ſive antecedenter ad ſua decreta, ut docent authores Societatis; an verò in ſuis Decretis, quæ Thomiſtæ ſtatuunt in Deo abſoluta ex parte actus, & conditionata ex parte objecti, circa omnes actiones liberas conditionatè futuras, quale eſt hoc decretum, Decerno ut ſi Petrus intret domum Caiphæ Chriſtum neget; ſi reſpiciatur à Chriſto moveatur ad pœnitentiam. Cùm autem alij in hujuſmodi decretis, cum prædeterminatione phyſica quibus nituntur, gravem oſtendant difficultatem, ut conſiſtant cum libertate actuum humanorum, quam beneficio ſcientiæ mediæ facilius expediunt; hinc illa ſcientia contra ſe; ſuoſque Authores aliquem invidiæ fomitem miniſtravit.

Dico tamen ſecundò, Scientia media jam explicata fundamentum habet ſolidiſſimum tam in Scriptura, quàm in Ratione.

Probatur itaque primò, ex pluribus Scripturæ locis, ac præcipuè 1. Regum. c. 23. ubi Davidi Deum conſulenti, An deſcenderet Saul in Urbem Ceilam, & an eo advenienre viri Ceilitæ Davidem Sauli tradituri eſſent. Reſpondit Deus, *Si manſeris in Ceilam deſcendet Saul, & à Ceilitis in manus ejus tradêris.* Itaque prævidit Deus ſub conditione futurum adventum Saulis, & traditionem Davidis, quæ nunquam abſolutè conſecuta eſt. Atqui Deus non habuit decretum quo voluit ut ſi David permaneret in urbe, Ceilitæ eum traderent. Ergo Deus illud prævidere debuit independenter à tali decreto, per ſcientiam quam vocamus mediam. Minor probatur, Quia Deus non poteſt velle, aut decernere ut fiat malum, quale facturus erat Saul poſtulando ſibi tradi, & Ceilitæ tradendo Davidem innocentem, aliàs enim Deus id decernendo ſe præberet authorem actus mali: nam eadem ratio quæ vetat Deum abſolutè prædefinire actus peccaminoſos, prohibet etiam eoſdem decernere ſub aliqua conditione.

Probatur idem ex verbis Chriſti Matthæi 11. *Si in Tyro & Sidone facta fuiſſent virtutes quæ facta ſunt in te, olim in cilicio & cinere pœnitentiam egiſſent.* Ubi exprobat Judæis quod pœnitentiam non egerint, qualem facturi erant Tyrii & Sidonii, ſi Deus illis eadem miracula, eandemque gratiam præbuiſſet. Nullam autem vim habuiſſet iſta exprobratio, ſed potius frivola & iniqua foret, ſi neceſſarium eſſet, iſtiuſmodi decretum ex parte actus abſolutum, quo ſtatuerit Deus convertere Tyrios, ſi Chriſtus apud illos virtutes & miracula patraſſet. Reſpondere enim Judæi Chriſto exprobranti meritò potuiſſent: *Quid mirum eſt convertendos Tyrios ſi vidiſſent illa miracula, & nos illis viſis minimè converti? Quandoquidem Decretum habueris convertendi Tyrios ſi ſigna illa ſpectaſſent, pro nobis autem ſub eadem conditione convertendis deſit tale Decretum, quod tamen ad noſtram converſionem eſt omnino neceſſarium.* Tantumdem enim illud eſt, ac ſi Judex captivum, quem clauſum detinet, hortetur ut carcere egrediatur, & egredi cunctantem hoc modo increpet. Si hoc dicerem ſocio captivo, ille confeſtim exiret, habeo enim decretum, ubi hoc dicerem ſimul fores carceris illi reſerandi, quod tibi facere non decrevi. Quis non videt viro prudenti, multò magis Chriſto, indignam eſſe iſtam increpationem, admiſsâ neceſſitate talis decreti.

Retorquet in nos iſtam Iudæorum querelam in nuperis Theſibus Eximius P. Ianſens, nec non Exim. P. Harney theſi 16. *Idem*, inquit, *in tua opinione dicerent* (Iudæi) *ob negatam ipſis vocationem certò congruam*, qualis Tyriis conceſſa fuiſſet. At non fecit nos iſta retorſio. Replicare enim iſti querelæ in noſtra ſententia meritò potuit Chriſtus, hoc modo: Veſtra culpa factum eſt quod illa gratia ſufficiens quâ nunc vocati eſtis, non fuerit prævíſa certò congrua & efficax, qualis omnino eſſet, ſi velletis cum ea liberè converti & pœnitere, quod in veſtra ſitum

eſt

eſt poteſtate. At non ita ab ipſorum libertate pendebat, quod Deus ab æterno non habuerit Decretum illud ex parte actus abſolutum viſis miraculis illos convertendi per media prædeterminantia, quale decretum ponunt in Deo reſpectu Tyriorum, ſi ea miracula ipſis propoſita fuiſſent.

Porro ad enervandam vim argumenti quod ſupra aſſumpſimus pro ſcientia media, novam ſubtilitatem commentus eſt Ioannes Caramuel in ſua Theol. Fundamentali *lib.1. Theſi 6.* Statuit ille in Tyriis & Sydoniis piam affectionem erga miracula, & decretum actuale amplectendi Religionem quam viderent miraculis comprobatam: ex quo, inquit, per infallibilem conſequentiam conſtare poterat, viſis prodigiis, converendos fuiſſe: pium autem affectum, & illud actuale Tyriorum decretū cognoſcebat Deus ſcientiâ viſionis; nihil igitur opus erat ſcientiâ mediâ.

Sed reſpondeo, machinam hanc imaginariam facile corruere, negando in Tyriis eo tempore extitiſſe iſtud actuale decretum, quod nullo fundamento ab adverſariis aſtruitur. Vel enim decretum illud publico Senatus, populique conſenſu conditum fuit, vel privato ſingulorum civium conſilio conceptum. Si publico omnium conſenſu, incumbit adverſariis oſtendere, in quibus tabulis, aut monumentis decretum illud memoriæ proditum extſtat, niſi velint agnoſcere, non Tyriorum decretum, ſed ſuum eſſe commentum. Si autem aſſerant privato conſilio ſingulorum animos miro conſenſu coaluiſſe in pium illud decretum capeſſendæ Religionis miraculis confirmatæ; nemo non videt quam parum probabilis, multò minus infallibilis ſit arcanus ille Tyriorum conſenſus: cum paſſim in Scripturis de Tyriorum dura cervice, & impietate extent plurima, de pio autem ad veram Religionem affectu nihil uſpiam ſcriptum reperiatur, præterquam in eorum libris qui hoc contra ſcientiam mediam argumentum recenter excogitarunt; quod cum oſtenderim probabili fundamento deſtitutum per ſe corruere, non eſt cur operoſius expugnetur.

Aliam, ſed non multò meliorem, evadendi viam tentarunt nuper aliqui, qui ad eundem Scripturæ locum reſpondent; Tyrios præ Iudæis minori affectu ſuis vitiis, & erroribus adhæſiſſe: potuit igitur Deus per viſionem iſtius affectus infallibiliter ſcire, Tyrios non amplius erroribus ſuis adhęſuros fuiſſe, ſi eodem tempore fuiſſent fortius impulſi ad pænitentiam per gratiam & miracula, quibus converſi non ſunt Iudæi, utpote ſuis vitiis & erroribus majori affectu alligati. Sufficiet ergo, abſque ſcientia media, viſio divina circa iſtam Tyriorum diſpoſitionem olim actu exiſtentem, ut inde certò cognoſcat eorum pænitentiam ſub conditione futuram.

Sed contra, Supponere videtur hæc reſponſio, minorem affectum in vitia, accedente majori impulſu gratiæ, neceſſariò ſuccumbere, & voluntatem gratiæ tunc impellenti infallibili lege obſecundare: unde ſequetur, pænitentiam ſic prævîſam non fore liberam, atque ita hanc reſponſionem impingere in doctrinam Ianſenij de gratia victrici: parum enim referre videtur, ſive major impulſus gratiæ neceſſariò victricis componatur cum minori affectu in vitia, ſive cum minori inclinatione concupiſcentiæ, modò voluntas ſub illis conſtituta ex vi intrinſeca & infallibili iſtius gratiæ ad actum pænitentiæ determinari debeat.

Quamquam & hæc objectio, in hypotheſi quam ſupponit, eodem cum priori vitio laboret. Gratis enim aſſumitur Tyrios & Sydonios, homines inſigniter impios, minori affectu ſuis vitiis adhæſiſſe, quam Iudæos Bethſaidæ incolas, qui Dei notitiâ, & lege, & plurimis divinæ ultionis exemplis inſtructi erant, quibus poterat vehementior in vitia affectus non parum elidi. Et in hoc ipſo conſiſtere videtur vis exprobrationis divinæ, quod cum Tyrij & Sidonij infideles majorem haberent obicem converſionis, facilius tamen per eadem miracula, eandemque gratiam liberum voluntatis arbitrium ad pænitentiam inflexiſſent.

Quod ſi adhuc de Tyriorum moderatiori in vitia affectu benignius hic ſentiendum eſſe contendas, cogeris etiam ad Sodomitas idem patrocinium extendere. Nam in eodem contextu de Capharnao Iudæorum urbe continuò ſubjungitur; *Si in Sodomis facta fuiſſent virtutes quæ in te, forte manſiſſent uſque in hodiernum diem*, nempe per ſecuturam converſionem & pænitentiam. An ergo cognovit Chriſtus ſcientiâ viſionis Sodomitas minori affectu ferri in ſua vitia, quam Iudæi Capharnaitæ ſuis erroribus adhærerent? At contra, ipſa Scriptura diſertè teſtatur *Geneſis* 13. Sodomitas fuiſſe *homines peſſimos*, & in ſuis vitiis ad extremum induratos: & tamen horum pænitentia conditionata præ Capharnaitis à Chriſtò cognita, & prænunciata fuit; non utique ex minori in vitia affectu, qui ultricibus è cælo flammis ac ſulphure cohibendus erat; ſed ex ipſa libera, ac laudabili voluntatis ad pænitendum determinatione ſub conditione futura, & per ſcientiam mediam prævisa. Neque video quorſum, ob expoſitionem tam parum ſolidam, aliqui ſcientiæ mediæ patroni judicaverint hunc Scripturæ locum non ſatis illi patrocinari.

Probatur ſecundò aſſertio, ex Ratione, quâ ſimul ſcientiæ mediæ ſingularis uſus, ac neceſſitas declaratur. Quia ad ſalvandam libertatem & meritum noſtrorum actuum neceſſe eſt dicere, omnes gratias quæ ad actum eliciendum proximè conducunt eſſe indifferentes, ſic ut voluntas illis habitis poſſit ſeipſam determinare ſive ad agendum, ſive ad non agendum: actio enim ad quam voluntas non à ſe, ſed ab alio principio determinatur, non poteſt eſſe voluntati libera, aut meritoria. Et tamen ex altera parte neceſſe eſt aſſerere, aliquas gratias ſic dari â Deo ut infallibiliter inferant actum voluntatis creatæ, cum non poſſit Deus homines certò deſtinare ad merita gloriæ æternæ, niſi per gratias quas novit fore efficaces. Hæc autem duo optimè conciliantur per ſcientiam mediam, & non ita per viam cui alij inſiſtunt. Nam poſito quod Deus iſtâ ſcientiâ videat, Si Petrus in talibus circumſtantiis habeat hanc gratiam eliciet actum amoris Dei, poteſt decernere Petro dare in talibus circumſtantiis illam gratiam: atque ita decernet gratiam quæ infallibiliter inferet effectum, liberè tamen ponendum, ex determinatione libera Petri per ſcientiam mediam prævisa. At verò abſque iſta ſcientia non ita apparet, quâ ratione poſſit dicta efficacia gratiæ à Deo dandæ cum libertate voluntatis conciliari. Debebit enim illa efficax & infallibilis connexio gratiæ cum actu provenire, vel ex ipſa natura & entitate gratiæ, per ſe determinantis, & ſic non relinquet voluntatem proximè indifferentem ut poſſit ſeipſam determinare: vel certè ponet aliud quo proximè determinetur, in præjudicium libertatis. Quæ difficultas plures etiam ante Janſenium, in eum errorem impulit, ut abſolutè negarent ad libertatem requiri illam voluntatis indifferentiam. Hunc nos ſcopulum exiſtimamus aptiſſimè declinari per uſum ſcientiæ mediæ jam expoſitum, alij aliter, quorum varias & probabiles de hoc puncto ſententias dabimus infra in Controverſia 7.

§. IIII.

Diſſolvuntur breviter variorum Argumenta contra ſcientiam Mediam.

Objiciunt primò, Scientiam mediam auferre Deo rationem primæ cauſæ, & primi liberi. Abſit tantum nefas à Scientia illa minimè noxia. Probant tamen, Quia ſupponit liberam determinationem voluntatis creatæ conditionatè futuram, ante omne decretum actuale, & determinatum voluntatis divinæ. Eſto: Quid inde piaculi, quod Cauſa prima conſiderata in ſtatu conditionato nihil actu agat, ubi actu nihil agitur. Sic enim in ſimili forma argumentor, & oſtendo ex illa objectione ſequi, Scientiam etiam ſimplicis intelligentiæ auferre à Deo rationem

nem primæ cauſæ, & primi liberi: Deus ut cognoſcens per ſcientiam ſimplicis intelligentiæ objectum in ſtatu poſſibilitatis v. g. actum creaturæ poſſibilem, nullum de eo objecto habet actuale decretum: ergo Deus ut ſic cognoſcens non eſt prima cauſa, aut primum liberum. Si claudicat hæc ſequela, vacillat & iſta; Deus per ſcientiam mediam cognoſcens objectum in ſtatu conditionato nullum de eo habet actuale decretum: Ergo Deus ut ſic cognoſcens non eſt prima cauſa, aut primum liberum. En utrobique error idem ſe manifeſtat, quod nempe exigatur in ſtatu nõ abſoluto divina libertas abſolutè exercita.

Debet igitur hic primum liberum ſive primum determinans ſumi proportionatè ad ſtatum in quo objectum conſideratur, hoc eſt, in ſtatu poſſibilitatis, Deus eſt primum liberum ſive determinans, non actu, ſed poſſibiliter: in ſtatu conditionato Deus eſt primum liberum non actu, ſed conditionatè, ſive, eſſet primum agens liberè ſi conditio poneretur: in ſtatu autem abſoluto Deus eſt primum liberum actu & abſolutè. Cum ergo pro illo triplici ſtatu, in quo res eadem conſiderari poteſt, Deus ſit primum agens & primum liberum, nullo prorſus modo per ſcientiam mediam excluditur à ratione primi agentis, liberi, determinantis. Nec impedit illa quo minus omne agens, & liberum creatum à Deo volente & decernente accipiat & ipſam potentiam eligendi, & totum actum electionis, relativè ad ſtatum poſſibilem, conditionatum, aut actualem. in quo res à mente noſtra conſideratur exiſtere. Hoc ſi ritè attenderetur, multum difficultatis, & contentionis evaneſceret.

Obiicies tamen ſecundò: Scientia media lædit in hoc libertatem divinam, quod non proponat Deo objectũ ſuum cum indifferentia ad exiſtendum, vel non exiſtendum, ſed exhibeat determinatè futurum, ſi ponantur certæ circumſtantiæ, quaſi præveniendo determinationem divinam.

Reſpondeo negando aſſumptum: & iterum moneo, fruſtra obiici læſionem aut impedimentum libertatis in ſtatu conditionato, ubi non datur locus libertati exercendæ, quæ tantum actu exerceri poteſt in ſtatu abſoluto. Cæterum non proponit ſcientia media actum voluntatis humanæ futurum ſine dicta indifferentia, niſi ex hypotheſi quod Deus liberè vellet ſuam gratiam, & concurſum, & reliquas conditiones præbere, cum quibus prævidetur connectenda actio voluntatis humanæ, adeòque actus conditionatè præviſus per ſcientiam mediam, ſupponit etiam conditionatum exercitium libertatis divinæ, ſive, quod hoc exercitium actu eſſet, ſi actura foret voluntas creatâ. Non enim concipitur hæc actura, niſi ſupponantur adfutura omnia ex parte Dei ad agendum requiſita.

Obiicies tertiò: Cum ſcientia media non conſiſtit libertas voluntatis creatæ: Poſito enim auxilio divino, & ſcientia mediâ quâ Deus novit, ſi detur hoc auxilium in his circumſtantiis habiturum effectum, non poteſt non ſequi conſenſus voluntatis creatæ.

Reſpondeo, Si ita noxia eſt libertati humanæ ſcientia media auxilii indifferentis, væ præviſioni prædeterminationis phyſicæ, actũ per ſe infallibiliter inferentis. Nihilominus, admittunt adverſarii Deum prævidere, ſi ponatur prædeterminatio phyſica, voluntatem liberè conſenſuram: Si ergo ſcientia conditionata futuræ prædeterminationis, non tollit libertatem voluntatis humanæ, quomodo eam tollet ſcientia conditionata auxilii indifferentis, quod ex parte ſua voluntatem indeterminatam relinquit.

Ad rationem itaque allatam, in forma dico: Poſito auxilio divino, & iſta ſcientiâ mediâ, non poteſt non ſequi conſenſus voluntatis humanæ, neceſſitate aliqua ſimpliciter antecedente iſtum conſenſum, nego; neceſſitate aliqua conſequente & præſupponente liberum exercitium voluntatis, concedo; hæc autem præſcientia non poteſt tollere illam libertatem cujus exercitium à preſcientia non pendet, ſed potius illa præſcientia

dependet

dependet à determinatione conditionata & libera ipſius voluntatis. Per ſcientiam itaque mediam ideo ſolum novit Deus Petrum conſenſurum, ſi ponatur in his circumſtantiis, quia reipsâ in illis conſtitutus ad conſenſum liberè ſe reſolveret. Nulla igitur hic eſt neceſſitas niſi merè conſequens ex hypotheſi liberæ determinationis voluntatis humanæ, cum abſolutè fuerit in poteſtate Petri efficere ut Deus hanc ſcientiam non haberet, ſed contrariam de negatione conſenſus, ſi nempe Petrus in illis circumſtantiis poſitus nollet conſentire.

Quinimo, ſi voluntas eſſet inſtructa gratiâ, & concurſu Dei, & aliis ad agendum proximè requiſitis, eodem modo actum eliceret etiamſi ſcientia illa á Deo penitus abeſſet. Iſta enim præſcientia conditionata, quæ in actum nullo modo influit, non requiritur ad hoc ut voluntas poſſit agere; uti aliqui præpoſterè concipiunt, ſed ut Deus in decernendo actu libero creaturæ procedat providè, & non cæco modo, per auxilia & media indifferentia, cum quibus non poteſt cognoſci conjungendum eſſe effectum, niſi id exploretur beneficio ſcientiæ mediæ; ſine qua in obtinendo efficaciter actu libero, dirigendæ eſſent à Deo ſuæ gratiæ eventu incerto: ſicut ab homine emittuntur in ſcopum plures ſagittæ, de quibus incertus eſt an hac, an aliâ ſcopus attingetur, cum ſingulæ ad hoc ſint indifferentes, & poſſint à ſcopo aberrare.

Inſtabis, Etſi admitteretur ſcientia media eſſe poſterior conſenſu voluntatis creatæ ut conditionatè futuro, eſt tamen illa prior eodem conſenſu in ſtatu abſoluto, ſive ut eſt abſolutè futurus, & ſtante illa præſcientia neceſſariò ſequetur: Ergo ſcientia media aufert libertatem iſtius conſenſus ut eſt abſolutè futurus.

Reſpondeo diſtinguendo antecedens: Scientia media eſt prior conſenſu abſolutè futuro aliqua prioritate rationis, in quantum dirigit Deum ut actum futurum abſolutè decernat, concedo antecedens: Eſt prior conſenſu abſolutè futuro aliqua prioritate naturæ, per modum cauſæ influentis, nego antecedens. Tantum enim requiritur illa ſcientia in Deo, ut cognoſcatur conſenſus ille poſitis mediis indifferentibus infallibiliter ſecuturus, non verò ut illa in actum influat. Quinimo poſitis ceteris prærequiſitis actus ille non minus eliceretur, etiamſi ſcientia media abeſſet, ut ſupra oſtendi, uti & ipſam ſcientiam mediam potius dependere à libero exercitio hujus actus ſub conditione futuri.

Quomodo verò univerſim ſcientia media, aut alia, quæ ſic præcedunt actum liberum ut ab ipſo libero actus exercitio dependeant, nullo modo officiant libertati, clarius eluceſcet ex ſimilitudine Umbræ, quæ Corpus noſtrum antecedit quando ſol nobis à tergo obvertitur. Nihil enim ambulantis libertati obeſt illa umbra neceſſariò antecedens, cum illa non obſtante poſſit homo pro ſuo arbitrio huc, vel illuc ambulare, & efficere ut hæc, vel illa umbra præcedat, quamvis ex hypotheſi quod ſtet ad ſolem retro lucentem debeat aliqua umbra hominem antecedere. Eſt autem rerum futuritio quaſi quædam umbra intelligibilis, quæ licet, intervallo temporum, rerum futurarum exiſtentiam antecedat, ab hac tamen futura exiſtentia, tota illa antecedens futuritio dependet. Non poteſt igitur illa futuritio aut prænotio rerum futurarum libertati præjudicare, etiamſi res quæ eſt, vel eſſet futura, per ſuam futuritionem antecedentem, ſeipſam quodammodò objectivè antevertat, uti umbra quaſi quid idem cum corpore, ipſum corpus antecedit. Quæ ſimilitudo facilius accommodabitur rebus quæ tantum ſub conditione eſſent futuræ, ſi more Mathematicorum nunc conſideremus aſtrorũ umbras ſive eclypſes, quæ poſt viginti millia annorum eſſent futuræ, quamvis forte mundus tam diu non ſtabit; adeoque eclypſes illæ nunquam ſint futuræ, habent tamen nunc ſuam futuritionem in mente Mathematicorum. Sic etiam futuritio conditionata non cauſatur

tur ab ullo quod actu eſt, vel erit, ſed ab eo quod eſſet ſi conditio poneretur. Et per hanc ſimilitudinem aptè explicari poteſt, quo pacto omnis Dei præſcientia, prædefinitio, prædeſtinatio, reprobatio, quamvis fuerint ab æterno, non tollant hominis libertatem, ſed à noſtro arbitrio benè, vel malè operante dependeant, quod ægrè capiunt rudiores.

Objicies quartò: Uſus ille ſcientiæ mediæ favere videtur errori Semipelagianorum. Si enim Deus in diſtribuenda gratia dirigatur per ſcientiam illam conditionalem, ſequetur opera conditionatè ponenda, eſſe cauſam cur Deus hanc gratiam homini largiatur, in hoc autem errarunt Semipelagiani.

Reſpondeo, negando aſſumptum: Ad argumenti ſequelam dico, Opera conditionatè ponenda, etſi ſint certo modo cauſa finalis, ad quæ obtinenda conceditur gratia, non eſſe tamen opera illa cauſam meritoriam, aut impetratoriam gratiæ, ſic ut illa nondum exiſtentia gratiam ſibi à Deo tanquam præmium concedi poſtulent; hoc autem contendebant Semipelagiani. Cum enim vellent omnem Dei gratiam homini dari ob merita ejus naturalia præviſa, & ſæpè non reperirent merita abſolutè futura, recurrebant ad merita, ſive bona opera conditionatè ponenda, ſic ut aſſererent ex duobus infantibus morituris uni prædeſtinari Baptiſmum, & alteri negari, eò quod Deus prævideret, ſi ſupervixiſſent, unum benè acturum, alterum malè: Item uni adulto, non alteri, fidem prædicari, eo quod Deus præſciret hunc, non illum, crediturum ſi fides illis annuncietur. Iſta autem doctrina etiam apud defenſores ſcientiæ mediæ prorſus erronea eſt, cum certum ſit nullum opus, niſi abſolutè exiſtens, præmium aut pænam mereri: imo conſtet multos præmaturè mori ac ſalvari, qui ſi diutius vixiſſent, in mulia demerita, & peccata incidiſſent, juxta illud Sapientiæ 4. *Raptus eſt ne malitia mutaret intellectum ejus*: quem proinde locum ſibi adverſum, teſte S. Auguſtino *lib. de Prædeſt.* Sanctorum cap. 14. Semipelagiani repellebant, tamquam è libro non canonico citatum.

Cauſa itaque motiva cur Deus det alicui gratiam quam prævidet fore efficacem, potius quam merè ſufficientem, eſt ipſa Dei bonitas, quam non tenetur in omnes æqualiter exercere: præſcientia autem conditionalium proponit Deo opus bonum conditionatè futurum, uti dixi, non ut cauſam meritoriam gratiæ efficacis, ſed tantù ut cauſam finalem, quæ non movet actu exiſtens inſtar meriti, ſed per modum objecti futuri, & per media procurandi, juxta illud D. Thomæ *quæſt.* 23. *art.* 5. *ad primum.* Uſus gratiæ præſcitus non eſt ratio collationis gratiæ, niſi ſecundum rationem cauſæ finalis.

Objicies quintò: S. Auguſtinus agens contra Semipelagianos, Scientiam mediam non agnoſcebat. Nam teſte Proſpero in epiſt. ad S. Auguſtinum, Semipelagiani credebant ab Auguſtino ſub nomine prædeſtinationis, fatalem quandam induci neceſſitatem. Atqui iſtius neceſſitatis nulla poterat eſſe apparentia, ſi prædeſtinetur gratia indifferens, quæ per ſcientiam conditionalium certò cognoſcitur conſenſum voluntatis liberè obtentura. Ergo D. Auguſtinus illam ſcientiam non agnoſcebat.

Reſpondeo, Etſi S. Auguſtinus in ſtatuenda prædeſtinatione uſus fuiſſet ſcientiâ mediâ, potuiſſe nihilominus Semipelagianis videri, etiam cum illa, non ſatis ſalvari hominis libertatem: Sicut etiamnum multi contendunt per prædefinitionem nixam ſcientiæ mediæ creaturæ libertatem everti, uti ſupra vidimus in objectione quarta: quamvis è contra alij exiſtiment eâ poſitâ nullum eſſe evertendæ libertatis periculum.

De cetero, notam fuiſſe S. Auguſtino, aliiſque Patribus, ſcientiam illam conditionalium, ſine mediâ, patet vel eo, quod noverint ex Scripturis Deum præſciviſſe, quid acturi fuerint Ceilitæ ſi David apud eos manſiſſet; & quid viſis Chriſti miraculis feciſſent Tyrij & Sidonij, de quibus ſupra. Atqui S. Auguſti-

guſtinus & Patres non agnoverunt de actionibus iſtis ſub conditione futuris decreta conditionata quæ ponunt Thomiſtæ, ſæpe enim diſertè docet S. Auguſtinus, non omnium rerum, quarum eſt in Deo præſcientia, earum etiam eſſe prædeſtinationem, ſive decretum, ſed prædeſtinationem eſſe de rebus bonis tantum, præſcientiam etiam de malis. Ergo debet S. Auguſtinus cum aliis Patribus, ad præſcientiam iſtarum actionum, maximè malarum, ſcientiam mediam agnoviſſe.

His breviter diſſolutis, Non parum ſubit admirari, argumenta iſta ab adverſariis jactari tanquam tela ſcientiæ mediæ, ac Moliniſtis fatalia, cum tamen ex iis præcipua facile poſſint unico verbo infringi, & in ſuos Authores retorqueri, ut jam oſtendo.

Jactant imprimis S. Auguſtinum in conciliandâ gratia cum libertate nomen ſcientiæ mediæ nunquam uſurpaſſe. Sed ne hoc prolixè diſputetur, ita ſit, quid inde? Nuſpiam gratiæ per ſe determinantis, nuſpiam phyſicæ prædeterminationis, nuſpiam iſtius decreti ex parte actus abſoluti &c. nomen diſertè expreſſit. An ideo agnoſces hæc quoque penitus repudianda tanquam S. Auguſtino ignota? Nihil igitur hinc in ſcientiam mediam potius quam in adverſariorum doctrinam invidiæ redundat.

At urgent alij D. Auguſtinum ſcientiam mediam in Semipelagianis diſertè reprobaſſe. Sed contra: Si Scientiam hanc ne quidem de nomine novit, quo pacto eam diſertè reprobavit? Dico igitur, S. Auguſtinum ſcientiam in Deo mediam nunquam repudiaſſe, admitto tamen quandoque malum ejus uſum in Semipelagianis reprehendiſſe. Verùm quid inde conficies? An non poteſt rei optimæ abuſus eſſe peſſimus? Si hac tempeſtate Calviniſtæ gratiâ per ſe prædeterminante ſic abutantur, ut perperam doceant per eam humanæ voluntati neceſſitatem inferri, an ideo admittes gratiam illam eſſe Calvinianam, & è Scholis relegandam?

Sed inquies, Semipelagiani olim ajebant, aliquos infantes præ aliis ante mortem Baptizari, & quoſdam adultos præ aliis ad Fidem efficaciter vocari, quia nempe Deus per ſcientiam mediam prævidit illos poſtea ſi ſuperviverent fidem liberè amplexuros; quod ab Auguſtino & Eccleſia univerſa meritò damnatum fuit.

Reſp. Semipelagianos in eo damnatos eſſe, quod dicerent opera bona ex viribus naturæ, & tantum conditionatè futura, vim habere meriti, & ad ſalutem conducere, non quod aſſererent ea opera à Deo ſub conditione fuiſſe præviſa.

Hoc ſi neges, & porro contendas, illorum errorem in hac præſcientia ſitum fuiſſe, Vide ne teipſum non minus quam tuos Adverſarios incautè impugnes. Nam & ipſe, ſaltem in decretis conditionatis, præſcientiam de omni objecto etiam ſub conditione futuro in Deo admittis; & tamen ex præſcientia ſic habita ſequetur vim meriti abſolutam competere operibus ut conditionatè futuris, ſi id ex vi ſcientiæ mediæ ſequi debeat: Parum enim refert ſive Deus in decretis, ſive per ſcientiam mediam opera illa præcognoſcat, ad hoc ut rationem meriti obtineant, in quo illis attribuendo hæretici illi meritò damnati fuêre. Atque ita ut alios in Pelagianum illud pelagus demergas, teipſum in eandem ruinam incautè præcipitas.

Sunt & alij, qui ſcientiæ mediæ Patronis objiciunt, quod velint eſſe primi iſtius ſcientiæ authores, cum tamen ea ſit antiqua, & pridem cognita: at contra alij ex adverſarijs eam novitatis inſimulant. Nec deſunt alij qui ſcientiam mediam penitus abſtruſam, & inconceptibilem eſſe affirmant: alij verò eam ut nimis apertam, & facilem gratiæ & libertatis conciliatricem accuſant, cum myſterium hoc maximè reconditum eſſe omnes agnoſcant. Hæ accuſationes dum ſe mutuo interimunt, noſtrâ reſponſione non egent.

Stant autem pro hac Scientia, præter Authores Societatis, variæ Academiæ, ac Doctores celeberrimi. Pro eâdem apud

Hennaum

Hénaum & Philalethem cap. 3. §. 3. à pag. 175. ex *Archiepiſcopis* enumeratur Hugo Cavellus, Antonius Peres, Auguſtinus Antolinus, Gaſper Nemius Duaci olim Profeſſor: Ex *Epiſcopis* Malderus, Maſcarenius, Dictalepius, Manriquez, Abelli, Creſpi, Joannes Strienus, Levinus Torrentius, S. Franciſcus Saleſius, novum Eccleſiæ tam ſanctitate quàm doctrinâ columen & ornamentum. Ex quibus diſcernet idoneus Lector, hanc Scientiam, & quæ illi innituntur dogmata, inter ſanæ, ſolidæque doctrinæ articulos liberè recipiendam, etſi contra eam à pluribus more Scholaſtico diſputetur, uti fit in Controverſia ſequenti.

CONTROVERSIA SECUNDA

An detur Prædeterminatio Phyſica à Deo ad omnes actiones creaturarum.

§. I.

Status & Hiſtoria hujus Controverſiæ.

POſt Diſputationes coram ſummo Pontifice inſtitutas à Patribus Dominicanis contra ſcientiamme Mdiam & affines Controverſias, rogarunt impensè Patres Societatis, ut ſibi quoque liceret contra Prædeterminationem phyſicam, præſertim in materia de gratia, ſua argumenta depromere. Itaque de illa coram Paulo V. habitæ ſunt à P. Baſtida octo diſputationes, quæ durarunt uſque ad diem 22. Februarij anni 1606. in quibus contendebat gratiam quæ eſt efficax in actu primo non eſſe talem ex ſua phyſica entitate, ſic ut eâ poſita in voluntate, implicet contradictionem ex vi illius gratiæ non ſequi voluntatis conſenſum: idque ex quatuor potiſſimum principiis concludebat. Primò, ex teſtimoniis Scripturæ Sacræ: 2. ex definitionibus Conciliorum Tridentini, Arauſicani, & Senonenſis: 3. ex doctrina S. Auguſtini, & ex aliis Eccleſiæ Patribus: 4. ex conſenſione quam conabatur oſtendere inter hanc, & doctrinam Calvini, non enim videbatur adhuc eo tempore in hoc conatu nimium excedere, cum paulò ante ab adverſariis, prolixis parallelis, doctrina Molinæ, cum Pelagii inſtitutis collata fuiſſet. Omnibus abſolutis talis fuit Pontificis ſententia, qualem de ſcientia media in §. 2. ſupra retulimus.

Status itaque hujus celeberrimæ Controverſiæ de Prædeterminatione phyſica generice ſumpta hic eſt. An ut creatura agat, neceſſariò prærequiratur prædeterminatio phyſica, quæ ſit prævia aliqua motio ad ſingulas actiones à Deo producta in cauſa ſecunda, per quam applicetur, & determinetur ad agendum.

Prima ſententia propria eſt Thomiſtarum, quæ aſſerit, præter Concurſum concomitantem, quem ponimus, cauſæ primæ cum ſecunda, neceſſariam eſſe motionem illam antecedentem, quâ poſitâ creatura debeat agere, & quâ non poſitâ nequeat operari, ſive ſit agens neceſſarium, ſive liberum.

Diſconveniunt tamen inter ſe Thomiſtæ in aſſignanda Entitate in qua præcisè conſiſtat illa præmotio. Primò, Bannez, Caprera, aliique apud Ruiz de vol. Dei diſp. 46. ſect. 1. volunt eſſe qualitatem phyſicam & fluentem à Deo cauſis Secundis impreſſam, & per modum partialis principii prius naturâ complentem actionem creaturæ; & ſic dicendum eſt hanc præmotionem ſe tenere ex parte actus primi.

Secundò, docet Nazarius, & Capezudo, eſſe ipſam actionem creaturæ prout illa procedit à Deo ut cauſa determinante, & ſimul à creatura ut cauſa determinata; & juxta hanc expoſitionem, prædeterminatio videretur ſe tenere ex parte actus Secundi. Alii recentius ajunt, illam conſiſtere in applicatione omnium prærequiſitorum ad actum

ſecundum, ſive ad actionem neceſſariò ponendam.

Tertiò, Alvarez & Zumel tradunt prædeterminationem eſſe aliquid neque ſpectans ad actum primum; neque ad actum ſecundum, ſed inter utrumque aliquid medium de utroque extremo aliquid participans, quam motionem virtualem nuncupant. Sed iſta entitas media nullâ poteſt ratione fulciri; per hoc enim omnino corruit, quod neque D. Thomas, neque alij Theologi dividentes adæquatè actum in primum & ſecundum, talis actus medii unquam meminerint. Quodque per ſe inexplicabile videatur, aliquam rem abſolutè exiſtere, & ſimul de actu primo aliquid participare.

Secunda opinio eſt Scotiſtarum, negantium creaturas applicari ad agendum per ullam hujuſmodi entitatem illis intrinſecè inditam, aſſerunt tamen illas per decretum Dei extrinſecum, abſolutum, & efficax ad agendum applicari ac determinari. In hoc igitur à Thomiſtis tantum diſcrepare videntur, quod hi doceant præviam creaturæ applicationem fieri per aliquid cauſæ creatæ intrinſecum, Scotiſtæ verò per aliquid extrinſecum. Sed neque ſic prioris ſententiæ difficultates ſatis evitant, neque deſunt propriæ quas inſuper incurrunt.

Tertia opinio prioribus oppoſita, & Scholæ Societatis univerſæ propria; rejicit omnem iſtiuſmodi prædeterminationem phyſicam: negatque applicationem cauſæ ſecundæ ad agendum aliam eſſe neceſſariam, quam ut Deus in actu primo paratus ſit ſuum illi concurſum præſtare ad agendum, & creaturâ ſeipſam determinante, Deus ſimul per eandem actionem cum illa operetur: quod ex dicendis magis exponetur.

§. II.

Oſtenditur Prædeterminationem Phyſicam non eſſe admittendam ad cauſas ſive neceſſarias, ſive liberas.

Dico primò, Ad actiones cauſæ neceſſariæ ſuperflua eſt omnis phyſica prædeterminatio.

Probatur. Ideo ab aliis requiritur illa prædeterminatio, ut cauſa creata per illam determinetur ad agendum. Sed cauſa neceſſaria per naturam & entitatem ſuam eſt ſufficienter determinata ad agendum poſitis omnibus ad actionem prærequiſitis ex parte creaturæ, & decreto præbendi concurſum concomitantem ex parte Dei, abſque alio determinante, aut applicante. Ergo illa prædeterminatio in cauſis neceſſariis eſt omnino ſuperflua.

Neque dicas, ad hoc requiri præmotionem divinam ut potentia creata, per ſe incompleta & inſufficiens, à cauſa prima compleatur & applicetur ad agendum, ſicut inſtrumenta debent præmoveri & applicari à cauſa principali.

Nam contra, cauſa neceſſaria poſita cum omnibus prærequiſitis, & concurſu Dei ſibi oblato, per ſeipſam ita eſt completa ad agendum, ut nequeat actionem omittere; ideo enim cauſa illa dicitur neceſſaria, quia ad unum eſt determinata ſine potentia ad oppoſitum: ergo illa ſic conſtituta non requirit aliunde ad agendum applicari. Neque verum eſt quod creaturæ ſe habeant ſicut inſtrumenta illa quibus nulla ineſt virtus operandi, idèoque debent ab artifice præmoveri: habent enim cauſæ creatæ virtutem intrinſecam à Deo ſibi inditam reſpectu effectuum ad quos ex ſua natura ordinantur; non enim admittent adverſarii illas merè paſſivè, & mortuo modo ad agendum admoveri, ſicut in inſtrumentis propriè dictis fieri ſolet.

At;

At, inquies, cum Philoſopho 2. *Phyſic. textu* 33. Omne quod movetur ab alio movetur. Sed non ab alio quam à Deo: ergo prærequiritur præmotio divina ad omnem actionem creaturæ.

Reſpondeo negando conſequentiam. Non enim dicit omne quod movetur ab alio præmoveri, ſed ſimpliciter moveri. Sufficienter autem quælibet cauſa movetur à Deo, Primò, per hoc quod ſimul concurrat cöefficiendo cum ea quamlibet illius actionem, quam ſine divino concurſu non poſſet ſola exercere: Secundò, præbendo creaturæ præviam virtutem effectivam omnis operationis ac motionis, quâ ratione omnis actio & motio creaturæ, à Deo tanquam prima illius cauſa procedit. Quo etiam ſenſu alibi dicit Ariſtoteles, elementa moveri à generante, ex eo tantum quod à cauſa quæ generat, ſive inducit formam elementi, indita ſit elemento vis naturalis quâ per ſe ſurſum aut deorſum moveatur, generante etiam abſente, & nullum motum actu imprimente. Adde, non paucos dictum Ariſtotelis ſic legere; Omne quod movetur ab *aliquo* movetur; nempe vel ab alio, vel à ſeipſo.

Dico ſecundò: In agentibus liberis prædeterminatio phyſica non videtur ullo modo poſſe conſiſtere cum libertate actus prædeterminati.

Probatur: Potentia libera eſt quæ poſitis omnibus ad agendum immediatè prærequiſitis poteſt agere & non agere; uti conſtat & lumine rationis, & conſenſu communi, etiam in Schola Doctoris Angelici. Atqui poſitâ prædeterminatione voluntas non poteſt agere & non agere, ſed debet infallibiliter id agere ad quod determinata eſt, ſine potentia hic & nunc expedita ad oppoſitum. Ergo prædeterminatio phyſica non poteſt conſiſtere cum libertate.

Minor probatur: Quia, omnis ſuppoſitio antecedens immediatè actum, independens à voluntate, & actum infallibiliter inferens, tollit potentiam liberam agendi & non agendi; determinat enim præcisè ad actionem, ſic ut ſtante illâ ſuppoſitione impoſſibile ſit voluntati actum omittere. Ex hoc enim capite neceſſarius eſt amor beatificus, aut quicunque actus voluntatis qui ex neceſſitate elicitur. Atqui prædeterminatio phyſica eſt talis ſuppoſitio immediatè antecedens, & independens, infallibiliter inferens actum voluntatis, in hoc enim plerumque Thomiſtæ conveniunt. Ergo poſita & ſtante prædeterminatione non manet voluntati potentia agendi & non agendi, adeoque neceſſariò præjudicat libertati actus prædeterminati.

Confirmatur noſtra probatio: Gratia efficax non conſiſteret cum libertate ſi ita per ſe determinaret voluntatem ad eliciendum actum bonum, ut poſitâ gratiâ impoſſibile foret non ſequi conſenſum voluntatis. Ergo neque prædeterminatio phyſica conſiſtet cum libertate, cum eâ poſitâ impoſſibile ſit non ſequi actum prædeterminatum. Antecedens patet ex Tridentino *ſeſſ. 6. can.* 4. aſſerente hominem poſſe diſſentire gratiæ ſi velit: item, hominem poſſe abjicere gratiam ſi velit: quia cenſebat aliàs efficaciam gratiæ non ſtare cum libertate.

Reſpondent primò Thomiſtæ, ad minorem noſtri argumenti cum diſtinctione, & dicunt, Poſitâ prædeterminatione voluntatem poſſe agere & non agere, in ſenſu diviſo, id eſt, conſiderando voluntatem per ſe, & ut eſt potentia diviſa ab actuali prædeterminatione, etſi nequeat non agere, in ſenſu compoſito, hoc eſt, componendo voluntatem cum actu prædeterminato, quem non poteſt non elicere ex hypotheſi quod illum actu eliciat, quam dicunt eſſe neceſſitatem merè conſequentem: atque ita ajunt intelligendam eſſe definitionem potentiæ liberæ, ut ſufficiat poſſe agere vel non agere in ſenſu diviſo: quo etiam modo aliqui conantur explicare ſenſum Tridentini. At contra: Non habet voluntas in caſu potentiam non agendi in ſenſu diviſo; quia ſtante prædetermina-

natione non habet potentiam ponendi iſtum ſenſum, ſive carendi actuali exercitio actus prædeterminati, quod probo, Non ponitur actu ſenſus diviſus niſi ab eo qui poteſt auferre prædeterminationem; atqui in voluntatis poteſtate non eſt auferre aut excutere prædeterminationem, quæ à Deo ſolo voluntati imprimitur: ergo non eſt in poteſtate voluntatis ponere ſenſum diviſum: ergo nec in ſenſu diviſo actum omittere.

Reſpondent ſecundò, Poſita prædeterminatione, cum potentia ad agendum, remanet etiam potentia ad non agendum, quia ſaltem permanet ipſa voluntas per omnia naturæ ſuæ relicta, quæ etiam tunc eſt potentia ad non agendum.

Sed contra: Remanet quidem potentia ad non agendum remota, & per prædeterminationem impedita, concedo: remanet potentia proxima & expedita, nego: voluntas enim prædeterminata ad agendem eſt tantum potentia remota & inpedita ad non agendum; non ſufficit autem potentia remota & impedita, quia ſic voluntas hic & nunc non habet in poteſtate ſua actum & non actum.

Quinimò in eadem forma conficiam, actum voluntatis quacunque neceſſitate elicitum, ſemper remanere liberum, ſic enim argumentor: poſitâ per Deum quâcunque voluntatis neceſſitate, ſemper remanet voluntas in ſe & eſſentialiter potentia libera, ergo poſitâ quâcunque neceſſitate actus voluntatis erit liber. Conſequens eſt apertè falſum, ergo & iſtud ex quo ſequitur.

Reſpondent tertiò, Ad libertatem non ſimpliciter requiri immediatam indifferentiam voluntatis, ſed etiam indifferentiam Judicii, ſive cognitionem proponentem objectum ſub aliqua ratione boni, & ſub aliqua ratione mali, quam vocat Alvares indifferentiam objectivam, quâ ſtante aiunt impoſſibile eſſe neceſſitari voluntatem, & illius tantum defectu amorem beatificum eſſe neceſſarium.

At contra: Libertas in eo conſiſtit, quod poſitis omnibus ad agendum præréquiſitis poſſit voluntas agere & non agere: Atqui poſito illo iudicio indifferenti, & ſuppoſitâ prædeterminatione, non poteſt voluntas non agere; ergo ad libertatem non ſufficit tale judicium: probatur conſequentia: Non poteſt ſufficere indifferentia judicii quando aliunde habetur cauſa neceſſitatis, qualis hic eſt vis ineluctabilis phyſicæ prædeterminationis: ſic enim ſatis non foret, intellectui ineſſe judicium indifferens, ſi illo ſtante Deus negaret voluntati concurſum ad amorem objecti indifferenter cogniti, illo enim judicio non obſtante omiſſio amoris eſſet abſolutè neceſſaria. Denique fatendum eſt gratiam non adimere intellectui judicium indifferens, & tamen ſi voluntas non poſſit reiicere gratiam, jam neceſſitaretur ad conſenſum, ut definivit Tridentinum contra Lutherum, qui docebat ex neceſſitate voluntatem gratiæ obſecundare. Sed neque Lutherus, neque Calvinus cognitionem objecti indifferentem ſuſtulerunt, & tamen damnati ſunt, eo quod docerent voluntatem per gratiam neceſſitari.

Reſpondent quartò, maximè Recentiores. Prædeterminationem non eſſe ſuppoſitionem antecedentem, ſed eſſe ipſam actioné creaturæ prout eſt ſimul à Deo, juxta tertiam expoſitionem ſupra in §. 1. ſive eſſe applicationem omnium prærequiſitorum ad actionem creaturæ. Ergo, inquiunt, prædeterminatio ſpectabit ad actum ſecundum; ergo creatura ex parte actus primi erit potens agere & non agere,

Contra: illo etiam poſito, determinatio ad illam actionem orietur à ſolo Deo; ergo non erit in poteſtate voluntatis creatæ illam non ponere, cum penes illâ non maneat determinatio ad agendû vel non agendum, ergo reſpectu voluntatis creatæ actus ſecundus non erit liber. Imo ex parte actus primi dabitur adhuc aliquid quo poſito neceſſariò ponitur actio, nempe prædefinitio, ſeu decretum efficax ponendi iſtam prædeterminationem, cum quo ſtare nequit, non actio; nam ad decretum neceſſariò ſequitur prædeterminatio

terminatio, & ad prædeterminationem actio. Deniq; ſive ſtatuas prædeterminationem eſſe talem actionem creaturæ, ſive talem applicationem, quæro, an illa ſit cauſa cur agat creatura? Id certé non negabis, niſi à communi recedas: at cauſa tenet ſe ex parte actus primi: Ergo fruſtra ad cauſam ſecundam, aut iſtam applicationem recurris.

Sed poſtremò dices: Voluntas poteſt ſeipſam determinare ad agendum ſalvâ libertate: ergo ſimiliter Deus poterit ſuâ præmotione illam determinare illæſâ libertate; habet enim Deus omnem poteſtatem in voluntatem creatam, quæ poteſt voluntati in ſeipſam competere. Idque corroborant ex verbis S. *Auguſtini* de Corrept. & grat. cap. 14. Deus magis habet in poteſtate voluntates hominum, quam ipſi ſuas.

Reſpondeo neg. conſequentiam, Quia determinatio quæ oritur ab intrinſeco, ſive ab ipſa voluntate, ſita eſt in poteſtate arbitrii; determinatio autem quæ oritur ab extrinſeco non eſt in ejus poteſtate, adeoque antecedenter neceſſitat? Habet ergo Deus in voluntatem liberam, omnem poteſtatem poſſibilem, ſed non impoſſibilem, qualis eſſet, eam reddere liberam, & tamen ad unum determinatam.

Habet quoq; voluntates liberas hominum in ſua poteſtate æque ac ipſi, hoc ſenſu, quod Deo ſint in promptu media indifferentia & innumera, per quæ mediante ſcientiâ mediâ, poſſet quemvis actum liberum à voluntate creata impetrare. Et hæc optima eſt S. Auguſtini explicatio, quæ ſi tibi non ſat arrideat, vide ne tuum in te argumentum hoc modo retorqueam: Habet Deus omnem poteſtatem in voluntatem creatam, quam habet ipſa: atqui voluntas creata poteſt determinare ſeipſam etiã ad formale peccati: ergo & Deus. Hoc autem penitus negant etiam ipſi prædeterminationis phyſicæ defenſores. Nunc itaque ulterius

Dico tertiò, Datâ prædeterminatione phyſica ad actus peccaminoſos, non apparet quo modo Deus non eſſet auctor peccati.

Probatur: Qui ponit prædeterminationem ad peccatum magis videtur eſſe auctor peccati, quam homo, aut dæmon ſuadens & inſtigans ad actum peccaminoſum: inſtiganti enim poteſt voluntas reſiſtere, prædeterminanti non poteſt: ſed dæmon ſuadens & inſtigans ad actum peccaminoſum hoc ipſo eſt auctor peccati: ergo multò magis Deus, ſi prædeterminet ad actum peccaminoſum, eſſet auctor peccati. Unde ulterius ſequetur injuſtam fore pœnam quam Deus peccantibus infligit.

Reſpondent, Deum non prædeterminare ad formale peccati ſeu ad malitiam, ſed tantum ad materiale peccati, ſive ad actus peccaminoſi phyſicam entitatem, non ad illius moralem deordinationem.

Sed contra primò, ſive formale peccati conſiſtat in poſitiva entitate actus, ſive in aliquo negativo, utrumque eſt neceſſariò connexum cum actu intrinſecé peccaminoſo v. g. in odio Dei: ergo non poteſt Deus predeterminare ad materiale, quin etiam prædeterminet ad formale talis peccati.

Contra ſecundò, Suadens alteri odium Dei, aut mendacium non quâ malum, ſed quâ utile, ſic ut utilitatem tantum intendat, non malitiam, rectè adhuc cenſetur author iſtius odii, & mendacii; ergo multo magis illius author erit prædeterminans ad materiale peccati, vi cujus debet ſequi talis actus à quo malitia eſt inſeparabilis.

Contra tertiò, Damnatur error Calvini in *Trid. ſeſſ. 6. can.* 10. quod doceret Deum impellere homines ad peccatum; & tamen non contendebat ille Deum impellere ad formale peccati, ſed potius ad materiali, ut ex illius aſſeclis tradit *Chamierus*, hoc autem materiale peccati non minus infert prædeterminatio quam impulſus aut inſtigatio; ergo infert pariter formalem malitiam dum ea cum materiali peccato inſollubili nexu ſociatur.

Sed *quæres*; Quomodo etiam in noſtra ſententia non lædatur libertas, & Deus non ſit author peccati, cum ſtatuimus in Deo decretum concurrendi, imo & concurſum

Dei

Dei actualem ad omnem actum etiam peccaminoſum?

Reſpondeo, In noſtra ſententia hæc omnia rectè ſalvari. Quia ſtatuimus in Deo decretum concurrendi efficax quidem & abſolutum, ſed indeterminatū tam quoad exercitium, quàm ſpeciem actionis: ſic ut vi illius decreti non potius velit Deus amorem quàm non amorem, aut odium amori oppoſitum: ac ſi diceret, Volo omnipotentiam meam paratam aſſiſtere cauſis ſecundis, ut ab illis ad quamlibet actionem determinari poſſit. Concurſus autem quo Deus in actu ſecundo agit cum creatura, non eſt prævius aut prædeterminans, ſed tantum ſimultaneus, ſic ut eadem actio procedat à creatura ut cauſa determinante, & ſimul à Deo ut cauſâ determinatâ. ſive permittente ſe à creatura determinari, & quaſi trahi in conſortium ejuſdē actionis. Per hunc autem concurrendi modum ſatis patet neque lædi creaturæ libertatem, cum non aliunde, ſed à ſe ipſa ad agendum determinetur: neque Deum eſſe authorem peccati, cum creaturam ad actum peccaminoſum non determinet, ſed tantum permittat ſe trahi ad cooperandum creaturæ juxta naturalem illius exigentiam.

Quæres ſecundò, Quo pacto diſcernatur ſententia prædeterminantium, à doctrina Janſenii contraria libertati voluntatis creatæ?

Reſpondent facile prædeterminantes, ſe ab ea doctrina plurimum diſcrepare. Primò, Quia damnata eſt illa doctrina Janſenii quæ tradit, Interiori gratiæ in ſtatu naturæ lapſæ non poſſe reſiſti, & ad merendum & demerendum non requiri libertatem à neceſſitate, ſed tantum à coactione; quam illi omnino abhorrent, & meritò damnatam admittunt.

Secundò, Dogma Janſenii negat in ſtatu naturæ lapſæ dari gratiam ſufficientem; Defenſores verò prædeterminationis gratiam illam in terminis defendunt, & admittunt eam ſuo effectu poſſe carere.

Tertiò, docent hi requiri prædeterminationem phyſicam in omni ſtatu naturæ, tam integræ, quam lapſæ, eò quod ipſa conditio cauſæ creatæ illam abſolutè depoſcat, non ex eo quod in actibus illis aliquo modo amiſſa ſit libertas indifferentiæ per peccatum Adami, ut aliqui perperam volunt. Denique abſolutè negant voluntatem prædeterminatam neceſſitari, ſed potius Deum prædeterminare convenienter ad naturam cauſæ liberæ. Quamvis autem alii Theologi contrarium opinentur, doctrina tamen prædeterminantium ab Eccleſia nullo modo interdicitur, aut ullâ cenſurâ notatur, ſed liberé in Scholis defenditur & diſputatur.

Quæres tertiò. Quid de prædeterminatione phyſica ſenſerit Doctor Angelicus?

Contendunt operosè non pauci contra alios mentem D. Thomæ, & plurium Thomiſtarum ab hac prædeterminatione omnino alienam eſſe; & ex ea Schola varios qui contra eam militant longo ordine conſcribunt. Id ſedulò præſtat Petrus à S. Joſepho, Ruiz, Henao, de Cerf, Joſephus de Vita, & poſtremò Borul, ac plures alii. Sed nobis hic conſilium non eſt alias ex aliis quæſtiones ſerere, ſed potius rem ipſam paucis complecti, & eorum quibus ſcribimus captui accommodare.

CONTROVERSIA TERTIA.

An prædeſtinatio abſoluta ad gloriam facta fuerit ante prævisa hominum merita, & Reprobatio ante prævisa demerita?

§. I

Exponitur ſtatus Controverſiæ, & de ea variæ Scholarum ſententiæ.

CÆpit hæc Controverſia primo omnium agitari circa annum Chriſti quadringenteſimum, dum S. Auguſtinus ageret contra Pelagianos

Pelagianos: nam à Patribus qui ante Pelagii tempora floruerunt nunquam ex profeſſo, ſed tantum ex incidenti, tactam fuiſſe, tradit ipſe Auguſtinus lib. de dono perſever. At demum circa annum Chriſti 1535. Joannes Calvinus, ejuſque aſſeclæ, de modo electionis ac reprobrationis divinæ novos, graviſſimoſque errores invexerunt, de quibus ſupra in polemicis actum pag. 105.

Inter Doctores Catholicos, de quæſtione in titulo propoſita, magna eſt etiam hoc tempore ſententiarum diſcrepantia. Prima eſt opinio Thomiſtarum, cum D. Thoma ut illi eum interpretantur, aſſerentium omnes qui ſalvandi ſunt, à Deo electos eſſe ad gloriam ante præviſa eorum merita, ad conſtruendam ex illis Jeruſalem cæleſtem, ſicut Architectus pro ſuo arbitrio eligit certos lapides, poſtea aptandos, ad conſtructionem ædificii. Eandem eſſe mentem Scoti ſentiunt plerique Scotiſtæ qui eum ſequuntur, ego tamen ex illis novi Profeſſores probè eruditos aliter ſentientes. Ex Auctoribus etiam Societatis ad hanc ſententiam accedit Bellarminus, Suarez, Henriquez, Ruiz, Toletus, Tannerus, & quidam alii.

Non conveniunt tamen omnes prædicti auctores cum Thomiſtis in modo explicandi hanc electionem. Nam Suarez vult quidem electionem ad gloriam factam eſſe ante præviſum peccatum originale, ſed quoad eos qui electi non ſunt, in hoc ſigno tantum vult illos eſſe negativè reprobatos, id eſt, ſimpliciter non electos, nullâ adhuc ex parte eorum datâ cauſâ. At Alvarez cum pluribus Thomiſtis ſtatuunt Deum in hoc ſigno cæteros non electos poſitivé excluſiſſe à gloria, necdum tamen deſtinaſſe ad ſupplicium ante præviſionem peccati originalis. Verum é contra quoad originale Bellarminus, Ruiz, Toletus, Tannerus, nolunt diſcretionem ſalvandorum à non ſalvandis factam eſſe ante præviſum peccatum originale, ſed in ipſum originale præviſum referunt reproborum excluſionem à gloria æterna.

Sed benè notandum eſt, hoc diſcrimen univerſale inter Thomiſtas, & prædictos Auctores Societatatis qui prædeſtinationem ponunt ante præviſa merita, quod hi certo modo infra explicando utantur ſcientâ mediâ ne videantur præjudicare libertati humanæ per decreta illa antecedentia & abſoluta. Thomiſtæ verò ut Deum faciant infallibiliter exequi ſua decreta, ex prædeterminationibus phyſicis præſidium petunt.

Altera ſententia generalis priori oppoſita, eſt eorum qui docent electionem ad gloriam factam eſſe poſt præviſa electorum merita ſi ſint adulti, vel merita Chriſti iis applicata per Baptiſmum vel martyrium ſi ſint parvuli: & à fortiori ſtatuunt reprobationem omnem non ſalvandorum factam eſſe poſt præviſa demerita propria, aut peccatum originale.

Hanc tenent ex Antiquioribus Bonaventura, Albertus, Henricus, Argentinas. Et ex Recentioribus, Michael Medina, Faber, Pennotus, Tapperus, Stapletonus, & precipuè ex Societate illam ex profeſſo tuentur Valentia, Vaſquez, Becanus, Amicus, Leſſius, Derkennis, Vekenus, & plures alii.

Hunc etiam modum electionis admittit *Ianſenius Iprenſis* in prædeſtinatione Angelorum, ſtatuens Angelos bonos non niſi poſt præviſa merita electos, malos verò poſt præviſa demerita reprobatos. Sed priorem modum electionis ante præviſa merita docet habere locum reſpectu hominum ſecretorum à maſſa damnationis poſt præviſum peccatum originale.

Acceſſit etiam è Sectariis ad hanc ſecundam ſententiã *Arminius* Profeſſor Leydanus, quique eum ſequuntur Arminiani quoad adultos: Sed quoad parvulos in eo graviter errant cum Calvino & Gommariſtis, quod infantes natos ex parentibus fidelibus velint infallibiliter ſalvari ſine reſpectu ad Baptiſmum; quia, inquiunt, illi ſunt filii Abrahæ, & in ejus fædere comprehenduntur, alios verò qui non ſunt filii parentum fidelium dicunt ob peccatum originale eſſe reprobatos.

Denique tertiam ſententiam inter priores mediam cum paucis aliis excogitavit Arubal, & Granadus, quâ prædeſtinationem ſtatuunt non ante, aut poſt, ſed ſimul cum meritis abſolutè præviſis, ſic ut Deus uno ſimpliciſſimo actu, abſque ullo rationis ordine ſive per æquivalentiam ad actus noſtros ſive per ordinem objectorum, ſimul decreverit merita & gloriam. Nam, inquiunt, volendo dare gratias quas per ſcientiam mediam novit fore efficaces, vult etiam merita, & in meritis decernit gloriam. Sed cum Theologi paſſim, etiam hujus ſententiæ auctores, aliquem ordinem decretorum ſecundum rationem ſubinde in divinis actibus admittant, nulla eſt cauſa cur ordinem illum in divina prædeſtinatione tollendum cenſeant. Si enim finis, ſive gloria quæ decernitur, non ſit aliter concedenda niſi præviſâ conditione meritorum, prius omnino eſt cognoſcere merita ponenda, quàm velle abſolutè dare gloriam per modum mercedis, ut in §. ſequenti latius exponemus.

Ex his patet, huic Controverſiæ principali, plures quæſtiones graviſſimas eſſe annexas, & nominatim illam celebertimam de auxilio gratiæ efficacis. Nam Thomiſtæ ut ſalvent infallibilitatem decreti divini de ſalute electorum ante præviſa eorum merita, ſubordinant illi aliud decretum quo Deus prædefinivit ſuis electis omnia & ſingula opera meritoria (ſaltem quæ peccatum non ſupponunt) cum non velit eos ſine meritis ſalvare: Hæc autem merita ut infallibiliter obtineat Deus, decernit electis ad bene agendum auxilia efficacia & phyſicè prædeterminantia in tempore præſtanda. Sed quia hujuſmodi auxilia ex ſe prædeterminantia voluntatem humanam ad actus meritorios, viſa ſunt aliis minimè cum libertate conſiſtere, cæperunt Auctores Societatis efficaciam gratiæ cum libertate humana aliâ viâ conciliare, auxilio ſcientiæ mediæ. Et hinc originem ſumpſit graviſſima illa controverſia inter Thomiſtas & auctores Societatis de efficacia gratiæ, quam ſupra oſtendimus Romæ coram ſummis Pontificibus ſæpius ventilatam pag. 186.

§ II.

Oſtenditur Electionem ad gloriam factam fuiſſe poſt præviſa Electorum merita.

Probatur primò, ex Scripturis Matth. 25. *Venite benedicti, poſſidete paratum vobis regnum à conſtitutione mundi; Eſurivi enim & dediſtis mihi manducare &c*: Ubi aſſignatur cauſa electionis ad gloriam, quod ab æterno præviſa ſunt opera bona, in tempore actu præſtanda.

Reſpondent alii, aſſignari hic in extremo judicio cauſam actualis poſſeſſionis regni cæleſtis, non verò præparationis ſive prædeſtinationis quâ illa poſſeſſio ab æterno decernitur, de qua ajunt ex mente Chriſti nullam in loco citato mentionem fieri.

Contra primò, Patres ſententiam Chriſti de ipſa Præparatione intelligunt. Chryſoſtomus *Hom.* 80. eam ſic explicat: Nam antequam, inquit, nati eſſetis, quia ſciebam hujuſmodi vos futuros, hæc à me fuêre præparata. Ubi non poſſeſſionem tantum, ſed ipſam præparationem regni dicit decretam ob præviſa merita, per quæ ſciebat dignos fore regno cæleſti.

Secundò ipſe textus hoc ſuadet, quia addit; *Ite maledicti in ignem æternum, qui præparatus eſt Diabolo*, Certum eſt autem præparationem æterni ignis non ſolum ordine executionis, ſed etiam intentionis decretam propter præviſa demerita; deberet autem eſſe ratio urgentiſſima quæ cogat nos aſſerere in eodem loco Scripturæ verbum illud *Præparatum* diverſimodè accipi; nec poſſe utrobique in eodem ſenſu intelligi.

Secundus locus eſt ad Rom. 8. *Quos præſcivit & prædeſtinavit conformes fieri imagini filii ſui, quos autem prædeſtinavit hos & vocavit*. Ubi Apoſtolus videtur aſſerere præſcientiam meritorum eſſe ſuo modo cauſam electionis, & electionem æternam cauſam vocationis, &

dona-

donationis gratiæ in tempore. Quia ſenſus eſt ex mente D. Ambroſij P.5.*de fide cap.* 3. Apoſtolus, ait, quos præſcivit, & prædeſtinavit; non enim ante prædeſtinavit quam præſcivit, ſed quorum merita præſcivit, eorum præmia prædeſtinavit.

Obiiciunt primò adverſarii: Scriptura è contra ſupponit inſtitui electionem ante merita, quia ipſa merita vult proficiſci ex illa gratuità voluntate dandi gloriam. Probant id primò, Ex verbis Chriſti Lucæ 12. *Nolite timere puſillus grex, quia complacuit Patri veſtro dare vobis regnum.* Ubi decretum dandi regnum aſſignat ut cauſam antecedentem cur debeant eſſe ſecuri de meritis & gloria ſecutura.

Reſpondeo, cum Chriſtus ibi ſit locutus ad omnes diſcipulos, imo ad alios omnes qui crediturí erant, ut patet ex ſequentibus, veroſimile non eſt voluiſſe *revelare omnibus* electionem abſolutam ad gloriã, cum ibi fuerit etiam Judas, & alii fortè plures reprobi. Indicat ergo non decretum abſolutum, ſed voluntatem antecedentem & quantum eſt ex parte ſua efficacem conferendi regnum cæleſte, ſi illud meriti fuerint: ac ſi diceret: Nolite eſſe ſoliciti de rebus temporalibus etiamſi omnia vendatis; quia ſi Pater Cæleſtis fuerit tam liberalis, ut voluerit omnibus & præcipuè fidelibus donare regnum Cælorum quantum eſt ex parte ſua, & media ſupernaturalia; multò magis ſubminiſtrabit hæc temporalia, & habebit curam ut qui relinquunt omnia propter regnum Cælorum non deſtituantur rebus ad vitam neceſſariis.

Obiiciunt ſecundò pro ſua ſententia illud Chriſti Joan. 15. *Non vos me elegiſtis, ſed ego elegi vos* &c: quod videtur ſonare electionem ſine prævifione meritorum.

Reſpondeo, ibi non agi de electione ad gloriam, ſed ad Apoſtolatum prædicationis Evangelii, ut exponunt Patres apud Maldonatum. Vel ſecundum Auguſtinum, agitur de electione ad gratiam, & fidem, quæ ſine electorum meritis facta eſt. Fruſtrà autem conantur Adverſarii loca multa ex Euangelio congerere; quia non agunt illa de abſoluta electione ad gloriam, ſed de conditionata, ſi nempe perſeverent in bonis operibus; quia Chriſtus noluit Apoſtolis abſolutam electionem revelare, quos jubet timere ne tanquam fur in nocte judicium adveniat.

Obiiciunt tertiò, tanquam præcipuum ſuæ ſententiæ fulcimentum, locum Apoſtol. ad Romanos 9. *Cum nondum nati fuiſſent, aut aliquid boni egiſſent aut mali (ut ſecundum electionem propoſitum Dei maneret) non ex operibus, ſed ex vocante dictum eſt, quia major ſerviet minori, ſicut ſcriptum eſt, Iacob dilexi, Eſau autem odium habui.* Ubi Apoſtolus, ſicut & in toto capite, oſtendit negotium ſalutis non eſſe volentis, aut currentis, ſed miſerentis Dei, & quidem ſine reſpectu ad merita, aut quæcunque opera quoad intentionem conferendi gloriam.

Reſpondeo, negando illam eſſe mentem Apoſtoli. Et ſanè non pauci ſic explicant illum locum, ut non velit Paulus agere de electione ſive ad gratiam, ſive ad gloriam, ſed tantum ad bona quædam temporalia, ut ad opes, ſplendorem, & regnum obventurum familiæ Iacobi præ poſteris Eſau ſive Idumæis. Vel certè de electione ad peculiares favores genti Judæorum præ aliis Gentibus à Deo deſtinatos.

Attamen, cum Patres, & maximè S. Auguſtinus ſæpius explicent illum locum de Spirituali dilectione gratiæ, dico etiam Apoſtolum hic agere de ſpeciali electione, non immediatè ad gloriam, ſed tantum de electione, & vocatione ad fidem, & gratiam Chriſti ſine reſpectu ad ulla merita præcedentia, aut etiam in futurum prævifa, & multò minus ad opera legis abſque gratia Chriſti, de quibus tamen Judæi ſibi præ Gentibus gloriabãtur. Hic enim erat ſcopus Apoſtoli. Non poſſe Judæos jure conqueri quod præ illis Gentiles eligerentur ad fidem, & gratiam Chriſti, etſi Judæi non verò Gentiles opera legis & cæremonias haberent. Quia nempe hujuſmodi electio ad fidem & gratiam Chriſti non procedit ex operibus, ſed ex vocatione,

one, propoſito, & prædeſtinatione divina, quâ unum præ alio, ex gravita tantum voluntate, ad fidem adducit: Ac demum concludit hanc vocationem & electionem ad primam fidei gratiam, non eſſe volentis neque currentis, ſed miſerentis Dei. De electione verò immediata & abſoluta ad gloriam hic non agit Apoſtolus. Quinimo probabile plures æſtimant, Eſau, qui dicitur hic odio haberi, alioſque plures ex ſemine Eſau oriundos, ad ſalutem & gloriam perveniſſe. Et hanc expoſitionem hujus loci amplectitur S. Auguſtinus quæſt. 2. ad ſimplicianum.

Denique adverte, plura Scripturæ. & Patrum loca, quæ adferuntur pro electione ad gloriam independenter à prævisis electorum meritis, aliud plerumque non probare, quàm prædeſtinationem omnino completè ſumptam non eſſe ex meritis, cum illa ſic accepta involvat etiam electionem ad primam gratiam; ante hanc autem gratiam certum eſt nulla merita poſſe præcedere, cum omne meritum gratiam aliquam ſupponat, & ſic procederetur in infinitum, vel principium meriti caderet ſub idem meritum, quod omnino repugnat: his ita reſolutis,

Probatur ſecundò noſtra aſſertio, Ratione validiſſima; pro qua aſſumo Fundamentum ex diametro contrarium illi quo nititur ſententia oppoſita. Qui ordinatè procedit non prius intendit abſolutè finem quam media, quando recta ratio finem proponit per modum præmii & mercedis ab alio obtinendæ: atqui Deus propoſuit gloriam per modum mercedis; ergo non prius abſolutè eam intendit quam alterius merita prævideat, ſine quibus gloria non obtinetur. Prob. major: Quia qui proponit finem per modum mercedis, debet moveri ab ipſo merito tanquam medio ad dandum finem, cum meritum ſit cauſa moralis dantem movens, ad inferendum finem, ſive gloriam, quæ per modum mercedis operi meritorio reſpondet. Ergo non poteſt ante prævisionem meriti abſolutè intendere ut alter habeat finem ſive gloriam, quia tunc non moveretur à merito, ſed omnino gratis conferret. Unde hæ duæ voluntates videntur pugnare: Volo antequam prævideam merita ut ille habeat gloriam, &c. volo ut habeat gloriam propter merita. Quia voluntas dandi ex juſtitia ſive ob merita, deſtruit voluntatem elargiendi gratis, ſive ex liberalitate.

Reſpondet Suarez l. . de auxiliis c. 9. art. 22. æquivocationem involvi in voce *Gratis*, ſive gratuitâ voluntate. Quia aliud eſt Deum eligere gratis aliquos ad gloriam, aliud eligere ad gloriam, gratis conferendam, dicit autem Deum habere in eligendo priorem, non poſteriorem voluntatem: cum igitur docet Deum habuiſſe aliquam voluntatem gratis circa electorum gloriam, illud *Gratis*, vult ſe tenere ex parte actus Dei, non ex parte objecti ſive gloriæ gratis conferendæ. Ut quando aliquis vult vendere equum amico, illa voluntas non eſt dandi equum gratis, ſed tamen eſt gratis concepta, quia amicitia cenſeri poteſt quod equum velit vendere.

At contra; Nos etiam concedimus in Deo eſſe gratuitam voluntatem proponendi gloriam per modum præmii obtinendam. Sed hæc eſt generalis, reprobis, electiſque communis, nec tali voluntate ad prædeſtinationem electorum Suarez eſſet contentus, cum ex illa Deus nec numerum, nec gradus electorum ſcire poſſit. Vult ergo Deum abſolutè decreviſſe ut Petrus & Paulus conſequerentur gloriam propter merita: at tale decretum, ſi ſit abſolutum, non eſt immediata & abſoluta intentio finis, niſi in ordine ad illud decretum prævideantur ipſa merita liberè futura. Sicut inſiſtendo exemplo contra nos allato, nulla poteſt eſſe abſoluta voluntas vendendi equũ ante prævisionem pretii, ſed tantũ conditionata, volo quantum eſt ex parte mea equum pretio conferre: quod ſi is qui emit ſit pauper, & non poſſit ſolvere niſi pecuniâ ſibi liberaliter datâ à venditore, & ſciat venditor acceptâ pecuniâ illum empturum, adhuc manet, non poſſe abſolutè intendere venditionem equi, quæ pendet ab emen-

ementis libera voluntate, niſi per hoc quod prius videat alterius voluntatem equum ſibi pretio accepto comparandi.

Obiiciunt non pauci, contrariam nobis eſſe S. Auguſtini authoritatem. Sed de ipſius mente in hac quæſtione anceps eſt utrimque dimicatio, nec decretoria ſententia, ut eruditè oſtendit *Bruno Neuſſer* in Prodromo Velitari part. 1. Certè electioni poſt prævisa merita videtur non obſcurè favere *lib.* 1. ad Simplicianum *quæſt.* 2. Nemo eligitur, inquit, niſi jam diſtans ab illo qui reiicitur, unde quod dictum eſt, quia elegit nos Deus ante mundi coſtitutionem, non video quo modo ſit dictum, niſi præſcientiâ.

Porrò ſi quis opponat hanc doctrinam, de prædeſtinatione poſt prævisa merita, aliquando in Academia Lovanienſi inter alios articulos cenſuratam fuiſſe: Reſpondetur, Cenſuram illam pridem caſſam & irritam à Sixto V. declaratam eſſe in mandato illius juſſu edito per Octavium Epiſcopum Calatinum Nuntium Apoſtolicum, & Lovanii promulgato, anno 1588. Cujus ſincerum tenorem, ut gratiam præſtem, hic ex parte ſubiicio.

Statuimus, & ordinamus, ac per Apoſtolica ſcripta mandamus, ut nemo, cujuſcunque ordinis, gradus, conditionis, vel dignitatis exiſtat .. de his Aſſertionibus controverſis in alterutram partem ita diſputare, vel Doctorum authoritate unius partis aſſertiones confirmare, alteriuſve refellere, aut impugnare, vel cujuſvis pietatis, aut neceſſitatis prætextu de his loqui, ſcribere, vel dictare in poſterum attentet, ut auſu temerario eas hæreticas, ſuſpectas, & periculoſas eſſe ... donec authoritate Apoſtolicâ maturè definita fuerint, affirmare præſumat. Quod ſi quis contra fecerit ſciat ſe excommunicationis latæ ſententiæ pœnam (à qua niſi in mortis articulo conſtitutus à nullo præterquam à Romano Pontifice valeat abſolvi) incurriſſe.

Quinimo admittunt plurimi hoc tempore viri doctrina ac pietate illuſtres, hunc electionis modum magis eſſe conſentaneum ſuavitati gubernationis divinæ, quam & ipſæ Scripturæ ſæpius explicant ad modum Principis omnes ad curſum invitantis, & victoribus præmia proponentis, quem ſanè magis decet ante curſum certos victores non definire, ſed expectare victoriam antequam deſignet victores; etiamſi forte pro ſumma ſua poteſtate poſſit ille Princeps aliter procedere. Ac præ cæteris huic doctrinæ pondus adiicit non leve ſuffragium illuſtre viri ſanctitate & doctrina illuſtriſſimi S. Franciſci Saleſij, qui in Epiſtola ad P. Leſſium, cujus authographum ſervamus, hanc ſententiam vocat antiquitate, ſuavitate, & Scripturarum authoritate nobiliſſimam, quam, inquit, ſemper ut Dei miſericordiæ, ac gratiæ magis conſentaneam, veriorem, & amabiliorem exiſtimavi.

§. III.

Reiicitur eadem Electio ut eſt conjuncta cum Reprobatione non electorum.

Duplex ſtatuitur, ut diximus, reprobatio, una negativa, ſive non prædeſtinatio, altera quæ ſit poſitiva excluſio à gloria æterna. Suarez reprobationem negativam, quam ſuſtinet, ſtatuit in actu poſitivo, quo Deus voluerit aliquos non eligere ad gloriam, ſic ut ipſa omiſſio fuerit objectum divinæ voluntatis, & hanc ſtatuit ante prævisa demerita. Poſitivam vocat, decretum excludendi à regno, & addicendi pœnis. Thomiſtæ multi ante peccatum prævisum ponunt poſitivam excluſionem à regno cœleſti.

Contra hanc ſententiam ſic argumentor: Sicut electio abſoluta ad gloriam eſt virtuale decretum procurandi media ſalutis; ita abſoluta & antecedens excluſio à gloria eſt virtualis intentio quærendi media per quæ aliquis à ſalute excludatur. Atqui illa media ſunt peccata: Ergo Deus determinatur ad procuranda peccata illis quos reiicit, & ſeligendum gratias incongruas, eâ intentione ut eſſent inefficaces, ne contingat ipſius decretum fruſtrari, ſi aliquis forte non electus irreperet in numerum electorum.

Suarez hæc incommoda evitare conatur, aſſerendo reprobationem ſuam negativam

non eſſe contrariam voluntati antecedenti ex parte ſua ſalvandi omnes, ſed opponi voluntati abſolutæ ſalvandi aliquos, quos vult tantum relinquere communi providentiæ gratiæ & non affici erga illos particulari illo affectu quo proſequitur electos.

Sed contra: Quomodocumq; explicet ſuam negativam reprobationem, ſequitur ex ea abſoluta impoſſibilitas perveniendi ad ſalutem. Nam ipſe Suarez hic lib. 4. cap. ult. n. 8. dicit non eſſe in poteſtate hominis cum reprobatione negativa actu ponere ſalutem æternam; atqui nec eſt in ejus poteſtate ut non fuerit reprobatio, quia nulla datur ejus cauſa ex parte hominis, ut fatetur ibidem cap. 5. Ergo abſolutè non ſubeſt poteſtati talis hominis obtinere ſalutem. Neque hic locus eſt ſenſui compoſito, aut neceſſitati conſequenti: quia, ut dixi, antecedens illud unde ſequitur impotentia ſalutis, ſcilicet reprobatio, nunquam fuit in poteſtate hominis, quando autem antecedens unde ſequitur conſequens non eſt abſolutè in poteſtate, nec conſequens eſſe poteſt; quo argumento Suarez ipſe urget Thomiſtas in phyſica prædeterminatione. Vnde ulterius tam parum intelligi videtur in hac, quam in priori ſententia, quomodo Deus ex parte ſua cupiat omnes ſalvos fieri. Neque ad levandam difficultatem quidquam hic juvat ſcientia conditionalium, ſed potius eam aggravat. Quod enim Deus ſciat, ſi negem talem gratiam Petro labetur in peccatum, facit tantum ut Deus ex vi decreti non eligendi, fiat jam quaſi certior de numero non electorum, cum ſciat quas gratias negare debeat, ne illi quos non elegit ad ſalutem perveniant. Suarez enim cap. 7. circa finem, fatetur hanc cauſalé eſſe veram, Deus permittit hunc peccare, & negat auxilium quod novit congruum, quia non elegit eum ad gloriam. Ergo ſcientia conditionalium tantū ſervit ad neganda auxilia congrua, ad quòd determinatur Deus ex vi decreti quoſdam non eligendi.

Itaque ex hactenus dictis colligitur hæc concluſio. Electio ad gloriam & reprobatio ab illa, neque fit ante merita vel demerita abſolutè præviſa, nec ſimul, ſine reſpectu ad ordinem actuum divinorum, Ergo neceſſe eſt illam fieri poſt merita abſolutè præviſa, modo hactenus explicato.

Alia de prædeſtinatione *Calviniana* evidenter refutata videri poſſunt ſupra tract. 2. cap. 2. de fide, operibus, gratia, prædeſtinatione pag. 102.

CONTROVERSIA QVARTA.

De Gratia Divina.

INter Doctores Catholicos etiam hoc tempore variæ, graviſſimæque controverſiæ agitantur de Gratiæ divinæ virtute, neceſſitate, ſufficientia, efficacia &c. Horum dogmata inter ſe non parum diſſidentia neceſſe eſt à damnatis Hæreticorum erroribus accuratè diſcernere, & ſingularum opinionum Authores ac fundamenta cognoſcere, ne contingat divini Verbi miniſtros, dum aut orthodoxos docent, aut hæterodoxos oppugnant, aliquid de his imperitè pronunciare.

Fuerunt hæ de Gratia præſertim ſufficienti, & efficaci, controverſiæ, inter celeberrimas quæſtiones coram Summis Pontificibus Romæ diſputatas circa annum 1606. in Articulo 7. & 8. quæ quindecim propoſitiones ſummâ Diſputantium contentione eventilatas continebant. Fuerunt & de his inſtauratæ lites Bajanæ, aliæque cum his concatenatæ. Nec deſunt de iiſdem hodie acerrima plurium Scholarum certamina, quæ in decurſu diſtinctius proferentur.

§. I.

Quid ſit, & quotuplex Gratia Actualis, & quales de ea errores Pelagij &c.

GRatia actualis rectè dicitur, donum naturæ indebitum, peculiariter conferens ad beatitudinem ſupernaturalem. Hæc eſt communis doctrina Theologorum, quamvis aliter nonnihil ſenſiſſe Bajum infra patebit. Deſumitur illa notio gratiæ ex Apoſtolo ad Romanos cap. 11. *Si gratia jam non ex operibus, alioqui gratia jam non eſt gratia.* Et confirmatur ratione: Quia ſicut ipſa beatitudo, ſive clara Dei viſio, eſt donum naturæ indebitum, ita neceſſe eſt ut gratia, quæ ad eam obtinendam naturæ impotentiam ſublevat, ſit ſingulare donum quod naturæ vires excedit.

Dividitur hæc gratia in Operantem, cooperantem, excitantem, adjuvantem, prout vario modo concurrit ad actum voluntatis creatæ. Item in gratiam ſufficientem, & efficacem, quæ infra exponentur.

Circa annum Chriſti quadringenteſimum emerſit *Pelagius*, qui profeſſione dicitur monachus, & natione Scotus. Is tempore S. Auguſtini acerrimus Gratiæ impugnator fuit: contra illum ſtrenuè dimicavit idem Auguſtinus, fueruntque ejus errores damnati à Concilio Palæſtino, & ab aliis in Africa, & in Gallia à Concilio Arauſicano, variiſque Pontificibus.

Docuit Pelagius primò, nullum dari peccatum originale, & infantes eſſe in eo ſtatu quo fuit Adamus ante prævaricationem, quem voluit nihil nocuiſſe poſteris, niſi ſolo peccandi exemplo.

Secundò, Infantes non Baptizatos habituros vitam, & fælicitatem peculiarė æternam, ſed in regnum cælorum non admittendos.

Tertiò, Homines poſſe per ſolas vires naturæ legem Dei implere, & cognitis præceptis, ſine adjutorio gratiæ Salvatoris, ad eam perfectionem pervenire, ut non ſit neceſſarium dicere; *Dimitte nobis debita noſtra.*

Poſtquam hæc peſtifera hæreſis ab Eccleſia reprobata eſt, non ita potuit penitus aboleri, quin aliquæ ex ea Reliquiæ ſubtiliori veneno plurimos inficerent, & hi dicti ſunt ſemipelagiani.

Itaque Semipelagiani, admiſſo peccato originali & imbecillitate naturæ, quæ integra fuerat in Adamo, docuerunt aliquam gratiam Chriſti ad ſalutem eſſe neceſſariam, ſed eam ſubeſſe voluntatis noſtræ arbitrio, eo quod per initium viribus naturæ credendi, quærendi &c. eam poſſimus obtinere. Et probabilius eſt eos hanc gratiam intellexiſſe non tantum de illuminatione ſupernaturali intellectus, ſed etiam de corroboratione voluntatis. De his S. Auguſtinus lib. de grat. & lib. arbit. cap. 14. ſic loquitur ut aſſerat convictos eſſe illos Inflatores liberi arbitrii, quod Gratia divina non tantum ſit Dei ſcientia, & natura, ſed faciat ut lex impleatur, & illos ad hoc ſe convertere, quod gratia ſecundùm merita noſtra detur.

Docuerunt ſecundò, Multis prædicari Evangelium merè ob conditionatè præcognitam bonam eorum voluntatem; quin & infantes aliquos ideo obtinere Baptiſmum, alios verò Baptiſmo deſtitui, quia nempe præcognovit Deus; ſi viverent rectè uſuros bona voluntate, atque ita habituros ex ſe initium credendi, alios verò non rectè uſuros, ideoque cælo excluſos. Patent hæc ex Epiſt. Proſperi ad S. Auguſtinum, ubi ita concludit: Novo abſurditatis genere, & non agenda præſcita ſunt, & præſcita non acta. Quod nempe infantes dicerentur præſciri meritoriè acturi ex viribus naturæ, cum tamen ſine gratia nemo poſſit meritoriè operari, nec infantes illi, unquam fuerint actu operaturi.

Docuerunt tertiò, Perſeverantiam in bonis operibus & juſtitia, ac tandem electionem ad gloriam maximè fundari in viribus naturæ: credebant enim perſeverantiam non eſſe peculiare donum gratiæ, ſed homines per vires naturæ perſiſtendo in fide & deſiderio ſalutis, poſſe illam promereri, ac ipſam prædeſtinationem ad gloriā quam nolebant à

peculiari

peculiari Dei beneplacito dependere, ne alias foret acceptor perſonarum. Ita habet Epiſt. Hilarii ad Auguſtinum, & ipſe Auguſt. *lib. de bono perſev. cap.* 17. Neque refert quod Semipelagiani, ad perſeverandum in adimplendis præceptis, Dei gratiam requirerent, quia eam volebant dependere à naturali permanentia in fide, & deſiderio ſalutis tanquam merito. Et hoc tantum ſenſu ſæpe damnatum eſt, gratiam ancillari voluntati, eam ſubſequi, non autem prævenire &c. Quæ omnia ſolerter annotanda, ut natura gratiæ, & doctrina Catholica ritè percipiatur.

Ubi ad extremum adverte, modernos Sectarios hos quidem errores averſari, ſed inſipientium more in altero extremo, ſoli gratiæ omnia attribuendo, in graviſſimas hæreſes prolabi: dum docent cum Calvino, Quidquid fit ſine gratia multis modis contaminari: gratiam non conſiſtere cum libertate à neceſſitate, ſed tantum cum libertate à coactione: neminem á ſalute excidere poſſe poſt acceptam gratiam converſionis, & alia errorum monſtra, quæ in Controverſiis de gratia & prædeſtinatione ſupra notavimus. *tr. 2. cap. 2.*

§. II.

An poſſibile ſit hominem condi in ſtatu puræ naturæ abſque dono ſupernaturali gratiæ.

STatus puræ naturæ eſt, in quo homo tantum ſortiatur perfectiones naturæ debitas, & ordinetur ad beatitudinem naturalem diſtinctam à clara Dei viſione. Hunc ſtatum prorſus impoſſibilem eſſe, poſt Bajum, ita defendit Janſenius Iprenſis lib. 1. & 2. de ſtatu puræ nat. ut poſſibilitatis iſtius aſſertores proclamet reos eſſe Pelagianiſmi, doctrinæ Auguſtinianæ corruptores, & divinæ juſtitiæ ac providentiæ everſores. Unde ulterius docet, ſine juſtitia, & bona voluntate creaturam rationalem à Deo condi non poſſe, neque creaturæ innocenti ſine iniuſtitia beatitudinem ſupernaturalem negari, neque poſſe morti ac miſeriis obnoxiam relinqui. Ex quibus apertè ſequitur gratiam divinam ſic non eſſe donum naturæ indebitum.

At contra, omnino dicendum eſt, poſſibilem eſſe ſtatum puræ naturæ. Eſtque hæc communis Theologorum doctrina cum D. Thoma. 1. part. quæſt. 59. art. 1. & alibi frequenter. Conſentit Scotus in 2. diſt. 28. quæſt. unica, Nominales, aliique Doctores, ac Patres, qui ex illo ad Romam. 5. *Charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum Sanctum qui datus eſt nobis*, deducunt gratiam actualem, ac veram juſtitiam eſſe ſingulare donum nobis indebitum; ergo natura non poteſt illam gratiam, quæ ad juſtitiam & charitatem ordinatur, ita ſibi vindicare, ut non poſſit ſine illa creari. Idque confirmatur ex S. Auguiſtno tum alibi, tum lib. 3. contra Maximum cap. 15. *Homo ad Dei ſimilitudinem factus, non eſt verus filius, & ideo fit gratiâ filius quia non eſt naturâ.*

Probatur 2. ex Decreto trium Pontificũ contra Michaelis Baji propoſitionem 26. *Integritas primæ creationis non fuit indebita humanæ naturæ exaltatio, ſed naturalis ejus conditio:* Et prop. 55. *Deus non potuiſſet ab initio talem creare hominẽ qualis nunc naſcitur.* Ergo ex ſenſu Eccleſiæ doctrinæ Bajanæ oppoſito, potuit homo ab initio creari qualis nunc naſcitur abſque ſanctitate, & dono integritatis, qui eſſet ſtatus puræ naturæ. Et verò ratio ipſa docet, dona quibus conſtituitur ſtatus innocentiæ, neque eſſe proprietates naturæ humanæ per ſe ſpectatæ, neque ea ex meritis illi deberi, cum hominis creatio nullum meritum præſupponat, ac proinde nihil obeſſe quo minus poſſit in ſtatu puræ naturæ donis illis orbata creari, obnoxia concupiſcentiæ, & morti, & miſeriis ſtatum hominis naturalem conſequentibus; munienda tamen fuiſſet tunc natura humana præſidiis ordinis naturalis, quibus poſſit peccata evitare.

Obiicies primò: S. Auguſtinus *lib.* 3. de peccat. meritis *cap. ult.* & paſſim in Opere imperfecto, & alibi, agens contra Pelagianos urget

urget fruſtra Baptiſari infantes, quia innocentiæ naturali annexa eſt ſanctitas & gratia. Hoc verò argumentum nullius foret roboris ſi poſſibilis eſſet ſtatus puræ naturæ.

Reſpondeo primò, hoc argumento nimium probari: inde enim ſequeretur quod Auguſtinus plus attribuerit naturæ ſecundum ſe, quam ipſe Pelagius: quia hic negabat naturæ parvulorum etiam innocenti debitam eſſe adoptionem in filios Dei, ad veram ſanctitatem, & gloriam, ideoque in ordine ad hæc dona obtinenda aſſerebat Baptiſmum eſſe neceſſarium: quod ſi S. Auguſtinus vellet dona iſta ſic debita eſſe naturæ ut non poſſit ſine illis creari, in efferenda natura longè Pelagium anteceděret, quod nemo admiſerit.

Reſpondeo igitur ſecundò, dum aſſerit S. Auguſtinus, ſi abeſſet originale, innocentiæ naturali annexam fore Sanctitatem & gratiam, illum procedere ex ſuppoſitione providentiæ ſupernaturalis jam à Deo conſtitutæ, & promiſſæ de juſtitia infundenda ubi non eſſet obex peccati. Cum enim eo nunc ſuppoſito non detur ſtatus medius inter ſtatum juſtitiæ & peccati, rectè arguit contra Pelagianos, ſi dicant infantes eſſe ſine peccato originali, illos eſſe in ſtatu juſtitiæ, adeoque fruſtra Baptizari ad juſtitiam obtinendam, aut peccatum expiandum. Hoc itaque dictum S. Auguſtini juxta præſentem rerum ſtatum, nihil facit contra ſtatum puræ naturæ poſſibilem.

Obiicies Secundò: S. Auguſtinus lib. de Spiritu & littera *cap.* 27. contendit hominem naturaliter eſſe Dei imaginem, & ſtatum gratiæ illi eſſe naturalem &c. Hoc, inquit, agit Spiritus gratiæ ut imaginem Dei, in qua naturaliter facti ſumus, in nobis reſtauret: *Et lib.* 3. de libero arbit. *cap.* 18. ait, errare, torqueri &c. non eſt natura inſtituti hominis, ſed pœna damnati. Ergo ſtatus innocentiæ fuit Adamo naturaliter debitus, adeoque ſtatus puræ naturæ impoſſibilis.

Reſpondeo neg. conſequentiam. Sed ideo tantum tradit nos in imagine Dei naturaliter conditos, quia ipſa natura ſecundum ſe conſiderata, eſt quædam Dei imago, & multò magis prout fuit in Adamo cum Sanctitate de facto creata. Hoc igitur modo rectè dicitur, quod errare, aut torqueri, non ſit ſecundum naturam inſtituti hominis prout ſcilicet cum ſingularibus Dei donis de facto condita fuit. Hinc *naturaliter*, non ſumitur ibi prout opponitur ſtatui ſupernaturali, ſed illi qui eſt contra naturam, & morales defectus qui eam comitantur. Et hac ratione ſolvuntur dicta quædam aliorum Patrum, dū aſſerunt dignitatem illam Adamo fuiſſe naturalem; tantum enim volunt eam fuiſſe Adamo concreatam, ſicut dicimus illum naturalem eſſe hæredem coronæ, cui contingit naſci cum jure ad regni coronam, quamvis abſolutè ſine iſto jure naſci potuerit.

CONTROVERSIA QUINTA

An, & qualis detur Gratia Sufficiens.

§. I.

Exponitur ſtatus Controverſiæ.

Gratia ſufficiens ſumi poteſt prout opponitur inſufficienti, quæ ad certum effectum v. g. ad amorem Dei nec proximè, nec remotè ſufficit. Gratia verò ſufficiens huic oppoſita talis eſt, ut poſſit vel proximè, vel remotè certum actum v. g. Dei amorem inferre, proximè quidem, ſi præter eam alia gratia non requiratur, remotè verò ſi non ſufficiat per ſe ad amorem eliciendum, poſſit tamen ſufficere ad actum fidei, vel alium, per quem obtinebitur gratia ulterior ad Dei amorem requiſita.

Sed communius Gratia ſufficiens accipitur pro ea, quæ opponitur gratiæ efficaci, eſtque talis ut poſſit voluntas cum ea exercere actum ad quem conceditur, de facto tamen eum non exercet, & hæc dicitur gratia merè ſufficiens; nam gratia efficax non tantum eſt ſufficiens, ſed etiā ſemper cum actu connexa.

De gratia ergo merè ſufficienti hîc quærimus, An jam in ſtatu naturæ lapſæ talis detur, quæ effectum ſuum non ſortitur? Negat prim.ò Calvinus *lib.* 2. inſtit. *cap.* 3. aſſerens omnem gratiam internam eſſe ſeriam & efficacem, dari tamen vocationem externam aliquando ineſficacem, cui dum voluntas non obtemperat peccatum admittit, tametſi ad obtemperandum gratiâ internâ deſtituatur.

Secundò, docet Janſenius *lib.* 3. de gratia Chriſti *cap.* 1. Etſi data fuerit Adamo, & Angelis, nullam tamen jam in ſtatu naturæ lapſæ concedi gratiam ſufficientem quin ſimul ſit efficax v. g. nunquam dari gratiam, proximè ſufficientem ad amandum Deum, quin amor ille à voluntate eliciatur. Hinc iſtam gratiam vocat pernicioſam, inutilem lapſorum reparationi, & monſtrum quoddam ſingulare gratiæ, novumque genus Auguſtino, Patribus, & D. Thomæ incognitũ, & à Pelagianis excogitatum. Aſſerit quoq; ſecũ ſentire in hoc Alvarez, Zumel, & alios Thomiſtas. Certum verò eſt illos in terminis docere dari de facto gratiam verè ſufficientem, & omnino conari ut eam componant cum phyſica prædeterminatione, quam aiunt ad omnes actus requiri.

§. II.

Admittenda eſt Gratia merè Sufficiens.

Probatur primò ex Scripturis, Matthæi 11. *Si in Tyro, & Sidone facta fuiſſent virtutes quæ in vobis, pridem in cilicio & cinere pænitentiam egiſſent.* Ubi Chriſtus exprobrat Judæis quod non fuerint converſi ad pænitentiam cum illa gratia, cum qua Tyrij & Sidonij, ſi eam habuiſſent, pænitentiam egiſſent. Atqui illa gratia fuit ſufficiens ad pænitendũ, cum illa enim Tyrij & Sinonij actum pænitentiæ elicuiſſent ſi iis conceſſa fuiſſet. Ergo illa talis eſt ut potuerit in Judæis effectum habere, quem tamen ſortita non fuit; aliàs, contra eos iniqua fuiſſet Chriſti exprobratio ſi cum ea gratia actum pænitentiæ elicere non potuiſſent.

Sed, inquies, S. Auguſtinus *lib.* 2. de bono perſever. *cap.* 14. de Tyriis & Sidoniis pronunciat: Quoniam ut crederent non erat eis datum, etiam unde crederent eſt negatum. Reſpondeo S. Auguſtinum tantum negare Tyriis datam eſſe gratiam quam Deus prævidit fore efficacem, ſive quâ erant actu credituri; non negat autem datam eſſe aliquam ſufficientem: neque ait credituros non fuiſſe ſi habuiſſent gratiam Judæis conceſſã, cum Chriſtus credituros diſertè affirmet.

Eodem ſpectat illud Proverbiorum cap. 1. *vocavi & renuiſtis.* Et ad Rom. 2. *An divitias bonitatis ejus, & patientiæ, & benignitatis contemnitis?* Atque alia non minus manifeſta Scripturarum oracula, quæ toties inculcant, peccantibus dari gratiam cum qua poterant rectè operari, niſi illam propriæ volutatis arbitrio caſſam, & infructuoſam reddidiſſent.

His conformia ſunt Conciliorum decreta, ac noviſſimè Tridentini *Seſſ.* 6. *cap.* 11. ubi dum docet, juſtos poſſe per Chriſtum piè vivere, & proficere, ſubdit rationem, *Deus enim ſemel juſtificatos non deſerit, niſi ab iis prius deſeratur:* Et cap. 13. docet juſtificatos in Dei auxilio firmiſſimam ſpem collocare debere, *Deus enim,* inquit, *niſi ipſi illius gratiæ defuerint, ſicut capit opus bonum, ita perficiet.* In quibus Concilium apertè ſupponit juſtis præberi gratiam ſufficientem, & defectum bonæ operationis in noſtra tantum voluntate reſidere.

Subſcribit diſertè S. Auguſtinus tum ſæpe alibi, tum l. 80. trium quæſtionum. q. 68. *Nec illi,* inquit, *qui noluerunt venire debent alteri tribuere, ſed tantum ſibi, quoniam ut venirent vocati, erat in eorum libera poteſtate.* Idem exprimit *lib.* 1. ad Simplicianum *q.* 2. Idem fuſius urget *tract.* 53. in Joannem, ubi docet, Deum impertiri poteſtatem ut poſſimus filij Dei fieri per gratiam, hominem verò per liberum arbitrium gratiæ obluctari.

Poſtremò, veritas hujus doctrinæ invictè probatur, ex eo quod inter quinque propoſitiones Janſenij, hæc ut hæretica damnatur: *Interiori gratiæ in ſtatu naturæ lapſæ nunquam reſiſtitur*

reſiſtitur. Hæc enim propoſitio in ſenſu authoris aſſerit, gratiam ſemper habere omnẽ eff ctum quem hic & nunc obtinere poteſt, & ad quem à Deo conceditur, licet non cauſet effectum ad quem actu non datur, aut quem in aliis circumſtantiis obtinuiſſet. Itaque ex damnatione prædictæ propoſitionis in ſenſu authoris, ſatis liquet definitum eſſe, interiori gratiæ aliquando reſiſti, ſive eam non habere effectum quem hic & nunc obtinere poteſt, & ad quem conceditur; atque adeo dari gratiam merè ſufficientem: non enim rectè dicitur reſiſti gratiæ, niſi fruſtrando illam effectu ad quem hic & nunc à Deo ordinatur.

Obiiciunt Adverſarij contra gratiam merè ſufficientem, Primò, Hæc gratia ſufficiens, eſt illa gratia *Poſſibilitatis* à Pelagianis olim aſſerta, & ab Auguſtino ſemper reprobata. Secundò, Gratia ſufficiens à natura requiritur ad non peccandum: Ergo eſt naturæ debita: ſi eſt debita, ergo non eſt gratia. Tertiò talis gratia ſufficiens nunquam ſortitur effectum; Ergo eſt aliquod inutile & monſtroſum genus gratiæ, qualis eſſet medicina quæ nulli unquam prodeſſet. Ut hæc, & his affinia breviter diſſolvantur.

Reſpondeo ad primum, Duplicem dari poſſibilitatem bene operandi, aliam fundatã in ſolis viribus naturæ, quam in Pelagianis Auguſtinus conſtanter oppugnabat lib. de natura & gratia *Cap.* 11. *& alibi.* Alia eſt poſſibilitas quæ tantum habetur in natura per gratiam adjuta, & hæc includit gratiam ſufficientem quâ natura fit potens ut rectè operetur, etiam pro eo tempore quo negligit gratiæ cooperari: & hanc diſertè tuetur Auguſtinus eodem lib. de nat. & grat. cap. 43.

Ad ſecundum, Negatur ultima conſequentia: Sic homini juſto debetur gloria, hæc tamen vera eſt gratia. Quia igitur gratia ſufficiens debetur naturæ, non prout eſt in ſe, ſed tantum naturæ ſupernaturaliter elevatæ, hinc vera eſt gratia & naturæ ſecundum ſe ſpectatæ omnino indebita.

Ad tertium, Neganda eſt etiam conſequentia: Fatentur enim adverſarii gratiam purè ſufficientem in Angelis non fuiſſe monſtroſam, etſi eorum vitio non fuerit ſortita effectum: idem ergo de noſtra admittendũ eſt, quia quantum eſt ex parte, & virtute gratiæ, poteſt ſequi effectus, & de facto alia gratia huic omnino ſimilis actum bonum aliquando operatur. Monſtroſa igitur tantum eſſet illa medicina, aut gratia, vi cujus nullus abſolutè curari, aut juvari poſſit. Plura de hujus gratiæ natura, neceſſitate & diſtinctione à gratia efficaci, ex dicendis magis eluceſcent.

§. III.

An detur Gratia ſufficiens omnibus, etiam obduratis, excæcatis, & facientibus quod in ſe eſt viribus naturæ.

DE his quæſtionibus variæ ſunt Doctorũ etiam Catholicorum ſententiæ. Negat Ariminenſis, contra communiorem, dari gratiam ſufficientem Infidelibus quibus Chriſtus non innotuit, quales erant Philoſophi gentiles, Plato, Ariſtoteles, &c. Quoad obduratos, Bellarminus, Suarez, Ripalda, Hetice &c. aſſerunt hanc gratiam etiam concedi obduratis, & excæcatis. Infantibus ſine Baptiſmo morientibus non tribui ſufficientia remedia ad ſalutem docet Ariminenſis, Scotus, Vaſquez, & quidam alii: affirmat Suarez, Leſſius, Herice, & alii plures. Pro harum quæſtionum reſolutione.

Dico primò, Datur omnibus auxilium aliquod ſufficiens ſaltem ad non peccandum, dum actum peccaminoſum formaliter exercent. Hæc theſis eſt certa, contra Calvinum, ac Lutherum: nec non adverſus Ianſenium *lib.* 3. de gratia Chriſti *cap.* 13. qui id negat de infidelibus, obcæcatis, pluribus Iudæis, & aliquibus juſtis.

Probatur, Quia ſi homo, dum formaliter peccat, careret omni auxilio ſufficienti tam ordinis naturalis, quam ſupernaturalis ad non peccandum, Deus præciperet illi rem impoſſi-

impoſſibilem, nempe ſervare præcepta quæ nequeunt ſine auxilio ſufficienti impleri. Atqui hoc repugnat Tridentino Seſſ. 6. c. 11. *Deus impoſſibilia non jubet, ſed jubendo monet & facere quod poſſis, & petere quod non poſſis, & adjuvat ut poſſis.* Hinc damnata eſt Baii Prop. 64. *Homo peccat etiam damnabiliter in eo quod neceſſariò facit.* De hac doctrina, quam ipſum rationis dictamen averſari videtur, plura diximus ſupra part. 1. tract. 2. contra præpoſitionem primam ex 5. damnatis.

Dico ſecundò. Nulli adulto, etiam obdurato, aut excæcato, ſtatuit Deus denegare gratiam ſufficientem ad converſionem, & ſalutem; ſed paratus eſt eam omnibus dare, ſi vel ipſi, vel alii ponerent eas circumſtantias in quibus ſolet Deus gratiam præbere, quales ſunt prædicatio Evangelii, exempla majorum, &c. Ita cum D. Thoma docet Alenſis, Scotus, Vega aliique: Contra Medinam, Roffenſem, & quoſdam alios, qui volunt Deum ſtatuiſſe quibuſdam, ob enormia peccata, converſionis gratiam negare; ſicut poterat illis in eo ſtatu ſine ſpe veniæ vitam auferre.

Probatur noſtra aſſertio. Quia Deus in Scripturis paſſim, & ſine exceptione invitat omnes peccatores ad pœnitentiam; ut Ezechielis 18. *Nolo mortem peccatoris, ſed magis ut convertatur & vivat.* Et 2. Petri c. 3. *Nolens aliquos perire, ſed omnes ad pœnitentiam converti.* Et de ipſis etiam in ſcelere obduratis id indicat Apoſtolus ad Rom. 2. aſſerens, *Divitias bonitatis Dei concedi iis, qui ſecundum duritiem, & impœnitens cor theſaurizant ſibi iram in die iræ.* Non eſſet ſatis ſincera iſta omnium invitatio, ſi Deus poſitivè decreviſſet quibuſdam gratiam ad pænitendum ſufficientem denegare. Hinc Concil. Senonenſe in decreto fidei cap. 15. *Deus,* inquit, *ſemper in promptu eſt, & nec momentum præterit in quo non eſt ad oſtium, & pulſet.*

Nec refert quod Deus quovis inſtanti poſſit juſtè peccatorem, ſine ſpe pænitentiæ, ad barathrum deturbare. Quia quamdiu vult illum relinquere viatorem, & præceptis ſubiicere, ſtatuit etiam illi dare auxilia ſufficientia, ut poſſit reconciliari; alias ad hoc tantum viveret ut ſine ſpe ſalutis poſſit ſibi peccata, & pœnas accumulare, in quo eſſet ipſis damnatis infelicior.

Obiicies primò, Varia Scripturæ loca, in quibus dicuntur quidam eſſe à Deo excæcati, & obdurati, & dari in reprobum ſenſum, nec poſſe credere, aut ſanari. Quo modo ſæpe etiam loquitur Auguſtinus, ideoque aſſerit Pharaoni obdurato peccatum non imputari.

Reſpondeo, hæc intelligenda de excæcatione, & obduratione tantum permiſſiva, & impoſſibilitate morali converſionis. Deus enim permittit aliquando magnos peccatores obdurari, & perire, non negando illis adjutorium ſufficiens, ſed ſubtrahendo ſpeciale auxilium cum quo prævidet ad pænitentiam movendos ſi illo inſtructi fuiſſent: item permittendo aliquas peccandi occaſiones, ac tentationes iis obvenire, cum quibus difficillima redditur eorum converſio ſine majori gratia, quâ ſe indignos reddiderunt. Et de hac majori, & efficaci gratia, non verò de ſufficienti, intelligendus eſt S. Auguſtinus, aliique, dum aliquando aſſerunt induratos gratiâ deſtitui.

Obiicies ſecundò, Status obdurationis in peccato, opponitur ſtatui confirmationis in gratia. Atqui ſic confirmati nequeunt peccare. Ergo conſentaneum eſt ut obdurati defectu gratiæ nequeant converti.

Reſpondeo, diſſimulato antecedente, negando, conſequentiam: facilius enim Deus concedit favorem compatibilem cum libera tendentia ad gloriam, quàm infligat pænam cum illa tendentia non conſiſtentem. Satis itaque ſtatui confirmationis opponitur ſtatus obdurationis, per moralem impotentiam converſionis, quâ obdurati à ſpe gloriæ multum removentur, etſi non penitus excludantur.

Obiicies tertiò, Peccatores multi, in pænam peccati admiſſi, à Deo ſubitâ morte puniuntur; imo aliquando in flagranti delicto dum peccant è vita abripiuntur. Atqui non

apparet

apparet quomodo tunc paratus ſit Deus his largiri ſufficientem gratiam quâ poſſint converti: Ergo ea aliquibus negatur.

Reſpondeo, negando minorem. Nam cum iſtiuſmodi obitu repentino bene conſiſtit, quod Deus ex parte ſua fuerit paratus ſuppeditare gratiam, ſi pænitendi occaſio occurriſſet, v. g. aliquis peccatorem ante mortem admonuiſſet, aut ipſe de periculo mortis cogitaſſet priuſquam ipſo peccandi exercitio ſe conſtituit in illo ſtatu, cum quo uſus gratiæ non conſiſtit. Non enim dicimus quemlibet omni momento, dum dormit, aut nulla incidit ſalutaris cogitatio, gratiam proximè ſufficientem in promptu habere, ſed dum adeſt præſens occaſio ſe determinandi ad bene aut male agendum.

Extendi poteſt hæc doctrina ad Infantes ſine Baptiſmo extinctos, quibus Deus quantùm eſt ex parte ſua, proſpectum cupit de Baptiſmo tanquam remedio ad ſalutem ſufficienti. Aſſerit enim Apoſtolus 1. *ad Timoth.* 2. Deum velle omnes homines ſalvos fieri: & merita Chriſti ex parte ſua, & in actu primo tam latè ſe extendere ad omnes ſalvandos, quam peccatum Adami ad omnes perdendos. Et quamvis non rarò eveniat aliquos infantes interire abſque Baptiſmo, id per accidens contingit, ex eo quod eorum parentes ad ea loca ſe contulerint, aut cauſas naturales aliqui liberè poſuerint, ex quibus infantes in lucem edi, aut certè Baptiſmus illis applicari non potuerit; quorum libertatem ob alias cauſas contra curſum communem naturæ Deus impedire noluit. Quod non officit ſinceræ voluntati quâ Deus ex parte ſua media infantibus ad ſalutem neceſſaria præparavit, quæ hominibus ordinario modo applicanda commiſit; ſicuti ſincerè cupit pauperi ſubvenire, qui eleemoſynam famulo diſtribuendam tradit, licet hic pro ſua libertate aliquibus eam elargiri prætermittat.

Dico tertiò: Probabile eſt, homini facienti quod in ſe eſt viribus naturæ, Deum non denegare gratiam primam, quâ poſſit credere, & ſalutem operari: modò per hoc non intelligas, operibus ex viribus ſolius naturæ factis per modum poſitivæ diſpoſitionis, aut meriti, gratiam primam infallibiliter annexam eſſe, ſed ex ſolo beneplacito Dei, decernentis omnibus obicem non ponentibus ſuã gratiam præbere. Eſt communior ſententia Theologorum apud Suarez 1. *part.* *l.* 2. de prædeſt. *cap.* 18 quam etiam docuerunt nonnulli Thomiſtæ, quamvis eam cenſuret Alvarez de auxiliis diſp. 56. n. 21. & alios habeat adverſarios.

Ratio præcipua eſt, quod id videatur congruum divinæ benignitati, quæ omnibus univerſim præparavit gratiam ſufficientem, ut eam infallibiliter conferat ſingulis non ponentibus obicem. Cum enim Deus ſæpe non deneget auxilia ſua Gentilibus qui per continuata peccata ſe præbent poſitivè indignos iſto beneficio, congruum eſt, ut eam gratiam iis conferat qui obſervando legem naturæ removent illud gratiæ impedimentum, & ſaltem ſe reddunt phyſicè capaces, ut commune illud Dei beneficium ad ſe extendatur: atque ita non deſit ex parte Dei illuſtratio & auxilium ſupernaturale, quo ſaltem poſſint ad ſalutarem Dei notitiam, & inde ad ſalutem pervenire.

Dices, Huic doctrinæ repugnat Concil. Arauſicanum damnans Semipelagianos, quod aſſererent initium fidei eſſe ex nobis, ſive ex bonis operibus viribus naturæ factis, quibus ad gratiam fidei percipiendam diſponimur

Reſpondeo, hanc doctrinam toto cælo à Semipelagianis diſtare. Docebant illi primò, nos per merita naturalia abſolutè promereri primam gratiam ad credendum, hæc verò ſententia id omnino pernegat, & gratiam, naturæ legem ſervantibus conferendam, non refundit in merita iſtorum operum, ſed in merã Dei benignitatem. Secundò, aſſerebant Semipelagiani, ſolis habentibus merita naturalia lege ordinariâ à Deo gratiam & quidem efficacem conferri, quod hæc opinio penitus abhorret. Unde perperam docebant illi, propter hujuſmodi merita etiam conditio-

nata infantes Baptizari, & alios ob eorum defectum Baptiſmi beneficio privari. Hæc igitur doctrina nullo iſtorum errore inficitur; nec aliud apparet quo minus poſſit inter opiniones in Scholis probabiles meritò reputari.

Ex quibus porrò facile eſt perſpicere hanc opinionem non tantum ab errore, ſed etiam à doctrina Semipelagianorum longiſſimè recedere. Et ſanè quod ſupra in aſſertione probabile diximus, Deum ſic facienti quod in ſe eſt, non denegare primam gratiam ad credendum, ipſe Doctor Angelicus non probabile, ſed certiſſimum dicere videtur, *De verit. quæſt.* 14. *de fide, a.* 11. *ad* 1. *his verbis*: Dicendum, inquit, quod non ſequitur inconveniens, poſito quod quilibet teneatur aliquid explicitè credere, ſi in ſylvis, vel inter bruta animalia nutriatur. Hoc enim ad divinam providentiam pertinet, ut cuilibet provideat de neceſſariis ad ſalutem, dummodò ex parte ejus non impediatur. Si enim aliquis taliter nutritus ductum naturalis rationis ſequeretur in appetitu boni, & fuga mali, certiſſimè eſt tenendum, quod ei Deus vel per internam inſpirationem revelaret ea, quæ ſunt ad credendum neceſſaria, vel aliquem fidei prædicatorē ad ipſum dirigeret. Rurſus, *in* 2. *ſent. diſt.* 28. *q.* 1. *art* 4. *ad* 4. Dicendum, quod etiam ad fidem habendā aliquis ſe præparare poteſt per id quod in naturali ratione eſt. Unde dicitur quod ſi aliquis in Barbaris natus nationibus, quod in ſe eſt faciat, Deus ſibi revelabit illud quod neceſſarium eſt ad ſalutē, vel inſpirando, vel Doctorem mittendo: hactenus S. Doctor. De cetero, ſatis conſtat, quod ipſa converſio ad Deum quâ talis credere actu incipit, non ſit jam ex viribus naturæ, ſed ex Dei adjutorio ſupernaturali: ante converſionem verò ad primam Dei notitiam & fidem ſupponitur habuiſſe adjutorium ordinis naturalis, ut indicant illa verba D. Thomæ: Si aliquis taliter nutritus (in ſylvis) ductum naturalis rationis ſequeretur, certiſſimè eſt tenendum &c. Id quoque ex ſola Dei *providentia*, & beneplacito fieri, homine infideli ex ductu rationis naturalis inſpirationem fidei *non impediente* per ſua peccata, conformiter ab initio diximus.

CONTROVERSIA SEXTA

De viribus naturæ ſine adjutorio Gratiæ divinæ.

§ I.

Quid poſſit homo præſtare abſque Gratia in ſervanda lege naturæ, & tentatione ſuperanda?

DIco breviter primò: In natura lapſa ſine gratia datur aliquando potentia phyſica ſervandi collectivè totam legem naturæ. Ita docent Ariaga, & plures alii. Quia etiam ſepoſitâ gratiâ homo peccabit ſi violet legem naturæ. Atqui potentia peccandi includit potentiam ſaltem phyſicam non peccandi, nemo enim poteſt peccare in eo quod phyſicè nequit vitare.

Dico ſecundò, Homo tamen lapſus habet neceſſitatem moralem ſaltem ex parte violandi legem naturæ, ſi longo tempore ei deſit gratia. Hæc eſt communis doctrina Theologorum, adeo ut oppoſita cenſeatur errori proxima.

Ratio deſumitur ex eo, quod Concilia & Patres in illud Apoſtoli ad Rom. 7. *Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus? gratia Dei per Ieſum Chriſtum*; doceant obſervationem legis ſine gratia eſſe moraliter impoſſibilem, propter infirmitatem carnis, & vim concupiſcentiæ: quibus denotatur neceſſitas quædam antecedens, ſita in peculiari difficultate honeſtè operandi, ſepoſito adjutorio gratiæ: quia ſenſibilia vehementer apprehendimus, & concupiſcentia ad hanc apprehenſionem naturaliter inſurgens, voluntatē ad objecta inhoneſta vehementer inclinat, ideoque redditur moraliter impotens

ad

ad legem longo tempore obſervandam; cum neceſſe ſit intra longum temporis ſpatium frequenter occurrere tentationes legis obſervationi contrarias. Sicut in magna multitudine hominum, etſi poſſibile ſit phyſicè omnes ſilere, moraliter tamen neceſſarium eſt aliquem fore qui loquatur. Colligitur eadem doctrina ex Concil. Milevitano *Can.* 5. & Tridentino *Seſſ.6.c.*13.

Dico tertiò: Datur in homine lapſo moralis poſſibilitas ſervandi dictam legem exiguo tempore abſque gratia. Eſt communis Doctorum.

Quia pro exiguo tempore poteſt deeſſe illa moralis difficultas, quam in ſuperiori aſſertione expoſuimus; abſente autem ſingulari difficultate, nos poſſe honeſtè operari, adeoq; legem ſervare, admittunt paſſim Doctores cum S. Chryſoſt. in 1. ad Corinth. *cap.* 11. & S Anſelmo in dial. de libero arbit. *cap.* 5. *&* 6. *aliiſque*.

Dico quartò: Homo in hoc ſtatu nequit gravem tentationem ſine gratia ſuperare. Eſt communior, contra aliquos Authores Catholicos.

Et probatur ex Apoſtolo 1. ad Corinth. 10. *Fidelis Deus qui non patietur vos tentari ſupra id quod poteſtis.* Ex quo loco docet Chriſoſt. dari aliquas tentationes quæ non poſſint à nobis viribus naturæ ſuperari, cum eas opponat Apoſtolus tentationi humanæ, ſive levi, quæ à nobis vinci poteſt. Et Proſper lib. contra Collatorem *cap.* 35. invehitur in Caſſianum, quod dixerit à Jobo tentationem gravem viribus naturæ ſuperatam fuiſſe.

Hinc dicendum à fortiori, omnes tentationes collectivè ſine gratia ſuperari non poſſe. Et quamvis nonnulli contrarium contendant, id tamen temerarium eſſe cenſet Suarez hic *lib.* 1. *cap.* 26.

Dices, Poteſt quis ex fine pravo inanis gloriæ mortem tolerare; ergo idem poteſt ex fine honeſto ſine gratia, non obſtante rei difficultate.

Reſpondeo negando conſequentiam. Quia finis pravus tollit, aut minuit difficultatem operandi, propter vehementem ſenſibilis bonitatis apprehenſionem: finis verò honeſtus, quia languidè apprehenditur, relinquit totam tentationis difficultatem prædominari.

Dico quintò: Poteſt modò ab homine ſine gratia vinci levis, aut mediocris tentatio. Ita docet Amicus, aliique communiter, contra Vaſquez, & Meratium, qui ſemper ad victoriam tentationis gratiam aliquam requirunt.

Ratio deſumitur ex eo, quod aliqualis difficultas oppoſitæ tentationis non impediat quin objecti honeſtas poſſit efficaciter apprehendi, atque ita connaturali modo placere ut voluntas illi adhæreat. Et ſicut experimur opus non eſſe auxilio gratiæ ut quis reſiſtat alteri gratiæ fortiter ac ſuaviter ad bonum inclinanti, ita etiam non eſt cur aliqualis difficultas concupiſcentiæ impellentis ad actionem inhoneſtam, per vires naturæ nequeat ſuperari. Adde proſcriptam eſſe Baij propoſitionem 29. *Non ſolum fures ij ſunt & latrones qui Chriſtum viam veritatis & vitæ negant, ſed etiam qui dicunt tentationi ulli, ſine gratiæ ejus adjutorio, hominem poſſe reſiſtere..*

Quæ noſtræ aſſertioni ab aliis opponuntur, tantum probant requiri gratiam ad quamlibet tentationis victoriam, ut hæc ſit meritoria præmij ſupernaturalis: aut ut contra leves etiam tentationes victoria continua obtineatur, quod lubentes admittimus. Sicut enim abſque ſpeciali privilegio nequeunt moraliter vitari omnia venialia, propter inſtabilitatem naturæ, & frequentes labendi occaſiones, ſic etiã natura per ſe non ſatis eſt potens, ut collectivè omnibus levium tentationum impulſibus obluctetur.

An

§. II.

An homo poſſit habere aliquos actus moraliter bonos abſque Gratia ſupernaturali?

CErtum eſt apud Doctores Catholicos, ſine adjutorio gratiæ non elici actum bonum, prout conducit ad vitam æternam. Procedit igitur hæc quæſtio de actu tantum moraliter honeſto, ſive laude digno intra ordinem naturæ. Talem actum negat Bajus, ac penitus explodit diſtinctionem communẽ actionis honeſtæ in naturalem & ſupernaturalem, aſſerens ad quemlibet actum honeſtũ gratiam ſupernaturalem eſſe neceſſariam.

Sed contraria ſententia neceſſariò admittenda eſt. Quod probatur primò; Quia, inter alios, damnarunt Pontifices hunc Baij articulum 25. *Omnia opera infidelium ſunt peccata, & virtutes Philoſophorum ſunt vitia.* Quia nempe procedunt ab infidelibus gratiâ deſtitutis. At ex Baio unum breviter exquiri velim: Si filius infidelis videat ſuum Patrem lapſum in foveam, quid illi agendum ut peccatum non incurrat? Si nolit illi manum porrigere, delinquet certè contra amorem parenti debitum: ſi illum è fovea extrahat, etiam extrahendo peccabit, quia ſi Baio credimus, omnia infidelium opera ſunt peccata.

Probatur ſecundò, Quia Concilia videntur ſupponere nos per vires naturæ poſſe honeſtè operari. Tridentinum enim *Seſſ. 6. can.* 2. negat nos poſſe credere, pænitere &c. ſicut oportet ad juſtificationem obtinendam, ſine gratia. Quâ limitatione, *ſicut oportet*, ſatis inſinuat nos poſſe quidem moraliter honeſtè operari, ſed non utiliter ad ſalutem, per vires naturæ. Cum eâdem limitatione loquitur Concil. Arauſicanum *can* 6. & 7. damnans Semipelagianos, non quod aſſererent hominem ex ſe poſſe honeſtè operari, ſed quod adderent, id poſſe, ſicut oportet ad ſalutem. Quin & eam gratiæ neceſſitatem ſic reſtringit Auguſtinus lib de gratia Chriſti *cap.* 27. ubi non aſſerit illam eſſe abſolutè neceſſariam ad bene operandum, ſed tantum ſic, ut ſine ea nihil poſſumus, quod ad pietatem pertinet, veramque juſtitiam. Eodem modo loquitur lib. de prædeſt. ſanct. *cap.* 2. & lib. de bono perſev. *c.* 16. & lib. de grat. & libero arbit *cap.* 17.

Neque his obſtat primò, quod S. Auguſtinus aliquando aſſerat, voluntatem de ſuo nihil habere niſi peccatum. Vel enim peccatum accipit propriè, & ſic verum eſt ſoli voluntati humanæ adſcribendum eſſe peccatum, & illi non eſſe integrè attribuendum opus moraliter honeſtum, cum hoc à Deo præcipuè proveniat. Vel ſumit peccatum impropriè, pro actu inutili, & aberrante à fine ſupernaturali, atque ita voluntas de ſuo tantum habet peccatum, ſive opera inutilia ad ſalutem.

Neque obſtat ſecundò, quod S. Auguſtinus dicat, ſepoſitâ gratiâ, inductam eſſe impotentiam ſervandi legem: per hoc tantum indicat, totam legem naturæ, propter ſingularem difficultatem, non poſſe ſine gratia ita inetgrè ſervari, quin ea aliquando violetur: non negat tamen eam poſſe, ex parte, per actus naturaliter honeſtos impleri.

Neque obſtat tertiò, quod idem Auguſtinus aliquando doceat, in Infidelibus veras virtutes non reperiri. Agebat enim contra Pelagianos aſſerentes viribus naturæ haberi veras virtutes utiles ad vitam æternam, idque probantes exemplo infidelium: negabat igitur è contra Auguſtinus, infidelibus tales virtutes ineſſe, quæ poterant ad ſalutem conferre. Sic enim ſcribit *lib.* 4. contra Julianum *cap.* 3. Abſit in aliquo ſit vera virtus niſi fuerit juſtus; abſit autem ſit juſtus niſi ex fide: poſtea ſubdit: ſi ad conſequendum veram beatitudinem quam nobis fides promittit nihil proſunt homini virtutes, non ſunt veræ virtutes. Hinc etiam elucet non aliam eſſe mentem S. Auguſtini dum dicit: *Omne quod non eſt ex fide peccatum eſt:* quia, ut ipſe loquitur lib. de ſpiritu & lit. *cap*, 27. Infidelis vix unquam

unquam debito fine operatur, & licet ſubinde agat honeſtè, id illi nihil prodeſt moraliter ad ſalutem, Adeoque omne opus hominis infidelis vel eſt propriè peccatum, vel impropriè, conſiderando ejus actionem prout eſt inutilis ad beatitudinem obtinendam. Ex quibus patet nullo fundamento negari opus moraliter honeſtum abſque auxilio gratiæ, modò non aſſeratur, tali operi vim ineſſe meriti, aut illud poſitivè hominem diſponere ad ſalutem, & beatitudinem ſupernaturalem, quod ex §. ſequenti magis confirmatur.

Ex quibus patet, quam parum conſideratè nuper quidam Profeſſor publicè Scholas illas damnaverit hæreſis Pelagianæ, quæ hanc ſententiam ſuſtinent. Cum tamen in Baio diſertè & ſub anathemate proſcripta ſit hæc prop. 37. *Cum Pelagio ſentit, qui boni aliquid naturalis, hoc eſt, quod ex naturæ ſolis viribus ortum ducit, agnoſcit.*

§. III.

An ſolis Naturæ viribus poſſit elici Amor Dei ſuper omnia?

PRocedit hæc controverſia de ſtatu naturæ lapſæ, fruſtra enim aliqui fusè diſputant, an poſſibilis ſit talis amor in ſtatu naturæ integræ, &, an ſine gratia poſſint cognoſci aliquæ veritates ad honeſtã operationem conducentes: nam ex ſola deciſione præſentis quæſtionis utrumque admitti debet.

Dico igitur, homini lapſo poſſibile eſſe ſolis naturæ viribus amare Deum ſuper omnia, amore naturali tam concupiſcentiæ, quam amicitiæ, qui dum durat affectivè excludat voluntatem Deum graviter offendendi. Eſt hæc receptiſſima Theologorum ſententia, quam tradit D. Thomas. 1. part. quæſt. 6. art. 3. & ſæpius alibi: nec non Scotus in 1. diſt. 17. q. 2. Occamus quoque, Durandus, aliique docent, Deum etiam ut eſt author naturæ poſſe ab homine poſt lapſum diligi perfecto amore benevolentiæ. Vaſquez autẽ & aliqui Doctores Catholici, qui videntur aliter loqui, non negant cum Baio voluntati adeſſe ſufficientiam eliciendi iſtum amorem ſine gratia ſupernaturali, ſed tantũ opinantur ad Dei gratiam pertinere Cogitationem congruam & efficacem cum qua amor iſte actu elicitur, non verò cogitationem inefficacem: neque illi rejiciunt communem diviſionem amoris in naturalem, & ſupernaturalem.

Probatur autem noſtra aſſertio primò, ex damnata propoſitione Baiana 36. *Amor naturalis qui ex viribus naturæ oritur, ex ſola Philoſophia per elationem præſumptionis humanæ, cum injuria Crucis Chriſti, defenditur à nonnullis Doctoribus.* Ergo noſtra aſſertio huic contraria indubitatis Pontificum decretis roboratur.

Probatur Secundò, ex Concil. Arauſicano *can.* 25. & Tridentino *Seſſ. 6. can.* 13. ubi docent, hominem in iſto ſtatu non poſſe amare Deum, ſicut oportet ad juſtitiam: hæc autem limitatio, ut ſupra dixi, ſatis oſtendit per vires naturæ haberi poſſe alium Dei amorem, qui ad juſtitiam & ſalutem non conducat. Et hanc eſſe doctrinam S. Auguſtini, quem ſibi fruſtra vindicat Baius patet ex *lib.* 12. de Civit. Dei *cap.* 1. Sicut, inquit, cum „vitium oculorum dicitur cæcitas, id oſtendit „quod ad naturam oculorum pertinet viſus... „ita cum vitium creaturæ rationalis dicitur, „quod non adhæreat Deo, hinc apertè decla„ratur ejus naturæ ut Deo adhæreat convenire. Et lib. de moribus Eccleſiaſticis *cap.* 3. docet nos aſſequi ratione, eſſe rectè vivendum, & Deum ſequendo debere beatè vivere, id autem fieri diligendo Deum, quod eſt primum mandatum ad beatitudinem obtinendam. Sentit ergo S. Auguſtinus homini naturale eſſe Deo adhærere per amorem, nempe perfectum, adeòque id eſſe in poteſtatẽ naturæ, quæ ſepoſitã gratiã ordinatur ad beatitudinem naturalem. Subſcribit Auguſtino S. Fulgentius ad Monimum *cap.* 18. Naturæ, inquit, ineſſe non poſſet ullatenus ratio, niſi ei poſſet ineſſe Dei dilectio. Et alii paſſim Patres, ex eo quod natura rationalis ex ſe ſit imago Dei, inferunt ei competere ut in Deum tendat per dilectionem.

Probatur tertiò ex ratione. Tenemur lege naturali Deum perfectè diligere, neque in natura oſtenditur impoſſibilitas illum ita diligendi: poteſt enim Deus naturaliter nobis proponi ut infinitè bonus, & amabilis. Ergo neque ratione motivi ſubeſt moralis impoſſibilitas perfecti amoris, neque ex eo, quod Deus debeat omnibus præferri; quia poteſt per cognitionem perfectam ſummæ bonitatis Deus appretiari ut omnibus præferendus, & ſimul abeſſe omnis tentatio quæ voluntatem avertat, & in creaturas inclinet.

Dices, In hoc ſtatu ineſt voluntati impoſſibilitas effectiva ut tota lex naturalis obſervetur abſque adjutorio gratiæ. Ergo ex illa oritur etiam impoſſibilitas affectiva adhærendi Deo per amorem perfectum, niſi voluntati ad amandum gratia ſupernaturalis opituletur.

Reſpondeo neg. conſequentiam. Poteſt enim fieri ut homo actu naturali cognoſcat ſibi poſtea ex parte Dei non defutura ſubſidia neceſſaria ad totam legem effectivè obſervandam: ergo eo poſito poteſt affectivè Deo ſuper omnia adhærere. Neceſſitas enim gratiæ poſtea conferendæ, non efficit quo minus voluntas jam ex parte ſua perfecto amore in Deum feratur. Sicut neceſſitas poteſtatis ſupernaturalis ad celebrandum, non impedit quo minus jam actu naturali velim efficaciter Sacerdotium, tantum poſtea conferendum. Quia tamen dictus amor eſt naturalis, nihil conferens ad juſtitiam ſupernaturalem, nec repugnans peccato habituali, neque ſufficiens ut occurrente difficultate perſeveret ad totius legis obſervantiam, hinc eſt quod à Patribus, aut Conciliis actibus gratiæ non annumeretur, cum tantum agant de amore ad ſalutem conducente, qui ſolet eſſe ſupernaturalis.

At, inquies, S. Auguſtinus ſic inſinuat amorem caſtum & perfectum elici ex gratia, ut agens contra Pelagianos ſæpius inculcet, ubi non eſt Spiritus gratiæ, ibi dominari peccatū.

Reſpondeo, aliud non inculcari ab Auguſtino, quàm gratiam eſſe neceſſariam ad actus conducentes ad ſalutem, & in infidelibus defectu fidei rarò dari opus ex omni parte honeſtum; hinc meritò pronunciat: ubi non eſt Spiritus gratiæ ibi dominari peccatum, ibi enim cenſetur peccatum dominatum obtinere, ubi opera honeſta rarius exercentur

CONTROVERSIA SEPTIMA

De Gratia efficaci, & in quo illa conſiſtat, variorum ſententiæ diſcutiuntur.

QUæſtionis de efficacia gratiæ indubitata ſolutio, ſcopus eſt ad quem ſumma orbis Chriſtiani ingenia ingenti ſtudio collimarunt, & à quo plures certò aberrarunt, quemque nondum ullus Theologorum ita attigit, ut omnium ſuffragio compertæ veritatis palmam retulerit. Siquidem anguſtæ hic undique, & facilis error, quia inter duos ſcopulos navigandum eſt; ſi ad tuendum vim gratiæ divinæ nimium declines, deſtituis libertatem humanam: ſi ultra metam libertati patrocinaris, vim gratiæ inanem relinquis. Hanc difficultatem pridem advertit ipſe S. Auguſtinus *lib.* 2. de peccatorum meritis *cap.* 18. Quærentem, inquit, vehementer anguſtat, ne ſic defendamus gratiam ut liberum arbitriū auferre videamur, rurſum ne liberū ſic aſſeramus arbitriū ut ſuperbâ impietate ingrati Dei gratiæ judicemur. Olim incumbendum erat S. Auguſtino contra Pelagianos immodicâ elatione libertatis, vim gratiæ infringentes: ſed neq; minùs laborandum eſt hoc ævo, ne cum Calvini ac Lutheri aſſeclis in efferenda gratia ſic vela laxemus, ut libertas humana fatali neceſſitate depreſſa naufragium patiatur. In hac opinionum ſeſe collidentium procella, clavum ſuo jure arripuerunt Pontifices Romani, qui uti in hac quæſtione olim Scholæ Thomiſticæ & Societatis opinandi modum præſcripſerunt, ita hac tempeſtate quibuſdam ad devia deflectentibus certam credendi legem impoſuêre.

Itaque-

Itaque de gratiæ Efficacia primus error eſt Calvini, Lutheri, ac pluriumSectariorum, qui docent omnem Dei gratiam internam eſſe efficacem, ac hominis voluntatem ſic ad aſſenſum impellere, ut illi non ſit liberum gratiæ impellenti reſiſtere, atque ita abſolutè admittunt voluntatem inevitabili neceſſitate ad agendum moveri; imo inordine ad operationem gratiæ in natura lapſa liberum penitus interiiſſe arbitrium.

Dogma Janſenii, quamvis nolit dimittere nomen liberi arbitrii, admittit tamen ad operationem gratiæ efficacis ſive victricis in ſtatu naturæ lapſæ, non requiri libertatem à ſimplici neceſſitate, ſed ſufficere libertatem à coactione; quem errorem fuſius refutavimus ſupra part. 2. pag. 108. inter polemica, in prop. tertiâ inter quinque damnatas.

Quidam Moderni, ut in explicanda gratiæ efficacia hunc ſcopulum in ſpeciem declinare videantur, aſſerunt gratiam efficacem ſitam eſſe in Delectatione juſtitiæ quæ ſit victrix, ſive major delectatione terrenâ illi oppoſitâ: docentque illi delectationi, dum eſt major, voluntatem non poſſe non obſecundare, & rectè agere: quamvis poſſit eidem delectationi juſtitiæ non obtemperare, quando delectatio terrena major aſſurgeret: & ob hanc poteſtatem quantumvis remotam, putant efficaciam hujus gratiæ cum libertate conciliari. Volunt itaq; ad libertatem indifferentiæ ſufficere, quod voluntas poſſit non agere, quantum eſt ex parte eorum quæ voluntatem poſitivè afficiunt; ac proinde libertati actus nihil obeſſe negationem illam majoris delectationis terrenæ ad efficaciam iſtius gratiæ requiſitam; quia ſcilicet negatio illa voluntatem poſitivè non afficit. At contra hoc novum effugiũ alii paſſim Theologi hactenus cenſent, ad tollendam libertatem indifferentiæ ſufficere, quod poſitâ gratiâ cum iſta negatione, non ſit in poteſtate voluntatis ab agendo abſtinere, ſed ad bene agendum inevitabili neceſſitate determinetur.

Neque iſtâ viâ declinatur error Janſenii, quem conſtat eandem in explicanda gratiæ efficaciâ ſemitam tenuiſſe, niſi quod ille palam admiſerit, cum ſuâ doctrinâ non debere conciliari libertatem indifferentiæ, quam docuit non eſſe neceſſariam ad merendum & demerendum in ſtatu naturæ lapſæ; moderni verò illi velint eam doctrinâ ſtare cum libertate ad meritum & demeritum ſufficienti. In quo non re, ſed voce à Janſenio diſſidere, facile colliges ex ejuſdem verbis, quæ hic breviter adduco, ex *lib.* 8. de gratiâ Chriſti *cap.* 2. Delectatio victrix, quæ Auguſtino eſt ,efficax adjutorium, relativa eſt; tunc enim ,eſt victrix quando alteram ſuperat; quod ſi ,contingat alteram ardentiorem eſſe, in ſolis ,inefficacibus deſideriis hærebit animus; ,nec efficaciter umquam volet quod volen,dum eſt.

Facile autem oſtendi poteſt hanc modernorum viam nullo modo conciliare ſuam gratiam victricem cum libertate voluntatis humanæ. Nam etſi poſſit exiſtere illa entitas delectationis cæleſtis ſic ut non cauſet actum bonum voluntatis, non poteſt tamen ſine ullo actu exiſtere delectatio victrix, cum in eorum ſententia delectatio prout eſt victrix, ſive efficax, non ſit ſola entitas gratiæ ſive delectationis cæleſtis, ſed illa ſimul cum negatione majoris aut æqualis delectationis terrenæ: cum his autem, ut ipſi docent, nequit ſe voluntas determinare ad non agendum; adeoque ſub gratiâ hac efficaci conſtituta non poterit ab actione bona abſtinere, ſed ad illam exercendam ineluctabili neceſſitate rapietur.

Ab hac doctrina Schola Thomiſtarum ſe ſemper alienam profitetur, gratiamque in ſua ſententia omni ſtudio, & aliâ viâ cum libertate conciliare conatur. Docent itaque Thomiſtæ dari etiam gratiam efficacem à ſufficienti intrinſecè diverſam, quæ tribuat ipſam operationem, quam proinde volunt eſſe phyſicè prædeterminativam voluntatis, ſic ut nunquam poſſit ſuo effectu carere. Et ut majori cum certitudine quid in hac parte Thomiſtæ ſentiant referamus, juvat hic adducere explicationem ipſorum verbis con-

ceptam in Capitulo Provinciali Inferioris Germaniæ habito Lovanii 25. Aprilis 1668. ubi aliis præmiſſis ſic pergit explicatio: Ideo autem taliter efficax gratia in Thomiſtarum Schola phyſicè prædeterminans dicitur, non quod imponat voluntati neceſſitatem ali quam, ſicut eſt in rebus naturalibus quæ ſunt omnino determinatæ ad unum, vel aliquam aliam phyſicam qualitatem voluntati imprimat, quæ per modum naturæ eam impellat aut neceſſitet; ſed ideo tantum quod per gratiæ ſuæ auxilium Deus, nullâ præſuppoſitâ ſcientiâ mediâ aut conditionatâ boni uſus noſtræ voluntatis, eam ad actus bonos liberos determinet, non ſolum interius ſuadendo, excitando, invitando, aut aliter moraliter attrahendo, ſed etiam activè, verè, & propriè, & per modum agentis, abſque violentia tamen ex parte potentiæ, & in ipſa potentia cauſet ipſam voluntatis actionem, adeoque gratia ſit bonæ voluntatis, verè, & propriè effectrix, quâ fit ut homo ad ſuam actionem infallibiliter ſe determinet, non ex neceſſitate, ſed juxta ſuum proprium modum omnimodæ libertatis; ſicque omnis efficacia proveniat ex ſola gratia, & ex ipſa Dei omnipotentia, nec illam expectet aut emendicet à libero arbitrio, neque efficax ſit dependenter ab illo.

Et quia motio moventis præcedit motum mobilis ratione, & cauſâ, rectè etiam præmotio ac determinatio active, verè, & propriè, & in hoc ſenſu phyſicè efficiens appellatur, in quo intelligitur applicatio virtutis ad actionem, ſicut homo eſt cauſa inciſionis cultelli ex hoc ipſo quo applicat acumen cultelli ad ſcindendum movendo ipſum, ſicque tota operatio pertinet ad gratiam ſicut ad cauſam effectivam, præmoventem, & determinantem, conformiter ad Tridentinum *Seſſ. 6. can.* 4. Subſcripſerunt huic Expoſitioni in dicto Capitulo viginti & unus.

Quidquid ſit de Thomiſticæ ſententiæ veritate, pridem certè per Apoſtolica decreta vetitum eſt ullam ei cenſuram inurere. Non eſt igitur de hac Schola benè meritus ille, qui conatus eſt in explicanda gratiæ efficacia, concordiam inducere inter Thomiſtarum ſententiam, & eam quam aliqui Auguſtinianam prætendunt de gratia victrice. Non ignorant enim viri ex illa Schola magis perſpicaces, rem eſſe non exigui periculi, velle parem cum illa doctrina ſortem ſubire.

Scotiſtæ relatam Thomiſtarum ſententiam paſſim impugnant, negant enim gratiam eſſe intrinſecè prædeterminativam. Volunt tamen eam eſſe extrinſecè determinativam voluntatis, ratione decreti adjuncti, quo Deus abſolutè & efficaciter, ac excluſâ ſcientiâ mediâ, intendit obtinere & efficere conſenſum voluntatis: an hæc ſit ſincera Scoti doctrina multum dubitat Suarez de auxiliis cap. 5. Ab utraque ſententia diverſa eſt doctrina Societatis, uti infra patebit.

Contra Thomiſtas facere poſſunt argumenta ſupra allata de phyſica prædeterminatione, & ſcientia media. Inſuper ex ſetentia Scotiſtarum ſequi videtur, decretum illud divinum ad obtinendum actum intentum fallibili & cæco modo procedere: quia cum gratia ex vi illius decreti data, ſit intrinſecè indifferens, tantum fallibili modo connectitur cum actu efficaciter intento: ergo cum in illa ſententia excludatur ſcientia media, non eſt unde Deus ſortiatur ſecuritatem infallibilem de actu ponendo. Neque dicas, vi decreti divini voluntatem noſtram infallibiliter trahendam, ſicut noſtra potentia motiva vi voluntatis ad motum impellitur. Nam contra, Vel decretum illud divinum vi ſua infallibiliter infert noſtrum conſenſum, & ſic tollitur noſtra libertas: vel cauſat conſenſum contingenter per medium indifferens, & ſic ex nullo capite poterit Deus reddi ſecurus de conſenſu ſecuturo.

Aliæ ſunt de hac quæſtione opiniones minus celebres, qualem ſuſtinet Maſcarenias, & alii, qui docent entitati gratiæ efficacis ineſſe vim quamdam determinandi moralem, ob ſingularem hujus attemperationem cum voluntate, ideoque ſemper connectendam cum effectu.

At

At contra hanc etiam opinionem militat vis ſuperioris argumenti. Vel enim gratia ſic attemperata habet ex ſe antecedentem & infallibilem connexionem cum conſenſu voluntatis, & ſic evertit libertatem: vel habet connexionẽ fallibilem, atque ita non repugnat eam gratiam reddi inefficacem, & aliam reddi efficacem ſine iſtiuſmodi attemperatione; ergo non poteſt in hac attemperatione gratiæ efficacia conſiſtere.

Ut has evaderet difficultates, alteram excogitavit viam P. Bonæ Spei vir doctus ex ordine Carmelitarum, qui gratiam efficacem conſtituit in qualitate ita accomodata flexibilitati voluntatis, ut hæc certò conſentiat gratiæ, uno ex pluribus inſtantibus, aut alterutro duorum inſtantium indeterminatè, ſic ut qualitas illa non ſit determinans ad unũ ſimpliciter, prout eſt prædeterminatio phyſica, ſed ad unum ſic eligendum, ut quovis eorum inſtantium ſit in poteſtate voluntatis eligere, vel non eligere quoad ſubſtantiam actus, aut omiſſionis; ac proinde eligat liberè, quia agit v. g. ultimo inſtanti, non merè quia adeſt illa qualitas, ſed quia liberè omiſit agere priori inſtanti.

Sed nulla ex parte ſatisfacit hæc nova cogitatio. Nam ex ea ſequitur primò, Deum non poſſe obtinere conſenſum hominis, & eum convertere eo inſtanti quo voluerit, ſed tantum aliquo inſtanti indeterminato. Secundò, Si primo inſtanti ex duobus voluntas non conſenſit, jam in ſecundo ad conſenſum abſolutè neceſſitabitur: nam libertas requirit ut eo inſtanti quo ponitur actus poſſit non poni, neque ſufficit liberè fuiſſe omiſſum priori inſtanti. Tertiò, Tollitur iſtâ viâ libertas illa quæ ad meritum requiritur: quia tantum merebor quod potius hoc quam illo inſtanti ponam conſenſum, quam alterutro debeo neceſſariò elicere: quinimo potius demerebor ſi v. g. conſenſum ad actum bonum ſuſpenderim quantum potui, & tantum conſenſerim ultimo inſtanti, ultra quod non potui conſenſum differre.

Poſtremò, Schola Societatis, prædictis contraria cum aliis docet, efficaciam gratiæ, præter ipſam gratiæ entitatem ex ſe indifferentem, reliquaſque diſpoſitiones & circumſtantias ſe tenentes ex parte actus primi, involvere conſenſum voluntatis conditionatè futurum, prævisum per ſcientiam mediam, ſi in illis circumſtantiis gratia à Deo cõcedatur. Illud autem dicitur ſe tenere ex parte actus primi, quod prærequiritur ad agendum: ſive quod influit in effectum mediatè vel immediatè, vel ſimpliciter requiritur ut hic & nunc effectus poſſit poni, etſi in eum phyſicè non influat.

Explicatur ea ſententia hoc modo: Deus vult convertere, aut ſalvare Petrum per actum finalem pænitentiæ: habet in poteſtate ſua gratias innumeras ex ſe indifferentes quibus poſſit Petrus conſentire, aut non conſentire; videt ergo Deus per ſcientiam mediam, cui harum gratiarum Petrus eſſet conſenſurus, cui non conſenſurus ſi eam in certis circumſtantiis haberet, v. g. dum in extrema vitæ hora verſabitur. Illa itaque gratia eſt efficax in actu primo reſpectu Petri, cui Deus prævidet illum conſenſurum ſi detur: erit eadem graria efficax in actu ſecundò ſi in dictis circumſtantiis à Deo actu concedatur. Repugnat enim Deum prævidere effectum cum cauſa etiam indifferenti ſub certa conditione connectendum, & illum effectum, poſitâ conditione, ab ea cauſa non procedere.

Hic autem procedendi modus ſalvat ex parte Dei dignitatem, & infallibilem efficientiam gratiæ efficacis, præ ſufficienti, & hanc gratiæ infallibilitatem conciliat cum libero voluntatis arbitrio; in quibus utrimque conciliandis in aliorum ſententiis verſatur præcipuus cardo difficultatis. Ac primò quidem, hac ratione ex parte providentiæ divinæ, talis gratia conſtituitur idoneum, inſtrumentum, quo certiſſimè poſſit Deus obtinere actum bonum & meritorium voluntatis creatæ: per hanc poteſt infallibiliter prædeſtinare ad merita, & gloriam: per hanc poteſt habere in manu ſua cor hominis quantumvis durum, & illud inviɛtè & indeclinabiliter

clinabiliter quocunque voluerit inflectere; non minus quam ſi humanum arbitrium adamantinis vinculis gratiæ neceſſitantis conſtrictum detineret. In hac porro ſententia oſtenditur nullum incurri periculum violandæ libertatis humanæ, quia gratia efficax ſic explicata, nihil involvit ex parte actus primi quod ex ſe non ſit indifferens ad actum inferendum. Nam voluntas, & entitas gratiæ, & decretum quo Deus concurſum præparat, eſt indifferens & indeterminatum ad conſenſum vel diſſenſum ſecuturum. Scientia autem media propriè non tenet ſe ex parte actus primi, quia neque influit in conſenſum immediatè aut mediatè, neque requiritur ſimpliciter ut voluntas poſſit agere, ſed tantum ut à Deo gratia, & concurſus providè offeratur, cum notitia effectus ſecuturi ſi conditio poneretur. Quamvis enim, quod fieri nequit, à Deo abeſſet ſcientia media, hoc ipſo quo hæc gratia poneretur in voluntate, & Deus paratus eſſet hic & nunc concurrere, eodem modo voluntas exiret in actum.

Cætera quæ opponuntur, eò ferè tendunt, ut probent in hac ſententia, ſine gratia per ſe victrici, aut determinante, Reſolutionem ultimam Converſionis humanæ referendam eſſe in determinationem liberi arbitrij, dicendumque hominem converti, non quia adeſt gratia divina, ſed quia voluntas humana liberè conſentit. Verùm hæc ſententia non docet ita ſimpliciter loquendum, ſed hoc modo: Ideo homo convertitur, quia à Deo accepit ut convertatur. Reſolvitur itaq; conſenſus voluntatis humanæ in Deum per gratiam cooperantem, tanquam in primam & principalem cauſam boni operis, à qua voluntas humana ſemper in agendo dependet: hinc converſionis humanæ rectè ſtatuitur hæc ultima reſolutio: Ideo credit & convertitur homo quia vult, cum converſio in actu voluntatis conſiſtat: ideo vult converti, quia congruenter per gratiam vocatus eſt; ideo congruenter vocatus, quia voluit Deus gratiam, quam novit congruentem, nunc homini largiri.

Ita docet hæc ſententia, quam breviter retuliſſe ſufficiat, quoniam ab illa contra quoſdam alios fuſius tractanda hic abſtinere neceſſe eſt. Argumenta quædam, quæ pro gratia victrici ſuperius relata hoc tempore adducuntur, reſoluta ſunt ſupra in Cont. de ſcientia media, & præcipuè part. 1. tract. 2. cap. 2. ubi contra propoſitiones Janſenij oſtendimus, Interiori gratiæ in ſtatu naturæ lapſæ voluntatem humanã poſſe reſiſtere, pag. 107.

CONTROVERSIA OCTAVA.

De Iuſtificatione, & gratia habituali.

Dico primo: Ad Iuſtificationem impij non ſufficit peccata non imputari, ſed requiritur Sanctificatio, & renovatio interioris hominis, per voluntariam ſuſceptionem gratiæ, & donorum. Ita definit Tridentinum *Seſſ.* 6. *cap.* 7. contra Lutherum, Calvinum, eorumque aſſeclas, qui negant per Iuſtificationem impij peccata tolli aut deleri, ſed tantum tegi, & homini amplius non imputari. At contra; concipi non poteſt quo modo poſſint peccata Deo tegi, niſi penitus aboleantur, fieri enim non poteſt ut quæ nondum ſunt deleta, divinis oculis omnia cernentibus tegi poſſint.

Dico Secundò: Datur forma hominem Sanctificans, diſtincta ab omni actu juſti, habitualiter inhærens, & permanenter juſtum conſtituens, quæ dicitur Gratia habitualis. Ita docent modò omnes Theologi, quorum multi cenſent eſſe de fide, quamvis hoc neget Sotus, Canus, Bannez, Vaſquez, *diſp.* 103. *cap.* 6. ſi agatur de juſtificatione adulti extra Sacramentum per actum Charitatis, aut contritionis perfectæ, quos actus putant per ſe formaliter juſtificare.

Probatur autem aſſertio univerſaliter ex Tridentino Seſſ. 6. cap. 7. & can. 11. *Si quis dixerit homines juſtificari... excluſâ gratiâ, & charitate quæ in cordibus eorum per Spiritum*

Sanctum

Sanctum diffunditur, atque illis inhæret &c. anathema ſit Atqui certum eſt parvulis formam illam permanenter inhærere, abſque ullo actu ſuæ voluntatis, dum per Baptiſmum juſtificantur: certum quoque eſt in adultis formam illam non conſiſtere in aliquo eorum actu dum juſtificantur per aliquod Sacramentum v. g. pænitentiæ cum ſola attritione, quæ communi omnium conſenſu non eſt forma juſtificans. Ergo dicendum eſt univerſim etiam extra Sacramentum formam juſtificantem ſitam eſſe in gratia Sanctificante, quæ animæ, etiam dum nullum actum elicit, permanenter inhæreat. Actus autem Charitatis & contritionis perfectæ tantum ſunt prævia diſpoſitio ad gratiam ſanctificantem, quæ per ſe formaliter juſtificat.

Atque hanc eſſe mentem Concilii non parum confirmant verba Cardinalis Pallavicini in Hiſt. Tridentini *Part.* 1. *lib.* 8. *cap.* 14. Denique, inquit, conſidero quod mens Concilii fuit ſtabilire habitum infuſum juſtitiæ, & non meram juſtitiam intrinſecam, non determinando an illa ſit vel actus, vel habitus... quod mihi redditur notum propterea quod tunc, requirente quodam ut magis expreſſé declararetur fieri juſtitiam per habitum infuſum; reſponderunt deputati, ſatis hoc declarari voce *inhærentiæ*, quæ importat ſtabilitatem, & convenit habitibus, non actibus.

Dico tertiò. Etſi gratia habitualis diverſa ſit ab actu, non diſtinguitur tamen ab habitu charitatis. Eſt communior ſententia Theologorum, contra pleroſque Thomiſtas.

Probatur, Quia nullum inter hæc reperitur ſufficiens diſtinctionis indicium; nam quæcunque conveniunt gratiæ habituali, ea penè omnia Scripturæ attribuunt charitati; ut Joan. 4. v. 15. Qui manet in charitate manet Deus in eo. Et Joan. 3. v. 1. Videte qualem charitatem dedit nobis Deus, ut filij Dei nominemur & ſimus. Deum autem in nobis permanere, & conſtitui nos filios Dei, eſt formaliter effectus proprius gratiæ habitualis. Hinc Tridentinum *Seſſ. 6. cap.* 7. gratiam a ne cum Apoſtolo vocat charitatem, dum aſſerit, per Spiritum Sanctum charitatem Dei diffundi in cordibus eorum qui juſtificantur. Conſentire videtur S. Auguſtinus *tract.* 5. in Epiſt. 1. Joannis, dum ait, charitatem eſſe quæ ſeparat inter filios Dei, & inter filios perditionis.

Neque his obſtat quod aliquando Concilia, dum mentionem faciunt de donis, gratiam & charitatem diſtinctè commemorant: quia per plures voces res eadem diverſo modo indicatur; dicitur enim gratia prout importat amorem Dei erga hominem, qui hunc per donum juſtitiæ reddit ſibi amabilem: nominatur etiam charitas, prout efficit amorem quo Deus ab homine dignè diligitur.

Dico quartò, Gratia habitualis hominem per ſe ita ſanctificat, ut ſtare nequeat cum peccato mortali, etiam de potentia Dei abſoluta. Ita docet Vaſquez *diſp.* 104. Turrianus, Granadus, Sotus, Eſparſa, aliique communiter; Contra Scotum, Gabrielem, Occanum, alioſque Nominales, qui cenſent gratiam repugnare peccato non ex natura rei, ſed ex ſola Dei inſtitutione: & contra Suarez qui ſtatuit repugnantiam tantum naturalem, qualis eſt inter calorem & frigus, non verò abſolutam.

Probatur autem aſſertio ex verbis Tridentini *Seſſ. 6. cap.* 7. Iuſtificationis unica cauſa formalis eſt juſtitia Dei, non quâ ipſe juſtus eſt, ſed qua nos juſtos facit. Si eſt *cauſa unica*, hoc ipſo eſt cauſa adæquata juſtificationis, ergo impoſſibile eſt animam cui gratia unita eſt non eſſe juſtam, quia cauſæ formali neceſſariò reſpondet effectus formalis; juſtam autem non eſſe, aut Deo gratam, ſi illi cum gratia ſimul ineſſet peccatum. Neque refert quod gratia & peccatum non opponantur ut forma & ejus privatio, aut ut duo actus formaliter contrarii, quia repugnant ſaltem ut duo actus oppoſiti conſecutivè; ſi enim ſimul exiſterent, rectè ſequeretur, in Deo dari actus incompoſſibiles, amorem ſcilicet & odium reſpectu ejuſdem perſonæ, cui ſimul ineſſet gratia & peccatum.

CON-

CONTROVERSIA NONA

De Merito bonorum operum.

Meritum in concreto dicitur, opus bonum, in obſequium alterius factum, ex ſe idoneum ad aliquid obtinendum per modum præmii. Differt ab *Impetratione*, quod hæc moveat ad aliquid obtinendum per modum petitionis: & à *Satisfactione* quod hæc ſit quædam redditio æquivalens injuriæ. Dividitur meritum in Condignum, quod habet æqualitatem cum præmio, & ex juſtitia debetur, accedente ſaltem alterius promiſſione: & in meritum Congruum, cui deeſt dicta æqualitas cum præmio, neque debetur illi ex juſtitia, ſed ex præmiantis liberalitate. Ut conditiones ad meritum requiſitæ ex parte operantis, operis, ac præmiantis magis elucidentur.

Dico primò, Ad meritum de condigno ex parte operantis requiritur, primò, ſtatus viæ: teſtantur enim Scripturæ & Patres neminem poſſe mereri poſt hujus vitæ decurſum: ita loquitur S. Hieron. in 1. ad Cor. *cap.* 6. Tempus ſementis eſt præſens vita, cum tranſierit, operandi tempus aufertur. Secundò, neceſſarius eſt ſtatus gratiæ: uti colligitur ex Joan. *cap.* 15. Sicut palmes non poteſt ferre fructum niſi manſerit in vite, ita nec vos niſi in me manſeritis, ſcilicet per fidem & charitatem. Et hinc eſt quod in Scripturis paſſim ut ad Coloſ. 3. vita æterna dicitur retributio hæreditatis; quia ejus meritum præſupponit jus & dignitatem filij per ſtatum gratiæ, ſine quo deeſt operi debitus valor ad hæreditatem obtinendum. Unde damnata eſt Baij hæc prop. 12. Pelagii ſententia eſt, opus bonum citra gratiam adoptionis factum, non eſt regni cæleſtis meritorium.

Dico Secundò, Ex parte operis, requiritur ut ſit actus liber, non tantum à coactione, ſed etiam à neceſſitate. Damnata eſt enim propoſitio Janſenii huic oppoſita, quæ ſuperius refutata eſt *pag.* 108. Secundò, ut ſit ſupernaturalis, etiā in ſubſtantia, quod docet Suarez aliique communius, contra Vaſquez, Sotum, Valentiam. Quia meritum debet eſſe ejuſdem ordinis cum præmio, cum illud tanquam ſemen præmium in ſe virtute contineat. Atqui merces vitæ æternæ conſiſtens in clara Dei viſione debet eſſe in ſubſtantia ſupernaturalis: ergo idem dicendum eſt de merito operis condigni ex quo merces illa procedit.

Quæres; An ut actus ſit meritorius debeat eſſe à charitate elicitus aut imperatus, ſic ut non ſufficiat motivum alterius virtutis inferioris?

Reſpondeo negativè; contra Theologos quoſdam recentiores. Quia Scriptura ſæpius aliis actibus, quàm charitatis aut ab ea elicitis vitam æternam promittit, ut operibus miſericordiæ Matthæi 5. *Beati miſericordes quoniam ipſi miſericordiam conſequentur.* Et de obedientia in obſervatione mandatorum dicitur Matthæi 19. *Si vis ad vitam ingredi, ſerva mandata:* horum autem mandatorum multa pertinent ad juſtitiam, & alias virtutes à charitate diſtinctas. Id denique evincit ratio; quia omnis actus virtutis infuſæ, verbi causâ, fidei, ſpei, aut timoris Domini, abſtrahendo à charitate, eſt per ſe ſupernaturalis, laude ac præmio dignus, & in juſto meritum filii, ſive hæredis regni cæleſtis: ergo nihil illi actui deeſt quo minus ſit præmio vitæ æternæ proportionatus.

Neque his repugnant verba Apoſtoli 1. ad Cor. 10. *Omnia in gloriam Dei facite:* non enim continent præceptum, ſed tantum conſilium, quo hortatur ad id quod eſt perfectius: vel certè indicat quodlibet opus ex motivo virtutis profectum, ad Dei gloriam conferre. Neque refragatur S. Auguſtinus in enchiridio cap. 117. *Regnat carnalis cupiditas ubi non eſt charitas*: accipit enim hic & alibi frequenter charitatem latè prout complectitur omnem virtutem infuſam, quâ exercentur opera Deo accepta, quæ carnalem cupiditatem excludunt. Sæpe etiam Scripturæ ac Patres, dum aiunt opera noſtra nihil prodeſſe ad vitam

vitam æternam ſine charitate; vel agunt de charitate habituali conjuncta cum ſtatu gratiæ; vel certè negant ea ad meritum valere quandiu verſamur in odio proximi, aut alia diſpoſitione charitati poſitivè contraria.

Dico tertiò: Ex parte præmiantis, requiritur divina promiſſio, ut opera juſtorum in actu ſecundo ſint condignè meritoria vitæ æternæ, non verò ut ex parte ſua ſint iſti præmio proportionata.

Prima pars probatur ex Tridentino *Seſſ. 6. cap.* 16. aſſerente vitam æternam eſſe proponendam juſtis tanquam mercedem, ex Dei promiſſione bonis ipſorum operibus & meritis reddendam. Promiſſionem quoque divinam ad meritum mercedis à Deo tribuendæ requirit S. Auguſtinus in *Pſal.* 83. Debitorem, ait, ipſe ſe fecit, non accipiendo, ſed promittendo. Hanc veritatem ratio confirmat; quia meritum condignum debet in actu ſecundo præmiantem ad mercedem reddendam obligare. Atqui nulla ratione poteſt homo ſuis operibus Deum obligare, niſi illis ultro præmium addixerit: quia aliunde competit Deo legitima poteſtas quodlibet obſequium abſque mercede ab homine depoſcendi, ratione ſcilicet ſuæ excellentiæ, & ſupremi in creaturas Dominii. Et hinc defectu divinæ promiſſionis contingit bonis actibus animarum in Purgatorio nullum præmium reſpondere.

Patet ſecunda pars aſſertionis: Quia niſi ad meritum condignum independenter à divina promiſſione requireretur aliqua proportio operum ex parte ſua prout ab homine juſto, & à divina gratia proveniunt, ſequeretur contritionem peccatoris etiam de condigno mereri gratiam juſtificationis, cum hanc peccatori contrito Dominus addixerit, quam tamen non niſi ut meritum congruum obtinet.

Ex his colligitur, ſuppoſitâ promiſſione, Deum per meritum condignum obligari ex juſtitia latè dicta reddere vitam æternam homini in gratia decedenti. Quia etſi opera creaturæ, cum ſint aliunde debita, non poſſint ex ſtricta juſtitia Deum ad mercedem obligare: tamen ex propria veracitate ac fidelitate adſtringitur ut dictis facta conformet, quæ ſunt virtutes juſtitiæ annexæ, quibus Deus ad præſtandum promiſſam mercedem potius ſibi, quam creaturæ obligatur.

Dico quartò: Ad meritum etiam congruum requiritur ut ſit actus liber, honeſtus, in ſtatu viæ, ac ſupernaturalis ſaltem in ordine ad præmium ſupernaturale. Quorum ratio patet ex dictis de merito condigno. Non eſt neceſſaria ad meritum congruum divina promiſſio, quia ſufficit actum habere bonitatem aliquam proportionatam, cujus intuitu poſſit Deus beneficium aliquod homini conferre, non ex juſtitia aut fidelitate, ſed ex quadam decentia munificentiæ divinæ. Hinc ſolum illud meritum de congruo habet infallibilem connexionem cum retributione mercedis, cui de facto adjuncta eſt divina promiſſio. Denique ad meritum congruum non exigitur ſtatus gratiæ; contritio enim peccatoris meretur de congruo gratiam juſtificationis.

Dico quintò: Sola opera juſtorum merentur de condigno vitam æternam, & per conſequens augmentum gratiæ habitualis.

Quia Tridentinum vitæ æternæ præmium attribuit tantum meritis juſtorum *Seſſ. 6. can.* 32. Si quis dixerit juſtificatum bonis operibus, non verè mereri augmentum gratiæ, anathema ſit: & idem aſſerit de vita æterna, quæ reſpondet gratiæ habituali. De homine verò nondum juſto docet *Seſſ. 6. cap.* 8. ideo nos gratis juſtificari, quia nihil eorum quæ juſtificationem præcedunt, ſive fides, ſive opera, ipſam juſtificationis gratiam promeretur. Quod ulterius quoad merita juſtorum comprobari poteſt ex eo, quod bonis juſtorum operibus nulla deſit ex conditionibus ſupra requiſitis ad rationem meriti condigni reſpectu augmenti gratiæ, & gloriæ illi annexæ.

Ex his ulterius adverte primò, Neminem ſibi poſſe mereri, ne quidem de congruo,

primam gratiam actualem: quia ipſa gratia eſt principium meriti, ſine qua nihil poteſt fieri quod ad vitam æternam conducat.

Secundò, Neminem poſſe mereri primam gratiam habitualem de condigno: quia ipſe ſtatus gratiæ eſt principium dignificativum, quod prærequiritur ut meritum ſit condignum gratiæ obtinendæ. Eam tamen poteſt homo extra ſtatum gratiæ mereri de congruo, uti patet in contritione peccatoris.

Tertiò, non poteſt homo etiam juſtus merito ſive condigno ſive congruo infallibiter obtinere ſibi, aut alteri donum perſeverantiæ, aut reparationem poſt lapſum, aut aliquam gratiam actualem, aut aliud beneficium à gratia Sanctificante, & gloria diſtinctum. Quia de illis, per merita noſtra certò obtinendis, nulla extat Dei promiſſio aut revelatio; imo potius Scripturæ ad Philip. 2. *monent, ut cum metu & tremore ſalutem operemur*, ne ſcilicet à juſtitia aut perſeverantia excidamus. Poteſt tamen homo illa impetrare merito congruo non habente infallibilem connexionem cum iſto præmio. Admittit enim S. Thomas. 1. 2. *Quæſt.* 114 *art.* 9. illa poſſe ferventi oratione à Deo obtineri. Et S. Auguſtinus lib. de dono perſeverantiæ *cap.* 6. docet hominem poſſe hoc donum ſuppliciter emereri. Quando vero ibidem *cap.* 13. aſſerit, & inchoandi, & uſque ad finem perſeverandi gratiam Dei non ſecundum merita noſtra dari, ſolum excludit meritum condignum, vel quod ex ſolis naturæ viribus procedit.

De merito bonorum operum controverſa cum Hæreticis modernis vide ſupra tract. 2 *cap.*2.§.1.

CONTROVERSIA DECIMA

De Eccleſia, Pontifice, Concilio.

AD hunc locum revocanda ſunt quæ ſuperius in *fine part.* 1. *p.* 61. Controverſiis polemicis adjunximus, de Eccleſiæ poteſtate, & infallibilitate: De authoritate Romani Pontificis, & quomodo ea ſit ſupra Concilia generalia, & ſine his poſſit abſque erroris periculo definire controverſias fidei & morum, & facti quæſtiones; declarare etiam verum ſenſum Scripturæ ſacræ; judicare de ſenſu libri Catholico, aut hæretico, de reliqua denique poteſtate Pontificum, & Conciliorum varias horum temporum quæſtiones in particulari decidimus, ex quibus, in controverſiis quæ horum in Eccleſia authoritatem concernunt doctrina ſana, à damnatis erroribus facile diſcernitur.

Hac auté auctoritate ſtabilità, facilis fit progreſſus ad brevem certamq; ſequentium Dogmatū in reliqua Theologia deciſionem. De ſingulis brevi methodo formari poterit hic ſyllogiſmus. Illa doctrina à nullo Fidelium admitti poteſt quam legitima Eccleſiæ Concilia, aut Pontifices è Cathedra damnarunt, aut cenſurarunt. Sed hæc doctrina N. eſt talis. Ergo hæc à nullo Fidelium admitti poteſt. Unde ulterius ritè inferes, Doctrinam illi oppoſitam cenſeri ſanam, & in Scholis omnino receptam.

CONTROVERSIÆ ALIÆ

In reliqua Theologia brevi methodo reſolutæ, ex Cenſuris, Decretis, aut Definitionibus Eccleſiæ, aut Summorum Pontificum.

§. I.

De operibus, gratia, & meritis tam hominum, quam Angelorum.

CEnſuratæ ſunt ſequentes propoſitiones in proprio verborum ſenſu, ut ſinguiæ reſpectivè ſint erroneæ, aut hæreticæ, aut ſuſpectæ, temerariæ, ſcandaloſæ, aut piarum auriū offenſivæ, ut contra doctrinam Baij decernunt Conſtitutiones Pii V. Gregorij XIII.

&

& Urbani VIII. quarum tenorem in hujus 2. partis fine reperies.

Vita æterna homini integro, & Angelo promiſſa fuit intuitu bonorum operum, & bona opera ex lege naturæ ad illam conſequendam per ſe ſufficiunt.

Sicut opus malum ex natura ſua eſt mortis æternæ meritorum, ſic bonum opus ex natura ſua eſt vitæ æternæ meritorium.

Nec Angeli, nec primi hominis adhuc integri merita rectè vocantur gratia. Pelagii ſententia eſt, opus bonum, citra gratiam adoptionis factum, non eſſe regni cæleſtis meritorium.

Ratio meriti non conſiſtit in eo quod,qui bona operatur, habeat gratiam, & inhabitantem Spiritum Sanctum,ſed in eo ſolum,quod obedit divinæ legi.

Opera juſtitiæ, & temperantiæ,quæ Chriſtus fecit, ex dignitate perſonæ operantis non traxerunt majorem valorem.

In redemptis per gratiam Chriſti nullum inveniri poteſt bonum meritum, quod non ſit gratis indigno collatum.

Falſa eſt Doctorum ſententia, primum hominem potuiſſe à Deo creari, & inſtitui ſine juſtitia naturali.

Deus non potuiſſet ab initio creare hominem qualis nunc naſcitur. Immortalitas primi hominis non erat gratiæ beneficium, ſed naturalis ejus conditio. *Sunt & proſcripta alia propoſitiones his ferè ſynonima.*

Docet abſolutè autem *Lutherus*; Nullum eſſe ullius hominis meritum ad gloriam aſſequendam, & eam obtinendam per ſola merita Chriſti. Damnatur hæc aſſertio in Tridentino ſeſſ.6.can.32.

Errat in altero extremo *Pelagius* aſſerens, Hominem ſuâ virtute ſine gratia Dei, vitam æternam promereri. Poſt alia Concilia damnatur à Tridentino ſeſſ. 6. cap. 9. & can. 7.

Hæreſis quoque Lutheri eſt, Hominem juſtum certò ſcire, ſe eſſe in gratia, & ad hoc credendum obligari. Reprobatur in Trid. ſeſſ. 6. cap. 9. & can. 13. Definitio autem legitimi Concilii aut Pontificis, cuivis verè Catholico indubitata probatio eſt, & ad eam recipiendam hæreticus adigitur argumentis quibus alibi convincimus hanc eſſe veram Chriſti Eccleſiam, falli & fallere neſciam in controverſiis fidei, ac morum decidendis.

De his cæteræ quæſtiones Theologicæ traditæ ſunt in ſuperioribus Controverſiis & aliæ in p.1.tract.2.c.2. ubi agitur de operibus & gratia, & 5. prop. in Janſenio damnatis.

§ II.

De Peccato actuali & originali.

HÆc aſſertio: Nullum peccatum imputatur habenti fidem: Dammnata eſt in Luthero à Tridentino ſeſſ.6.c.7.& can.9.

Peccatum non eſt à libero hominis arbitrio, ſed à malo dæmone. Fuit error Valentini, proſcriptus in Concilio generali Calcedonenſi IV. ſub Leone I,

Omne opus quomodocunque rectè factum, eſt tamen peccatum. Damnatur in Luthero Tridentini ſeſſ.6.cap.16.& can.25.

Omnes homines ante Chriſtum fuerunt damnati ob peccatum primorum parentum. Error Armenorum, reprobatus in Conc. Florentino ſub Eugenio IV.

Aliqua ſunt peccata, quæ à nullo prorſus Sacerdote abſolvi poſſunt. Oppoſitum definitur in eodem Florentino contra Armenos.

Semel per gratiam juſtificatus non poteſt amplius peccare. Damnatur in Conc. Vienenſi ſub Clemente V. contra Begardos.

Nullum datur peccatum mortale, præter incredulitatem. Reprobatur inter errores Lutheri in Trid.ſeſſ.6.cap.15.

Nulla eſt differentia inter peccatum mortale & veniale. Proſcribitur Tridentini ſeſſ. 4.cap.5.& can.7.contra Calvinum.

Ex prævaricatione Adami nullum in poſteros propagatum eſſe peccatum originale, cui abluendo neceſſaria ſit gratia Chriſti; Error eſt contra fidem in Pelagio damnatus.

§. III.

De Fide, Spe, & Charitate.

Nihil credendum eſſe quod excedat vires noſtri intellectus, docuit Petrus Abailardus, quod erroneum declaravit Concilium generale Rhemenſe ſub Eugenio III.

Solam fidem, cum gravibus etiam peccatis, hominem juſtificare; & ad ſalutem perducere, docuit, poſt Eunomium, Lutherus, aſſerens præter fidem opera ad ſalutem minimè eſſe neceſſaria, damnatum in Trident. ſeſſ.6.cap.3.& can.9.

Fidem amitti per quodlibet peccatum mortale, error eſt ejuſdem Lutheri, proſcriptus à Tridentino ſeſſ.6.cap.15.& can.28.

Quemvis hominem pro libitu, ſine Superiorum facultate, poſſe fidem prædicare, falſum declaratur in Concilio generali Conſtantienſi ſeſſ.8.contra Wiclefum.

Licitum eſſe urgente perſecutione fidem negare, contra Baſilidem damnavit Concilium Nicænum I. ſub Sylveſtro Papa.

Spem nullam juſtitiæ aut ſalutis collocandam in operibus: Fideles per ſola merita Chriſti ſibi imputata juſtificari, erroribus Lutheri annumeratur in Tridentino ſeſſ. 6. cap.16.& can.26.

De Charitate proſcriptæ ſunt propoſitiones ſequentes in Bulla contra Baium.

Omnis amor creaturæ rationalis aut vitioſa eſt cupiditas, qua mundus diligitur, quæ à Joanne prohibetur, aut laudabilis illa charitas, quâ per Spiritum Sanctum in corde diffuſâ Deus amatur.

Charitas perfecta & ſincera, quæ eſt ex corde puro & conſcientia bona, & fide non ficta, tam in Catechumenis, quam in pœnitentibus poteſt eſſe ſine remiſſione peccatorum, Et prop. 32. Charitas illa quæ eſt plenitudo legis non eſt ſemper conjuncta cum remiſſione peccatorum.

Homo exiſtens in peccato mortali, ſive in reatu æternæ damnationis, poteſt habere veram charitatem, &, Charitas etiam perfecta poteſt conſiſtere cum reatu æternæ damnationis.

Per Contritionem etiam cum charitate perfecta, & cum voto etiam ſuſcipiendi Sacramentum conjunctam, non remittitur crimen extra caſum neceſſitatis, aut martyrii, ſine actuali ſuſceptione Sacramenti.

Quamdiu aliquid concupiſcentiæ carnalis in diligente eſt, non facit præceptum, Diliges Dominum Deum tuum in toto corde tuo.

Non eſt vera obedientia legis, quæ fit ſine Charitate.

Hæc propoſitio, & quædam aliæ, à fortiori refutantur, *infra to.2* ubi probamus Attritionē ex metu gehennæ, aut ex Spe gloriæ cæleſtis, abſque Charitate, actum eſſe per ſe bonum; & peccatorem ritè diſponere ad gratiam in pœnitentiæ Sacramento percipiendam, de quo infra in part. 3. tract. 1. quæſt. 21. inter Controverſias modernas.

Reliquas quæſtiones Theologicas de fide divina ejuſque objecto, neceſſitate, certitudine, motivo, & analyſi; de Pontifice & Conciliis, & Controverſiis fidei particularibus ac modernis, copioſè tractamus ſupra in tota *part.* 1. Et alias quæ ad praxim ordinantur tradimus infra inter reſolutiones ad Hæreſim, & partes hæreticorum pertinentes in *Tom.* 2. *part.* 3. *tract.* 6.

§. IV.

De Iure, & Injuria.

HÆc propoſitio: Non debet fieri reſtitutio furti, modò is qui abſtulit partem rei furtivæ, aut pecuniæ, relinquat Sacerdoti ut abſolvatur: Reprobata eſt in Concilio Florentino inter errores Græcorum.

Non eſt peccatum pecuniam ad uſuram concedere. Hic error, cujus primi authores fuerunt Græci, damnatur in Concilio generali

ſali Viennenſi, his terminis; Si quis pertinaciter defenderit, quod dare ad uſuras non ſit peccatum, decernimus eſſe puniendum velut hæreticum.

Nullus homo poteſt juſtè occidi, etſi id fiat ex præcepto Judicis legitimi. Abolita eſt hæc doctrina in Conc. Florentino, contra Waldenſes, quam poſtea ſuſtinuit Nic. Galecus.

Ad obtinendam martyrii palmam licitum eſt ſeipſum occidere, & per hunc actum fiunt verè martyres. Damnatur in Concilo I. Carthaginenſi, contra Circumcelliones.

Licitum eſt aliquando mentiri, ſive pro ſervanda vita, ſive pro gratia magna alteri præſtanda. Contrarium definivit Concilium IV. Calcedonenſe, & fuit inter errores Caſſiani, quem poſtea cum ceteris retractavit.

Licitum etiam eſſe perjurium, docuerunt Priſcillianiſtæ, quos refutat S. Auguſtinus in libro de hæreſibus.

Non licere Chriſtianis coram Judice poſtulare reparationem injuriæ, damnavit Leo X. Conc. Trident. ſeſſ. 9. cap. 10. de reformatione, contra Lutherum.

Peccatum non eſſe, inimicum decipere, aut illi damnum aliquod inferre, Damnatum in Calcedonenſi IV. & inter errores Græcorum recenſetur à Guidone, de hæreſibus.

Injuriam non eſſe ob conjugis adulterium matrimonium conſummatum diſſolvere, docuit primò Montanus, poſtea Lutherus, ſed à Tridentino reprobatur ſeſſ. 8. can. 5.

Illicitum eſſe bellum inferre, docuerunt Manichæi: idque ſpecialiter Chriſtianis prohibitum, cenſent *Anabaptiſtæ*, contra praxim, & doctrinam Eccleſiæ in Conc. Latheranenſi ſub Caliſto II. & alibi.

Doctrina Theologica de Juſtitia, & principia practica de legitima acquiſitione, poſſeſſione, detentione, & quid in his licitum ſit cum conſcientia dubia, aut probabili, traditur infra part. 3 tract. 1. Item, in particulari de Præceptis, & Quæſtionibus pertinentibus ad Contractus, Teſtamenta, Furta, Uſuras, Reſtitutionem &c. part. 3. tract. 5. & ſeq.

§ V.

De Chriſto & Verbi Incarnatione.

CHriſtum purum eſſe hominem, error fuit Ebionis & poſtea Arii, damnatus in Nicæno I. ſub Sylveſtro Pontifice.

In Chriſto fuiſſe tantum naturam divinam, nec verum fuiſſe hominem, docuit Valentinus, Apollinaris, damnavit verò idem Concil. Nicænum.

Sicut in Chriſto admittendæ ſunt duæ naturæ, divina, & humana, ita in eodem duas eſſe perſonas: item Virginem Mariam matrem eſſe non Dei, ſed tantum hominis; docuit Neſtorius Sed doctrinam hanc hæreticam cenſuit Conc. Epheſinum III. can. 4.

Et è contrario, In Chriſto ſolum unam eſſe naturam, & unam perſonam, ſcilicet divinam, error fuit Eutichetis & Dioſcori, damnatus in Epheſino III. & Calcedonenſi IV. ſub Leone primo.

Unicam in Chriſto fuiſſe voluntatem, eamque divinam, nullam verò humanam, Error fuit Macarii Epiſcopi Antiocheni, & aliorum qui dicti ſunt Monothelitæ, & damnatur in ſexta Synodo generali Trullenſi ſeſſ. 17. in qua definitur in Chriſto duas eſſe voluntates, divinam quâ æqualis eſt Patri, & humanam quâ factus eſt obediens uſque ad mortem.

In Chriſto non fuiſſe Spiritum timoris Domini; docuit Abailardus, ut refert D. Bernardus Epiſt. 190. At Eccleſia in Conc. Rhemenſi confirmato ab Eugenio III. hunc cum ceteris Abailardi erroribus proſcripſit.

Chriſtum in Cruce adhuc viventem fuiſſe lanceâ vulneratum, reprobatur in Concilio Viennenſi ſub Clemente V. contra Petrum Joannis, tanquam apertè contrarium Euangelio Joannis cap. 19.

Chriſtum nunquam reſurrexiſſe, ſed tamen aliquando reſurrecturum, error fuit Cerinthi, quem damnavit Conc. Nicænum ſub Sylveſtro Pontifice.

Surrexiſſe

Surrexiſſe autem Chriſtum horâ ſextâ Sabbathi, inter errores Armenorum correxit Eccleſia in Conc. Florentino.

Aſcendiſſe Chriſtum in cælum abſque carne humana, docuit Apelles, teſte D. Auguſtino lib. de hæreſib. ſed proſcribitur hæc doctrina in Conc. Epheſino III. cap. 13. ſub Cæleſtino primo.

Filium Dei ignorare ultimum mundi diem, cenſuerunt Monothelithæ, contra quos oppoſitum definivit ſexta Synodus generalis; Conſtinop. ſive in Trullo celebrata ſub Agathone Pontifice.

Porrò nos cum vera Eccleſia, Chriſtum pro omnibus, etiam reprobis, mortuum eſſe: Non oraviſſe Patrem pro ſolis prædeſtinatis: Impetraſſe omnibus, etiam reprobis, auxilia ſufficientia ad ſalutem; contra recentiores horum temporum aſſertiones, fuſius ſupra ex Trid. & aliunde probavimus in *Controverſia* 5. *de gatia ſufficienti* §. 2. & 3.

§ VI

De Sacramentis & eorum effectibus.

Dogmata hæc variis Eccleſiæ decretis reprobantur, & à Trid. infra citando ſeſſ. 3.

Sacramenta nullam per ſe cauſare gratiam, ſed tantum excitare fidem quâ juſtificamur.

Novæ legis Sacramenta non differre à Sacramentis legis antiquæ, niſi quoad ceremonias, & ritus externos.

Illa Sacramenta eſſe tantum ſigna quædam externa acceptæ per fidem gratiæ, aut notas quaſdam Chriſtianæ perfectionis, quibus fideles ab infidelibus apud homines diſcernuntur.

Sacramenta novæ legis ex opere operato non conferre gratiam, ſed tantum fidem divinæ promiſſionis ad gratiam conſequendam ſufficere.

In Baptiſmo, Confirmatione, & Ordine non imprimi Characterem in anima unde illa iterari nequeant.

Chriſtianos omnes in adminiſtrandis Sacramentis poteſtatem habere.

In Miniſtris, dum Sacramenta conficiunt & conferunt, non requiri intentionem, ſaltem, faciendi quod facit Eccleſia.

Etiamſi Miniſtri in ſtatu peccati mortalis conſtituti ponant omnia requiſita ad eſſentiam & collationem Sacramenti, ipſum tamen Sacramentum in eo ſtatu non conficere, aut conferre.

Ritus in Sacramentorum ſolemni adminiſtratione adhiberi conſuetos omitti poſſe, & per quemvis Eccleſiæ Paſtorem ſine peccato mutari.

Prædicta dogmata, & quædam alia de variis Sacramentis, damnata ſunt à Concilio Tridentino ſeſſ. 3. in decreto de Sacramentis Eccleſiæ, contra varios noſtri temporis errores.

Cenſurâ recentiori trium Pontificum in Diplomate, *Proviſionis noſtræ*, &, *In eminenti*, reprobatur doctrina ſequentium propoſitionum.

In Sacramento Baptiſmi, & Sacerdotis abſolutione, propriè reatus peccati duntaxat tollitur; & miniſterium Sacerdotum ſolum liberat à reatu pœnæ.

Peccator pænitens non vivificatur miniſterio Sacerdoris abſolventis, ſed à ſolo Deo, qui pænitentiam ſuggerens & inſpirans vivificat eum, & reſuſcitat: miniſterio autem Sacerdotis ſolus reatus tollitur.

In hominibus pænitentibus ante Sacramentum abſolutionis, & in catechumenis ante Baptiſmum eſt vera juſtificatio, ſeparata tamen à remiſſione peccatorum.

Sacrificium Miſſæ non aliâ ratione eſt Sacrificium, quam generali illâ, quâ omne opus quod fit, ut ſancta Societate Deo homo inhæreat.

Satisfactiones laborioſæ juſtificatorum, non valent expiare de condigno pœnam temporalem reſtantem poſt culpam condonatam.

Pro *Refutatione* horum dogmatum quæ poſtremo breviter adduximus, tantum uſi

ſumus

ſumus deciſionibus ac decretis Conciliorum, ac Pontificum, quæ, ut ſupra dixi, ſufficiunt cuivis homini Catholico, ut errores à veritate diſcernat. Ut verò ex eadem refutatione hæreticus convincatur, demonſtranda eſt illi infallibilis authoritas definitionum Eccleſiæ, ac Pontificis Romani, quam ſupra in polemicis ſub initium validis argumentis ſtabilitam invenies, pag. 57. & ſequentibus.

Doctrinam Theologicam de Sacramentis in genere, & de ſingulis in ſpecie tradimus infra part. 3. tract. de Sacramentis, & ſæpius alibi inter Quæſtiones modernas, de quibus Index conſulendus, & quædam puncta de Pœnitentia in §. ſequenti.

§ VII

Alia Puncta doctrinæ Modernæ ad Pœnitentiam ſpectantia.

CErtum eſt ex Tridentino *Seſſ.* 14. *cap.* 5. *& can.* 8. Sacramentum pænitentiæ non eſſe Carnificinam conſcientiarum, ut eam nobis hæterodoxi depingunt.

Certum eſt ex eodem *cap.6.& can.9.* Abſolutionem Sacerdotis non eſſe nudum miniſterium, ſive declarationem tantum peccati à Deo remiſſi, ſed ipſi Abſolutioni ex inſtitutione divinâ ineſſe virtutem abolendi peccata per confeſſionem clavibus rite ſubjecta.

Quia verò quædam circumferuntur Dogmata, quæ videri poſſint cum mente Tridentini, & cum aliis ab Eccleſia conſtitutis minus convenire; ad majorem cautelam, Miſſionario Apoſtolico ea dogmata ad puncta quædam redacta hic breviter proponemus, quamvis nonnulla colligi poſſint ex iis quæ alibi in Tomo 2. deducemus.

Punct. 1. *Neceſſitas dilectionis Dei*

PRimò, Docent nonnulli, *Omnem actum humanum eſſe peccatum qui non exercetur ex amore Dei propter ſe dilecti.* Volunt enim in omnibus actibus amorem illum requiri ex primo Decalogi præcepto, Diligẽs Dominum Deum tuum in toto corde tuo: nec poſſe omiſſionem iſtius dilectionis ullâ ignorantiâ excuſari, cum ſit præceptum juris naturalis, à quo (ut ipſi aiunt) nulla ignorantia excuſat.

Damnavit autem Conſtitutione inviolabili Pius V. & Gregorius XIII. hanc Baii propoſitionem 38. *Omnis amor creaturæ rationalis aut vitioſa eſt cupiditas quâ mundus diligitur, aut laudabilis illa charitas, quâ per Spiritum Sanctum in corde diffuſâ Deus amatur.* Hanc damnatam, à priori quo modo diſcernes?

Quod ſi quis velit, in omni actione requiri amorem Dei ſuper omnia, & perfectum: Sequetur porrò, omnem prorſus actum humanum extra ſtatum gratiæ eſſe peccatum, quia quiſquis elicit actum charitatis perfectæ hoc ipſo ſtatum gratiæ adipiſcitur, etiam extra Sacramentum. Quinimo difficulter oſtendet ille, qui requirit amorem Dei ſuper omnia, ſe non exigere amorem perfectum. Quid enim eſt Deum amare perfectè, quam ſuper omnes creaturas diligere? Si dicas in amore perfecto requiri majorem actus intenſionem, quæro deſignari, penes quem intenſionis gradum amor Dei perfectus ab imperfecto diſcernatur. Hunc ſanè gradum deſignari non poſſe fatentur ipſi, qui tamen per majorem actus intenſionem, amorem Dei perfectum ab imperfecto diſcerni volunt, plura de hoc vide part. 3. tract. 5.2. & 3.

P. 2. Dolor ex metu gehennæ.

EX ſuperiori doctrina profluit hæc: *Peccat omnis qui de peccatis dolet ex metu gehennæ abſque charitate: Imo etiamſi doleat ex deſiderio ſalutis æternæ.* Quia hic actus non concipitur ex amore Dei, ſed ex deſiderio ſalutis propriæ.

Doctrinâ oppoſitam ſonat Tridentini canon. 8. *Seſſionis* 6. Si quis dixerit gehennæ metum, per quem ad miſericordiam Dei de peccatis dolendo confugimus, vel à peccato abſtinemus, peccatum eſſe, aut peccatores pejores facere, anathema ſit, de quo latius infra part. 3. quæſt. 21.

P. 3.

P. 3. *Attritio in Sacramento.*

IN *Sacramento Pœnitentiæ non ſufficit Attritio, ſive dolor de peccatis ex metu gehennæ, cum ſpe veniæ, & propoſito emendateonis.*

Sufficere autem iſtam Attritionem ex Tridentino *Seſſ.* 4. *cap.* 4. aliiſque fusè oſtendo infra *Tom.* 2. *part.* 3. *q.* 21. §. 2.

Quod ſi quis pergat ad doloren in Sacramento requirere *Amorem Dei ſuper omnia, qui per ſe abſque Sacramento juſtificet*; Unum è duobus prætendere videbitur, Aut Abſolutionem Sacerdotis peccatorem Deo non reconciliare, contra Tridentinum *Seſſ.* 14. *cap.* 14. cum id per ſe præſtet ſolus ille amor ante abſolutionem elicitus. Aut certè dilectionem Dei ſuper omnia vim non habere per ſe reconciliandi peccatorem abſque Sacramento: quod damnatum eſt in Baii articulo 32. *Charitas illa quæ eſt plenitudo legis, non eſt ſemper conjuncta cum remiſſione peccatorum.* Scopulus hic cautè vitandus, aliàs alterutra ex parte in doctrinam damnatam neceſſariò impinges. Cautè etiam examinanda ſunt Miſſionario de abſolutione pænitentis in Sacramento pænitentiæ alia dogmata hic ſequentia.

P. 4. *Satisfactio ante abſolutionem*

N*On licet Sacerdoti peccatorem abſoluere niſi prius ſatisfactionem injunctam expleverit.*

Conſtat autem in Petro de Oſma Doctore Salmanticenſi damnatam eſſe à Sixto IV. hunc articulum: *Non peractâ pœnitentiâ confitentes abſolui non debent*: patet ex Bullarii tom. 1. bulla 17. Et ſanè ſi iſta praxis nova ſervanda foret, nullo modo excuſanda eſſet Eccleſia, quæ iſtum ordinem inter partes Sacramenti neceſſarium, per tot ſæcula in hunc uſque diem inverti permiſiſſet, præſertim cum aliqui velint ordinem illum ad valorem Sacramenti neceſſariò pertinere.

P. 5. *Confeſſionis inſtitutio.*

C*Onfeſſio præcipuè inſtituta eſt, ut Sacerdos injungat idoneas pœnitentias ac ſatisfactiones, quibus ante abſolutionem peccati malitia deleatur.*

Vide an hoc viam non ſternat, ut Abſolutio cenſeatur nudum & inane miniſterium, ſi ante illam delenda ſit peccati malitia, non verò dici debeat Abſolutio ſententia judicialis per ſe remiſſiva peccati. Talem ſententiam abſolutionem eſſe affirmat, nudum verò miniſterium eſſe diſertè negat Tridentinum *Seſſ.* 14. *cap.* 6,

P. 6. *Dilatio Abſolutionis.*

E*Xtra caſum neceſſitatis, non licet Sacerdoti peccatorem abſoluere, ſed differenda eſt abſolutio, niſi de illius interna converſione, ſive diſpoſitione ſufficienti habeat Sacerdos judicium moraliter certum, abſque omni prudenti formidine.*

Adverte quo vinculo hæc doctrina conſtringat manus Sacerdotis, & deprehendes vix illi relinqui poteſtatem abſoluendi, niſi in caſu neceſſitatis: ſic enim liceat argumentari. Non poteſt Sacerdos certior eſſe de converſione interna & ſufficienti peccatoris, quàm ipſe qui confitetur: imo non niſi ex ipſo pœnitente poteſt converſio ejus interna Sacerdoti conſtare. Atqui ipſe peccator non poteſt plerumque ita eſſe moraliter certus de ſua converſione interna, ut nullus prudenti formidini locus relinquatur: aliàs quoties actu percipit abſolutionem, poterit certò & abſq; formidine illi conſtare de ſua juſtificatione, quod eſt contra communem ſenſum & ſententiam. Ergo vix dabitur caſus quo extra neceſſitatem ſacerdos poſſit peccatori abſolutionem impertiri, ſi vera ſit ferrea lex, quam dogma hoc recens tam Sacerdoti, quam pœnitenti imponit. Contra verò doctrina communis tradit, de interna pænitentis converſione certitudinem non requiri, ſed ſufficere prudens judicium, ſive rationi non levi innixum, etſi relinquatur etiam aliqua prudens formido de ſufficienti illius diſpoſitione.

P.7. Conſuetudo peccandi.

NIſi adſint ſigna converſionis omnino extraordinaria, & niſi abſit caſus neceſſitatis, differenda eſt abſolutio peccatori habenti conſuetudinem peccandi, qui ante abſolutionem notabili tempore vitam non immutaverit, etſi cum lachrymis promittat vitare occaſiones peccandi, & paratum ſe præbeat ut adhibeat remedia à Confeſſario præſcribenda.

Certum eſt, doctrinam hanc adverſari communi praxi Eccleſiæ, prout ea colligitur ex Authoribus claſſicis & maximè probatis; nullā hi admittunt legem univerſalem differendi abſolutionem peccatori laboranti conſuetudine peccandi, ſi talem oſtendat diſpoſitionem, qualem jam deſcripſi. Minimè igitur tutum videtur auſcultare paucorum ſenſui cum tanta Sacramenti, & pænitentis injuria. Sacramenti quidem, quia praxis illa paulatim à Confeſſionis uſu plurimos deterreret, qui experti fuiſſent ſe cum ſingultu ac ſinceris lachrymis abſolutionis beneficiū fruſtra imploraſſe. Accedit injuria pænitenti irroganda, ſi repellatur ab auxiliis, quæ virtute Sacramenti conferuntur, ut conſuetudini pravæ potentius reſiſtat: & præpoſterè adigatur ne medicinam percipiat, niſi prius morbum curaverit. Quantum poſſit hæc praxis incommodi procreare Miſſionario, dum plura loca unus, & rarò perluſtrat, ſatis edocet aſſiduus uſus & experientia.

P.8. Timor relapſus.

ILlicitum eſt abſolvere peccatorem, quamvis de ſufficienti illius dolore Sacerdos ſit moraliter certus, ſi adſit probabilis timor de relapſu.

Si vera eſſet hæc doctrina, nunquam liceret Sacerdoti abſoluere peccatorem qui peccandi conſuetudinem actu non depoſuit, niſi forte in mortis articulo. Atqui hoc eſſe contra receptam in Eccleſia praxim, & conſenſum Doctorum, ignorare nemo poteſt, niſi qui in Theologorum placitis cupit eſſe peregrinus. Probatur autem antecedens; Quia quamdiu non eſt depoſita conſuetudo ad peccatum inclinans, poteſt ſubeſſe probabilis metus de relapſu in priora peccata, ac proinde ſi his authoribus credimus, pænitens conſuetudine præviā nondum actu depoſitā nunquam erit abſolvendus. Quid ergo ſi aliquis ad plures annos cum inveterata conſuetudine ſeriò depugnet, nondum ex integro victor? Erit etiam illi pluribus annis de abſolutionis beneficio deſperandum: quod dici nequit.

P.9. Emendatio pro tempore notabili.

INvalida quoq; eſt abſolutio peccatoris qui nondum exuit conſuetudinem peccandi, & de quo eſt probabilis timor ne relabatur ſed debet abſolutio differri donec peccator notabili tempore vitam emendaverit.

Ex hac doctrina ſequi videtur idem incommodum quod ex ſuperiori. Sequitur inſuper invalidas eſſe confeſſiones durante conſuetudine peractas, & plerumque tanquam ſacrilegas neceſſariò repetendas, nec id diſſimulant iſtius dogmatis authores. Per hoc autem induci videtur novum præceptum à praxi fidelium, & à mente Tridentini alienum *Seſſ.* 14. *cap.* 4. ubi ad Valorem Sacramenti tantum requirit, Animi dolorem ac deteſtationem de peccato commiſſo, cum propoſito non peccandi de cetero, nec addit, debere vitam eſſe emendatam notabili tempore, aut ex vi propoſiti certò conſtare pænitentem non relapſurum.

P.10. Obſervatio remediorum

PRo irrita etiam habenda eſt abſolutio Sacerdotis, quando pænitens poſtea non obſervavit ea quæ ad remedium à Sacerdote abſolvente præſcripta fuère.

Supponit hæc doctrina abſolutionem illā eſſe irritam, eo quod pænitens dum abſolveretur, non habuerit propoſitum efficax vitandi peccata de cætero. Supponit autem defuiſſe tale propoſitum, quia non eſt ſecuta obſervatio

obſervatio mediorum ad abſtinendum deinceps à peccatis. Quia, inquiunt, ſi pœnitens efficaciter intendiſſet finem, intendiſſet pariter media: Atqui non eſt ſecuta obſervatio mediorum, ſive remediorum ad vitanda peccata; Ergo defuit illi propoſitum efficax deinceps abſtinendi à peccatis, quod requiritur ad valorem Sacramenti.

Error illius argumentationis in eo potiſſimum verſatur, quod ſupponat diſpoſitionem præſentem eſſe inefficacem & inſufficientem, ſi non duret eadem diſpoſitio pro tempore futuro, & non inferat applicationem mediorum. Ac ſi prima diſpoſitio etſi óptima, non eſſet mutationi obnoxia, nec poſſit variis modis, & illecebris debilitata paulatim deficere. Cavendum inſuper eſt ne hac viâ pedetentim accedatur ad doctrinam in Tridentino damnatam *Seſſ. 6. cap. 25.* Ubi anathema intorquet, ſi quis dicat, eum qui labitur, & peccat, nunquam verè fuiſſe juſtificatum.

P. 11. Dilatio pro quovis mortali.

Differenda eſt abſolutio etiam cuivis peccatori culpam lethalem confeſſo donec notabili tempore vitam emendaverit: niſi abſolutionem efflagitet juſta neceſſitas, vel adſint ſigna converſionis omnino extraordinaria.

Peccat hæc praxis in eo, quod requirat ante abſolutionem à quovis etiam peccato graviori præmitti notabili tempore emendationem ac ſatisfactionem. Ac ſi non poſſit homo; gratiâ Dei & libero arbitrio inſtructus, vel ſubitò, vel brevi ſaltem tempore ad meliorem frugem ſe convertere. Cùm ſupponendum ſit, peccatorem ſufficientis gratiæ adjutorio non deſtitui.

Argumentum quod aliqui in oppoſitum adducunt, à ſimilitudine Medici corporalis qui vult ægrum identidem redire, ut ſciat quid medicamenta præſcripta profuerint, videtur potius contra dilationem iſtam abſolutionis militare. Nam imprudens omnino cenſeretur Medicus, qui v.g. Sagittam vulnus lethale inferentem non prius extraheret, quàm patiens illâ ſagittâ confixus, eſſet per alia remedia valetudini reſtitutus. Peccatum mortale eſſe hujuſmodi Sagittam docet non tantum S. Chriſoſtomus, ſed etiam poſt illum ipſe Cathechiſmus Romanus cap. 5. num. 97. *Non ſatis eſt* (inquit) *Sagittam à corpore extrahi, ſed plaga quoque à Sagitta inflicta curanda eſt. Sic etiam in anima poſt receptam peccati veniam pœnitentia curanda eſt plaga relicta.*

Et Catechiſmus idem cap. 5. num. 81. *Si* (inquit) *auditâ confeſſione Confeſſarius judicaverit, neque in enumerandis peccatis diligentiam, neque in deteſtandis dolorem pœnitenti omnino defuiſſe, abſolui poterit.* Poteſt autem Confeſſarius advertere illum dolorem, & diligentiam adfuiſſe *immediatè* ante abſolutionem. De his agimus fuſius infra *part. 3. tract. 2. quæſt. 14 & 15. item tract. 4. cap. 5. circa finem.*

P. 12 Abſolutio, & confeſſio Venialium

Cavenda quoq; ſunt hæc nova quorundã dogmata. 1. *Improbanda eſt frequens Abſolutio à peccatis venialibus, qualis in Monaſteriis eſt uſitata.* 2. *Apud Chriſtianos primitivæ Eccleſiæ non erat uſus confitendi venialia.*

Opponitur generatim utrique propoſitioni doctrina Tridentini *Seſſ. 14. Cap. 5.* Peccata (inquit) venialia rectè, & utiliter, & citra omnem præſumptionem in confeſſione dicuntur, quod Piorum hominum uſus demonſtrat. Agnoſcit Concilium illum eſſe uſum piorum hominum, eumque eſſe rectum & utilem. Infero primò, Ergo rectè tam in Monaſteriis, quam à piis paſſim hominibus praxis illa uſurpatur. Et ne dicas poſſe quidem fideles ea peccata utiliter confiteri, non tamen abſolui, & expiari, Contrarium ibidem innuit Tridentinum, dum ſubdit, eadem multis *aliis modis expiari.* Infero ſecundò, Ergo Confeſſio venialium apud fideles pios, ac probos fuit in uſu in primitiva Eccleſia. Hoc ſi neges, infero ulterius: Ergo in primitiva Eccleſia ab Apoſtolis edocta, peccata venialia non erant materia idonea Sacramenti pœnitentiæ, alias

Chriſtiani in primæva Eccleſia pii ac ferventes illa confiteri non prætermiſiſſent: eſſe autem venialia materiam Sacramenti, nemo ut arbitror orthodoxus inficiabitur.

Ut hæc periculoſa dogmata Apoſtolicæ doctrinæ amatores averſentur, non parum conducet digitum intendere in fontem minimè ſincerum ex quo hi pernicioſi rivuli in aliorum libellos profluxerunt. Delibo pauca ex Litteris Abbatis Sancyrani *part.* 1 *lec.* 32. Confeſſio (inquit) peccatorum venialium non fuit in uſu ordinario per Eccleſiam niſi valdè ſerò ad expiationem ipſorum: quia ſpatio mille annorum & amplius juſti, qui ea committebant, ſatis habebant ut plurimum eligere ſuâ ſponte quaſdam pœnitentias leves, priuſquam aſſiſterent Sancto Miſſæ Sacrificio.

Hic ille eſt Sancyranus proprio nomine Joannes Vergerius, qui inter alia novæ doctrinæ capita, ſtatuit æqualitatem omnimodam inter S. Petrum & S. Paulum abſque ſubordinatione in poteſtate ſuprema, & regimine univerſalis Eccleſiæ. Hanc autem doctrinam, nec non quoſlibet libros illam continentes, ab Innocentio X. conſtat eſſe auctoritate Apoſtolicâ profligatam, & omni cenſurâ digniſſimam.

Exemplar Diplomatis Urbani VIII. Anno 1641. Confirmantis Conſtitutiones Pii V. & Gregorii XIII. contra Propoſitiones vulgò Baianas ab iiſdem prohibitas &c. Item Conſtitutio Alexandri VII. & Prædeceſſoris contra Propoſitiones Cornelii Janſenii: Et alia huc pertinentia.

QUoniam in hoc Opere, & in aliis hoc tempore Controverſiis non rarò occurrit mentio prædictorum Dogmatum, & Quæſtionum ex illis emergentium: hinc ſæpe dubitatur, qualia ſint ſingula dogmata, quo modo, tempore, tenore proſcripta. Percommodum igitur pluribus erit, præſertim Miſſionariis, ſi hic ipſa Pontificum Diplomata, & dogmatum ſeriem, ac verba integrè exhibeamus. Ut quoties de his dubium exoritur, ad primævum, & ſincerum Fontem recurratur.

Vrbanus Epiſcopus ſervus ſervorum Dei.

Ad perpetuam rei memoriam

IN Eminenti Eccleſiæ militantis Sede, meritis licet imparibus conſtituti, ſedulò meditamur, ut quæ, ad fidei Catholicæ conſervationem, à Prædeceſſoribus noſtris providè ſtatuta, & ordinata ſunt, firmiter perpetuo obſerventur; & cum opus ſit, noſtræ auctoritatis munimine confirmentur. Dudum ſiquidem à fel. record. Pio Papa V. Prædeceſſore noſtro emanavit Conſtitutio tenoris ſubſequentis, videlicet, PIUS Epiſcopus Servus Servorum Dei. Ad futuram rei memoriam. Ex omnibus afflictionibus, quas in hoc loco à Domino conſtituti, tam luctuoſo tempore ſuſtinemus, illе animum noſtrum præcipuè excruciat dolor, quòd Religio Chriſtiana tantis jam pridem turbinibus agitata, novis quotidie propoſitis Opinionibus conflictetur, Chriſtique populus antiqui hoſtis ſuggeſtione diſſectus, in alios, atque alios errores paſſim, & promiſcuè deferatur. Quantum verò ad Nos attinet, totis viribus conamur, ut illæ, ſimul atque proſiliunt, penitus opprimantur. Magno enim mœrore afficimur, quòd plerique, ſpectatæ alioqui probitatis, & doctrinæ, in varias ſententias, offenſionis, & periculi plenas, tum verbo, tum ſcriptis prorumpunt; deque eis etiam in Scholis, invicem controverſantur; cujuſmodi ſunt ſequentes.

1. *Nec Angeli, nec primi Hominis adhuc integri merita rectè vocantur Gratia.*

2. *Sicut opus malum ex naturâ ſuâ eſt mortis æternæ meritorium, ſic bonum opus ex naturâ ſuâ eſt vitæ æternæ meritorium.*

3. *Et bonis Angelis, & primo Homini, ſi in ſtatu*

illo

illo perſeveraſſet uſque ad ultimum vitæ, felicitas eſſet merces, & non gratia.

4. *Vita æterna Homini integro, & Angelo promiſſa fuit intuitu bonorum operum, & bona opera ex lege naturæ ad illam conſequendam per ſe ſufficiunt.*

5. *In promiſſione factâ Angelo, & primo Homini continetur naturalis juſtitiæ conſtitutio, quâ pro bonis operibus, ſine alio reſpectu, vita æterna juſtis promittitur.*

6. *Naturali lege conſtitutum fuit homini, ut ſi in obedientia perſeveraret, ad eam vitam pertranſiret, in qua mori non poſſet.*

7. *Primi hominis integri merita fuerunt primæ creationis munera; ſed juxta modum loquendi Scripturæ ſacræ non rectè vocantur gratia; quo fit, ut tantùm merita, non etiam gratia debeant nuncupari.*

8. *In redemptis per gratiam Chriſti, nullum inveniri poteſt bonum meritum, quod non ſit gratis indigno collatum.*

9. *Dona conceſſa Homini integro, & Angelo, forſitan, non improbanda ratione, poſſunt dici gratia; ſed quia ſecundùm uſum ſacræ Scripturæ, nomine gratiæ, ea tantùm munera intelliguntur quæ per Ieſum Chriſtum malè meritis, & indignis conferuntur, ideò neque merita, neque merces, quæ illis redditur, gratia dici debet.*

10. *Solutio pœnæ temporalis, quæ, peccato dimiſſo ſæpè remanet, & corporis reſurrectio, propriè non niſi meritis Chriſti adſcribenda eſt*

11. *Quod piè, & juſtè in hac vita mortali, uſque in finem, converſati, vitam conſequimur æternam, id non propriè gratiæ Dei, ſed ordinationi naturali ſtatim initio creationis conſtitutæ, juſto Dei judicio deputandum eſt; neque in hac retributione bonorum ad Chriſti meritum reſpicitur, ſed tantùm ad primam inſtitutionem generis humani, in qua, lege naturali conſtitutum eſt, ut juſto Dei judicio obedientiæ mandatorum vita æterna reddatur.*

12. *Pelagii ſententia eſt: Opus bonum, citra gratiam adoptionis factum, non eſt Regni Cæleſtis meritorium.*

13. *Opera bona à filiis adoptionis facta, non accipiunt rationem meriti ex eo, quod fiunt per Spiritum adoptionis inhabitantem corda filiorum Dei, ſed tantùm ex eo, quod ſunt conformia legi, quodque per ea præſtatur obedientia legi.*

14 *Opera bona Iuſtorum non accipiunt in die Iudicii extremi ampliorem mercedem, quàm juſto Dei judicio mereantur accipere.*

15. *Ratio meriti non conſiſtit in eo, quòd qui benè operatur habeat gratiam, & inhabitantem Spiritum Sanctum; ſed in eo ſolùm, quòd obedit Divinæ legi.*

16. *Non eſt vera legis obedientia, quæ fit ſine Charitate.*

17. *Sentiunt cum Pelagio, qui dicunt eſſe neceſſarium ad rationem meriti, ut homo per gratiam adoptionis ſublimetur ad ſtatum Deificum.*

18. *Opera Catechumenorum, ut fides, & pœnitentia ante remiſſionem peccatorum facta, ſunt vitæ æternæ merita, quam vitam ipſi non conſequentur niſi priùs præcedentium delictorum impedimenta tollantur.*

19. *Opera Iuſtitiæ, & Temperantiæ, quæ Chriſtus fecit, ex dignitate perſonæ operantis non traxerunt majorem valorem.*

20 *Nullum eſt peccatum ex natura ſua veniale, ſed omne peccatum meretur pœnam æternam.*

21. *Humanæ naturæ ſublimatio, & exaltatio in conſortium divinæ naturæ, debita fuit integritati primæ conditionis, & proinde naturalis dicenda eſt. & non ſupernaturalis.*

22. *Cum Pelagio ſentiunt, qui textum Apoſtoli ad Romanos* 2. Gentes, quæ legem non habent naturaliter, quæ legis ſunt, faciunt, *intelligunt de gentibus, fidei gratiam non habentibus.*

23. *Abſurda eſt eorum ſententia, quâ dicunt, hominem ab initio, dono quodam ſupernaturali, & gratuito, ſupra conditionem naturæ ſuæ fuiſſe exaltatum, ut Fide, Spe, & Charitate Deum ſupernaturaliter coleret.*

24. *A vanis, & otioſis hominibus, ſecundùm inſipientiam Philoſophorum, excogitata eſt ſententia, quæ ad Pelagianiſmum rejicienda eſt, Hominem ab initio ſic conſtitutum, ut per dona naturæ ſuperaddita, fuerit largitate conditoris ſublimatus, & ad Dei filium adoptatus.*

25. *Omnia opera infidelium ſunt peccata, & Philoſophorum virtutes ſunt vitia.*

26. *Integritas primæ creationis non fuit indebita humanæ naturæ exaltatio, ſed naturalis ejus conditio.*

27. *Liberum arbitrium ſine gratiæ Dei adjutorio, non niſi ad peccandum valet.*

28. *Pelagianus eſt error, dicere, quòd liberum arbitrium valet ad ullum peccatum vitandum.*

29. *Non ſoli fures ij ſunt, & latrones, qui Chriſtum viam, & oſtium veritatis, & vitæ negant; ſed etiam quicunque aliunde, quam per ipſum in vitam juſtitiæ (hoc eſt ad aliquam juſtitiam) conſcendi poſſe docent:*

30. *Aut tentationi ulli, ſine gratia ipſius adjutorio reſiſtere hominem poſſe, ſic ut in eam non inducatur, ac ab ea non ſuperetur.*

31. *Charitas perfecta, & ſincera, quæ eſt corde puro, & conſcientia bona, & fide non ficta, tam in Catechumenis, quàm in pœnitentibus, poteſt eſſe ſine remiſſione peccatorum.*

32. *Charitas illa, quæ eſt plenitudo legis, non eſt ſemper conjuncta cum remiſſione peccatorum.*

33. *Catechumenus, juſtè, rectè, & ſanctè vivit, & mandata Dei obſervat, ac legem implet per charitatem, ante obtentam remiſſionem peccatorum, quæ in Baptiſmi lavacro demùm percipitur.*

34. *Diſtinctio illa duplicis amoris, naturalis videlicet, quo Deus amatur, ut auctor naturæ; & gratuiti, quo Deus amatur, ut beatificator, vana eſt, & commentitia, & ad illudendum ſacris Litteris, & plurimis veterum teſtimoniis, excogitata.*

35. *Omne quod agit peccator, vel ſervus peccati, peccatum eſt.*

36. *Amor naturalis, qui ex viribus naturæ exoritur, ex ſolâ Philoſophiâ, per elationem præſumptionis humanæ, cum injuria Crucis Chriſti defenditur à nonnullis Doctoribus.*

37. *Cum Pelagio ſentit, qui boni aliquid naturalis, hoc eſt, quod ex naturæ ſolis viribus ortum ducit agnoſcit.*

38. *Omnis amor creaturæ rationalis, aut vitioſa eſt cupiditas, qua mundus diligitur, quæ à Joanne prohibetur, aut laudabilis illa charitas, qua per Spiritum Sanctum in corde diffuſa, Deus amatur.*

39. *Quod voluntariè fit, etiamſi neceſſariò fiat, liberè tamen fit.*

40. *In omnibus ſuis actibus peccator ſervit dominanti cupiditati.*

41. *Is libertatis modus, qui eſt à neceſſitate, ſub libertatis nomine non reperitur in Scripturis, ſed ſolum nomen libertatis à peccato.*

42. *Iuſtitia, qua juſtificatur per fidem impius, conſiſtit formaliter in obedientia mandatorum quæ eſt operum Iuſtitia, non autem in gratia aliqua animæ infuſa, qua adoptatur homo in filium Dei, & ſecundùm interiorem hominem renovatur, ac Divinæ naturæ conſors efficitur, ut ſic per Spiritum Sanctum renovatus, deinceps benè vivere, & Dei mandatis obedire poſſit.*

43. *In hominibus pœnitentibus ante Sacramentum abſolutionis, & in Catechumenis ante Baptiſmum, eſt vera juſtificatio; ſeperata tamen à remiſſione peccatorum.*

44. *Operibus pleriſque, quæ à fidelibus fiunt, ſolùm ut Dei mandatis pareant, cujuſmodi ſunt, obedire parentibus, depoſitum reddere, ab homicidio, à furto, a fornicatione abſtinere, juſtificantur quidem homines, quia ſunt legis obedientia, & vera legis juſtitia, non tamen ijs obtinent incrementa virtutum.*

45. *Sacrificium Miſſæ non aliâ ratione eſt Sacrificium, quam generali illa, qua omne opus, quod fit, ut ſancta ſocietate, Deo homo inhæreat.*

46. *Ad rationem, & definitionem peccati non pertinet voluntarium; nec definitionis quæſtio eſt, ſed cauſæ, & originis, utrum omne peccatum debeat eſſe voluntarium.*

47. *Vnde peccatum originis verè habet rationem peccati ſine ulla relatione, ac reſpectu ad voluntatem, à qua originem habuit.*

48. *Peccatum originis eſt, habituali parvuli voluntate voluntarium, & habitualiter dominatur parvulo, eò quod non gerit contrarium voluntatis arbitrium.*

49. *Et ex habituali voluntate dominante fit, ut parvulus decedens ſine regenerationis Sacramento, quando uſum rationis conſecutus erit, actualiter Deum odio habeat, Deum blaſphemet, & legi Dei repugnet.*

50. *Prava deſideria quibus ratio non conſentit, & quæ homo invitus patitur, ſunt prohibita præcepto,* Non concupiſces.

51. *Concupiſcentia, ſive lex membrorum, & prava ejus deſideria, quæ inviti ſentiunt homines, ſunt vera legis inobedientia.*

52. *Omne ſcelus eſt ejus conditionis, ut ſuum authorem, & omnes poſteros eo modo inficere poſſit, quo infecit prima tranſgreſſio.*

53. *Quantum eſt ex vi tranſgreſſionis, tantum meritorum malorum à generante contrahunt qui cum minoribus naſcuntur vitiis, quàm qui cum majoribus.*

54. *Diffinitiva hæc ſententia, Deum homini nihil impoſſibile præcepiſſe, falsò tribuitur Auguſtino; cùm Pelagij ſit.*

55. *Deus non potuiſſet ab initio talem creare hominem, qualis nunc naſcitur.*

56. *In peccato duo ſunt, actus, & reatus: tranſeunte autem actu, nihil manet niſi reatus, ſive obligatio ad pœnam.*

57. *Vnde in Sacramento Baptiſmi aut Sacerdotis abſolutione, propriè reatus peccati dumtaxat tollitur; & miniſterium Sacerdotum ſolùm liberat à reatu.*

58. *Peccator pœnitens non vivificatur miniſterio Sacerdotis abſolventis, ſed à ſolo Deo qui pœnitentiam ſuggerens, & inſpirans, vivificat eum, & reſuſcitat; miniſterio autem Sacerdotis ſolum reatus tollitur.*

59. *Qando per eleemoſynas, aliaque pœnitentiæ opera Deo ſatisfacimus pro pœnis temporalibus, non dignum pretium Deo pro peccatis noſtris offerimus, ſicut quidam errantes autumant (nam alioqui eſſemus ſaltem aliqua ex parte, redemptores) ſed aliquid facimus, cujus intuitu Chriſti ſatisfactio nobis applicatur, & communicatur.*

60. *Per paſſiones Sanctorum in Indulgentiis communicatas non propriè redimuntur noſtra delicta; ſed per communionem charitatis nobis eorum paſſiones impartiuntur, ut digni ſimus, qui pretio ſanguinis Chriſti a pœnis pro peccatis debitis, liberemur.*

61. *Celebris illa Doctorum diſtinctio, Divinæ legis mandata bifariam impleri, altero modo quantùm ad præceptorum operum ſubſtantiam tantùm; altero quantùm ad certum quemdam modum, videlicet ſecundùm quem valeant operantem perducere ad regnum (hoc eſt ad modum meritorum) commentitia eſt, & explodenda.*

62. *Illa quoque diſtinctio, quâ opus dicitur bifariam bonum, vel quia ex objecto, & omnibus circumſtantijs rectum eſt, & bonum (quod moraliter bonum appellare conſueverunt) vel quia eſt meritorium Regni æterni, eò quod ſit à vivo Chriſti membro per Spiritum charitatis, reijcienda eſt.*

63. *Sed & illa diſtinctio duplicis juſtitiæ, alterius, quæ ſit per Spiritum charitatis inhabitantem, alterius, quæ ſit ex inſpiratione quidem Spiritus Sancti, cor ad pœnitentiam excitantis, ſed nondum cor inhabitantis, & in eo charitatem diffundentis, quâ divinæ Legis juſtificatio impleatur, ſimiliter reijcitur.*

64. *Item, & illa diſtinctio duplicis vivificationis, alterius, quâ vivificatur peccator, dum ei pœnitentiæ, & vitæ novæ propoſitum, & inchoatio per Dei gratiã inſpiratur, alterius, quâ vivificatur, qui verè juſtificatur & palmes vivus in vite Chriſto efficitur, pariter commentitia eſt, & Scripturis minimè congruens.*

65. *Non niſi Pelagiano errore admitti poteſt uſus aliquis liberi arbitrij bonus, ſive non malus; & gratiæ Chriſti injuriam facit, qui ita ſentit, & docet.*

66. *Sola violentia repugnat libertati hominis naturali.*

67. *Homo peccat, etiam damnabiliter, in eo, quod neceſſariò facit.*

68. *Infidelitas purè negativa in his, in quibus Chriſtus non eſt prædicatus, peccatum eſt.*

69. *Iuſtificatio impij fit formaliter per obedientiam Legis, non autem per occultam communicationem, & inſpirationem gratiæ, quæ per eam juſtificatos faciat implere legem.*

70. *Homo exiſtens in peccato mortali ſive in reatu æternæ damnationis, poteſt habere veram charitatem, & charitas, etiam perfecta, poteſt conſiſtere cum reatu æternæ damnationis.*

71. *Per contritionem, etiam cum charitate perfecta, & cum voto ſuſcipiendi Sacramentum conjunctam, non remittitur crimen, extra caſum neceſſitatis, aut Martirij, ſine actuali ſuſceptione Sacramenti.*

72. *Omnes omnino juſtorum afflictiones, ſunt ultiones peccatorum ipſorum; unde & Iob, & Martyres quæ paſſi ſunt, propter peccata ſua paſſi ſunt.*

73. Nemo

73. *Nemo præter Chriſtum, eſt abſque peccato originali, hinc Beata Virgo mortua eſt propter peccatum ex Adam contractum, omneſque ejus afflictiones in hac vita, ſicut, & aliorum Iuſtorum, fuerunt ultiones peccati actualis, vel originalis.*

74. *Concupiſcentia in renatis relapſis in peccatum mortale, in quibus jam dominatur, peccatum eſt, ſicut & alii habitus pravi.*

75. *Motus pravi concupiſcentiæ, ſunt, pro ſtatu hominis vitiati, prohibiti præcepto,* Non concupiſces; *Vnde homo eos ſentiens, & non conſentiens, tranſgreditur præceptum,* Non concupiſces; *quamvis tranſgreſſio in peccatum non deputetur.*

76. *Quamdiu aliquid concupiſcentiæ carnalis in diligente eſt, non facit præceptum,* Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo.

77. *Satisfactiones laborioſæ Iuſtificatorum, non valent expiare de condigno pœnam temporalem reſtantem poſt culpam condonatam.*

78. *Immortalitas primi Hominis non erat gratiæ beneficium, ſed naturalis conditio.*

79. *Falſa eſt Doctorum ſententia, primum Hominem potuiſſe à Deo creari, & inſtitui ſine Iuſtitia naturali.*

Quas quidem ſententias ſtricto coram Nobis examine ponderatas, quamquam nonnullæ aliquo pacto ſuſtineri poſſent, in rigore, & proprio verborum ſenſu ab aſſertoribus intento, hæreticas, erroneas, ſuſpectas, temerarias, ſcandaloſas, & in pias aures offenſionem immittentes, reſpectivè, ac quæcumque ſuper iis verbo, ſcriptoque emiſſa, præſentium auctoritate damnamus, circumſcribimus, & abolemus; deque iiſdem, & ſimilibus poſt hàc, quoquo pacto, loquendi, ſcribendi, & diſputandi, facultatem quibuſcumque interdicimus. Qui ſecus fecerint, ipſos omnibus dignitatibus, gradibus, honoribus, beneficiis, & officiis perpetuò privamus, ac etiam inhabiles ad quęcunque decernimus, Vinculo quoque anathematis eo ipſo innodamus, à quo, nullus Romano Pontifice inferior, valeat ipſos, excepto mortis articulo, liberare. Ceterùm, ut jam commori his de rebus tumultus, & contracta odia faciliùs comprimi poſſint, ſimulque animarum ſaluti pleniùs conſulatur. Dilecto filio noſtro Antonio tituli Sancti Bartholomæi in Inſulâ Presbytero Cardinali Granuelano nuncupato, per Apoſtolica ſcripta mandamus, ut ipſe, quid ad perpetuam dictarum ſententiarum, & ſcripturarum abolitionem, quid ad arcenda hujuſmodi proloquia, & diſputationes, quid denique ad unionem, & pacem cum communi omnium, & Eccleſiæ Catholicæ ſatisfactione componendam, facto opus ſit, in primis diligenter expendat; deinde in iis omnibus, quæ pro communi ſalute, tranquillitate, & honore optimum judicaverit, ſalvâ ſemper Eccleſiæ prædictæ unitate, etiam per alium, ſeu alios, fide, doctrina, & religione præſtantes, ocyùs exequatur, faciatque, quidquid decreverit, inviolatè ab omnibus obſervari. Contradictores quoſlibet per cenſuras, & pœnas prædictas, cæteraque juris, & facti remedia opportuna, appellatione poſtpoſitâ, compeſcendo; Invocato etiam ad hoc, ſi opus fuerit, auxilio Brachii ſæcularis: Non obſtantibus, quòd forſitan aliquibus ab Apoſtolica ſit Sede Indultum, quod interdici, ſuſpendi, vel excommunicari non poſſint per litteras Apoſtolicas, non facientes plenam, & expreſſam, ac de verbo ad verbum de Indulto hujuſmodi mentionem: Et quibuſlibet aliis privilegiis, exemptionibus, Indulgentiis, & litteris Apoſtolicis ſpecialibus, vel generalibus, quorumcumque tenorum exiſtant, per quæ præſentibus non expreſſa, vel totaliter non inſerta, effectus præſentium impediri valeat quomodolibet, vel differri; & de quibus eorumque totis tenoribus de verbo ad verbum habenda ſit in noſtris litteris mentio ſpecialis. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ damnationis, circumſcriptionis, abolitionis, interdicti, decreti, & mandati privationis & innodationis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem Omnipotentis Dei, & Beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum ejus, ſe nóverit incurſurum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum Anno Incarna-

Incarnationis Dominicæ Milleſimo quingenteſimo ſexageſimo ſeptimo, Kalendis Octobris, Pontificatus Noſtri Anno ſecundo.

Poſtea inſeritur in eandem ſententiam Conſtitutio Gregorii XIII. edita 4. Kal. Feb. anno 1579. Ipſa verò Vrbani Conſtitutio edita eſt Romæ anno 1641.

NOTA

Circa tenorem prædictæ Bullæ cæperunt aliqui contendere, non debere apponi Comma ſive virgulam, quæ ſuperius notatur poſt illa verba, *ſuſtineri poſſint*, ac ſi ſenſus eſſet, ex illis proſcriptis Sententiis, nonnullas aliquo pacto ſuſtineri poſſe in rigore ac proprio verborum ſenſu ab aſſertioribus intento. Verùm ne ulla prorſus remaneret anſa dubitandi, curavit Pontifex deputatis Academiæ Lovanienſis Romæ exiſtentibus per tres Cardinales Bullam ritè notatam, & authenticam in manus conſignari. Idq; teſtatur ipſum S. Congregationis Decretum datum 16. Junij an. 1644. cujus hic verba ſubiicio.

Sanctitas ſua omnibus ritè perpenſis, & conſideratis, mandavit ex Archivo ejuſdem Congregationis, & ex Matrice Actorum, quæ in eodem Archivo conſervantur, extrahi ſive tranſcribi, & diligenter collationari, ac imprimi exemplar præfatæ Bullæ, illudque ſic extactum, collationatum, impreſſum, iiſdem Sinnichio & Papio (deputatis) *per ſupradictos DD. Cardinales Spadam, Pamphilium, & Falconerium conſignari &c.* Tradita autem eſt illis Bulla cum dicto Commate per eoſdem Cardinales, præſente etiam Sacræ Gen. Inquiſitionis Aſſeſſore Franciſco de Albicis, nunc S. R. E. Cardinali, die 29. Julij. 1644. Poſſint & hodie ejuſdẽ exempla ſatis authentica exhiberi. Et ſanè res per ſeipſam manifeſta eſt. Vana namque eſſet Conſtitutio Pontificia *damnans, circumſcribens, abolens* aliquas Propoſitiones, quæ tamen ſuſtineri poſſint in rigore ac proprio verborum ſenſu ab aſſertoribus intento: quæ enim ſic ſuſtineri poſſint, non pro damnatis, ſed abſolutè pro legitimis & veris in quovis tribunali habendæ forent.

ALEXANDRI VII.

Conſtitutionis Innocentij X. Confirmatio, & Declaratio contra doctrinam Ianſenij.

ALexander Epiſcopus Servus Servorum Dei Univerſis Chriſti Fidelibus ſalutem & Apoſtolicam Benedictionem.

Ad ſacram Beati Petri Sedem & Univerſalis Eccleſiæ regimen inſcrutabili Divinæ providentiæ diſpoſitione nullis noſtris ſuffragantibus meritis evecti, nihil Nobis antiquius ex muneris noſtri debito eſſe duximus, quàm ut Sanctæ fidei noſtræ ac ſacrorum dogmatum integritati traditâ Nobis à Deo poteſtatate opportunè conſuleremus. Ac licet ea quæ Apoſtolicis Conſtitutionibus abundè fuerunt definita, novæ deciſionis ſive declarationis acceſſione nequaquam indigeant; quia tamen aliqui publicæ tranquillitatis perturbatores illa in dubium revocare vel ſubdolis interpretationibus labefactare non verentur, ne morbus iſte latiùs divagetur, promptum Apoſtolicæ Auctoritatis remedium cenſuimus non eſſe differendum. Emanavit ſiquidem aliàs à felicis recordationis Innocentio PP. X. Prædeceſſore noſtro Conſtitutio, Declaratio & Definitio tenoris qui ſequitur, videlicet:

Innocentius Epiſcopus Servus Servorum Dei Vniverſis Chriſti fidelibus Salutem & Apoſtolicam Benedictionem. Cum occaſione Impreſſionis libri, cui Titulus, Auguſtinus Cornelij Ianſenij Epiſcopi Iprenſis, inter alias ejus opiniones orta fuerit, præſertim in Galliis, controverſia ſuper quinque ex illis, Complures Galliarum Epiſcopi apud nos inſtiterunt, ut eaſdem Propoſitiones Nobis oblatas expenderemus, ac de unaquaque earum certam, & perſpicuam ferremus ſententiam. Tenor verò præfatarum Propoſitionum eſt prout ſequitur.

Prima: Aliqua Dei præcepta Hominibus juſtis volentibus, & conantibus ſecundùm præſentes, quas habent

habent vires, ſunt impoßibilia, deeſt quoque illis Gratiam, qua poßibilia fiant.

Secunda: Interiori Gratiæ in ſtatu Naturæ lapſæ nunquam reſiſtitur.

Tertia: Ad merendum, & demerendum in ſtatu Naturæ lapſæ non requiritur in Homine libertas à neceßitate, ſed ſufficit libertas à coactione.

Quarta: Semipelagiani admittebant prævenientis Gratiæ interioris neceßitatem ad ſingulos actus, etiam initium fidei, & in hoc erant Hæretici, quod vellent eam Gratiam talem eſſe, cui poſſet humana voluntas reſiſtere, vel obtemperare.

Quinta: Semipelagianum eſt dicere, Chriſtum pro omnibus omnino Hominibus mortuum eſſe, aut ſanguinem fudiſſe.

Nos quibus inter multiplices curas, quæ animum noſtrum aßiduè pulſant, illa in primis cordi eſt, ut Eccleſia Dei nobis ex Alto commiſſa, purgatis pravarum Opinionum erroribus, tutò militare, & tanquàm Navis in tranquillo Mari, ſedatis omnium tempeſtatum fluctibus, ac procellis ſecurè navigare, & ad optatum ſalutis Portum pervenire poßit, pro rei gravitate, coram aliquibus S. R. E. Cardinalibus ad id ſpecialiter ſæpius congregatis à pluribus in Sacra Theologia Magiſtris, eaſdem Quinq; Propoſitiones, uti ſupra Nobis oblatas fecimus ſingillatim diligenter examinari, eorumq; ſuffragia, tum voce tum ſcripto relata maturè conſideravimus, eoſdemq; Magiſtros variis coram nobis actis Congregationibus prolixè ſuper eiſdem, ac ſuper earum qualibet differentes audivimus. Cum autem ab initio hujuſmodi diſcußionis ad Divinum implorandum Auxilium multorum Chriſti fidelium preces, tùm privatim, tùm publicè indixiſſemus, poſtmodum iteratis eiſdem ferventius, ac per nos ſollicitè implorata Sancti Spiritus Aßiſtentia, tandem Divino Numine favente, ad infraſcriptam devenimus Declarationem, & Definitionem.

Primam prædictarum Propoſitionem: Aliqua Dei præcepta Hominibus Iuſtis volentibus, & conantibus ſecundum præſentes, quas habent Vires, ſunt impoßibilia, deeſt quoque illis Gratia, qua poßibilia fiant: Temerariam, Impiam, Blaſphemam, Anathemate damnatam, & Hæreticam declaramus, & uti talem damnamus.

Secundam: Interiori Gratiæ in ſtatu Naturæ lapſæ nunquam reſiſtitur: Hæreticam declaramus, & uti talem damnamus.

Tertiam: Ad merendum, & demerendum in ſtatu Naturæ lapſæ non requiritur in Homine libertas à neceßitate, ſed ſufficit libertas à Coactione: Hæreticam declaramus, & uti talem damnamus.

Quartam: Semipelagiani admittebant prævenientis Gratiæ Interioris neceßitatem ad ſingulos actus, etiam ad initium fidei, & in hoc erant Hæretici, quod vellent eam Gratiam talem eſſe, cui poſſet humana voluntas reſiſtere, vel obtemperare: Falſam & Hæreticam declaramus, & uti talem damnamus,

Quintam: Semipelagianum eſt dicere, Chriſtum pro omnibus omninò hominibus mortuum eſſe, aut ſanguinem fudiſſe, Falſam, Temerariam, Scandaloſam; & intellectam eo ſenſu, ut Chriſtus pro ſalute dumtaxat Prædeſtinatorum mortuus ſit: Impiam, Blaſphemam, Contumelioſam, Divinæ Pietati Derogantem, & Hæreticam declaramus, & uti talem damnamus.

Mandamus igitur omnibus Chriſti fidelibus utriuſque ſexus, ne de dictis Propoſitionibus ſentire, docere, prædicare aliter præſumant, quàm in hac præſenti noſtra Declaratione, & Definitione continetur, ſub cenſuris, & pœnis contra Hæreticos, & eorum fautores in jure expreßis. Præcipimus pariter omnibus Patriarchis, Archiepiſcopis, Epiſcopis, aliiſque locorum Ordinariis, nec non Hæreticæ pravitatis Inquiſitoribus, ut Contradictores, & Rebelles quoſcumque per cenſuras, & pœnas prædictas, cæteraque juris, & facti remedia opportuna, invocato etiam ad hoc (ſi opus fuerit) Auxilio Brachii Sæcularis, omninò coerceant, & compeſcant. Non intendentes tamen per hanc Declarationem, & Definitionem ſuper prædictis Quinque Propoſitionibus factam, approbare ullatenùs alias opiniones, quæ continentur in prædicto libro Cornelii Ianſenii. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem Anno Incarnationis Dominicæ milleſimo ſexcenteſimo quinquageſimo tertio, pridie Kal. Iunii, Pontificatus Noſtri Anno Nono.

Cum autem, ſicut accepimus, nonnulli iniquitatis filij prædictas Quinque Propoſi-

Propoſitiones vel in libro prædicto ejuſdem Cornelii Janſenii non reperiri, ſed ficté & pro arbitrio compoſitas eſſe, vel non in ſenſu ab eodem intento damnatas fuiſſe, aſſerere magno cum Chriſti fidelium ſcandalo non reformident; Nos, qui omnia, quæ hac in re geſta ſunt, ſufficienter & attentè, perſpeximus, utpote qui ejuſdem Innocentii Prædeceſſoris juſſu, dum adhuc in minoribus conſtituti Cardinalis munere fungeremur, omnibus illis congreſſibus interfuimus, in quibus Apoſtolica Auctoritate eadem cauſa diſcuſſa eſt eâ profectò diligentiâ quâ major deſiderari non poſſet; quamcumque dubitationem ſuper præmiſſis impoſterum auferre volentes, ut omnes Chriſti fideles in ejuſdem fidei unitate ſeſe contineant, ex debito noſtri Paſtoralis Officii ac maturâ deliberatione præinſertam Innocentii Prædeceſſoris noſtri Conſtitutionem, Declarationem & Definitionem harum ſerie Confirmamus, Approbamus, & Invocamus, & Quinque illas propoſitiones ex libro præmemorati Cornelii Janſenii Epiſcopi Iprenſis, cui titulus eſt Auguſtinus, excerptas ac in ſenſu ab eodem Cornelio Janſenio intento damnatas fuiſſe Definimus & Declaramus, & uti tales, inuſtâ ſcilicet eâdem ſingulis notâ, quæ in prædicta Declaratione & Definitione unicuique illarum ſigillatim inuritur, iterum damnamus ac eundem librum ſæpè dicti Cornelii Janſenii, cui titulus Auguſtinus, omneſque alios tam manuſcriptos, quam typis editos & ſi quos forſan impoſterum edi contigerit, in quibus prædicta ejuſdem Cornelii Janſenii doctrina, ut ſuprà, damnata defenditur vel aſtruitur, aut defendetur & adſtruetur, damnamus itidem atque prohibemus. Mandantes omnibus Chriſti fidelibus, ne prædictam doctrinam teneant, prædicent, doceant, verbo vel ſcripto exponant, vel interpretentur publicè vel privatim, palam vel occultè, imprimantve ſub pœnis & cenſuris contra Hæreticos in Jure expreſſis, ipſo facto abſque alia declaratione incurrendis. Præcipimus igitur omnibus Venerabilibus Fratribus noſtris Patriarchis. Primatibus, Metropolitanis, Archiepiſcopis, Epiſcopis, cæteriſque Locorum Ordinariis ac Hæreticæ pravitatis Inquiſitoribus ac Judicibus Eccleſiaſticis ad quos pertinet, ut præinſertam ejuſdē Innocentii Prædeceſſoris Conſtitutionem, Declarationem, ac Definitionem juxta præſentem noſtram determinationem ab omnibus obſervari faciant, ac inobedientes & rebelles prædictis pœnis aliiſque juris & facti remediis, invocato etiam ſi opus fuerit brachii ſæcularis auxilio, omninò coërceant. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem, Anno Incarnationis Dominicæ milleſimo ſexcenteſimo quinquageſimo ſexto, decimo ſeptimo Kal. Novembris, Pontificatus noſtri Anno ſecundo.

NOTA.

Præter hanc Doctrinæ damnationem, cum Innocentio X. Prædeceſſore communem, in hac Bulla Alexandri VII. inſuper disertè definiri, eaſdem quinque Propoſitiones ex libro Janſenii excerptas, *ac in ſenſu ab eodem Cornelio Ianſenio intento damnatas fuiſſe.* Quia nempe aliqui prætendebant, Propoſitiones illas fuiſſe damnatas in ſenſu ab Authore non intento. Quinimo addebant alii, hanc rem de ſenſu Authoris, tanquam ad quæſtionem facti pertinentem, non potuiſſe à Pontifice infallibili authoritate definiri, quod refutatur ſupra *part.* 1. *quæſt.* 5 *pag.* 64.

Sed ut de *ſenſu ab Authore intento* plenè ſatisfiat Lectori inconcuſſæ veritatis ſtudioſo, oportunum erit hic exprimi ipſam Conſtitutionem Alexandri VII. editam ad inſtantiam Regis Chriſtianiſſimi, quâ præſcribitur formâ ſubſcribendi Bullæ Pontificiæ ſupra recitatæ.

Decretum Alexandri VII de ſenſu ab Authore intento, Clero Gallicano, ad inſtantiam Regis Chriſtianiſſimi.

ALEXANDER EPISCOPUS.

Servus ſervorum Dei.

Ad perpetuam rei memoriam.

REgiminis Apoſtolici divinâ Providentiâ nobis quamvis immeritis commiſſi ratio poſtulat, ut ad ea potiſſimùm, quæ Catholicæ Religionis integritati, & propagationi, animarumque ſaluti; & Fidelium tranquillitati conſulere apta, & idonea eſſe judicantur, animum & curam omnem, quantum licet in Domino applicemus. Quamobrem Cornelii Janſenii hæreſim, in Galliis præſertim ſerpentem, ab Innocentio X. felicis recordationis Prædeceſſore noſtro ferè oppreſſam, adinſtar colubri tortuoſi, cujus caput attritum eſt in varios gyros, & cavillationum defluxos euntem, ſingulari Conſtitutione ad hunc finem editâ, altero aſſumptionis noſtræ anno extinguere conati fuimus. Sed ut multiplices hoſtis hominum generis artes adhibet, nondum plenè conſequi potuimus, ut omnes errantes in viam ſalutis redirent; qui tamen unicus erat votorum & curarum noſtrarum ſcopus, quibus operam & induſtriam ſuam egregio ſanè ſtudio venerabiles Fratres noſtri Archiepiſcopi & Epiſcopi Regni Galliæ, earundem Conſtitutionum Apoſtolicarum executioni præcipuè intenti contulerunt; & chariſſimus in Chriſto Filius noſter Rex Chriſtianiſſimus, ſingulari pietate auxiliarem dextram ſtrenuo ac conſtantiſſimo animo porrexit. Cum autem præfatus Rex Chriſtianiſſimus eodem religionis zelo ductus, per ſuum in urbe Oratorem nobis ſignificari exponique curaverit, nullum aliud opportunius remedium peſtiferæ hujus contagionis reliquiis extirpandis adhiberi poſſe, quàm ſi omnes certam formulam ſubſcriberent noſtra auctoritate firmatam, in qua quinque Propoſitiones ex Cornelii Janſenii libro, cui titulus, *Auguſtinus*, excerptas ſincerè damnarent, ac proinde illam à Nobis quantociùs expediri, ad quælibet effugia præcludenda, omneſque removendos obtentus flagitaverit. Nos tam piis dicti Regis Chriſtianiſſimi votis benignè annuendum eſſe ducentes, Formulam infra ſcriptam ab omnibus Eccleſiaſticis etiam venerabilibus Fratribus noſtris Aachiëpiſcopis, & Epiſcopis, nec non aliis quibuſcumque Eccleſiaſtici ordinis, tam Regularibus, quàm Secularibus, etiam Monialibus, Doctoribus, & Licentiatis, aliiſque Collegiorum Rectoribus atque Magiſtris ſubſcribi diſtrictè mandamus, idque intra tres menſes à die publicationis ſeu notificationis Præſentium; alias contra eos, qui intra terminum præfatum non paruerint, irremiſſibiliter procedi volumus juxta canonicas Conſtitutiones, & Conciliorum Decreta.

Formula à ſupradictis ſubſcribenda.

EGo N. Conſtitutioni Apoſtolicæ Innocentii X. datæ die 31. Maij. 1653. & Conſtitutioni Alexandri VII. datæ 16. Octobris 1656. Summorum Pontificum, me ſubiicio, & quinque Propoſitiones ex Cornelii Janſenij libro, cui nomen *Auguſtinus*, excerptas, & in ſenſu ab eodem Auctore intento, prout illas per dictas Conſtitutiones Sedes Apoſtolica damnavit, ſincero animo rejicio ac damno, & ita juro. Sic me Deus adjuvet, & hæc ſancta Dei Euangelia.

Decernentes inſuper præſentes Litteras ſemper & perpetuò validas & efficaces exiſtere, & fore, ſuoſque plenos & integros effectus ſortiri, & obtinere, ſicque per quoſcumque Judices ordinarios & delegatos, ubique judicari, & definiri debere, ſublata eis & eorum cuilibet quavis aliter judicandi & interpretandi facultate, & auctoritate, ac irritum

& inane eſſe, ſi ſecus ſuper his à quocumque quavis auctoritate ſcienter vel ignoranter contigerit attentari. Quocirca venerabilibus Fratribus Archiepiſcopis & Epiſcopis, aliiſq, locorum Ordinariis committimus, & mandamus, ut ſinguli in ſuis Diœceſibus, ac locis ſuæ Juriſdictioni ſubjectis præſentes Litteras, & in eis contenta quæcunque exequantur, & exequi ac obſervari ab omnibus curent, & inobedientes quoſcumque per Sententias, & pœnas, aliàque juris & facti remedia, appellatione poſtpoſitâ, invocato etiam ad hoc, ſi opus fuerit, brachii ſecularis auxilio, omnino compellant. Volumus autem, ut præſentium tranſumptis, etiam impreſſis, manu Notarii publici ſubſcriptis, & ſigillo alicujus perſonæ in dignitate Eccleſiaſticâ conſtitutæ munitis, eadem fides prorſus adhibeatur, quæ ipſis Originalibus Litteris adhiberetur, ſi eſſent exhibitæ vel oſtenſæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc noſtram Conſtitutionem & Ordinationem infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem Omnipotentis Dei, ac BB. Petri & Pauli Apoſtolorum ejus, ſe noverit incurſurum. Datum Romæ apud S. Mariam Majorem, anno Incarnationis Dominicæ 1664. 15. Kal. Martij Pontificatus noſtri anno decimo.

Anno à Nativitate D. N. Jeſu Chriſti 1665. Litteræ illæ affixæ & publicatæ &c. *I. Cardinalis Prodatarius S. Vgolinus, viſa de curia P. Ciampinus.*

CONCLUSIO.

HÆc ſunt ſupremi Paſtoris placita, hæc oracula indubitata. Quid igitur hæſitamus, & hæſitando divini judicii interminationem incurrimus? Aſſumpti ſumus in Clerum tam Sæcularem quàm Regularem, ut populum Chriſtianum verbo, & exemplo doceamus. At quomodo ſperandum ut Fideles vocibus noſtris obtemperent, ſi ipſi ſupremi Doctoris placitis obluctemur? Nulli ſanè noſtrûm promiſſa eſt à Chriſto authoritas in docendo falli neſcia. Errarunt etiam ex Patribus bonâ mente viri Sancti, & doctrinâ illuſtres: nec ideo minus aut Patres, aut Sancti, aut illuſtres fuêre. Sed in hoc magis Sancti, magis illuſtres, quod doceri non recuſaverint. Unus eſt à Deo nobis conſtitutus Doctor ſupremus Petri ſucceſſor, Pontifex Romanus, uti lubentes agnoſcimus univerſi. Erraverit hoc ſæculo aliquis ſive in Dogmatum ſive in Morum doctrina: nihil fecit niſi quod humanum eſt, & cum viris ſummis, ac ſanctis commune. Aſt errorem tueri, aut auſcultandi Chriſti Vicario remoras innectere, hoc nos neque viri Sancti, neque Patres docuere, quorum vox una cum D. Auguſtino ſemper fuit. *Româ Reſcripta venerunt, cauſa finita eſt.* Stemus igitur dociles & erecti ad vocem Paſtoris ſupremi, ſive noſtra, ſive aliena corrigentis, & utrumque pari alacritate ſuſcipiamus. Si tuta amamus, hoc tutiſſimum, ſi certa quærimus, hoc certiſſimum, ſi Sancta ſectamur, hoc omnino ſanctiſſimum. Hoc unum ſi, ut debemus, unanimes amplectimur, erit demum multitudini credentium cor unum & anima una: quod unum, & porro neceſſarium, unicè vovemus univerſi.

NOTITIA GENERALIS

Dogmatum ſingulorum ab Eccleſia omni tempore damnatorum; cum ſuis Auctoribus, ac Refutatione. Item Singulorum Hæreticorum, cum tempore quo emerſerunt: Singulorum Patrum ac Scriptorum à quibus confutantur: ad certos titulos ordine alphabetico ſtudioſè ac commodiſſimè ſingula hic redacta.

ANNOTATIONES AD SEQUENTIA.

Nihil exiſtimavi poſſe commodius accidere doctrinæ Theologicæ *ſtudioſis, quam ſi hanc Dogmatum damnatorum, eorumque Authorum, & oppugnatorum, & Eccleſiæ definitionum, ac cæterorum quæ poſtea adduco* Notitiam *ac Seriem tam expedito ordine in promptu haberent. Nihil certè difficilus, quàm quid in ſingulis Materiis damnatum ſit, prolixo per Authores innumeros ſtudio inveſtigare. Nihl tamen utilius quàm ea in ſingulis Materiis comperta habere. Nihil denique commodius quam eadem, eorumque impugnationem* alieno labore *ſub certis titulis in ſequentibus reperire.*

Sic enim facili negotio diſcernimus inter Dogmata certò damnata, & alia quæ in diſputationem venire poſſint. Sic etiam eorum Authores, *& Damnationem, & Tempora ſingulari eruditione adducimus. Sic ad Scriptores, à quibus ſingulæ impugnantur, ubi opus eſt, facile recurrimus.*

Sic denique ipſam temporum Chronologiam, & locorum Topographiam in quibus ea dogmata emerſerunt, & eorum Authores, & Impugnatores vixerunt, in promptu poſſidemus. Quamvis nolim hæc ad Temporum, Locorum &c. amuſſim omnem revocari, nam in illis ipſi Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Scriptores multum variare ſolent.

Scribunt fuſiſſime Authores varij, quid in ſingulis materiis Probabiliter diſputetur, ſed quid diſertè in ſingulis Damnatum ſit rariſſimè attingunt, quod tamen maximũ adferret ſcriptionis commodum, & in Theologia univerſa compendium, quod hic ſpecialiter intendimus.

Nullo denique modo poſſunt emergentes recenter Errores ſolidius aut clarius refelli, quàm ex aliis in eodem genere pridem, & certò damnatis, uti ex ſequentibus ſtudioſus Lector facile perſpiciet.

Porro in fine Tomi ſecundi, *& locis hic in decurſu citandis, adducuntur Nova præſentium temporum Dogmata damnata, & novi contra illa Scriptores, uti & alii in omni genere & materia Theologi, Controverſiſtæ, Interpretes, Hiſtorici,* Concionatores *&c. quod maximum cenſeo ſtudioſo Lectori per omnes muneris ſui partes compendium, ac ſubſidium expeditiſſimum.*

DOGMATA HÆRETICA,

ac Damnata in quavis Materia, ſtudioſè collecta, refutata, & ad ſuos Auctores, & Materiæ titulos ordine Alphabetico commodiſſimè redacta.

A

ABSTINENTIA.

ABſtinentia ſive jejunium nullius eſt apud Deum meriti. Auctor fuit *Iovinianus*, poſtea *Waldenſes* & *Wicleſiſta*, ac demum *Lutherus*. Contra hunc errorem ſcripſit *S. Hieronymus* librum cantra Jovinianum de laudibus jejunii, & *D. Ambroſius* de Elia & jejunio, uti infra tradetur in Catalogo Scriptorum contra has, & ſingulas hæreſes. Damnatur etiam in *Conc. Gangrenſi* decretorum cap. 19. anno 324. apud Baron. alioſve Eccleſ. Scriptores.

Non debent inſtitui jejunia ab Eccleſia, ſed hoc relinquendum voluntati hominum. Auctor fuit *Aërius*, de quo S. Auguſtinus libro de hereſibus cap. 53. Illi adhæſit *Euſtachius* Ponti Epiſcopus apud Socratem lib. 2. hiſt. Eccleſ. cap. 24. Hos pridem ab Eccleſia damnatos in eodem Conc. *Gangrenſi*, *Bracanenſi*, & *Toletano*, ſequi non verentur *Heretici moderni*.

§. *Homo perfectus*, ſive qui pervenit ad ſtatum perfectionis, non obligatur ad jejunium. Auctores fuerunt *Begardi* & Beguinæ, in hoc damnati in Concilio generali *Viennenſi* anno 1311.

ADORATIO.

CRux *Chriſti* non eſt adoranda, nec aliæ ad illius imitationem factæ. Auctor hujus teſte Waldenſi de Sacramentalibus tit. 2. cap. 16. fuit quidam *Claudius* Oxoniæ in Anglia ortus, circa annum 825. cujus errorem multo poſt ſuſcitavit *Wiclefus* anno 1380. & ſequuntur hæreticis *moderni*. Damnatur in Conc. *Romano*, anno 732. & *Niceno* II. an. 786. aliiſque ſeq.

Adoranda non eſt Sacroſancta *Euchariſtia*. Auctor fuit Oecolampadius Germanus, & Monachus, cum ſequacibus, quorum error damnatur in *Tridentino* ſeſſ. 4. cap. 5. an. 1551.

ABSOLUTIO

PÆnitens *ſola fide* abſolvitur à ſuis peccatis, credendo ſe à Deo eſſe abſolutum. Auctor fuit *Martinus Lutherus*, & *Iſlebicenſis* in Saxonia: Damnatus anno 1517. primum à Leone X. poſtea in Tridentino: quem ſecutus eſt Zuinglius, Brentius, Melancthon, Carolſtadius, Oſſiander, Bucerus &c. ſecutus etiam eſt hunc errorem *Calvinus*. Damnatur autem in *Tridentino* ſeſſ. 4. can. 9. an. 1551.

Mulier aut puer, æque ac Papa, abſolvere poteſt à peccatis. Author, idem *Lutherus* ſupra. Damnatur in *Tridentino* ſeſt. 4. can. 10.

ADAM ET EVA.

ADam & Eva ob ſuam inobedientiam ſunt perpetuò detruſi in infernum: Auctor fuit *Tatianus* Syrus Antiochiæ ortus, floruit circa annum 174. damnatur in Conc. generali *Niceno* I. ſub Sylveſtro Papa, & Conſtantino Imp. anno 325.

Adam poſt peccatum amiſit Dei imaginem. Auctor fuit *Origenes* Ægyptius in Alexandriâ ortus, anno 265. Reprobatur in Conc. *Romano* incepto ſub Fabiano I. Papa & martyre, expleto, an. 258.

Si primi parentes permanſiſſent in ſtatu inno-

innocentiæ, numquam fuiſſent coituri ob humanam ſpeciem propagandam. Auctores fuerunt *Armeni*, quorum Dux fuit Jacobus Syrus, circa annum 455. damnatur in Conc. IV. generali Calcedonenſi. an.452. & *Latheranenſi* ſub Innocentio III. anno 1215. ubi alii Almerici Galli errores proſcribuntur.

Adam fuiſſet mortuus, etiamſi non peccaſſet, & eſt mortuus conditione naturæ, non ex culpæ merito. Auctor fuit *Pelagius*. Anno 405 Reprobatur in Conc. II. *Millevitano* cui interfuit S. Auguſtinus, an. 416. & in Conc. VII. *Carthaginenſi* an. 418. quæ etſi tantùm provincialia confirmata tamen fuerunt ab Eccleſia in 6. Synodo generali quæ in *Trullo* habita fuit.

Primi parentes ante peccatum erant cæci, & poſt ligni vetiti comeſtionem videre cæperunt. Hæreſis hæc ſine auctore recitatur à Philaſtrio, & D. Auguſtino in libris ſuis de hæreſibus. Reprobatur in Conc. *Millevitano II.* præſente D. Auguſtino, an. 416.

Eva cunctorum mater, non eſt ex Coſta Adami formata, ſed ſimul cum Adamo de limo terræ. Auctor ab aliquibus notatur Thomas de Vio ex patria Cajetæ, anno 1517. aut forte alius quiſpiam, propter locum gen. 1. *maſculum & fæminam creavit eos*, non ritè intellectum. Sed clarus eſt locus *Gen.* 2. ubi Eva vocatur virago, quia de viro ſumpta eſt, uti univerſa intelligit Eccleſia.

ADVLTERIVM.

MAtrimonium legitimè contractum, & perfectè conſumatum diſſolvitur ob conjugis adulterium: Auctor notatur *Montanus*, de quo infra titulo *Nuptiæ*.

ANGELVS.

ANgeli ſive boni ſive mali non ſunt à Deo creati. Auctor fuit *Hermanus Riſuick*, Hollandus laicus, anno 1502. qui ob varios errores ſupplicio affectus dicitur apud F. Bernardum de Luxemburgo. Error hic ſatis damnatur in Conc. *Lateranenſi* an. 1215. tradente unum eſſe principium omnium viſibilium & inviſibilium.

Non dantur ſingulis hominibus aliqui Angeli cuſtodes: Error *Calvini*.

ANIMA.

ANima rationalis (ut rationalis eſt) non eſt forma corporis humani. Auctor fuit quidam *Petrus Ioannis* Biranenſis diæceſis, an. 1199. &c. Damnatur in Conc. *Viennenſi* ſub Clemente V. an. 1311. cujus verba habentur in lib. Epiſt. Clementinarum de ſumma Trinitate &c.

Spiraculum, quod Deus ſpiravit in faciem Adæ, minimè eſt anima. Auctor fuit *Philaſtrius* natione Hiſpanus in regno Caſtiliæ ortus, qui floruit, & poſtea ſanctè obiit Brixiæ circa annum 378. Contrarium declaratur in Conc. IV. *Calcedonenſi* ſub Leone Papa, anno 452.

Anima Adæ *prius* creata eſt, deinde corpus formatum. Auctor fuit *Ioannes Hieroſolymitanus*, anno 392. Reprobatur etiam in Conc. IV. *Calcedonenſi*, ſupra.

Anima hominis eſt aut *Dei ſubſtantia*, aut ex Dei ſubſtantia, Auctor fuit (uti refert Philaſter libro ſuo de hæreſibus) *Nicolaus Diaconus*. Hunc etiã errorem ſuſcitavit quidã Manes anno 277. huic etiam hæreſi adhæſit Amidæus Syrus ex Meſopotamia in civitate Edeſſenorum ortus. Hanc etiam cum magna pertinacia tutati ſunt *Falix*, & *Fauſtus* Manichæi Afri apud Carthaginem orti, an. 404. Huic errori anathema dicit Conc. *Bracarenſe* 1. cap. 5. Decretorum, an. 563.

Animæ non creantur à Deo. In hac hæreſi eſt diviſio licet omnes ad unum finem tendant. *Hermias* & alii populi Galatæ, docent animas creari ab Angelis ex igne & ſpiritu, anno 170. Hunc errorem tutatus eſt *Apollinaris* Grammaticus ex Alexandria Ægypti civitate ortus, anno 350. Eumdem ſecutus eſt & *Lucifer Calaritanus*, & in Inſula Sardiniæ

Epiſcopus, anno 371. Damnatur in Conc. *Nicæno* I. anno 325. definiente in Symbolo Deum factorem omnium viſibilium & inviſibilium, quod etiam ſequitur in Symbolo Conc. II. *Conſtantinopolitani*, anno 381.

Animæ hominum malæ convertuntur poſt mortem in dæmones & bruta Animalia. Auctor fuit *Tertullianus*, cui errori occaſionem præbuiſſe videntur verba Chriſti malè intellecta ad Judæos Joannis 8. *Vos ex patre diabolo eſtis*: & Joan. Baptiſtæ Matth. 3. *progenies viperarum &c.* de quibus S. Auguſt. de hæreſibus cap. 86.

Anima hominis in morte corrumpitur. Quę opinio diviſa eſt, licet omnes ad unũ finem tendant. Primi auctores fuerunt *Arabici* docentes animam hominis ſimul interire cum corpore, & in reſurrectione corporum reſurgere, anno 249. *Hermannus* autem *Riſuich* docet animas ita interire, ut numquam redeant. Damnatur in Conc. gen. *Lateranenſi* ſub Leone X. anno 1513.

Animæ poſt mortem tranſeunt de corpore in corpus. Auctores fuerunt *Albigenſes* an. 1176. hunc etiam errorem ſecuti ſunt *Albanenſes*: & pridem *Pythagoræ* philoſopho attribuitur. Damnatur in Conc. *Lateranenſi* ſub Alexandro III. cum ceteris Albigenſium erroribus, anno 1179.

Animæ ante corporis infuſionem peccaverunt, ideo ſunt incluſæ in pœnam in corporibus, tamquam in carcere. Auctor fuit *Origenes &c.* hanc etiam hæreſim ſecutus eſt *Priſcillianus* Hiſpanus Avilæ ortus, anno 381. Damnatur in Conc. 1. *Bracarenſi*, decretorum cap. 6. anno 563.

APOSTOLI.

Apoſtoli prædicaverunt Euangelium ſolum litteraliter, non myſticè. Auctor fuit Abbas *Ioacchim* Calaber de Curiario, anno 1190. In eundem errorem cecidit *Petrus Ioannes*: Reprobatur in Conc. *Lateranenſi* ſub Innoc. III. in cap. 2. cum aliis dicti Ioachimi erroribus, anno 1215.

Apoſtoli nec habuerunt, nec receperunt pecuniam, nec aliquid in craſtinum ſervaverunt. Auctor fuit *Gerardus de Parma* ex familia de Sagarellis anno 1300. Contra eſt Conc. *Viennenſe* ſub Clemente V. damnans errores *Begardorum* ex quibus ille *Gerardi* prodiit an. 1311.

AQVA.

Aqua eſt Deo coæterna. Hæreſis hæc recitatur à *S. Auguſtino* de hæreſibus 76. ex eo ut videtur orta, quod gen. 1. non fiat mentio creationis aquæ, ſed tantum cæli & terræ. Damnatur in Conc. 1. *Nicæno*, anno 325. & habetur in cap. *Firmiter*, de S. Trin. viſibilium & inviſibilium omnium.

Aqua non benedicta eſt tanti valoris, quanti eſt benedicta: & eſt opus Negromantiâ ad res benedicendas; non enim poſſumus facere res meliores benedictionibus, quàm Deus eas per naturam condidit. Auctores fuerunt quidam *Flagellantes* ſic ab operibus dicti: huic errori adhæſere aliqui populi Angli Lolardi dicti, in aliis Sectatores Vuiclephi, anno 1450. Hanc doctrinam etiam tutatus eſt quidam *Ioannes Germanus* de Weſtphalia ſuperiore, anno 1470. Damnatur in Conc. *Agathenſi* in Gallia, anno 494. & in *Hiſpalenſi* 2. an. 624. & in *Toletano* 4. cap. 8. decretorum, anno 633.

B

BAPTISMVS.

Baptiſmus fit in igne & ſpiritu, non in aqua. Auctores fuerunt *Galatæ*, abuſi illis verbis Matthæi 3. *Ipſe vos baptizabit in Spiritu Sancto & igne*, ut refert S. Auguſtinus de hæreſibus cap. 59. Damnatur in Conc. *Florentino* ſub Eugenio IV. anno 1438. & in *Tridentino* ſeſſ. 7. can. 2.

Forma baptiſmi uſitata non eſt vera forma &c. Ita docuerunt *Marcus Ægyptius*, ex Alexandria, anno 155. *Montanus* apud Minam Phrigiæ ortus, anno 173. *Paulus Syrus* ex Samoſatena urbe, anno 266. Damnatur in Conc. 1. *Nicæno*, anno 325. & in Conc. 1. *Antiocheno* recepto in prædicto Nicæno.

Mortui

Mortui ſunt baptizandi. Auctores fuêre *Marcioniſtæ*, ſic dicti à Marcione eorum duce, an. 158. Damnatur in *Carthaginenſi* III anno 397. recepto poſtea in Synodo generali in Trullo celebrata.

Baptiſmus nullam vim habet. Primi Auctores fuerunt *Meſſaliani, Manes, Albanenſes, &* Albigenſes, Armeni, *Petrus Ioannis*, de quibus Hiſtoria, ſive Annales Eccleſiaſtici. Damnatur in *Nicæno* 1. & in *Florentino* ſub Eugenio IV. anno 1439.

Pueris uſum rationis non habentibus Bap. nihil prodeſt. Auctor fuit quidam *Petrus de Bruis* Gallus ex provincia Narbonenſi, anno 1126. poſt hujus mortem docuit etiam Henricus quidam Gallus patriâ Toloſanus an. 1149. Item docuerunt *Anabaptiſtæ* illi qui ſurrexerunt an. 1302. Damnatur in *Lateranenſi* ſub Innocentio III. anno 1215. & aliis deinceps uſque ad *Tridentinum* ſeſſ. 7. can. 13.

Rebaptizandi ſunt illi, qui ſunt de Eccleſia Romana. Auctor primus fuit *Donatus Apher* ex Caſſinigris in Numidia ortus, anno 306. ſecuti ſunt *Armeni*: etiam *Anabaptiſtæ* originem trahentes à Petro Bruſſiano anno 1558. &c. Damnatur hæc hæreſis poſt alia in Conc. *Florentino*, ſub Eugenio IV. an. 1438. in decreto de unione Armenorum.

Non poteſt alicui conferri baptiſma, niſi ei etiam conferatur Sacramentum Euchariſtiæ, & niſi baptizatus ungatur Sancto Chriſmate, non eſt baptizatus. Auctores ſunt *Armeni* de quibus ſupra & in Hiſtoria Eccleſiaſtica apud Baronium &c. uti & alii Hæreſiarchæ quos in decurſu adducimus. Damnatur etiam in *Tridentino* ſeſſ. 7. can. 13.

Baptiſmus eſt recipiendus nullâ interjectâ olei mixtura. Auctor fuit *Vualdo* Gallus civis Lugdunenſis, anno 1170. Secutus eſt etiam *Vuiclepb*, de quo ſupra &c. Damnatur autem in Conc. Laodiceno, anno 364. & demum in Conc. *Lateranenſi* ſub Alexandro III. anno 1179. ubi ſecta Waldenſium damnata.

Pueri non egent Baptiſmo ad deletionem peccati originalis, quia ante baptiſmum carent peccato originali. Auctor fuit *Pelagius*, ſecuti ſunt *Vuiclepb*, & *Armeni*, de quibus ſupra &c. Tribuunt aliqui quid ſimile Joanni Gerſoni, anno 1410. & Thomæ de Vio, quod poſſint ſalvari ſine baptiſmo in caſu neceſſitatis, quæ admitti nequeunt, uti patet jam inde ex Conc II. *Millevitano*, & demum ex Conc *Tridentino* ſeſſ. 5. in decreto de peccato originali.

Si quis non ex contemptu, ſed ex impoſſibilitate (etiam ſi toto corde ad Deum fuerit converſus) non poſſit baptizari, ſalvari minime poteſt. Error hic apud *D. Bernardum* recenſetur Epiſt. 77. nullo nominato Auctore, Damnatur in *Tridentino* Seſſ. 6. cap. 4.

Nullum peccatum præter originale tollitur per baptiſmum. Auctor fuit Lutherus, de quo ſupra &c. damnatur diſertè in *Tridentino* ſeſſ. 5. an. 1546.

Baptiſmus aquæ ceſſavit, & eſt mutatus in baptiſmum Sanguinis. Auctores fuerunt *Flagellantes* de quibus ſupra &c. Damnatio hujus reperitur in Conc. *Viennenſi* ſub Clemente V. prædictorum errores proſcribente anno 1311.

Annabaptiſtæ contendunt baptiſmum ſolis adultis conferendum, damnati in *Trid. ſeſſ.* 7. *& alibi.*

BEATITVDO.

Beati non vident eſſentiam Dei. Auctores ſunt *Armeni*, ſupradicti. Fuit ſecutus *Petrus Abailardus* Gallus Narbonenſis provinciæ, anno 1140. etiam *Arnaldus* vel Arnulphus Brixiæ in Italiâ ortus, anno 1139. Concilium *Rhemenſe* anno 1148. Abailardum & Arnoldum cum ſuis erroribus reprobavit.

Beatitudo conſiſtit in deliciis Carnis. Auctor fuit *Cerinthus* Aſiaticus in Græcia apud Epheſum ortus. anno 41. Conc. *Apoſtolorum* Hieroſolimis congregatum, anno 41. ſatis hanc hæreſim damnavit cum erroribus aliis Simonis Magi, Nicolai Diaconi, Cerinthi, Carpocratis, &c.

Nec Beatitudo, nec miſeria erit perpetua. Auctor fuit *Origines*, de quo S. Auguſtinus lib de hæreſibus. Et cum aliis erroribus,

Originis damnatur in Conc. *Romano* ſub Cornelio Papa & Martyre, anno 253.

Homo in hac vita poteſt habere beatitudinem ſecundum omnem gradum perfectionis. Auctores fuerunt *Begardi & Beguinæ*, populi habitantes in Germania inferiori, anno 1300. Damnatur in Conc. *Viennenſi* ſub Clemente V. anno 1311.

Omnis natura intellectualis ſeipſa eſt beata. Auctores ſunt *Begardi & Beguinæ.* Damnatur in Conc. *Viennenſi*, ſupra.

Ante diem Iudicii nulla anima eſt beata. Auctores ſunt *Armeni*, quibus etiam conſenſerunt *Græci.* Damnatur in Conc. *Florentino* an. 1439.

Omnes beati pares ſunt in gloria, nec in cælis eſt præmiorum differentia. Auctor fuit *Iovinianus* natione Romanus anno 382. præter alia, damnatur in *Florentino* ſub Eugenio IV. anno 1439.

Intellectum creatum nullo lumine gloriæ indigere ad eſſentiam divinam intuitivè videndam aſſerebant *Begardi hæretici damnati.*

BELLUM.

Nullo pacto licet inferre bellum. Auctores ſunt *Manichæi*, etiam ſecutus eſt poſtea Oecolampadius &c. Damnatur in Conc. IV. *Calcedonenſi* anno 452. & poſtea in *Bracarenſi* I. anno 563.

Non licet facere bellum etiam cum Turcis. Auctor fuit *Lutherus* &c. Reprobatur in Conc. *Claromontano* anno 1084. & in *Lateranenſi* anno 1120. jubente bellum contra Turcas proſequi.

BENEDICTIO.

Omnes benedictiones Eccleſiæ nullius ſunt valoris. Auctores ſunt *Vualdenſes*, poſtea fuerunt *Wiclephiſtæ*: de hoc infra tit. *Aqua*, & infra tit. *Exorciſmus.*

BESTIA.

Omnes beſtiæ ſunt capaces rationis. Auctor fuit *Manes*, de quo antea: damnatus in Conc. IV. gen. *Calcedonenſi*, cum aliis erroribus Manichæorum, anno 452.

C

CANTUS.

Cantus in Eccleſia nullius eſt virtutis. Auctor fuit Hilarius quidam *Arianus* Ægyptius Alexandriæ ortus, anno 334. ſecuti ſunt *Waldenſes* nec non *Wiclephiſtæ*. Damnatur in Conc. *Agathenſi* in Gallia, anno 494.

CALCEAMENTUM.

Non licet Chriſtianis uti Calceamentis, Inter hæreſes à *S. Auguſtino* notatur, auctore non nominato. Patet falſitas ex Conc. *Eliberitano* cap. 17. ſuorum decretorum prohibente tantum veſtimenta & calceamenta ad pompam, anno 306.

CAPUT.

In Eccleſia non eſt unum Caput. Ita *Lutherus, Calvinus*, & ſequaces qui negant Pontificis primatum de quo tit. Papa, Pontifex &c.

CHARACTER.

In nulloSacramento imprimitur Character. Auctor fuit *Lutherus.* Damnatur error in Conc. IV. *Carthaginenſi*, anno 214. & demũ in Conc. gen. *Florentino*, in decreto de unione Armenorum, anno 1439.

CARO ET CORPUS HUMANUM.

Corpus ſuâ naturâ eſt malum, & à malo principio. Auctores ſunt *Manichæi*, quibus adhærent Priſcillianiſtæ. Damnatur in Conc. I *Bracarenſi* à Ioanne III. confirmato, can. 13. anno 563.

CERTITUDO.

Omnis homo juſtus fidei certitudine ſcit ſe eſſe in gratia, Auctor *Lutherus* & ſequaces. De quo etiam in tit. *Abſolutio*, & *Gratia.*

CIBUS.

Non licet veſci carnibus. Auctor *Tacianus*: ſequuti ſunt *Manichæi*, ortum habentes ex Mane, anno 1120. etiam *Priſcillianus*, nec non pridem Græci. Reprobatur in Conc. I, *Bracarenſi*, can. 14. anno 563.

Diebus ab Eccleſia vetitis licet veſci carnibus, &c. Auctor fuit *Iovinianus*, fueruntque *Vualdenſes* & *Lutherus.* Damnatur in Conc. *Toletano* III. decretorum cap. 9. anno 653.

CIR-

CIRCVMCISIO.

In lege nova admittitur circumciſio. Quidam poſt tempora Chriſti,quos Apoſtolus ipſe reprobat, de quo etiam tit. *Lex.*

CHRISTVS.

Chriſtus ſolam habuit naturam Humanã. Auctor fuit *Carpocrates* anno 36. ſecutus fuit *Ebion* Simonis Magi diſcipulus anno 57. etiam *Theodotus Sutor* anno 173. etiam *Thedotus Argentarius*,ſive Trapazetus dictus,anno 202. etiam *Arthemon* ex Bizantina urbe ortus, an. 196. etiam *Arrius* Ægyptius, Alexandriæ ortus anno 310. etiam *Photinus*, à quo Photiniani venerunt,anno 340. Damnatur in *Conc.* I. *Nicano* in Symbolo, anno 325.

Chriſtus ſolam habuit naturam Divinam. Primus Auctor fuit *Valentinus* natione Ægyptius,anno 132.ſecutus eſt *Cerdo* Ponrius apud urbem Synope natus, anno 146. *Apelles* verò docet Chriſtum carnem ſuam ſumpſiſſe ex elementis &c: anno 146. *Priſcillianus* & *Manes* docent, Chriſtum fuiſſe hominem Phantaſticum. Etiam Valentinum fuit ſecutus *Apollinaris* filius, anno 371. Damnatur in eodem Symbolo *Nicano* & in Conc. *Conſtantinopolitano* generali II. in Symbolo, *& homo factus eſt*, anno 381.

Chriſtus uti duas naturas, ita duas perſonas habuit. Auctor fuit *Neſtorius* ex Germanicia urbe Syriæ ortus, anno 428.ſecutus eſt Petrus Gnafæus, anno 471. Damnatur in Conc. gen. *Epheſino* can. 4. anno 431.

Chriſtus ſolam habuit naturam & perſonam Divinam. Auctor fuit *Eutiches* Conſtantinopolitanus anno 448. deinde ſecutus eſt *Dioſcorus* Ægyptius Alexandriæ ortus anno 439. etiam *Acephali* anno 494. etiam *Severus* natione Antiochenus anno 513. Damnatur in eodem *Epheſino*, decretorum cap. 13. & in Conc. gen. *Calcedonenſi*, anno 452.

Chriſtus ſolum corpus non animam habuit. Auctor *Arius*, de quo antea, damnatur in Conc. *Romæ* habito ſub *Damaſo* an. 382. & in *Epheſino* gen. decret. cap. 13. an. 431.

Una ſolum in Chriſto fuit voluntas, nempe Divina. Auctor *Macharius* Syrus an. 678 Damnatur in 6. Synodo gen. in *Trullo* ſeſſ. 17. in qua proſ rtur Symbolum S. Athanaſij, an. 680.

Non Chriſtus ſed Simon Cyreneus fuit crucifixus. Auctor *Baſilides* Ægyptius ex Aleandria ortus anno 74. conſtat contrarium ex ipſo *Conc. Apoſtolorum* ſub D. Petro, anno 41.

Non poſſumus ſperare ſalutem in Chriſto. Auctor fuit quidam *Baſſus* Ægyptius & Alexandriæ ortus anno 110. ſecutus fuit *Petrus Abailardus* de quo antea: Conſtat contrarium ex ipſis *quatuor primis Conciliis* generalibus, quæ D. *Gregorius* affirmat recipienda ſicut quatuor Euangelia.

In Chriſto non fuit Spiritus timoris Domini. Auctor idem *Abailardus*. Hic cum aliis Abailardi erroribus damnatur in Conc *Rhemenſi* ab *Eugenio* II. confirmato, an. 1148.

Chriſtus adhuc vivens lanceatus fuit. Auctor *Petrus Ioannis*, contra Euangelij textum expreſſum: damnatur etiam à Conc. *Vienrenſi*, anno 1311.

Chriſtus non reſurrexit,ſed adhuc reſurget. Auctor fuit *Cerinthus*, de quo in hiſt. Eccleſiaſtica. Damnatur in *Nicano* I. in Symbolo, *& reſurrexit tertia die.*

Chriſtus aſcendit in Cælum ſine carne. Auctor *Apelles*, de quo hiſt. Eccleſ. Damnatur in Conc. gen. *Epheſino* III. cap. 13. anno 431. vide infra plura v. Deus.

CONCILIVM.

Concilia rite congregata nullius ſunt valoris. Hoc docent ab initio hæretici, *Arius*, *Neſtorius*, *Eutiches*, *Ioannes Huß*: poſtea *Lutherus* &c. Damnatur in Conc. *Conſtantienſi* ſub Joanne XXIV. ſeſſ. 4. & 5. an. 1415.

COPVLA HVMANA

Uſus fæminarum eſt communis. Auctor fuit *Simon Magus* Samaritanus anno 35. ſecutus eſt *Nicolaus Diaconus*, etiam *Menander* Samaritanus an. 74. etiam *Saturninus* Antiochiæ natus, anno 60. etiam *Carpocrates*, & *Ebion*, etiam *Cerinthus*: etiam *Cerdo*: etiam *Marcion*: etiam quidam *Florinus* Romæ natus, an. 165. etiam *Piccardus* ex Belgica Gallica ortus

Adamitarum Dux anno 1428. etiam *Vualdenſes*: etiam quidam hæretici *Fraticelli* dicti, quorum magiſter fuit *Hermanus* Ferrarienſis anno 1294. Damnatur in ipſo Conc *Hieroſolimitano* ſub D. Petro, cum aliis Simonis magi erroribus.

Copula carnalis in univerſum non eſt licita, de quo titulo, *nuptiæ* infra dicetur.

Coitus non eſt peccatum, ſed bene oſculum. Auctores *Begardi* & *Beguinæ*, Damnatur in Conc. *Viennenſi* cum aliis erroribus Begardorum anno 1311.

CONFESSIO.

Confeſſio eſt humanum inventum. Auctor primò fuit *Petrus* Hiſpanus Oxomenſis, 1474. ſecutus eſt *Lutherus*. Damnatur cum ſequentibus de confeſſione Sacramentali in Conc. *Conſtantienſi*, & in *Florentino*, ac poſtremò in *Tridentino* ſeſſ, 4. in can. 3, in can. 6. & 7.

Non eſt neceſſarium confiteri peccata Sacerdoti, ſed ſoli Deo. Auctor primus fuit *Iacobus Syrus* apud Antiochiam ortus, anno 452. poſtea etiam *Lutherus*.

Non eſt neceſſaria examinatio ſuæ conſcientiæ ante Confeſſionem, Auctor idem *Lutherus*.

Confeſſio eſt nullius valoris. Auctor *Lutherus*. Damnatur in *Tridentino*, & aliis ſupra notatis.

Confitentes non niſi peracta prius pænitentia debent abſolui. Damnatum in *Petro de Oſma*.

Vide infra *Pænitentia*.

CONFIRMATIO.

Confirmatio non eſt Sacramentum. Auctores ſunt *Græci*, anno 455. ſecuti ſunt *Vualdenſes*, *Vuiclephiſtæ*, nec non *Lutherus* & *Calvinus*. Damnatur pridem in Conc. II. *Hiſpalenſi*, cap. 7. anno 624. ac demum in *Tridentino* *ſeſſ*. 7. *can*. 1.

Non ſolus Epiſcopus eſt miniſter ordinarius confirmationis. Damnatur inter *Wiclefi* errores.

CONSILIVM.

Nullum eſt diſcrimen inter Conſilium & Præceptum, de quo infra titulo, *Præceptum*.

CONTRITIO.

Contritio eſt nullius valoris. Auctor *Lutherus*:

Attritio ex metu gehennæ facit homines deteriores. vide infra *Timor*.

CORRECTIO.

Subditi poſſunt pro libitu corrigere ſuos ſuperiores delinquentes; vide infra *Subditus*.

CREATVRA, CREATIO.

Creaturæ præſertim corporeæ à Deo non ſunt factæ. Docuit *Simon Magus*, etiam *Menander*, & *Saturninus*, etiam *Cerinthus*, & *Manichei*, necnon *Priſcillianus*: quorum aliqui dicunt mundum corporeum factum à principio malo, alij à ſolis Angelis. Damnatur in Conc. I. *Nicæno* & in *Lateranenſi* ſub Innoc. III. anno 1215.

Creaturæ ex ſe malæ ſunt. Auctores fuêre *Manichei* & *Priſcillianiſtæ*, quia ſcilicet à malo principio. Damnatur tam in prædictis, quã in Conc. *Bracarenſi* I. in Hiſpania, an. 563.

Materiam primam non eſſe creatam, ſed ex ſe, docuit *Marcion* hæreticus. Creatas animas diu ante corporum formationem, Origini adſcribitur. Vide *Anima*, *Mundus &c*.

CRVX.

Crux Salvatoris non eſt adoranda, de quo dictum titulo, *Adoratio*, *Chriſtus*, & alibi infra.

D

DECIMÆ.

Decimæ non ſunt Sacerdotibus ſolvendæ. Auctor fuit *Gerardus Parmenſis*, huic adhæret *Ioannes Vuiclepb*, damnatus in Conc. *Conſtantienſi*.

DEVS.

Plures ſunt Dii. Docuerunt *Cerdo*, *Marcion*, *Valentinus*, etiam *Secundus* Valentini diſcipulus, anno 175. & *Ptolomeus* ejuſdem diſcipulus & concivis. Secuti hos fuerunt

Marcus

Marcus, Apelles, Manichai, Albanenſes, & Albigenſes, de quibus ante: Patet manifeſtus error, ex ratione ipſa, ex ſcripturis, ex Conc. *Nicano* I. in Symbolo, *Credimus in unum Deum.*

Deus eſt Corporeus. Auctor dicitur *Tertullianus*, ſecuti *Audiani* qui etiam dicuntur Anthropormophitæ. Patet hic error ex eodē Symbolo Nicæno, & ceteris.

Deus eſt mendax, Auctores *Armeni*, ut refert Guido lib. de hæreſibus. Damnatur diſertè ex Conc. IV. gen. *Calcedonenſi*, & *Lateranenſi* ſub Innocentio III.

Omnia de neceſſitate abſoluta eveniunt. Auctor fuit Petrus *Abailardus*, de qua hæreſi infra tit. *Futurum contingens.*

Sapientia, juſtitia, & alia Dei attributa ſunt ab ipſa Dei eſſentia realiter diſtincta. *Gilbertus Porretanus*, ut refert D. Bernardus Serm. 3. in Cantica. Error ex oppoſito fuit *Eunomii* nullam etiam rationis ſive conceptus diſtinctionem inter ea admitti poſſe, uti refert *Epiphanius*, hæreſi 26.

Non ſunt tres perſonæ in Divinis. Auctor fuit *Noëtius* in Epheſo civitate Græciæ ortus, anno 260, huic adhæſit *Sabellius* in Ptolemaida Lybiæ urbe ortus anno 260. Damnatur in Conc. *Romano* ſub Sylveſtro I. an. 326,

Filius eſt Patre minor. Auctor fuit *Arrius*, ſecutus eſt *Aëtius*, anno 356. etiam *Achatius* anno 309. etiam *Eunomius* Galata &c. anno 381. etiam multò poſt *Petrus Abailardus*. Damnatur in eodem Conc. *Nicano* I.

Filius Dei ignorat ultimum diem. Auctores dicuntur ab ignorantia *Ignoita* malè intelligentes dictum Chriſti Marci 13. *De die autem illo nemo ſcit... neque Filius, niſi Pater*, apud Iſidorum lib. 8. Etym. cap. 5. Damnatur in Conc. *Lateranenſi* ſub Martino I. aliiſque.

Filius non videt Patrem, nec Spiritus ſanctus Filium: Auctor fuit *Origenes* uti ſcribit Epiphanius in Epiſt. ad Joan. Hieroſolymitanum. Damnatur inter ejus errores in *Conc. Romano* ſub Fabiano, anno 254.

Spiritus Sanctus eſt minor Patre & Filio, & eſt mera creatura. Auctor *Macedonius* Conſtantinopolitanus anno 341. Arrianis multum addictus, apud S. *Auguſtinum* lib. de hæreſibus c. 52. Damnatur in Conc. II. gen. *Conſtantinopolitano* ſub Damaſo, anno 381. uti & in *Epheſino* III. *Calcedonenſi* IV. & *Lateranenſi* ſub Innocentio III.

Spiritus Sanctus eſt Anima mundi. Auctor fuit *Abailardus*; de quo D. Bernardus Epiſt. 190. ad Innocentium ſecundum. Hic cum aliis Abailardi erroribus damnatur in Conc. *Rhemenſi* in Gallia anno 1148.

Spiritus Sanctus non procedit à Patre & Filio. Quod docuére *Græci*, & etiam *Armeni*, Damnatur in *Lateranenſi*, anno 1215.

Perſonæ Divinæ circa proprietates negligendæ ſunt. Auctor *Petrus Abailardus*, Damnatus in Conc. *Rhemenſi*, ſupra.

vide *Creatura.*

DIABOLVS,

Diabolus ſuâ naturâ eſt malus. Auctores *Manichæi*, quos ſecutus eſt *Priſcillianus*. Damnatur in Conc. I. *Bracarenſi*, & in *Lateranenſi* ſub Innocentio III.

Diabolus aliquando ab inferno eſt liberandus, Auctor fuit *Origenes*, ut refert S. Auguſtinus de hæreſibus c. 33. Damnatur in *Quinto* Concilio gen. in *Trullo*, ſub Vigilio, anno 553.

Diaboli tentationes fiunt in nobis Contactu lapidum, & herbarum: de quo dicetur titulo *Tentatio.*

E

ECCLESIA.

Soli boni, non mali in Eccleſia continentur. Auctor fuit *Donatus*, ſecutus eſt *Ioannis Huſſ*. anno 1413. Eam hæreſim diu ſepultam demum reſuſcitavit *Lutherus*. Damnatur pridem in Conc. *Conſtantienſi* ſeſſ. 15. in articulis Joannis Huſſ. anno 1415.

Eccleſiam conſtare ex ſolis prædeſtinatis docuerunt *Calviniſta*; ex ſolis Perfectis *Anabaptiſta*, ut ſupra damnati.

Eccleſia poteſt errare. Auctor fuit *Ioannes de*

de Vueſtphalia & damnatur in Conc. *Conſtantienſi* contra Wiclefum.

Epiſtolæ Decretales nullius ſunt valoris. Auctores ſunt *Waldenſes*, ſecuti ſunt *Gerardus*, *Begardi & Beguinæ*, etiam Joannes *Wicleph*, Joannes de *Weſtphalia*, & *Lutherus*. Damnatur in Conc. *Viennenſi* ſub Clemente V. anno 1311. & in *Conſtantienſi* in articulis Wiclefi, anno 1415.

Eccleſiä & eccleſiaſtici homines non poſſunt divitias poſſidere. Auctores *Audjani*, ſecuti ſunt *Waldenſes*, & *Wicleſiſtæ*, etiam *Marſilius* Paduanus anno 1307. nec non *Lutterus*. Damnatur in Conc. gen. *Calcedonenſi* IV. c. 22 Decretorum ſub Leone I & in *Conſtantienſi* ſeſſ. 8. inter articulos Wiclefi, anno 1414.

ELEEMOSINA.

Non licet facere Eleemoſinam Fratribus mendicantibus. Auctor fuit *Joannes Wicleph* qui ſupra, docens eos qui iſtis faciunt eleëmoſynam excommunicari, de quo etiam infra tit. *Mendicitas*.

Eleemoſinarii, licet magni peccatores, ſalvantur. Dogma hoc ſine *Auctore* recenſet S. Auguſtinus de Civ. Dei, cap. 22. & damnatus in *Nicæno* I. anno 325.

EPISCOPUS.

Epiſcopi ſunt pares ſimplicibus Sacerdotibus. Auctor fuit *Aerius* Alexandriæ ortus an. 354. ſecuti ſunt in tames Pauperes de *Lugduno*, *Marſilius* Paduanus, Joannes *Wicleph*, & *Lutherus*. Damnatur in Conc. *Hiſpalenſi* I. I. decretorum cap. 5. & 7. quod fuit confirmatum ab Honorio I. & receptum in 6. Synodo in *Trullo* habita ſub Agathone.

Epiſcopus peccans amittit Epiſcopatum. Auctores *Waldenſes*, nec non *Wicleph*: de quo etiam errore infra tit. *Poteſtas*.

EVANGELIUM.

Euangelium jam ceſſavit. Auctores fuerunt *Flagellantes*, hæretici : & inter eorum errores damnatur in Concilio *Viennenſi* anno 1311.

Euangelium ſolum litteraliter ab Apoſtolis fuit prædicatum. Auctor fuit Abbas *Joachim* : inter ejus errores decretorum cap. 20. damnatur in *Lateranenſi* ſub Innocentio III.

Euangelium non eſt lex. Auctor *Martinus Lutherus*, ſecutus eſt *Philippus Melancthon* an. 1530. etiam Joannes *Brentius* Germanus, anno 1540. Damnatur in *Tridentino* ſeſſ. 6. can. 20.

EUCHARISTIA.

Ex pane non poteſt confici Sacramentum Euchariſtiæ. Auctores fuerunt *Catl. ...* Manis Diſcipuli. Damnatur in *Florentino*, anno 1439.

Non in Azymo, ſed fermentato corpus ſuum Chriſtus confecit. Auctores ſunt *Græci*, ſecuti ſunt *Armeni*. Repugnat definitioni Concilij *Florentini*, in decreto Unionis Græcorum cum Eccleſia Latina.

Modus Conſecrandi Eccleſiæ Romanæ non eſt verus modus. Auctores ſunt *Waldenſes*. Damnatur etiam in *Florentino*, anno 1439.

Corpus & Sanguis Chriſti realiter non continentur ſub ſpeciebus panis & vini. Docuerunt hoc pridem *Armeni*, etiam *Berengarius* Gallus Andegavenſis anno 1006. etiam Joannes *Wicleph*, *Almaricus*, & Joannes *Oecolampadius*, ac *Ioannes Calvinus*. Poſt alia damnatur in Concilio *Tridentino* ſeſſ. 3. cap. 1.

Poſt Conſecrationem, manet idem panis. Auctores *Wicleph* & *Lutherus* Damnatur contra Wiclefum in Conc. *Conſtantienſi*, & contra Lutherum in *Tridentino* ſeſſ. 3. cap. 4. can 2.

Pro Calicis conſecratione non eſt apponendũ vinum, ſed ſola aqua. Auctores *Aquarii* apud S. Auguſtinum, quorum quis fuerit magiſter, non legitur. Repugnat Concilio *Lateranenſi*, & demum *Tridentino* ſeſſ. 3. cap. 4.

Nullo modo eſt Aqua apponenda in calice. Auctores ſunt *Græci*, Armeni inſuper ſecuti ſunt. Repugnat Conc. III. *Carthaginenſi*, & *Florentino* in decreto de unione Armenorum.

Sacramentum Euchariſtiæ nec prodeſt, nec lædit. Auctores ſunt *Meſſaliani*, quos ſecuti ſunt *Armeni*. Damnatur in *Tridentino* ſeſſ. 3. cap. 2. can. 5.

Sacramentum Euchariſtiæ majorem habet vim feria quinta majoris hebdomadæ. Auctores

Auctores fuerunt *Græci*. Repugnat *Florentino*, in decreto de unione Græcorum.

Sacramentum Euchariſtiæ ſumi poteſt à peccatore ſine confeſſione, Auctor *Lutherus*, aliique ſequaces. *Tridentino* ſeſſ. 3. cap. 7. declarante ſolam fidem non eſſe ſufficientem præparationem ad hoc Sacramentum &c.

Peccator non recipit corpus Chriſti. Recitatur hic error à Petro Lombardo lib. 4. ſent. diſt. 9. Damnatur in *Tridentino* ſeſſ. 3. cap. 7. can. 11.

Corpus Chriſti non eſt in Euchariſtia, niſi in ſolo uſu. Auctor præcipuè fuit *Martinus Buzerus* Germanus, & *Lutherus*, anno 1530. Damnatur in eodem *Tridentino* ſupra cap. 6. can. 7.

Communio debet fieri ſub utràque ſpecie. Auctores ſunt *Græci*, his adhæſit *Petrus Dreſenſis* Bohemus, anno 1428. etiam *Lutherus*. Damnatur pridem in Conc. *Conſtantienſi* ſeſſ. 13.

Vide infra *Miſſa*.

EVNVCHVS.

Ad bene Deo ſerviendum oportet, ut quiſque ſit caſtratus. Auctor fuit quidam *Valeſius* Arabs anno 230. Reprobatur in Conc. *Nicæno* I. can. 1. & in Conc. *Romano* inter errores Origenis, anno 254.

EXCOMMVNICATIO.

Cenſuræ nullius ſunt valoris. Auctor fuit Joannes *Wicleph*, ſecuti ſunt Joannes *Huſſ*, & *Lutherus*. Damnatur pridem inter errores Wiclefi in Conc. *Conſtantienſi*.

EXORCISMVS.

Omnes Benedictiones, quas facit Eccleſia, ſunt ſpernendæ. Auctores ſunt *Waldenſes*, & ſequentes *Wiclephiſta*. Inter alia Conc. *Toletanum IV.* ſub Honorio I. ſuorum decretorum cap. 8. Benedictionem Cerei Paſchalis approbat, & mandat.

F

FATVM.

Hominum actiones ſunt fato adſcribendæ. Auctor fuit *Bardeſanis*, an. 175. ſequutus eſt *Priſcillianus*. Damnatur in Conc. *Bracarenſi* 1. ſuorum Decretorum cap. 9. an. 563. Vide infra V. *Libertas*.

FIDES.

Nil credendum eſt, quod excedat noſtri intellectus virtutem, Auctor fuit Petrus *Abailardus*: cum quo hic error damnatur in Conc. *Rhemenſi* anno 1148.

Habentes ſolam fidem; licet peccatores maximi, ſalvantur. Auctor eſt *Eunomius*, ſequutus eſt *Lutherus*. Damnatus in *Tridentino* ſeſſ. 6. cap. 3. 4. &c. & can. 9.

Fides amittitur per quodlibet peccatum mortale. Auctor eſt *Lutherus*. Damnatur ibidem in *Tridentino* cap. 15. ac can. 28.

Licitum eſt exterius fidem negare inſtante perſecutione: & ſufficit eam in animo ſuo interius retinere. Damnatur ut hæreticum in Conc. *Romano ſub Cornelio Papa*, uti patet ex Baronio ad annum 254. contra Eliſaitas.

FIDVCIA.

Fiducia gratiæ nullo modo, vel gloriæ aſſequendæ, poteſt collocari in noſtris operibus. Auctor eſt *Lutherus*. Damnatur in eodem *Tridentino* ſeſſ. 6. cap. 16. & can. 26. ac 32.

FORNICATIO.

Coitus inter ſolutos non eſt peccatum mortale. Auctores ſunt *Græci*. Damnatur in *Florentino* inter Græcorum errores.

FVTVRVM CONTINGENS

Omnia, quæ fiunt, fiunt neceſſitate abſolutâ. Auctor fuit *Petrus Abailardus*, ſequuti ſunt *Vuicleph*, & *Lutherus*. Damnatur

in Conc. *Conſtantienſi* ſeſſ. 8. art. 27. inter *Wiclefi* errores.

G.

GRATIA.

HOmo poteſt ſine Chriſti gratia Dei præcepta adimplere, & ſuis meritis vitam æternam conſequi. Auctor fuit *Pelagius*. Damnatur in Conc. *Milevitano* II. præſente S. Auguſtino ſub Innocentio I. & in *Tridentino* ſeſſ. 6. can. 1. 2. 3.

Illi, qui plena fide Baptiſmum acceperunt, non poſſunt amplius peccare. Auctor fuit *Iovinianus*, ſequuti ſunt *Pelagius*, & *Lutherus*. Damnatur in *Milevitano II.* ſupra. Et in *Tridentino* ſeſſ. 6. can. 23.

Homo juſtus ſcit ſe eſſe in gratia; & ad hoc credendum eſt obligatus. Auctor fuit *Lutherus*. Sequutus eſt Huldricus Zuinglius, anno 1525: etiam *Ioannes Calvinus*, an. 1534. etiam *Andreas Oſiander* anno 1530. Damnatur in *Tridentino* ſeſſ. 6. cap. 9. & can. 13. ac 14.

Semipelagiani hæretici inſuper docuerunt Deum *primam gratiam* tribuere intuitu meritorum naturalium præcedentium. *Calvinus* docuit hominem in ſtatu naturæ lapſæ gratiæ medicinali ex neceſſitate conſentire. De Gratia vide plura damnata in hoc Opere *tom.* 1. *tract.* 2. *cap.* 2. §. 1. 2. *& ſeq.*

H.

HÆRETICUS.

OMnes hæretici, benè ſentiunt. Auctores ſunt quidam dicti Rhetorici, non nominato certo auctore. Eſt apertè contra Conc. *Nicænum* I. quod damnat Arium utpotè hæreticum, & contra reliqua Concilia quæ hæreticos ſemper damnarunt.

Hæretici non ſunt aliqua penâ corporali puniendi, ſed judicio divino relinquendi. Auctores ſunt *Lutheri Diſcipuli*. Patet contrarium ſemper ex praxi Eccleſiæ, & Conc. *Conſtantienſi* cujus ſententiâ Joannes Huss ut hæreticus combuſtus.

Ille dicendus eſt hæreticus, qui quovis modo peccat lethaliter. Hæreſis hæc refertur apud *Eimericum* in direct. inquiſ. *Conciliis Vniverſis* hæreticos præ aliis peccatoribus inſectantibus.

HORÆ CANONICÆ.

Fruſtra tempus teritur in decantandis horis diurnis & nocturnis. Auctores ſunt *Waldenſes*, ſequuti ſunt *Vuiclephiſtæ*. Contrarium patet in Conc. *Agathenſi* peculiariter præſcribente modum quo Horæ decantentur, decretorum cap. 21. anno 506.

I.

INCARNATIO.

REdemptoris hominum titulum Chriſto propriè competere negabat *Petrus Abailardus*. Cujus impium errorem demonſtrat fusè S. Bernardus in *Epiſt.* 91. ad Innocentium Pont. Vide de his *Chriſtus*, *Maria virgo &c.* Vide etiam ſupra plures Errores de *Incarnatione verbi* pag. 230.

IMAGO.

Imagines omnes ſive Chriſti, ſive Sanctorum ſunt ab Eccleſias tollendæ. Auctor fuit *Felix* quidam Urgelitanus, Anno 708. ſequuti fuerunt multi *Græci* Imperatores, etiam *Vualdenſes & Vuiclephiſtæ*, etiam Andreas *Carolſtadius* an. 1520. etiam *Balthaſſar Hiebanaiter*, An. 1534. & Hæretici moderni. Damnatur ab initio Eccleſiæ in Conc. gen. *Nicenis* I. An. 325. & in *Nicæno* II. ſub Adriano I. An. 786.

Imago Dei, ad quam factus eſt homo; eſt in corpore non in anima. Hanc aſſertionem tanquam hæreticam damnavit Eccleſia in *Concilio* Romæ celebrato ſub *Sylveſtro* Pontifice & Conſtantino Imp. an. 320.

Iejunium V. ſupra tit. *Abſtinentia*.

INDVL-

INDVLGENTIA.

Indulgentiæ ſunt piæ fraudes fidelium, Auctores primi *Waldenſes*, ſequuti ſunt Joannes *Wiclepb*, & *Lutherus*. Damnatur pridem in *Lateronenſi* ſub Innoc. III. an. 1215. & in *Conſtantienſi* ſeſſ. 8. inter *Wiclephi* errores. Vide infra *Purgatorium*.

INFERNVS.

Non datur infernus. Auctor *Almaricus*, ſequuti ſunt *Albanenſes*, & Hermanus *Riſuichius*; & damnatus error, in Conc. *Florentino*, anno 1439.

Pœna inferni non eſt perpetua, Auctor *Origines*, ſequuti ſunt *Armeni*, apud Guidonem in ſumma de hæreſibus. Damnatur in *Concilio Romæ* habito ſub *Fabiano*, & *Cornelio* Pont. an. 254.

Chriſtus ad infernum non deſcendit. Refertur à S. Auguſtino, Philaſtrio, Guidone in libris ſuis de hæreſibus; & damnatur in Conc. *Lateranenſi*, anno 1300.

INIMICVS.

Inimicus poteſt bonâ Conſcientiâ decipi & illi damnum inferri. Ita *Græci*, & ſic inter eorum errores damnatur in Conc. *Calcedonenſi*, anno 456.

INIVRIA.

Non licet Chriſtianis, petere coram Judice Reparationem Injuriæ. Auctor fuit *Lutherus*, & damnatur in *Trid.* ſeſſ. 9. Vide infra, *Occiſio*, *Reſtitutio*.

IOANNES BAPTISTA.

Joannes Baptiſta fuit damnatus, quia non in Chriſtum credidit. Auctores fuere *Manichæi*, quia ſcil. miſit diſcipulos qui interrogarent, *Tu quis es?* Damnatur in Conc. *Calcedonenſi*, anno 452.

IVDAS.

Peccatum Judæ de Chriſti proditione, fuit Beneficium generis humani. Auctores fuerunt *Cajani*, qui referuntur à S. Auguſtino, & Tertulliano, qui eos vocat *Chaldæos* in lib. de hæreſibus. Hæc maligna hæreſis damnatur in ipſo Conc. *Hieroſolymitano* ſub D. Petro, cujus acta Euangeliſta Lucas deſcribit in actis Apoſtolorum.

IVDICIVM.

Nullum erit Iudicium extremū. Auctores *Gnoſtici* Nicolai diſcipuli, vel Barberiani dicti: ſunt ſequuti *Floriani*, *Manichæi*, & *Priſcilianitæ*. Damnantur in Conc. I. Generali *Nicæno*: & damnatos reperies in Symbolo Conc. Gen. *Conſtantinopolitani*, anno 381.

Univerſale Iudicium jam eſt factum. Auctores ſunt *Albanenſes*. Reprobatur in Conc. IV. gen. *Calcedonenſi* ſub Leone I. anno 452.

IVDEX.

Nullus Iudex poteſt aliquem damnare ad pœnam aliquam. Auctores *Waldenſes*: & damnatur in Conc. *Conſtantienſi* ſeſſ. 8. inter alios Wiclefi errores, anno 1415.

IVRAMENTVM.

Nullus Chhriſtianus poteſt Iurare. Auctores *Waldenſes*, ſequuti ſunt *Catbariſtæ*, & *Pſeudo Apoſtoli*. Damnatur in Conc. *Niceno* I. anno 318. & in *Conſtantienſi* ſeſſ. 8. inter errores Wiclefi, ordine art, 43,

Licitum eſt perjurium. Auctor *Priſcillianus*: ſunt ſequuti quidam Apoſtolici, ſeu *Apoſtatici* an. 260. etiam *Flagellantes*. Damnatur in Conc. *Bracarenſi* I. inter alios Priſcilliani errores, an. 563.

IVSTVS.

Semel per Baptiſmum Iuſtificati non poſſunt amplius peccare: Auctor *Iovinianus*, adhæſit *Pelagius*, uti patet ex S. Auguſtino de hæreſibus C. 87. Damnatur in Conc. *Mediolanenſi* ſub S. Ambroſio authoritate Syricii Pont. anno 396.

Juſtus in omni bono opere peccat, Auctor *Lutherus*, de quo etiam tit. *peccatum*.

Omnis homo juſtus eſt certus de ſua juſti-

ſtificatione. Auctor *Lutherus*, & damnatur in *Trid. ſeſſ. 6. cap. 9.*

L.

LABOR.

NUllum opus manuum eſt monachis licitum, etiam victus causâ. Auctores *Meſſaliani*, ſequuti *Waldenſes*, damnatur in Conc. *Carthaginenſi* IV. an. 398.

Monachi debent ſibi victum parare operibus manuum. Auctor fuit *Guilielmus de ſancto Amando*, anno 1216. ſequuti ſunt Ioannes *Wiclephus*, & *Lutherus*: & damnatur in Conc. *Conſtantienſi*, an. 1415.

LEX.

Lex antiqua ſervanda eſt cum novâ. Auctor *Cerinthus*, ſequutus eſt *Ebion*. Damnatur in *Conc. Apoſtolorum* ſub D. Petro.

Lex antiqua eſt mala, quia eſt à malo principio. Auctor fuit *Cerdo*, ſequuti ſunt *Marcion, Cajani*, & *Manichei*. Damnatur ac Conc. IV. *Chalcedonenſi*, an. 452.

Omnis homo in ſua lege poteſt ſalvari. Recitatur ſine. Auctore hæc hæreſis à Turrecremata lib. 1. de ſumma Eccleſiæ cap. 21. Damnatur in Conc. *Lateranenſi*, an. 1215.

Wiclephi error fuit, ſuperiores Eccleſiaſticos, aut civiles, nullam habere authoritatem Leges condendi, inter alios ipſius errores damnatus.

LIBERTAS.

Nulla ineſt libertas humano Arbitrio, Docuerunt id *Bardeſanes*, *Manichei*, *Priſcillianus*, *Petrus Abailardus*, Ioannes *Wiclephus*, *Calvinus* & *Lutherus* ſaltem ad opera gratiæ, Damnatur in *Tridentino* ſeſſ. 6. can. 4. 5. 6.

Homo poſt gratiam deperditam, non poteſt non peccare. Auctor eſt *Lutherus*, contra *Trid.* ſupra can. 7.

Homo poſt gratiam Baptiſmi acceptam non poteſt amplius peccare. Auctor eſt *Jovinianus*, ſequutus eſt *Pelagius*. De quo errore *S. Hieronymus* contra Jovinianum lib. 2. & *S. Aug.* de hæreſib. cap. 87.

LINGVA.

Ante ædificationem Turris Babel fuerunt linguæ diverſæ. Auctor *Philaſter*, de quo S. Auguſt. lib. de mirabilibus S. Scripturæ, eſt contra illud Gen. 11. *Terra fuit Labii unius.*

M.

MALVM.

MAlum eſt à Deo, & Deus facit malum. Auctor fuit *Florinus*, huic adhæſit *Blaſtus*, anno 180. Romanus presbyter, apud Euſebium lib. 5. hiſt. eccleſ. cap. 2. Et damnatur in Conc. 4. *Calcedonenſi*, an. 452.

Aliquæ creaturæ ex ſe ſunt malæ, & ſunt non à Deo, ſed à malo principio: Auctor *Cerdo*, ſequuti ſunt *Manichæi*. De hoc *S. Auguſt.* de hæreſib. cap. 21. & damnatur in *Calcedonenſi* ſupra,

Deus non facit aliquod malum, qualecumque malum illud ſit. Auctor fuit *Coluthus*, Anno 315. Damnatur hic ejuſque error in Conc. 1. *Nicano*, anno 325.

Mali Reges, ac mali Prophetæ procedunt a Juſſione Dei. Auctor non nominatur, ſed damnatur hoc error in Conc. 1. *Nicano* an. 325. ut ſupra.

MARIA VIRGO.

Beata Virgo Maria poſt Chriſti nativitatem fuit à Joſepho carnaliter cognita: Auctor *Elvidius* Capadox, Anno 355. huic adhæret *Iovinianus*, apud S. Aug. lib. de hæreſib. Damnatur in Conc. *Mediolan.* præſente S. Ambroſio & Legatis Syricii Papæ, an. 390.

Beata Virgo Maria non eſt Dei Mater, ſed alicujus hominis Iuſti. Damnatur in Conc. III. *Epheſino* anno 431.

Beatam Virginem purum hominem peperiſſe prædicabat hæreticus *Neſtorius*; adeoque

que Dei Matrem dici non debere. In alterum extremum declinavit *Eutiches* docens poſt Incarnationem non modò unam eſſe in Chriſto perſonam, ſed etiam unam Naturam ſive per compoſitionem, ſiue per converſionem in unam utriuſque naturæ divinæ ac humanæ. Vide *Chriſtus*.

MARTIRIVM.

Licet tempore perſecutionis negare Chriſtum. Auctor fuit *Baſilides*, ſequuti ſunt *Elceſai*. Damnatur in Conc. I. *Nicano*. anno 325.

Se interimentes ob aliquod peccatum per ſeipſos perperratum, ſunt verè martyres. Auctores *Donatiſta*: Et damnatur in Conc. *Romano* ſub Melchiade Papa, an. 313.

Interimentes ſe ſive per ſe, ſive per alios ſunt verè martyres. Auctores ſunt *Circumcelliones* genus hominum agreſte ut refert S. Auguſt, de hæreſib. cap. 69. Damnantur in Conc. I. *Carthaginenſi*, an. 348.

Matrimonium, Vide Nuptiæ.

MELCHISEDECH.

Melchiſedech fuit Chriſtus. Auctor fuit *Hierax*, anno 278. in Ægypto, apud Epiphanium hæreſi 67. & ſatis damnatur in ipſo Symbolo Conc. *Nicani* I. anno 325.

MENDACIVM.

Licitum eſt mentiri pro ſalvanda vita, aut pro aliquo magno beneficio alicui impendendo, etiam causâ humilitatis. Auctor *Joannes Caſſianus*, anno 404. uir in aliis admodum præſtans. Reprobatur hic error in Conc. IV. *Calcedonenſi* an. 452.

MRNDICITAS.

Mendicitas eſt ex lege illicita. Auctor fuit Joannes *Wicleph*, adhæſit *Lutherus*, Monachorum mendicantium hoſtes implacabiles. Damnatur in Conc. *Viennenſi* an. 1311. Vide infra tit. *Monachatus*, *Votum* &c.

MERITVM.

Nullum eſt hominis meritum ad gloriam aſſequendam. Auctor *Lutherus*. Et damnatur in *Trident*. ſeſſ. 6. cap. 16. & alibi.

Homo ſuâ virtute, ſine gratia Dei, vitam æternam promeretur. Auctor *Pelagius*, contra quem pridem S. Auguſtinus, & poſtea *Tridentinum* ſeſſ. 6. cap. 9. & can. 1.

Vide hic infra plures errores tit. *Opera*.

MIRACVLVM.

Nulla verè Miracula in Eccleſia fiunt. Auctores *Waldenſes*, & damnatur pridem in Conc. I. *Nicano*, & ſæpius poſtea.

MISSA.

Miſſa non eſt fundata in Euangelio, nec eſt à Chriſto inſtituta, ſed eſt merum juventum humanum. Auctor Ioannes *Vuiclephus*, *Berengarius*, & alii recentius: damnati in Conc. *Conſtantienſi*, *Tridentino*, &c.

Miſſa non eſt ſacrificium. Auctor eſt *Lutherus*, ac *Calvinus*. Et damnatur à variis Conciliis *Epheſino* Generali III. *Lateranenſi*, *Tridentino*, &c.

Miſſa non poteſt offerri pso peccatis, nec prodeſt vivis, nec defunctis. Auctor *Lutherus*: Damnatur in Conc. *Tridentino* ſeſſ. 6. & can. 3. anno 1562. Vide ſupra *Euchariſtia*.

MONACHATVS.

Monachi mendicantes ſunt inventi à malo dæmone. Auctores *Waldenſes*: etiam *Guilielmus de S. Amando*, etiam Joannes *Wicleph*, & *Lutherus*. Vide infra tit. *Votum*.

MVLIER.

Mulier poteſt promoveri ad Sacerdotium. Auctores ſunt quidam dicti *Pepuſiani*, apud S. Auguſtinum de hæreſibus cap. 27. Errorem hunc poſt annos 1300. renovavit *Lutherus*, & damnatur in *Tridentino* ſeſſ. 7. can. 7.

Mulier poteſt eſſe Caput Eccleſiæ. Error eſt Proteſtantum in Anglia, & à Catholicis omnibus reprobatus.

MVNDVS.

Materia ex qua mundus eſt factus, eſt Deo cœterna. Auctores *Galata*, ſequuti ſunt:

ſunt *Albanenſes*, & Germanus *Riſuich*. Damnatur in Conc. I. *Nicano*, & aliis, & poſtea in *Lateranenſi* ſub Innoc. III. an. 1215.

Mundus non finietur. Auctores *Albanenſes*, contra illud Conc. Nicæni, *Qui venturus eſt judicare vivos & mortuos & ſæculum per ignem:* & magis determinatur in Conc. *Conſtantinopolitano* II. an. 381.

Mundus non eſt à Deo creatus, ſed ab Angelis. Auctor fuit *Simon Magus*, cui adhæſiſſe traditur *Saturninus*, & *Manander*, & *Cerinthus*. Contra *Nicanum* I. aſſerit, Deum eſſe creatorem viſibilium & inviſibilium omnium.

Mundus poſt mortuorum reſurrectionem eſt manſurus in eodem quo nunc eſt Statu. Qui error recitatur à *S. Auguſtino* de hæreſib. cap. 67. & ſatis refellitur Matthæi 24. *Cælum & terra tranſibunt.*

N.

NVPTIÆ.

Nuptiæ ut tales ſunt illicitæ. Auctor fuit *Tatianus*, apud S. Hier. contra Iovin. ſecuti ſunt *Manichæi*, *Adamiani*, *Aeriani*, *Priſcillianus*. Et reprobatur in illis *Scripturis*, & *Conciliis*, quæ prohibent virum ab uxore diſcederet, & contra.

Non ſunt concedendæ ſecundæ nuptiæ. Auctor fuit *Novatus* Romanus, anno 254. ante Novatum id docuit *Montanus*, poſtea ſequuti ſunt *Tertullianus* & Græci. Sed damnatur in Conc. I. *Nicano*, & in *Florentino*, an. 1439.

In nuptiis non eſt Sacramentum. Auctores ſunt *Armeni*, ſequitur *Lutherus*; Et damnatur pridem in Conc. *Conſtantienſi*, anno 1415.

Licitum eſt tenere duas uxores matrimonio copulatas, Auctores ſunt *Adamiani* apud Æneam ſylvum de Origine Bohemorum: Et damnatur in *Tridentino* ſeſſ. 8. can. 2. an. 1563.

Fedus nuptiarum poteſt pro libito conjugum diſſolvi. Auctor Primus fuit *Montanus*, ſequuntur Græci, Priſcillianus, Gerardus, & *Lutherus*. Damnatur in *Tridentino* ſeſſ. 8. can. 5.

Nuptiæ æquantur Virginitati, vide infra tit. *Virginitas*.

O.

OBEDIENTIA.

Non eſt præſtanda Obedientia ſuperioribus legitimis. Auctores *Waldenſes*, & *Wiclephiſtæ*, docuerunt idem *Begardi*, & *Beguinæ*, & *Lutherus*. Contrarium ſatis colligitur ex *Tridentino* ſeſſ. ultima de delectu ciborum, præcipiente ſuperioribus obedientiam.

OCCISIO.

Nullus homo juſtè poteſt Occidi etiamſi fiat præcepto Legitimi Iudicis. Auctores *Waldenſes*, ſequitur *Nicolaus Calerus* an. 1431. Damnatur in *Florentino*, anno 1439.

Licet occidere ſeipſos pro palma Martyrii aſſequenda. Auctores *Circumcelliones* ex Donatiſtis orti: & damnati in Conc. I. *Carthaginenſi*, anno 348. ut ſupra.

Licet occidere Tyrannum per inſidias, etiam cum fide data ſub juramento, de quo infra tit. *Tyrannus*.

OPERA.

Omnia Opera Bona ab homine etiam juſto facta ſunt peccata. Auctor eſt *Lutherus*: & damnatur in *Tridentino* ſeſſ. 6. can. 25.

Nullum opus eſt Bonum niſi fiat puro corde, & Sincero Amore. Auctor fuit pridem *Bugaurius* Italus, & reprobatum vide in *Tridentino* ſeſſ. 6. can. 31.

Hominis perfecti non eſt benè operari, ſed imperfecti. Auctores *Begardi* & *Beguinæ*, poſtea *Lutherus*: damnatur pridem in Conc. *Viennenſi*, an. 1311.

Nullum Opus bonum humanum eſt vitæ æternæ

æternæ meritorium. Auctor *Lutherus*. Pridem reprobatur in Conc. *Lateranenſi* ſub Innoc. III. & in *Tridentino*. *Seſ.6.Can.32*.

Vide ſupra plures errores de Operibus & Meritis pag. 226. ſeſſ. 6. can. 32.

ORATIO.

Sola Oratio ſufficit ad vitam æternam. Auctores *Meſſaliani*: quod ſatis damnat *Tridentinum* ſeſſ. 7. can. 5. contra aſſerentes, baptiſmum non eſſe neceſſarium ad ſalutem.

Numquam ceſſandum eſt ab Oratione. Auctores *Meſſaliani*, quos & reprobat S. Auguſt. de hæreſib. cap. 57. & Conc. *Nicenum* I. damnans eorum errores.

Oratio prorſus inutilis eſt. Docuerunt *Pelagius*, Petrus *Abailardus*, Joannes *Vuiclepb*, & Joannes *Huſſ*. Quod damnat Conc. IV. *Toletanum*, & Conc. I. *Milevitanum*.

Orandum eſt in univerſali, non pro particulari perſona. Auctor Joannes *Vuiclephus*. Damnatus in Conc. *Conſtantienſi*, an. 1415.

ORDINIS SACRAMENTUM.

Ordo nec eſt *Sacramentum*, nec confert gratiam. Auctor *Lutherus*: & dudum damnatur hic error in Conc. IV. *Carthaginenſi*. anno 398.

Cataphryga & Collyridiani hæret. docebant etiam mulieres poſſe ſacris Ordinibus initiari. V. *Sacramentum*.

P.

PAPA.

Papæ poteſtas nulla eſt. Auctores ſunt *Græci*, ſequuti ſunt, *Armeni*, *Vualdenſes*, *Marſilius* Paduanus, & *Lutherus*. Damnatur pridem in Conc. *Conſtantienſi* ſeſſ. 8. anno 1415.

Papa nullam extra ſuam Diœceſim habet poteſtatem. Auctor fuit *Marcus Antonius de Dominis*, anno 1552. qui tandem factus Archiepiſcopus Spalacenſis à Paulo V. poſtea in Eccleſiam errorum venena evomuit, retractavit &c. Damnatus eſt pridem ille error in Conc. *Conſtantienſi* contra *Vuiclephum*, ſeſſ. 8. art. 41.

Papa niſi ſit Bonus & ſanctus, nullam omnino habet in Eccleſia Dei auctoritatem. Auctores *Pſeudo-Apoſtoli*, ſecuti ſunt *Vuiclephiſtæ*, & Ioannes *Huſſ*. in *Conſtant* damnati. De hoc etiam infra tit. *Poteſtas*.

PASCHA.

Paſcha ſemper celebrari debet Decimâ quarta luna, quacumque die venerit. Auctor fuit *Blaſtus* &c. & damnatur in Conc. I. *Niceno*, declarante debere die *Dominica* celebrari.

PAUPERTAS.

Nullus poteſt pervenire ad regnum cælorum niſi ſit pauper. Auctores ſunt *Apoſtolici*, de quibus S. Auguſt. de hæreſib. cap. 40. & Conc. *Conſtantienſe* cum erroribus Wiclephi hunc etiam damnavit.

Sola paupertas eſt ſufficiens ad omnia peccata delenda. Auctor fuit quidam *Guilielmus Cornelii* Brabantinus anno 1334. & error damnatus in Conc. *Conſtantienſi* in Wiclephi art. 44.

Paupertas omnino eſt inutilis. Auctor fuit *Deſiderius* Longobardorum Rex anno 756. & tutatus eſt *Guil. de S. Amando*: damnavit Concilium *Viennenſe*, anno 1311.

Viri Eccleſiaſtici debent eſſe pauperes, & ſolâ contenti Eleemoſynâ. Inter errores Wiclefi damnatur in Conc. *Conſtantienſi* ſeſſ. 8. art. 44.

PECCATUM.

Non datur peccatum originale. Auctor fuit *Pelagius*, docuerunt etiam *Albanenſes* & *Armeni*. Damnatur in Conc. I. *Milevitano*, & in *Tridentino* ſeſſ. 5. in decreto de peccato originali.

Omnes homines ob peccatum originale ante Chriſti paſſionem fuerunt damnati. Auctores *Armeni*: & damnatur in Conc. *Florentino* anno 1439.

Pec-

Peccatum originale conſiſtit in ſola concupiſcentia, ſive inordinatione potentiarum &c. Damnatur in *Luthero* & *Calvino.*

Peccatum non eſt à libero hominis arbitrio, ſed à malo dæmone. Auctor *Valentius*, ſecuti ſunt *Albanenſes*, *Manichæi*, & *Armeni*, uti refert Guido Carmelita in ſumma de hæreſibus: & damnatur in Conc. IV. *Calcedonenſi*, anno 451.

Omne opus bonum, ſaltem reproborum aut infidelium, eſt peccatum. Auctor eſt *Lutherus*: & damnatur in *Tridentino* ſeſſ. 6. cap. 16. & can. 25.

Nullum peccatum licet graviſſimum imputatur homini habenti fidem. Author eſt *Lutherus*: & damnatur in *Tridentino* ſeſſ. 6. cap. 7. & 8. & Can. 9.

Aliqua ſunt peccata irremiſſibilia; quæ à nullo Sacerdote prorſus abſolvi poſſunt. Auctores ſunt *Armeni*, apud Guidonem ſupra: & damnatur in *Florentino*, an. 1439.

Nullum peccatum capitale eſt tolerandum, etiamſi toleretur gratia evitandi majus malum. Auctores *Vualdenſes*, apud Æneam Sylvium, & damnatur in Conc. IV. *Toletano* ſuorum decret. cap. 2. an. 633.

Omnia peccata ſunt paria. Auctor *Iovinianus*, & refert S. Aug. lib. de hæreſibus cap. 52. & damnatur in Conc. *Mediolanenſi*, an. 390.

Semel per gratiam Juſtificati, non poſſunt amplius peccare. Auctor *Iovinianus*, ſequuntur *Pelagius*, *Begardi* & *Reguinæ*: & damnatur in Conc. *Viennenſi*, an. 1311.

Nullum eſt peccatum mortale præter incredulitatem. Auctor fuit *Lutherus*: Damnatur in *Trid.* ſeſſ. 6. cap. 15. & Can. 27.

Nulla eſt differentia inter peccatum mortale & veniale. Auctor *Calvinus*, & *Lutherus* docens omne peccatum eſſe mortale: Damnatur in *Trid.* ſeſſ. 4. cap. 5. can. 7. de Sacram. Pænit.

Differentia peccati mortalis & venialis eſt ignota, Auctor fuit Joannes *Vuicleph.* contra eſt *Tridènt.* ſeſſ. 6. can. 17.

Deum eſſe authorem Peccati aſſerunt *Calviniſtæ*, in *Trid.* damnati &c.

Vide ſupra de *Peccatis* plures Errores: pag. 227.

PEREGRINVS.

Non eſt impendenda Peregrinis humanitas. Auctor fuit *Diotrephes* Epheſinus anno 75. & damnatur in Conc. *Antiocheno*, anno 266.

POENITENTIA.

Non ſunt tres partes pænitentiæ, ſed eſt tantum nova vita. Auctor fuit *Lutherus*: damnatur in Conc. *Florentino*, & in *Tridentino* ſeſſ. 6. cap. 4. Can. 30.

Non eſt Sacerdotibus tradita poteſtas remittendi peccata. Damnatur ſupra à *Trident.* in Luthero & Calvino.

Pænitentia, quæ oritur ex timore gehennæ eſt noxia & inanis. Docuit *Lutherus*: repugnat illi *Tridentinum* ſeſſ. 6. can. 8.

Semel lapſi in peccatum, quantumlibet pænituerint nunquam veniam ſunt conſecuturi. Auctor eſt *Montanus*, ſequitur *Novatus* Catharorum magiſter. Damnatur in Conc. *Romano*, an. 255. & *Niceno* I. an. 325. & *Trid.* ſeſſ. 6. cap. 14. & Can. 29.

Vide ſupra *Confeſſio*,

POTESTAS.

Omnis poteſtas tam laicalis, quam eccleſiaſtica per peccatum mortale amittitur. Auctores *Apoſtolici*, ſecuti *Waldenſes*, & *Vuiclephiſtæ*. Damnatur in *Conſtantienſi* ſeſſ. 8. & Trid. ſeſſ. 7. Can. 12.

Vide hic alios Titulos, *Pontifex*, *Eccleſia*; *Mulier* &c.

PRÆCEPTVM.

In lege Evangelica nullum eſt præceptum. Auctor *Lutherus*: contra eſt *Tridentinum* ſeſſ. 6. cap. 11. & Can. 19. & 20.

Nullum eſt diſcrimen inter Præceptum & Conſilium. Auctores ſunt *Lutherani*, an hoc à ſuo Magiſtro Luthero acceperint, ignoratur. Damnatur in Conc. *Florentino*, an. 1439.

Nihil

Nihil eſt Deo gratum, niſi quod eſt ab eo præceptum. Auctores ſunt *Lutherani*: ſecutus Joannes *Spangebergus* Germanus anno 1536. in ſua Margarita Theologica tit. de Conſiliis, Damnatur in *Tridentino* ſeſſ. 6. cap. 16.

Deus nobis impoſſibilia præcepit, ut amare Deum & proximum &c. Auctor eſt *Lutherus*. & damnatur in *Tridentino* ſeſſ. 6. cap. 11. Can. 18.

PRÆDESTINATIO.

Piè viventibus non prodeſt bonorum operum labor, niſi à Deo ſunt ordinati ad vitam æternam. Creditur fuiſſe hunc errorem Joviniani & Pelagii: renovavit poſtea *Ioannes Huſſ*. Damnatur cũ hujus erroribus in Conc. *Conſtantienſi* in articulo 5.

Homines prædeſtinantur intuitu bonorum operum quæ fiunt ſolis naturæ viribus. Ita *Pelagiani* à S. Auguſtino & Conciliis damnati.

Parvuli qui poſt Baptiſmum moriuntur, prædeſtinantur propter opera facienda ſi vixiſſent. *Semipelagiani* ibidem damnati

Homo poteſt ſcire ſe eſſe in gratia, & prædeſtinatum ſine ſpeciali Dei auxilio. Auctor eſt *Lutherus*: & damnatur in *Tridentino* ſeſſ. 6. cap. 12. & 13. & Can. 16.

Homines prædeſtinantur ab æterno independenter ab operibus. *Calvinus* in hoc à *Tridentino* damnatus.

Reprobi gratiis ad ſalutem neceſſariis privantur. Idem.

PRÆDICATIO.

Omnes homines poſſunt pro libitu ſine ſuperiorum ſuorum licentia prædicare. Auctores ſunt *Waldenſes*, ſequuntur *Wiclephiſta*, & *Huſſita*: qui in hoc damnantur in Conc. *Conſtantienſi* ſeſſ. 8. articulo 13.

PRÆSCIENTIA.

Deus ex ſe non præſcit aliquod malum, ſed per Adverſarium ſuum Dæmonem. Auctores *Albanenſes*? apud Guidonem Carmelitam: Damnatur in Conc. *Lateranenſi*, ſub Alexandro III. anno 1179. Plura in tit. *Prædeſtinatio &c.*

Præſcita à Deo neceſſitate abſoluta eveniunt: damnat Trident.

Diem judicii Chriſtus abſolutè ignoravit: damnatum in *Ario* & aliis.

PROPHETA.

Prophetæ contrario ſpiritu fuerunt inſpirati, ideoque prophetiæ ſunt falſæ. Auctor fuit Apelles. Hic error cum Apelle damnatur in Conc. I. *Nicano*.

Prophetæ fuerunt arreptitij nec ſua dicta intellexerunt. Auctor fuit *Montanus* huic adhæret *Priſcillianus*, Damnatur hic cum aliis Priſcilliani erroribus in Conc. I. *Bracarenſi* anno 563.

PVRGATORIVM.

Non datur Purgatorium. Auctores ſunt *Græci*, & *Armeni*, ſequuntur Pauperes de Lugduno, & *Lutherus*. Damnatur pridem hic error in Conc. *Florentino*, & poſtea in *Tridentino*.

Animæ in purgatorio poſſunt *mereri* & demereri. Auctor fuit *Lutherus* ſibi contrarius, Damnatur in *Tridentino* ſeſſ. 9. in decreto de Purgatorio.

Animæ in Purgatorio non ſunt ſecuræ de ſua ſalute. Auctor *Lutherus*. Damnatur in *Florentino* & in *Tridentino* loco jam citato.

Animæ in purgatorio ſine intermiſſione peccant. Auctor *Lutherus*, Damnatur in utroq; Concilio prædicto, Vide ſupra *Indulgentia*.

R

REGNVM DEI.

Regnum Dei poſt reſurrectionem erit terrenum. Auctor fuit *Cerinthus*, damnatur cum Cerintho in *Concilio Apoſtolorum*, & in Symbolo Conc. I. *Nicani*.

RELIQVIÆ SANCTORVM.

Sanctorum Reliquiæ non ſunt venerandæ. Primus Auctor fuit *Eunomius*, ſucceſſit *Vigilantius* Gallus anno 406. etiam *Wiclephiſta*, & Lolardi Wiclephi diſcipuli. Damnatur

natur in Conc. *Lateranenſi* maximo ſub Innocentio III. anno 1215. & in *Tridentino* ſeſſione 9.

RESTITVTIO.

Non debet fieri reſtitutio de re furto ablata. Auctores ſunt *Græci*, ut teſtatur Guido &c. & damnatur in *Florentino* cum aliis Græcorum erroribus anno 1439

Vide errores alios de *Iure & Iniuria* ſupra part. 2. pag. 229.

RESVRRECTIO.

Nulla erit Reſurrectio. Auctor fuit *Simon Magus*, ſecuti ſunt *Baſilides*, & Alexander *Hymeneus*, & *Phyletus*, anno 43. & *Valentinus*, *Apelles*, & *Cerdon*, & *Marcion*, & Origenes, & *Severus*, & Hæretici aliqui poſteriores, ut *Albanenſes*, & *Albigenſes*. Manifeſtè adverſatur Scripturæ Matth. 22. & 1. ad Corinth. 15. & Conc. 1. *Nicæno* in ipſo Symbolo, & Eccleſiæ ſemper univerſæ.

Corpus noſtrum in illa reſurrectionis gloria erit impalpabile, & Inviſibile. Auctor fuit *Eutichius* anno 552. Damnatur in *quinta Synodo* generali, & in ſexta in *Trullo* celebrata, anno 680.

Corpora poſt reſurrectionem, iterum erunt mortalia. Auctor fuit *Origenes*, apud Theophilum Alexandrinum, in lib. 2. paſchali: & damnatur in 5. *generali* Synodo *Conſtantinopoli* habita, anno 553.

Chriſtus hora ſexta ſabbati reſurrexit. Auctores ſunt *Armeni*, apud Guidonem de Hæres. Concilium *Florentinum* hunc Armenorū errorem cum aliis correxit, anno 1439.

Omnes in ſexu virili reſurrecturi ſunt. Auctores *Armeni*, ut teſtatur idem Guido, qui inter errores Armenorum hunc ponit vigeſimum. Errorem hunc correxit *Florentinum*, anno 1439.

S

SACERDOTIVM.

OMnes Chriſtiani æqualiter ſunt Sacerdotes dependenter à voluntate Communitatis. Auctor *Lutherus*, poſt plura Concilia *Laodicenum*, *Carthaginenſe IV. Lateranenſe* &c. damnat hunc errorem *Trid. ſeßione 7. can.* 10.

Omnes ſacerdotes æqualem habent poteſtatem. Auctor fuit *Aerius*: ſuſcitaverunt idem *Waldenſes*, & *Wiclephiſtæ*. Reprobatur in Conc. II. *Hiſpalenſi*, quod in cap. 2. ſuorum decretorum inhibet preſbyteris officium ordinandi, anno 619.

Sacerdos per peccatum mortale amittit poteſtatem conſecrandi. Auctores *Waldenſes*: & damnatur etiam in *Tridentino* ſeſſione 7. can. 12.

Sacerdotes non debent eſſe cælibes. Auctor *Lutherus*: ſequitur Joannes *Volfangus* Germanus anno 1524. aliiq; moderni ſequaces Damnatur apertè in ipſo Conſilio I. *Nicæno*, & pluribus ſequentibus uſque ad *Tridentinum* incluſivè.

Inferior quique ſacerdos poteſt exercere munus Epiſcopale in abſentia Epiſcopi. Auctor fuit Richardus *Armacanus* anno 1360. & cenſentur huic errori adhæſiſſe *Wiclephiſtæ*. Reprobatur ab univerſa Eccleſia, & ſpecialiter à Conc. *Hiſpalenſi II.* cap. 5. ſuorum decretorum anno 619.

SACRAMENTA

Omnia Sacramenta nullius ſunt valoris. Auctores *Catbariſtæ*, ſecuti ſunt *Armeni*, & *Lutherus* ex parte. Contra eſt *Tridentinum* ſeſſ. 7. damnans omnes qui ſic ſentiunt.

In nullo Sacramento imprimitur character. Auctor *Lutherus*: damnatur in Conc. IV. *Carthaginenſi* anno 398. & aliis ſequentibus, uti in 6. *Synodo* generali in Trullo can 10. docente non licere bis vel ter confirmari, vel ordinari.

Maßiliani hæretici vim ſanctificandi non Sacra-

Sacramentis, ſed Orationi tantum attribuebant.

Calviniani gratiam quæ in Sacramentis recipitur, non eorū efficaciæ, ſed tantum ſuſcipientium *Fidei* adſcribunt: contra *Trident.*

Negant iidem ſeptem dari Sacramenta, ſed tantum duo Baptiſmum, & Eucbariſtiam. Plures de his Hæreticorum modernorum errores vide in hoc opere ſupra *Tom. 1. tract. 2. cap. 11. & ſequentibus.* Atque alia reprobata de *Sacramentis* eorumque effectibus part. 2. pag. 231.

SANCTI

Sancti non ſunt orandi. Auctor *Euſtachius*, ſequuntur *Vigilantius*, *Waldenſes*, & *Lutherus*, contra hanc hæreſim eſt Concilium *Gangrenſe* ſub Sylveſtro, anno 319. *Nicænum*; *Aurelianenſe I. Toletanum*, anno 636. *Bracarenſe*, confirmatum in 6. Synodo generali in Trullo celebrata.

SATISFACTIO

Satisfactio non eſt neceſſaria peccatori, Auctor *Lutherus*: & damnatur in *Tridentino* ſeſſ. 6. cap. 14. & ſeſſ. 4. cap. 8. & 9. ac denique can. 13. Vide tit. *Pœnitentia.*

SCRIPTVRA SACRA.

Teſtamentum vetus nil valet. Auctores *Carpocrates*, poſtea fuerunt *Albanenſes*. Damnatur in Conc. *Laodiceno* decretorum cap. 59. anno 364. & in Conc. III. *Carthaginenſi*, & in *Florentino*, anno 1439.

Libri Machabeorum non ſunt legitimi. Auctor *Lutherus* &c. in hoc reprobatus à *Trid.* in Canone Scripturarum, uti & de epiſt. Canonica S. Jacobi &c.

Omnia Euangelia nil valent, præter Lucæ Euangelium. Auctores *Cerdon*, & *Marcion*: damnatur ibidem ſupra.

Omnia Euangelia, præter Matthæi Euangelium nil valent. Auctor *Ebion*: damnatur ibidem, & in anterioribus Conciliis.

Acta Apoſtolorum non ſunt Libri Canonici. Auctores ſunt *Cerinthus* & *Severus*: damnatur ut ſupra.

Epiſtolæ D. Pauli nullius ſunt valoris, Auctores ſunt *Ebion*, & *Severus*, ſecuti ſunt *Elceſuitæ* ſeu Elceſei, damnatur ut ſupra.

Euangelium Joannis ac ejus Apocalypſis non ſunt Joannis. Auctores *Alogiani*, præter prædicta damnatur hoc ſpecialiter in Conc. IV. *Toletano*, anno 633.

Scripturas eſſe cuilibet apertas & claras, docent Calviniſtæ, & refutatur fuſè ſupra *Tract.* 1. *cap.* 5.

Canonicas Scripturas diſcerni à non Canonicis interno Spiritus teſtimonio, non authoritate infallibili Eccleſiæ, docent *Calviniſta*, & refutatur ibidem, cap. 6.

SEPVLTVRA.

Locus Sacer nil præbet auxilii mortuis: Auctores fuerunt *Waldenſes*, uti refert Æneas ſylvius, poſtea Pius II. Pontifex, de origine Behemorum cap 35. Damnatur autem in Conc *Triburienſi* in Germania, an. 895.

SILENTIVM.

Semper ſilendum eſt. Auctores dicuntur *Pataloruichta*, & recitatur à *S. Auguſtino* in lib. de hæreſibus: & memoratur in Conc. *Toletano XI.* anno 665.

SIMONIA.

Dona Spiritualia pretio ſunt comparanda. Auctor *Simon Magus*, ſecuti ſunt *Græci* & *Armeni*: apud Guidonem. Damnatur in Conc. *Eliberitano* decretorum ſuorum cap. 48. uti & *Toletano* XI. & *Lateranenſi* anno 1063. & *Bracarenſi* II. cap. 3. anno 572.

SPES.

Spes non procedit ex meritis. Auctor eſt *Lutherus*: damnatur in *Tridentino* ſeſſ. 6. cap. 16. & Can. 26. & 31.

Spes nulla ſalutis aut juſtitiæ collocanda eſt in bonis operibus, ſed in ſolis meritis Chriſti.

Damnatur inter errores *Lutheri* in *Tridentino* ſupra ſeſſ. 6. cap. 16. & can. 26.

STVDIA GENERALIA.

Studia generalia ſunt vana gentilitate intro-

introducta in Eccleſiam. Auctor fuit *Ioannes Wicleph*: & damnatur in Conc. *Conſtantienſi* ſeſſ. 8. art. 29. anno 1415.

SVBDITVS.

Subditi poſſunt ſuos ſuperiores delinquentes pro libitu corrigere. Auctor *Ioannes Wicleph*: & inter ejus errores hic 17. damnatur in Conc. *Conſtantienſi* ſeſſ. 8. anno 1415. Vide ſupra tit. Præceptum.

SVFFRAGIA DEFVNCTORVM.

Suffragia nil proſunt defunctis. Auctor fuit *Aërius*, ſecuti ſunt *Græci*, & *Lutherus*: damnatur in Conc. III. *Toletano*; anno 593. & in *Narbonenſi* anno 506. & demum in *Tridentino*. Vide tit. *Purgatorium*.

T

TEMPLVM.

OMnia templa Conſecrata in honorem Sanctorum ſunt Contemnenda. Auctor fuit *Euſtachius*, ſecuti ſunt *Waldenſes*, *Pſeudo-apoſtoli*, & *Ziſcha* Bohæmus anno 1450. & damnatur in Conc. *Gangrenſi* cap. 5. anno 319.

TENTATIO.

Tentationes factæ à Dæmone, in nobis ſunt factæ contactu lapidum, vel herbarum. Auctor fuit Petrus *Abailardus*; & damnatur in Conc. *Rhemenſi* in Gallia, anno 1148.

TERRA.

Terra eſt Deo Coëterna. Auctor fuit *Felix* Manichæus: damnatur in *Conc. Romano* ſub *Leone I.* anno 444.

TIMOR DEI.

Timor Dei ſervilis eſt omnino inutilis. Auctor fuit *Lutherus*: & damnatur in *Trident.* ſeſſ. 6. can. 8.

Timor Domini non eſt in futuro ſæculo. Auctor fuit Petrus *Abailardus*, ut refert D. Bernardus in epiſt. 109. quæ eſt ad Innocentium II. & damnatur in Conc. *Rhemenſi*, anno 1148.

TYRANNVS.

Tyrannus poteſt occidi etiam per clancularias inſidias. Auctor ponitur *Ioannes Parvus* Clericus Pariſienſis, anno 1400. damnatur illa doctrina in Conc. *Conſtantienſi* ſeſſ. 15. in fine.

V

VERECVNDIA.

DE quacumque re nobis à Natura donata non eſt nobis erubeſcendum. Auctores ſunt *Adamitæ*, qui quaſi more Adami in paradiſo, nudi incedebant. Damnatur hæc hæreſis cum Auctore *Carpocrate* in Concilio *Hieroſolymitano* ſub D. Petro, anno 41.

VINVM.

Non licet bibere Vinum. Auctor fuit *Severus*, adhæſit huic *Tatianus*, quaſi vitis eſſet germinata ex Satana & terra: damnatur in Conc. *Romano*, & in *Bracarenſi I.* Can. 8. anno 563.

VIRGINITAS.

Virginitas eſt æqualis ſive non melior nuptiis, & quolibet humano coitu. Primus auctor fuit *Baſilides*, ſequuntur *Iovinianus*, & *Lutherus*: Damnatur in Conc. *Romano*, in epiſt. Syricii Papæ ad Epiſcopos Africanos, anno 386.

Viſio beatifica, vide ſupra *Beatitudo*.

VNCTIONIS EXTREMÆ SACRAMENTVM.

Unctio extrema non eſt Sacramentum, nec infirmis prodeſt. Auctores fuerunt *Græci* cui errori adhæſere *Waldenſes*, & Joannes *Wicleph*, & *Lutherus*, Damnatur in *Tridentino* ſeſſ. 4. cap. 1. & Can. 1. 2. 3. 4.

VOTVM.

Vota omnia debent cum libertate fieri, ſcilicet ea ſervandi, aut non ſervandi. Auctores fuere *Pſeudo-Apoſtoli*, ſequuntur *Wiclephiſtæ*, & *Lutherus*: Damnatur in Conc. *Carthaginenſi* IV. anno 398. & in Conc. IV. *Toletano*, anno 633. & in 6. *Eliberitano* anno 306. aliiſque.

Nulla

Nulla vota debent fieri niſi ex Dei Præcepto. Auctores ſunt *Lutherani* poſteriores. Reprobatur pridem in Conc. II. *Carthaginenſi* anno 397. & in *Carthaginenſi V.* cap. 3. decretorum, anno 399.

VSVRA.

Uſuræ ſunt licitæ. Auctores ſunt *Græci*, quod damnatur in Concilio *Viennenſi* ſub Clemente V. anno 1311.

Licitum eſt etiam pro rebus ſacris pretiū accipere. Damnatur ſupra in tit. *Simonia.*

NOTA *Primò.*

Concilia in præcedentibus memorata reperiri ordine temporum adducta, & fuſius explicata in hoc Tomo 1. ſupra de Conciliis generalibus &c pag. 82.

NOTA *Secundò.*

Non annotari hic peculiariter varios Errores Scholaſticos damnatos Michaëlis *Baii*, aut Cornelii *Ianſenii*, quia habentur illi in hoc *Tomo Primo* diſertè expreſſi cum ipſis Pontificum Diplomatibus ſupra à *pagina* 2,6. & ſequentibus.

Nec propoſitiones prohibitas anno 1665 ab *Alexandro VII.* & anno 1679. ab *Innocentio XI.* quia eorum Decreta in quibus illæ omnes continentur, reperiuntur hic infra in *Tomo.* 2. *Tract.* 1. poſt principia practica.

Vt faciliori operâ in præcedentibus ſinguli Errores curſim ſub Materia propria reperiantur: hic ſingularum Materiarum Titulos ſub *unum aſpectum ſuo ordine ſubiicio.*

INDEX TITVLORVM.

Præcedentis Notitiæ gen.

A *Bſtinentia. pag.* 248. *Adoratio. Abſolutio. Adam & Eva Adulterium. Angelus. Anima. Apoſtoli. Aqua &c.*

B *Aptiſmus. pag.* 250. *Bellum. Beatitudo. Benedictio. Beſtia.*

C *Antus p* 252. *Calceamentum. Caput. Caracter Caro & Corpus hominis. Certitudo. Cibus. Circumciſio. Chriſtus. Concilium. Copula humana. Confeſſio Contritio. Conſilium. Carrectio. Crux. Creatura.*

D *Eus. pag.* 254. *Decima. Dæmon.*

E *Cleſia. p.* 255. *Eleemoſyna. Epiſcopus. Euangelium. Eucbariſtia ſive Communio. Eunuchus. Exorciſmus. Excommunicatio.*

F *Atum. Fides. Fiducia. Fornicatio. Futurorum neceſſitas &c.*

G *Ratia. Operatio Gratia &c.*

H *Æreticus. p.* 258. *Hæreſis. Hora Canonica.*

I *Ncarnatio. Imago. Indulgentia. Inſtruus Inimicus. Injuria. Ioannes Baptiſta. Iudas. Iudicium. Iudex. Iuſtus. Labor. Lex. Libertas. Lingua.*

M *Aria Virgo. pag.* 260. *Malum. Martyrium. Matrimonium. Mendacium. Mendicitas. Meritum. Miraculum. Miſſa. Monachus. Mulier. Mundus.*

N *Vptiæ prima, ſecunda. Bigamia. Virginitas.*

O *Bedientia. Occiſio. Opera. Oratio. Ordinis Sacramentum.*

P *Apalis poteſtas. Paſcha. Paupertas. Peccatum. Pœnitentia. Poteſtas. Præceptum. Prædeſtinatio. Prædicatio. Præſcientia. Propheta. Purgatorium.*

R *Eliquiæ S S. Regnum Dei. Reſtitutio. Reſurrectio.*

S *Acramenta. p.* 266. *Sacerdotium. Sancti. Satisfactio. Scriptura Sacra. Scientia. Sepultura. Silentium Simonia. Spes. Studia generalia. Suffragia Sanctorum. Subditus.*

T *Entatio. Templum. Terra. Timor Dei. Tyrannus.*

V *Erecundia. Vinum. Virginitas. Votum. Vſura.* Unitas, *vide Deus. Vulneratio, vide Occiſio.*

HÆRETICI PRÆCIPUI

ET ERRORUM AUTHORES.

Cum Annotatione Temporum, ac Pontificum ſub quibus ſinguli emerſerunt, aut damnati ſunt, ordine alphabetico hic commodiſſimè conſtituti.

Acephali, qui nullum in Eccleſia Caput aut Epiſcopos admittebant, emerſerunt anno Chriſti 434. ſub Sixto III. *ut in Hiſtoria Eccleſiaſtica fuſius.*

Adamiani, qui Adami nuditatem in ſtatu innocentiæ ſectabantur, ſive Adamitæ dicti, quorum dux Carpocrates: anno Chriſti 36. ſub D. Petro Apoſtolo.

Aërius anno 354. ſub Pontifice Liberio: *De hoc uti & ſequentibus plura in Hiſt. Eccleſ. ſub Anno & Pontifice hic in ſingulis notato. Et hic ſupra in Titulis quibus ad ſuos Errores citantur.*

Aëtius anno 358. etiam ſub Liberio, *Ortus ex Celeſiria, & hæreſis Arianæ ſectator.*

Albanenſes anno 277. ſub Pontifice Eutichiano, *& multo poſterius ut alii, renovantes multos errores Manichæorum, vetus Teſtamentum reiicientes &c.*

Albigenſes anno 1178. ſub Alexandro III. *ſic dicti ſunt, eo quod orta ſit hæc hæreſis in agro Albigenſi prope Toloſam in Hiſpania, poſtea ulterius dilatata.*

Almericus, anno 1200. ſub Innocentio III. *Doctor Pariſiis, ob errorem Armenorum, aliosq; igni traditus.*

Anabaptiſtæ anno 1302. ſub Clemente V. *Sic dicti quod Baptizatos in infantia, adultos iterum Baptizent.*

Andreas Oſiander, anno 1530. ſub Clemente VII.

Andreas Carolſtadius, eodem anno, & ſub eodem Clemente VII.

Appelles anno 146. ſub Teleſphoro. *Diſcipulus Marcionis, contra Corporum reſurrectionem &c.*

Apolinaris Laodicenus anno 371. ſub Damaſo I. *contra ejus libros Patres ejus temporis plurima ſcripſere.*

Apoſtolici anno 260. ſub Sixo II. *ſic dicti quia jactabant ſe eſſe Apoſtolorum ſucceſſores, omnia relinquentes, obedientiam Pontifici negantes.*

Arabici anno 249. ſub Teleſphoro *ſic dicti, quia in Arabia primum orti.*

Armeni anno 455. ſub Leone I. *Hi ſic dicti, quia orti in Armenia, qui cum Græcis viſi ſunt reſipiſcere in Concilio Florentino, ſed poſtea in errores ſuos relapſi.*

Arnoldus anno 1139. ſub Innocentio II.

Arrius anno 315. ſub Sylveſtro I.

Arthemon anno 196. ſub Victore I.

Audeus anno 341. ſub Julio I.

Balthaſar Hiebmaier anno 1534. ſub Paulo III.

Bardeſanes anno 186. ſub Eleutherio.

Baſilides anno 74. ſub Lino.

Baſſus anno 120. ſub Evariſto.

Begardi, anno 1300. ſub Clemente V.

Beguinæ, anno prædicto, ſub eodem Clemente V. *Orti ſunt Begardi, & Beguinæ, viri & fœminæ, in Germania inferiori, libertatem ſub pietatis ſpecie pertinaciter ſectantes, varii ex illis publicè cremati.*

Berengarius anno 1028. ſub Joanne XX.

Blaſtus anno 180. ſub Eleutherio.

Bugaurius anno 1006. ſub Joanne XIX.

C*arpocrates* anno 36. ſub Petro Apoſtolo.
Caſſianus, anno 430. ſub Celeſtino I.
Cathariſtæ, anno 277. ſub Eutichiano.
Cataphryges, anno 173. ſub Aniceto.
Cerdon, anno 146. ſub Teleſphoro & Higino. *Fuit Ponticus ex urbe Sinope multarum Hæreſum Dux, & magiſter Marcionis hæretici.*
Circuncelliones anno 321. ſub Sylveſtro I. ſic dicti quia circuibant agreſti more ſui occiſionem ut martyrium prædicantes &c.
Claudius Taurinenſis Epiſcopus anno 825 ſub Eugenio II. apud Waldenſem de Sacramentalibus *tit.* 2. *cap.* 16. natione Oxonienſis in Anglia, oppugnavit Crucis adorationem &c.
Cerinthus anno 41. ſub Petro Apoſt.
Coluthus anno 319. ſub Sylveſtro I.
D*Eſiderius* Rex Longobardorum anno 756 ſub Stephano III.
Dioſcorus anno 449. ſub Leone I.
Diotrephes anno 75. ſub Lino.
Donatus anno 313. ſub Melchiade.
EBion anno 74. ſub Lino.
Eluidius anno 355. ſub Liberio.
Eunomius anno 381. ſub Damaſo I.
Euſtachius anno 341. ſub Julio I.
Eutiches anno 448. ſub Leone I.
Eutichius anno 564. ſub Joanne III.
F*Auſtus*, anno 404. ſub Innocentio I.
Felix, eodem anno, ſub eodem Innocentio I.
Felix Orgelitanus, anno 7c8. ſub Syſinio.
Flagellantes anno 1272. ſub Benedicto XII. *ſic dicti, quia Flagellationem ſui aſſerebant eſſe Confeſſione ac Martyrio potiorem: ex Hetruria in Italia ortum habuerunt*
Florinus anno 180. ſub Eleuterio.
Fraticelli anno 1294 ſub Bonifacio VIII.
GErardus anno 1300. ſub Clemente V.
Gnoſtici anno 68. ſub Petro Apoſt.
Græci ſchiſm. anno 455. ſub Leone I.
Gulielmus de S. Amando ſive Amore an. 1259. ſub Alexandro IV. *aliis Germanus, aliis Doctor Pariſienſis, Monachorum mendicantium ex profeſſo hoſtis ab Eccleſia damnatus, in erroribus mortuus dicitur.*

HEnricus anno 1149. ſub Eugenio III.
Hermanus Riſuich anno 1512. ſub Julio II.
Hermanus Ferrarienſis anno 1294. ſub Bonifacio VIII.
Hermias anno 170 ſub Aniceto.
Hilarius anno 334. ſub Sylveſtro I.
Hierax anno 278. ſub Caio.
Hymenæus an. 43. ſub Petro Apoſt.
I*Acobus Syrus*, anno 452. ſub Leone I.
Joachim Abbas anno 1190. ſub Clemente III.
Joannes Brentius anno 1540. ſub Paulo III.
Joannes Calvinus 1534. ſub Clemente VII.
Joannes Oecolampadius anno 1525. ſub Clemente VII.
Joannes Hierololimitanus anno 392. ſub Syricio.
Joannes Huſſ anno 1413. ſub Joanne XXIV
Joannes Parvus anno 1400. ſub Gregorio XII. *Gallus Pariſien. Clericus, Abailardi erroribus addictus ſcribitur.*
Joannes de Rochceſana anno 1425. ſub Martino V.
Joannes Spangebergus anno 1536. ſub Clemente VII.
Joannes Volſangus anno 1524 ſub Martino V.
Joannes de Weſtphalia anno 1470. ſub Paulo II.
Joannes Wicleph anno 1380. ſub Urbano IV.
Jovinianus anno 380. ſub Damaſo.
LOlardi anno 1450 ſub Nicolao V. *Fuerunt in Anglia. Sectatores Wiclephi.*
Lucifer anno 371 ſub Liberio.
Lutherus an. 1517. ſub Leone X.
M*Acedonius* anno 341. ſub Julio I.
Macharius S. anno 680. ſub Agathone.
Manes anno 277. ſub Eutichiano.
Marcion anno 158. ſub Pio I.
Marcus anno 155. ſub Iginio.
Marc: Anton. de Dominis anno 1616. ſub Paulo V.

Mar-

Marſilius anno 1307. ſub Joanne XXII.
Martinus Butzerus anno 1530. ſub Clemente VII.
Menander anno 74. ſub Lino Papa.
Meſſaliani anno 375. ſub Damaſo.
Montanus anno 175. ſub Aniceto.

NAzaræi anno 74. ſub Lino: ſecta Judaica ab aliis diverſa in Sacrificiis, cibis, libris canonicis &c. Fuerunt & alii Nazaræi, in Chriſtum credentes, ſed Circumciſionem retinentes.
Neſtorius anno 430. ſub Cæleſtino I.
Nicolaus Diaconus anno 68. ſub Petro Apoſt.
Nicol. Galecus an. 1431. ſub Eugenio IV.
Noëtius anno 260. ſub Siſto II.
Novatus anno 254. ſub Cornelio.

ORigenes anno 231. ſub Urbano I.

PApius anno 118. ſub Evariſto.
Paulus Samoſatenus anno 266. ſub Dionyſio I.
Pelagius anno 405. ſub Innocentio I.
Petrus Abailardus anno 1140. ſub Innocentio II. *Gallus Narbonenſis origine, non ingenio tenuis, à S. Bernardo præclarè confutatus.*
Petrus de Bruis anno 1126. ſub Honorio II.
Petrus Dreſenſis anno 1428. ſub Eugenio IV.
Petrus Gnafeus anno 471. ſub Simplicio.
Petrus Joannes anno 1199 ſub Clemente V.
Petrus Aſmenſis anno 1474. ſub Siſto IV.
Phyletus anno 43. ſub Petro Apoſtolo,
Philippus Melanchton anno 1530. ſub Paulo III.
Photinus anno 357. ſub Liberio
Phylaſtrius anno 384. ſub Syricio.
Piccardus anno 1428. ſub Eugenio IV.
Priſcillianus anno 381, ſub Damaſo I.
Proclianitæ anno 170. ſub Aniceto.
Ptolemeus anno 175. ſub Sothero.

RIcardus anno 1360. ſub Innocentio VI. *Vide ſupra in Notitia gen. tit. Epiſcopus.*

SAbas anno 170. ſub Aniceto.
Sabellius anno 260. ſub Siſto II.
Saturninus anno 74. ſub Lino.
Secundus anno 175. ſub Sothero.
Seleucus anno 170. ſub Aniceto.
Sethiani anno 68. ſub Petro Apoſt.
Severus anno 519. ſub Hormiſda.
Simon Magus anno 36. ſub Petro Apoſtolo.

TAtianus anno 174 ſub Aniceto.
Tertullianus anno 215. ſub Zepherino.
Theodotus Argentarius anno 173. ſub Aniceto.
Theodotus Sutor ſub eodem.

VAlentinus anno 145. ſub Teleſphoro.
Valeſius anno 230. ſub Urbano I.
Vigilantius anno 406. ſub Innocentio I. Gallus origine, ſed Barcinone in Catal. Archipresbyter, contra quem ſcripſit S. Hieronymus.
Vualdo anno 1170 ſub Alexandro III.

ZIſcha Bohemus anno 1450. ſub Caliſto III. *Fuit monoculus, & perdito altero oculo adhuc fuit in præliis Dux hæreticorum, & moriens juſſit ex ſua pelle fieri tympanum, quo pulſato ipſius Sectatores contra adverſarios ad prælia incitarentur, ita Spondanus aliique.*
Zuinglius anno 1525. ſub Clemente VII. Fuit Heluetus, primò Parochus; poſtea ſectator Berengarii, in prælio occiſus.

NOTA.

Si quando de his Hæreticis plura in particulari requirantur, facile ex hac Temporum, ac Pontificum Annotatione recurri poteſt ad quamlibet *Hiſtoriam* Eccleſiaſticam, in qua ſub titulo *Anni* aut *Pontificis* hic annotati, eorum ortus, patria, profeſſio, progreſſus, ac dogmata reperiuntur. Illos & nos ſupra in ordine Dogmatum damnatorum ſuis erroribus ſpecialiter adjunximus, & eorum Notitiam non modicam præbuimus.

NOTITIA

LIBRORUM PROHIBITORUM

Ex his breviter deducta.

EX prædictis Nominibus Authorum, & Dogmatum Damnatorum magna colligitur Notitia Librorum Prohibitorum, ut ab aliis diſcernantur. Tales enim cenſeri poſſunt ſinguli Libri qui ſub Nomine prędictorũ Scriptorum de rebus Fidei, aut doctrina ſacra quomodolibet in lucem prodierunt: aut etiam de aliis Materiis ab iis ſcripti, errores aliquos obiter continent, niſi ab his fuerint expurgati.

Plures etiam iſtiuſmodi Libri damnati reperiuntur expreſſi in calce Concilii Tridentini in tres Claſſes diſtributi.

Præter illos, plures alii Libri poſtea prohibiti, exponuntur in uno Tomo cui titulus, Index Librorum Prohibitorum, & Expurgatorum editus auctoritate & juſſu Illuſtriſſimi D. Bernardi De Sandoval Archiepiſcop. Toletani, Hiſpaniarum Primatis &c. de Conſilio ſupremi Senatus S. Gen. Inquiſitionis Hiſpanicæ.

Regulæ etiam traditæ ad Tridentinum in fine, pro judicandis, imprimendis, legendis, diſcernendis Libris in quovis genere Materiæ prohibitis, exprimuntur diſtinctè in hoc Opere noſtro infra *Tomo 2 Tract. 6 Quaſt. 12 de Libris Hæreticorum quomodo prohibiti &c.*

SCRIPTORES SACRI

Contra prædictos Hæreticos, eorumque Errores, ordine Temporis *ſive Antiquitatis exhibiti.*

APoſtoli, & Evangeliſtæ varia ſcripſerunt contra errores Judæorum, alioſque plurimos.

Item, S. Dionyſius Areopagita diſcipulus S. Pauli Apoſtoli, ſcripſit de Hierarchia Eccleſiaſtica, &c.

S. Clemens Romanus anno Chriſti 92. edidit Canones Apoſtolorum, & conſtitutiones Apoſtolicas contra varios errores, & Diſputationem S. Petri cum Appione.

S. Ignatius martyr, contra Simonem Magum, Menandrum, Ebionem, & alios.

S. Ireneus, contra Valentinum, & alios plurimos qui uſque ad ſuum tempus Eccleſiam impugnarunt.

Tertullianus, contra Marcionem, & alios ſui temporis.

S. Cyprianus Carthaginenſis, contra Novatianos.

S. Athanaſius Alexandrinus, S. Gregorius Beticus, S. Sebadius Agennenſis, S. Hilarius Pictavienſis, Lucifer Calaritanus } Contra Arianos.

S. Pacianus Barchinenſis, contra Novatianos.

S. Optatus Melevitanus, contra Donatiſtas.

Titus Boſtrenus, contra Manichæos.

S. Baſilius Magnus, contra Eunomium.

S. Gregorius Nazianzenus, contra Arianos, & Eunomianos.

S. Epiphanius Cyprius, contra omnes hereſes priorum temporum.

S. Ambroſius Mediolanenſis, contra Arianos.

S. Philaſtrius, contra omnes hæreſes anteriores.

S. Hieronymus, contra Originem, Jovinianum, Helvidium, Vigilantium, Pelagium.

Theophilus Alexandrinus, contra Originem.

S. Auguſtinus, contra Manichæos, Arianos, Donatiſtas, Pelagianos, Jovinianiſtas.

S. Innocentius Papa contra Pelagianos.

S. Cyrillus Alexandrinus contra Neſtorium.

Theodoretus Cyriæ, contra omnes hæreticos iſtorum temporum.

Joannes Caſſianus, contra Euthichianos

Vincentius Lirinenſis, contra omnes anteriores breviſſimè.

S. Leo Papa, contra Neſtorium, Eutichem, & Priſcillianum.

S. Proſper Aquitanus, contra Pelagianos & Semi-pelagianos.

S. Fulgentius Ruſpenſis, contra Arianos, & Pelagianos.

Petrus Diaconus, contra eoſdem.

Joannes Maxentius, contra Semi-pelagianos.

S. Sophronius Hieroſolymitanus, contra Monothelitas.

S. Maximus martyr, contra Monothelitas.

S. Ildephonſus Toletanus, contra negantes virginitatem B. Mariæ.

S. Joannes Damaſcenus, contra Iconomachos.

S. Theodoretus Studites, contra eoſdem.

Theorianus Græcus, contra errores Armenorum.

Humbertus Cardinalis, contra errores Græcorum.

Lanfrancus Cantuarienſis, contra Berengarium.

Guitmundus Averſanus, contra eundem.

Algerus Scholaſticus, contra eundem.

S. Anſelmus Cantuarienſis, contra errores Græcorum.

S Bernardus Abbas, contra Petrum Abailardum, & Gilbertum, & Henricianos, & Petrobuſianos.

Petrus Cluniacenſis, contra eoſdem Petrobuſianos.

Hugo Etherianus, contra Græcos.

S. Thomas Aquinas, contra Græcos, & contra impugnantes Ordines Religioſos, &c.

S. Bonaventura, contra eoſdem.

Pelagius Alvarus, contra Marſilium de Padua, & alios impugnantes Pontificiam poteſtatem.

Guido Carmelita, contra omnes hæreſes priores.

Thomas Valdenſis, contra Joannem Wiclephum.

Beſſarion Cardinalis, contra Græcos.

Georgius, ſive Gennadius Scholarius, contra Græcos.

Joannes de Turrecremata, contra impugnantes Pontificis Poteſtatem.

Æneas Sylvius, contra Joannem Hus, & Huſſitas.

Sylveſter Prieras, Contra Lutheranos, *uti & omnes hic ſequentes contra eoſdem* Lutheranos.

Joannes Eckius.

Thomas Cajetanus.

Thomas Morus.

Joannes Roffenſis.

Joannes Faber.

Joannes Cochlæus.

Dominicus Sotus.

Ambroſius Catharinus, contra eoſdem Lutheranos.

Robertus Bellarminus, Martinus Becanus, aliique contra modernorum errores, pro quo.

NOTA I.

Plurimos alios Scriptores Recentiores *Controverſiarum* contra modernos Hæreticos, eorumque particulares Tractatus, accuratè annotatos hic reperies in fine *Tomi ſecundi*: Uti & *Interpretes* in S. Scripturam, *Concionatores*, verbi divini in omni genere, & per Dominicas & Feſta, Scriptores *Hiſtoria Sacra*, &c. ibidem.

Theologia

II.

Theologiæ Scriptores in omni parte ac materia, uti & *Iuris* utriuſque, *Philoſophiæ*, ac *Matheſis*, eorumque Opera, Axiomata, Status, ac Notitia diſtincto ordine proferuntur in Idæa ſcientifica infra *Tomo* 2 hujus Operis *ante finem Tomi ſecundi.*

III.

Concilia ſingula generalia, & particularia approbata, aut reprobata, & res in iis geſtæ breviter exponuntur in hujus Operis *Tomo* 1. *part.* 1. *q.* 7 §. 3. Uti & *Pontificum* omnium ſeries, ordo ſucceſſionis, ac res præcipuæ reperiuntur ibidem. *Tom.* 1 *part.* 1 *Tract.* 1 *quæſt.* 7 *pag.* 71. Quinimo notitia brevis totius Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Sacræ ac ſecularis in ſequentibus exhibetur. Sic ut nihil notitiæ totius Theologiæ, ac ſalutis animarum Studioſo in hoc Opere deeſſe poſſit.

NOTITIA BREVIS
TOTIUS MONARCHIÆ SACRÆ
AC SÆCULARIS

Cum Rerum memorabilium, Perſonarum, ac Temporum ordine accurato à Mundi exordio ad annum præſentem 1685.

CUm in hujus Tomi primi decurſu exhibeamus in hoc genere non pauca, ut eſt, ſeries omnium Pontificum, Conciliorum generalium, Hæreſum, Patrum & Scriptorum contra illos præcipuorum &c. Viſum eſt mihi, & aliis id magnopere deſiderantibus, ad perfectum rei complementum, his ſuperaddere hanc Idæam univerſalem quam ſubjicio, non pauco ſane labore in eum finem à nobis concinnatam, & ad normam tam brevem, tamque commodam dilucidè redactam. Incredibile namque eſt cunctis (niſi expertis) quam copioſam hic Tractatus, viris præſertim Eccleſiaſticis, ſuppeditet omnigenæ litteraturæ ſcientiam: Quantam *Scripturarum:* quantam *Hiſtoriæ Sacræ, & Profanæ:* quantam *Regnorum ac Gentium:* quantam *Rerum, ac Temporum Orbis univerſi peritiam. Idque ſive in ordine ad* Controverſiarum *reſolutiones, ſive ad* Diſcurſus *eruditos, ſive ad* Materias *omnis generis etiam pro Concione ſolidè, copioſèque proferendas.*

Primò igitur, pro meliori rerum, ac temporum ordine, & memoria, totus Orbis univerſi *decurſus redigitur hic ad* Sex Mundi Ætates; *cum ſingularum rebus geſtis, perſonis, ac temporibus, certâ annorum ſerie, & ordine definitis.*

Secundò, Quatuor Orbis Monarchiæ *celebriores ſibi invicem, ſimili rerum, perſonarum, ac temporum ordine, ſuccedentes.*

Tertiò, Deducitur ſpeciatim Monarchia Sacra, & varius Status Urbis Romanæ, *ac omnium* Cæſarum, Pontificum, Conciliorum generalium *&c.*

Quartò, Monarchia Sæcularis, *ſive, ſinguli* Imperatores Chriſtiani, *cum rebus eorum tempore præcipuè geſtis, per ſingula ſæcula deducti ab anno* 800.

Quintò, ſeries & ſucceſſio Regum Hiſpaniæ, Galliæ, Angliæ, Hiberniæ, *&c. cum* 4. Mundi partibus & aliis *annexis.*

Hæc cum Lector in ſequentibus diſtinctè perſpexerit, non parùm gratulabitur ſe tam commodè ad manum habere, tantam, & tam ordinatam Rerum copiam, quam ex multis Voluminibus longo vix ſtudio ſibi compararet.

ARTICULUS I.

SEX MUNDI ÆTATES

Cum ſingularum annis, ordine, ac rebus ſcitu digniſsimis.

Prima mundi Ætas ab Adamo *ad finem* Diluvii, *per annos* 1656.

CReatio mundi ex communi ſententia ſupponitur facta in verè vel autumno, cum hoc ſit tempus innovationi rerum maximè proprium. Abſoluta eſt mundi creatio diebus ſeptem. Die ſexto *Adam* creatus eſt ex limo terræ, & *Eva* ex illius coſta formata. Non multò poſt lapſus utriuſque, & profligatio ex paradiſo. Ante finem anni primi Adami natus eſt illi *Cain*, & ſoror ejus Calmana.

Anno Adami 30. natus eſt ei *Abel*, cum ſorore nomine Delbora. Anno Adami 99. occiſus Abel à fratre Caino.

Anno Adami 115. civitas *Enochia* à Caino condita eſt: uti tradunt ipſi *Hebræi, Chriſtianus Maſſæus, & Scultetus.*

Inſuper ex Adamo genitus eſt *Seth* poſtquam vixiſſet 130, annis, & poſtea genuit alios filios & filias: Ac univerſim vixit Adam nongentis triginta annis, & mortuus eſt.

Seth verò, poſt centum & quinque ætatis ſuæ annos, genuit filium nomine *Enos*, qui fuit probus & pius Dei cultor, vixitque Enos univerſim nongentis & quinque annis.

Ex *Enos* natus eſt *Cainan* qui vixit 920. annis. Ex hoc proſeminatus *Malaleel* qui vixit 895. annis, & ex hujus ſtirpe ſucceſſivè *Iared*, 962. an. *Henoch* poſt 365. annos non mortuus, ſed à Deo raptus eſt. *Mathuſala*, qui vixit annis 969. omniumque longiſſimè. *Lamech* 677. annis vixit, & anno ſuo 182. natus eſt illi *Noë*.

Cum autem *Noë* eſſet 500. annorum genuit *Sem, Cham, & Iaphet.* Poſtea multiplicatis hominibus, aucta eſt plurimùm corruptio carnis, ac vitiorum, de qua quæritur Deus, & præmonet centum annis ante *Diluvium*, propter hominum ſcelera illud ſecuturum. Noë à Deo inſtructus parat Arcam ad conſervationē generis humani: in ea egit Noë annum vitæ ſuæ ſexcenteſimum, uti colligitur ex Geneſis cap. 7. v. 11. & c. 8. v. 13. Atque ita completur prima mundi ætas, 1656. *annorum.*

Secunda mundi Ætas.

A Principio anni 601 *Noë* uſque ad egreſſum Filiorum Iſraël *ex Ægypto* computatur, & duravit illa Secunda ætas per annos 887.

Diluvium itaque duravit menſibus duodecim, & diebus decem. Quod autem Noë adhuc per bimeſtre manſerit in Arca, ideo factum eſt quod terræ ſuperficies adhuc limo humido ex præcedente aquarum diluvio oppleta, non potuerit tunc coli, incoli, & pedibus niſi in commode calcari.

Ex *Sem* primogenito Noë prognati ſunt poſteri ſucceſſive, hoc eſt, alter ab altero, Arphaxad, Cainan, Sale, Heber, Phaleg, Reu, Sarug, Nachor, Tare, Abram, Iſaac, Jacob qui erat pater Joſephi qui ductus eſt in Ægyptum, à quo & ipſe Jacob urgente fame evocatus eſt in Ægyptum ad Regem Pharaonem cum eſſet annorum 130.

Ioſeph autem tunc erat annorum 39. Nam traditur novennio antea, cum ſcilicet eſſet annorum 30. primum ſtetiſſe in conſpectu Regis Pharaonis, *Geneſis cap.* 41 v. 46.

Mortuus eſt Joſeph cum eſſet 110 annorum ut patet *Geneſis cap.* 50 v. 22. Ergo poſtquam patrem ſuum Jacobum ſtitit in conſpectu pharaonis, ſupervixit Joſeph annis 70 & ultra.

A morte Ioſephi uſque ad nativitatem *Moyſis*, communiori calculo ſtatuuntur anni 64. Erat autem Moyſes annorum 80. cum Hebræi ex Ægypto egrederentur, *Exodi* 7.v.7.

Notant paſſim temporum Scriptores, Anno mundi 1862 & Diluvii 206. Saturnum, qui & Chus dicitur, alterius *Chus* filius qui primogenitus *Cham* fuiſſe notatur, inchoaſſe Regnum Aſſyriorum. Sed filius ejus *Nemrod* (qui & Belus & Jupiter nuncupatur) ultra regnum, Monarchiam Aſſyriacam ſive dominatum ſupra alias vicinas Gentes inchoavit anno mundi 1932 & Diluvii anno 276. Hujus autem *Monarchia Aſſyriorum* anno 43. inchoante, natus eſt *Abraham*, ex cujus ſemine *Chriſtus*; ita cum aliis *Euſebius in ſuo Chronico*. Per prædictum *Nemrod*, ſive Jovem, incœpta eſt erigi turris *Babel* initio Regni illius, quod antea annis 14, fuit ejuſdem Monarchia. In hac Turre conſtruenda occupatos fuiſſe opifices annis 43, ut ad altitudinem unius leucæ illam extollerent, tradit *Cedrenus*. Itaque ædificantium diſſipatio, & linguarum diviſio, contigit ante ortum *Abrahæ* annis 14.

His igitur ſecundæ ætatis annis 887, addendo primæ ætatis annos 1656, reperiuntur anni ab exordio mundi fluxiſſe 2543, & ante egreſſum Hebræorum ex Ægypto.

In hac mundi ætate ſecunda circa annum ab illius exordio 2530, cœperunt exiſtere varia etiam in Hiſtoria prophana cognitu digniſſima.

Triſmegiſtus Mercurii nepos in Ægypto hoc tempore doctrinæ gloria excelluit: *Ianus* in Latio imperitavit. *Cadmus* frater Europæ Litteras ex Phœnicia in *Græciam* induxit. Idem *Thebas*, in Bœotia condidit. *Acriſius* Rex Argivorum Apollinis Delphici templum, & oraculum excitavit. *Amphion*, ejecto *Cadmo*, arcem Thebanam extruxit per agreſtes homines blandâ oratione ad hoc delinitos; quo Poëtis de illius muſica fabulandi materiam præbuit. *Bacchus* per muliebrem Bacchatum exercitum *Indiam* ſubegit, *Perſeus* Jove natus, in Aſia Barbaros vicit, illoſque ſuo nomine *Perſas* appellavit.

Græcæ litteræ in *Italiam* invectæ multo tempore illic vernaculæ fuerunt: idem notat Eutropius, & Auguſt. de Civ. l.18.

Fauni uxor, eadem *Latini* Regis mater, Latinas litteras primò jam reperiſſe memoratur, rarâ ſexus fœminei gloriâ.

Saturnus Rex Jano in Latio ſucceſſit. Sub Saturno & agrorum, & ingeniorum culturam ex Græcia accepiſſe fertur Italia: & bona tunc communia, & homines liberos fuiſſe. Inde hoc ſeculum *Saturni*, & ſeculum mundi *Aureum* appellatur.

Tertia mundi Ætas.

AB *Egreſſu* filiorum Iſrael ex Ægypto ad annum primũ conditi *Templi*, à Salomone, duravit Tertia mundi ętas per annos 480, quod colligitur ex 3. *Regum* 6. Quamvis in hoc nonnihil computum communem, excedat Joſephus, Sabellicus, Canus, & Serrarius.

Moyſes præfuit Iſraeli ab *egreſſu* ex Ægypto ad ejus *mortem* annis 40, à mundo condito 2583 à diluvio 927.

Ioſue Iſraeli *præfuit* annis 17, *mortuus* ab egreſſu ex Ægypto anno 57.

Othoniel, in illius principatu includendo annos ſervitutis ſub Rege Meſopotamiæ, & tempora Seniorum qui dicuntur poſt Joſue vixiſſe; *præfuit* annis 40, *mortuus* ab egreſſu Ægypti anno 97: *Aod*, computatis 18 annis ſervitutis Moabiticæ, & Judicis Samgar, involvit annos 80.

Barac & Debora, includendo annos ſervitutis Regi Chanaan, præfuit annis 40.

Gedeon, cum interregno 7. annorum ſub Madianitis, gubernavit Iſraelem annis 40. *Abimelech* tyrannus annis 3. *Thola* annis 23.

Iair, cujus annis Cedrenus includit 18 annos ſervitutis ſub Philiſtæis & Amonitis.

tis &c. præfuit annis 22.

Iephte præfuit annis 6. *Abeſan* annis 7. *Abialon*, vel Helon, annis 10. *Abdon* annis 8.

Sampſon judicavit Iſraelem annis 20, additur *Iudicum* 15. *v. ult.* id factum in diebus Philiſthiin, hoc eſt, dum hi dominabantur Iſraëlitis, unde 40. anni ſervitutis ſub Philiſtæis includuntur annis tam Sampſonis, quam ipſius Heli, qui ſecutus eſt Sampſonem: uti tradit Maſius & alii, & inde forte factum, ut aliqui pauciores annos *Heli* attribuerint quam hic notamus, qui illi cum communi 40 annos aſſignamus.

Samuel Propheta & *Saul* Rex primus ſimul ſumpti, præfuerunt annis 40.

David Rex ſecundus Iſraëlis, poſt Saülum rexit etiam annis 40. Succedit *Salomon*, de quo infra. Ex his hactenus conficiuntur 480 anni tertiæ ætatis mundi.

In hac mundi Ætate tertia, circa annum ab exordio mundi 1000, aut nonnihil poſterius, *Troja* à Græcis everſa eſt, ante Romam conditam annis 432. *Æneas* profugus in Italiam venit. *Homerus* floruit, Salomone aliquantum ſenior, vixitque poſt bellum Trojanum anno 168. teſte Herodoto.

Arbaces hoc tempore imperium ab *Aſſyriis*, tranſtulit in *Medos*, cum illud ſtetiſſet annis circiter 300. teſte Juſtino. Poſtea *Dido* Tyro ſolvens urbem condidit *Carthago* dein dicta ante conditam Romam annis circiter 70. teſte Dione lib. 1.

Quarta mundi Ætas.

A Principio *ædificationis Templi* Salomonis uſque ad illius *exuſtionem* per Chaldæos, ſive, uſque ad finem *Captivitatis Babylonicæ*, & Monarchiæ Chaldaicæ, duravit hæc 4 mundi ætas annis integris 452.

Salomon ædificationem Templi Salomonici incœpit quarto anno regni ſui, vixitque poſtea annis 36, & univerſim regnavit annis 40. mortuus eſt anno *mundi* 3060.

Tum in Regno quod erat Salomonis demortui ortum eſt *Schiſma*, quo à domo Davidis *decem Tribus* defecerunt, nimiâ & juvenili ſeveritate *Roboami* qui Salomoni patri ſucceſſit. Et ſic diviſum eſt regnum *Iuda* ſive Hieroſolymæ, quod manſit ſub Roboamo, ſtirpis David, à regno *Iſraelis* ſive Samariæ ſub *Ieroboamo*, ſub quo populus ille ad Idola traductus, ne illi religione templi Hieroſolymitani ad Regem Judææ revocarentur; & poſtea in illa impietate non parum pertinaces, diverſarum ſtirpium Reges habuerunt, & plurimis bellis Reges Judææ, qui in Dei cultu permanſerant, deinceps infeſtarunt.

Super illas igitur decem Tribus regnavit primò *Ieroboam* filius Nabat per annos 22. ſed ultimus tantum inchoatus, ut patet 3. *Reg.* 14.

Succeſſit huic *Nadab* ejus filius; regnavit ille tantum anno 1. altero tantum inchoato. Poſtea *Baaſa* qui regnavit annis 23. *Ela* filius ejus regnavit tantum anno uno integro, occiſus à Zambri præfecto equitum. *Amri* qui fuit princeps exercitus, ſuffragiis illius electus in Regem, regnavit, integros numerando, annis 11. quatuor annos in bello cum Zambri &c. ſeptem reliquos in pace in regia urbe *Therſa*, ex qua ipſe ſedem Regiam tranſtulit in *Samariam*.

Succeſſit illi *Achab* filius, deinde *Ochozias*, *Ioram*, *Iehu*, *Ioachaz*, *Ioas*, aliique numero ſedecim (de quibus lib. 4. Reg. c. 13.) uſque ad *Oſee* filium Ela, qui occiſo *Phaſee* prædeceſſore, ſceptrum tyrannicè uſurpavit per annos 9. quamvis & plures anni ob varios rerum incurſus illi attribuantur.

Initio *Oſee* anni ſeptimi obſedit *Salmanaſſer* Samariam, & nono eam intercepit, tranſtulitque Iſraëlitas in Aſſyrios, ubi perpetuam ſubierunt ſervitutem, uti patet ex *lib.* 4. *Reg. cap.* 17. *v.* 23.

Regnum igitur hoc *Iſraelitarum* ſtetit ab anno primo Jeroboami, ad annum ultimum *Oſee*, nempe per annos 256. Ab hujus Regni excidio uſque ad excidium urbis Hieroſolymitanæ & Templi, quod evenit *Sedeciæ* anno 11. fluxerunt anni 130. uti Tirinus, aliique conſentiunt.

Sed

Sed ut nunc redeamus ad Regnum Davidis, & Salomonis. Succeſſit Salomoni filius ejus *Roboam*, de quo ſupra, qui regnavit ſuper Judæam annis 17. *Abias* annis 3. *Aſa* annis 41. *Ioſaphat* dicitur quidem regnaſſe annis 25. *lib.3.Reg. c.14.v.21.* ſed ſolus tantùm regnavit annis 22. nam tres ultimi filio adſcribuntur 4.*Reg.*8. Itaque *Ioram* annis tribus cum patre, 4. ſolus regnavit, univerſim annis 7. dicitur quidem alibi octavo regnaſſe, ſed tantum inchoato, quod hic, & alibi de annis imperfectis in numerando abſervare non profitemur.

Ochozias regnavit anno 1. *Athalia* tyrannicè annis 6. *Ioas* filius Ochoziæ annis 40. *Amaſias* annis 29. *Azarias* ſive *Ozias* annis 52.

Anno hujus *Oziæ* quinto, cum ſolſtitio æſtivo cœpit initium *Olympiadum* quarum ſingulæ continent annos 4. à ludis Olympiacis qui ſingulis quadrienniis fiebant. Quibus ſequentia tempora per Olympiades apud varios numerantur. Ejuſdem anno nono ſuperatus eſt *Sardonopalus* per Babylonios, & Medos, atque ita Monarchia *Aſſyriis* erepta eſt.

Anno ejuſdem Oziæ 2, vel 3. *Prophetarum* primus *Oſeas*, prophetare cœpit. Anno 5. vel 6 propheta *Ioël*, & *Ionas*. Anno 23. *Amos*. Anno 25. *Iſaias*.

Anno Ozeæ 28 menſis Aprilis, 21. condi cœpit *Vrbs Romana*, de qua infra.

Ioatham filius Oziæ regnavit annis 26. Sub illo prophetavit *Abdias*, & Michæas.

Achaz, regnavit annis 16. *Ezechias* regnavit ſolus annis 27. Sub illo *Nahum* prophetare cœpit.

Manaſſes filius Ezechiæ, qui ob ſua flagitia vinctus catenus ductus eſt in Babyloniam, ſed brevi reſtitutus, regnavit annis 55. *Amon* regnavit tantum annis 2. *Ioſias* annis 31. Sub hoc prophetare cœperunt *Sophonias*, *Habacuc*, & *Ieremias*.

Ioachas filius Joſiæ tantum regnavit menſibus tribus, cum à Pharaone Necao ductus eſt vinctus in Ægyptum.

Ioachim, qui etiam cum Daniele ejuſque ſociis ductus eſt in captivitatem, & poſtea infami morte extinctus, de quo 4.*Reg.* 24. regnavit annis 11. Ejus filius etiam *Ioachim* cum matre & aula abductus eſt in Babyloniam cum regnaſſet tantum menſibus 3. diebus 10.

Sedecias patruus Jechoniæ regnavit annis 10. Anno illius 11. capta & incenſa eſt cum Templo urbs Jeroſolymitana Fuit igitur ille annus primus captivitatis Urbis, & Templi incenſi, ac deſolationis iſtius ante tempora Chriſti: manſitque iſta Jeroſolymę deſolutio per annos 30. de qua 2.*Paralip.c.ult.*

Quinta Mundi Ætas.
Et 3. Monarchia.

INcipit à principio *Monarchiæ Perſarum* cum ſequentibus, & à *relaxata* per Cyrum Regem captivitate Judæorum, uſque ad adventum *Meſſiæ*, ſive, *Chriſti Salvatoris*, & duravit per annos 525. uſque ad annum mundi 3675.

Perſica autem *Monarchia* duravit annis 200. quæ cœpit à *Cyro* filio Cambyſis Perſæ, & filiæ Regis Medorum. occiſo Balthaſare ultimo Chaldæorum Rege. Cyro ſucceſſit filius nomine avi ſui *Cambyſes* qui regnavit annis 6. poſtea *Smerdes*, tantum menſibus 7. deinde *Darius Hyſtaſpis* regnavit annis 37. Et hic eſt qui anno 2. regni ſui Judæis poteſtatem fecit Templi fabricam intermiſſam perficiendi. Succeſſit huic filius *Xerxes* potentiſſimus annis 20. poſtea *Artaxerxes*, ſive, Longimanus, annis 40. *Darius* filius nothus Longimani annis 19. deinde geminus *Artaxarxes*, alter annis 43. alter 23. poſtea *Arſames* annis 3.

Poſtremo *Darius*, filius Arſamis, regnavit annis 6. qui poſt multa prælia ab Alexandro Macedone victus, & imperio ſpoliatus, Monarchiæ Perſicæ finem dedit, & Grææ initium.

Monarchia Græcorum quæ dicitur tertia, principium habuit ab anno 7. *Alexandri*

Magni

Magni Macedonis, devicto *Dario* Perſarum ultimo Monarcha, duravit uſque ad annum primum Monarchiæ Auguſti Cæſaris, quæ extinctis *Antonio & Cleopatra*, incepit menſe 11. poſt Actiacam victoriam, Conſulibus tunc Romæ Auguſto IV. & Marco Licinio Craſſo: ſtetitque annis 300. ab urbis Romanæ conditæ anno 424. uſque ad ejuſdem annum 724. Obiit Alexander poſt annos 6. ſuæ Monarchiæ, anno ab urbe condita 430. menſis Junii die 28. ut plerique notant.

Ptolemæus Lagi, filius antea militis gregarii dictus Soter, ſucceſſit Alexandro Magno, mirâ rerum humanarum viciſſitudine. Ab hoc deinceps omnes Ægypti Reges aſſumpſerunt nomen *Ptolemai*, uti antea Pharaonis. De hoc, qui multa millia Judæorum in Ægyptum captiva abduxit, intelligit Pererius prophetiam Danielis *cap.11.v.5.* Imperavit Ptolom. Lagi, annis 40.

Huic ſucceſſerunt ceteri *Ptolomai* numero *decem* uſque ad Cleopatram M. Antonii Triumviri amoribus adeo implexam, ut cum illo extincto, ipſa etiam viva in poteſtatem *Caji Cæſaris* deveniret, aſpidis ſerpentis morſu ſibi admoto interierit. Atque ita Alexandria, totaque Ægyptus Auguſto victori ceſſit, qui ſuæ Monarchiæ Romanæ initium fecit die 1. Auguſti, Urbis conditæ anno 724. ut ſupra notavi.

Poſt diviſum ab Alexandro quibuſdam ſuis Ducibus imperium. alii cœperunt eſſe Reges *Syriæ*, ut *Seleucus. Nicanor*, *Antiochus Soter* ejus filius, *Seleucus, Callinicus, Sel. Ceraunius*, *Antiochus magnus &c.* uſque ad *Antiochum Aſiaticum* (quia enutritus in Aſia minore) quo tempore *Pompejus* totam *Syriam* una cum Judæa in Provinciam Romanorum redegit, ut teſtatur Joſephus, Appianus, aliique. Sic ut regnum *Græcorum* in Syria ſteterit ab initio Monarchiæ Alexandri Magni uſque ad Syriam in provinciam Romanorum redactam, annis 267.

Alii poſt dictam diviſionem cœperunt eſſe *Reges Macedoniæ*, uti primo *Arideus Philippus*, Alexandri Magni frater, qui tutor erat datus filio Alexandri ex Roxane puero & pupillo, qui etiam Alexander vocabatur, Sed anno 6, à morte patris cum uxore Euridice occiſus, regnavit annis 6. Succeſſit Arideo *Caſſander* filius Antipatri per annos 19. Huic *Antigonus*, & *Alexander* ejus filii annis 6. Deinde *Demetrius*, pulſus à Pyrrho poſt regni annos 6. Poſtea ſucceſſerunt alii Reges *decem* uſque ad *Perſeum* qui regno Macedonico finem fecit, quod tenuit annis 11. Tunc enim à *Lucio Æmilio* Paulo victus eſt Perſeus, & in triumphum ductus: atque ita *Macedonia* in Provinciam redacta, non Regem deinceps, ſed Præſidem à Romanis accepit.

Ad illud uſque tempus, ab initio Mo-Monarchiæ Alexandri Macedonis fluxerunt anni 161. Exinde vero ad initium Monarchiæ Auguſti fuerunt anni 139, qui cum præcedentibus ſimul conſtituunt Græcę Monarchiæ annos 300, ut ſupra notavi.

Altera orbis *Monarchia* eſt *Romana*, quæ fuit ab extincto Antonio & Cleopatra, de qua mox infra, ubi de Monarchia ſacra urbis Romanæ &c.

Sexta mundi Ætas.

STatuitur hæc ab *Adventu Chriſti*, ſive, Meſſiæ in mundum, uſque ad illius Reditum ad *Iudicium extremum* in conſummatione mundi, cujus anni ſunt hominibus ignoti.

Adventus autem, ſive Nativitas Chriſti, contigit à *Creatione Mundi*, anno 5129, juxta Romanum Martyrologium. *A Diluvio Noë*, anno 2957. Ab ortu *Abrahami*, anno 2015. Ab exitu *Moyſis* cum Iſraëlitis ex *Ægypto*, anno 1520. Ab urbe *Roma* primo *condita*, anno 752. Imperii *Octaviani Auguſti*, anno 42, Cum ſcilicet totus tunc Orbis in plena eſſet pace Princeps Pacis in mundum advenit.

Anni Chriſti à Chronologis computari ſolent fere a Kalendis Januarii, vel à fine Decembris, quo tempore Chriſtus orbi natus

tus eſt. Horum annorum numerus, ordo, decurſus, res geſtæ, conſtant ſatis ex Hiſtoria *Evangelica*, & ex ſerie ſequentium huc uſque Pontificum, & Conciliorum, & Imperatorum, & præcipuis ſingulorum geſtis, quæ partim hic infra, partim alibi de Pontificibus &c. in hoc Tomo exhibentur.

Tota Chriſti Genealogia in ipſis Sacris Litteris ordine recenſetur in *libro Generationis* Jesu Chriſti filii David, filii Abraham &c. *Matthæi cap. I.*

ARTICULUS II.

MONARCHIA SACRA

Vrbis Romanæ, Pontificum, Conciliorum, & varius Vrbis Status.

DE *anno* conditæ Urbis *Romanæ* diſcrepat Varro, & Cato, qui Faſtus Urbis conſcripſerunt. Sed Cato non niſi anno unico Varrone ſerius conditam tradit. Itaque cum Varrone cui plerique adhærent dicamus, Jacta fuiſſe Urbis *Romanæ* fundamenta anno Iphiti 23 ſive anno 3. ſextæ Olympiadis poſt bimeſtre finituro, die 11 Kalendas Majas, id eſt, 21 Aprilis, ipſo nempe feſto *Palis* quæ apud illum populum fuit Dea Paſtorum: cenſetur ille eſſe annus circiter 3233. ab Orbe condito.

Urbis Romanæ fundamenta jecit *Romulus*, ætatis ſuæ anno 18. cum tunc eclypſis eſſet ſolis in Tauro exiſtentis, uti tradit Plutarchus, & Mathematici quidam veteres.

Reipublicæ deinceps Romanæ varii *Status* fuere. *Primus* ab Urbis conditæ anno 3. Olympiadis ſextæ, uſque ad annum 3. Olympiadis 67. per annos ſcil. 244. ſub Regibus fuit.

Horum Rex primus fuit ipſe *Romulus* per annos 37. cum unius anni interregno.

Succeſſere *Numa Pompilius* per annos 43. *Tullus Hoſtilius*, per annos 32. *Ancus Martius*, per annos 24. *Lucius Tarquinius Priſcus* per annos 38. *Servius Tullius* per annos 44. *Lucius Tarquinius Superbus*, per annos 25. Septem igitur primi Reges per annos 244. Romæ dominati ſunt.

Secundus Urbis Status fuit à *Tarquinio* & Regibus deinceps fugatis per *L. Iunium* Brutum, & *Lucium Tarquinium Collatinum*, qui fuerunt *primi Romani Conſules*, aliique deinceps ab anno 3. Olympiadis 67. uſque ad annum 4. Olympiadis 182. quo demum *Iulius Cæſar* Dictaturam ſibi perpetuam vindicavit. Et ſic ſtetit regimen Romanum per annos 461. Quo tempore extincto Antonio & Cleopatra, *Auguſtus Cæſar* liberam integramque Monarchiam adeptus fuit: atque ita deinceps ab expulſis Regibus per annos 480.

Tertius itaque Urbis Status fuit ſub *Imperatoribus*, ab anno primo Monarchiæ Auguſti Cæſaris, uſque ad Auguſtulum Imperatorem quando Imperium Romanum Occidentale incidit in manus *Odoacri* Regis Erulorum, anno Urbis conditæ 1228. & a Chriſto nato 476. Floruit igitur Roma ſub Imperatoribus per annos 504. Exinde fuit partim ſub Regibus, partim ſub Exarchis Græcorum Imperatorum per annos ferè 324. Nempe uſque ad imperiū *Caroli Magni*, qui anno Chriſti 800. die ipſo Natalis Domini creatus eſt Romæ novus Romanorum in Occidente Imperator: manſitque in poſteris Franciſ Imperium ad annum Chriſti 920. Tunc enim tranſiit Imperium à Francis ad *Saxones*, alioſque *Germanos*.

Ac tandem anno Chriſti 1273. per *Rudolphum* Halſpurgenſem Comitē, pietate ſingularē, ad Domum *Auſtriacam* delatum eſt Imperium, in qua per continuatam penè Imperatorum ſucceſſionem hodieque perſeverat.

Singulare exemplum mutabilitatis potentiæ humanæ eſt, quod hæc ipſa Roma, orbis & imperii caput, ſucceſſu temporum, ſemel fuerit à Gallis incenſa, ſemel ab Alarico capta, iterum capta à Genſerico, iterum à Beliſario, iterum leporis tantum

occaſione intercepta, uti in ipſa Urbis Romanæ hiſtoria diſtinctè traditum reperitur.

Orientale autem Græcorum Imperium (à morte Conſtantini Magni ab Occidentali ſeparatum anno Chriſti 341.) tandem potentiâ Turcarum invaleſcente ſublatam, extinctumque fuit, anno Chriſti 1452.

Turcarum autem Reges, & Imperatores ab initio hi fuerunt.

Primus fuit *Othomanus* filius Regis Artoguli, qui per occaſionem diſcordiarum inter avum & nepotem Auguſtos, excuſſo *Andronico* Paleologi filio, magnam *Aſiæ* partem ſubegit, circa annum Chriſti 1300. manſitque deinceps omnibus Turcarum Regibus nomen Othomani.

Orchanus Othomano genitus anno 1328. qui occupavit Nicæam, ipſamque Nicomediam Bithiniæ caput.

Succeſſit his *Amurathes* I. anno 1359. *Bajazethus* anno 1383. *Iſabegus* anno 1398. *Emir Suliman* anno 1398. *Moſes Gilibi* anno 1414. *Mahomet* anno 1414. *Amurathes II.* anno 1421.

Mahometes II. qui dicitur Turcarum Imperator primus, anno 1451. *Bajazethus II.* anno 1481. *Selimus I.* anno 1514. *Solimannus* anno 1520. *Selimus II.* anno 1566. *Amurathes III.* anno 1575. *Mahometes III.* anno 1595. *Achmat*, ſive *Amath* anno 1604. *Muſtapha* anno 1617. *Oſman* anno 1618. *Muſtapha* iterum, anno 1622 *Amurathes IV.* anno 1623.

Succeſſio autem ac ſeries omnium Imperatorum Romanorum à principio ante Chriſtum in hodiernum diem hæc fuit.

C. Iulius Caſar proclamatus dictator perpetuus anno Urbis conditæ 705. imperavit annis pænè 5.

Cajus Caſar Octavianus Auguſtus, cæſo Julio Cæſare, ſucceſſit, Urbis conditæ anno 709. ac diutiſſimè imperavit, annis 57. menſibus 5.

Tiberius Cæſar, à die 19 Auguſti quâ obiit Auguſtus anno Urbis conditæ inchoante 767.

Cajus Caligula 16 Martii, qua Tiberius obiit, anno Urbis 789. *Claudius* à die 1. Februarii qua obiit Caligula, anno Urbis 793. *Nero* à morte Claudii, Urbis conditæ anno 807.

Galba, à die qua ſe occidit Nero 13 Aprilis, Urbis anno 810. *Otto*, à die qua obiit Galba, Urbis anno 821. *Vitellius*, à die obitus Ottonis quæ fuit 25 Januarii, Urbis anno 821.

Veſpaſianus, à die ult. Septembris qua ſublatus Vitel. Urbis anno 822. *Titus* filius ſucceſſit, Urbis anno 830. inchoante.

Anno autem *Veſpaſiani* ſecundo 8. Septembris, Urbis conditæ anno 823. *Ieroſolyma* per *Titum* expugnata eſt, & ſimul Judæorum *Synagoga* ſepulta, Regno Chriſti in perpetuum ſuccubuit, juxta Prophetarum vaticinia.

Poſt Veſpaſianum & Titum ſecutus eſt *Domitianus*, *Nerva*, *Trajanus*, aliique Imperatores varii generis, & fidei, maximè Græci, numero circiter *Quinquaginta*: uſque ad *Conſtantinum Magnum*, ſuſcepta primum, & defenſa, & propagata deinceps Religione verè maximum.

Secuti ſunt in imperio & in fide non pauci *Criſpus*, *Conſtantius*, *Conſtantinus II.* *Conſtans*, aliique Imperatores numero circiter *Triginta-quinque*: uſque ad *Carolum Magnum*; de quo, ejuſque in Imperio ſucceſſoribus in hunc uſque diem, nos jam infra ordine agemus.

De omnibus quoque *Pontificibus* Romanis à *D. Petro* ad hunc *Innocentium XI.* tractatur ſupra in hoc *Tomo* 1. *Tract.* 1. *qu.*7.

De omnibus etiam *Conciliis Generalibus* Eccleſiæ, & rebus in ſingulis præcipuè tractatis, *ibidem* expoſitum reperies.

ARTICULUS III.

MONARCHIA SECULARIS

Imperatorum, ac Regum Chriſtianorum, cum Eventibus ac geſtis aliquot præcipuis

Ordine ſucceſſionis ad noſtra uſque tempora breviter expoſita.

M*Onarchiam ſive Hierarchiam Eccleſiaſticam ſingulorum* Pontificum, *ac* Conciliorum, *cum rebus præcipuè geſtis, expoſitam habes in hoc*, Tomo 1. tract. 1. quæſt.7. in fine, *ut ſupra indicavi. Hic ad perfectam in eo genere ſcientiam, Monarchiæ etiam* Secularis *ordinem, ſucceſſionem, res, & tempora, ad commodiſſimum compendium ſtudioſè redacta, apponimus: cujus notitiæ uſus ſolet eſſe frequentiſſimus, & Doctrinæ tam Theologicæ, quam Hiſtoricæ neceſſarius. Quod ſi quis aliqua hic notata latius noſſe cupiat, facilis eſt hinc ad Annales recurſus: Neque nos ordinem omnem rerum, ac temporum hic ad amuſſim notatum eſſe profitemur, cum in variis ipſi Chronologi non conveniant, & accedant aliquando Typographici errores, ut antea monui.*

IMPERATORES OCCIDENTIS.

A Seculo poſt Chriſtum VIII. inito ad ſec. IX.

C*Arolus Magnus*, Imperator, anno Chriſti circiter 800. filius fuit Pipini Regis Francorum, & ipſe Rex celebratiſſimus: Imperavit annis 14. Sub eo reſtitutum Imperium Occidentis. Imperio Orientis, ſive Græciæ, Leo Armenus tunc imperitavit.

Ludovicus Pius, Caroli frater, imperavit annis 27. à filiis ſuis captivus, poſt 6. menſes reſtitutus.

Lothariu Pii frater, annis 15. Ludovicus II Lotharii Filius annis 20.

Carolus Calvus, Ludovici patruus, annis 2. Ludovicus III. annis 20.

Carolus Craſſus, Ludovici germ. Regis frater, annis 7. Aroulphus, nothus Carolomanni annis 12.

Hoc ſeculo facta traditur tranſlatio *Saxonum* factioſorum, per Carolum Magnum, in Belgium, Brabantiam, ac Helvetios. *Sicilia* per Saracenos occupata, anno 820. Comitatus *Flandriæ* inſtitutio, anno 866. Exordium regni *Burgundici & Atelatenſis*, anno 890. Ab Arnulpho Imperatore Chriſtiano cæſa in prælio *Danorum* Ethnicorum centum millia, ex Chriſtianis vix unus alterus deſideratus. *Lunæ* defectio ter contigit intra unum annum, *Solis* ſemel, anno 808. InGallia cecidit *Grando* ſtupendæ magnitudinis, & *Gelu* ex aëre 15 pedes longum, & ſex latum, an. 825. Ingens *terræ motus*, & mugitus, an.862. In agro Brixiano *pluvia ſanguinea* per triduum, an.869. Gallia per *Locuſtas* horrendè depopulata, & ſecuta *peſtis* quæ ibi tertiam hominum partem extinxit an.876. *Pons* ſupra Rhenum per decem annos conſtructus, & longus ad paſſus quingentos, intra 3 horas conflagravit.

Propagatio Fidei in Dania, in Dalmatia, ad Sclavos, in Saxonia, Hungaria, Bulgaria, Ruſſia, Normannia, Moravia. *Canonizationis* ſolennitas inducta. Uſus *Campanarum* apud Græcos. Tituli *Cardinalium*. *Feſtum* omnium Sanctorum ſub Gregorio IV. Adiſulphus Rex *Angliam* Eccleſiæ vectigalem fecit

argenteo nummo in ſingulas familias dictas D. Petri. *Academia* Pariſienſis erecta ſub Carolo magno, conſilio Alcuini, quatuor ibi præcipui Doctores, Rabanus, Alcuinus, Claudius, Jo. Scotus, omnes fuiſſe *Bedæ* diſcipulos tradit Vincentius in ſpeculo.

A ſeculo Chriſti IX. ad X.

LUdovicus IV. Arnulphi Frater, Imper. annis 6. in quo deſiit ſtirps Carolina. In Græcia tunc imperavit Conſtantinus VIII. annis 49. poſtea alii.

Conradus, imperavit annis 7. dux erat Franconiæ.

Henricus, Ottonis Saxonis F. annis 20. Otho I, Henrici F. annis 37.

Otho II. annis 10. Otho III. annis 18. fuit Ottonis II frater, puer 10 annorum.

In hoc Seculo, datum initium Regni *Navarræ*, anno 912. Regni *Aragonici* an. 915. *Caſtella* Legionenſi jugo ſe ſubduxit. *Burgundia* Imperio adjecta an. 945. *Lotharingici* Principatus initium an. 981. Ducatus *Saxonici* an. 970. Comitatus *Sabaudiæ* in Beraldo Saxone, an. 998. *Normanni* per Britones omnes cæſi.

Genuæ *fons ſanguinis* largiſſimè fluens an. 955. Et *Sol* per multos dies viſus eſt ſanguineus, an 940. Soles gemini per biduum viſi, & acies in cælo confligentes, an. 979. *Incendium* celebre & horrendum montis Veſuvii Chriſti anno 993.

Imperium Romanum ad Germanos devolutum an. 960. *Electoribus* Imperii datum jus ſuffragii à Gregorio V. Pont. *Mutatio* nominis in electis ad Pontificatum traditur primum uſurpata in Joanne XII. qui antea Octavianus dictus.

Propagatio Fidei ſingularis facta in *Polonia* cum Micceſlao Principe, uti & in *Moſcovia*, *Pruſſia*, *Bohemia*, *Norveſia*, *& Dania iterum*. Ac rurſus *Hungari* per Stephanum I. Regem, ejuſque patrem Geiſam nomine.

A ſeculo Chriſti X. ad XI.

HEnricus II. dux Saxoniæ imperavit annis 11.

Conradus II. dux Franconiæ imper. annis 15.

Henricus III. Conradi frater, & gener Canuti Regis Daniæ & Angliæ, imper. annis 6.

Henricus IV. filius Henrici III. imper. annis 50.

In hoc ſæculo, *Perſia* dominatum Turcæ invadunt & occupant, & *Babyloniam*, & totum fere orientem. Initium ponitur regni *Scotiæ*, & regni *Siciliæ* anno 1098. Et *Hieroſolyma* Saracenis adempta, anno 1099. Floruit Godefridus *Bullonius*, merito dictus, Hercules Chriſtianus. *Sexcenta Scytharum* millia profligata divinitus precibus Conſtantini Ducis, ac populi, anno 1063. *Nubes* ingens ſupra *Belgium* ſoluta multos mortales immerſit, an. 1014. *Cometes* in trabis ſpecie per quadrimeſtre viſus an. 1016. *Terræ motus* per biennium in Bithinia. *Nix* cadens tam copioſa ut arbores rumperet an. 1047. Per *Angliam* ex condicto *Dani* uno impetu cæſi an. 1011. *Locuſtæ* in Oriente ſolem obumbrant copiâ immenſâ, an. 1095.

Propagata ulterius fides in *Pannonia*, & in regno *Toletano*, an. 1088. Reparata fides apud *Hungaros* per Andræam Regem: uti & in *Pomerania* Boleſlao III. adigente.

A ſeculo Chriſti XI ad XII.

HEnricus V. filius Henrici IV. quem ab Imperio remotum impiè tractavit, & cum Pontifice circa bona Eccleſiaſtica lites habuit, ab hoc excommunicatus, ſed Pontifici poſtea reconciliatus; Spiræ ſepultus: imperavit annis 20.

Lotharius, Saxo, Coronatus Aquiſgrani 13 Septembris, Innocentium Papam ejectum reſtituit, & urbes imperiales occupavit: imperavit annis 14.

Conradus

Conradus III. Sueviæ dux, electioni ipſius contradicente Henrico Bavaro, qui ab Imperatore proſcriptus: imper. annis 3.

Fredericus Barbaroſſa ſive Anobarbus, Conradi Suevi ex fratre nepos. In Italia magna bella confecit, & Mediolanum evertit. Ab eo Roma capta, & Papa Alexander fugatus. Obiit in expeditione Saracenica: imperavit annis 37.

Henricus VI. frater Frederici, dictus Aſper ob ſeveritatem. Siciliæ regnum recuperavit. In Paleſtinam exercitum miſit, abſque ſucceſſu, imperavit annis 8.

In hoc Seculo *Portugallia* cœpit fieri regnū an. 1179. *Dani & Silani* à Lothario Imp. ſubacti an. 1133. Per *Tartarorum* eruptionem variæ ſeptentrionis Provinciæ occupatæ, an. 1188. *Creta inſula* Venetis vendita, an. 1195. *Soles gemini* conſpecti, an. 1105. & acies cæleſtes in aëre, an. 1109. *Terræ motus* in Italia villam unam alio tranſtulit, an. 1117. Ravennæ cecidit *pluvia ſanguinea* an. 1113. In *Belgio* ffuſio oceani per 12. milliaria cum ingenti hominum clade, an. 1164. *Theologia Scholaſtica* per Petrum Lombardum in novam & meliorem formam redacta. *Hieroſolyma* à Soldano recepta: crux Chriſti ab eo male tractata In *Paleſtinam* pro juvandis Chriſtianis expeditionem ſuſcepit Fredericus Imp. Philippus Rex Galliæ, & Henricus Rex Angliæ cum filio Richardo, Cruce ſuſceptâ. Hoc tempore prodiit Opus celebre dictum, Decretum Gratiani. Varii *Ordines Religioſi* initium ſumpſerunt, Præmonſtratenſes an. 1110 Guilielmitæ 1124. Templarii milites, 1118. Hoſpitalarii S. Joannes Hieroſolymitani, qui nunc Melitenſes 1119. Equites S Lazari, & Calatravæ 1158. S. Jacobi 1190, Alcantaræ 1176, Teutonici Mariani 1190.

Propagatio Fidei in Gothia cum ſuo Rege, in Livonia cum Cota Rege per S. Menardum: Rurſus in Pomerania: in Finlandia per S. Henricum Epiſcopum & martyrem. Hoc ſeculo floruit *S. Bruno* Carthuſianus, an. 1115. *S. Norbertus* an. 1130. *S. Hildegardis* anno 1148. *S. Benedictus*, pontium conſtructor Avenione, & Lugduni an. 1177. *S. Thomas* in Anglia Archiepiſcopus Cantuarienſes, qui pro jure Eccleſiæ Romanæ gladiis impiorum occubuit, an. 1170.

A ſeculo Chriſti XII. ad XIII.

OTTO IV. Ducis Saxonis Henrici Leonis filius, coronatus Imperator Aquiſgrani, imperavit an. 4.

Philippus, Henrici IV. frater, Anti Cæſar Moguntiæ coronatus, imperavit an. 9.

Fredericus II. Dux Sueviæ, contra Ottonem, nepos fuit Friderici primi, imperavit an. 33 Otto derelictus ab omnibus, moritur Brunſvigæ.

Conradus IV. hic ab aliquibus notatur. His temporibus 7 imper. Electores cōſtituti.

Richardus frater regis Angliæ Henrici in Imperatorem ab aliquibus: ab aliis Principibus eligitur Alphonſus Rex Hiſpaniæ, qui ſponte abdicavit. Richardus fere omne tempus in Anglia ab electione conſumit, detentus ſeditionibus & inteſtinis bellis, ibique moritur. Interea ſtatus imperii hoc tempore multum turbatus fuit.

Rodulphus I. Habsburgenſis Comes, Pater Alberti I. Auſtriaci, imperavit annis 17. menſibus 9. Ottocarum Boëmiæ Regem rebellem vincit: Papæ Ravennam & Romandiolam concedit.

Adolphus Naſſovius, imper. annis 6. obnitente Alberto Auſtriaco, à quo in prælio occiſus, *ita Cuſpinianus*.

Albertus Auſtriacus, Rodulphi filius, per conjugium Eliſabethæ acquirit Exarchatum Auſtriæ, Comitatum Tyrolis ex Goriciæ, imperavit annis 10.

Hoc ſeculo Imperiū *Orientale* Latinis obtigit, Imperii *Trapezuntini* initia. Ducatus *Brabantiæ* ex Lovanii Comitatu. *Latini Orientis* imperio dejecti poſt 55 annos. Auſtria, Stiria, Tirolis, & Carinthia Rudolphi Imperatoris *Auſtriaci* familiæ cedunt, moxq; Burgundia, atq; Boëmia. Conflictus *Tornacenſis* Gallis admodum

modum cruentus. *Mons* in Burgundia à montibus *dehiſcens* multa ruſticorum millia opprimit.

Joannes Papa ante dictus Petrus Hiſpanus, Religioſorum habitus Hoſtis, poſt octimeſtrem Pontificatum obteritur ruinâ domus quam inhabitabat. In Sicilia interfectio mira Gallorum, dicta, *Veſpera Sicula*.

Tartaria, cum Caſſalia inſtructionem de Fide accipit. Pulſatio *campanæ* in conſecratione, & ſalutatione Angelica. *Magiſterium*, ſacri Palatii inſtitutum. Carmelitæ Europæ peculiariter innoteſcunt: & emergunt *Ordines varii*, Dominicani, Trinitarii, Franciſcani, Moniales Sanctæ Claræ, Sylveſtrini, Eremitæ S. Auguſtini in unum coacti, Servitæ, Cæleſtini.

Concordantiæ bibliorum confectæ & editæ. Pileus rubeus *Cardinalibus* in concilio Lugdunenſi attributus primum. *Bella ſacra* varia per S. Ludovicum, & alios. *Judæorum* ex Gallia expulſio primum. Domus Deiparæ *Lauretū* aſportata. *S. Bonaventura* hâc ætate floret, Guielmus de S. Amore ſcribit contra Mendicantes, & à Papa Hæreſeos damnatur. Circa annum 1270. *S. Thomas Aquinas* florêre cœpit in Italiâ, diſcipulus Alberti Magni.

A ſeculo Chriſti XIII. ad XIV.

HEnricus VII. Luxelburgius, dotibus animi excellens; veneno enecatur: imperavit annis 5.

Ludovicus Bavarus, ex diſſentiente Cæſarum electione bellum civile ortum, quod graviſſimè Germaniam afflixit: imperavit annis 33.

Carolus IV. Joannis regis Boëmiæ filius, Henrici Luxenburgii Imperatoris nepos: quamvis tres alii ſucceſſivè contra eum electi fuerint, tandem tamen imperium ſolus obtinuit, imperavit annis 32.

Wenceſlaus Caroli IV. filius, Rex Boëmiæ, imperavit annis 22.

Hoc ſeculo *Academia Senenſis* à ſenatu Midend. Academia *Colonienſis* confirmata à Pontifice Urbano VI. etſi antea gymnaſium diu fuit. Academia *Erfordienſis* à Dagoberto Rege, & Bonifacio IX. confirmata.

Othomanici imperii initia anno 1300. Alphonſus XI. Hiſpanus 450. millia *Saracenorum* cecidit, viginti dumtaxat Chriſtianis deſideratis. *Tamberlanes* Tartarus ductis duodecies centenis millibus, Bajazetem Turcam profligat, cæſis 140. hominum millibus. *Terræmotus* quadragenarius urbes 26. proſtravit in *Pannonia*. *Mare Flandricum* ruptis aggeribus multa oppida mergit. *Peſtis triennis* & univerſalis, mediam hominum partem deſtruit. *Amurathes* trigeſies ac ſepties hoſtium ſuorum victor, à ſervo demum confoditur.

Propagatio Fidei. Lithuania, & Jagello ejus Princeps, Samogitii, Cumani, Boizenſes, Lippenſes, Patrini & Vicini, annitente Ludovico Hungaro, fidem amplexi ſunt. *Chriſtianiſſimo Regi* data facultas ſub utraque ſpecie communicandi. *Jubilæi* mutata celebratio in ſingulos 50. annos per Clementem VI. Reductio alia Jubilæi ad annum 30. per Urbanum VI. an. 1344. Inſtituitur militia *Periſcelidis* in Anglia. Clemens V. ſedem Pontificiam *Avenionem* transfert. Templarii extincti ſub Clemente V.

A ſeculo Chriſti XIV. ad XV.

RUpertus ſive Robertus Palatinus, imperavit annis 10. His temporibus Italia paſſim cœpit jugum Germanici imperii excutere.

Sigiſmundus Caroli IV. filius Rex Ungariæ: inducit Concilium Conſtantiæ, imperavit annis 27.

Albertus Auſtriacus Sigiſmundi gener, Rex Bohemiæ & Ungariæ, imperavit annis 2.

Fridericus III. Archidux Auſtriæ, imperavit annis 54.

Maximilianus Friderici III. filius, imperavit annis 12.

Hoc Seculo *Imperium Orientis* tranſit ad Turcas.

Turcas. *Conſtantinopolis* capitur à Mahomete 2. *Sabaudiæ Dux* ex Comite. Neapolis tranſit ad Arragonios *Theſſalonica* erepta Venetis. *Saraceni* Granata & *Hiſpania univerſa* anno 1474. depulſi. In Hiſpania *Terræ motus* multa oppida evertit. *Mare* ad *Dordracum* hominum ſupra centum millia, & pecorum greges infinitos perdit ruptis aggeribus. *Iubilæi* ad 25. annum reductio per Paulum 3. Hoc tempore propagantur Canonici B. Laurentii Juſtiniani vulgò Apoſtolici: Fratres mendicantes S. Hieronymi, Congr. Salvatoris, ſeu Floretini: Ambroſiani, Minimi, Ordo S. Mauritii in Sabaudia. Ordo S. Michaelis in Gallia, Equites Velleris Aurei ſub auſpiciis B. Virginis & S. Andreæ. Familiarum *Iudaicarum* 24. millia pulſa ex Hiſpaniis. *Inquiſitio Hiſpanica* inſtituta. *Academia* Herbipolenſis, *Salmantica* in regno Caſtellæ confirmata dicitur, cum ante hac quoque floreret, erecta ab Alfonſo VIII. Academia *Lipſenſis* è Pragenſi ob diſſidium Germanorum cum Bohemis, confirmatur à Pontifice Alexandro VI. Academia *Lovanienſis* in Brabantia à Papa Martino V. confirmata. *Ars Typographica* excogitata à Joan. Gutenbergio Argentinenſi, publicatur Moguntiæ primum, deinde Argentinæ, inde traducitur Neapolim, & Romam anno 1442.

A ſeculo Chriſti XV. ad XVI.

Carolus V. eligitur Imperator 28 Junii circa annum 1520. Prælio vincit & capit Franciſcum primum Galliæ regem, poſtea dimittit. Obſidio Viennæ à Solymanno Turca. Trajecit in Africam Carolus, ſed ſine ſucceſſu: feliciter in Germania pugnat cum proteſtantibus. Sophi Turcarum 400. millia cædit. Carolus imperavit annis 38.

Ferdinandus I. Caroli V. frater, imperavit annis 6.

Maximilianus II, Ferdinandi frater, imperavit annis 12.

Rudolphus II. Maximiliani II. frater parenti defuncto 12 Octobris anni 1576. in imperio ſuccedit: imperavit annis 35.

Hoc ſeculo *Hungaria* & *Boëmia* tranſit ad *Auſtriacos*: *Arabia felix* à Solymanno occupatur, & Cyprus. Defectio Batavica incepta an. 1572. *Maris* in *Anglia* retroceſſio magna, & mons loco motus evulſis arboribus. *Caſſiopeæ ſtella* nova apparet: quinque ſimul ſoles: ſol abſcuratus. *Locuſtæ* ſolem inumbrant in maxima Europæ parte. Maria Scotiæ Regina barbarè ſecuri percuſſa ſub Elizabetha Angliæ Regina.

Hoc etiam ſeculo vixit S. Franciſcus *Xaverius* Indiarum Apoſtolus. S. Ignatius de *Lojola* Fundator Societatis Jeſu. S. Carolus *Boromæus* Cardinalis. *S. Thereſia.* S. Philippus *Nerius* Fundator Oratorii. *Indiæ* Orientales & Occidentales per variorum Ordinum Regulares, Japoniæ regnum per S. Franciſcum Xaverium fidei lumine illuſtrata. Hæreditarius *Catholici Regis* Titulus Ferdinando Hiſpano conceſſus à Julio II. vel potius reſtitutus. Titulus *Defenſoris fidei* datus Henrico VIII. Anglo à Leone X. Emerſerunt Theatini, Capucini, Clerici Regulares S. Pauli, Societas Jeſu, Congregatio Oratorii S. Phil. Nerii. *Rhodus* inſula amiſſa. *Humiliati* extincti à Pio V. *Melita* graviter & diu à Solymanno fruſtra tentata. *Cyprus* Turcæ cedit.

Legatio *Æthiopica* ad Pontificem, anno 1524. item *Iaponica* anno 1585. In *Indiis orient:* & *occidentali* obiere pro Chriſti fide ex Dominicanis, Franciſcanis, & Societatis Jeſu hominibus plurimi. In *Anglia* ſævitur in Catholicos ſub Henrico, & Eduardo regibus, & Eliſabetha Regina. *Prodierunt Hæretici*, Martinus Lutherus, Petrus martyr, Carolſtadius, Oecolampadius, Libertini, Zuinglius, Joan. Brentius, Martinus Bucerus, Joannes Calvinus, Ubiquietarii, Theodorus Beza, Deiſtæ ſive Trinitarii, Infernales, Inviſibiles. Cœpit & ſchiſma Anglicanum, tandem Hæreſi concluſum, ob negatam à Romano Pontifice diſſolutionem matrimonii, anno 1535. Concilium

Tri-

Tridentinum Generale ſub Paulo III. Julio III. & Pio IV.

A ſeculo Chriſti XVI. ad XVII.

MAthias, Ungariæ & Bohemiæ Rex, eligitur Imperator Francofurti 13 Junii, coronatur ibi cum Anna conjuge: imperat annis 6. menſibus 9. Agit cum Ungaris de ſucceſſioue Ferdinandi Auſtriaci in eo regno. Ferdinandus coronatur in regem Ungariæ. Conſiliarii Cæſarei Pragæ è feneſtra præcipitantur: ordines ſe excuſant: moritur Matthias imperator.

Ferdinandus II. Francofurti electus coronatur 30 Auguſti, imperat an. 17. menſibus 9. Inſtituitur nova liga Catholicorum. Cæſar Ferdinandus electionem Palatini irritam pronunciat.

Spinola Magnis copiis ingreditur Palatinatum, & miros in eo facit progreſſus. Prælium Pragenſe in quo vincuntur Bohemi à Bavaro. Palatinus cum conjuge & familia è Bohemia profugus, primo Uratiſlaviam venit, poſtea in Bataviam: poſtea Palatinus elector, & aliqui viri principes à Ferdinando proſcribuntur. Proceres Bohemi magno numero capitalibus ſuppliciis afficiuntur Pragæ. Ferdinandus imperator jus electorale Frederico Palatino ademptum, in Maximilianum Bavarum transfert Ratisbonæ. Ferdinandus II fidem Catholicam latè per Germaniam reſtituit.

Ferdinandus III. ſuccedit patri an. 1637. 14 Februarii: imperat annis 20. menſe uno, Moritur 2 Aprilis anno 1657.

Leopoldus, nunc Cæſar, Ferdinando Patri in Imperii throno ſucceſſit, qui dum anno 1684. hæc ſcribo, à morte Patris annis 31. feliciter imperavit.

Electores Imperii.

Septem lege ordinaria ſunt Electores Imperii, ſed acceſſit octavus per hoc quod ſummoto Palatino ſucceſſerit Bavarus, ac poſtea etiam Palatinus in gratiam & Electoris munus receptus fuerit.

Sunt autem hi octo Electores partim Eccleſiaſtici partim ſeculares, Moguntinus, Colonienſis, Trevirenſis, Rex Bohemiæ, Bavarus, Palatinus, Saxo, Brandenburgicus.

Ex his, tres primò hic nominati ſunt Eccleſiaſtici, tres poſtremi ſunt heterodoxi: reliqui omnes ſunt orthodoxi. Hi omnes ſimul ex pluralitate ſuffragiorum jus habent eligendi Imperatorem.

Hoc ſeculo, & huc uſque.

Inſcripti ſunt albo Sanctorum S. Iſidorus, S. Ignatius de Loyla, S. Franciſcus Xaverius, S. Thereſia, S. Philippus Nerius anno 1621. S. Andreas Corſinus anno 1629. S. Elizabetha Regina Luſitaniæ an. 1625. Penetrat fides ad *Sinas* per Patres Societatis Jeſu, perruptis obſtaculis immenſis, anno 1637. inde hoc anno 1684. adeſt P. Phil. Couplet Mechlinienſis Procurator ut Socios quam plurimos, in Sinas adducat. Florent anno 1600. Pœnitentes tertii Ordinis S. Franciſci. *Mauri* plenè pulſi ex Hiſpania. *Turcarum* vis ingens fuſa ac cæſa ab exercitu Polono. *Miraculoſa incorruptio* 24 ſacrarum Hoſtiarum in Collegio Complutenſi Societatis Jeſu. *Oſtenda* ſubigitur quadrimâ obſidione, cum intra eam mortalium ſupra 72 millia cecidiſſent. *Adena* poſt cæſa Turcarum 30 millia *Perſis* cedit anno 1605. *Rupella* domita 1628. Adolphus *Guſtavus* Sueciæ Rex pugnans perit an. 1632. Albertus Dux *Fridlandiæ*, Egræ cæſus anno 1633. Celebris pugna *Nortlingana*. In *Anglia peſtis* horrenda Londini maximè an. 1605, Naſcitur in Hiſpania Carolus II. anno 1661. 4. Novembris, qui nunc feliciter regnat. Nuptiæ illius cum filia Ducis Aurelianenſis an. 1678. die 26 Julii, Imperatori Leopoldo naſcitur Princeps 4 Auguſtus 1678. Pax inter Hiſpanum & Gallum Aquiſgrani an. 1668. 2 Junii.

In Anglia in Regem Carolum I. cum Parlamento inſurgit Oliverius Cromvellus. Regem curat publicè lictoris manu obtruncari anno

anno circiter 1653. die S. Apolloniæ: poſtea Cromvellus Regni protector Hiberniam invadit, ac miſerè lacerat. Moritur ille 2. Septembris anno 1658. ſuccedit modico tempore filius ejus Richardus, Generalis Munck potentiam nactus curat ex Belgio ad Regnum paternum evocari Carolum II. qui anno 1661. 8 Julii Londini coronatur.

Anno 1683. Cum Teekelio in Hungaria rebelli, Turcarum ducenta millia Viennam arctè obſident die 8 Julii. Sed poſt duorum menſium obſidionem, virtute & gloriâ perpetuâ Gubernatoris Sterrenbergii, Principis Lotharingici, & Regis Poloniç, cum Dei ope ſingulari obſidio ſoluta eſt, pleriſque Turcarum cæſis, fugatis &c. captis, uti numerantur, quingentis Tormentis bellicis, Tentoriis ultra ſexaginta millia, Camelis ſexcentis, Equis & curribus ultra decem millia. In decurſu victoriæ occupantur à Cçſarianis urbes præſtantes Barcam, & Strigonium: faveat porrò hiſce rei Chriſtianæ progreſſibus Potens, & Clemens Deus.

ARTICULUS IV.

REGES HISPANIÆ

Ordine ſucceſſionis per 12 poſtrema Secula.

Ab anno Chriſti 400 inito, ad 500.

1. Adolphus, ex gente Viſigothica, regnavit annis 6.

2. Sigericus, annis 7. 3. Vallia, annis 13.

4. Theodoricus, annis 23. 5. Theoriſmundus annis 23.

6. Theodoricus II. annis 33. 7. Alaricus, annis 43.

Ab anno Chriſti 500.

8. Amalaricus, annis 5. 9. Theuda annis 17. 10. Thaudegeſillus, annis 3. 11. Agila, annis 4. 12. Athanagildus, annis 15.

13. Limba, ſive Lieba, annis 2. 14 Levigildus, annis 13. 15 Recharedus annis 17

Ab anno Chriſti 600.

16. Limba II. annis 2. 17. Vittericus, an. 6.

18. Gondemarus, annis 3. 19. Sitebutus, annis 10.

20. Recharedus II. menſibus 3. 21. Suintilla, annis 9.

22. Rachemerus, anno 1. 23. Siſenandus, annis 5.

24. Videſuindus, annis 10. 25. Recisuindus, annis 19.

26. Gamba, annis 8. 27. Eringius, annis 8.

Ab anno Chriſti 700.

28. Egicanes, annis 13. 29 Vitiva, an. 12.

30. Rodericus, cæſus à Mauris, anni 7.

Reliquiæ Gotthorum à Mauris everſorum Legione & in Aragonia regnant, donec ſenſim reſtituantur.

1. Pelagius, annis 15. 2. Favilla, annis 2.

3. Alphonſus, annis 19. 4. Froila, annis 14.

5. Aurelius, annis 6. 6. Sillo, annis 8.

7. Alphonſus II. caſtus, annis 31.

Ab anno Chriſti 800.

8. Ramirus, annis 7. 9. Ordonius, an. 9

10. Alphonſus III. annis 46. 11. Garſias annis 4.

12. Ordonius II. annis 8. 13. Froia annis 2. 14 Alphonſus IV. annis 17.

Ab anno Chriſti 900.

15. Ramirus II. annis 18. 16. Ordonius III. annis 6. 17. Sanctius Craſſus, annis 12.

18. Ramirus III. annis 24. 19. Veremundus, annis 17.

20. Alphonſus V. annis 27.

Ab anno Chriſti 1000.

21. Veremundus ſecundus, annis 12.

22. Ferdinandus, annis 40. 23. Sanctius II. annis 8. Alphonſus VI. annis 40.

Ab anno Chriſti 1100.

25. Alphonſus VII. annis 2.

26. Alphonſus VIII. annis 51.

27. Sanctius III. anni incerti 28. Ferdinandus II. annis 31.

29. Alphonſus IX. annis 25.

Ab anno Chriſti 1200.

30. Henricus, annis 2. 31. Ferdinandus III. annis 36.

32. Alphonſus X. poſtea Imperator, an. 32.

33. Sanctius IV. annis 11. 34. Ferdinandus IV. annis 15.

Ab anno Chriſti 1300.

35. Alphonſus XI. annis 40 36. Petrus Crudelis, annis 17. 37. Henricus II. annis 3. 38. Joannes I. annis 21. 39. Henricus III. annis 16.

Ab anno Chriſti 1400.

40. Joannes II. annis 47. 41. Henricus IV. annis 25.

42. Ferdinandus V. Catholicus annis 25.

Ab anno Chriſti 1500.

43. Philippus Primus, dictus Pulcher, Archidux Auſtriæ, Dux Brabantiæ &c. Filius fuit Maximiliani I. Imperatoris, & Mariæ Burgundæ: natus Brugis 22 Junii, anno 1478. Et anno 1496. in uxorem feliciter duxit Joannam Reginam Hiſpaniæ, quæ fuit filia ſecunda & hæres principalis Ferdinandi V Regis Aragoniæ, & Iſabellæ Reginæ Caſtellæ. Atque ita per Maximiliani, & huius Philippi Connubia Belgium & Hiſpania ad Auſtriacos pervenerunt.

Hic Philippus Pater fuit Caroli V. & Ferdinandi Imperatoris, & quatuor filiarum quarum ſingulæ fuerunt Regibus conjugatæ, ſcil. Eleonora primò Emanueli Regi Portugalliæ, poſtea Franciſco I. Regi Galliæ. Elizabetha Chriſtierno II. Regi Daniæ. Maria Henrico II. Regi Hungariæ & Bohemiæ. Catharina Joanni III. Regi Portugalliæ. Mortuus eſt anno 1506.

44. Succeſſit illi prædictus Carolus V. illius nominis poſtea Imperator. Hic in uxorem duxit primò Iſabellam filiam Emanuelis Regis Portugalliæ, ex qua Philippus II. qui in regno ſucceſſit: duxit deinde Mariam quæ nupſit Maximiliano II. Imperatori & Joannam quæ nupſit principi Portugalliæ, & peperit filium poſthumum Sebaſtianum poſtea Regem Portugalliæ. Ita hæc *Moretus*, cum variis.

45. Philippus II. illius nominis Rex Hiſpaniæ, Primam uxorem habuit Mariam Joannis Portugalliæ Regis filiam quæ ipſi Carolum genuit, & quatriduo poſt partum deceſſit. Secundam itidem Mariam Henrici VIII. Angliæ Regis filiam, ex qua nullos liberos ſuſcepit. Tertiam Elizabetham Henrici II. Galliæ Regis filiam, ex qua duas filias ſuſcepit Iſabellam Claram Eugeniam, quæ Alberto Archiduci Auſtriæ nupſit, & Catharinam quæ Carolo Emanueli duci Sabaudiæ. Quartam Annam Auſtriæ neptem ſuam ex Maximiliano II. Imperatore patruele ſuo, & Maria ſorore ſua, quæ ipſi genuit Ferdinandum & Didacum maturè defunctos: & denique Philippum III. qui illi ſucceſſit. Obiit autem Philippus II. Anno 1598. XIII Septembris, ætatis ſuæ ſeptuageſimo ſecundo, Regni autem quadrageſimo ſecundo.

46. Philippus III. Hiſpaniarum Rex duxit in Uxorem Margaritam Auſtriacam anno 1598. quæ ipſi anno 1601 peperit Annam Mariam Ludovici XIII. Galliarum Regis poſtea conjugem: & anno 1605 Philippum Dominicum: & poſtea Carolum, atque Ferdinandum Cardinalem, & denique Mariam. Obiit autem Philippus III. anno CIϽ IϽ CXXI menſe Martio.

47. Philippus IV. patri ſucceſſit, duxitque

in

in Uxorem Eliſabetham Henrici IV. Magni, Regis Galliæ filiam &c.

48. Succeſſit illi Carolus II. nunc regnans, cui benedicat Dominus.

De ipſa *Hiſpania* vide quædam Notabilia infra in Diviſione Europæ p.300.

ARTICULUS V.

REGES GALLIÆ

Ordine ſucceſſionis, & annorum Regiminis per 12 Secula.

Ab anno Chriſti 400. *inito, ad* 500.

PRimæ ſtirpis *Marovingiorum* 1. Pharamundus, rexit Rex Galliæ annis 8.

2. Clodomirus.an.20. 3. Merovæus an.8.

4. Childericus,an.23. 5. Clodovæus,an.30.

Ab anno Chriſti 500.

6. Childebertus,an.47. 7. Clotharius,an.5.

8. Caribertus,an.9. 9. Chilpericus,an.14.

10. Clotharius II. annis 44.

Ab anno Chriſti 600.

11. Dagobertus, annis 16. 12. Clodoveus II. annis 18.

13. Clotharius III. annis 4. 14. Childericus II. annis 8.

15. Theodoricus, annis 11. 16. Clodoveus III. annis 4.

17. Childebertus II. annis 17.

Ab anno Chriſti 700.

18. Dagobertus II. an.5. 19. Chilpericus II. an.3. 20. Clotarius IV. an.2. 21. Theodoricus II. an.21. 22. Childericus III.an.11.

Series ſtirpis Secundæ, quæ eſt Carolinorum.

1. Pipinus, annis 16.

2. Carolus Magnus, Imperator primus ex Francis, imperavit annis 14. Rexit an. 46.

Ab anno Chriſti 800.

3. Ludovicus Pius imperator, annis 26. aut 27.

4. Carolus Calvus Imperator, annis 2. rexit annis 38. 5. Ludovicus Balbus, an.1.

6. Ludovicus III. annis 5. 7. Carolus Craſſus, annis 4. 8. Odo (Eudes) nomine tutoris, annis 10.

9. Carolus, Simplex dictus, annis 25.

Ab anno Chriſti 900.

10. Rodulphus, annis 13. 11. Ludovicus Tranſmarinus IV. annis 18.

12. Lotharius, annis 32. 13. Ludovicus V. anno uno.

Series ſtirpis Tertiæ, Capetorum.

1. Hugo Capetus filius Hugonis Magni qui moriens illum reliquit ſub protectione Richardi 1. ducis Normanniæ. Fuit primò Comes, & Dux, poſtea rebus ſummâ fortitudine ac prudentiâ geſtis toti regno amabilis: ideoque mortuo Henrico V. dicto Faineant, aliquot menſibus à morte ſui patris, Hugo Rex proclamatus eſt, & Rhemis coronatus anno 987. derelicto ex ſanguine regio Carolo I. Duce Lotharingiæ Ludovici IV. filio. Mortuus eſt anno 997. ætatis anno 57. regni 10. & 3. menſibus.

2. Robertus Capeti filius aſſumptus eſt à patre vivente in Societatem regni, & regnavit univerſim annis 40. quorum 33. fuerunt poſt mortem patris: vixitque annis 60. dictus Rex Sanctus & Sapiens.

Ab anno Chriſti 1000.

3. Henricus Primus, filius Roberti, coronatus Rhemis anno 1027. quadriennio ante mortem parentis, & ſolus cœpit regnare anno 1031. Vixit annis 55. & regnavit poſt mortem parentis annis 29.

4. Philippus I. filius Henrici primi natus anno 1053 Sub illo maxime cœpta tempore Guil. Conqueſtoris bella non ſat fortunata cum Anglis: mortuus eſt anno 1108. poſtquam regnavit ad minus annis 49.

Ab anno Chriſti 1100.

5. Ludovicus VI. Craſſus, annis 29.

6 Ludovicus Junior VII. annis 41.

7. Philippus Auguſtus Adeodatus *II.* an44.

Ab anno Chriſti 1200.

8. Ludovicus VIII. annis 3. 9. S. Ludovicus IX. an: 44.

10. Philippus Audax III. an. 15. 11. Philippus Pulcher IV. an. 29.

Ab anno Chriſti 1300.

12. Ludovicus X. dictus Hutinus an. circiter 2. 13. Joannes I. 4. dierum.

14. Philippus V. Longus, annis 5. 15. Carolus IV. Pulcher, an. 7. 16. Philippus VI. Valeſius, dictus Fortunatus, annis 22.

17. Joannes II. dictus Bonus, annis 14.

18. Carolus V. Sapiens, annis 16.

19. Carolus. VI. an. 42. 20. Carolus VII. dictus Victorioſus an. 39.

Ab anno Chriſti 1400.

21. Ludovicus XI. annis 22. 22. Carolus VIII. an. 15. 23. Ludovicus XII. 24. Franciſcus I. annis 32

25 Henricus II. filius Franciſci I. primo Dux Aurelianenſis, poſtea Delphinus à morte fratris, natus anno 1518. ſucceſſit in regno anno 1547. Illius tempore fuit prælium non fauſtum ad S. Quintinum. & aliud ad Gravelingam in Flandria: regnaſſe ſcribitur annis 32.

26 Franciſcus II. anno 1.

27. Carolus IX annis 14.

28. Henricus III filius Henrici II. tertius, natus anno 1551. Victorias tulit de Hugonottis tempore Ducis Guiſii: ſcribitur etiam coronatus fuiſſe Rex Poloniæ. Mortuus eſt anno 1589. proditorie & lethaliter vulneratus à quodam Jacobo Clemente dum litteras ab eo traditas perlegeret: regnavit 15. annis, 10. menſibus.

29. Henricus IV. dictus Magnus, reſtaurator regni & pacis per plurima prælia feliciter geſta, poſtquam regnum eſſet per Ligiſtas & plures Principes miſerè diſcerptum & ruinæ proximum: accepitque per ſanguinis ſucceſſionem titulum Regis Franciæ & Navarræ. Natus autem fuit anno 1553. ex Antonio *Borbonio* Duce de Vendome filio Caroli & Franciſcæ de Alenſon qui fuit Rex Navarræ per ſuam uxorem Joannam de Albret filiam Henrici Regis Navarræ, & Margaretæ ſororis Franciſci I. Regis: additque *Morerus*, illum deſcendiſſe linea directa maſcula ex S. Ludovico Rege. Hæreſim quam antea profitebatur, tandem abjuravit in Eccleſia S. Dionyſii in manibus Archiepiſcopi de Bourges 25 Julii an. 1593. conſecratus Rex in Chartres non Rhemis, quod urbs hæc eſſet adhuc in Ligiſtarum poteſtate. Demum cum ſub illo per decennium regnum pace gauderet, infamis ille Sicarius Franciſcus Ravaillac, cultro in corpus Regis dum rheda per urbem Pariſienſem veheretur adacto, mortem illi intulit toto regno deploratiſſimam. Vixit 56. annis & 5 menſibus, Regni ſui Navarrici anno 38. & Franciæ anno 21. Ex ſecundo ſuo conjugio cum Maria de Medicis filia Franciſci Ducis de Toſcane habuit tres filios & totidem filias, ex quibus Ludovicus XIII. ex aliis autem octo proles naturales, multum per varias ſuas familias poſtea celebres, uti hæc tradit & declarat Morerus, & plures alii hiſtorici.

Ab anno Chriſti 1600.

Ludovicus XIII. dictus Juſtus ſucceſſit ſuo Patri Henrico Magno anno 1610. Deſponſatus eſt Annæ Auſtriacæ Infanti Hiſpaniæ, & viciſſim Elizabetha ſoror Regis Franciæ conjuncta eſt Infanti Hiſpaniæ qui poſtea Philippus IV. Miniſtrum regni habuit Cardinalem de Richelieu mortuum Pariſiis an. 1642. ac varia etiam cum Rege Hiſpaniæ bella geſſit. Mortuus eſt in ætatis flore 14 Maji, an. 1643. eodem menſis die quo cœpit regnare.

nare. Vixit an 41. menſibus 4. Rexit annis 32. completis. Poſt 23 annos connubii cum Auſtriaca genuit Ludovicum XIV. ejuſque fratrem Ducem Aurelianenſem, uti tradit idem Morerus, aliique ab eo fuſe citati.

Ludovicus XIV. dictus le Grand, nunc proſperè regnat.

Hæc poſtrema Familia dicitur per 700. ferè annos, per ramos ſui varios, habuiſſe jam triginta Monarchas, ut tradit Ludovicus Morerus agens de familia Valeſia, & Bourbonica.

ARTICULUS VI.

REGES ANGLIÆ

Præcipuè poſteriores ex Stuartica familia.

Regnum in Anglia primò conſtitutum eſt à Rege *Egberto*, ex Saxonia, ſubactâ tota pæne Inſula præter Scotiam, ac lege latâ ut eam deinceps inhabitantes tam Britanni, quam Saxones Angli dicerentur, Scotiâ exceptâ, uti tradit Genebrardus in Chronico ad Chriſti Seculum nonum.

Ante Egbertum prioribus ſeculis varii Reguli variarum Provinciarum ſive Comitatuum in Anglia imperitabant. Horum ſucceſſivè fuerunt Reguli Kantiæ 18. Suſſexiæ 5. Eſtangliæ 17. Eſſexiæ 15. Northumbriæ 9. Merciæ 24. Weſtſexiæ 17. quorum poſtremus Hechbertus fuit.

Egbertus igitur totum regnum adeptus eſt, anno circiter Chriſti 801. quod tenuit ad annum 836. Ethelulfus ſucceſſit an. 836. ad annum 857. Ethelbaldus anno 857. Ethelbertus anno 860. ad annum 866. Ethelredus ab anno 866. item Alfredus anno 900. Edoardus I. Adelſtanus ab anno 913. ad an. 941. Edmundus I. anno 941. ad 946 Etwinus anno 955. ad 959. Edgarus an. 959. ad 975.

Anno 975. *Sanctum* Edoardus II. ad annum 979. Ethelredus ab anno 979 ad annum 1016. Edmundus II. ab anno 1016. ad 1017. Canutus I. ab anno 1017. ad ann. 1035. Haroldus I. ab anno 1036. ad ann. 1040. Canutus II. ab anno 1040. ad annum 1042. Alfredus ab anno 1042. annum vix explevit. *Sanctus Edoardus III.* ab anno 1043. ad annum 1066. deinde *Haroldus* brevi tempore.

Guil. Conqueſtor.

Anno Chriſti 1067. Rex fuit *Gullielmus I.* dictus *Conqueſtor*, qui fuit dux Normanniæ. & Londinum adveniens (inquit Mat. Pariſienſis in Hiſt. Anglorum) in magna exultatione à Clero & populo ſuſceptus, & ab omnibus Rex acclamatus, die Nativitatis Domini ab Arch. Eboracenſi diadema ſuſcepit, non à Cantuarienſi. Varias *Scotorum* incurſiones ſuſtinuit. Initio regni barbaricò more Angliam tractavit, ſed poſtea Chriſti fide ſuſceptâ, viris ſanctis ac religioſis, Regibus etiam Sanctis Anglia abundavit.

Anno 1067 ſucceſſit patri *Guilielmus II.* cognomento *Rufus*, cui pater moriens Angliam, filio autem *Roberto* Normanniam legavit. Varias poſtea ſuorum ſubditorum ſeditiones ſuſtinuit, de quo *Pariſius* ait: Erat ille ſuis nequam, alienis nequior, ſibi nequiſſimus. Obiit occiſus à Waltero Tirello, dū in venatu cervæ ſagittam intenderet, regni ſui anno 13.

Anno 1100. *Henricus I.* fratrum ultimus, ſed ſapientiſſimus, in Regem eligitur, cum callidè ſubditos ſibi devinxiſſet, promiſſâ correctione ſeveritatis legum paternarum. Demum mortuus eſt in Normannia, ſed corpus in Angliam tranſlatum; poſtquam rexiſſet annis 35. menſibus tribus.

Anno 1135. *Stephanus* nepos Henrici ex ſorore Adala uxore Theobaldi comitis Boloniæ Rex coronatus. Hoc tempore Nicolaus Epiſcopus Albanenſis in Anglia, creatus eſt *Pontifex Romanus* dictus *Adrianus IV.* Obiit Stephanus anno 1154.

Anno igitur 1154. *Henricus II.* Dux Normannorum auditâ Regis morte in Angliam venit

4. Philippus I. filius Henrici primi natus anno 1053 Sub illo maxime cœpta tempore Guil. Conqueſtoris bella non ſat fortunata cum Anglis: mortuus eſt anno 1108. poſtquam regnavit ad minus annis 49.

Ab anno Chriſti 1100.

5. Ludovicus VI. Craſſus, annis 29.

6 Ludovicus Junior VII. annis 41.

7. Philippus Auguſtus Adeodatus *II.* an 44.

Ab anno Chriſti 1200.

8. Ludovicus VIII. annis 3. 9. S. Ludovicus IX. an: 44.

10. Philippus Audax III. an. 15. 11. Philippus Pulcher IV. an. 29.

Ab anno Chriſti 1300.

12. Ludovicus X. dictus Hutinus an. circiter 2. 13. Joannes I. 4. dierum.

14. Philippus V. Longus, annis 5. 15. Carolus IV. Pulcher, an. 7. 16. Philippus VI. Valeſius, dictus Fortunatus, annis 22.

17. Joannes II. dictus Bonus, annis 14.

18. Carolus V. Sapiens, annis 16.

19. Carolus VI. an. 42. 20. Carolus VII. dictus Victorioſus an. 39.

Ab anno Chriſti 1400.

21. Ludovicus XI. annis 22. 22. Carolus VIII. an. 15. 23. Ludovicus XII. 24. Franciſcus I. annis 32

25. Henricus II. filius Franciſci I. primo Dux Aurelianenſis, poſtea Delphinus à morte fratris, natus anno 1518. ſucceſſit in regno anno 1547. Illius tempore fuit prælium non fauſtum ad S. Quintinum & aliud ad Gravelingam in Flandria: regnaſſe ſcribitur annis 32.

26 Franciſcus II. anno 1.

27. Carolus IX. annis 14.

28. Henricus III filius Henrici II. tertius, natus anno 1551. Victorias tulit de Hugonottis tempore Ducis Guiſii: ſcribitur etiam coronatus fuiſſe Rex Poloniæ. Mortuus eſt anno 1589. proditorie & lethaliter vulneratus à quodam Jacobo Clemente dum litteras ab eo traditas perlegeret: regnavit 15. annis, 10. menſibus.

29. Henricus IV. dictus Magnus reſtaurator regni & pacis per plurima prælia feliciter geſta, poſtquam regnum eſſet per Ligiſtas & plures Principes miſerè diſcerptum & ruinæ proximum: accepitque per ſanguinis ſucceſſionem titulum Regis Franciæ & Navarræ. Natus autem fuit anno 1553. ex Antonio *Borbonio* Duce de Vendome filio Caroli & Franciſcæ de Alenſon qui fuit Rex Navarræ per ſuam uxorem Joannam de Albret filiam Henrici Regis Navarræ, & Margaretæ ſororis Franciſci I. Regis: additque *Morerus*, illum deſcendiſſe linea directa maſcula ex S. Ludovico Rege. Hæreſim quam antea profitebatur, tandem abjuravit in Eccleſia S. Dionyſii in manibus Archiepiſcopi de Bourges 25 Julii an. 1593 conſecratus Rex in Chartes non Rhemis, quod urbs hæc eſſet adhuc in Ligiſtarum poteſtate. Demum cum ſub illo per decennium regnum pace gauderet, infamis ille Sicarius Franciſcus Ravaillac, cultro in corpus Regis dum rheda per urbem Pariſienſem veheretur adacto, mortem illi intulit toto regno deploratiſſimam. Vixit 56. annis & 5 menſibus, Regni ſui Navarrici anno 38. & Francici anno 21. Ex ſecundo ſuo conjugio cum Maria de Medicis filia Franciſci Ducis de Toſcane habuit tres filios & totidem filias, ex quibus Ludovicus XIII. ex aliis autem octo proles naturales, multum per varias ſuas familias poſtea celebres, uti hæc tradit & declarat Morerus, & plures alii hiſtorici.

Ab anno Chriſti 1600.

Ludovicus XIII. dictus Juſtus ſucceſſit ſuo Patri Henrico Magno anno 1610. Deſponſatus eſt Annæ Auſtriacæ Infanti Hiſpaniæ, & viciſſim Elizabetha ſoror Regis Franciæ conjuncta eſt Infanti Hiſpaniæ qui poſtea Philippus IV. Miniſtrum regni habuit Cardinalem de Richelieu mortuum Pariſiis an. 1642. ac varia etiam cum Rege Hiſpaniæ bella geſſit. Mortuus eſt in ætatis flore 14 Maji, an. 1643. eodem menſis die quo cœpit regnare.

nare. Vixit an 41. menſibus 4. Rexit annis 32. completis. Poſt 23 annos connubii cum Auſtriaca genuit Ludovicum XIV. ejuſque fratrem Ducem Aurelianenſem, uti tradit idem Morerus, aliique ab eo fuſe citati.

Ludovicus XIV. dictus le Grand, nunc proſperè regnat.

Hæc poſtrema Familia dicitur per 700. ferè annos, per ramos ſui varios, habuiſſe jam triginta Monarchas, ut tradit Ludovicus Morerus agens de familia Valeſia, & Bourbonica.

ARTICULUS VI.

REGES ANGLIÆ

Præcipuè poſteriores ex Stuartica familia.

REgnum in Anglia primò conſtitutum eſt à Rege *Egberto*, ex Saxonia, ſubactâ tota penè Inſulâ præter Scotiam, ac lege latâ ut eam deinceps inhabitantes tam Britanni, quam Saxones Angli dicerentur, Scotiâ exceptâ, uti tradit Genebrardus in Chronico ad Chriſti Seculum nonum.

Ante Egbertum prioribus ſeculis varii Reguli variarum Provinciarum ſive Comitatuum in Anglia imperitabant. Horum ſucceſſivè fuerunt Reguli Kantiæ 18. Suſſexiæ 5. Eſtangliæ 17. Eſſexiæ 15. Northumbriæ 9. Merciæ 24. Weſtſexiæ 17. quorum poſtremus Hechbertus fuit.

Egbertus igitur totum regnum adeptus eſt, anno circiter Chriſti 801. quod tenuit ad annum 836. Ethelulfus ſucceſſit an. 836. ad annum 857. Ethelbaldus anno 857. Ethelbertus anno 860. ad annum 866. Ethelredus ab anno 866. item Alfredus anno 900. Edoardus I. Adelſtanus ab anno 923. ad an. 941. Edmundus I. anno 941. ad 946 Etwinus anno 955. ad 959. Edgarus an. 959. ad 975.

Anno 975. *Sanctum* Edoardus II. ad annum 979. Ethelredus ab anno 979 ad annum 1016. Edmundus II. ab anno 1016. ad 1017. Canutus I. ab anno 1017. ad ann. 1035. Haroldus I. ab anno 1036. ad ann. 1040. Canutus II. ab anno 1040. ad annum 1042. Alfredus ab anno 1042. annum vix explevit. *Sanctus Edoardus III.* ab anno 1043. ad annum 1066. deinde *Haroldus* brevi tempore.

Guil. Conqueſtor.

Anno Chriſti 1067. Rex fuit *Gullielmus I.* dictus *Conqueſtor*, qui fuit dux Normanniæ & Londinum adveniens (inquit Mat. Pariſienſis in Hiſt. Anglorum) in magna exultatione à Clero & populo ſuſceptus, & ab omnibus Rex acclamatus, die Nativitatis Domini ab Arch. Eboracenſi diadema ſuſcepit, non à Cantuarienſi. Varias *Scotorum* incurſiones ſuſtinuit. Initio regni barbarico more Angliam tractavit, ſed poſtea Chriſti fide ſuſceptâ, viris ſanctis ac religioſis, Regibus etiam Sanctis Anglia abundavit.

Anno 1067 ſucceſſit patri *Guilielmus II.* cognomento *Rufus*, cui pater moriens Angliam, filio autem *Roberto* Normanniam legavit. Varias poſtea ſuorum ſubditorum ſeditiones ſuſtinuit, de quo *Pariſius* ait: Erat ille ſuis nequam, alienis nequior, ſibi nequiſſimus Obiit occiſus à Waltero Tirello, dū invenatu cervæ ſagittam intenderet, regni ſui anno 13.

Anno 1100. *Henricus I.* fratrum ultimus, ſed ſapientiſſimus, in Regem eligitur, cum callidè ſubditos ſibi devinxiſſet, promiſſâ correctione ſeveritatis legum paternarum. Demum mortuus eſt in Normannia, ſed corpus in Angliam tranſlatum; poſtquam rexiſſet annis 35. menſibus tribus.

Anno 1135. *Stephanus* nepos Henrici ex ſorore Adala uxore Theobaldi comitis Boloniæ Rex coronatus. Hoc tempore Nicolaus Epiſcopus Albanenſis in Anglia, creatus eſt *Pontifex Romanus* dictus *Adrianus IV.* Obiit Stephanus anno 1154.

Anno igitur 1154. *Henricus II.* Dux Normannorum auditâ Regis morte in Angliam

venit

venit, & Rex coronatur. Cœpit ille alienigenas, & maxime *Flandrenſes* ex Anglia expellere, ut ſcribit Pariſienſis: bellum habuit in Gallia, & pacem ſibi iniquam facere coactus eſt. Non multo poſt mortuus, poſt quam regnaſſet annis 34. menſibus 7.

Anno 1189. *Richardus I.* Henrico patri ſucceſſit, contra quem antea Gallis aſſociatus, tunc Comes Pictavorum, bellum geſſit. Sub eo facta eſt ſtrages magna Judæorum in Anglia. In terram Sanctam cum exercitu profectus contra infideles præclara geſſit: ipſe cum paucis ſexaginta duo millia paganorum ſuperavit. Demum in Aquitania caſtrum aliquod obſidens, telo venenato à quodam Petro Baſilio percuſſus, percuſſorem ſuum captum liberavit, ac piiſſime obiit.

Anno 1199. *Ioannes* Dux Normanniæ Richardo ſucceſſit, qui inter tempora multum turbulenta Vigorniæ ſepultus, regnavit annis 18. menſibus 5.

Anno 1216. *Henricus III.* Joannis filius in Regem Angliæ coronatus fecit homagiũ Innocentio Pontifici de Regno Hiberniæ, teſte eodem Pariſio. Hoc tempore Ludovicus Rex Galliæ *Rupellam* cum reſiduo Pictaviæ ab Anglis recuperavit. Sepultus eſt Henricus Londini apud Weſtmonaſterium, poſtquã regnavit integris an. 56. diebus 20. Singulari devotione venerabili Sacramento affectus, aſſiduo tres miſſas piè audiebat, ac pluribus privatim inſerviens, manum Sacerdotis Hoſtiam Sacram elevantis oſculari ſolebat: quanta hæc ejus ſucceſſoribus poſtremis confuſio.

Succeſſit illi *Eduardus* ejus filius, aliiquè uſque ad Henricum *VII.*

Seculo poſt Chriſtum Decimo-quinto, Henricus *VII.* fuit Angliæ Rex: Jacobus *IV.* Rex Scotiæ.

Henricus *VIII.* Schiſmatis Anglicani inductor, an. 1522. Jacobus *V.* Rex Scotiæ, an. 1523.

Edwardus *VIII.* dictus V. deinde Maria ejus ſoror nupta Philippo *II.* Regi Hiſpaniarũ. Et Maria Stuarta Scotiæ Regina, an. 1555.

Elizabetha Regina Hęretica, Henrici 8. filia, regnare cœpit circa an. 1555. & 40 ad minus annis regnũ tenuit, & in hæreſi firmavit.

Jacobus *VI.* filius Stuartæ & Rex Scotiæ, factus eſt jure ſucceſſionis Rex Anglię, & iſtius nominis inter Reges Anglię Jacobus primus, qui à matre Catholicè educatus, poſtea Rex factus hæreſi ſuccubuit. Henricus illius primogenitus Princeps Wallię moritur an. 1614.

Carolus I alter Jacobi filius ſuccedit in coronam Angliæ & Scotiæ: Sponſam Regiam ex Gallia accepit: de Caroli *I.* funeſto exitu vide ſupra ad finem ſeculi ultimi.

Carolus *II.* qui poſt diuturnum exilium, Cromuello mortuo, demum ex Belgio ad regnum revocatur, & Londini coronatur: de quo ſupra ibidem.

Jacobus *II.* fratri Carolo feliciter ſucceſſit, coronatus Londini, dum hæc ſcribo, die 3. Maji, anno 1685. ſtylo novo. Cui in cultu veræ Religionis generoſè incœpto Deus porrò præbeat coronam gloriæ.

ARTICULUS VII.

REGES HIBERNIÆ

Anteaquam Angliæ ſubjecta.

Hibernia ante adventum Chriſti, longâ ſerie Reges habuit plurimos. Primus nominatus eſt *Slanius*, à fluvio ejuſdem nominis quo primum appulſus ſcribitur. Ab eo facta eſt Hiberniæ in quatuor Partes diviſio, per quam fratrum uni Ultonia, alteri Conacia, duobus reliquis Momonia, ipſi verò *Slanio* Lagenia ceſſit. Poſt illius obitum cœperunt reliqui fratres inter ſe de Regno digladiari, eâ pertinaciâ, ut acquiſitum ſceptrũ ferè ſingulis fuerit vitæ amittendæ occaſio, quod & in poſteris deinceps frequenter evènit. Secuti ſunt alii nomine *Rodericus I. Gannius, & Geananus, Seanganus I. Fiacbus I. Rienalius,*

llus, *Fobeanus*, *Eochadius I.* & alii longâ Serie ab anno mundi 2481. ad tempora Chriſti.

Poſt Chriſtum anno 4. regnavit *Feradachus* cognomento *Iuſtus* à ſingulari cura, juſtitiæ ubique adminiſtrandæ, per annos 20. *Fiatachus* rexit tantum annis 3. occiſus à ſucceſſore qui fuit, *Fiachus VII.* & rexit annis 27. dicitur hic à plebe trucidatus aſtu filii Regis Daniæ, quem in Hibernia populus Regem acclamavit.

Secutus eſt in regno *Carbræus II.* poſt 5. annos morte repentinâ extinctus. Poſtea *Tuathalius I. Malius*, *Fedlimius*, *Catherius Magnus*, *Connus*, *Connarius II. Arthurus III. Lugodius VI.* quo regnante nata traditur in Hibernia S. Urſula. *Fergnſius II.* & 16. Rex ex familia Aēnguſſii. *Corbmacus* cognomento Vishada, à barba prolixa, qui præ ceteris Regibus ſummæ ſapientiæ, condidit documenta Regum, & leges in Codices relatas, qui tandem in Chriſtum credere meruit. *Erchodius II. Carbræus III. Fotadius uterque*, qui unâ regnarunt: *Fiachus VIII. Colla*, coactus à ſucceſſore in Scotiam exulare. *Muredachus II. Colbadius. Eochodius XIV.* cum Rege Lageniæ bellum perpetuum geſſit.

Crimthannus III. bella geſſit in Scotia, Britannia, & Gallia, ſemper victor, veneno dicitur extinctus propinato à propria ſorore ſpe adipiſcendi regnum ſuo filio, quâ propinatione & ipſa extincta eſt. *Niellus* Eochodii filius, Scotiam & Angliam cum exercitu peragravit, claſſem immiſit in Britanniam Armoricam, unde inter alios captivos deductus eſt feliciter *S. Patricius* tunc 16 annos natus, & duæ illius ſorores: tunc etiam celebris ille ſcriptor Sedulius dicitur in Hibernia floruiſſe. *Dathius* Nielli ex fratre Fiacrio nepos: ſcribitur exercitum duxiſſe ad Alpium radices, ibique fulmine percuſſum interiiſſe, quod paſſus ſit à ſuis deſtrui Cellam celebris Eremitæ illic degentis.

Anno Chriſti 430. *Leogarius* Nielli filius regnavit: eo regnante in Hiberniam pervenit *Palladius* à Pont. Cæleſtino primò ad Gentis converſionem miſſus, ſed uno poſt anno regreſſus.

Tandem ſub eodem Leodegario (qui 30 annis regnavit) *S. PATRICIUS* ex Gallia rediit, futurus totius Hiberniæ Apoſtolus: ab eo Regina, & filii, non Leodegarius ipſe, fidem ſuſceperun, à ſuis Magis dementatus. *S. Patricius* hoc tempore in 4. Hiberniæ provinciis Archiepiſcopatus 4. conſtituit, ac Armacanum in Ultonia Primatem Pontificiâ authoritate conſtituit: dictiſque Archiepiſcopis varios Suffraganeos aſſignavit.

Reges qui deinceps longâ ſerie ſecuti ſunt poſt fidem à S. Patricio propagatam Catholici fuerunt, & ſub ſingulis Sanctorum agmina floruerunt.

Anno demum 1161 *Roderico III.* regnante, *Dermitius* Lageniæ rex, rapuit regis Midiæ filiam, Principis Brefniæ conjugem. Hinc *Rodericus* cum exercitu Lageniam ingreſſus tantum facinus ulturus, pro ea qua ceteris auctoritate ſupremâ pollebat. Dermitium eo redegit, ut neceſſe illi fuerit tam enormis facti defenſionem detrectare; & confugere ad *Henricum II.* illius nominis Angliæ Regem. Cum autem eo tempore Rex ipſe *Henricus* eſſet Gallico bello implicatus, *Dermitium* juvandi copiam fecit illis ex ſuis quibus id luberet, unde in eam rem inter *Dermitium*, & Richardum Comitem *Stangbo*, & alios proceres conventum fuit. Quorum copiæ ex Anglia appulſæ, cum iis quos *Dermitius* regere potuit militibus, in Lageniam penetrarunt. Sed *Roderici* Regiis copiis his obviantibus, temperatum eſt à prælio, cum *Dermitius* paciſceretur Anglicas copias remittere. Verum is novi ſubſidii per Comitem *Strangbo* adducti fiduciâ, pactum violavit, & Dublinum verſus ac Midiam hoſtiliter ab eo progreſſum eſt.

Interea *Dermitio* Lageniæ Rege è vivis excedente, cum novis copiis Waterfordiam appulſus eſt ipſe *Henricus* Rex Angliæ, qui mox duos *Momoniæ* Reges ad nutum obſequentes habuit, quorum exemplum aliqui poſtea Reges ſecuti: quo rerum articulo

Lageniæ ac Midiæ partes præcipuas ſibi Angli deſumpſerunt.

Ab illo demum tempore *Domini Hiberniæ* titulum Reges Angliæ retinuerunt. Titulus ille primùm Henrico collatus fertur ab Adriano IV. Pontifice natione Anglo, eâ lege ut Sedi Apoſtolicæ ſingulos aſſes pro ſingulis Hiberniæ domibus quotannis perſolveret, ac Catholicam Religionem ad priſtinum decorem, & populum ad laudabilem vitæ normam redigeret, quæ certe traditur etiam tunc cum magno Sanctorum numero in Hibernia floruiſſe. Hoc modo *Reges Angliæ* Dominatum *Hiberniæ* primum adepti, antiqua illius inſtituta, ac Regium in ea nomen exauctorarunt. Infelici ſanè eventu, non tam ab externo Angliæ dominatu, quam ab inducta poſtea in Angliam Hæreſi, cujus ſævitia in hodiernum diem graviſſimè laceratur Hibernia, Deo, Regique ſemper fideliſſima.

ARTICULUS VIII.

NOTITIA BREVIS

Ac Diviſio Partium Orbis Univerſi.

TOtus Terræ globus dividitur potiſſimum in quatuor partes, Europam, Aſiam, Africam, & Americam, quarum ſingulæ ſunt quaſi totidem terræ Continentes, vel quaſi magnæ Inſulæ, quas Oceanus circumfluit, & dividit. Ambitum autem Terræ totius ſtatuunt communius Coſmographi complecti viginti duo leucarum millia: *Roboult* pauciora, alii plura. Gradus in quos dividitur totus circuitus Terræ ſunt trecenti & ſexaginta. Unus autem gradus meridiani terreſtris complectitur viginti quinque leucas. Superficies Terræ in qua nos conſiſtimus diſtat à Centro Terræ circiter mille quadringentis & triginta leucis. Globus autem Terræ totius major eſt corpore Lunari circiter quadrageſies quinies: Sed Solari corpore eſt pluſquam centies, & ut aliqui computant pluſquam centenis aliquot vicibus minor.

Agemus hic breviter prius de aliis Terræ partibus, ut poſtea pluſculum de noſtra Europa annotemus.

ASIA.

AB initio Aſia fuit pars Terræ nobiliſſima, utpote, quæ prima genus hominum intra ſe conſpexit, & in alias mundi partes, tamquam aliquod orbis ſeminarium tranſmiſit.

Aſia quippe prima Gentium ritus ſacros, mores, rationemque rectè vivendi aliis Gentibus communicavit: & ipſum *Deum incarnatum*, ſcilicet Chriſtum, in Judæa orbi exhibuit.

Sita eſt Aſia in parte orbis Orientali reſpectu continentis noſtræ regionis. *Aſia Minor* pars eſt Aſiæ majoris, eſtque in mari Mediterraneo ubi eſt inſula Cyprus & Rhodus, hodieque nominatur Anatolia.

Aſiæ fines ſunt à Septemtrione Oceanus Schyticus. ab Oriente mare Eoum: à Meridie mare Indicum, ſive Rubrum: ab Occidente ſinus Arabicus, & Iſthmus, qui eſt inter ſinum Arabicum & mare internum: atque inde Maria Phœnicium & Ægæum, Propontis, Pontus, Mæotis lacus, Tanais amnis, & Obium flumen.

Longitudo Aſiæ ſumma eſt inter Helleſpontum

ſpontum & Malacam extremum Indię Emporiū, milliarium germ. ciↄccc. id eſt, 1300. Latitudo inter fauces Arabici ſinus & Tabin promontorium, quod eſt ad fretum Anian, eſt mill. ciↄccxx.

Hodie tota Aſia in quinque potiſſimum dividitur partes, quarum I. eſt Tartaria: II. China: III. India, ſub quibus Inſulæ adjacentes: IV. Perſarum ſive Sophorum Imperium, ſub quo comprehenditur Armuziæ peculiare regnum: V. Turcicum imperium, in Aſia maximè ſitum.

De aliquibus Aſiæ partibus mira refert Joannes Boëmus lib. 2. In parte Indiæ naſci homines monoculos, alios monopedes, id eſt, unius pedis, ſed latiſſimi. Apud Cteſium legitur quaſdam fœminas ibi tantum parere, natoſque illico canos fieri. Eſſe quoque gentem alteram quæ in juventute ſit cana, ſed in ſenectute nigreſcat. Eſſe aliam in qua fœminæ quinquennes pariunt, ſed ultra octavum annum vivendi ſpatium non protrahere. Moris eſſe apud Scythas ut cum Regè defuncto quinquaginta ex ejus Famulis intimis ſepeliantur, & totidem ex equis præſtantiſſimi: Item apud Cathæos Indos, qui plures habent uxores, ut earum chariſſima, cum marito mortuo in eodem rogo concremetur, quod illæ plurimum ambiunt. Qui Gangis fontem accolunt vivere ſolo odore pomorum Sylveſtrium, & longius pergentes illa in eum finem ſecum conferre.

Inter Turcas ſaltem Aſiæ, Campanarum uſus non permittitur. Templa non niſi Diſcalceati ingrediuntur. Ad ſedendum nullis ſcamnis, aut ſedilibus utuntur: ſed decenti membrorum compoſitione ſupra terram puerorum more recumbunt. Menſa ad quam veſcuntur ut plurimum eſt corium bubalum & hirſutum ſupra terram ſtratum; & cum circulis & corrigiis inſertis ita accomodatum ut poſſit inſtar burſæ complicari & facile quocumque deferri. Hæc tantum pauca delibo ex pluribus apud Boëmium ſupra citatum., alioſque.

De cetero, in Aſia Loca maxima quæ ſunt à ſinu Arabico uſquè ad Promontorium vulgò Cabo de Lampo dictum (quod eſt ad 30. gradum latitudinis borealis) omnia ferè poſſidet regnum Luſitaniæ, aut ſibi tributaria fecit, ut tradit Carolus Stephanus, & latius alii.

Ex quibus etiam patet, in *Africa* multis locis Religionem Chriſtianam & Romanam etiamnum coli, & agnoſci.

AFRICA.

Jungitur Aſiæ exiguo freto *Africa*, quæ eſt maxima terrarum Peninſula in forma pyramidali, in Ambitu complectens tria millia & triginta circiter milliaria germanica. Pars magna Africæ eſt inculta, & aut arenis ſterilibus obducta, aut ob ſitim cœli terrarumque deſerta, aut infeſtatur multo ac malefico genere animalium: in univerſum vaſta eſt magis, quam frequens. Quædam tamen partes illius ſunt eximiè fertiles. Græcis *Libya* dicitur, à Libya Epaphi filii Jovis filia: *Africam* autem ab Afro Herculis filio dictam volunt.

Maria eam cingunt, qua ſol oritur Rubrum, qua medius dies Æthiopicum, quà occidit ſol, Atlanticum: à Septemtrionibus Internum, Africum ſeu Libycum dictum, quà eam alluit.

Longitudo ejus ſumma computatur ab Herculis freto ad Promontorium bonæ ſpei mill. ıↄcc.

Latitudo inter duo promontoria, Heſperium, vulgo C. Verde, & Aromata, quod eſt juxta fauces Arabici Sinus, vulgò nunc Coarda Fui, mill. ıↄL. Terra ipſa, niſi quà interno mari accedit, obſcurè veteribus nota. Ultra autem Nili fontes ac montes Lunæ prorſus incognita.

Regiones ac Gentes, in quas Africa diviſa fuit quondam, ſunt, Ægyptus, Cyrenaica, Africa minor, ſeu propriè dicta, Troglodytæ, Garamantes, Numidia, Mauritania, Gætulia, Lybia interior, Arabia Troglodytica, & Æthiopia. Partem Africæ marimè

meridianam Europæis incognitam, detexerunt Portugalli à centum 20. circiter annis.

Inter celebratiſſimas, Africæ Urbes eſt *Carthago*, ubi conſtat celebrata fuiſſe varia *Eccleſiæ Romanæ* Concilia. Unde ulterius patet olim, hodieque in illa Orbis parte Religionis Romanæ cultum, & Epiſcopatus plurimos præſertim ſub Hiſpanis & Portugallis reperiri. Certè olim ex ea prodierunt ſummi Eccleſiæ Rom. Doctores. S. Cyprianus, S. Auguſtinus, S. Fulgentius, Tertullianus, Arnobius, ac Victor Uticenſis. Præter antiquos plurimos, Africæ totius mores, & inſtituta *Joannes Leo* magno volumine deſcripſit.

De moribus ſaltem antiquis in quibuſdam Aphricæ partibus tradit qui ſupra *Boëmus* lib. 1. Mulieres Ægyptias virorum obire munia, & contra viros mulierum. In Lybia Amazones fœminas ſolitas ad bella proficiſci, & in Repub. principatum exercere, viris ad Domeſtica officia mancipatis: ideoque illas conſueviſſe ſuis infantibus maſculis brachium dexterum confringere ut eſſent ad bellandum inepti. Moris eſſe apud Ægyptios defunctorum parentum corpora tradere in debitorum pignus ſuis creditoribus, ſic ut ſummâ filii afficerentur infamiâ, & ſepulturâ carerent, ſi tradita corpora poſtea non redimerent. Populos eſſe in Æthiopia qui vocantur Rizophagi, qui vivunt ex ſolis radicibus arundinum ſaxo tontuſis, ex quibus & placentas conficiunt, & ad ſolem tantum excoctas placidè & ſecurè tota vita in cibum ſumunt, adeo natura ſimplicibus contenta. Alii ſunt populi qui dicuntur Ilophagi, qui cum uxoribus & liberis per campeſtria vagantes, Arborum ramis teneriobus ac ſupremis, dentibus tantum contritis, victitant: & hinc avium more adeò ſunt agiles, ut facile de arbore in arborem proſiliant: quod ſi quando deciderint ob corporis levitatem nihil læduntur.

AMERICA.

EST America Europæ quam Aſiæ propinquior, milliarium ducentorum inter *Hiberniam* & *Canadam*, proximiorem Africæ partem, intercedente navigatione..

Americam ab antiquiſſimis temporibus cognitam fuiſſe Europæis, ex Platone ſimul atque Diodoro Siculo probari poteſt. Apud Platonem in Timæo, Sacerdotes Ægypti narrant Soloni Athenienſi, qui 10c. circiter annis ante Chriſtum natum vixit, Inſulam fuiſſe quondam contra fretum Herculeum Africæ ſimul & Aſiæ majorem, nomine Atlantidem: Poſtmodum verò immani terræ motu, ingentique unius Diei ac noctis illuvione, ſub vaſto gurgite merſam fuiſſe: Ac inde mare, quod eam Inſulam, ac fretum Gaditanum interjacebat, immeabile & inſcrutabile redditum, limo paulatim impediente, quem illa Inſula ſubſidens præbuiſſet.

Dicta nunc eſt tota hæc continens America, ab Americo Veſputio Florentino, qui Emanuelis Portugalliæ Regis auſpiciis à Gadibus an. CIƆCCCCXCVII prof. ctus, primus ex Europæis (quantum memoriâ proditum) eam ingreſſus eſt. Quamquam hoc prior Chriſtophorus Columbus Genuenſis ann. CIƆCCCCXCII hoc eſt, anno 1492. Inſulas Americæ Hiſpaniolam, Cunæam, & Jamaicam adiecit. Poſt hos frequentes in eam navigarunt Hiſpani, Galli, Angli, quorum alii aliis inibi Regionibus detectis, nomina ſuâ quique linguâ impoſuerunt. Mediterraneorum cognitio parum certa eſt: maximè quæ ſunt verſus Septentrionem. Maritimæ autem oræ Hiſpanorum armis maxima ex parte ſubactæ.

Longitudo ejus ſumma inter duo freta, Aniam & Magellanicum mill. Germ. CIƆ CIƆCCC. Latitudo maxima inter promontorium vulgo Cabo de Fortuna, juxta fretum Aniam, & Promontorium vulgò C. de Beeton in nova Francia, mill. CIƆCCC. ut habet Cluverius.

Dividitur

Dividetur univerſa in Septentrionalem, quæ & Mexicana, & Meridionalem, quæ & Peruviana; exiguo iſthmo alteram ab altera diſcernentes. Americæ partes & mores, & quod ſequi ſolent Religionem ſui Principis, pluribus deſcripſit Ortelius, Gemma Friſius, Franc. Lopes Gomara, Moretus, aliique.

Ex dictis etiam patet tam olim, quam hodie per Europæorum navigationes, colonias, aut commercia in America quoque fidem Catholicam pluribus locis coli, & agnoſci. Immo illic per Europæos ſex Archiepiſcopatus, cum pluribus Epiſcopatibus florere, tradit Moretus in ſuo dictionario hiſtorico v. *America*.

EUROPA.

HOdie Europa, quam incolimus, eſt ab Occidente reſpectu Aſiæ, & à Septentrione reſpectu Africæ. Eſt illa terrarum omnium celebratiſſima tam à virtute armorum, quam à litterarum, & artium gloriâ, quibus omni ævo reliquas orbis partes præcelluiſſe traditur. *Formam* illius tradit Strabo, aliique, eſſe extenſam inſtar figuræ Draconis, de qua infra.

Longitudo Europæ ſumma inter Hiſpaniæ promontorium ſacrum, ad fluminis Obii oſtium, milliarium Germanicorum circiter DCCCC. id eſt, 900.

Latitudo maxima à Tænaro Peloponneſi promontorio ad Scritofinniæ promontorium Rutubas, vulgò nunc Noortkyn dictum, milliaria DL. id eſt, 550.

Diviſa olim fuit Europa in varias Gentes Regioneſque, quarum nomina, etiam nunc clara, ſunt iſta: Hiſpania, Gallia, Germania, Vindelicia, Rhætia, Italia, Noricum, Pannonia, Illyricum, Epirus, Græcia, Macedonia, Thracia, Mæſia, Dacia, & Sarmatia. In Inſulis verò Oceani maximis, Britannia, Hibernia, Thule: Maris interni, Baleares duæ, Sicilia, Sardinia, Corſica, Creta, Eubæa, cum aliis minoribus ſine numero.

Hodie dividitur aliter in complura Regna, atque Principatus. Regnorum præcipua ſunt, Hiſpania, Gallia, Anglia, Hibernia, Scotia, Norvegia, Suedia, Dania, Germania, quod nunc Romanum vocatur Imperium: Dein Polonia, Bohemia, Ungaria, Slavonia, Croatia, Dalmatia, Boſnia, Servia, Bulgaria, Tartaria minor, ſive Præcopenſis: Item regnum Neapolitanum, & Sicilia. Archiducatus unus eſt Auſtriæ. Magni ducatus tres; Moſcovia, Lituania, & Tuſcia. Ducatus & Principatus innumeri. Figuram univerſæ Europæ Strabo dedit Draconis: cujus caput Hiſpania, collum Gallia, Corpus Germania, alæ dextra lævaque Italia, ac Cimbrica peninſula.

Inter varia etiam in Europa prodigioſa, hæc referunt fidi Scriptores. 1. In Gallæcia in portu Mongiç, Navem grandem perſtare integrè lapideam ſic ut ipſa vela ſint ſaxea, & tamen molem tanti ponderis unius pueri digito tactam moveri. 2. In eadem Gallæcia Antrum ſpectari tam immenſæ longitudinis ut nemo unquam etiam plurium dierum itinere ullum in eo finem invenerit.

3 Vilillæ oppido Hiſpaniæ, Campanam eſſe mirabilem, quæ quando imminet Reip. Catholicæ eventus ſummoperè infortunatus, aut etiam fortunatus, nemine impellente, ex ſeipſa pulſari aliquot antea menſibus, quod ſæpius & certò factum teſtantur varii apud Marianam de rebus Hiſpaniæ l.21. cap.20.

4. Piſces ex terra foſſiles reperiuntur variis locis, quod nominatim de Gallia teſtatus eſt Livius, etiam per aratrum effoſſos.

5. Mons eſt in Luſitania nomine Stella in cujus ſupremo cacumine inveniuntur in Lacu fragmenta navium ex aliquo in mari naufragio, cum tamen à mari diſtet pluſquam 12. leucis. Alia in hoc genere mira ſatis indicant mundum ſubterraneum eſſe, meatibus innumeris pervium.

6. Hiſpali puteus eſt, qui creſcente maris æſtu minuitur, & decreſcente augetur, ut refert Plinius l.2. cap.97.

7. Idem tradit Ulissipone Equas fuiſſe

aliquas quæ ad certum ventum obverſæ fœtum concipiebant velociſſimum, ſed vitæ breviſſimæ.

8. Compluti Saxum ſervari quod oleum ſalutare exſudat, teſtatur Nierenbergius, & ſe illud vidiſſe.

9. In Groenlandia fine Europæ ad Occidentem, Nox durare traditur per medium circiter annum: Mare illi adjacens Balenis abundat monſtroſæ magnitudinis: Frigoris ibi tanta inclementia, ut homines vix poſſint illic modico tempore durare: pars aliqua illius terræ Regi Daniæ ſubjecta eſt.

Nunc in particulari de Regionibus Europæ præcipuis.

Hiſpania (ut tradit *Carolus Stephanus* in ſuo dictionario hiſtorico, verbo *Europa*) regio eſt ultra modum fertilis: Frugum omnigenum, vini, & arborum copiâ nulli poſthabenda, ſed optimis orbis partibus comparanda. De reliqua Hiſpaniæ præſtantia ſcripſit *Strabo* libro 3 & ſeptem ſequent. Et recentius *Volaterranus*, *Munſterus*, *Andreas*, *Sylvius*, aliique, de qua infra. De Gallia ſcripſit *Poſtellus*. *Carolus Stephanus*, aliique. De *Germania*, *Italia*, *Anglia*, ſcribunt prædicti, *Ortelius*, aliique in particulari.

Hiſpania.

Porro de Hiſpania tradit Morerus in dictionario hiſtor. Illam eſſe Europæ partem maximè occidentalem: & olim diviſam fuiſſe in 14. regna, quæ ſunt ad Septemtrionem Navarra, Biſcaia, & Aſturia. Ad occidentem Galicia, Portugallia, & Algarbia. Ad meridiem Andalouſia, Granada, & Murcia. Ad orientem Aragonia, Catalonia, & Valentia. Et in patriæ medio Leon, & Caſtilia nova & vetus. Urbs Regni Capitalis modo eſt Madritum, olim Toletum, & Hiſpalis.

Habet Hiſpania 8. Archiepiſcopatus, & Epiſcopatus 45. Metropolitanæ illius Civitates ſunt, Toledo, Burgos, Compoſtella, Hiſpalis, Granada, Valentia, Saragoſſa & Terragona

Hiſpaniæ Rex dominatum habet omnium ampliſſimum. Et in quatuor Orbis partibus varias poſſidet Ditiones latè extenſas. Præter alias alibi, in Italia Regnum Neapolitanum, & Siciliam, Ducatum Mediolanenſem, Orbitello, Final, Inſulas Baleares, Majorcam, Minorcam & Sardiniam, In *Africa* ad Barbariam poſſidet loca quæ dicuntur, Oran, Arach, Mahamor, Pernon, Marſalquivir, Meſſille &c. In *America*, Inſulas Canariæ cum reliquis, præter Braſiliam & alia quæ illic à Francis & Anglis poſſidentur. In *Aſia* illius ſunt Inſulæ Philipinæ, & plura alia ibidem loca.

Hujus amplitudinis extenſionem per 4. Orbis partes ſic computant aliqui, ut aſſerant, in terris Regis Hiſpaniæ Solem numquam occumbere, quia earum aliqua pars ubique ſoli ſubeſt. Unde extat ad illum Epiſtola Regis Perſarum cum hac inſcriptione, *Regi qui ſolem habet pro galero.*

Computant etiam alii cum prædicto Morero, divitias quæ ex ſolis Indiis Hiſpano provenerunt ab earum occupatione ad annum 1618. aſcendiſſe ad quinties centum, triginta ſex milliones auri. Duo referuntur in Hiſpania Pontes omnibus admirandi.

Unus Pons ſupra quem aquæ tranſeunt, qui eſt Aquæ ductus Hiſpalenſis. Pons alius ditiſſimus orbis, & ubi poſſit inſtrui exercitus ad prælium, qui eſt de la Gaudiane.

Archiepiſcopatus habet Hiſpania Quatuor potentiſſimos. Primus in his eſt, Archiep. *Toletanus*, qui & Hiſpaniæ Primas, & Caſtellæ maximus Cancellarius: & in Reditibus annuis habet octoginta millia ducatorum. 2. Archiepiſcopus *Hiſpalenſis*, habens annuè 23000. ducat. 3. Archiepiſcopus *Compoſtellanus*. habens 20000. ducat. 4. Archiepiſcopus *Granatenſis*, habens 10000. ducat.

Epiſcopi cum his ſunt univerſim Quinquaginta quinque, Burgenſis, cujus reditus 20000. ducat. Seguntinus, non minus. Cochenſis, Placentinus, Palentinus, Menteſanus, Segovienſis, &c.

Ordines etiam *Militares* in Regno Caſtellæ Tres potentiſſimi recenſentur, S. Jacobi, Alcan-

Alcantaræ, & Calatravæ. Ordo ille *S. Iacobi* habet in regno Caſtellæ *Commendas* quadraginta duas, quarum duæ habent annui reditus 14000. ducat. Una alia 12000. & una alia 10000. & quæ minimum 1000. ducat. Idem Ordo in regno Legionenſi habet *Commendas* quadraginta ſex, cum maximis etiam reditibus.

Ordo *Calatravæ* in utroque ſimul regno prędictoCommendas habet triginta quatuor. Ordo *Alcantaræ* Commendas triginta duas. Ita hæc recenſet fuſius Marinæus, aliique.

Seminaria Hibernorum pro Cathol. Fide in ea Gente conſervanda, Hiſpali unum, alterum Salmanticæ, alterum Compoſtellæ, alterum Vlyſſipone,alterum Compluti, hoc excepto, alia Rectores habent Societatis. His adde in Belgio Seminarium Lovanienſe, Antverpienſe, Inſulenſe, Tornacenſe. Harum ſingula totidem ſunt Gemmæ charitatis, quæ in Hiſpaniæ Corona lucebunt in perpetuas æternitates.

De Regum Hiſpaniæ antiquitate,ſerie, & ordine ſucceſſionis per ſingula huc uſque ſecula,vide hic paulò ſupra de Notitja Monarchiæ ſecularis.

Hibernia.

De *Hibernia*,ut alios prætercam, ſic ſcribit prædictus *Carolus Stephanus ver. Hibernia.* Britannicarum, inquit, Inſularum maxima, collateralem habet Britanniam majorem ab Oriente; ſolum Oceanum ab Occidente; ab Aquilonari verò parte trium dierum velifico curſu Borealium Inſularum maxima Iſlandia jacet. Gleba præpingui, uberique frugum proventu terra eſt fælix. Pecore montes, nemora feris abundant: paſcuis tamen quam frugibus, gramine quam grano fœcundior: melle, & lacte dives: fluminibus egregiis ſcinditur & rigatur. Falcones, accipitres, & niſos præ aliis Regionibus copioſè producit, cum Aquilarum, variarumque omnigenum avium numero. Ferarum quoque cunctas ferè ſpecies continet, Venenoſis omnibus caret. Terræ motus hic numquam: vix ſemel in anno tonitru auditur. De moribus incolarum, & ſtupendis naturæ operibus nonnulla ſcripſit ex Gyraldo *Ortelius*, & nos ad Vitam S. Patricii à nobis editam anno 1671. De Conſtantia illius perpetua in Religione Romana vide hic inferius *Tom. 3. poſt Summam Doct. Chriſtiana.*

Hibernia quatuor Provincias complectitur, & quintam quæ Media ſive Midia dicitur.

Epiſcopatus habet duodecim, cum his ſimul Archiepiſcoparus quatuor, Armacanum, Dublinenſem, Caſſellenſem, Tuamenſem.

In ea à probatis Scriptoribus notantur Naturæ aut Gratiæ rara prodigia.

1. Quod nulla habeat in toto Regno animalia venenata, nec ranam quidem. Imo quod gleba aliqua illius Terræ aliò advecta animalia venenata attactu enecet.

2. Quod in eo ſit Lacus, in quo ſi per aliquod longius ſpatium palus ligneus uſque ad terram infigatur, pars quæ eſt Terræ infixa convertitur in ferrum, pars quæ eſt in aqua in lapidem, pars verò quæ eſt ſupra aquam lignum permanet. De hoc meminit etiam Molina in deſcrip. Galliciæ, aliique.

3. Quod ad occidentalem Hiberniæ partem ad *Conatiam* ſit Inſula nomine *Aren*, à S. Brendano olim conſecrata, in qua aliqua hominum corpora nec humantur, nec putreſcunt, ſic ut aliqui ſuos avos, atavos, & tritavos mirando aſpiciant, & dignoſcant.

4. Quod in *Momonia* provincia Fons exiſtat, cujus aquis ſi quis abluitur ſtatim caneſcat. E contra in *Vltonia* ſit Fons quo ſi quis abluitur non caneſcit amplius, ad quem accedunt viri, fœminæque quæ cupiunt canitiem vitare. *Giraldus* in Topographia Hiberniæ, aliique.

5. Quod in Momoniæ parte boreali duæ ſint Inſulæ, in quarum majorem nullum fœminei ſexus animal intrare poteſt quin ſtatim moriatur. Quod ſæpius experientia probatum refert *Cambrenſis, Gretſerus*, aliique. In minori vero Inſula (quod magis mirum) nemo umquam moritur morte naturali, hinc

Inſula viventium dicitur. Unde morbo lethali graviſſimè affl cti inde aliò transferuntur.

Hæc & plura alia Hiberniæ prodigia tradit partim *Beda*, partim *Cambrenſis*, & ex his, aliiſque noſter *Nierenbergius*, in Hiſt. natur. lib. 2. cap. 1. 2. &c.

Anglia, & *Scotia.*

De *Anglia* ſic ſcribit Joannes Boëmus in in deſcriptione Europæ cap. 26. Ambitus illius quadrageſies octies, & ſeptuaginta millibus paſſuum conſtat. Dies illic longeſſimus 17. horarum deprehenditur, & æſtate lucidæ ſunt noctes. Formam habet triangularem inſtar Ciciliæ inſulæ: Provincias plures nominatas ſupra art. 6.

Sunt Angli cæruleis oculis, facie adeo venuſtâ, & ſtaturâ procerâ, ut beatiſſimus Pont. *Gregorius* cum forte Anglorum pueros Romæ videret: Bene, inquit, Angli dicuntur, quia vultu nitent ut Angeli, oportet illis miniſtrari iter ſalutis æternæ, quod per *Auguſtinum Monachum* eo delegatum incœpit.

Lupos Anglia non gignit, & ideo pecus ſine cuſtode ſecurum eſt. Non gignit etiam Vinum, ſed metallis dives eſt, ut argento, cupro, plumbo. Inſunt & margaritæ & lapis mirabilis nomine Gagates qui ardet in aqua, & oleo extinguitur. Urbes & Villas habet numero multas, quarum caput Londinum cæterarum longe maxima. Ita idem Joan. Bohemus, &c. De Anglia plura hic in fine. *Parlamentum* in Anglia comprehendit Domum (ut vocant) Superiorem & Interiorem. In Superiori ſedent quinque gradus Nobilium, ſcil. Duces, Marchiones, Comites, Vicecomites, Barones, & in his Epiſcopi. Filii prædictorum, quantumvis ſint Ducum non habent locum in domo ſuperiori, ſed tantum inferiori, donec Rex per Litteras patentes illos evehat ad ſuperiorem.

Propoſitiones concluſæ in domo inferiori, debent deferri ad ſuperiorem, nec poteſt aliquid ab utraque authenticè & finaliter concludi ſine Regis permiſſu aut approbatione. Ita Moretus, aliique.

Scotia eſt Angliæ contermina, ſic ut ab Anglia nullo ſeparetur freto maris, ſed tantū uno monte, & fluminibus, non magnis. Terra multum montoſa eſt, & maximè ad Septentrionem ubi mari alluitur. Traditur illic tempore brumali, aliquando diem eſſe trium horarum. Reperiri etiam ibi Arborem, cujus fructus in aquam ſubjectam decidentes, mox in volucrem formentur & evolent, ideo volucres has Anſeres Scoticos appellant: quamvis ſint qui tradant Arborem hanc apud Orcades inſulas reperiri. Scribit *S. Hieronymus* contra Jovinianum lib. 2. Suo tempore Scotos carnibus humanis veſci, & quaſdam carū partes in maximis deliciis habuiſſe, ſeque adoleſcentulum in Gallia id vidiſſe, uti ex ipſo aliqui notant Sed vide quantam vim poſtea habuerit Catholica religio, ex *S. Chryſoſtomo* ſerm. de Pentec. ſic ſcribente: Ante hoc, inquit, quoties in Britannia humanis veſcebantur carnibus, nunc jejuniis reficiunt animam. Plura de Scotia *Ioan. Major* in hiſt. Scotica.

Urbes in Scotia præcipuæ ſunt Edinburgum, & Glaſquenſis urbs, olim ſedes Archiepiſcopalis, Urbs quæ dicitur S. Andreæ, & alia quæ dicitur Aberdonia: & in utraque poſtrema eſt pridem fundata Univerſitas. Sicut & pridem in Anglia Univerſitas Cantabrigenſis, & Oxonienſis, hujus olim ſingularem excell ntiam, & Collegiorum frequentiam annotat accuratè Juſtus *Lipſius* in ſuo Lovanio.

Italia.

De *Italia* ſic tradit Solinus & alii. Longitudo ejus ab Auguſta prætoria, per Romam, Capuamque porrecta uſque ad oppidum Rhegium, decies centena & viginti millia paſſuum eſſe colligitur. Latitudo verò quadringenta decem, ubi latior, ubi brevior centum triginta ſex: habetq; umbilicum in Agro Rheatino, qui dudum ex latere Maris ſuperi Rubiconem fluvium pro finibus habuit.

Eſt Italia metallis gravida, ubique Vitalis & per nnis ſalubritas, eximia Cæli temperies, campi fertil s, aprici colles, innoxii ſaltus, opaca nemora, munifica Sylvarum genera.

genera, mira frugum, Vitium, & olearum fertilitas, nobilia pecori Vellera, opima tauris colla, perſpicui & piſcoſi lacus, flumina, fonteſque ſaluberrimi, portus plurimi; ipſa avidè ad mortales juvandos in maria procurrens, & velut gremium omnium Gentium commercio pandens, ut verè dicta ſit à quibuſdam, Terrarum omnium alumna, atque eadem parens cæleſtium providentiâ electa, quæ ſparſa congregaret imperia, molliretque efferatarum Gentium ritus; diſcordes ad colloquia linguas munere litterarum, latinoque ſermone Congregaret.

Figura *Italiæ* eſt quaſi Cruris humani Limites illius à *Septentrione* ſunt Alpes montes, qui ſeparant eam à Germania.

Ab *Oriente* habet mare Mediterraneum quod dicitur Adriaticum. A *Meridie* adjacet mare Inferum ſive Tuſcanum.

Ad *Occidentem* unam habet partem Alpium cum fluvio Var, quibus terminatur ex parte Franciæ & Sabaudiæ.

Principes Italiæ maximi ſunt, Pontifex Romanus, cui ſubeſt ducatus Spoletanus, Urbini, & Ferrariæ, Marchionatus Anconitanus, Romaniola, Bolonia, & ducatus Beneventanus in regno Neapolitano.

Dux Florentinus, familiæ de Medicis, qui poſſidet maxima ex parte ditionem Toſcanam. Dux Sabaudiæ, qui tenet ditionem Pedemontanam &c.

Dux Mantuanus, familiæ de Gonziga, habet Ducatum ſui nominis, & Monferatenſem. Dux Parmenſis, domus Farneſiæ, tenet Ducatum Parmæ & Placentiæ. Dux Mutinenſis familiæ Deſtenſis, poſſidet ducatum Modenæ, & Regio. Princeps de Maſſano familiæ Cibo, habet Principatum ſui nominis. Eſt & Princeps de Monaco, familiæ Grimaldi, aliæque familiæ illuſtres.

Reſpublicæ etiam in *Italia* ſunt Quatuor: duæ majores, Veneta, & Genuenſis; duæ minores, Lucana, & S. Martini.

Vrbes Italiæ præcipuæ ſunt hæ, quæ ſingulari decorantur epitheto. Roma dicitur, urbs Sancta: Neapolis, nobilis: Florentia, pulchra: Genua, ſuperba: Mediolanum, magna: Ravenna, antiqua: Venetia, opulenta: Padua, docta: Bononia, pinguis, ratione ſoli.

Epiſcopatus in nulla Orbis Regione plures quàm in *Italia*.

Vniverſitates etiam ſunt præ aliis plurimæ, ſcil. Paduæ, Venetiis, Turini, Paviæ, Siennæ, Bononiæ, Romæ, Ferrariæ, Maceratæ, Fermini, Neapolis, Salerni &c.

Gallia.

Gallia, de cujus Regibus ſupra *Art. V.* & Epiſcopis *pag.* 92 non poteſt breviter & eleganter melius deſcribi, quàm apud *Baptiſtam Mantuanum* in ſuo Dionyſio lib 2. ſic eam metricè exponentem.

Gallia terreni pars eſt non infima mundi,
Sed longè lateque patens, Hiſpanica tangit
Oppida ab occaſu. Seſe conjungit ab ortu
Italiæ: noſtro hinc pelago qua reſpicit Auſtrum
Clauditur, Oceano geminas quâ reſpicit Urſas,
Unde Venit Boreas hybernaque frigora ſurgunt,
Et Vada Theutonici tangit vaſtiſſima Rheni.
Terra hominum, frugumque ferax, armenta, gregeſque,
Uberibus paſcens glebis, non languida Cælo
Tabifico: non mortiferis infeſta Venenis
Ut Libyæ, non perpetuis adoperta pruinis,

Sicut

Sicut hyperborei montes ; non torrida ab æſtu,
Qui faciat ſteriles , ut decolor India , campos.
Non etiam noctis pallens Semeſtribus umbris
Quale ſub Arcturo poſitum mare , & ultima Thule :
Sed nec ut Ægyptus , quæ fuſa paluſtribus undis ,
Sed Cælo, & teneræ fœcunda Vligine terræ.

Germania.

Germania, de cujus Imperatoribus &c. ſupra *Art*.3. Regio Europæ ampliſſima, tota Septentrionalis, pluribus conſtat Regnis, & Provinciis, de quibus fuſius qui ſupra *Ioannes Boëmus Cap*.12. Germaniæ norma ſic pridem metricè breviterque exponitur.

Gens invicta manet, toto notitiſſima mundo,
Terra ubi ſe devexa globo demittit in Arcton,
Solis , & algoris patiens , durique laboris,
Ingrata ignavam Vitæ tolerare quietem.
Indigena haud aliâ ducens primordia Gente,
Sed Cælo producta ſuo , Demogorgonis alvus
Protulerat patulas ubi cuncta creata ſub auras.
Germanos Vocitant Itali , ſed Græcus Adelphos,
Quod fratrum ſoleant inter ſe vivere more :
Nomen nobilibus quod adhuc Venerabile noſtris
Pectoribus , ſimiles ingentes corporis artus
Prodiga cui natura dedit ; per lactea colla
Candida proceris tollentes corpora membris.
Flava coma eſt , flaventque oculi , gratâque coloris
Temperie juſtam retinent ſua membra ſtaturam.
Vox habitum mentis cum geſtu , & pectora prodit,
Vox quæ nil muliebre ſonat, ſed tota Virilis
Martia craſſiloquo teſtatur corda palato,
Quæque fidem Sancto , & conſtanti pectore ſervet
Religionis amans , ſuperumque , & cultor Honeſti,
Et Veri , Juſtique tenax, mens conſona labris,
Ficta coloratæ fugiens mendacia linguæ.

Dum hæc ſcribo , venam & mihi, licet ſiccam & ſenilem , excitat oportunè JACOBI II. quæ nunc celebratur Londini lætiſſima Coronatio.

DE

DE ANGLIA AC HIBERNIA

Authoris recens Votum.

Anglia ſis felix! Europæ maxima noſtræ
Inſula, tot Fidei, Cœlique, Solique, Mariſque
Muneribus decorata, ſacris totque inclyta bellis,
Perque Mare & Terras partis celebrata triumphis.
Per Te Sacra fides quanta incrementa tuliſſet
Si non ſplendorem Gentis maculaſſet Averni
Invidia, & Fidei radios fuſcaſſet Erynnis.
Sed benè! non tantum potuit, poteritque valere
Hæreſis atra, furor, rabieſque frementis Averni
Quin Lux alma micet, ſed & Anglia neſcia flecti
Spiret adhuc, fideique memor, decoriſque paterni
Conſervet veteris veſtigia Relligionis.
Illi etiam fidas Pia jungit Hibernia *dextras:*
Illa, illa eximiis fidei fœcunda Magiſtris,
Sparſit & innumeros, veluti tot Sydera, Sanctos,
Quos variæ Gentes, quos Belgica nobilis olim
Authores habuit, defenſoreſque ſalutis.
Quam varias illi pariat Conſtantia *Palmas*
Teſtis adhuc toties Carcer, tot Vincula teſtes,
Proque Fide ſacra tot iniquâ Morte perempti.
Anglia *macte animis, rurſum perge auſpice Cælo*
Hanc revocare Fidem, Stygiaſque fugare tenèbras,
Nec dubita, quamquam egregios virtute dediſti
Athletas fidei, plures dabis: illa tuorum
Geſta, ſecuturis exempla heroibus, altos
Efficient animos, & dignas Numine vires.
Illa iterum pia Vota novo ſub Rege reſurgant
JACOBO, *claro meritis, nullique* SECUNDO:

Sic, ſic Catholicos cernes tibi fœdere junctos,
Atque animis animos, & viribus addere vires.
Aſpice, Rex, *tremulæ palleſcunt Cornua Lunæ,*
Deficient, pavidæque dabunt tibi terga phalanges
Turcarum: & ſacris feræ ſubdent colla triumphis.
Sic potes Eöas *victor geſtare Coronas,*
Sic potes Occiduos *Fratres numerare Monarchas,*
Sic tibi Catholici quotquot ſunt nominis, uno
Conſociare animo, quà totus panditur Orbis:
Nomine ſic vero Fidei Defensor *haberis,*
Majorumque decus reparas, Tituloſque ſepultos.
Exere nunc animos tot pridem dotibus auctos
Anglorum JACOBE *decus, generiſque* Stuarti
Supremum columen, Fideique futurus Achilles.
Pro Te certabunt Superi, fuſuſque tot annis
Sacrorum Sanguis Pugilum, non unus Oätes
Quos cælo admovit toties, laqueuſque Tiburni.
Aſpice tot Proceres propriis è ſedibus actos
Gentis Hibernigenæ: ſed adhuc Regique, Deoque
Optantes vitam, fidumque ſacrare cruorem.
Sic Tibi, ſic Triplicis plaudant Inſignia Regni:
Anglia *cinge* Roſis *Regis caput: inque ſalutem*
Scotia *junge tuos qui ſervent regna* Leones,
Et Lyra *vatidicum decantet* Hibernica *Votum,*

Hoc Chronico
IACoBVs VeRÆ FIDeI
aVXILIVM.
Anno Coronationis
M. DC. LXXXV. 1685.
3. Maji St. Novo I. B.

VITTORIO EMANUELE

INDEX

INDEX
RERUM

Tomi Primi, Ordine Alphabetico, & per Paginas notatus.

A.

Abſolutio Sacramentalis, & peccatorum confeſſio à Chriſto inſtituta oſtenditur. Pagina 123
Abſolutionis dilatio quæ non recta. 233
Adamus, & Eva, de iis hæreſes. 248
Abſtinentia, vide Ieſunium.
Ætates mundi ſex expoſitæ. 276
Anabaptiſtarum & Menniſtarum errores. 174
Ex Anabaptiſtis quænam ſectæ pullulaverint. 159
Analyſis fidei deducitur 13
Andreæ Sall fatua concluſio pro ſecta Proteſtantium, animaque ſua ſtatu. 168
Antonii Ægani impoſtura contra Miſſionarios Apoſtolicos refutata. 166
Anima Rationalis Immortalitas pluribus argumentis demonſtratur. 11
De Anima hominis varia Hæreſes. 249
De Aqua Errores. 250
Apoſtatis non fidendum ipſis Sectariis ad quos confugiunt 168
Hominis Apoſtatæ ſtatus infelix graphicè deſcriptus. 169
Angliæ Reges, Series, & ſucceſſio. 293
Anglici Regni notitia. 302
In Anglia unde Religionis prima mutatio, 173. *In ea adverſus Patres Soc. calumniæ refelluntur.* 170
Anglicana hæreſis Proteſtantium, Independentium &c. 172
Antilogiæ Lutheri, Calvini, aliorumque exponuntur. 253
Articulos fidei dividentes in eſſentiales & accidentales erroris convincuntur. 18
In Articulis eſſentialibus ipſi ſectarii non conveniunt. 20
Aſtutia & artes variæ Novatorum. 148
Attributa divina & veracitas in revelando demonſtratur. 13 & 15
Aphricæ notitia. 297
Americæ Partes ac diviſio. 298
Aſiæ ſitus, partes, & notitia. 296

B.

Baptiſmum tantum & cœnam Domini ex Sacramentis admittunt paſſim Sectarii. 138
Poſt Baptiſmum remanere in puero peccatum Lutherus admittit. 153
De Baptiſmo quid doceant Anabaptiſtæ & Mennoniſtæ, 299. *De eodem,* 141. §.V. *Hæreſes aliæ de baptiſmo.* 250
Baianæ propoſitiones earumque Cenſura in diplomate Vrbani VIII. Pii V. ſingulæ exprimuntur. 236, & ſeqq.
Baſilienſe Concilium quale, & quæ docuerit. 87
Beatitudo de ea hæreſes. 251
Bulla integra Innocentii X. & Alexandri VII. contra doctrinam Ianſenii. 241
De Bulla eadem recipienda in ſenſu ab Authore intento Decretum adducitur. 244

C.

Calumniæ Novatorum de cultu imaginum, Cruce, Ioanna Papiſſa. 161, & ſeqq.
Catholicus V. Hæreticus, &, Eccleſia.
De Charitate variæ Propoſitiones proſcriptæ referuntur. 229
Cœlibatus Clericorum defenditur. 241
Cæremoniæ quibus utitur Eccleſia Rom. contra Sectarios ſtabiliuntur cap. XIV. §. VII. 241
Chriſtus, & circa illum hæreſes plurimæ. 253
Confeſſio Sacram. ſtabilita. 123
Variæ Circa eam hæreſes. 258

Cenſuratæ propoſitiones V. Bulla. 236, & ſeqq.
Communio V. Eucbariſtia. 115
Concilia generalia & particularia eorumque notitia. 79, & ſeqq.
Series omnium Conciliorum generalium & geſta præcipua. 82
Concilia generalia legitima. ibid.
Concilia generalia illegitima. 85
Concilia partim probata partim improbata. 86
Speciatim de Concilio Baſileenſi. 87
Concilium generale an ſit ſupra Pontificem. 57
An definitiones Pontificis ſine aſſenſu Concilii generalis ſint infallibiles. 59
Confeſſioniſtæ hæretici qui & quales. 160
Confeſſio Sacramentalis contra Sectarios. 123
De Chriſto ejuſque natura, perſona, unione &c. Variorum errores, 230. *De hu doctrina Catholica.* ibid. & ſeqq.
Confirmatio verum eſt Sacramentum. 138
Conſtitutio Pontificia V. Bulla.
Controverſiæ particulares modernæ & Ianſenianæ & methodus facilis in iis decidendis. 99

D.

Decalogi præcepta V. præceptum.
Deiparæ cultus & privilegia contra monita ſalutaria. 134
Dei exiſtentia demonſtratur ex ſerie & dependentia creaturarum 1
Demonſtratur eadem ex ipſa Hominis conſcientia, & ordine Perfectiſſimo hujus Univerſi 3
Dei notitiam & cultum convincunt miracula vim naturæ exuperantia, &c. 5
Dei exiſtentia demonſtratur ex proportione Partium in Homine &c. pag. num. 6.
De Deo errores varii collecti. 254
Demonſtratio unaEccleſiæ Romæ quam libet Orbis Sectam convincens. 149
Dilemmata decem ſectario inſolubilia. 54
Diſcordia Sectarum modernarum. 158, & ſeqq.
Dubia & incerta fides non ſufficit ad ſalutem. 15

E.

Eccleſia vera ſola eſt Romana. 29
Sola oſtendit doctrinam & poteſtatem à Chriſto derivatam. ibid. & ſeqq.
Sola habet antiquitatem. 31
Et omnium gentium conſenſum. 32
Sola habet gloriam Miraculorum. 35
Et deciſionem fidei infallibilem. 38
Et Iudicem controverſiarum. 46
Si Eccleſia Romana non ſit vera, nulla eſt in mundo. 33
Perierunt in Æternum majores noſtri ante Lutherum per 12. *Secula, ſi Eccleſia Lutheri ſit vera.* 34
Ad Eccleſiæ Apoſtolicæ notitiam non ſufficit prætenſa ſucceſſio Doctrinæ, ſine ſucceſſione Pontificum. 30, num. 7
De Eccleſia alii errores. 255
Errores vulgi à vera Eccleſia retrahentes refelluntur. 147
Errores particulares novarum Sectarum. 171
Eucbariſtia & realis Chriſti præſentia defenditur. 115
Impanatio Lutherana in Eucbariſtia refutatur. 119
In Eucbariſtia realis Chriſti præſentia novis argumentis manifeſtè confirmatur. 117
De Eadem Doctoris Morhai in Anglia effugia refelluntur. 118
De Eucbariſtia errores collecti & refutati. 256
Europæ diviſio, & notitia partium. 299.

F.

Fallacia variæ Novatorum referuntur. 148
Felicitas temporalis non eſt nota veræ religionis. 147
Fatuus eſſe convincitur qui Dei agnitionem & cultum liberè averſatur. 6
Fides ſola non juſtificat ſine bonis operibus. 101
De Fide, Spe, Charitate variorum errores & propoſitiones reprobatæ. 229
Neglectus Fidei igne æterno plectendus demonſtratur. 7

Ad

Ad Fidei vera notitiam præparatio animi requiſita exponitur.
Fidelitatis Iuramentum. 291
Fidelitas eximia Catholicorum Angliæ & Hiberniæ erga ſuum Regem Carolum II. cum Fratre profugum breviter in memoriam revocatur. 291

G.

Galliæ notitia. 303
Galliæ Regum Series, & ſucceſſio. 290
Germaniæ notitia. 303
Germaniæ Imperatorum Series & geſta ſingularia. 287
Gratia & liberum arbitrium. De his controverſiæ recentiores. 105
Quomodo per Ianſenium exorta. ibid. & ſeq.
Illius doctrina de Gratia, & quinque Propoſitiones refutantur. 106 & ſeqq.
Gratia actualis quid ſit & quotuplex. 207
De ea errores Pelagii. ibid.
Poſſibilis eſt ſtatus puræ naturæ ſine gratia ſupernaturali. 208
Gratia mere ſufficiens neceſſario admittenda. 210
Datur Gratia ſufficiens omnibus etiam obduratis, excæcatis & facientibus quod eſt in ſe viribus naturæ. 211
Sine Gratiæ adjutorio quid poſſint vires naturæ], in ſervanda lege naturali. 214
Quid in ſuperanda tentatione gravi, aut levi. 215
Quid in exercendis actibus moraliter bonis. 216
Item in eliciendo amore Dei ſuper omnia. 217
De Gratia efficaci & in quo conſiſtat. 218
De ea variorum & modernum ſententiæ diſcutiuntur. ibid. & ſeqq
Noſtra explicatio. 221
De Gratia habituali. 222
Diſtinguitur ab omni actu juſti. ibid. & ſeq.
Non tamen ab habitu Charitatis. 223
Stare nequit Gratia habitualis cum peccato mortali etiam abſolutè. ibid.
Græcorum ſchiſma, origo & errores, qui & refelluntur. 177
Falſo jactant Calviniani, & Lutherani ſuam Eccleſiam à Græcis approbari. 178

H.

Hæreticorum modernorum in ſingulis Sectis dogmata particularia proponuntur. 171
Ab Hæreticis Lutheranis variæ Scripturæ loca fraudulenter depravata adferuntur. 151
Eorum antilogiæ ſive contradictiones. 153
Sectarum Modernarum inter ſe confuſio & diſcordia. 155
Hæreſum ſingul. ab initio notitia generalis. 249
Hæreticorum ſingulorum ab initio nomina & tempora.
Calumnia contra Eccleſiam Romanam à modernis Hæreticis conficta. 161
Apoſtatæ Egani & Salli errores miſerandi. 166
In Hollandiæ Hæret. quanta pridem repugnantia circa ipſa Dei Attributa pag 268. 156
Hiberniæ Regum Series, & antiquitas. 294
Hiberniæ notitia, ejuſque fidelitas. 301
Hiſpaniæ notitia. 300
Hiſpaniæ Regum Series & ſucceſſio. 289

I.

Ianſenii Doctrina & ejus origo. 105
Illius quinque propoſitiones de Gratia, libertate exponuntur & refelluntur. ibid. & ſeq.
Ad aliqua de his recentius objecta reſponſio. 133
Iacobi II. R. Angliæ coronatio celebrata. 305
Conſtitutio Innoc. X. & Alex. VII. de iiſdem V. Bulla.
Ignorantia qualis ab Hæreſi formali excuſet. 25
Imaginum cultus defenditur. 13
De cultu Imaginum calumniæ ſectariorum refelluntur. 161
Iejunium defenditur. 228
Indulgentiæ defenduntur. 120
Ioanna Papiſſa qualis, & calumnia refutata. 163
De Incarnatione Verbi errores varii. 230
Iejunia Eccleſiæ Romanæ legitima declarantur. 234
Italiæ notitia, Principum, & Vrbium ejuſdem. 302
Imperatorum Romanorum ſucceſſio à Carolo Magno hujuſque. 283
Quis ſit Iudex infallibilis Controverſiarũ fidei. 16

Quis Iudex infallibilis in quæſtionibus facti, ſenſu authoris &c. 61
De Iure & injuria variorum errores. 219
Iuriſdictioni & Inſtitutioni ſolius Pontificis quæ reſervata. 70

L.

LEx naturæ à Deo indita ex ipſa hominum conſcientia innoteſcit. 3
De Legibus hæreſes. 260
Libertinis modernis demonſtratur in Deum Religio ex creaturis. 1
Item ex propria conſcientia & Ordine hujus univerſi. 3
Conſtat illa ex ſpiritibus incorporeis & ex effectibus, ac prodigiis vim naturæ ſuperantibus. 5
Oſtenditur Libertinos fatuis connumerandos. 6
& obnoxios eſſe pœnæ æternæ. 7
Libertinorum argumenta & effugia enervantur. 8
Libri prohibiti. 273
Lutheri & Calvini Antilogia manifeſta. 153
Secta Anglicana Lutheri antiqua & moderna. 155
Refertur Origo & confuſio Sectarum quæ pullularunt ex Lutheraniſmo. 158
Lutheri dogmata propria. 171
Lutheri hæreſes cum Calvino communes. ibid.
Contra Lutheri errores ſingulos Bulla dogmatica Leonis X. verbatim profertur. 180

M.

MAriæ Virginis cultus. 234
De ea hæreſes. 256
Matrimonii Sacramentum contra Sectarios modernos, pag 243. cap. 14. §. VI.
Memoria admiranda in variis hominibus exempla ſingularia, pag. 12 col. 2.
Merita bonorum operum contra Calvinum &c. 210
Meritum quid & quotuplex. 224
Meritum de condigno & meritum de congruo. ibi. & ſeqq.
Sola opera juſtorum Merentur de condigno gloriam & gratiæ habitualis augmentum. 225
Meritorius actus non debet eſſe à ſola Charitate elicitus aut imperatus. 224
De Meritis bonorum operum variæ propoſitiones reprobatæ proponuntur. 226
Miſſæ Sacrificium contra Sectarios. 121
Mirabilia orbis varia. 299 &c.
Miracula notæ ſunt veræ Eccleſiæ. 56
Miracula à Luthero & Calvino ficta. 37
Miracula qui negant eſſe, veræ Eccleſiæ notam, ſeipſos manifeſtè jugulant. 38
Monarchia orbis ſacra, & ſecularis. 276
Monarchia urbis Romanæ, & varius illius ſtatus. 281
Monarchia ſecularis Imperatorum & Regum Chriſtianorum cum rebus aliquot geſtis, per ſingula ſecula ad noſtra tempora. 283
Mundi æternitas impugnatur. 2
De Mundo alii errores. 262
Mundi ſex ætates, & res præcipuæ ad præſentem annum deducuntur. 276

N.

NAturæ puræ ſtatus eſt poſſibilis. 208
De Naturæ viribus ſine adjutorio gratiæ. 214
Quid poſſint ſolius Naturæ vires in ſervanda lege naturæ in tentatione, gravi, levi. ibid.
Naturæ vires Circa actus moraliter bonos, & amorem Dei ſuper omnia. 216
Notæ variæ veræ Eccleſiæ. 29 & ſeqq.
Notæ illæ ſingulæ, cum objectionum aliquarum diſſolutione. 38
Notam miraculorum negantes ſibi contradicunt & ſeipſos manifeſtè jugulant. ibid.
Notæ manifeſtæ falſæ Eccleſiæ in ſectis modernis. 151
Novarum ſectarum dogmata particularia proponuntur. 172
Novatorum fallax genius detegitur. 148
Numerus Sacramentorum Septenarius rejectus apud Sectarios ſtabilitur. 138
Numerus Conciliorum legitimorum, illegitimorum &c. 82
De Nuptiis errores, 262. Vide matrimonium.

O.

OPera bona ad ſalutem utilia & neceſſaria contra Sectarios. 101
Oratio. 263

Ordinis

Ordinis Sacramentum in Eccleſia neceſſarium evincitur. 139

Defectu veri Ordinis quantum laboret Eccleſia Anglicana pro ſuis Epiſcopis &c. 140

Ordo ſucceſſionis ſingulorum Pontificum Romanorum. 72 & ſeqq.

Ordo Scriptorum in ſex primis ſeculis primitivæ Eccleſiæ. ibid.

P.

Papa, vide Pontifex hic infra.

De Peccato actuali, & originali propoſitiones damnatæ & cenſuratæ. 227

De Peccato originali doctrina Catholica. 228

De Pœnitentia errores, 264. *V. Confeſſio Abſolutio.*

De Peccato originali, mortali, & veniali Novatorum controverſiæ refelluntur. 131

De Peccato aliæ hæreſes & errores. 263

Pontificis infallibilitas demonſtratur contra Sectarios. 48

De Pontificis auctoritate controverſiæ recẽtiores. 57

Pontifex eſt ſupra Concilium generale. ibid.

Ejus definitiones ſine Concilio infallibiles. 59

Quomodo Pontifex ſit expers erroris in Quæſtionibus facti. 61

In declarando ſenſu Scripturæ aut doctrinæ libri Canonici. 63

In ſenſu hæretico libri quem damnat, & mente Authoris. 64 & ſeq.

In materia morum declaranda. 67

In Canonizatione Sanctorum, 68. *In Beatificatione.* 69

De Pontificis poteſtate controverſia aliqua Gallicana recentiores. 88

Pontificum prærogativæ ſpeciales à Patribus & Conciliis omni ævo illis attributæ. 93

Pontificis Romani aliæ prærogativæ. 70

Quot Pontifices & qui hactenus fuerint. ibid.

Quinam ex illis fuerint Sancti, Religioſi, variarum Nationum &c. ibid.

Omnium Pontificum Romanorum ordo ſucceſſionis per ſingula ſecula deductus. 72

Item Scriptorũ Præcipuorũ primitivæ Eccleſiæ. ib.

Rerum ſub illis memorabilium 2. *poſtremis ſeculis annotatio.* 74 & ſeq.

Præceptum, hæreſes de illo. 264

Prophetia S. Malachiæ ſpecimen de ſucceſſione etiam futura, ſingulorum Pontificum. 77

De Prædeſtinatione, Sectariorum errores refelluntur. 202

Prædeſtinatio Calviniana ſingulariter exponitur, & refellitur, 102. *Alii errores.* 265

De Prædeſtinatione & reprobatione ante præviſa merita & demerita, variæ in ſcholis Catholicis ſententiæ referuntur & refelluntur. 200

Oſtenditur Prædeſtinationem ſive electionem ad gloriam factam fuiſſe poſt præviſa merita. 202

De hac Cenſura Lovanienſis à Sixto V. reprobata. 205

Quid de ea doctrina ſenſerit S. Saleſius. ibid.

Principatus tam ſecularis quam Eccleſiaſticus quot modis à Sectariis indignè tractetur. 283

Purgatorium. 124 & 265

Prædeterminatio phyſica, ſtatus & hiſtoria Controverſiæ. 195

Oſtenditur Prædeterminationem phyſicam non eſſe neceſſariam. 196

Nec admittendam ad cauſas liberas. 197

Refelluntur aliorum reſponſa. 198

Vt detur illa ad actus peccaminoſos repugnare videtur Sanctitati divinæ. 199

Variis modis diſcernitur à doctrina Ianſenii de libertate. 200

Proteſtantium, Puritanorum, Independentium ſecta quid doceant, quomodo diſſentiant. 172

In articulis fidei quas vocant Eſſentiales ipſi non conveniunt. 18

Purgatorium de fide admittendum contra Sectarios. 124

R.

Ratio naturalis docet exiſtentiam unius & ſupremi Numinis. 1

Religio vera a falſa facile diſcerni poteſt. 24

Ad Religionis electionem non ſufficit quod Secta aut ejus fides appareat probabilis. 25

Neglectus inquiſitionis veræ Religionis eſt plerumque inexcuſabilis. ibid.

Regula certa pro deciſione controverſiarum fidei eſt in ſola Rom. Eccleſia. 38

Regula fidei non eſt ſola Scriptura. ibid.

Religionis Romanæ Demonſtratio una quamlibet in mundo Sectam ad eam amplectendam evidenter convincens. 255

Reſurrectionis mortuorũ hæreſes & refutatio. 266
Reliquiarum, veneratio defenditur. 137
Per Reliquias Sanctorum miracula varia in primitiva Eccleſia referuntur. ibid.
Reprobatio ante præviſa merita rejicitur. 211 & ſeq.
Ritus in veneratione imaginum defenditur. 135
Romanæ Vrbis origo, progreſſus, monarchia. 281

S.

SAcerdotium, de eo hæreſes. 266
Sacramentarii hæretici quales & quam diverſi. 155
Sacramentorum numerus ſeptenarius probatur. 138
De Sacramentis & eorum effectu varia dogmata damnata aut cenſurata. 231 & 262
De Sacramentis ſingulis dogmata alia in Tridentino damnata indicantur. 144
Sacrificium V. Miſſa. 121
Sanctorũ cultus & invocatio contra Sectarios. 132
De cultu Sanctorum Doct. Morlai Angli nova effugia præcluduntur. ibid.
Satisfactio ante abſolutionẽ male requiritur. 233
Scholaſticæ Theologiæ quæſtiones modernæ deducuntur. 185
Scientia divinæ notio & diviſio varia. ibid. & ſeq.
De ſcientia Media, ſtatus & origo controverſiæ 186
Scientiæ Mediæ neceſſitas probatur. 187
Contra Scientiam Mediam variorum argumenta diſſolvuntur. 190
Stat pro ea auctoritas plurimorum. 195
Sectarii moderni nõ poſſunt in ſua ſecta Salvari. 16
Secta Indifferentium qualis & quam falſa oſtenditur. ibid.
Sectarius obligatur ad veræ fidei ſeriam inquiſitionem. 24
Methodus refellendi quodlibet Sectarii moderni argumentum. 49
Dilemmata varia formãtur, Sectario proponẽda. 54
Sectarum ex ſe mutuo naſcentium confuſio, diſcordia, contradictiones. 158
Sectæ modernæ docent hæreſes in primitiva Eccleſia damnatas. 31
Sectarum modernarum diſcrepantia in Articulis fidei maxime fundamentalibus, ulterius declaratur ex ipſarum verbis manifeſtis. 21
Simoniacus quæſtus de Pontifice & aliis Eccleſiaſticis, & Miſſionariis confictus refutatur. 166
Scriptores præcipui primitivæ Eccleſiæ ordine temporis recenſentur. 72
Scriptores ab initio pro Hæreticis. 270
Et Scriptores Catholici contra illos uſque ad hæc tempora præcipui adducuntur. 275
Scriptura ſola non eſt regula fidei, 40. *Non eſt per ſe clara,* 41. *Nequidem prædeſtinatis.* 42
Loca Scripturæ a Sectariis depravata, 151. *Eorum calumniæ.* ibid.
De Scriptura hæreſes. 267
Spiritus privatus refellitur. 43
Societatis Ieſu Patres quas calumnias in Anglia ſuſtineant, & quomodo refutentur. 291
Spes, & de ea varia hæreſes, 267. *Et ſæpius alibi.*

T

D. Thomæ authoritas de Gratia fidei certò danda facientibus quod in ſe eſt ſolis viribus naturæ. 214
Traditiones neceſſariò admittendæ. 44
Teſtimonia SS. Patrum pro Euchariſtia, & contra reliqua dogmata modernorum hæreticorum. 115
Timor gehennæ an ſufficiat ad dolorem in Sacramento, 232. *Fuſius in Tomo* 2.
Timor probabilis de relapſu an impediat abſolutionem diſpoſiti. 234
Tremblantium ſive Tremulorum nova ſecta quid ſentiat. 174
Tridentini Concilii initium, progreſſus, exitus. 85
Turcarum Secta & errores. 176
Propagata eſt vi non veritate. 177

V.

VEnialium frequens confeſſio & abſolutio laudabilis. 235
Vera Eccleſia unde cognoſcitur. 29
Virginitas non melior nuptiis damnatum in Conc. Romano. 208
Virtutes morales ſine vera fide non ſalvant Sectarios. 147
Virtus miraculoſa in ſigno Crucis. 165
Vnctio extrema verum Sacramentum probatur. 130
Vota Monaſtica defenduntur. 241
De Votis aliæ hæreſes. 263
Votum Authoris pro Anglia & Hibernia. 305

FINIS.

-5-2-